

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

GELENEKSEL DİVRİĞİ EVLERİNDE AHŞAP
SÜSLEMELİ TAVANLAR

Tezi Hazırlayan
Selma ÜNLÜDİL

Tezi Yöneten
Doç. Dr. Mustafa DENKTAŞ

Sanat Tarihi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Temmuz 2005
KAYSERİ

Bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

12/ 08/2005

JÜRİ:

Üye : Doç. Dr. Mustafa DENKTAŞ

Üye : Prof. Dr. Haşim KARPUZ

Üye : Yard. Doç. Dr. Yıldray ÖZBEK

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

...../...../.....

Enstitü Müdürü

Mühür ve İmza

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	I
Önsöz	VI
Özet.....	VII
Summary.....	VIII
Kısaltmalar	IX
Fotoğraf Listesi.....	X
Çizim Listesi	XXXIV
Şekil Listesi	XLII
Tablo Ve Harita Listesi.....	XLV
 1. GİRİŞ	 1
1.1. Konunun Niteliği ve Önemi	1
1.2. Konuyla İlgili Yayınlar	2
1.3. Geleneksel Türk Evi	4
1.4. Geleneksel Türk Evinde Tavanın Yeri ve Önemi	6
 2. DİVRİĞİ’NİN TARİHSEL, ŞEHİRSEL ve KONUT MİMARİSİ GELİŞİMİNE KISA BİR BAKIŞ.....	 10
2.1. Divriği’nin Tarihsel Gelişimi	10
2.2. Divriği’de Şehirsel Gelişim	13
2.3. Divriği’de Konut Mimarisinin Gelişimi.....	17
2.4. Geleneksel Divriği Evleri ve Bölümleri.....	19
2.4.1. Dışarı Daire.....	20
2.4.2. İçeri Daire	26
2.4.3.Mimari ve Süsleme Elemanları.....	31
 3. KATOLOG	 63
3.1. Deli Osman Ağa Evi.....	63

3.2. Edegiller Evi	86
3.3. Alanhoğlu Evi	95
3.3.1. Alanhoğlu Evi Selamlık Bölümü Yazodası Tavanı	101
3.3.2. Alanhoğlu Evi Selamlık Bölümü Kışodası Tavanı	115
3.3.3. Alanhoğlu Evi Selamlık Bölümü Divanhane Tavanı	123
3.4. A'yan Ağa Konağı	131
3.4.1. A'yan Ağa Konağı Yazodası Tavanı	138
3.4.2. A'yan Ağa Konağı Kışodası Tavanı	147
3.5. Mühürdarzâde Evi	154
3.5.1. Mühürdarzâde Evi Selamlık Yazodası Tavanı	165
3.5.2. Mühürdarzâde Evi Harem Yazodası Tavanı	174
3.5.3. Mühürdarzâde Evi Harem Odası Tavanı	181
3.6. Arıstakzâde Evi	186
3.7. Topçugil Evi	204
3.7.1. Topçugil Evi Selamlık Bölümü Yazodası Tavanı	207
3.7.2. Topçugil Evi Selamlık Bölümü Sofa Tavanı	217
3.7.3. Topçugil Evi Selamlık Bölümü Kahve Ocağı Tavanı	218
3.7.4. Topçugil Evi Harem Bölümü Yazodası Tavanı	219
3.8. Tırampacıgil Evi	227
3.8.1. Tırampacıgil Evi Selamlık Bölümü Kışodası Tavanı	231
3.8.2. Tırampacıgil Evi Selamlık Bölümü Yazodası Tavanı	243
3.9. Abdullah Paşa Konağı	249
3.9.1. Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı	253
3.9.2. Abdullah Paşa Konağı Mabeyn Odası Tavanı	261
3.9.3. Abdullah Paşa Konağı Yıldız Köşkü Tavanı	267
3.10. Erçokluzâde Evi	271
3.10.1. Erçokluzâde Evi Selamlık Yazodası Tavanı	274
3.10.2. Erçokluzâde Evi Yıldız Köşkü Tavanı	284
3.11. Tivrüzlü Konağı	288
3.11.1. Tivrüzlü Konağı Selamlık Bölümü Yazodası Tavanı	293

3.11.2. Tevrüzlü Konağı Harem Bölümü Toyhane Tavanı	305
3.11.3. Tevrüzlü Konağı Harem Bölümü Kışodası Tavanı	324
3.11.4. Tevrüzlü Konağı Yıldız Köşkü Tavanı	331
3.12. Recep Tuhutluoğlu Evi	335
3.12.1. Recep Tuhutluoğlu Evi Yazodası Tavanı.....	337
3.12.2. Recep Tuhutluoğlu Evi Küçük Oda Tavanı	349
3.13. Ali Kahveci Evi.....	353
3.13.1. Ali Kahveci Evi Yazodası Tavanı	356
3.13.2. Ali Kahveci Evi Kışodası Tavanı	364
3.14. Muratoğlu Evi	371
3.14.1. Muratoğlu Evi Batı Bölümü Selamlık Yazodası Tavanı	375
3.14.2. Muratoğlu Evi Batı Bölümü Selamlık Kışodası Tavanı	384
3.14.3. Muratoğlu Evi Batı Bölümü Harem Yazodası Tavanı	394
3.15. Şeyhoğlu Evi	405
3.15.1. Şeyhoğlu Evi Yazodası Tavanı.....	410
3.15.2. Şeyhoğlu Evi Kışodası Tavanı.....	423
3.16. Şihgil Evi.....	433
3.17. Uzungil Evi.....	445
3.17.1. Uzungil Evi Birinci Kat Yazodası Tavanı.....	447
3.17.2. Uzungil Evi İkinci Kat Yazodası Tavanı.....	454
3.18. İslamgil Evi	461
3.19. Bülbüller Evi.....	473
3.20. Garip Kocaoğlu Evi	483
3.21. Sancaktar Evi	493
3.21.1. Sancaktar Evi Zemin Kat Kışodası Tavanı	497
3.21.2. Sancaktar Evi Ara Kat Yazodası Tavanı.....	505
3.21.3. Sancaktar Evi Birinci Kat Yazodası Tavanı.....	511
3.21.4. Sancaktar Evi Yıldız Köşkü Tavanı.....	518
4. DEĞERLENDİRME	523

4.1. Evler	523
4.2. Tavanın Bulunduğu Bölüm ve Oda.....	526
4.3. Tavan Kurgusu.....	529
4.4. Malzeme	539
4.4.1. Ahşap.....	539
4.4.2. Kumaş	542
4.4.3. Deri	542
4.4.4. Metal.....	543
4.4.5. Boya	547
4.4.6. Alçı.....	555
4.5. Teknik	557
4.5.1. Çakma Tekniği	557
4.5.2. Oyma Tekniği	560
4.5.3. Ajur Tekniği	565
4.5.4. Kazıma Tekniği	570
4.5.5. Boyama Tekniği.....	571
4.5.6. Yüzeysel Döşeme Tekniği	572
4.5.7. Kabartmalı Döşeme Tekniği	573
4.6. Süsleme.....	575
4.6.1. Bitkisel Süsleme.....	575
4.6.1.1. Servi.....	575
4.6.1.2. Yapraklı Çiçek.....	577
4.6.1.3. Palmet.....	577
4.6.1.4. Lotus	578
4.6.1.5. Kıvrık Dal	579
4.6.1.6. Yaprak.....	579
4.6.1.7. Kenger Yapağı.....	579
4.6.1.8. Palmiye Yapağı.....	580
4.6.1.9. Lale	580
4.6.1.10. Sümbül	580
4.6.2. Geometrik Süsleme	583

4.6.2.1. Çarkıfelek	583
4.6.2.2. Yıldız	585
4.6.2.3. Baklava Dilimi	586
4.6.2.4. Kartuş.....	587
4.6.2.5. Zikzaklı Suyolu.....	588
4.6.2.6. Zincirli Suyolu	589
4.6.2.7. Verev Suyolu.....	589
4.6.2.8. Elipsli Suyolu	589
4.6.2.9. Spiral	590
4.6.2.10. Madalyon.....	590
4.6.3. Çivili Süsleme	591
4.7. Tarihlendirme	591
5. SONUÇ.....	596
KAYNAKLAR	600
ÖZGEÇMİŞ.....	605

ÖNSÖZ

Bu çalışma sırasında bana her konuda yol gösteren, bilgi ve birikimlerini aktaran danışman hocam Doç. Dr. Mustafa Denктаş'a teşekkürlerim sonsuzdur.

Arazi çalışması sırasında benimle birlikte Divriği'ye gelerek evleri tek tek dolaşıp ölçü almama yardım eden ve sonrasında da maddi manevi en büyük desteğim olan sevgili annem Hatice Ünlüdil ve yeğenim Hatice Ünlüdil başta olmak üzere bu çalışmaya başlamamda öncü olan değerli hocam Prof. Dr. Kerim Tükmen'e, tavanlardaki motiflerin tanımlarını yapmamda yardımcı olan değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Yıldıray Özbek'e, her zaman destek verici sözleriyle yanımda olan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Nilay Karakaya'ya, Yrd. Doç. Dr. Celil Arslan'a, Yük. Mimar Öğr. Gör. Merih Şengül'e, çalışmamı gözden geçirerek düzeltmeleri yapmamda yardımcı olan ve daima bilgilerini benimle paylaşan Araş. Gör. B. Burcu Tekin'e ve Araş. Gör. Aslı Sağıroğlu Arslan'a sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmalarım sırasında gerekli destek ve yardımı gösteren Divriği Belediye Başkanı Av. Mehmet Güresinli'ye, bazı evlerde çalışma yapmamızı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Mustafa Yeğın'e ve Sn. Metin Ateştenyılmaz'a, bizi evlerinde misafir eden tüm Divriği halkına teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca bu tez çalışması sırasında bana gösterdikleri sabır ve anlayıştan ötürü aileme, Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünde birlikte çalıştığım mesai arkadaşlarıma ve burada ismini yazamadığım herkese gönülden teşekkür ederim.

ÖZET

Geleneksel Divriği evlerinde bulunan bezemeli ahşap tavanlar konu olarak seçilmiştir. Geleneksel Divriği evlerinde bulunan bezemeli ahşap tavanlarla ilgili daha önce detaylı ve bilimsel bir çalışma yapılmamıştır.

Çalışmanın amacı, Divriği’deki bu sanatın incelemek, gün geçtikçe harap olan bu ahşap tavanları katalog halinde belgelemek ve Anadolu Türk Sanatı içindeki yerini ve önemini ortaya koymaktır.

Bu tez beş ana bölüm altında oluşturulmuştur. Birinci bölümde tezin hedefi ve önemine ilişkin kısa bir bilgi verildikten sonra geleneksel Türk evinin çeşitli boyutları ile geleneksel Türk evinde tavanın yeri ve önemi ortaya konulmuştur. Bundan sonra ise ikinci bölümde Divriği’nin tarihsel ve şehrsel gelişimine değinilmiştir.

Tezin üçüncü bölümünde 45 tavan örneği tanımlanmıştır. Örneklerin çizimleri yapılmış ve tavanların yüzeyindeki bezeme motiflerinin detaylı tanımları yapılmıştır.

Değerlendirme ise dördüncü bölümde yapılmıştır. Bu 45 tavan örneği gruplandırılmış ve malzemesine, tekniğine, kompozisyonuna ve bezeme motiflerine göre incelenmiştir.

Son bölüm olan beşinci bölümde de geleneksel Divriği evlerindeki bezemeli ahşap tavanların Anadolu’nun başka bölgelerindeki örneklerden farklı olduğu anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sivas, Evler, Tavan, Süsleme, Ahşap.

SUMMARY

The adorned wooden ceilings of the traditional houses of Divriği are chosen as the topic of this study. On these adorned wooden ceilings of the traditional houses of Divriği no detailed and scientific study has been made before.

Purpose of this study is to examine of this art in Divriği and make catalogues of the wooden ceilings which is being ruined as the time pass; to expose their place and importance in Anatolian Turkish Art.

This thesis is arranged in five main parts. In the first part, after giving brief information on the aim and the importance of the thesis, illustrates various dimensions of the traditional Turkish house and the importance and the place of the ceiling in the traditional Turkish house. After that in second part the historical and urban development of Divriği were examined.

In the third part of the thesis, 45 examples of the wooden ceilings are described. Drawing of these examples were made and detailed descriptions of the adornment motifs on the surface of ceilings were made.

The evaluation is made in the fourth part. These 45 wooden ceiling were also put in to groups and examined according to their materials, techniques, compositions and adornment motifs.

The fifth part is the last part where the differences of the adorned wooden ceilings of the traditional houses of Divriği from examples in other regions of Anatolian are explained.

Key Words: Sivas, Houses, Ceiling, Decoration, Wood

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı Geçen Eser

a.g.m. : Adı Geçen Makale

a.g.t. : Adı Geçen Tez

C : Cilt

cm : Santimetre

KKTVKBKM : Kayseri Kùltür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
Müdürlüğü

m : Metre

S. : Sayı

s. : Sayfa

vb. : Ve Benzeri

yy : Yüzyıl

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Tokat Latifoğlu Konağı.....	7
Fotoğraf 2: Tokat Madımaklar Evi	8
Fotoğraf 3: Divriği'nin Genel Görünüşü	15
Fotoğraf 4: Divriği'nin Genel Görünüşü	16
Fotoğraf 5: Alanlı Evi	19
Fotoğraf 6: Çankaya Evinin Kanatlı Avlu Kapısı.....	20
Fotoğraf 7: Muratoğlu Evinin Kanatlı Avlu Kapısı.....	20
Fotoğraf 8: Uzungil Evinin Kanatlı Avlu Kapısı.....	21
Fotoğraf 9: Osman Nebipaşagil Evinin Kanatlı Avlu Kapısı	21
Fotoğraf 10: İsmail Yaşar Evinin Merdiveni	22
Fotoğraf 11: İsmail Yaşar Evinde, Merdiven Başında Yer Alan Binek Taşı	23
Fotoğraf 12: Muratoğlu Evinin Merdiveni	23
Fotoğraf 13: Yılkıran Evinin Divanhanesi.....	24
Fotoğraf 14: Yolgeçti Evinde Yıldız Köşkü	26
Fotoğraf 15: Yılkıran Evi Harem Bölümünde Örtme	27
Fotoğraf 16: Yılkıran Evinin Toyhanesi	28
Fotoğraf 17: Arıstakzâde Evinin Toyhanesi	29
Fotoğraf 18: Mühürdarzâde Evi Toyhanesinde Kürsü	30
Fotoğraf 19: Ahmet Semiz Evi Toyhanesinde Kürsü	30
Fotoğraf 20: Hacı İsmail Bey Konağı Saçak Süslemeleri	32
Fotoğraf 21: Saffet Ferhat Evi Saçak Süslemeleri.....	32
Fotoğraf 22: Tevrüzlü Konağı Saçak Süslemeleri	33
Fotoğraf 23: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı	33
Fotoğraf 24: Divriği'de Bir Evin Çıkması	34
Fotoğraf 25: Çankaya Köşkünün Çıkmaları	34
Fotoğraf 26: Efrayim Yurtsever Evinin Çıkmalı Cephesi	35
Fotoğraf 27: Hacı İsmail Bey Konağında Çıkma Pencereleri	35
Fotoğraf 28: Yılkıran Evi Yazodası Pencereleri Ve Kepenkleri.....	36
Fotoğraf 29: Topçugil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Kiriş Yüzeyinde Lale Ve Spiral Motifi	36
Fotoğraf 30: Hafislioğlu Evi Oda Kapısı	37

Fotoğraf 31: Arıstakzâde Evi Selamlık Dairesi Toyhane Kapısı.....	38
Fotoğraf 32: Erçokluzâde Evi Toyhane Kapısı.....	39
Fotoğraf 33: Muratoğlu Evi Toyhane Aralığı Kapısı	40
Fotoğraf 34: Muratoğlu Evi Toyhane Aralığı Kapısının Tokmağı.....	41
Fotoğraf 35: Sancaktar Evi Oda Kapısının Çekeceği	41
Fotoğraf 36: Sancaktar Evi Kışodasının Alçı Yaşmaklı Ocağı	42
Fotoğraf 37: Mühürdarzâde Evinde Alçı Yaşmaklı Ocak	43
Fotoğraf 38: Arıstakzâde Evinin Toyhanesinde Alçı Yaşmaklı Ocak.....	44
Fotoğraf 39: Yıllankıran Evinin Alçı Yaşmaklı Ocağı.....	45
Fotoğraf 40: Şeyhoğlu Evinin Alçı Çiçekliği	46
Fotoğraf 41: Yıllankıran Evinin Yazodasında Alçı Çiçeklik.....	47
Fotoğraf 42: Erçokluzâde Evinin Alçı Çiçekliği	48
Fotoğraf 43: Abdullah Paşa Konağının Alçı Çiçekliği.....	49
Fotoğraf 44: Mühürdarzâde Evinin Alçı Çiçekliği	50
Fotoğraf 45: Şeyhoğlu Evinin Kışodasında Girişte Yer Alan Ahşap Suluk.....	51
Fotoğraf 46: Arıstakzâde Evinin Toyhanesinde Yer Alan Yüklük.....	52
Fotoğraf 47: Ziyaeddin Nebipaşagil Evinin Toyhanesinde Yer Alan Yüklük	52
Fotoğraf 48: Karayusuf Mahallesinde, Ayan Ağa Konağının Karşısında Yer Alan Evin Toyhanesinde Bulunan Bir Yüklük ve Üst Kısımındaki Kafes Pencere li Musandır.....	53
Fotoğraf 49: Şeyhoğlu Evinde Köşe Rafı	53
Fotoğraf 50: Şeyhoğlu Evinde Köşe Rafı	54
Fotoğraf 51: Divriği’de Selçuk Sokağında Bir Evin Tavanı	55
Fotoğraf 52: Sancaktar Evinin Karşısında Yer Alan Müştak Aydın Evinin Kallenguçlu Tavanı	56
Fotoğraf 53: Arıstakzâde Evinin Üst Kat Toyhanesinin Düz Tavanı.....	56
Fotoğraf 54: Yıllankıran Evi Yazodası Tavanı	57
Fotoğraf 55: Ziyaeddin Nebipaşagil Evi, Toyhanenin Aşağıseki ve Kürsübaşı Tavanı.....	58
Fotoğraf 56: Ziyaeddin Nebipaşagil Evi, Toyhanenin Kürsübaşı Tavanı	58
Fotoğraf 57: Saffet Ferhat Evinin Başoda Tavanı	59
Fotoğraf 58: Saffet Ferhat Evinin Başoda Tavanı, Göbek Süslemesi	59
Fotoğraf 59: Hacı Osman Mescidi Mahallesinde Bir Evin Tavanı	60

Fotoğraf 60: Hacı Osman Mescidi Mahallesinde Bir Evin Tavan Göbeği.....	60
Fotoğraf 61: İpekçiller Evi Yazodası Tavanı	61
Fotoğraf 62: Hafislioğlu Evi Yazodası Tavan Göbeği	61
Fotoğraf 63: Kemal Ergün Evi Divanhane Tavanı	62
Fotoğraf 64: Hüseyin Mazlum Evi Kürsübaşı Tavanı	62
Fotoğraf 65: Deli Osman Ağa Evinin Güneybatıdan Görünüşü.....	63
Fotoğraf 66: Deli Osman Ağa Evinin Güneybatıdan Görünüşü	64
Fotoğraf 67: Deli Osman Ağa Evinin Başodası.....	66
Fotoğraf 68: Deli Osman Ağa Evinin Başodasında, Aşağısekide Yer Alan Çiçeklik	67
Fotoğraf 69: Deli Osman Ağa Evinin Başodasında, Nimsekide Yer Alan Yüklük..	67
Fotoğraf 70: Deli Osman Ağa Evinin Başodasında Güney Duvarında Yer Alan Alçı Ocak Yaşmağı Bezeme Kalıntıları.....	68
Fotoğraf 71: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı	69
Fotoğraf 72: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Kuşak Bezeme Detayları	70
Fotoğraf 73: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, İç Tavanda Yanlarda Bulunan Dikdörtgen Pano	71
Fotoğraf 74: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Göbek Detayı.....	72
Fotoğraf 75: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Göbek Detayı.....	73
Fotoğraf 76: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Göbek Merkezinden Sarkan Süsleme	74
Fotoğraf 77: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu.....	74
Fotoğraf 78: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	76
Fotoğraf 79: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	77
Fotoğraf 80: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	78
Fotoğraf 81: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	79
Fotoğraf 82: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Nimseki Bölümü.....	80
Fotoğraf 83: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Aşağıseki Bölümü	81

Fotoğraf 84: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Aşağıseki-Nimseki Arasındaki Kiriş Süslemesi	81
Fotoğraf 85: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Nimseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	82
Fotoğraf 86: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Nimseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	83
Fotoğraf 87: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Nimseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	83
Fotoğraf 88: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Aşağıseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	84
Fotoğraf 89: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Aşağıseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	84
Fotoğraf 90: Edegiller Evi Güneybatıdan Görünüşü	86
Fotoğraf 91: Edegiller Evi Güneybatıdan Görünüşü	87
Fotoğraf 92: Edegiller Evi Batıdan Görünüşü	87
Fotoğraf 93: Edegiller Evi, Avludan Divanhanenin Görünüşü	88
Fotoğraf 94: Edegiller Evi, Kışodasında Bulunan Alçı Ocak Yaşmağı Çevresindeki Bitkisel Bezeme Kalıntıları	89
Fotoğraf 95: Edegiller Evi, Başoda Güney Cephesi	90
Fotoğraf 96: Edegiller Evi, Başodada Bulunan Alçı Çiçeklik	91
Fotoğraf 97: Edegiller Evi, Başodanın Kallenguçlu Tavanı	92
Fotoğraf 98: Edegiller Evi, Kahve Ocağı Çevresindeki Bitkisel Bezeme Kalıntıları	94
Fotoğraf 99: Alanlıoğlu Evinin Güneybatıdan Görünüşü	95
Fotoğraf 100: Alanlıoğlu Evi, Avludan Selamlık Binasının ve Giriş Kapısının Görünüşü	96
Fotoğraf 101: Alanlıoğlu Evi, Avludan Selamlık Binasının Görünüşü	97
Fotoğraf 102: Alanlıoğlu Evi, Divanhaneden Harem Kısımının Görünüşü	97
Fotoğraf 103: Alanlıoğlu Evi, Selamlığa Çıkan Merdivenin Başlangıcında Yer Alan Sahantaşı	98
Fotoğraf 104: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Sofasında Yer Alan Ve Köşke Çıkan Merdiven	99
Fotoğraf 105: Alanlıoğlu Evi, Köşk Odası	100

Fotoğraf 106: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodasında Bulunan Alçı Çiçeklik	101
Fotoğraf 107: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodasının İçten Görünüşü	102
Fotoğraf 108: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı.....	103
Fotoğraf 109: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Bezeme Kuşakları	104
Fotoğraf 110: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı.....	105
Fotoğraf 111: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu	106
Fotoğraf 112: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı Göbek Detayı	108
Fotoğraf 113: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	109
Fotoğraf 114: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu ve Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	110
Fotoğraf 115: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası, Aşağıseki Tavanı.....	111
Fotoğraf 116: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Aşağıseki Ve Kilimüstü Tavanları	112
Fotoğraf 117: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanında Kiriş Bezemesi	112
Fotoğraf 118: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı.....	113
Fotoğraf 119: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü Kışodasının İçten Görünüşü.....	115
Fotoğraf 120: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü Kışodasında Yer Alan Ocak.....	116
Fotoğraf 121: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü Kışodası Tavanı.....	116
Fotoğraf 122: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanında Kuşak ve İç Tavan Bezemeleri.....	117
Fotoğraf 123: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı.....	119
Fotoğraf 124: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanında Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşeler Üçgen Bezeme Detayı.....	121
Fotoğraf 125: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhanenin İçten Görünüşü..	123
Fotoğraf 126: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı	124
Fotoğraf 127: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı	124
Fotoğraf 128: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Yanlarda Yer Alan Bezeme Yüzeyi.....	125

Fotoğraf 129: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı.....	127
Fotoğraf 130: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Göbek Kompozisyonu	129
Fotoğraf 131: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Göbek Kompozisyonu	129
Fotoğraf 132: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Karayusuf Sokağından Kuzeydoğudan Görünüşü.....	131
Fotoğraf 133: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Güneydoğudan Görünüş....	132
Fotoğraf 134: A'yan Ağa Konağı, Mabeyn Kısımında Bulunan İkinci Konutun Ara Sokaktan Görünüşü	135
Fotoğraf 135: A'yan Ağa Konağı, Mabeyn Kısımında Bulunan İkinci Konutun Avludan Görünüşü	135
Fotoğraf 136: A'yan Ağa Konağı, Harem Kısımında Bulunan Üçüncü Konutun Sokaktan Görünüşü	136
Fotoğraf 137: A'yan Ağa Konağı, Harem Kısımında Bulunan Üçüncü Konutun Avludan Görünüşü	136
Fotoğraf 138: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Doğudan Görünüş	137
Fotoğraf 139: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası, Kuzeydoğudan Görünüş.....	138
Fotoğraf 140: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodasında Bulunan Alçı Çiçeklik	139
Fotoğraf 141: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodasında Bulunan Alçı Şebekeli Tepe Pencereleeri.....	139
Fotoğraf 142: A'yan Ağa Konağı Selamlık Bölümü, Yazodasında Bulunan Alçı Mihrap.....	140
Fotoğraf 143: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı.....	141
Fotoğraf 144: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Bezeme Kuşakları	142
Fotoğraf 145: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	143
Fotoğraf 146: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu	143

Fotoğraf 147: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	144
Fotoğraf 148: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	145
Fotoğraf 149: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü.....	145
Fotoğraf 150: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodasında Bulunan Alçı Ocak Yaşmağı Süslemesi.....	147
Fotoğraf 151: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı.....	148
Fotoğraf 152: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri	149
Fotoğraf 153: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, İç Tavan Bezemesi	150
Fotoğraf 154: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşe.....	150
Fotoğraf 155: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü.....	151
Fotoğraf 156: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, Kiriş Alnında Yer Alan Bezeme	152
Fotoğraf 157: Mühürdarzâde Evi, Sancaktar Sokakta, Kuzeybatıdan Görünüşü ...	154
Fotoğraf 158: Mühürdarzâde Evi, Avlu Ortasında Bulunan Çeşme.....	155
Fotoğraf 159: Mühürdarzâde Evi, Avlu Duvarında Bulunan Çeşme	155
Fotoğraf 160: Mühürdarzâde Evi, Avludan Kuzey Cephenin Görünüşü	156
Fotoğraf 161: Mühürdarzâde Evi, Divanhanenin Görünüşü	156
Fotoğraf 162: Mühürdarzâde Evi, Divanhanenin Ve Altında Yer Alan Ambarın Görünüşü	157
Fotoğraf 163: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Sofasının Batısında Bulunan Oda.....	158
Fotoğraf 164: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Sofasının Güneyinde Bulunan Kahve Ocağı	158
Fotoğraf 165: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Sofasının Güneyinde Bulunan, Büyük Arka Oda	159
Fotoğraf 166: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Sofasının Güneyinde Bulunan, Büyük Arka Oda	159

Fotoğraf 167: Mühürdarzâde Evi, Toyhanenin İçten Görünüşü.....	160
Fotoğraf 168: Mühürdarzâde Evi, Toyhanede Bulunan Kürsü.....	161
Fotoğraf 169: Mühürdarzâde Evi, Doğu Cephesi.....	161
Fotoğraf 170: Mühürdarzâde Evi, Doğu Cephesinde Yer Alan Örtme ve Orta Kanatlının Görünüşü	162
Fotoğraf 171: Mühürdarzâde Evi, Harem Girişi Önünde Yer Alan Örtme	162
Fotoğraf 172: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası, İçten Görünüşü.....	165
Fotoğraf 173: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodasında Bulunan Alçı Çiçeklik	166
Fotoğraf 174: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı	167
Fotoğraf 175: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Çökertme Alnında Bulunan Süsleme.....	168
Fotoğraf 176: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı Bezeme Detayı.....	168
Fotoğraf 177: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	169
Fotoğraf 178: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu	
Fotoğraf 179: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu ve Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	170
Fotoğraf 180: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	171
Fotoğraf 181: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Giriş Bölümü.....	171
Fotoğraf 182: Mühürdarzâde Evi, Harem, Yazodası İçten Görünüşü	174
Fotoğraf 183: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası, Aşağıseki Kısımında Bulunan Alçı Çiçeklik	175
Fotoğraf 184: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı.....	176
Fotoğraf 185: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavan Göbeği	177
Fotoğraf 186: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	177
Fotoğraf 187: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı,Üçgen Köşelik Detayı	178
Fotoğraf 188: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü ...	179
Fotoğraf 189: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı	181
Fotoğraf 190: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı, Göbek Detayı.....	182
Fotoğraf 191: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	183
Fotoğraf 192: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	184

Fotoğraf 193: Arıstakzade Evinin Güneybatıdan Görünüşü.....	186
Fotoğraf 194: Arıstakzâde Evinin Güney Cephesi	189
Fotoğraf 195: Arıstakzâde Evi, Toyhanenin Batı Cephesi	189
Fotoğraf 196: Arıstakzâde Evinin Doğu Cephesi ve Cephede Çıkma Yapan Başoda	190
Fotoğraf 197: Arıstakzâde Evinin Doğu Cephesinde Yer Alan Başodanın Pencereleeri.....	190
Fotoğraf 198: Arıstakzâde Evinin Başodası	191
Fotoğraf 199: Arıstakzâde Evinin Başodasında, Batı Duvarında Yer Alan Alçı Çiçeklik	192
Fotoğraf 200: Arıstakzâde Evinin Başodasında Doğu Duvarında Yer Alan Alçı Ocak Yaşmağı	193
Fotoğraf 201: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı.....	193
Fotoğraf 202: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı	194
Fotoğraf 203: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kuşak Bezeme Detayları.....	195
Fotoğraf 204: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu.....	196
Fotoğraf 205: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Detayı.....	197
Fotoğraf 206: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu.....	198
Fotoğraf 207: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı	200
Fotoğraf 208: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Aşağıseki Bölümü	201
Fotoğraf 209: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kiriş Bezeme Detayı	202
Fotoğraf 210: Topçugil Evi'nin Kuzeydoğudan Görünüşü	204
Fotoğraf 211: Topçugil Evi, Avlu İçinden Divanhanenin Görünüşü	205
Fotoğraf 212: Topçugil Evi'nin 19. Yy Ortalarında Yapılan Bölümünün Güneydoğudan Görünüşü	206
Fotoğraf 213: Topçugil Evi'nin 20.Yy Ortalarında Yapılan Bölümünün Güneydoğudan Görünüşü	206
Fotoğraf 214: Topçugil Evi, Yazodasının İçten Görünüşü.....	207
Fotoğraf 215: Topçugil Evi, Yazodasının Giriş Kapısı Ve Üzerinde Yer Alan Alçı Bezeme.....	208
Fotoğraf 216: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı.....	209
Fotoğraf 217: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri	210
Fotoğraf 218: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	211

Fotoğraf 219: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşeliklerde Bezeme Detayı.....	213
Fotoğraf 220: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu ve Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	213
Fotoğraf 221: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü ve Kiriş Süslemesi	214
Fotoğraf 222: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kiriş Süslemesi	215
Fotoğraf 223: Topçugil Evi, Selamlık Bölümü, Sofasının Kallenguçlu Tavanı.....	217
Fotoğraf 224: Topçugil Evi, Selamlık Bölümü, Kahve Odasının Kallenguçlu Tavanı.....	218
Fotoğraf 225: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı.....	219
Fotoğraf 226: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı.....	220
Fotoğraf 227: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Dikdörtgen ve Kare Yüzeylerin Bezeme Detayı	221
Fotoğraf 228: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	222
Fotoğraf 229: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	223
Fotoğraf 230: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	224
Fotoğraf 231: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	225
Fotoğraf 232: Tırampacıgil Evinin Güneybatıdan Görünüşü	227
Fotoğraf 233: Tırampacıgil Evinin Güneybatıdan Görünüşü	228
Fotoğraf 234: Tırampacıgil Evinin Güney Cephesi, Avlu İçinden Görünüşü.....	228
Fotoğraf 235: Tırampacıgil Evinin Kuzey Cephesi Ve Toyhane Girişi	229
Fotoğraf 236: Tırampacıgil Evinin Kuzey Cephesi Ve Toyhanenin Devamında Ara Katta Yer Alan Tek Katlı Yazodası	229
Fotoğraf 237: Tırampacıgil Evi, Toyhanenin İçten Görünüşü.....	230
Fotoğraf 238: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı	231
Fotoğraf 239: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme Detayı	233

Fotoğraf 240: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Üçüncü Kuşak Bezeme Detayı	233
Fotoğraf 241: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Göbek Detayı.....	234
Fotoğraf 242: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	236
Fotoğraf 243: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	237
Fotoğraf 244: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	238
Fotoğraf 245: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	239
Fotoğraf 246: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü ...	240
Fotoğraf 247: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Giriş Alnı Bezeme Detayı	241
Fotoğraf 248: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Giriş Alnı Bezeme Detayı	241
Fotoğraf 249: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası , Doğu Cephesi.....	243
Fotoğraf 250: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı	244
Fotoğraf 251: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Pervaz Süslemesi	245
Fotoğraf 252: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemesi	245
Fotoğraf 253: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu	246
Fotoğraf 254: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	247
Fotoğraf 255: Abdullah Paşa Konağı, Güneydoğudan Görünüşü	249
Fotoğraf 256: Abdullah Paşa Konağı, Güneydoğudan Görünüşü	250
Fotoğraf 257: Abdullah Paşa Konağı, Giriş Kapısı	250
Fotoğraf 258: Abdullah Paşa Konağı, Doğudan Görünüşü	251
Fotoğraf 259: Abdullah Paşa Konağının Güney Cephesinde Yer Alan Başoda Pencereleri.....	253
Fotoğraf 260: Abdullah Paşa Konağının Başoda Tavanı.....	254
Fotoğraf 261: Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı, Göbek Detayı	257
Fotoğraf 262: Abdullah Paşa Konağı, Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu.....	257
Fotoğraf 263: Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı, Aşağıseki Bölümü	258

Fotoğraf 264: Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı, Kiriş Detayı	259
Fotoğraf 265: Abdullah Paşa Konağı, Mabeyn Odası Tavanı	261
Fotoğraf 266: Abdullah Paşa Konağı, Mabeyn Odası Tavanı	262
Fotoğraf 267: Abdullah Paşa Konağı, Mabeyn Odası Tavanı	263
Fotoğraf 268: Abdullah Paşa Konağı, Mabeyn Odası, Tavan Göbeği	264
Fotoğraf 269: Abdullah Paşa Konağı, Mabeyn Odası Tavanı, Üçgen Köşelik Bezeme Detayı	265
Fotoğraf 270: Abdullah Paşa Konağı, Yıldız Köşk Tavanı	267
Fotoğraf 271: Abdullah Paşa Konağı, Yıldız Köşk Tavanı, Göbek Detayı	268
Fotoğraf 272: Abdullah Paşa Konağı, Yıldız Köşk Tavanı, Üçgen Köşelik Bezeme Detayı	269
Fotoğraf 273: Erçokluzâde Evi Kuzeydoğudan Görünüşü	271
Fotoğraf 274: Erçokluzâde Evi Kuzeydoğudan Görünüşü	272
Fotoğraf 275: Erçokluzâde Evinin Batıdan Görünüşü	272
Fotoğraf 276: Erçokluzâde Evi, Yazodası, Alçı Mihrap Nişi	274
Fotoğraf 277: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı	275
Fotoğraf 278: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı	277
Fotoğraf 279: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	278
Fotoğraf 280: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu	278
Fotoğraf 281: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	279
Fotoğraf 282: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	280
Fotoğraf 283: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	281
Fotoğraf 284: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	281
Fotoğraf 285: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı	282
Fotoğraf 286: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü	284
Fotoğraf 287: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü, İçten Görünüşü	285
Fotoğraf 288: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü, Tavan Süslemesi	286

Fotoğraf 289: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü, Tavan Süslemesi Detayı.....	286
Fotoğraf 290: Tevrüzlü Konağı'nın Kuzey Cepheden Görünüşü.....	288
Fotoğraf 291: Tevrüzlü Konağı'nın Güneydoğudan Görünüşü.....	289
Fotoğraf 292: Tevrüzlü Konağı'nın Güneydoğudan Görünüşü.....	289
Fotoğraf 293: Tevrüzlü Konağı Avlu İçinden Görünüş.....	290
Fotoğraf 294: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Önünde Yer Alan Küçük Divanhanenin Köşkü	291
Fotoğraf 295: Tevrüzlü Konağı Yıldız Köşkü.....	291
Fotoğraf 296: Tevrüzlü Konağı, Güney Cephede Yer Alan Örtme.....	292
Fotoğraf 297: Tevrüzlü Konağı, Yazodası, İçten Görünüşü.....	293
Fotoğraf 298: Tevrüzlü Konağı, Yazodasında Bulunan Çiçeklik.....	294
Fotoğraf 299: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı	295
Fotoğraf 300: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri	296
Fotoğraf 301: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı	297
Fotoğraf 302: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavan Göbeği ve İç Tavan Yüzeyinin Bölümlenmesi.....	298
Fotoğraf 303: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavan Göbeği.....	298
Fotoğraf 304: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşeler Üçgen Bezeme Detayı.....	300
Fotoğraf 305: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşeler Üçgen Bezeme Detayı.....	301
Fotoğraf 306: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası, Aşağıseki Tavanı .	302
Fotoğraf 307: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kiriş Bezemesi	302
Fotoğraf 308: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kiriş Bezemesi	303
Fotoğraf 309: Tevrüzlü Konağı Toyhanesi, Kilimüstü Bölümünden Kürsübaşının Görünüşü.....	305
Fotoğraf 310: Tevrüzlü Konağı Toyhanesi, Kilimüstü Bölümünde Bulunan Alçı Niş	306
Fotoğraf 311: Tevrüzlü Konağı Toyhanesi, Kürsü Bölümü Tavanı.....	307

Fotoğraf 312: Tevrüzlü Konağı, Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Bezeme Detayı.....	307
Fotoğraf 313: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Göbek Detayı.....	309
Fotoğraf 314: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Göbek Kompozisyonu	310
Fotoğraf 315: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	312
Fotoğraf 316: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	313
Fotoğraf 317: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	314
Fotoğraf 318: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	315
Fotoğraf 319: Tevrüzlü Konağı, Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı	316
Fotoğraf 320: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Göbek Detayı.....	317
Fotoğraf 321: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	318
Fotoğraf 322: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	319
Fotoğraf 323: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	320
Fotoğraf 324: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	321
Fotoğraf 325: Tevrüzlü Konağı Toyhane Tavanı Kiriş Bezeme Detayı.....	322
Fotoğraf 326: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı.....	324
Fotoğraf 327: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri	325
Fotoğraf 328: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı.....	326
Fotoğraf 329: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanında.....	327
Fotoğraf 330: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı, Göbek Detayı	328

Fotoğraf 331: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı.....	329
Fotoğraf 332: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı.....	331
Fotoğraf 333: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı, Göbek Bezeme Detayı.....	332
Fotoğraf 334: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı, Süsleme Detayı.....	333
Fotoğraf 335: Recep Tuhutluoğlu Evi Doğudan Görünüşü.....	335
Fotoğraf 336: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı	337
Fotoğraf 337: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kilimüstü Bölümü	338
Fotoğraf 338: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Birinci Kuşak Bezeme Detayı.....	339
Fotoğraf 339: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Üçüncü Kuşak Bezeme Detayı.....	339
Fotoğraf 340: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, İç Tavan Bezemesi.....	341
Fotoğraf 341: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	342
Fotoğraf 342: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kilimüstü Bölümü	343
Fotoğraf 343: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Güney Köşe, Üçgen Bezeme Detayı.....	344
Fotoğraf 344: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kuzey Köşe, Üçgen Bezeme Detayı.....	345
Fotoğraf 345: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşeler, Üçgen Bezeme Detayı.....	346
Fotoğraf 346: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Nimseki Bölümü.....	347
Fotoğraf 347: Recep Tuhutluoğlu Evi, Küçük Oda Tavanı.....	349
Fotoğraf 348: Recep Tuhutluoğlu Evi, Küçük Oda Tavanı, Bezeme Detayı	350
Fotoğraf 349: Recep Tuhutluoğlu Evi, Küçük Oda Tavanı, Üçüncü Kuşak Bezeme Detayı.....	351
Fotoğraf 350: Ali Kahveci Evinin Kuzeybatıdan Görünüşü	353
Fotoğraf 351: Ali Kahveci Evinin Kuzeydoğudan Görünüşü	354
Fotoğraf 352: Ali Kahveci Evinde, Sofa İçine Açılan Pencere ve Demir Korkulukları	355
Fotoğraf 353: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı.....	356
Fotoğraf 354: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme Detayı.....	357

Fotoğraf 355: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı	358
Fotoğraf 356: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu	359
Fotoğraf 357: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Bezeme Detayı	360
Fotoğraf 358: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Üçgen Köşelik Bezeme Detayı	362
Fotoğraf 359: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı	364
Fotoğraf 360: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı	365
Fotoğraf 361: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı	366
Fotoğraf 362: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı	367
Fotoğraf 363: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşelik Bezeme Detayı	368
Fotoğraf 364: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşelik Bezeme Detayı	369
Fotoğraf 365: Muratoğlu Evi, Güneydoğudan Görünüşü ve Doğu Bölümünün Avlu Girişi.....	371
Fotoğraf 366: Muratoğlu Evi, Güneybatıdan Görünüşü ve Batı Bölümünün Avlu Girişi.....	372
Fotoğraf 367: Muratoğlu Evi, Batı Bölümünde Avludan Görünüş	372
Fotoğraf 368: Muratoğlu Evi, Batı Bölümünde, Harem Kısımının Ayazdan Görünüşü	373
Fotoğraf 369: Muratoğlu Evi, Doğu Bölümünün Üçgen Alınlıklı Cephesi ve Ayakcakaşısı	374
Fotoğraf 370: Muratoğlu Evi, Doğu Bölümünde Yer Alan Bir Odanın Tavanı ve Alçı Çiçekliği	374
Fotoğraf 371: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Görünüşü	375
Fotoğraf 372: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Görünüşü	376
Fotoğraf 373: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı	377
Fotoğraf 374: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Giriş Bölümü	377
Fotoğraf 375: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı	378
Fotoğraf 376: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	379
Fotoğraf 377: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	380
Fotoğraf 378: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Güneybatı ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	381

Fotoğraf 379: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	382
Fotoğraf 380: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Görünüşü	384
Fotoğraf 381: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Görünüşü	385
Fotoğraf 382: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı.....	386
Fotoğraf 383: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı	387
Fotoğraf 384: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı	388
Fotoğraf 385: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	389
Fotoğraf 386: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	390
Fotoğraf 387: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	391
Fotoğraf 388: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	392
Fotoğraf 389: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Görünüşü.....	394
Fotoğraf 390: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodasında Yer Alan Alçı Çiçeklik	395
Fotoğraf 391: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı	395
Fotoğraf 392: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı ..	397
Fotoğraf 393: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme Detayı	397
Fotoğraf 394: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Üçüncü Kuşak Bezeme Detayı	398
Fotoğraf 395: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı	398
Fotoğraf 396: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Dikdörtgen Alanların Bezeme Detayı	399
Fotoğraf 397: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Göbek Süslemesi	399
Fotoğraf 398: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	400
Fotoğraf 399: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	401
Fotoğraf 400: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	402
Fotoğraf 401: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	403

Fotoğraf 402 : Şeyhoğlu Evinin Esat Bey Caddesinde, Kuzeydoğudan Görünüşü	405
Fotoğraf 403 : Şeyhoğlu Evinin Güney Cephesi	406
Fotoğraf 404 : Şeyhoğlu Evinin Avlusunda, Üst Kata Çıkan Merdiven ve Ayaza Geçilen Orta Kanatlı	406
Fotoğraf 405 : Şeyhoğlu Evi, Ayazda Yer Alan Örtme.....	407
Fotoğraf 406 : Şeyhoğlu Evi, Örtme Ve Zemin Kat Sofa Girişi	408
Fotoğraf 407 : Şeyhoğlu Evi, Zemin Kat Sofa Kapısı.....	408
Fotoğraf 408 : Şeyhoğlu Evi, Batı Bölümünün Avludan Görünüşü.....	409
Fotoğraf 409: Şeyhoğlu Evi, Yazodasının İçten Görünüşü	410
Fotoğraf 410 : Şeyhoğlu Evi, Yazodasında Bulunan Ahşap Dolap.....	411
Fotoğraf 411 : Şeyhoğlu Evi, Yazodasında Bulunan Alçı Çiçeklik	412
Fotoğraf 412 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı.....	412
Fotoğraf 413: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme.....	415
Fotoğraf 414: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Bezemesi.....	415
Fotoğraf 415: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, İç Tavan Kompozisyonu	416
Fotoğraf 416: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	417
Fotoğraf 417: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	418
Fotoğraf 418: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	418
Fotoğraf 419: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	419
Fotoğraf 420 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Giriş Bölümü.....	419
Fotoğraf 421 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kiriş Bezeme Detayı	420
Fotoğraf 422 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kirişin Görünüşü.....	421
Fotoğraf 423 : Şeyhoğlu Evi, Kışodasının İçten Görünüşü	423
Fotoğraf 424: Şeyhoğlu Evi, Kışodasında Bulunan Ahşap Suluk Ve Dolap.....	424
Fotoğraf 425 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı.....	425
Fotoğraf 426 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı	427
Fotoğraf 427 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	428

Fotoğraf 428 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	428
Fotoğraf 429 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	429
Fotoğraf 430 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	429
Fotoğraf 431 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Giriş Bölümü.....	430
Fotoğraf 432 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Kiriş Bezemesi	431
Fotoğraf 433: Şihigil Evi Doğu Köşeden Görünüşü.....	433
Fotoğraf 434: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı	434
Fotoğraf 435: Şihigil Evi, Yazodası Tavanında Bezeme Kuşakları	435
Fotoğraf 436: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Çökertme Alnındaki Bezemeler	437
Fotoğraf 437: Şihigil Evi Yazodası Tavanı	438
Fotoğraf 438: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Göbek Detayı.....	439
Fotoğraf 439: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Göbek Kompozisyonu	440
Fotoğraf 440: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Kuzey-Güney Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	442
Fotoğraf 441: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Doğu-Batı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	442
Fotoğraf 442: Uzungil Evi, Güneybatıdan Görünüşü.....	445
Fotoğraf 443: Uzungil Evi, Avlu İçinden Görünüşü	446
Fotoğraf 444: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı	447
Fotoğraf 445: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Koridorda Kalan Kısım.....	448
Fotoğraf 446: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı	448
Fotoğraf 447: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	450
Fotoğraf 448: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güney ve Kuzey Köşelik Detayı.....	451
Fotoğraf 449: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Doğu Ve Batı Köşelik Detayı.....	452
Fotoğraf 450: Uzungil Evi, İkinci Kat Yazodası Tavanı	454
Fotoğraf 451: Uzungil Evi, İkinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	455
Fotoğraf 452: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güney ve Kuzey Köşe, Üçgen Bezeme Detayı.....	458

Fotoğraf 453: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	459
Fotoğraf 454: İslamgil Evinin Kuzeybatıdan Görünüşü.....	461
Fotoğraf 455: İslamgil Evinin Kuzey Cephesi	462
Fotoğraf 456: İslamgil Evi Tavanı Ve Batı Duvarında Yer Alan Alçı Süsleme	463
Fotoğraf 457: İslamgil Evi Tavanı, Bezeme Detayı	464
Fotoğraf 458: İslamgil Evi Tavanı, Giriş Üzerinde Yer Alan Bölüm	465
Fotoğraf 459: İslamgil Evi Tavanı, Ana Mekan Üzerinde Yer Alan Bölüm.....	466
Fotoğraf 460: İslamgil Evi Tavanı, Göbek Detayı	467
Fotoğraf 461: İslamgil Evi Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	468
Fotoğraf 462: İslamgil Evi Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	469
Fotoğraf 463: İslamgil Evi Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	470
Fotoğraf 464: İslamgil Evi Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	471
Fotoğraf 465: Bülbüller Evinin Güneydoğudan Görünüşü.....	473
Fotoğraf 466: Bülbüller Evi Tavanı.....	474
Fotoğraf 467: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü	475
Fotoğraf 468: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Kuşak Bezemesi Detayı.....	477
Fotoğraf 469: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Göbek Detayı	477
Fotoğraf 470: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Üçgen Köşelik Detayı.....	479
Fotoğraf 471: Bülbüller Evi Tavanı, Kiriş Detayı	480
Fotoğraf 472: Bülbüller Evi Tavanı, Güney Bölümü,	480
Fotoğraf 473: Bülbüller Evi Tavanı, Güney Bölümü, Koridorda Kalan Kısım	481
Fotoğraf 474: Garip Kocaoğlu Evinin Güneydoğudan Görünüşü	483
Fotoğraf 475: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı	484
Fotoğraf 476: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme	485
Fotoğraf 477: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Bezeme Detayları	486
Fotoğraf 478: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Göbek Ve İç Tavan Yüzeyi Bezemesi	487
Fotoğraf 479: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Göbek Detayı.....	488
Fotoğraf 480: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Güneydoğu Ve Kuzeybatı Köşelik Detayı.....	489
Fotoğraf 481: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Güneybatı Ve Kuzeydoğu Köşelik Detayı.....	490
Fotoğraf 482: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Koridor Bölümü.....	491

Fotoğraf 483: Sancaktar Evi Kuzey Cepheden Görünüş	493
Fotoğraf 484: Sancaktar Evi, Üç Katlı Bölümün Kuzey Cepheden Görünüşü	494
Fotoğraf 485: Sancaktar Evi, Balkon Alınlığında Yer Alan Bezeme	495
Fotoğraf 486: Sancaktar Evi, Restorasyon Çalışmaları Büyük Oranda Tamamlanmış	496
Fotoğraf 487: Sancaktar Evi, Restorasyon Çalışmaları Büyük Oranda Tamamlanmış	496
Fotoğraf 488: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodasının İçten Görünüşü	497
Fotoğraf 489: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodasında Nimseki Bölümünde Yer Alan Dolap	498
Fotoğraf 490: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı	499
Fotoğraf 491: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri	499
Fotoğraf 492: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı, Göbek Detayı	500
Fotoğraf 493: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşeler, Üçgen Bezeme Detayı	501
Fotoğraf 494: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı, Güneybatı Ve Kuzeydoğu Köşeler, Üçgen Bezeme Detayı	502
Fotoğraf 495: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodasında Aşağıseki Tavanı	502
Fotoğraf 496: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı	505
Fotoğraf 497: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı	506
Fotoğraf 498: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	507
Fotoğraf 499: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	508
Fotoğraf 500: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	508
Fotoğraf 501: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	509
Fotoğraf 502: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	509
Fotoğraf 503: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodasında Alçı Çiçeklik	511
Fotoğraf 504: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı	512
Fotoğraf 505: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	513

Fotoğraf 506: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	514
Fotoğraf 507: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	515
Fotoğraf 508: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	515
Fotoğraf 509: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	516
Fotoğraf 510: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü, İçten Görünüşü	518
Fotoğraf 511: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü Tavanı	519
Fotoğraf 512: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü Tavanı, Göbek Detayı	520
Fotoğraf 513: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü, Balkon Tavanı	520
Fotoğraf 514: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü, Balkon Tavanı	521
Fotoğraf 515: 3.19. Nolu Örnekte Çiviler Ve Pullar	543
Fotoğraf 516: 3.14.3. Nolu Örnekte Çiviler	544
Fotoğraf 517: 3.5.2 Nolu Örnekte Lamba Askısı	544
Fotoğraf 518: 3.19. Nolu Örnekte Lamba Askısı	545
Fotoğraf 519: 3.21.2. Nolu Örnekte Lamba Askısı	545
Fotoğraf 520: 3.15.1. Nolu Örnekte Lamba Askısı	546
Fotoğraf 521: 3.5.3. Nolu Örnekte Lamba Askısı	546
Fotoğraf 522: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı	548
Fotoğraf 523: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı, Göbek Bezemesi	548
Fotoğraf 524: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı, Kalemşi Bezemelerin Detayı	549
Fotoğraf 525: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı, Konsol Bezemesi	549
Fotoğraf 526: Mihralibey Konağı, Zemin Kat Oda Tavanı	550
Fotoğraf 527: Mihralibey Konağı, Zemin Kat Oda Tavanı, Göbek Detayı	550
Fotoğraf 528: Mihralibey Konağı, Zemin Kat Oda Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı	551
Fotoğraf 529: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Kilimüstü Bölümünün Tavanı	551
Fotoğraf 530: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Kilimüstü Bölümünün Tavanında Üçgen Köşelik	552
Fotoğraf 531: Eski Apardı Köyü, Köyodasının İç Görünüşü	552

Fotoğraf 532: Eski Apardı Köyü, Köyodasının Duvarlarında Sıva Üzerine Yapılan Kalemışleri	553
Fotoğraf 533: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Kilimüstü Bölümünün Tavanı	553
Fotoğraf 534: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Tavan Pervazında Görülen Kalemışi Süsleme	554
Fotoğraf 535: Tokat, Merkez, Vakıf Evinde Yer Alan Tavan	554
Fotoğraf 536: Tokat, Merkez, Vakıf Evinde Yer Alan Tavanda Kalemışi Bezemeler	555
Fotoğraf 537: Tokat Merkezde, Musluağa Köşkünün Kalıntıları Arasında Görülen Kalemışi Bezemeler	555
Fotoğraf 538: Safranbolu’da Paçacılar Bağ Evinin Çıtalı Tavanı	558
Fotoğraf 539: Bursa’da Muradiye Evinin Başoda Tavanı	558
Fotoğraf 540: Erzurum’da Zırnıklı Vehbi Evinin Tavan Göbeği	559
Fotoğraf 541: Tokat’da Fatma Ercan Evinin Tavanı	559
Fotoğraf 542: Uşak’da Murat Dokur Evinin Oda Tavanı	560
Fotoğraf 543: Tokat, Bey Sokak No:23’te Yer Alan Evin Tavanı	562
Fotoğraf 544: Tokat Buzluk Sokak No:11’de Yer Alan Evin Tavanı	563
Fotoğraf 545: Uşak’ta Hafız Mehmet Altuğ Evinin Baş Oda Tavanında Göbek Kompozisyonu	563
Fotoğraf 546: Uşak’ta Kerim Nacan Evinin Oda Tavanı	564
Fotoğraf 547: Sivas Abdi Ağa Konağı Oda Tavanı.....	564
Fotoğraf 548: Sivas Müzesinde (Kongre Binası) Yer Alan Sofa Tavanı	565
Fotoğraf 549: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı, Göbek Detayı.....	566
Fotoğraf 550: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Kilimüstü Bölümünün Tavanı	567
Fotoğraf 551: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Nimseki Bölümünün Tavanı.....	567
Fotoğraf 552: Erzurum Seyfullah Ağa Evinin Tavan Detayı	568
Fotoğraf 553: Tokat Plevne Sokak II.Geçit No:23’te Yer Alan Evin Tavan Göbeği.....	568
Fotoğraf 554: Tokat Yağcıoğlu Konağı	569
Fotoğraf 555: Eskişehir Odunpazarı’nda Bulunan Bir Evin Tavan Göbeği	569
Fotoğraf 556: Sivas, Hasan Başeğmez Evinin Tavanında Üçgen Köşelik Detayı	570
Fotoğraf 557: Eskişehir Odunpazarı’nda Bulunan Bir Evin Tavanı	571
Fotoğraf 558: Tuhut Köyünde bulunan bir evin cephesi	592

Fotoğraf 559: Tuhut Köyünde bulunan evin sofa tavanı	593
Fotoğraf 560: Tuhut Köyünde bulunan evin oda tavanı	593
Fotoğraf 561: Tuhut Köyünde bulunan evin başoda tavanı.....	594
Fotoğraf 562: Tuhut Köyünde bulunan evin oda tavanı	594
Fotoğraf 563: Tuhut Köyünde bulunan evin oda tavanı detayı	595

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Deli Osman Ağa Evi Üst Kat Planı	65
Çizim 2: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Kuşak Bezeme Detayları.....	70
Çizim 3: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Göbek Detayı	73
Çizim 4: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu.....	75
Çizim 5: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	76
Çizim 6: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	77
Çizim 7: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	78
Çizim 8: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	79
Çizim 9: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Aşağıseki-Nimseki Arasındaki Kiriş Süslemesi	82
Çizim 10: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Nimseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	82
Çizim 11: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Nimseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	82
Çizim 12: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Nimseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	82
Çizim 13: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı, Aşağıseki-Kilimüstü Arasındaki Kiriş Süslemesi	84
Çizim 14: Deli Osman Ağa Evinin Başoda Tavanı.....	85
Çizim 15: Edegiller Evi Başodanın Kallenguçlu Tavanı	93
Çizim 16: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Birinci Kat Planı	98
Çizim 17: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Bezeme Kuşakları.....	104
Çizim 18: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı Göbek Kompozisyonu	107
Çizim 19: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı Göbek Detayı.....	108
Çizim 20: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	109

Çizim 21: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu ve Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	110
Çizim 22: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanında Kiriş Bezemesi.....	111
Çizim 23: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı	114
Çizim 24: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanında Kuşak ve İç Tavan Bezemeleri	118
Çizim 25: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanında Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşeler Üçgen Bezeme Detayı.....	120
Çizim 26: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı	122
Çizim 27: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Yanlarda Yer Alan Bezeme Yüzeyi	126
Çizim 28: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı.....	127
Çizim 29: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Göbek Kompozisyonu	128
Çizim 30: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı.....	130
Çizim 31: A'yan Ağa Konağı, Zemin Kat Planı	133
Çizim 32: A'yan Ağa Konağı, Üst Kat Planı	134
Çizim 33: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı	146
Çizim 34: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı	153
Çizim 35: Mühürdarzâde Evi, Zemin Kat Planı.....	163
Çizim 36: Mühürdarzâde Evi, Birinci Kat Planı	164
Çizim 37: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı	173
Çizim 38: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı, Kilimüstü Bölümü	180
Çizim 39: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı.....	185
Çizim 40: Arıstakzâde Evi Zemin Kat Planı	187
Çizim 41: Arıstakzâde Evi Üst Kat Planı	188
Çizim 42: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kuşak Bezeme Detayları.....	195
Çizim 43: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Detayı	197
Çizim 44: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu	199
Çizim 45: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı.....	200
Çizim 46: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kiriş Bezeme Detayı.....	201
Çizim 47: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kiriş Bezeme Detayı.....	202

Çizim 48: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı.....	203
Çizim 49: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri	210
Çizim 50: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	211
Çizim 51: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Ve Güneydoğu Köşeliklerde Bezeme Detayı	212
Çizim 52: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Ve Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	214
Çizim 53: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kiriş Alnında Bulunan Süsleme	215
Çizim 54: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı	216
Çizim 55: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	222
Çizim 56: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	223
Çizim 57: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	224
Çizim 58: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	225
Çizim 59: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı	226
Çizim 60: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Bezeme Detayı	232
Çizim 61: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Göbek Detayı	235
Çizim 62: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	236
Çizim 63: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	237
Çizim 64: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	238
Çizim 65: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	239
Çizim 66: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kiriş Alnı Bezeme Detayı.....	240
Çizim 67: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı.....	242
Çizim 68: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	247
Çizim 69: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı.....	248
Çizim 70: Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı	260

Çizim 71: Abdullah Paşa Konağı Mabeyn Odası Tavanı.....	266
Çizim 72: Abdullah Paşa Konağı, Yıldız Köşk Tavanı.....	270
Çizim 73: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı....	276
Çizim 74: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı	283
Çizim 75: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü Tavanı	287
Çizim 76: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri	296
Çizim 77: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavan Göbeği Detayı...	299
Çizim 78: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşeler Üçgen Bezeme Detayı.....	300
Çizim 79: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşeler Üçgen Bezeme Detayı.....	301
Çizim 80: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kiriş Bezemesi	303
Çizim 81: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı	304
Çizim 82: Tevrüzlü Konağı, Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Bezeme Detayı	308
Çizim 83: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Göbek Detayı ..	309
Çizim 84: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Göbek Kompozisyonu	311
Çizim 85: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	312
Çizim 86: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	313
Çizim 87: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	314
Çizim 88: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	315
Çizim 89: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Göbek Detayı...	317
Çizim 90: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	318
Çizim 91: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	319
Çizim 92: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	320

Çizim 93: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	321
Çizim 94: Tevrüzlü Konağı Toyhane Tavanı.....	323
Çizim 95: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı.....	326
Çizim 96: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı.....	328
Çizim 97: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı.....	329
Çizim 98: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı	330
Çizim 99: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı, Göbek Bezeme Detayı	332
Çizim 100: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı, Süsleme Detayı	333
Çizim 101: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı	334
Çizim 102: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı	340
Çizim 103: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	342
Çizim 104: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Güney Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	344
Çizim 105: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kuzey Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	345
Çizim 106: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Doğu Ve Batı Köşeler, Üçgen Bezeme Detayı	346
Çizim 107: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı.....	348
Çizim 108: Recep Tuhutluoğlu Evi, Küçük Oda Tavanı	352
Çizim 109: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı.....	358
Çizim 110: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Bezeme Detayı.....	360
Çizim 111: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu	361
Çizim 112: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Üçgen Köşelik Bezeme Detayı....	362
Çizim 113: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı	363
Çizim 114: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı.....	366
Çizim 115: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşelik Bezeme Detayı	368
Çizim 116: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşelik Bezeme Detayı	369
Çizim 117: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı	370

Çizim 118: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	379
Çizim 119: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Güneybatı Ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	381
Çizim 120: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Güneydoğu Ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	382
Çizim 121: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı.....	383
Çizim 122: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı	387
Çizim 123: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	389
Çizim 124: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	390
Çizim 125: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	391
Çizim 126: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı	392
Çizim 127: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı	393
Çizim 128: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı	396
Çizim 129: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	400
Çizim 130: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı	402
Çizim 131: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	403
Çizim 132: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı.....	404
Çizim 133: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı Bezeme Detayı.....	413
Çizim 134: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı	422
Çizim 135: Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Bezeme Detayı.....	426
Çizim 136: Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı	432
Çizim 137: Şihgil Evi, Yazodası Tavanı Bezeme Detayları	436
Çizim 138: Şihgil Evi, Yazodası Tavanı Göbek Detayı.....	439
Çizim 139: Şihgil Evi, Yazodası Tavanı Göbek Kompozisyonu.....	440
Çizim 140: Şihgil Evi, Yazodası Tavanı Kuzey-Güney Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	441

Çizim 141: Şihgil Evi, Yazodası Tavanı Doğu-Batı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı.....	443
Çizim 142: Şihgil Evi, Yazodası Tavanı.....	444
Çizim 143: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı.....	450
Çizim 144: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güney ve Kuzey Köşelik Detayı.....	451
Çizim 145: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşelik Detayı.....	452
Çizim 146: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı.....	453
Çizim 147: Uzungil Evi, İkinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı	456
Çizim 148: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güney Ve Kuzey Köşe, Üçgen Bezeme Detayı.....	458
Çizim 149: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Doğu Ve Batı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı	459
Çizim 150: Uzungil Evi, İkinci Kat Yazodası Tavanı.....	460
Çizim 151: İslamgil Evi Tavanı, Suyolu Ve Köşelik Detayı	465
Çizim 152: İslamgil Evi Tavanı, Göbek Detayı	467
Çizim 153: İslamgil Evi Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	468
Çizim 154: İslamgil Evi Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	469
Çizim 155: İslamgil Evi Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	470
Çizim 156: İslamgil Evi Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı.....	471
Çizim 157: İslamgil Evi Tavanı	472
Çizim 158: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Kuşak Bezemesi Detayı.....	476
Çizim 159: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Göbek Detayı.....	478
Çizim 160: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Üçgen Köşelik Detayı.....	479
Çizim 161: Bülbüller Evi Tavanı	482
Çizim 162: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Bezeme Detayları	486
Çizim 163: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Göbek Detayı.....	488
Çizim 164: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşelik Detayı.....	489
Çizim 165: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşelik Detayı.....	490
Çizim 166: Garip Kocaoğlu Evi Oda Tavanı	492
Çizim 167: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı.....	504
Çizim 168: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı	510

Çizim 169: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı	517
Çizim 170: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü Tavanı	522

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Bağdadisiz Çökertme Tavan	529
Şekil 2: Sadece Bağdadi İle Çökertme Yapılan Tavan.....	529
Şekil 3: Bağdadi Ve Tavan Yüzeyinde Zemine Dik Bir Kuşakla Çökertme Yapılan Tavan.....	530
Şekil 4: Bağdadi Ve Tavan Yüzeyinde İçbükey Bir Kuşakla Çökertme Yapılan Tavan.....	530
Şekil 5: Kallenguçlu Tavan	531
Şekil 6: Göbeksiz, Köşeliksiz Ve İç Tavan Yüzeyi Tek Parça Olarak Tümüyle Bezemeli Tavan.....	532
Şekil 7: Göbeksiz, Köşelikli Ve İç Tavan Yüzeyi Tek Parça Olarak Tümüyle Bezemeli Tavan	532
Şekil 8: Göbekli, Köşeliksiz Ve İç Tavan Yüzeyi Tek Parça Olarak Tümüyle Bezemeli Tavan.....	533
Şekil 9: Göbekli, Köşelikli Ve İç Tavan Yüzeyi Tek Parça Olarak Tümüyle Bezemeli Tavan.....	533
Şekil 10: Göbekli, Köşelikli Ve İç Tavan Yüzeyi Tek Parça Olarak Suyolları İle Bölümlendirilmiş	534
Şekil 11: Göbekli, Köşelikli Ve İç Tavan Yüzeyi Üç Parçalı Olarak Düzenlenmiş	534
Şekil 12: Daire Biçimli Göbek Bütün Tavan Yüzeyine Hakim	535
Şekil 13: Elips Biçimli Göbek Bütün Tavan Yüzeyine Hakim	535
Şekil 14: Kare Planlı Tavanda, İç Tavan Köşelikli ve Göbekli.....	536
Şekil 15: Kare Planlı Tavanda, İç Tavan Köşelikli ve Göbek Bütün Yüzeye Hakim.....	536
Şekil 16: Çokgen Planlı Tavanda Daire Formlu Göbek Tüm Yüzeye Hakim	537
Şekil 17: Arıstakzade Evi Tavanında Servi	576
Şekil 18: Recep Tuhtuluoğlu Evi Yazodası Tavanında Servi	576
Şekil 19: Topçugil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Servi.....	576
Şekil 20: Tevrüzlü Konağı Harem Bölümü Yazodası Tavanında Servi.....	576
Şekil 21: Tevrüzlü Konağı Selamlık Bölümü Yazodası Tavanında Servi	576
Şekil 22: Deli Osman Ağa Evi Tavanında Servi	576
Şekil 23: Garip Kocaoğlu Evi Tavanında Servi	577

Şekil 24: Muratoğlu Evi Harem Bölümü Yazodası Tavanında Servi.....	577
Şekil 25: Muratoğlu Evi Selamlık Bölümü Yazodası Tavanında Servi	577
Şekil 26: Uzungil Evinin Tavanlarında Lotus Motifi	578
Şekil 27: Tevrüzlü Konağının Selamlık Yazodası Tavanında Lotus Motifi	579
Şekil 28: Tevrüzlü Konağının Selamlık Yazodası Tavanında Kiriş Yüzeyinde Lale Motifi	580
Şekil 29: Topçugil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Kiriş Yüzeyinde Lale ve Spiral Motifi	580
Şekil 30: Topçugil Evi Harem Yazodası Tavanı Köşeliğinde Sümbül ve Lale Motifi	581
Şekil 31: Topçugil Evi Harem Yazodası Tavanı Köşeliğinde Sümbül ve Lale Motifi	581
Şekil 32: Şıhıgil Evinin Çarkıfelekli Yazodası Tavan Göbeğinde Çarkıfelek	584
Şekil 33: Ali Kahveci Evinin Çarkıfelekli Yazodası Tavan Göbeğinde Çarkıfelek	585
Şekil 34: Tevrüzlü Konağı, Toyhanenin 15 Kollu Yıldız Tavan Göbeğinde Yıldız ve Çarkıfelek	586
Şekil 35: Arıstakzade Evi Tavanında Baklava Dilimi	586
Şekil 36: Şıhıgil Evi Tavanında Baklava Dilimi	586
Şekil 37: Topçugil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Baklava Dilimi	586
Şekil 38: İslamgil Evi Tavanında Baklava Dilimi	586
Şekil 39: Tırapacıgil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Baklava Dilimi	586
Şekil 40: Tırapacıgil Evi Selamlık Kışodası Tavanında Baklava Dilimi	587
Şekil 41: Tevrüzlü Konağı Selamlık Bölümü Yazodası Tavanında Baklava Dilimi	587
Şekil 42: Tevrüzlü Konağı Harem Bölümü Toyhane Tavanında Baklava Dilimi	587
Şekil 43: Deli Osman Ağa Evi Tavanında Baklava Dilimi	587
Şekil 44: Garip Kocaoğlu Evi Tavanında Baklava Dilimi	587
Şekil 45: Arıstakzade Evi Tavanında Kartuş	587
Şekil 46: Recep Tuhutluoğlu Evi Yazodası Tavanında Kartuş	588
Şekil 47: Tevrüzlü Konağı Selamlık Bölümü Yazodası Tavanında Kartuş	588
Şekil 48: Deli Osman Ağa Evi Tavanında Kartuş	588
Şekil 49: Zikzaklı Suyolu	588
Şekil 50: Zincirli Suyolu	589
Şekil 51: Verev Suyolu	589

Şekil 52: Elipsli Suyolu	590
Şekil 53: Spiral Motifi	590
Şekil 54: Tırampacıgil Evinin 3.8.1. nolu tavanında köşeliklerde bulunan madalyon	590

TABLO ve HARİTA LİSTESİ

Tablo 1: Evlere Ait Bilgileri İçeren Tablo	525
Tablo 2: Tavanların Yer Aldığı Odalara İlişkin Bilgiler.....	528
Tablo 3: Tavan Kurgusu.....	538
Tablo 4: Ağaç Türlerinin Yapıda Kullanım Durumu.....	541
Tablo 5: Tavanda Kullanılan Malzemeler.....	556
Tablo 6: Tavanlarda Uygulanan Teknikler	574
Tablo 7: Tavanlarda Kullanılan Bitkisel ve Geometrik Motifler.....	582
 Harita 1: Çevre İl ve İlçelerle Divriği.....	 11

1. GİRİŞ

Ülkemiz binlerce yıllık uygarlık tarihi içerisinde kültürel ve doğal değerler açısından, dünyanın en zengin coğrafyasında bulunmaktadır. Bu zenginlik içinde önemli bir paya sahip olan geleneksel konut mimarisi üzerine yapılan çalışmaların tarihi ise ne yazık ki başka bir çok alana göre oldukça yenidir. 1970’li yılların başlarından itibaren ilgi görmeye başlayan geleneksel konutlar üzerine çalışmaların sayısı gittikçe artmakta; bu alanla ilgili yayınlar çoğalmaktadır. Ancak ne var ki artan ilgiyle birlikte, kent dokusunu meydana getiren en önemli öge olan evlerimiz zamanın olumsuz etkileri ve yapı malzemesinin dayanıksızlığı, hızlı ve yanlış şehirleşme, tarihi koruma bilincinin yaygınlaştırılamaması gibi sebeplerle 1970’lerden itibaren hızlı bir şekilde yok olmaya başlamıştır ve bu süreç devam etmektedir.

Bu çalışmada geçmişle olan bağlarımızın önemli bir kısmını meydana getiren ve kültür mirasımızın hatırı sayılır bir bölümünü oluşturan geleneksel konut mimarisinin korunarak yaşatılmasında ve gelecek kuşaklara aktarılmasında destek olmak, bu alanda yapılmış ve yapılacak olan çalışmalara katkıda bulunmak temel hedef olarak belirlenmiştir.

Bu nedenle henüz elimizde birkaç örnek varken ve eski ustalar hayatta iken bu kültür varlıklarını belgelemek ve özelliklerini saptamak, yayın yoluyla da olsa yaşamalarını sağlamak düşüncesiyle; konut mimarisinin en güzel örneklerini kendine has bir üslupla bünyesinde barındıran “Divriği” çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bu tez çalışmasında konu, Divriği evlerindeki ahşap süsleme öğeleri kapsamında tavan süslemeleri olarak sınırlandırılmıştır.

1.1. Konunun Niteliği ve Önemi

Konut mimarisi içinde özellikle süsleme çalışılmasının nedeni, bu elemanların değişik sebeplerle çok hızlı bir biçimde yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olmalarıdır.

Korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil kaydı bulunan ve dıştan korunuyor gibi görünen evlerde bile ahşap öğelerin çalınarak başka kişilere satılması, kiracılar tarafından veya evin boş olması durumunda evsizler-tinerciler tarafından yakılması ya da sahiplerince keyfi ihtiyaçlar doğrultusunda değiştirilmesi gibi sebeplerle yok olduğu görülmektedir. Bununla birlikte dekoratif özelliklerinin yanı sıra taşıyıcı strüktürün de bir parçası olan tavanlar, üst örtünün su alması ve çökmesi durumunda direkt etkilenen elemanlardır. Yapıdaki olumsuz koşullardan ilk etkilenen kısım olması ve her an yok olma tehlikesinin üst seviyede bulunması, tezde tavan öğesinin çalışma konusu olarak seçiminde en önemli etken olmuştur.

Ayrıca Divriği tavanlarının süsleme zenginliği açısından, tavanlarımız içinde özel bir yere sahip olduğu düşüncesi ve daha önce Divriği’de bu alanda detaylı bir çalışmanın yapılmamış olması da tavanların konu olarak seçilmesindeki diğer etkenlerdir.

Bütün bu düşünceler ışığında konu “Divriği Evlerinde Tavan Süslemeleri” adı altında belirlenmiştir. İncelenen örnek evler Divriği ilçe merkezinde yer almaktadır. Evin açık olup olmaması, ev sahibinin çalışma isteğini kabul etmesi veya reddetmesi evlerin seçiminde doğrudan etkili olmuştur. Toplam 21 evde 45 tavan incelenmiş olup bu örneklerden 28 tanesi yerinde incelenerek 26’sının ölçüleri alınıp çizimleri yapılmış, diğer 17 tavanın çizimleri ise Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü’nün arşivinden sağlanmıştır. Bunlardan A’yan Ağa Konağı, Sancaktar, Edegiller ve Erçokluzâde evlerinin tavan çizimleri Yard. Doç. Dr. Mustafa Yeğin’in, Şeyhoğlu ve Mühürdarzâde evlerinin tavan çizimleri Yüksek Mimar Metin Keskin’in ve Abdullah Paşa Konağı’nın tavan çizimleri de Prof. Dr. Cengiz Erüzün’un, rölöve çalışmalarından alınmıştır.

1.2. Konuyla İlgili Yayınlar

Türk evi ile ilgili olarak yapılan ilk çalışmalar daha çok evin mimarisine yöneliktir. Celal Esat Arseven, Sedat Hakkı Eldem, Doğan Kuban gibi pek çok yazar konunun çeşitli yönlerine ilişkin çalışmalar yapmışlardır. S.H. Eldem’in “Türk Evi Plan Tipleri” isimli çalışmasında genel bir coğrafyada sofanın ev içindeki konumunu göz önünde tutarak, ilk sınıflandırma çalışmasını yapmıştır. Ö. Küçükerman “Anadolu Türk Evinde Odalar” isimli çalışmasında iklim bölgelerine göre bir sınıflandırma yaparken, D.

Kuban “Sanat Tarihimizin Sorunları” isimli çalışmasında iklim, malzeme ve tekniğin esas alındığı yedi bölge belirlemiş ve buralarda sofanın yerleşimine göre dört ev tipi çıkarmıştır. Bundan sonra ise çalışmaların sayısı artarken, çalışmalarda sadece mimari özelliklere değil süsleme özelliklerine de değinilmiştir¹.

Sadece evlerin iç dekorasyonunda kullanılan öğelerle ilgili yapılan çalışmaların sayısı da her geçen gün artmaktadır. İç dekorasyonda önemli bir yer tutan tavanlara yönelik ilk çalışma, Tahsin Öz’ün 1944 yılında yayınlanmış olan “Tavanlarımız” isimli bilimsel araştırma yazısıdır². Bu çalışmadan sonra ise gerek tüm süsleme elemanlarına gerekse sadece tavanlara yönelik olarak çalışmalar yapılmıştır³.

Konumuzun diğer bir boyutu da ahşap işçiliğidir. Yakın dönemlere kadar fazla ilgi görmeyen ahşap işçiliğiyle ilgili araştırma ve yayınlar son yıllarda artmıştır. Ahşap işçiliği ile ilgili geniş kapsamlı incelemelerin yanı sıra monografiler de yayınlanmıştır⁴.

¹ Türk Evleri hakkında yapılan genel çalışmalar için bkz. Necibe Çakıroğlu, **Kayseri Evleri**, İTÜ II.Bina Bilgisi Kürsüsü, Yayınlanmamış Doçentlik Çalışması İstanbul 1952., Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev Mimarisi**, İstanbul 1978., Haşim Karpuz, **Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri**, Ankara 1984., Halit Çal, **Tokat Evleri**, Ankara 1988., Cengiz Bektaş, **Kuşadası Evleri**, İstanbul 1991., Cengiz Bektaş, **Şirinköy Evleri**, İstanbul 1991., Cengiz Bektaş, **Babadağ Evleri**, İstanbul 1991., N.Burhan Bilget, **Sivas Evleri**, Ankara 1993., Vacit İmamoğlu, **Geleneksel Kayseri Evleri**, Ankara 1996., Cengiz Bektaş, **Türk Evi**, İstanbul 1996., Yüksel Sayan, **Uşak Evleri**, Ankara 1997., Emel Kahya, **Geleneksel Türk Evleri Bibliyografyası**, Ankara 1998., Haşim Karpuz, “Erzurum ve Konya Evlerinde Ahşap Malzeme Kullanımı”, **Ahşap Kültürü Anadolu’nun Ahşap Evleri**, Ankara 2001, s.113-128, Işık Aksulu, “Beyazır’ın Ahşap Evleri”, **Ahşap Kültürü Anadolu’nun Ahşap Evleri**, Ankara 2001, s.91-112., B. Yelda Olcay Uçkan, Erkan Uçkan, **Eskişehir Odunpazarı Evleri**, Eskişehir 2002.

² Tahsin Öz, “Tavanlarımız”, **Güzel Sanatlar Mecmuası**, S.5, İstanbul 1944, s. 29-38.

³ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Sedad Hakkı Eldem, **Türk Evi Osmanlı Dönemi**, İstanbul 1987, C.3, s. 106-131; İnci Birol, Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, İstanbul 1991., Rahmi Aras, **Türk Ağaç Süsleme Teknikleri**, Ankara 1991., Rüstem Bozer, **15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar**, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1992., Behiye Oğuz, **17. 18. ve 19. Yüzyıl Ankara Evlerinde Tavan Süslemelerinden Örnekler**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1992., Gönül Öney, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Ankara 1993., Suat Alp, **Ahşap ve Alçı Süslemeciliğinde Çelebi Mehmed Dönemi Süsleme Repertuarı**, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1995., Filiz Şenkal, **Konutlarda Düünden Bugüne Ahşap Kullanımı Üzerine Bir Araştırma**, (TÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 1997., İlke Sönmezer, **Geleneksel Türk Evinde Ahşap ve Mekan İlişkisi**, (DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1999., Sibel Yarar, **Geleneksel Akseki Evlerinde Tavan Süslemeleri**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2001., Işık Füsün Özkul, **Geleneksel Kayseri Konutlarında Ahşap Kullanımı**, (EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri 2001., Banu Kahraman, **Geleneksel Türk Evi Odasında Ahşap İç Mimari Elemanlar**, (Mimarsinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1997.

⁴ Bu konuda detaylı bilgi için bkz. Bahattin Ögel, “Selçuk Devri Anadolu Ağaç İşçiliği Hakkında Notlar”, **Yıllık Araştırmalar Dergisi I**, S.5, Ankara 1956, s.199-235., Can Kerametli, “Osmanlı Devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef, Bağ ve Fildişi Kakmalar”, **Türk Etnografya Dergisi**, S.4, Ankara 1961, s. 5-13., Semra Ögel, “Anadolu Ağaç Oymacılığında Mail Kesim”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, İstanbul 1965, s.110-117., Erdem Yücel, “Türk Mimarisinde Ağaç İşleri”, **Arkitekt**, S.329, İstanbul 1966, s.21-26.,

Kendine has bir üslupla nakışlı tavanlarda ahşap işçiliğinin en güzel örneklerini sergileyen Geleneksel Divriği Evleri çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Seçilen 21 evdeki 45 tavan örneği, bugüne kadar yapılmış olan tüm bu çalışmalar ışığında ayrıntılı şekilde incelenerek, yakın çevredeki evlerin tavanları ile karşılaştırmalı monografik bir çalışma hazırlanmıştır.

1.3. Geleneksel Türk Evi

Bugün Türk Evi kavramı Anadolu'nun coğrafi sınırlarının dışına taşmış olup, bulundukları bölgenin iklim koşulları ve malzeme çeşitliliği ile uyum sağlamıştır. Değişik iklim, malzeme ve bölge farklılıklarına rağmen Türk Evi kendine özgü bir mimari karaktere sahiptir⁵.

Türk evini belirli plan tiplerine ayırarak incelemek pek de mümkün değildir. Planlar coğrafi bölgelere bağlı olarak değişebildiği gibi aynı bölge içinde farklı plan ve malzeme özellikleri ile de karşılaşılmaktadır. Plan tipi üzerine yapılan çalışmalarda temelde iki noktadan hareket edilmiştir. Birincisinde, Sedad Hakkı Eldem sofanın ev içindeki konumunu esas alarak sofasız, dış sofalı, iç sofalı ve orta sofalı evler olarak sınıflandırmıştır. İkinci tip sınıflandırmada ise, iklim esas alınmış olup bazı araştırmacılar üç, bazıları da dört ve daha fazla bölgeye göre sınıflandırma yapmışlardır⁶.

Bölgelere göre oluşan farklılıklar evlerin sadece yapım ve plan şemasını değil süsleme özelliklerini de etkilemiştir. Her bölge hatta her yöre motif ve düzenleme açısından kendi üslubunu geliştirmiştir.

Türk evinin genel tasarımında Türk-İslam aile yapısının ve mahremiyete verilen önemin rolü büyüktür. Bu nedenle evlerin plan şemasında içe dönük, harem-selamlık düzeninin yer aldığı ikili bir yapı görülür. Bu ayrımın yaşanmadığı en basit evlerde bile erkek misafirler için özel bir oda mutlaka ayrılmıştır.

Gönül Öney, “Anadolu’da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, İstanbul 1970, s. 135-149., Erdem Yücel, “Selçuklu Ağaç İşçiliği”, **Sanat Dünyamız**, S.4, İstanbul 1975, s.2-8., Erdem Yücel, “Osmanlı Ağaç İşçiliği”, **Kültür ve Sanat**, S.5, İstanbul 1977, s.58-71., Erdem Yücel, “Türk Sanatında Ağaç İşçiliği”, **Antika Dergisi**, S.6, İstanbul 1985, s.10-14.

⁵ Haşim Karpuz, **Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri**, Ankara 1993, s.3-4

⁶ Haşim Karpuz, **a.g.e.**, s.5

Daracık sokaklar üzerinde sıralanan evlerin her birinin etrafında dışa kapalı avlusu vardır. Sokaktan büyük bir kapı ile avluya girilmektedir. Çoğunlukla iki bazen de tek veya üç katlı olarak inşa edilen evlerde zemin katlar ahır, depo, kiler olarak kullanılır. Ahşap bir merdivenle üst kata çıkılır. Ev iki katlı ise esas yaşama alanları üst kattadır. Üst kat bir sofa ve çevresinde sıralanmış odalardan meydana gelmektedir. Sofa Türk evinde odalara dağılımın sağlandığı ve aynı zamanda da aile bireylerinin topluca oturduğu bir mekandır. Türk evinin biçimlendirilmesi ve yönlendirilmesi bakımından sofanın önemi büyüktür⁷.

Türk evinde her oda tek başına bir ev gibi planlanmıştır. Evlerde yemek yeme, oturma, yatma gibi davranışlar için ayrı ayrı mekanlar düşünülmemiş aynı mekan içinde tüm bu faaliyetlerin gerçekleştirilebileceği bir düzenlemeye gidilmiştir. Odanın duvarlarında yer alan yüklük ve dolaplarda yeme, yatma eylemi için gerekli olan eşyalar muhafaza edilmiş, bu eşyalar gerektiğinde çıkarılıp kullanılmış ve işi bittikten sonra da yine yerine kaldırılmıştır. Yüklüğün bir köşesine yerleştirilen gusülhane veya yunmalık adı verilen küçük alanlarda banyo işlevi gerçekleştirilmiştir. Bu dolaplar çoğunlukla duvar ile birlikte yapılmış gömme dolaplardır.

Bununla birlikte odalar arasında daha farklı bir ayrıma gidilmiştir. Başoda, kış odası, yaz odası, divanhane, toyhane, kahve ocağı, köşk gibi isimler alan odalar vardır. Başoda selamlık bölümünde yer alır ve evin erkeğinin yine erkek misafirlerini kabul ettiği bölümdür. Evdeki en gösterişli tavanlar, ocaklar, çiçeklikler ve dolaplar burada bulunur⁸.

Türk evindeki oda ayrımlarının en önemlisi yaz ve kış odalarıdır. Bu odalar büyük evlerde hem harem hem de selamlık bölümlerinde olmak üzere ikişer adet yapılmışlardır. Yaz odaları en büyük ve en yüksek tavanlı odalardır. Genellikle en az iki cepheyi görmesinin istenmesi nedeniyle planda yol tarafında köşeye yerleştirilmişler, sokağa taştan çıkmaları ile boyut ve görüş açısı bakımından genişletilmişlerdir. Bol pencereli ve havadardırlar. Kış odaları ise ekseriyetle planın ortasına gelecek şekilde konumlanırlar, hatta bazı evlerde tavan yüksekliği daha düşük olan ara katlara

⁷ Haşim Karpuz, **a.g.e.**, s.4

⁸ Sedat Hakkı Eldem, Türk Odası, **Güzel Sanatlar Mecmuası**, S.5, İstanbul 1944, s.1-28

yerleştirilmişlerdir. Pencere sayısı azdır ve mevcut pencereler de güneye doğru yönlendirilmiştir. Bu odalarda ocak vazgeçilmez bir elemandır⁹.

Yaz ve kış odalarından başka evde çeşitli isimler altında değişik boyutlarda odalar bulunabilmektedir. Bunların sayısı, büyüklüğü ve süsleme özellikleri ailenin ekonomik durumu ölçüsünde değişebilmektedir.

Türk evinde taşıyıcı sistem genellikle zemin katlarda yığma, üst katlarda ise ahşap karkas olarak kurulmuştur. Tamamen ahşap karkas olan konutlar da vardır. Ancak bunlar yangına karşı dayanıksız olduklarından çok fazla tercih edilmezler. Ahşap karkas sistemin araları tuğla veya kerpiç dolgu olup yüzeyleri sıvanmış veya açık bırakılmıştır. Üst örtü sistemi de bölgelere ve iklim özelliklerine göre çok fazla çeşitlilik göstermekle birlikte Anadolu'da genellikle düz toprak dam olduğu dikkat çekicidir.

1.4. Geleneksel Türk Evinde Tavanın Yeri ve Önemi

Tavan, genel olarak örtülü bir yerin yukarısını meydana getiren yüzey, taban karşısı olarak tanımlanmaktadır¹⁰. Evi meydana getiren her bölümün birbirinden bağımsız özel tavanı vardır ve bunlar bulundukları mekanın özelliğine göre önem kazanmış ve bu doğrultuda tezyin edilmişlerdir.

Tavanlar geleneksel Türk evinde mekan içindeki öğelerden en önemlisidir. Yapıların dışındaki sadeliğe karşın ev içinde tavanlar bir o kadar gösterişlidirler. Adeta tabiatı oda içine almak isteyen insan bahçe olarak tavan yüzeyini kullanmıştır. Önceleri yapıdan ayrı şekilde bir bezeme alanı olarak düşünülen tavanlar gitgide ilginç çözümlerle yapıya daha bağlı özellikler kazanmaya başlamıştır. Süslerin oluşturulmasında bile yapısal özellikler belirginleşmiştir. Örneğin kademeli pervazlarla zemini çukurlaştırılarak aynalı tonoz şeklinde yapılan tavanlar, tekne tavan olarak adlandırılmaktadır. Kademeli yapısından dolayı bu tavanlar oda içinde hava akımını da sağlamaktadırlar¹¹.

Türk evinde tavan kaplaması olarak ekseriyetle ahşap malzeme kullanılmıştır. Ancak süslemelerin oluşumunda ahşabın yanı sıra kumaş, deri, metal, alçı, boya ve çok nadir

⁹ Sedat Hakkı Eldem, **a.g.m.**, s.1-28

¹⁰ Doğan Hasol, **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, İstanbul 1995, 6. Baskı, s.440

¹¹ Önder Küçükerman, **Kendi Mekan Arayışı İçinde Türk Evi**, İstanbul 1985, s. 135-162

de olsa çini gibi malzemeler de kullanılmıştır. Ahşap tavanlar Tahsin Öz'ün "Tavanlarımız" isimli çalışmasında yapılaşlarına göre dört gruba ayrılmıştır¹².

1- Tavan küçük tahtalardan geçme olarak yapılır. Kirişlerin üzerine düz tahtalardan oluşan bir tavan yapılmakta ve yüzeyi çıtalarla geometrik alanlar oluşacak şekilde bölümlendirilmektedir. Çıtaların aralarında kalan boşluklara da geometrilerine uygun, üzerleri işlemeli küçük ahşap elemanlar yerleştirilmektedir. Bu şekilde hem iki katlı bir tavan yapılmış olmakta hem de yüzeydeki parçalar küçük olduğundan çatlama tehlikesi ortadan kalkmaktadır. Böylelikle yüzyıllarca dayanacak dirence sahip, en sağlam tavan meydana gelmiştir. Bu tavanların işçiliği daha zor ve maliyeti de yüksek olduğundan önemli anıtsal yapılarda kullanılmışlardır.



Fotoğraf 1: Tokat Latifoğlu Konağı (H.Çal'dan)

¹² Tahsin Öz, **a.g.m.**, s.30-38



Fotoğraf 2: Tokat Madımaklar Evi (H.Çal'dan)

2- İkinci gruptaki tavanlar düz tahtalardan yapılmış ve yüzeyi çıtalarla bölümlendirilmiş nakışlı veya sade tavanlardır. Birinci grup tavanlar kadar zor olmadıklarından daha ucuzdurlar ve daha fazla tercih edilmektedirler.

3- Üçüncü grupta tahta üzerine oymalı, yaldızlı motifli tavanlar yer almaktadır. Bu grubun örnekleri Osman III., Abdülhamit I. ve Selim III. zamanında yapılmış önemli binalarda görülmektedir.

4- Dördüncü grup tavanlarda ise tahta üzerine bez gerilerek üzerlerine ahşap oymalar yerleştirilmiş ve boşluklara kalem işi süslemeler yapılmıştır. 19. yüzyılın ilk yarısında görülen bu teknikte bazen ağaç oymaların yerini çinkodan yapılmış çiçek ve meyve motifleri almıştır. Çinko kullanılmış nadir örneklerden birisi de Üsküdar'da Hacı Vesim Paşa Yalısında bulunmaktadır.

Bunlardan başka bir de tahta üzerine deri gerilerek tavan yapılmaktadır. Ancak bu tekniğin örneklerine sık rastlanmaz. Bursa Ulucamii'nin sağ taraftaki kapısının tavanı tamir amacıyla indirildiğinde bunun deriden yapıldığı anlaşılmıştır. Deve derisi tavan yüzeyine gerilerek, üzerine yaldızlı ince çıtalar geometrik alanlar oluşturacak şekilde

çakılmış ve çıtalar arasında kalan boşluklar da yine küçük ahşap parçaların yerleştirilmesiyle tezyin edilmiştir. Bu örneğin bir benzeri daha görülmemiştir¹³.

Ahşap tavanların yanı sıra çini ve malakari tekniğinde yapılmış tavanlar da mevcuttur. Fakat bunlar çok sık uygulanmamışlardır. Malakari tekniğinin en güzel örneği Topkapı Sarayında Veliaht dairesinde yer almaktadır¹⁴.

Ahşap tavanlar bezeme kompozisyonu esas alındığında göbekli ve göbeksiz olmak üzere iki temel şekilde süslenmektedir. Merkezde bir göbeğin bulunduğu grupta göbek tüm tavan yüzeyini kaplayacak büyüklükte olabileceği gibi, sadece merkezi belirleyen, dikkatleri bir noktada toplama ihtiyacı ile yapılan küçük bir şekilde de olabilir. Göbek genellikle daire formunda olmakla birlikte elips veya çokgen formu olanları da vardır. Göbek çevresinde madalyonlar, rozetler, köşelikler, çeşitli sular yer almaktadır. Tavanı çevreleyen kenar kuşakları ahşap oyma S ve C kıvrımları, kıvrık dallar, rozetler, yıldızlar ve baklava dilimi motifleriyle süslenmiştir. Göbeksiz tavanlar ise çıtalarla geometrik şekiller oluşturarak bölümlendirildikleri gibi tüm yüzey S veya C kıvrımlı küçük parçaların uç uca çakılmasıyla, ağ örgü gibi aynı motifle de kaplanmaktadırlar.

Her ne kadar teknik veya süsleme özellikleri esas alınarak çeşitli gruplandırmalara tabi tutulsalar da, her biri ustasının zevki, yeteneği, sahibinin gücü ve bulunduğu yapının özelliklerinin yönlendirmesiyle şekillenmiştir. Bu nedenle her tavan farklı özellikler taşır ve her bir tavanın bir benzerini daha bulmak çok güçtür.

¹³ Tahsin Öz, **a.g.m.**, s.30-38

¹⁴ Tahsin Öz, **a.g.m.**, s.38

2. DİVRİĞİ’NİN TARİHSEL, ŞEHİRSEL, ve KONUT MİMARİSİ GELİŞİMİNE KISA BİR BAKIŞ

2.1. Divriği’nin Tarihsel Gelişimi

Divriği, yukarı Fırat havzasının İç Anadolu sınırına yakın olarak, Sivas’ın güneydoğusunda yer almaktadır. Fırat nehrinin kolu olan Çaltı çayı vadisinin yakınında kurulan ilçe, deniz seviyesinden 1050 m yükseklikte olup 2935 km²’lik yüzölçümüne sahiptir. İlçenin doğusunda Erzincan, batısında Kangal, kuzeyinde Zara ve İmranlı, güneyinde ise Malatya yer almaktadır. Çevresinin yüksek dağlarla kuşatılmış olması nedeniyle ulaşımda zorluklarla karşılaşmaktadır. Günümüz koşullarında Sivas da dahil olmak üzere çevresindeki tüm il merkezlerine, yaklaşık üç saatlik mesafede bulunan Divriği’nin dışarıyla bağlantısı Sivas-Erzincan demiryolu ve Sivas-Divriği karayolu ile sağlanmaktadır.

Divriği hakkında ki tarihi bilgiler bu havalinin 7. yy başlarında Sasani-Bizans mücadelesine sahne olmasından itibaren başlamaktadır¹⁵. Divriği’nin, çevresindeki höyük ve tümölüslerde yapılan yüzey araştırmalarından ise ilçenin Hititler döneminde de iskan edildiği anlaşılmaktadır¹⁶. Yazılı kaynaklarda Bizans İmparatorluğu döneminde “Tephric” adıyla anılan¹⁷ bu şehre, Evliya Çelebinin Seyahatnamesinde ve bazı anıtsal yapıların kitabelerinde ise “Divriği” veya “Divrik” olarak rastlanılmaktadır¹⁸.

Bizans ile İran arasında sınır karakolu görevi de yapan Divriği, 9. yy ortalarında Bizans İmparatoru Mihail III’ün Anadolu’daki seferi sonucunda Bizansın eline geçmiştir. Bu sıralarda Divriği ve çevresinde asıl ağırlığını hissettiren Pavlikanlardır. Divriği bu

¹⁵ Galip, Eken, **Fiziki, Sosyal ve İktisadi Açından Divriği (1775-1845)**, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1993, s.1

¹⁶ Hikmet Denizli, **Sivas Tarihi ve Anıtları**, Sivas, s.225

¹⁷ Hikmet Denizli, **a.g.e.**, s.225

¹⁸ Hikmet Denizli, **a.g.e.**,s.226, Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi** (Sadeleştiren: Zuhuri Danışman), C.5, İstanbul 1970, s.99-102

dönemde Rafizi bir Hristiyan tarikatı olarak görülmekle birlikte, aralarında her türlü itikada sahip insanları barındıran Pavlikanların merkezi durumundadır. Bazen Araplara karşı bazen de Araplarla birleşerek Bizans'a karşı mücadele eden Pavlikaların hakimiyetinin ne zamana kadar sürdüğü bilinmemektedir¹⁹. Bu dönemde Divriği, Çaltı Irmağı ve Vadisinin üstündeki yüksek bir tepede konumlanmış sağlam bir kale olarak askeri açıdan stratejik öneme sahiptir²⁰.



Harita 1: Çevre il ve ilçelerle Divriği

Divriği'nin Türklerin eline geçtiği tarih de kesin olarak bilinmemekle birlikte, Malazgirt zaferi sonrasında bölgenin fethiyle görevlendirilen beylerden Mengücek Gazi veya oğulları tarafından ele geçirildiği tahmin edilmektedir. 12. yy ortalarında (1142) Mengücek Devletinin parçalanmasından sonra Divriği, Mengücek Süleyman Şaha verilmiştir. Ancak Divriği Mengücekleri sınırlarını pek genişletememişlerdir²¹.

Divriği'nin sarp ve önemli bir geçitle çevrili coğrafi yapısı savunmasında büyük kolaylıklar sağlamış; Mengücekoğulları belki biraz da bu nedenle sanata ve anıtsal

¹⁹ Galip Eken, **a.g.t.**, s.1

²⁰ Hikmet Denizli, **a.g.e.**, s.225

²¹ Galip Eken, **a.g.t.**, s.1-2., Necdet Sakaoğlu, **Türk Anadolu'da Mengücekoğulları**, İstanbul 1971, s.25-28

eserler inşa etmeye yönelmişlerdir. Egemenlikleri boyunca savaşın ve siyasi mücadelelerin dışında kalan Mengücekler, Anadolu'ya eşsiz eserler kazandırmışlardır²². Mengücekoğullarının eserleri olan Divriği Ulu Cami ve Darüşşifası Ortaçağ'da Anadolu'da yapılan anıtların belki de en görkemlisidir²³.

1243 Köseadağ Savaşından sonra Moğollara karşı koyamayarak kapılarını açan Divriği'de Mengücekoğullarına ait yapı kitabelerinin sonuncusu 1252 tarihini taşımaktadır. Abaka Han'ın 1277'de Divriği'ye uğraması sırasında da Mengüceklerden söz edilmemesi, beyliğin bu iki tarih arasında -en geç 1277'de- yıkılmış olabileceğini göstermektedir²⁴.

Anadolu'daki Türk birliğinin dağılmasından sonra şehir, 1381 yılında Mısır Memlûklüleri tarafından işgal edilmiştir. Divriği ilk defa 1398'de Osmanlıların eline geçmiştir ve 1401'de Timur'a karşı yapılan anlaşma gereği tekrar Memlûklülere bırakılmıştır. Divriği'nin kesin olarak Osmanlı İmparatorluğu'na katılması ise Yavuz Sultan Selim'in 1516'daki Mercidabık zaferinden sonra olmuştur²⁵.

Osmanlı Devletinin merkezden oldukça uzak bir yerinde sancak merkezi olan Divriği de 16. yy sonları ile 17. yy başlarında bölgedeki bazı şehirler gibi Celali İsyanlarına sahne olmuştur²⁶. Bununla birlikte 17. yüzyılın ilk yarısında Divriği'ye uğrayan Evliya Çelebi, şehri “bağlı ve bahçeli ma'mur ve âbâdân ve kırkaltı mahalleli” olarak anlatmıştır²⁷. Bu tasvirden de anlaşıldığı üzere Divriği, en azından şehir merkezi anarşik olaylardan fazla tahrip olmamıştır²⁸.

Osmanlı İmparatorluğu Döneminde de önemini koruyan Divriği 1937 yılında Sivas-Erzincan demiryolunun ilçeden geçmesi ve demir yataklarının işletmeye açılması ile önemi artmıştır²⁹.

²² Hikmet Denizli, **a.g.e.**, s.226., Galip Eken, **agt**, s.2

²³ Hikmet Denizli, **a.g.e.**, s.226

²⁴ Hikmet Denizli, **a.g.e.**, s.226

²⁵ İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C.3, Ankara 1984, s.255., Galip Eken, **a.g.t.**, s.2., Hikmet Denizli, **a.g.e.**, s.226

²⁶ Galip Eken, **a.g.t.**, s.2

²⁷ Evliya Çelebi, **a.g.e.**, s.101

²⁸ Galip Eken, **a.g.t.**, s.2

²⁹ Hikmet Denizli, **a.g.e.**, s.226

2.2. Divriği’de Şehirsel Gelişim

Etrafı dağlarla çevrili olan 4-5 km uzunluğundaki vadinin tamamını kaplayan şehir, kuzeyden güneye akan Çaltı Suyu ile güneydoğu ve kuzeybatı olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu iki kesim altı adet taş köprü ile birbirine bağlanmıştır³⁰. Yerleşme alanı güneyden kuzeye düzlük olup, şehir üç yokuş ile kademelendirilmiştir. Iğmbat Tepesi şehrin doğusunda, kale ise kuzeydoğusunda yer almaktadır. Nüfus çok yoğun olmamasına rağmen geçmiş dönemlerde olduğu gibi, şehir bahçeli evleri ile oldukça geniş bir alana yayılmıştır³¹. Şehrin bugün hala 26 mahallesi bulunmaktadır.

12. yüzyıldan 18. yüzyıla kadar sırasıyla kale içine, kale ve Iğmbat yamaçlarına, bağlar denilen şimdiki Ardanus ve Uluzar semtlerine yayılan şehir, Cami-i Kebir, Kal’a, Mescid-i Sinaniye, Mescid-i Bezazistan, Mescid-i Kaya, Turab-ı Ali, Mescid-i Süfla, Ali Çelebi, Uluzar, Ardanus, Devlet Bey, Kemankeş, Kayıtbay, Hatiboğlu, Feth-i Bab, Ali Paşa, Hamis Ağa, Bekir Çavuş, Keyvan, Şatiroğlu, Hacı Kumru gibi mahallelerden oluşmaktaydı. 18. yüzyıl sonlarından itibaren ise şehrin Çaltı Vadisine doğru yayılmaya başladığı görülmektedir. Karayusuf, Kürtüllü, Küçük Hüseyin, Kara Mahmud, Kuloğlu, Ahmed Paşa, Cedid Paşa, Hacı Osman, Gökçe Cami, Abu Çimen, Mercantepe, Süleymanağa, Zeliha Hatun, Hamam-ı Süfla, Şemsi Bezirgan, Güllübağ adlı mahalleler ise ancak 18. yüzyıl sonlarından itibaren oluşmaya başlamıştır. Yeni mahallelerin oluşmasıyla eski şehir mahalleleri sürekli olarak terk edilmiştir³².

Divriği’de 16. yy’da toplam 14 mahalle bulunurken³³ Evliya Çelebi 17. yy ortalarında 46 mahallenin varlığından söz etmiştir³⁴. Bir asır içinde bu kadar büyük bir nüfus artışı mümkün olmamakla birlikte Evliya Çelebinin bazı yer isimlerini de mahalle olarak ele almış olabileceği düşünülmektedir. Ancak yine de 18. yy’dan itibaren Divriği Şehrinin yerleşim sahasının genişlediği hurufat defterlerindeki kayıtlardan çok net olarak görülebilmektedir. Ayrıca 19.yy sonlarında şehre gelen V. Cuinet de bu durumu doğrulamaktadır³⁵.

³⁰ Galip Eken, **a.g.t.**, s.5

³¹ Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev Mimarisi**, İstanbul 1978, s.7-8

³² Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.8

³³ Galip Eken, **a.g.t.**, s.9

³⁴ Evliya Çelebi, **a.g.e.**, s.101

³⁵ Galip Eken, **a.g.t.**, s.9-117

Divriği'nin yerleşme durumu şehirde şu aşamaların yaşandığını göstermektedir:

- 1- Şehrin çekirdeği kale içindeki Kal'a ve Feth-i Bab mahallelerinden oluşmaktadır.
- 2- Anadolu'da Türk hakimiyetinin sağlanmasından sonra kale eteklerine doğru Sinaniye, Bezazistan ve Cami-i Kebir Mahalleleri kurulmuştur. Ulucami, bedesten, hamam, türbe gibi yapılar burada inşa edilmişlerdir. Uluzar, Ardanus ve Üçtaş mevkileri ise dağınık düzende bağ evlerinin yer aldığı bir kesimdir. Böylelikle klasik şehir kavramına uygun kale-şehir-varoş üçlemesi meydana gelmiştir.
- 3- Memlüklerin hakim olduğu süre içinde şehir güneye bağlara doğru gelişmeye başlamıştır. Böylelikle Kale ve Ulucami çevresindeki toplu görüntü kaybolmuştur. Bu dönemde Kemankuş, Kayıtbay, Mercantepesi gibi mahalleler kurulmuştur. Memlüklüler dönemine ait eserler genellikle bu bölgede yer almaktadır.
- 4- Osmanlı hakimiyetine girdiği 16. yüzyıldan itibaren 1. ve 2. aşamalardaki mahalleler terk edilerek; hem kışlık hem de yazlık olarak kullanılan batı ve güneybatıdaki mahallelere kayma başlamıştır. Bu kayış 18. yüzyıldan sonra da hızlanarak devam etmiştir. Eski kent ise az sayıda ailenin yaşadığı harap bir görünüm almıştır.
- 5- Ermeni ve az sayıda Rum yerliler ise başlangıçtan beri Kalealtı, Çayboyu, Cırğışan ve Taşbaşı semtlerinde ikamet etmişler, ancak bunlar da 20. yüzyıl içinde batıdaki Horavenk mahallesine doğru yayılmışlardır³⁶.

İlk üç aşama için ev örneği bulmak mümkün değildir. Ancak ikinci aşamaya ait yerleşme dokusu içinde yer alan, Deli Osman Ağa ve Edegiller evleri, inşa tarihleri 19. yüzyılın ilk çeyreği olsa da, geleneksel yapı karakterinin izlerini taşımakta olan örneklerdir. Bu iki örnek dışındaki evler 19. yüzyılın ikinci çeyreğinden ve daha sonraki yıllardan kalma örnekler olup; çoğu dördüncü aşamada kurulan mahalleleri oluşturan yapılardır³⁷.

³⁶ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.8-9

³⁷ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.9



Fotoğraf 3: Divriği'nin genel görünüşü



Fotoğraf 4: Divriği'nin genel görünüşü

2.3. Divriği’de Konut Mimarisinin Gelişimi

Bilinen en eski tarihi MÖ 9. yüzyıla kadar uzanan³⁸ Divriği’de, o dönemlerin konut mimarisine ilişkin bilgilere henüz ulaşılammıştır. 11. yüzyıldan itibaren hüküm süren Mengücek ve Memlûklü dönemlerinde de inşa edilmiş evlerden günümüze ulaşan olmadığı gibi Osmanlı Dönemine ait evlerden sadece 19. yüzyıl ve daha sonraki yıllarda yapılmış birkaç örnek günümüze gelebilmiştir. Buna rağmen Divriği Evleri 13. yüzyıldan beri devam eden, temeli Anadolu Selçuklu Mimarisine dayanan, yerli yapı sanatının geleneklerini pek çok yönden yansıtır. Uzun bir zaman geçmesine rağmen geleneklerin devam etmesinde ustaların sanatlarına bağlılıkları ve bölgenin topografyası başlıca etken olmuştur. Divriği’nin coğrafi yapısı itibariyle dışa kapalı oluşu ve gelişmelerden çabuk etkilenmeyişi, 19 ve 20. yüzyıllarda inşa edilmiş evlerde de eski Divriği Evlerinin mimari ve yapısal özelliklerini görmemizi sağlamıştır³⁹.

Mengüceklerin hakim olduğu dönemde (12-14.yy) kale eteğinde kurulmuş en eski yerleşim alanında, 19. yüzyılın ilk çeyreğinden kalma, yalnız iki ev Deli Osman Ağa ve Ede Bey evleri, Divriği’nin eski döneminin yapı stilini taşımaktadır⁴⁰. Katoloğa dahil edilen diğer evler ise şehrin büyümesi sonucu yeni kurulan dış mahallelerde inşa edilmiş olup çoğu 19. yy sonu 20. yy başına tarihlenmektedir. Bu evler çok sonra yapılmış olsalar da, Selçuklu yapı geleneğini plan, teknik, süsleme ve diğer inşai etkiler bakımından 20. yy başına kadar ulaştırmışlardır.

İki katlı, dışarıdan bir kapıyla avluya girilip ev duvarına dıştan bağlanmış ahşap bir merdivenle üst kata çıkılan; altta mutfak, ambar, ahır, hizmetçi odası, üstte ev sahiplerinin oturmasına ve yatmasına özgü daireleri olan Selçuklu tipi evlerin tıpatıp örnekleri Divriği’de halen görülebilmektedir. Selçuklularda kullanılan tabhanelerin yakın bir adla toyhane (tohane) olarak Divriği Evlerinde yaşıyor olması da dikkat çekicidir. Toyhane geleneği ancak 1930’lardan sonra terkedilmiştir. Musandırılar, yüklükler, ocaklar, çiçeklikler, suluklar, raflar, dolaplar gibi diğer mimari elemanlar da Selçuklu çizgilerini taşımaktadırlar. Bununla birlikte bu uzun süreç içinde evlerde hiç değişiklik olmadığını söylemek de mümkün değildir. Ancak bu değişme ve gelişme 20. yy başına kadar bir atılım ve geçmişten uzaklaşma biçiminde olmamıştır. 1925’lerden

³⁸ Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.7

³⁹ Hikmet Denizli, **a.g.e.**, s.277

⁴⁰ Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.9

sonra ise geleneksel konut mimarisinden hızla uzaklaştığı, malzeme, teknik ve stil bakımından çağa ayak uydurulduğu görülmektedir. 1725-1925 arasında kalan 200 yıllık süre incelendiğinde evlerin gelişiminde dört aşama görülmektedir⁴¹:

- 1- 1725-1800 arası; altı ahır, üstte yüksek tavanlı odalar, pencereler camsız ve tahta kepenkli, tepe pencereleri tavana yakın, odalar geniş başodalarda nimseki, aşağıseki gibi bölümler ve yüksek birer ocak bulunmakta, tavan süslemesi çok nadirdir.
- 2- 1800-1850 arası; işlemeli tavanlar, ocak yaşımları, çiçeklikler ve kafa pencereleri dikkat çekicidir. Nimseki, aşağı seki bölümleri var, tavan biraz daha basıklaşmış; düz toprak damların etekleri tahta saçaklarla gölgeye alınmış ve cepheler kireç sıvanmıştır.
- 3- 1850-1900 arası; üst kat tavan yüksekliği azalmış, tepe pencereleri bozularak boy pencerelerine bitişmiştir. Nimseki kalkmış, aşağıseki küçülmüş, başodaya konan ocak kaldırılmış, tavan işlemleri hafıflemiştir. Başoda yerine yazodası kavramı yerleşmiştir.
- 4- 1900-1925 arası; evler merkezi vilayet tipinde, kiremit çatılı, yayvan saçaklı, alınlıklı, tepe penceresine yer vermeyen uzun boy pencerelidir. İç yapıda ise bir önceki dönem geleneğinin devam ettiği görülür⁴².

Divriği’de 20. yüzyıla gelinceye kadar bitişik düzende ev yapımı hiç uygulanmamıştır. Evler daima bahçeli olarak düşünülmüş, bununla da yetinilmeyerek bostan, yoncalık, tarla gibi ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri tarım alanları da evlerin yanlarına eklenmiştir. Bu geniş tarım alanları alçak duvarlarla çevrilmiş, arada küçük geçitler bırakılarak komşuluk ilişkilerinin canlı tutulması sağlanmıştır. Bunun yanında ev sahibinin maddi zenginliğinin anlaşılmaması için dış cepheler oldukça sade, zamanla saldırılar olabileceği de düşünülerek sağlam, pencereleri küçük ve kepenkli olarak yapılmış, dış duvarlar yüksek tutulmuştur. Böylelikle dışa kapalı evlerin oluşturduğu mahalleler meydana gelmiştir. Sokaklar karşılıklı iki arabanın geçebileceği genişlikte tutulmuştur. Yol boyu sıralanan evlerde arsanın darlığı gibi sebeplerden kaynaklanan geometrisi bozuk cephelere, gönyesiz çıkmalara asla rastlanmaz⁴³.

⁴¹ Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.20-21

⁴² Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.21

⁴³ Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.14-15

2.4. Geleneksel Divriği Evleri ve Bölümleri

Divriği evleri genellikle iki katlı olup çalışma yaptığımız evler arasında üç katlı olanları da bulunmaktadır. Bunun yanı sıra tek katlı evlerin varlığını da Necdet Sakaoğlu'nun çalışmasından öğrenmekteyiz⁴⁴. Ayrıca Tevrüzlü konağında olduğu gibi bazı evlerde de zemin kat ile üst kat arasında ara bir kat yer almaktadır. Evler ahşap çatıklı ve kerpiç dolgulu olarak inşa edilmişlerdir. Üst örtüleri önceleri düz toprak dam iken zaman içerisinde kiremit çatıya dönüşmüştür.

Mal sahiplerinin ekonomik durumu ölçüsünde tüm evlerin arka tarafında bahçeleri vardır. Evler, yol durumuna göre arsanın bir köşesine yerleştirilirler. Bu yerleştirmede komşunun evine, bahçesine pencere açmamak, cephe vermemek ana kuraldır⁴⁵. Hemen her evin önünde, yanında küçük bir avlusu bulunmakta ve eve giriş bu avludan sağlanmaktadır. Sokaktan doğrudan girilen evler istisna denecek kadar az olup bunların da geç dönemlerde inşa edildiği anlaşılmaktadır.



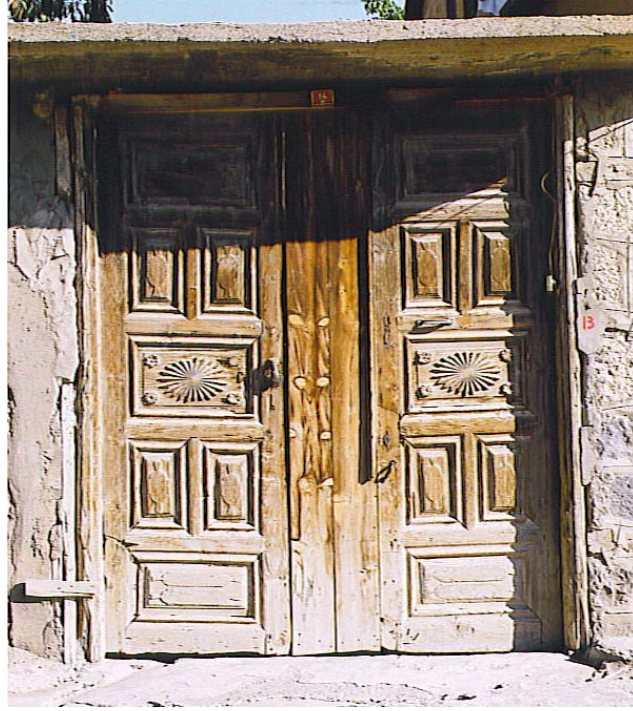
Fotoğraf 5: Alanlı Evi

⁴⁴ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.37

⁴⁵ Katologda 3. sırada bulunan Alanlıoğlu evi yol üzerinde bulunmasına ve sokağa pencere açılacak bir mekana sahip olmasına rağmen sokak cephesine pencere açılmamıştır. Kışodasında pencereler yapının yan tarafına yerleştirilmişlerdir. Böylelikle yolun karşısındaki evde komşu kadınların kendi bahçeleri içinde serbestçe çalışmaları hedeflenmiştir. Bu da insana duyulan saygının en güzel göstergesidir. Benzer durumlara pek çok evde rastlanmaktadır.

2.4.1. Dışarı Daire (Selamlık)

1- Kanatlı Kapı: Sokaktan avluya açılan, atların ve arabaların da geçebileceği yükseklik ve genişlikte tutulmuş ana kapıdır. Kapının iki yanında ata binmek ve kapı önünde oturmak için kullanılan binek taşları bulunur. Kapı üzerinde ise kiremit kaplı, taşkın bir saçak yer almaktadır.



Fotoğraf 6: Çankaya Evinin Kanatlı avlu kapısı



Fotoğraf 7: Muratoğlu Evinin kanatlı avlu kapısı



Fotoğraf 8: Uzungil Evinin kanatlı avlu kapısı



Fotoğraf 9: Osman Nebipaşagil Evinin kanatlı avlu kapısı

2- Avlu: Sokaktan kanatlı cümle kapısı ile girilen avlunun etrafı yüksek duvarlarla çevrilidir. Zemini çoğunlukla taş kaplamadır. Avlunun bir tarafında evin dışarı daire olarak adlandırılan selamlığı yer almakta olup tek kollu ahşap merdiven ile selamlık üst katına çıkılmaktadır. Bu ahşap merdivenin başlangıcını geniş taş bir merdiven sahanlığı ile binek taşı oluşturmaktadır. Selamlık dairesinin zemin katında bulunan ahır, depo, at örtmesi gibi mekanlara ulaşım avludan sağlanmaktadır. Büyük evlerde avlu içinde çeşme de bulunmaktadır. Ayrıca avlunun bir köşesine de tuvalet yerleştirilmiştir. Genellikle ana girişin karşısında yer alan ve orta kanatlı adı verilen ikinci bir çift kanatlı kapı ile de harem dairesine geçilmektedir.



Fotoğraf 10: İsmail Yaşar Evinin merdiveni



Fotoğraf 11: İsmail Yaşar Evinde, merdiven başında yer alan binek taşı



Fotoğraf 12: Muratoğlu Evinin merdiveni

3- Atörtmesi: Selamlık dairesinin zemin katında, önü açık ve oldukça kalın dikmelerle desteklenmiş, yemlikli bir açıklıktır. Binek hayvanları gündüzleri burada dinlendirilmektedir. Bu kısımda bulunan kapılardan ahır ve seyis odası gibi mekanlara ulaşılmaktadır.

4- Divanhane: Selamlık üst katında yer alan divanhane bir tarafı açık, büyük bir sofa görünümündedir. Divanhanenin tavanı açık olan cephelerde kaideli-başlıklı ahşap direklerle desteklenmiştir. Bazı divanhanelerin tavanı aynı başoda tavanı gibi bezemelidir. Suluk, abdestlik, köşk gibi ahşap bölümleri vardır. Divanhanenin döşemesi genellikle saltaşıdır. Yaz günlerinde akşam oturmaları burada olur.



Fotoğraf 13: Yılankıran Evinin divanhanesi

5- Sofa: Divriği evlerinde orta sofa diğer Türk evlerinde olduğundan farklı bir kullanıma sahiptir. Orta sofa sadece tüm oda kapılarının açıldığı, mekanlar arasında bağlantıyı sağlayan, çoğunlukla doğrudan ışık almayan bir bölümdür. Bu nedenle de

çok fazla bir özellik göstermez. Orta sofadan yaz odası, kış odası, koltuk odası, arka oda, sandık odası, aralık gibi adlandırılan mekanlara geçilmektedir.

6- Başoda: Başoda yazodası ve kışodası olarak ayrımın yapılmadığı, en eski evlerde bulunan bir mekan olup tüm evin en önemli bölümüdür. Avluya ve sokağa cephelidir ve bu yönlerde bindirmelerle çıkma yapılarak görüş alanı genişletilmiştir. Çok sayıda boy penceresi ve tepe penceresi ile bol ışık alması sağlanmış ferah ve yazlık bir oda iken bir köşeye yerleştirilen ocakla kışın da kullanılabilen bir mekandır. 19. yy başlarından itibaren bu kavram yerini yazodası ve kışodasına bırakmıştır.

7- Yazodası: Yaz odası ağır misafirlerin konuk edildiği evin en önemli bölümü olması sebebiyle ahşap ve alçı işçiliğinin en değerli örnekleri burada sergilenmektedir. Yaz odası genellikle üç bölümden oluşmaktadır: 1-Aşağıseki veya pabuçluk, 2- Kilimüstü ve 3- Nimseki'dir. Her bölüm işlevine göre değişen inşaat ve süsleme özellikleri göstermektedir. Zemindeki kot ve malzeme farkları, kaideli-başlıklı ahşap direkler, korkuluklar, tavanda ise tezyinatlı kirişler ve bezeme özellikleri ile bu üç bölüm keskin bir şekilde birbirinden ayrılmaktadır. Girişin hemen önünde yer alan aşağı sekinin zemini sal taşı olup tavanı sadedir. Burada suluk ve çiçeklik gibi öğeler vardır.

Aşağı sekiden bir basamakla kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır. Kilimüstünde iki veya üç duvar boyunca pencereler ve tepe pencereleri sıralanmaktadır. Pencerelelerin önüne de boylu boyunca ahşap sedir yapılmıştır. Evin en güzel tavanı burada yer alır.

Nimseki kilimüstünün bir tarafında uzanan 150-250 cm genişliğinde dar bir yan bölmedir. Kilimüstünden bir basamak daha yukardadır. İki bölüm, aralarında yer alan cumbalı ahşap direkler ile üzerlerine oturan kirişler ve direkler arasında kalan çağ adı verilen ahşap korkuluklarla birbirinden ayrılır. Nimsekinin tavanı çoğu evde sade, düz çıtalı olarak yapılmıştır ancak tezyinatlı olanlar dahi kilimüstü tavanı kadar gösterişli değildir. Nimsekinin bir duvarında ekseriyetle de giriş tarafında yer alan dar duvarında mutlaka yüklük yapılmıştır. Yüklükte misafirler için ayrılmış olan yatak ve yorganlar istif edilmektedir.

8- Kışodası: Selamlık bölümünün ikinci önemli odası kış odasıdır. Adından da anlaşılacağı gibi kışın kullanılan bu oda da çoğunlukla yola cephelidir. Ancak kolay ısıtılabilmesi amacıyla büyüklük olarak daha dar tutulmuş olup az sayıda pencereye

sahiptir ve bir tane tepe penceresi bulunmaktadır. Kış odasının en önemli özelliği alçı işçiliğinin mükemmel biçimde uygulandığı ocak yaşmaklarıdır. Bu odada da yine aşağı seki, suluk, çiçeklik gibi elemanlar görülmektedir. Tavanları da yaz odası tavanları kadar olamamakla birlikte yine tezyinatlıdır.

Selamlık bölümünde başka odalar da bulunabilmektedir. Ancak bunlar avluya veya arka cepheye bakmaktadırlar. Koltuk odası diye adlandırılan mekan bunlardan biridir. İçinde kahve ocağının bulunduğu oda daha çok yaz odasına yakın olacak şekilde düşünülmüştür.

9- Yıldız Köşkü: Bazı evlerde bulunan ve ikinci katta çatı arasında yer alan köşk odasına bazen divanhaneden, bazen de harem aralığından ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır. Bu mekan bol pencereli olup manzaraya hakim konumda planlanmıştır. Tavanlar kimilerinde tezyinatlı iken kimilerinde de sade bırakılmıştır.



Fotoğraf 14: Yolgeçti Evinde yıldız köşkü

2.4.2. İçeri Daire (Harem)

1- Ayaz: Ayaz, orta kapıdan sonra gelen mekan olup bir tarafında selamlık dairesinin devamı olarak harem dairesi yer alırken diğer tarafında da dış ocaklık, tandır, çamaşırılık gibi hizmet birimleri bulunmaktadır. Burası elverişli havalarda günlük işlerin yapıldığı, hayatın geçtiği bir bölümdür.

2- Bahçe: Ayazdan sonra evin arka tarafında içinde meyvelik, yoncalık, bostan gibi bölümleri olan oldukça büyük bahçeler vardır. Ev halkının kışlık ihtiyaçları bu bahçelerde yetiştirilir.

3- Örtme: Ayazdan harem kısmına girişte aynı selamlık bölümünün divanhanesi gibi yarı açık bir mekan bulunmaktadır. Örtme denilen bu yazlık mekanın divanhaneden farkı zemin katta oluşudur. Örtmenin zemini ayazdan bir veya iki basamak yüksek olup saltaşı ile kaplıdır. Burası yazın daima kullanılan bir mekandır.



Fotoğraf 15: Yılkıran Evi harem bölümünde örtme

4- Toyhane: Toyhane harem bölümünün en önemli mekanı olup zemin katta yer alır ve arka bahçeye yönlendirilmiştir. Toyhane yaz-kış içinde günlük yaşamın geçtiği, her türlü kış hazırlığının yapıldığı, düğünlerin eğlencelerin tertip edildiği çok işlevli bir mekandır. Bu nedenle de oldukça geniş tutulmuş, en küçük toyhane bile 600 x800 cm ebatlarında düşünülmüştür. Yaz odasına benzer biçimde aşağı seki, kilimüstü ve kürsü olarak adlandırılan üç bölümden oluşan toyhanenin her bölümü yine işlevine göre inşaat ve süsleme özellikleri göstermektedir. Zemindeki kot ve malzeme farkları, kaideli-

başlıklı ahşap direkler, korkuluklar, tavanda ise tezyinatlı kirişler ve bezeme özellikleri ile bu üç bölüm keskin bir şekilde birbirinden ayrılmaktadır.

En küçük olan aynı zamanda sofa görevini yapan ve girişin hemen önünde yer alan aşağı sekinin zemini sal taşı olup tavanı düz çitalıdır. İçme su küpü, leğen, ibrik gibi malzemeler bu bölümde bulunur. Aşağı sekiden bir basamakla kilimüstü denilen genelde gündüzün oturma odası işlevini gören asıl odaya çıkılmaktadır. Tavanı aşağı seki kısmında olduğu gibi sade biçimde tezyin edilmiştir fakat bezemeli olanlar da vardır⁴⁶.



Fotoğraf 16: Yılkıran Evinin toyhanesi

Kilimüstü ve kürsü başı kısımlarında zemin toprak bırakılmıştır. Bu hem tahta kurusu gibi haşereleri önlemek için hem de toprağa basan kişilerin daha sağlıklı olacağı inancına dayanmaktadır⁴⁷. Kilimüstünün pencere cephesinde sedir, duvara bitişik olan yönünde ise yüklük bulunur. Yüklükte yatak-yorgan kullanılmayan halı kilim gibi ev eşyaları istif edilir. Yüklüğün üst kısmı terece denilen kafesli pencerelerle kaplıdır. Bu mekanda genellikle kış meyvesi ve yamçı, çeşitli at yuları gibi malzemeler konur. Yüklüğün altı yine ahşap kapaklı dolaplarla kaplıdır. Bu kısımlarda da genelde her zaman kullanılmayan bir gün lazım olacağı düşünülen eşyalar korunur. Toyhanedeki dolapların bulunduğu bu mekan aynı zamanda düğünlerde mahalli oyunların oynandığı

⁴⁶ Tevrüzlü Konağının toyhanesi son derece ince işçilikli bir tavana sahip olup, tavan 3.11.2 no ile bu çalışma içinde değerlendirilmiştir.

⁴⁷ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.33



Fotoğraf 17: Arıstakzâde Evinin toyhanesi

def, keman kınata gibi çalgıların çalındığı, genelde kürsü bölümünde oturmak istemeyenlerin oturduğu, kürsü dışında yemek sofrasının kurulduğu, geceleyin ev halkından özellikle gençlerin ve çocukların yakın mesafedeki yataklarının serilip kaldırıldığı yatak odası işlevini de gören bir mekandır. Genelde bu bölüm kapalı mekanda komşular yardımıyla görülen işlerin de (erişte yapımı gibi) yapıldığı bir yerdir. Kışın gelen yabancı misafirler bu bölümün sedirinde ağırlanır. Kilimüstü son dönemlerde sobanın kurulduğu, ilk yapılarda ise kışlık mekandaki şöminenin olduğu bölümdür. Bu bölüme genelde bir iki basamakla çıkılır ve aşağı sekiden daha yüksektir⁴⁸.

Kürsü kısmına ise kilimüstünden bir basamakla çıkılmaktadır. Kürsü başı tavanı bir çok evde oldukça ince bir işçilikle tezyin edilmiştir. Bu bölümünde zemin toprak olup yere hasır ve onun üzerine de şilte serilir. Evin ekonomik durumuna göre üzeri dokuma örtü veya halı ile kaplıdır. Duvara yaslanılan kısımlara halı yastıklar konur. Genellikle kare olan alanın merkezinde kürsü yer alır. Kürsü, üst seviyesi göbek hizasına gelen, üzerinde bir şey yenebilecek veya kitap okunabilecek seviyede ahşaptan sabit bir masa ile bunun altında yer alan 20-25 cm derinliğinde bir hazne ve hazne içine yerleştirilmiş taş ateşlikten oluşmaktadır. Ahşap masanın üzerine ince şilte, bu şilteyi koruyan bir örtü

⁴⁸ 1946 doğumlu Av. Mehmet Güresinli Divriği Belediye Başkanlığı görevini yürütmektedir. 01/07/2003 ve 15/07/2003 tarihleri arasında kendisiyle yapılan çeşitli görüşmelerde, geleneksel Divriği evlerine ve yaşam şekline ilişkin çok detaylı bilgiler alınmıştır.

(yaygı) çuha gibi özel dokunmuş kumaşlar serilir. Bu şiltenin ebadı ölçülürken genellikle kürsünün yan ebadının boyunu geçmez. Şilte ve örtü kürsü yorganını korumak için serilir. En üste de yorgan konur. Kürsü yorganı yünden yapılır. Yatarken kullanılan yorgandan daha kalındır. Yorgan üzerine cecim denilen yün örtü (ince kilim) konulur. Çok ince eğrilmiş yünden dokunan cecimin kelebek desenli, çizgili, bordo üzerine lacivert fiyonklar gibi desenli olanları vardır. Cecim yünlü olduğu için kollar



Fotoğraf 18: Mühürdarzâde Evi toyhanesinde kürsü



Fotoğraf 19: Ahmet Semiz Evi toyhanesinde kürsü

üzerine koyulduğu zaman rahatsız etmesin diye üzerine sofra örtüsü örtülür. Kürsü çevresine oturan insanlar bellerine kadar yorganın içine girerek ısınmaya çalışırlar. Kürsünün içindeki ateşin konulduğu kürsü taşının etrafı da saltaşı olur. Bunun iki işlevi var: 1-temizlik için, 2- kürsü taşına konan ateşin çabuk soğumaması, ısıyı uzun süre muhafazası için. Kışın her gün yorgan toplanır. Sabah kürsü temizliği yapılır. Örtüsü tekrar serilir. Mutfak veya şöminede yanan ateşin zehrini atması beklenir. Daha sonra ocaktan alınan köz kürsü içine konarak ısıtma sağlanır⁴⁹.

5- İçeri Ocaklık: Harem kısmında bulunan diğer bir mekan içeri ocaklık olarak da adlandırılan mutfaktır. Zemin katta yer alan mutfak toyhaneye yakın yerleştirilmiştir. Mutfakta büyük bir davlumbaz ve altında büyüklü küçüklü ocaklar bulunmaktadır. Aydınlanma genellikle mazgal şeklinde şevli birkaç küçük pencere ile sağlanmaktadır. Duvarlarda çok sayıda nişler, raflar ve gömme dolaplar yapılmıştır. Tavan gösterişsizdir. Ayrıca bazı evlerde (Arıstakzâde Evi,...vb.) yine mutfaktan ulaşılan “yerdami” veya “ün” olarak adlandırılan mekanlar vardır. Bunlar mutfak zemininden sekiz on basamakla inilen bodrum katlarıdır. Oldukça serin olmaları nedeniyle buzdolabı vazifesi görmekte ve peynir, yağ gibi yiyecekler saklanmaktadır. (Bkz. 3.6. nolu Arıstakzâde Evinin Zemin Kat Planı)

2.4.3. Mimari ve Süsleme Elemanları

1- Saçaklar: Eski evlerde ilk saçaklar küçük tahtaların meyilli olarak kısa desteklerle duvara bağlanması şeklinde iken sonraları kaplama saçaklar yapılmıştır. Bu saçakların tavan kaplamaları ile duvar yüzeyi arasındaki geçiş bağdadi devirmelerle sağlanmıştır. Bazı evlerde bu devirmelerin üzerine yapının inşa tarihi veya “Maşallah” gibi sözler yazılmıştır. Ahşap saçak kenarları oyma ahşap motiflerle bezenmiştir⁵⁰.

⁴⁹ Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.33., Divriği Belediye Başkanı Av. Mehmet Güresinli ile yapılan görüşmelerden.

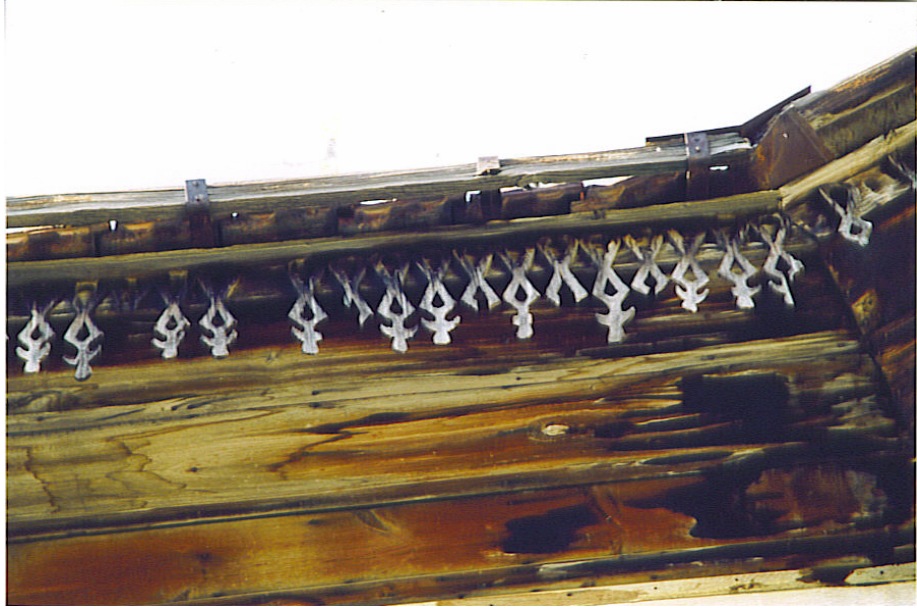
⁵⁰ Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.39



Fotoğraf 20: Hacı İsmail Bey Konağı saçak süslemeleri

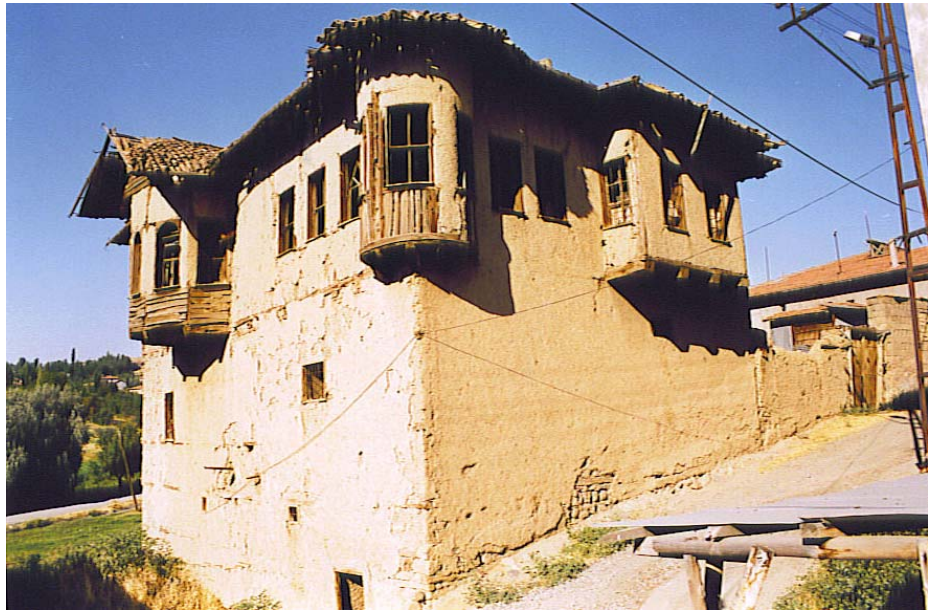


Fotoğraf 21: Saffet Ferhat Evi saçak süslemeleri



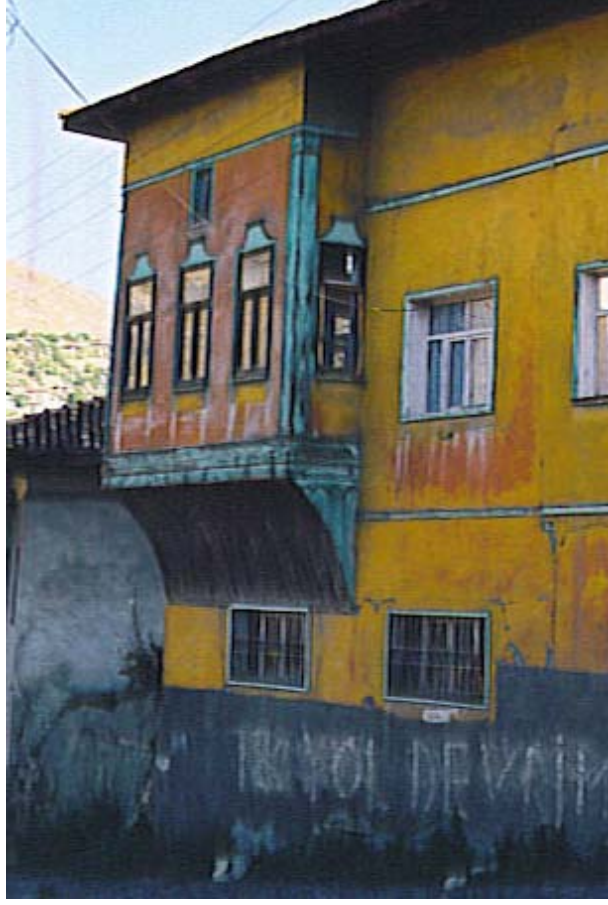
Fotoğraf 22: Tevrüzlü Konağı saçak süslemeleri

2- Çıkmalılar: Zemin kat duvarlarından taşan üst kat yüzeyleri bindirmelikler ve eliböğründelerle desteklenerek duvara bağlanmıştır. Bazı evlerde bindirmelik yüzeyleri tahta kaplanmış veya da bağdadi üzerine kireç sıva yapılmıştır. Bazı bindirmelikler ise zemin kat kirişlerinin uzantıları üstüne, merteklerden ters tavan kaplaması şeklinde yapılmıştır⁵¹.



Fotoğraf 23: Katırcıoğlu Evinin çıkmaları

⁵¹ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.39.



Fotoğraf 24: Divriği’de bir evin çıkması



Fotoğraf 25: Çankaya Köşkünün çıkmaları



Fotoğraf 26: Efrayim Yurtsever Evinin çıkmalı cephesi

3- Pencereleler: 19. yüzyıl ortalarına kadar pencerelerde cam kullanılmamış, bunun yerine tahta kepenkler yapılmıştır. Soğuk kış günlerinde büyük pencerelerin tahta kepenkleri kapalı tutuluyor, küçük pencerelere ise bezirlenmiş bez veya kağıt yapıştırılıyordu. Zemin kattaki servis mekanlarında insan boyundan yüksekte şevli pencereler yapılmıştır. Yaşama mekanlarında ise küçük boy pencereler ve tepe pencereleri birlikte kullanılmıştır. Tepe pencereleri alçı şebekeli olarak süslenmiştir. Boy pencereleri ise dikdörtgen biçimli ve düz atkıdır. 20. yüzyıl başlarından itibaren



Fotoğraf 27: Hacı İsmail Bey Konağında çıkma pencereleri

pencere boylarının arttığı ve kemerli yapılmaya başlandığı, tepe pencerelerinin ise ortadan kalktığı görülmektedir⁵².



Fotoğraf 28: Yılkıran Evi yazodası pencereleri ve kepenkleri



Fotoğraf 29: Hafislioğlu Evi tepe penceresi

⁵² Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.39-40

4- Kapılar: Avlu ana giriş kapısına kanatlı, avludan ayaza geçişi sağlayana ise orta kanatlı denmektedir. Bu büyük kapılarda yerel demir işçiliğinin en güzel örneklerinden olan tokmaklar, çekecekler, anahtar ağızlıkları, kilitler, zemberekler, kapı kolları son derece ince bir zevkin ürünüdürler⁵³.

İç mekan kapıları daha küçüktür. Bazı daire girişleri ve yazodalarının kapıları çift kanatlı olmasına rağmen genellikle tek kanatlı kapılar yapılmıştır. Doğrama kapı adı verilen ayna ve çerçeveden meydana gelen kapılar odalarda kullanılırken mutfak, aralık ve kiler gibi mekanlarda ise düz veya pervazlı daha basit kapılar kullanılmıştır⁵⁴.



Fotoğraf 30: Hafislioğlu Evi oda kapısı

⁵³ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.40.

⁵⁴ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.40.



Fotoğraf 31: Arıstakzâde Evi selamlık dairesi toyhane kapısı



Fotoğraf 32: Erçokluzâde Evi toyhane kapısı



Fotoğraf 33: Muratoğlu Evi toyhane aralığı kapısı

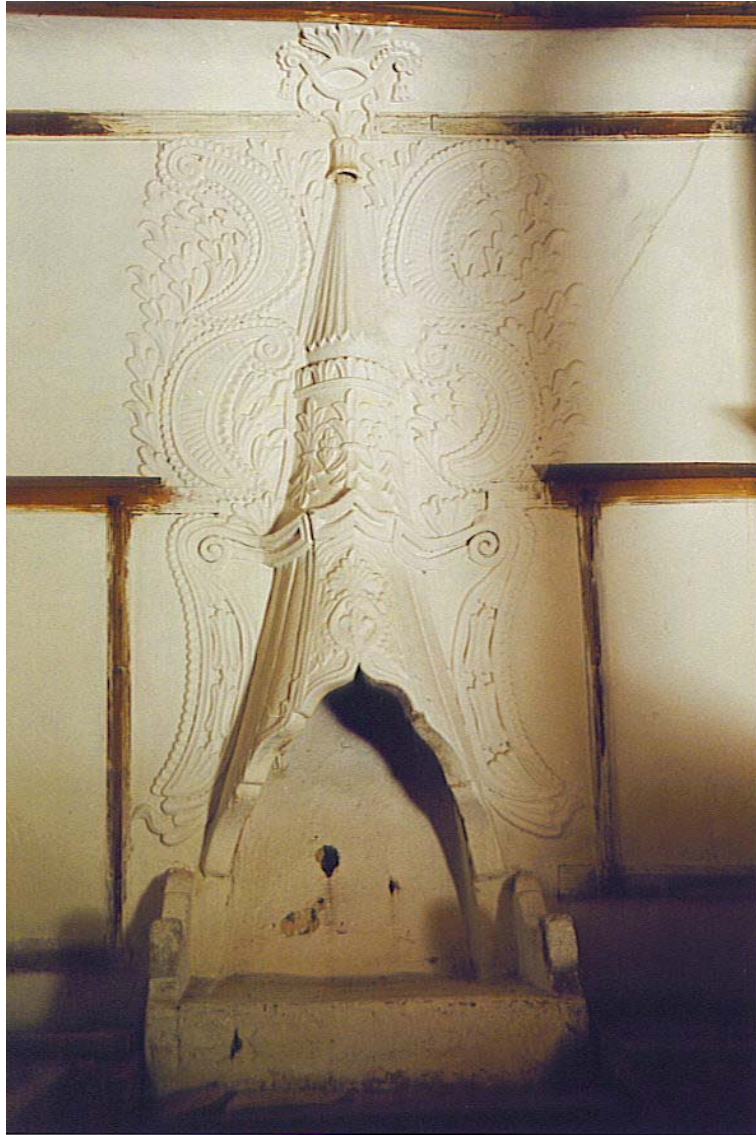


Fotoğraf 34: Muratoğlu Evi toyhane aralığı kapısının tokmağı



Fotoğraf 35: Sancaktar Evi oda kapısının çekiçeği

5- Ocaklar: Evin dış cephesinde duvar yüzeyinde yapılan yarım silindir şeklindeki çıkıntı ile oda içindeki ocak dışardan da hissedilmektedir. Ocak ateşlik ve yaşmak olmak üzere iki kısımdan meydana gelmektedir. Ateşlik sedir yüksekliğinde, duvar içine girintili olup iki tarafı alçı kolluklarla emniyete alınmıştır. Ateşlikten yaklaşık olarak 100 cm yüksekte yaşmak külahı başlamaktadır. Ocağın esas bezemeli kısmı yaşmaktır. Yaşmaklar malakari tarzda birbirinden farklı bitkisel ve geometrik motiflerle tezyin edilmiştir⁵⁵.



Fotoğraf 36: Sancaktar Evi kışodasının alçı yaşmaklı ocağı

⁵⁵ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.40-41.



Fotoğraf 37: Mühürdarzâde Evinde alçı yaşmaklı ocak



Fotoğraf 38: Arıstakzâde Evinin toyhanesinde alçı yağmaklı ocak



Fotoğraf 39: Yılkırın Evinin alçı yaşımlı ocağı

6- Çiçeklikler: Mekan içinde gömme bir konsol ve masa gibi kullanılan çiçeklik nişleri, oda içinde dengenin sağlanması amacıyla genellikle ocağın karşısına yerleştirilmişlerdir. Yerden yüksekçe olan niş eteği ileriye doğru taşkın, alttan konsolla desteklenen sehpalı bir yapıdadır. Çiçek saksısı, testi gibi eşyalar bu masaya konmaktadır. Kireç sıvalı nişlerin ortasında bazen tek veya çift ayyıldız figürü bulunmaktadır. Tepeliği girland ve bitkisel motiflerle işlenmiştir. Tanınmış evlerde genellikle her odada malakari işlemeli bir çiçeklik vardır. Nişlerin her iki yanında da alçıdan veya ahşaptan derece denilen kavukluklar ile küçük dolap gözleri ve dar uzun çubukluklar görülür⁵⁶.



Fotoğraf 40: Şeyhoğlu Evinin alçı çiçekliği

⁵⁶ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.41.



Fotoğraf 41: Yılkıran Evinin yazodasında alçı çiçeklik



Fotoğraf 42: Erçokluzâde Evinin alçı çiçekliği



Fotoğraf 43: Abdullah Paşa Konağının alçı çiçekliği



Fotoğraf 44: Mühürdarzâde Evinin alçı çiçekliği

7- Suluklar: Çoğunlukla odaların aşağıseki bölümünde ya da girişinde yer alan, duvara veya korkuluklara tutturulmuş birkaç sıra tahtadan oluşan suluklar sabit bir masa görünümündedirler. Üzerlerine su küpü, ibrik, leğen, maşraba gibi eşyalar konmaktadır⁵⁷.



Fotoğraf 45: Şeyhoğlu Evinin kışodasında girişte yer alan ahşap suluk

8- Yüklük, Dolap, Köşe Rafı ve Musandıralar: Yüklükte yatak-yorgan, kullanılmayan halı kilim gibi ev eşyaları istif edilir. Yüklüğün üst kısmında yer alan musandıraların oda içine bakan yüzü terece denilen kafesli pencerelerle kaplıdır. Musandıralarda genellikle kış meyvesi ve daha hafif olan yamçı, çeşitli at yuları gibi malzemeler saklanır. Yüklüğün altı yine ahşap kapaklı dolaplarla kaplıdır. Bu kısımlarda da genelde her zaman kullanılmayan bir gün lazım olacağı düşünülen eşyalar korunur. Dolap kapaklarının bazıları hiç çivi kullanılmaksızın geçmeli olarak yapılmıştır. Yüklüklerin bir köşesine de gusülhane yerleştirilmiştir. Gusülhanenin zemini sal taşı döşenmiş ve bir köşesine bırakılan gider ile suyun dışarı atılması sağlanmıştır. Köşe rafları ise pencerelerin hemen üstünde yer alan ve tüm duvarları

⁵⁷ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.41.

dolaşarak mekanı düşeyde ikibölüme ayıran silmelerin, köşelerde genişlemesiyle elde edilirler. Bunlar çok değişik formlarda yapılabilmektedirler⁵⁸.



Fotoğraf 46: Arıstakzâde Evinin toyhanesinde yer alan yüklük



Fotoğraf 47: Ziyaeddin Nebipaşagil Evinin toyhanesinde yer alan yüklük

⁵⁸ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.31-44



Fotoğraf 48: Karayusuf Mahallesinde, Ayan Ağa Konağının karşısında yer alan evin toyhanesinde bulunan bir yüklük ve üst kımındaki kafes pencereli musandıra



Fotoğraf 49: Şeyhoğlu Evinde köşe rafi



Fotoğraf 50: Şeyhoğlu Evinde kõşe rafı

9- Tavanlar: Geleneksel Divriği Evlerinde en eski tavanlar kallenguçlu veya kırlangıçlı diye adlandırılan tavanlardır. Bunlar evin inşası sırasında, yapının strüktürü ile birlikte yapılmaktadırlar ve eğer evin inşa tarihi biliniyorsa tavanın inşa tarihi de odur. Bu tavan, üst örtüyü taşıyan biçilmemiş ahşap tomrukların üzerinin merteklerle kapatılmasından meydana gelmektedir. Bu ilk örneklerden sonra gelişen farklı yöntemlerle bezemeli tavanların hemen her çeşidi yapılmış, dahası sadece Divriği'ye özgü bir üslupla ayrı bir çığır açılmıştır.

Divriği tavanları N. Sakaoğlu'nun "Divriği'de Ev Mimarisi" isimli çalışmasında aşağıda tanımları verilen başlıca üç gruba ayrılmıştır:

1- Kallenguçlu Tavan: Ahşap kirişler üzerine merteklerin kırlangıç kanadını anımsatır şekilde çaprazlama dizilmesi ile meydana gelmektedir. Bu sistemin silinmiş kiriş ve merteklerden oluşmaları ise “silme direk, yonma mertek” olarak adlandırılmaktadır. Halen Divriği’nin en eski evi olma özelliğini gösteren Edegiller Evi’nin yazodası tavanı bu şekilde yapılmış bir örnektir⁵⁹.



Fotoğraf 51: Divriği’de Selçuk Sokağında bir evin tavanı

⁵⁹ Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.42



Fotoğraf 52: Sancaktar Evinin karşısında yer alan Müştak Aydın Evinin kallenguçlu tavanı

2- Düz Tavan: Üst örtüyü taşıyan ahşap kirişlerin alt kısımları perdahlı tahtaların uzunlamasına çakılması ile kaplanmaktadır. Bu kaplama yüzeyinde tahtaların birleşim yerleri düz veya profilli çıtaların çakılması ile gizlenmektedir⁶⁰.



Fotoğraf 53: Arıstakzâde Evinin üst kat toyhanesinin düz tavanı

⁶⁰ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.42.

3- Nakışlı Tavan: Nakışlı tavanlar tavan zeminine, süsleme planına ve süsleme elemanlarına göre çok çeşitli isimler almaktadırlar. Tavan zeminine göre oturtma, çökertme; süsleme planına göre çarkıfelekli, göbekli, köşeli; süsleme elemanlarına göre yıldızlı, kartal kanatlı, gülbaharlı, zilbaharlı, tutmaçlı diye daha birçok şekilde isimlendirilmektedirler⁶¹.



Fotoğraf 54: Yılkıran Evi yazodası tavanı

⁶¹ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.42-43



Fotoğraf 55: Ziyaeddin Nebipaşagil Evi, toyhanenin aşağıseki ve kürsübaşı tavanı



Fotoğraf 56: Ziyaeddin Nebipaşagil Evi, toyhanenin kürsübaşı tavanı



Fotoğraf 57: Saffet Ferhat Evinin başoda tavanı



Fotoğraf 58: Saffet Ferhat Evinin başoda tavanı, göbek süslemesi



Fotoğraf 59: Hacı Osman Mescidi Mahallesinde bir evin tavanı



Fotoğraf 60: Hacı Osman Mescidi Mahallesinde bir evin tavan göbeği



Fotoğraf 61: İpekgiller Evi yazodası tavanı



Fotoğraf 62: Hafislioğlu Evi yazodası tavan göbeği



Fotoğraf 63: Kemal Ergün Evi divanhane tavanı



Fotoğraf 64: Hüseyin Mazlum Evi kürsübaşı tavanı

3. KATOLOG

3.1. DELİ OSMAN AĞA EVİ

Katalog No: 1

Evin Adı: Deli Osman Ağa Evi

Bulunduğu yer: Kalealtı Mahallesi, Sinaniye Sokağı, No:12

İnşa Tarihi: 19.yy ilk çeyreği⁶²

Yapan Usta: Bilinmiyor⁶³

Çizim No: 1-14

Fotoğraf No: 65-89

Genel Tanımı: Şehrin en eski yerleşim bölgesi olan Kalealtı Mahallesinde bulunan Deli Osman Ağa Evi, plan ve inşaat yönünden Divriği evlerinin karakteristik bir örneğidir. Hımiş tekniğinde harem ve selamlık olarak inşa edilmiş olan yapının harem kısmı tamamen yıkılmış, selamlık bölümü ise cephe ve plan bozulmuştur. Üst örtüde tahta



Fotoğraf 65: Deli Osman Ağa Evinin güneybatıdan görünüşü

⁶² Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.58

⁶³ Deli Osman Ağa evini inşa eden ustanın ismi bilinmemekle birlikte Ermeni bir usta olduğunu Sakaoğlunun Divriği'de Ev Mimarisi isimli çalışmasından öğrenmekteyiz.

saçaklar kaldırılarak düz toprak dam üstüne kiremit çatı yapılmıştır. Avlu duvarları ve kanatlı kapı yenilenmiş, avludan üst kata çıkışı sağlayan ahşap merdiven betonarmeye dönüştürülmüş ve divanhane kaldırılmıştır. Ev içinde sadece başoda korunarak günümüze kadar gelebilmiştir. Bu mekanda bulunan alçı ocak da yine onarımlar sırasında yıkılmıştır.

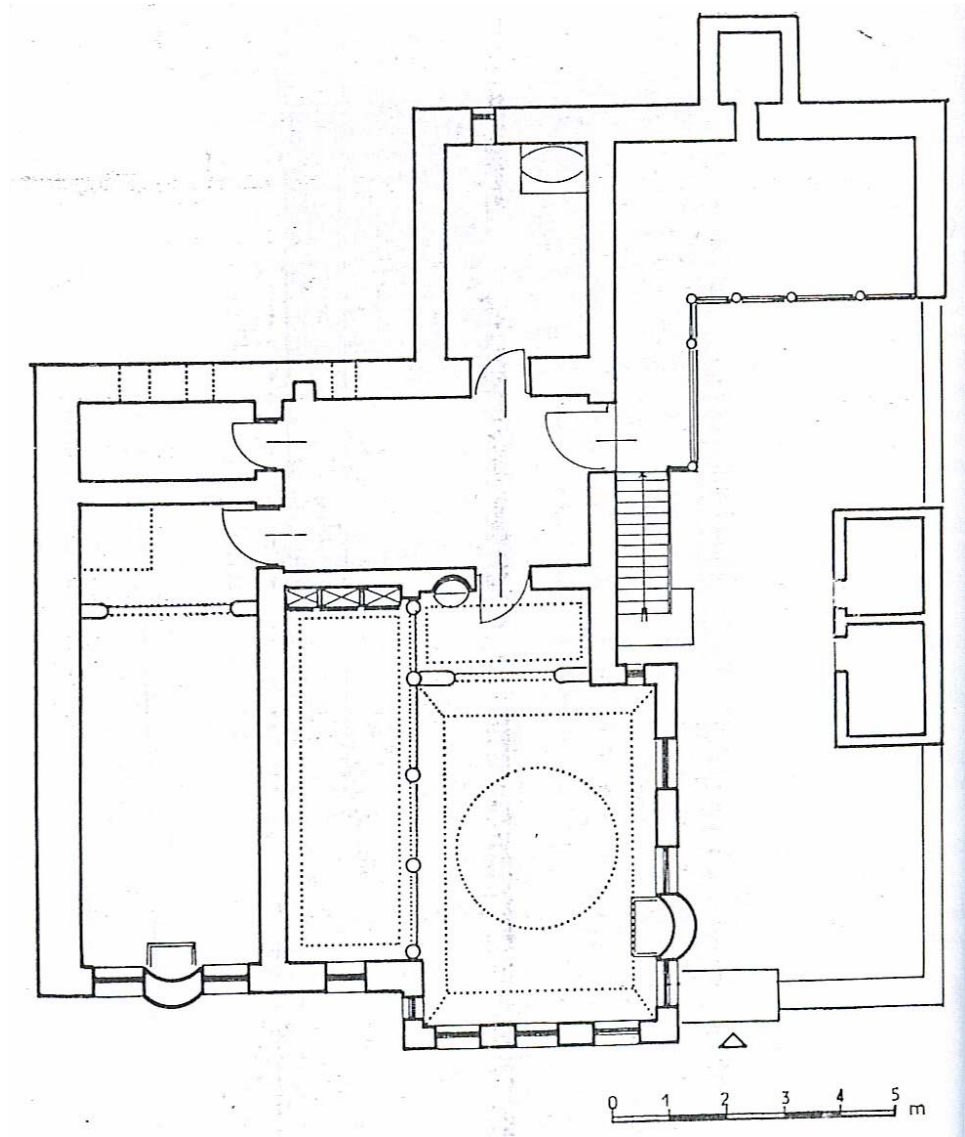
Doğu-batı doğrultusunda konumlanan evin batı cephesinde yer alan sokaktan kanatlı bir kapı ile avluya girilmektedir. Avluda güneyde iki bölmeli dış ocaklık, kuzeyde üst kata çıkan şimdilerde betonarme olarak yeniden inşa edilmiş merdiven bulunmaktadır. Girişin tam karşısında ise at örtmesi ve üst katında da divanhane yerleştirilmiştir. Bu mekanlar da onarımlarla değişmiştir. Üst katta ayaakcakbaşının kuzeyindeki kapıdan selamlık sofasına girilmektedir. Sofanın çevresindeki kapılar başoda, kahve ocağı ve diğer mekanlara açılmaktadır.



Fotoğraf 66: Deli Osman Ağa Evinin güneybatıdan görünüşü (KKTVKBKM Arşivinden)⁶⁴

⁶⁴ 10/06/1989 tarihinde onaylanan tescil fişinde yer alan bu fotoğrafta, yapının henüz orjinal avlu kapısının ve duvarlarının yenilenmediği, kapı üzerindeki iki yöne eğimli sundurma şeklindeki çatının ve başodanın pencere kepenklerinin mevcut olduğu görülmektedir. Arka planda ise ayacakbaşında bulunan, kiriş ve dikmeden ibaret ahşap elemanların varlığı anlaşılmaktadır.

Avlunun kuzeybatısında yer alan yine çift kanatlı bir kapı ile ayaza geçilmektedir. Sofanın batısında yer alan başoda plan ve süsleme özellikleri ile evin en önemli bölümüdür. Sokağa ve avluya doğru bindirmelerle genişletilmiş olan oda batı cephede dört, güney cephede üç, kuzey ve doğu cephelerde ise birer adet olmak üzere toplam dokuz adet boy pencere ve batı cephede bir adet tepe penceresi ile aydınlatılmıştır.



Çizim 1: Deli Osman Ağa Evi üst kat planı⁶⁵

⁶⁵ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev Mimarisi*, s.62



Fotoğraf 67: Deli Osman Ağa Evinin başodası

Başoda, aşağıseki, kilimüstü ve nimseki bölümlerinden oluşmaktadır. Girişin hemen önünde yer alan aşağıseki 156 cm genişliğinde olup zemini taş kaplamadır ve tavanı çıtalarla kare alanlara bölünmüştür. Bu bölümde, doğu duvarında girişin kuzeyinde tepeliği alçı bezemeli, kavuklukları ahşaptan bir çiçeklik bulunmaktadır.

Aşağısekinin batısında, kilimüstünün kuzeyi boyunca uzanan nimseki yer almakta olup bu bölüme aşağısekiden iki basamakla çıkılmaktadır. 200 cm genişliğindeki nimseki, kaide ve başlık kısımları prizmatik, gövdeleri silindirik biçimli dört adet cumbalı dikme ve aralarında yer alan yaklaşık 60 cm yüksekliğindeki korkuluklarla kilimüstü bölümünden ayrılmaktadır. Dikmeler üstte bezemeli konsollarla yine bezemeli olan kirişlere bağlanmaktadır. Nimsekinin doğu duvarına ahşap bir yüklük yerleştirilmiştir. Batı duvarında ise bir adet boy pencere bulunmaktadır. Bu bölümün tavanında çıtaların dekoratif şekilde çakılmasıyla oluşan altıgen ve üçgen yüzeyler yıldız kompozisyonu meydana getirmektedir.



Fotoğraf 68: Deli Osman Ağa Evinin başodasında, aşağısekide yer alan çiçeklik



Fotoğraf 69: Deli Osman Ağa Evinin başodasında, nimsekide yer alan yüklük

Kilimüstü denilen asıl odaya da aşağısekiden bir basamakla çıkılmaktadır. Burada güney duvarında yer alan ocak ve alçı yaşmağı onarımlar sırasında kaldırılmış olup yaşmağın tepelik bölümündeki alçı süslemeler hala mevcuttur. Kilimüstünde pencerelerin önüne güney ve batı duvarı boyunca L şeklinde sabit ahşap sedirler yapılmıştır.



Fotoğraf 70: Deli Osman Ağa Evinin başodasında güney duvarında yer alan alçı ocak yaşmağı bezeme kalıntıları

Odanın en önemli bölümü oldukça zengin bir görünüme sahip tavanıdır. Üç bölümden meydana gelen tavanda, aşağıseki ve nimseki bölümlerinin tavanları çıtalarla kare, üçgen ve altıgen şekiller oluşturacak biçimde bölümlendirilmiştir. Kilimüstü tavanı ise iki kademeli ve dört kuşaklı olarak planlanmıştır. Tavan yüzeyleri bezemeli kirişlerle birbirinden ayrılmaktadır. Her üç bölümde de duvardan tavana geçiş bağdadi devirmelerle sağlanmıştır.

Kilimüstü tavanında aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey 16 kollu yıldız

oluşturan baklavalı büyük bir göbekte, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise küçük kartuşlarla kare şeklinde kasetlenmiştir.



Fotoğraf 71: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı

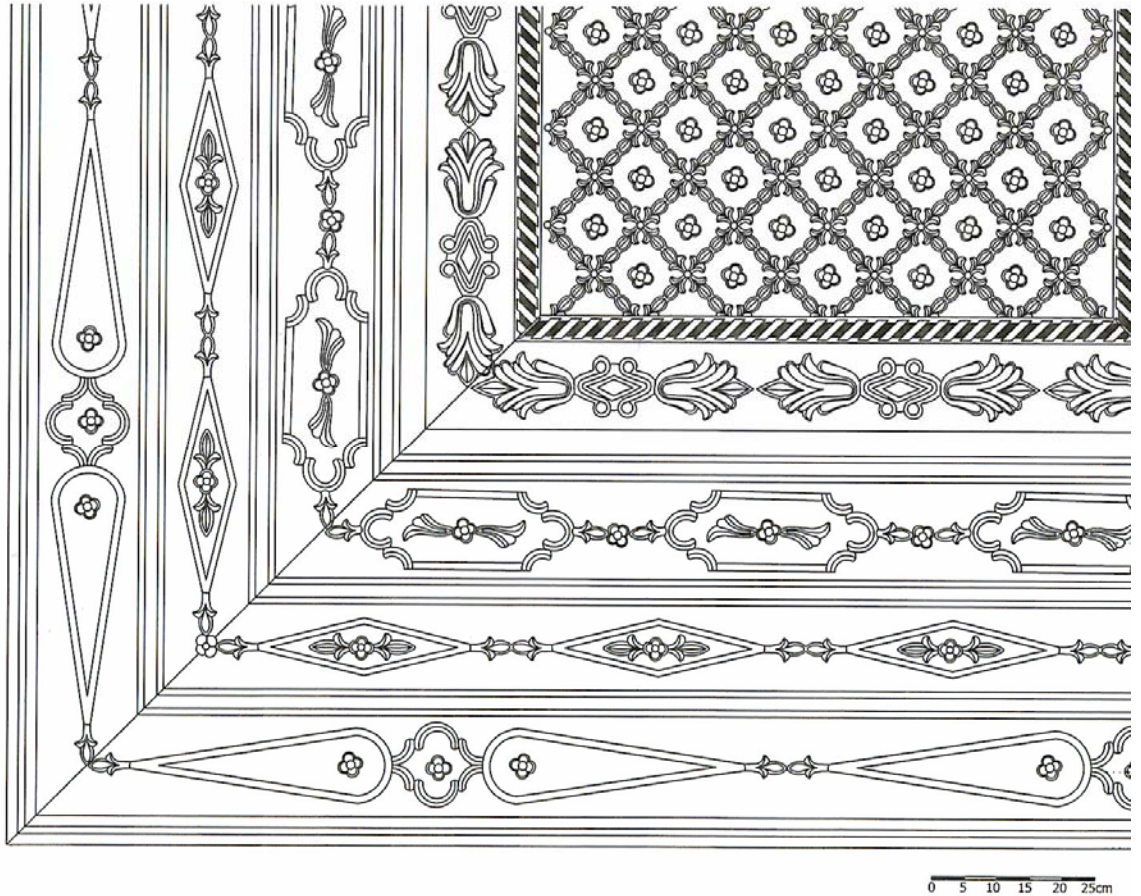
Tavan bezemesinde ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar kullanılmıştır. Metot olarak ise ahşap yüzeylerde oyma ve çakma teknikleri kumaş kısımlarda da yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Kuşaklar, aralarında yer alan 4 cm genişliğinde, yüzeyi kaval silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmıştır.

Birinci kuşağın yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin içleri dört yapraklı çiçek figürleri ile süslenmiş, uçları ise üç dilimli küçük palmelerle sonlandırılmıştır. Bu kompozisyon tavanın uzun kenarlarında beş, kısa kenarlarında ise üç defa tekrarlanmak suretiyle birinci kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir.



Fotoğraf 72: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, kuşak bezeme detayları



Çizim 2: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, kuşak bezeme detayları

İkinci kuşak yüzeyinin ise baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezendiği görülür. Baklava dilimlerinin yüzeyi dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna işlenmiş üç dilimli

palmetlerle süslenmiştir. Baklava dilimlerinin uçlarına da yine üç dilimli palmetler yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında altı, uzun kenarlarında ise 11 defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır.

Üçüncü kuşak yüzeyinde, tavanın kısa kenarlarında beş, uzun kenarlarında on defa tekrarlanan içleri bitkisel bezemeli kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuş yüzeyleri, dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna yerleştirilmiş, yarım palmetlerle süslenmiştir. Kartuşların uçlarına da üç dilimli palmet motifi işlenmiştir. Üçüncü kuşak 4 cm genişliğinde, yüzeyi kaval silmeli bir çıta ile son bulmaktadır.

Tavan, aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra, yüzeyi bezemesiz, içbükey bir kuşakla yaklaşık 8 cm çökertilerek kademe yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmekte ve aynı zamanda da farklı büyüklükte üç bezeme yüzeyine bölünmektedir.

Dördüncü kuşak yüzeyinde, merkezdeki baklava dilimi bir motifin iki ucuna yerleştirilen onbir dilimli palmetler bezemeyi oluşturan ana motiftir. Bu motif tavanın kısa kenarlarında beş, uzun kenarlarında ise on defa birbiri ardına tekrar edilerek kuşak yüzeyi süslenmektedir.



Fotoğraf 73: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, iç tavanda yanlarda bulunan dikdörtgen pano

İç tavanda yanlarda yer alan ve dördüncü kuşağın çerçevelediği dikdörtgen alanlar, kabaca haç biçiminde düzenlenmiş üç dilimli palmetlerin diyagonal çakılmasıyla

kasetlenerek bölümlendirilmiştir. Aralarda kalan yüzeylerin merkezine de dört yapraklı çiçekler çıkılarak bezeme tamamlanmıştır.

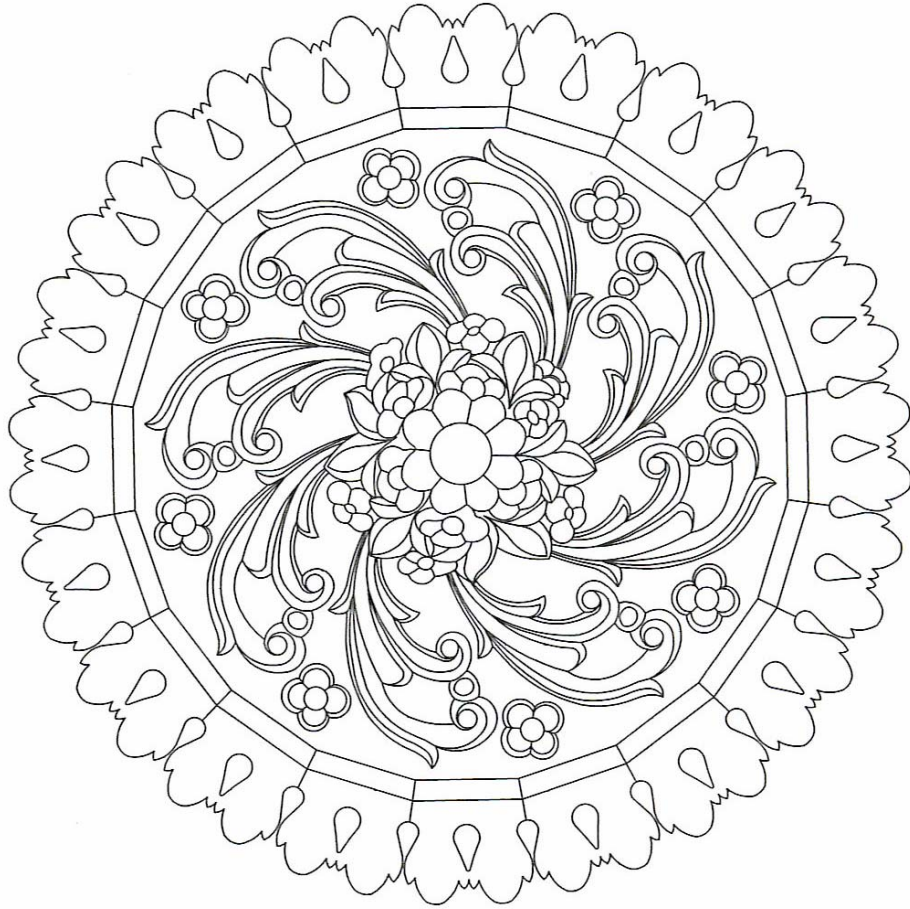
İç tavanın merkezinde yer alan kare pano, köşeleri çıtalarla pahlandıktan sonra içerisine büyük bir göbek yerleştirilmiştir. Ahşap tavan göbeği 16 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış olup merkezde daha küçük, daire formunda, dışbükey bir göbek bulunmaktadır. Bu küçük göbeğin zemini, zemin tahtalarının birleşim noktalarını gizlemek amacıyla ahşap rengine yakın açık kahverengi bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Kumaş yüzey üzerinde ise çarkıfelek şeklinde dizilmiş, uçları volütlenmiş kenger yaprakları görülür. Yaprak demetlerinin aralarına da dört yapraklı çiçek bezemesi çakılmıştır. Bu kompozisyonun merkezinde aşağı doğru sarkan üç katlı süsleme dikkati çekmektedir. En üstte yer alan çiçek ve yaprak figürlerinden oluşan kompozisyonun ortasından aşağı doğru iki katlı olarak işlenmiş sekiz yapraklı çiçek motifi sarmaktadır. Kompozisyona plan olarak baktığımızda bir çiçek buketi izlenimi veren süsleme son derece zengin bir görünüme sahiptir. Dışta ise içbükey olarak oyulmuş üç dilimli palmet şeklinde ahşap parçalar göbek kompozisyonunu çerçevelemektedir.



Fotoğraf 74: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, göbek detayı



Fotoğraf 75: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, göbek detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 3: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, göbek detayı



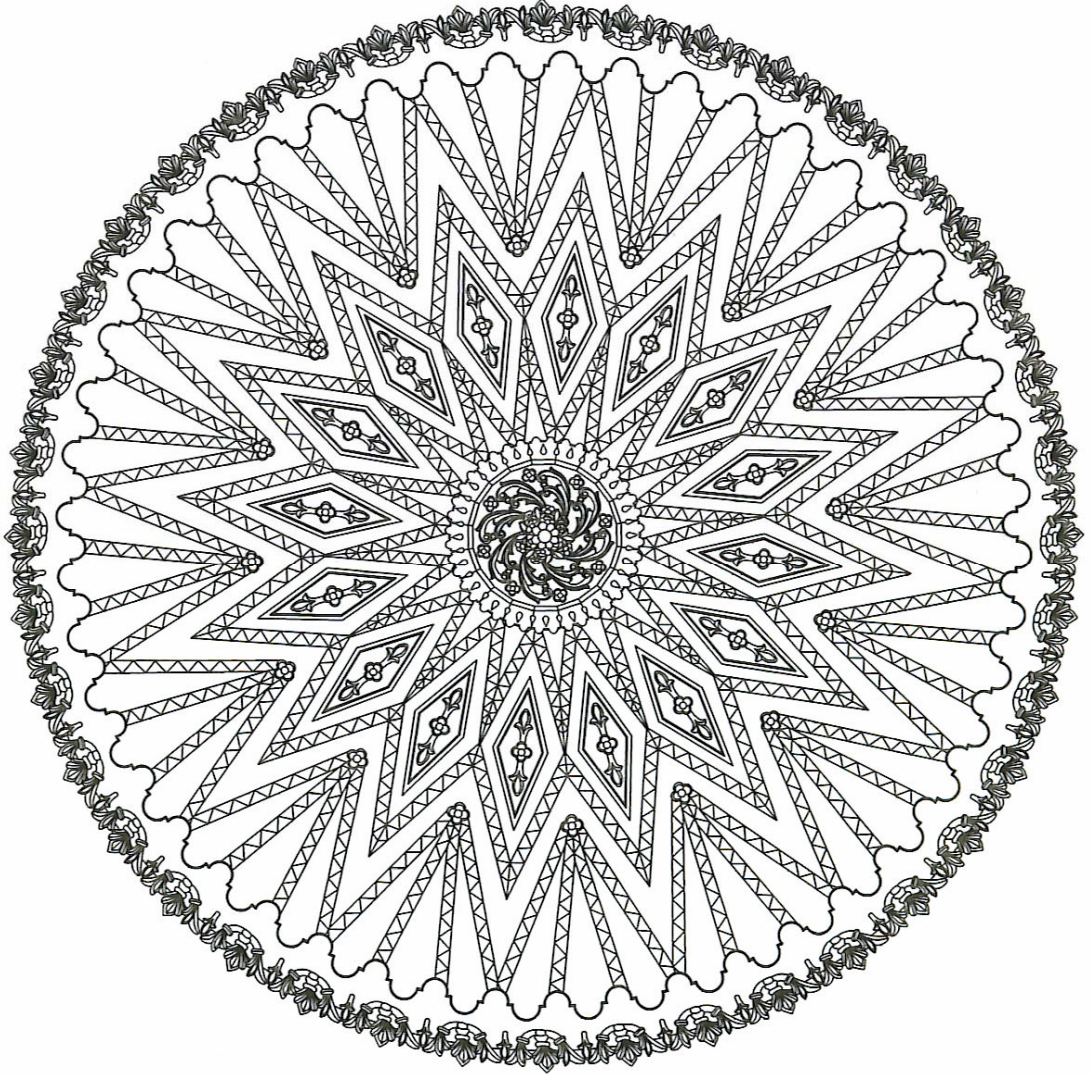
Fotoğraf 76: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, göbek merkezinden sarkan süsleme



Fotoğraf 77: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, göbek kompozisyonu

Göbeğin etrafında kalan tavan yüzeyi, merkezden dışa doğru baklava dilimi alanlar oluşturacak şekilde çakılan, üzerleri zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtalarla bölümlendirilmiştir. Baklava dilimi şeklindeki alanların içine ise daha küçük boyutta baklava dilimi panolar yerleştirilmiştir. Bu panoların yüzeyi dört yapraklı bir

çiçeğin iki ucuna işlenmiş üç dilimli palmetlerle süslenmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler dört yapraklı çiçeğin ucuna eklenmiş üzerleri zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtalarla tezyin edilmiştir. Göbeği en dıştan saran çerçevede ise ortada beş dilimli bir palmet ve iki yanında yer alan yarım palmetlerden meydana gelen ve adeta üç kollu şamdan izlenimi veren ahşap elemanlar dikkati çekmektedir.



0 10 20 30 40 50cm

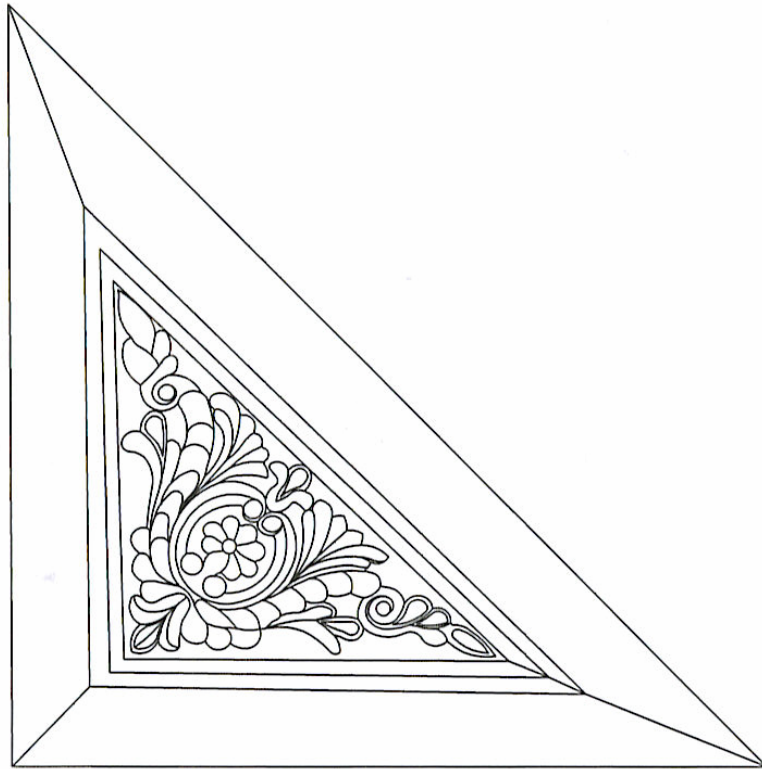
Çizim 4: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, göbek kompozisyonu

Kare panonun dört köşesi de çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiş olup tüm köşeliklerde birbirinden farklı motifler kullanılmıştır. Motifler üçgen pano üzerinde kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılmıştır.

Kuzeybatı köşede üçgen yüzeyin iki kenarını süsleyen kenger yaprakları merkezde oval bir madalyon içine işlenen sekiz yapraklı çiçek motifini kuşatırlar. Üçgen yüzeyin dik köşesi ise üç dilimli palmetle bezenmiştir.



Fotoğraf 78: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, kuzeybatı köşe üçgen bezeme detayı



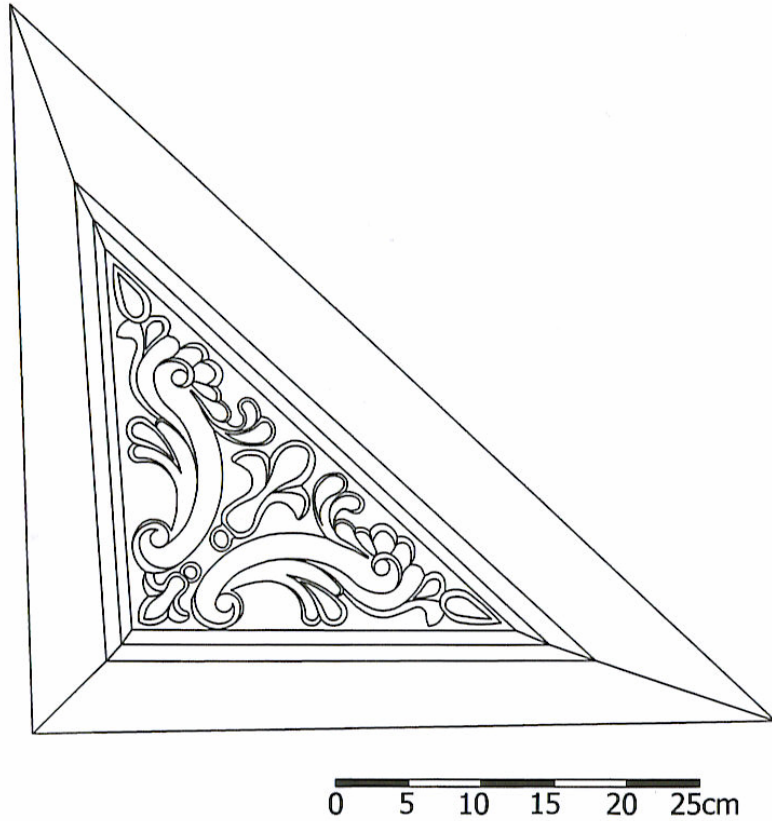
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 5: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, kuzeybatı köşe üçgen bezeme detayı

Kuzeydoğu köşede üçgen yüzeyin iki kenarından düz ve ters “c” şeklinde kıvrılarak alanı dolduran kenger yaprakları merkezde ters olarak işlenen üç dilimli palmeti çerçevelerler. Kompozisyon üçgen yüzeyin dik köşesine yerleştirilen üç dilimli palmetle tamamlanmıştır.



Fotoğraf 79: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, kuzeydoğu köşe üçgen bezeme detayı

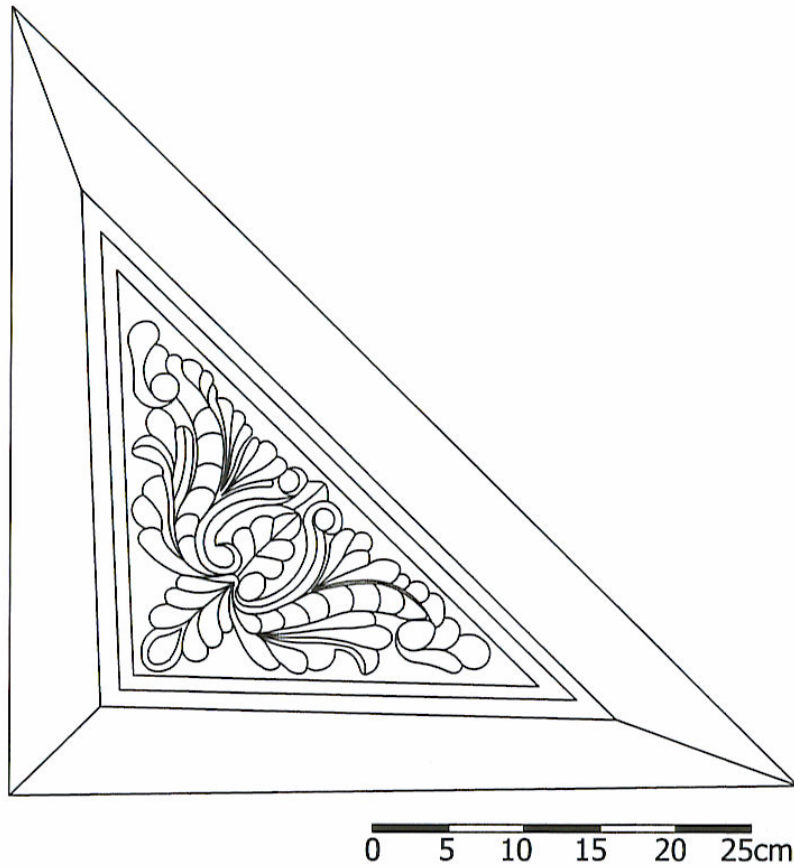


Çizim 6: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, kuzeydoğu köşe üçgen bezeme detayı

Güneybatı köşede üçgen yüzeyin iki kenarını süsleyen kenger yaprakları merkezde oval bir madalyon içerisine alınan beş dilimli palmet motifini çerçevelemektedir. Kompozisyonda üçgen yüzeyin dik köşesine ise yedi dilimli palmet motifi işlenmiştir.



Fotoğraf 80: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, güneybatı köşe üçgen bezeme detayı

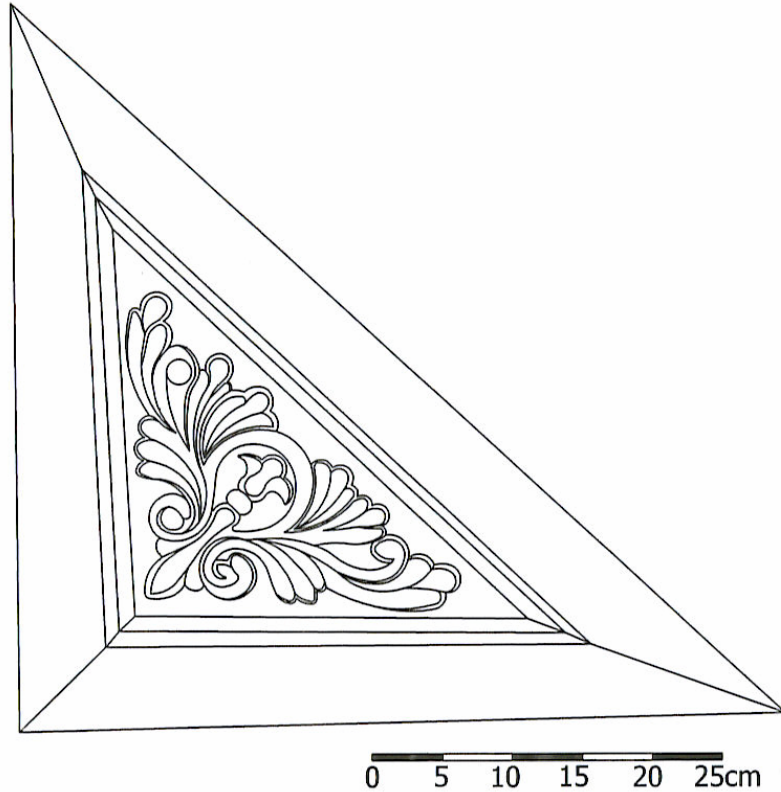


Çizim 7: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, güneybatı köşe üçgen bezeme detayı

Güneydoğu köşede ise yine üçgen yüzeyin iki kenarından düz ve ters “c” şeklinde kıvrılarak alanı dolduran kenger yaprakları merkezde oval bir madalyon içine işlenen üç dilimli palmeti çerçevelerler. Kompozisyon üçgen yüzeyin dik köşesine yerleştirilen üç dilimli palmetle tamamlanmıştır



Fotoğraf 81: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, güneydoğu köşe üçgen bezeme detayı



Çizim 8: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, güneydoğu köşe üçgen bezeme detayı

Başodada son derece zengin bir süslemeye sahip kilimüstü bölümünün tavanından sonra nimseki bölümünün tavanı daha sade bir şekilde düzenlenerek mekan içinde denge kurulmuştur. Tavanın bu bölümünde içbükey bağdadi kuşaktan sonra yüzeyi silmeli çıtalar ile altıgen ve üçgen şekiller oluşturularak geometrik bir tezyinat yapılmıştır. Altıgen ve üçgen yüzeyler altı kollu yıldız motifini oluşturmaktadırlar.



Fotoğraf 82: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, nimseki bölümü

Girişte yer alan aşağıseki tavanı da işlevine uygun biçimde oldukça sade planlanmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra tavan yüzeyinde, silmeli çıtaların yatay ve dikey ekseninde birbirleriyle dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla küçük kare alanlar elde edilerek geometrik bir tezyinat yapılmıştır.

Deli Osman Ağa Evi'nin başodasında kilimüstü, nimseki ve aşağıseki bölümlerinin tavan yüzeyinde de ayrılmasını sağlayan ahşap kirişlerin altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan içbükey konsolların yüzeyi, birbirini takip eden çeşitli palmet motifleri şeklinde oyulmuştur. Konsolların içi ise süsleme arkasında fon

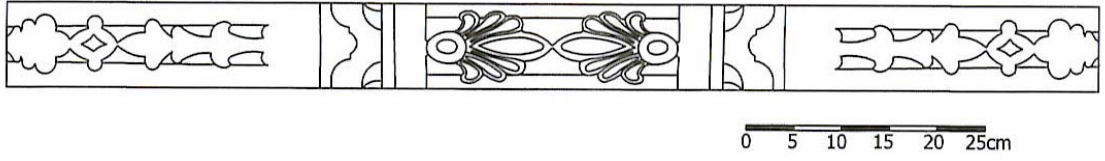


Fotoğraf 83: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, aşağıseki bölümü

oluşturacak şekilde kırmızı renkli bir kumaşla kaplanmıştır. Kiriş yüzeyinde konsolların arasına yerleştirilmiş, yarım daire kesitli bezemeli silmeler dikkati çekmektedir. Silme yüzeyleri ajur tekniğinde oyularak biçimlendirilmiştir. Süslemeyi oluşturan motiflerde dört yapraklı çiçeğin iki ucuna işlenmiş yedi dilimli palmetler, küçük bir baklava diliminin yine iki ucuna işlenmiş çanak yaprakları volütlenmiş dokuz dilimli palmetler görülebilmektedir. Silmelerin bazılarında ise süsleme arkasında zemin kırmızı renkte bir kumaşla kaplanmış olup, süsleme aralarındaki boşluklardan kumaş renginin görünmesiyle tavana canlılık kazandırılmıştır.



Fotoğraf 84: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, aşağıseki-nimseki arasındaki kiriş süslemesi



Çizim 9: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, aşağıseki-nimseki arasındaki kiriş süslemesi



Fotoğraf 85: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, nimseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi



Çizim 10: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, nimseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi



Çizim 11: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, nimseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi



Çizim 12: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, nimseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi



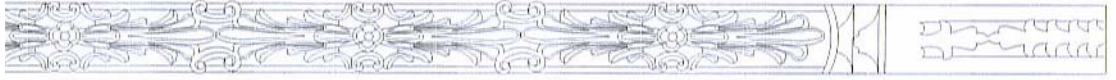
Fotoğraf 86: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, nimseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi



Fotoğraf 87: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, nimseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi



Fotoğraf 88: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, aşağıseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi

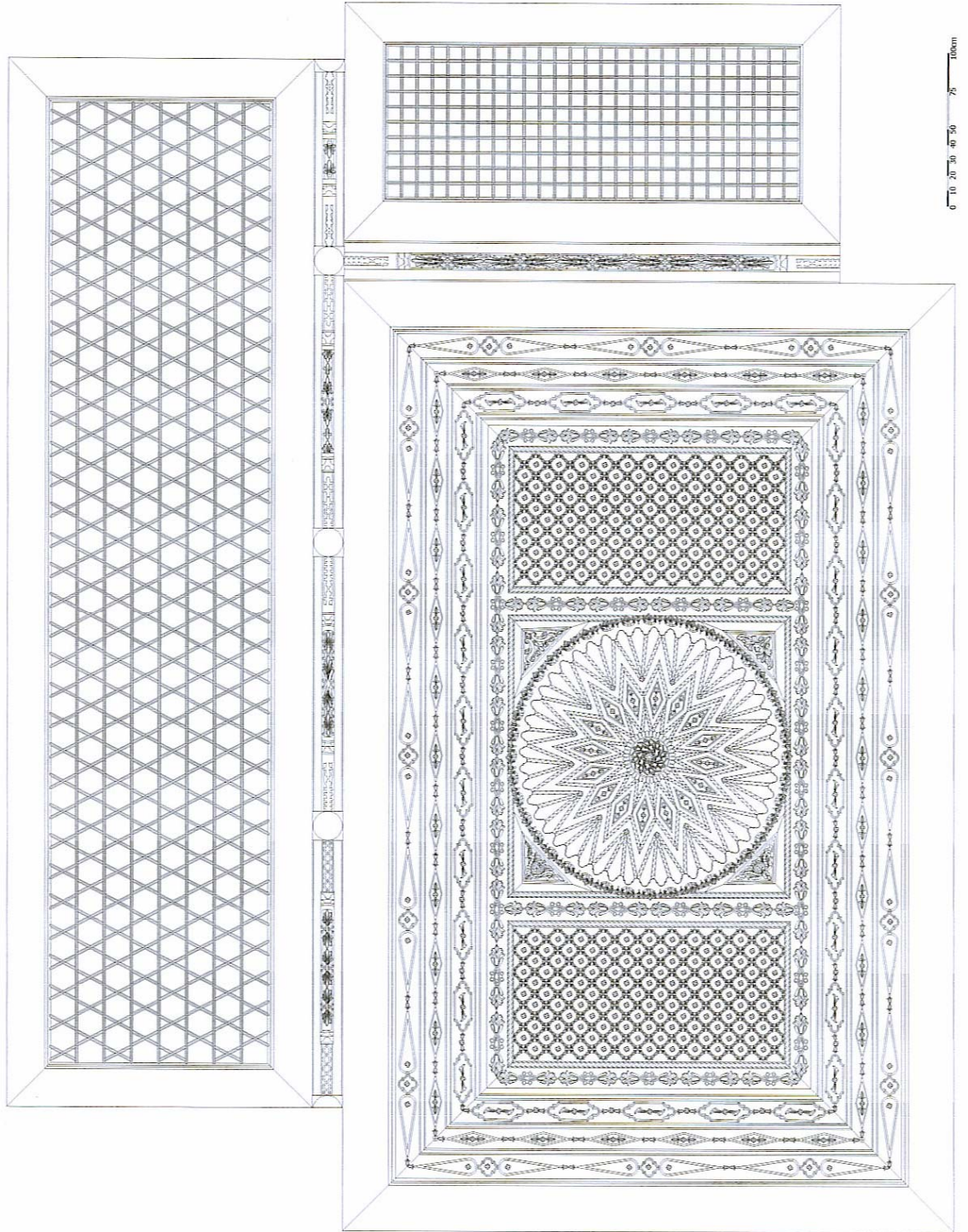


0 10 20 30 40 50cm

Çizim 13: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, aşağıseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi



Fotoğraf 89: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı, aşağıseki-kilimüstü arasındaki kiriş süslemesi



Çizim 14: Deli Osman Ağa Evinin başoda tavanı

3.2. EDEGİLLER EVİ

Katolog No:2

Evin Adı: Edegiller Evi⁶⁶

Bulunduğu yer: Kalealtı Mahallesi, Sitte Melik Sokağı

İnşa Tarihi: 19.yy ilk çeyreği

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No:15

Fotoğraf No:90-98

Genel Tanımı: Şehrin en eski yerleşim bölgesinde bulunan Edegiller Evi, değişik dönemlerde çeşitli fonksiyonlarda kullanılmasından dolayı çok değişikliğe uğramıştır. Yapı 1945'lerden itibaren 20 yıl kadar jandarma hizmet binası olarak kullanılmış sonrasında ise üç ailenin kullanabileceği biçimde bölünerek kiraya verilmiştir. Ancak ev bugün bile yapım sistemi, planı ve mimari özellikleri açısından yapıldığı dönemi yansıtan özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Deli Osman Ağa Evi ile benzerlikler gösteren evin yapılışının da aynı tarihlerde 19. yüzyılın ilk çeyreğinde olduğu düşünülmektedir.



Fotoğraf 90: Edegiller Evi güneybatıdan görünüşü

⁶⁶ N. Sakaoğlu'nun Divriğide Ev Mimarisi adlı çalışmasında evin adı "Ede Bey Evi" olarak geçerken KKTVKBKM arşivinde 52 envanter numarası ile kayıtlı tescil fişinde ise "Edegiller (Karahasanlar Evi)" olarak belirtilmiştir. Ayrıca taşınmazın onarımına yönelik 58.01/106 nolu dosyada yer alan rölöve raporunda Ede isimli kişinin ailenin büyüklerinden bir hanımefendi olduğu da ifade edilmiştir.

Edegiller Evi halen yaptıran ailenin elinde bulunmakta olup, evin Hacı Mustafa oğlu Hafız Mehmet tarafından yaklaşık 250 yıl önce yaptırıldığı malikleri tarafından belirtilmiştir. Bu tarih 18. yy ortalarına gelmektedir⁶⁷. Ancak N. Sakaoğlu'nun "Divriği'de Ev Mimarisi" adlı eserinde evlerin sokak cephelerine göre 200 yıllık evriminin incelenmesi neticesinde Edegiller Evi, Deliosmanağa ve Kalıpsız evleri ile



Fotoğraf 91: Edegiller Evi güneybatıdan görünüşü⁶⁸



Fotoğraf 92: Edegiller Evi batıdan görünüşü

⁶⁷ KKTVKBKM Arşivi, 58.01/106 nolu dosya.

⁶⁸ 91 ve 93 nolu fotoğraflar KKTVKBKM Arşivinde 52 envanter no ile kayıtlı tescil fişinden alınmıştır.

birlikte 1800-1850 yılları arasına tarihlendirilmiştir. Edegiller olarak bilinen Hacı Yusuf Karahasanoğlu'nun Kırgızistan kökenli olduğu, kızı Feride Tanrıkulu tarafından belirtilmiştir. Feride Tanrıkulu 1927 doğumlu olup, sekiz kardeşten ve aileden hayatta olan tek kişidir. Feride Tanrıkulu evin geçmişteki kullanımı ve mekansal çözümleri hakkında bilgi sahibi olan kaynak kişidir. Eve ismini veren Ede aile büyüklerinden olup, ününü yardımseverliği ve hayırları ile kazanmış bir hanımefendidir⁶⁹.

Doğu-batı doğrultusunda Sitte Melik Sokağı boyunca uzanan ev eğimli bir arazide yapılmıştır. Ahşap çatkı arası kerpiç dolgu sistemiyle inşa edilen yapının üst örtüsü düz toprak dam olup, bu şekilde çevresini kuşatan armu⁷⁰ taşları ile birlikte günümüze kadar gelebilmiştir. Ana cephesi güneye ve batıya yönlendirilmiş olan eve güney taraftaki Sitte Melik Sokağından kanatlı kapı ile girilmektedir. Girişte yer alan avlu arazinin eğiminden dolayı iki kademelidir. Avlu da son dönemde yapı ile birlikte bölünerek ayrı



Fotoğraf 93: Edegiller Evi, avludan divanhanenin görünüşü

⁶⁹ KKTVKBKM Arşivi, 58.01/106 nolu dosya.

⁷⁰ Armu; toprak kaplama damlarda, toprağın akmasını önlemek amacıyla çevresini kuşatan tek sıra taş örgüsüdür.

bir giriş daha verilmiştir. Avludan ahır, at örtmesi, samanlık, kiler gibi zemin katta bulunan mekanlara ulaşılmakta ve girişin batısına yerleştirilmiş tek kollu ahşap bir merdivenle de üst kata çıkılmaktadır. Merdivenin başlangıcını geniş taş bir sahanlık ve binek taşı oluşturmaktadır.

Üst katta merdiven başında ahşap direklerle taşıtılan divanhane yer almaktadır. Divanhanenin batısındaki kapı ile evin selamlık aralığına girilmektedir. Aralığın güneyine başoda, kuzeyine kışodası ve batısına da kahve ocağı yerleştirilmiştir.

Kışodasında kabartmalı bir ocak, alçı işlemeli lambalık ve sedir gibi geleneksel mimari elemanlar yer almaktadır. Ancak ocak yaşmağı sonradan yıkılmış olup sadece çevresindeki bezemeler mevcuttur. 295 x 688 cm ölçülerindeki oda batı cephede bir tepe penceresi ve güney cephede divanhaneye açılan iki boy penceresi ile aydınlatılmaktadır.



Fotoğraf 94: Edegiller Evi, kışodasında bulunan alçı ocak yaşmağı çevresindeki bitkisel bezeme kalıntıları

Başoda, karakteristik özelliklere sahip olup aşağıseki, nimseki ve kilimüstü bölümlerinden oluşmaktadır. Doğu-batı doğrultusunda konumlanan oda batı cephede dört adet boy pencere, güney cephede üç adet boy pencere ve bir adet tepe penceresi, kuzey cephede iki adet boy pencere ve doğu cephede de bir adet boy pencere olmak üzere toplam 10 adet boy pencere ve bir adet tepe penceresi ile aydınlatılmıştır.



Fotoğraf 95: Edegiller Evi, başoda güney cephesi

Başoda girişinde yer alan aşağısekinin zemini saltaşı döşeli olup, alçı çiçeklik ile ahşap dolap burada bulunmaktadır. Kilimüstü ve nimseki zeminleri ise ahşap döşemedir. Kilimüstünde ocak ve pencere önlerine sabit ahşap sedirler yerleştirilmiştir. Bu üç bölüm zeminde kot ve malzeme farklılıkları ile tavanda ise kirişler ve kirişleri taşıyan cumbalı dikmeler, dikme aralarında yer alan ahşap korkuluklar ile birbirinden ayrılmaktadır. Başodanın bölümleri sonradan ilave edilen kontraplak bölücülerle ayrı ayrı kullanılan mekanlara dönüştürülmüştür.



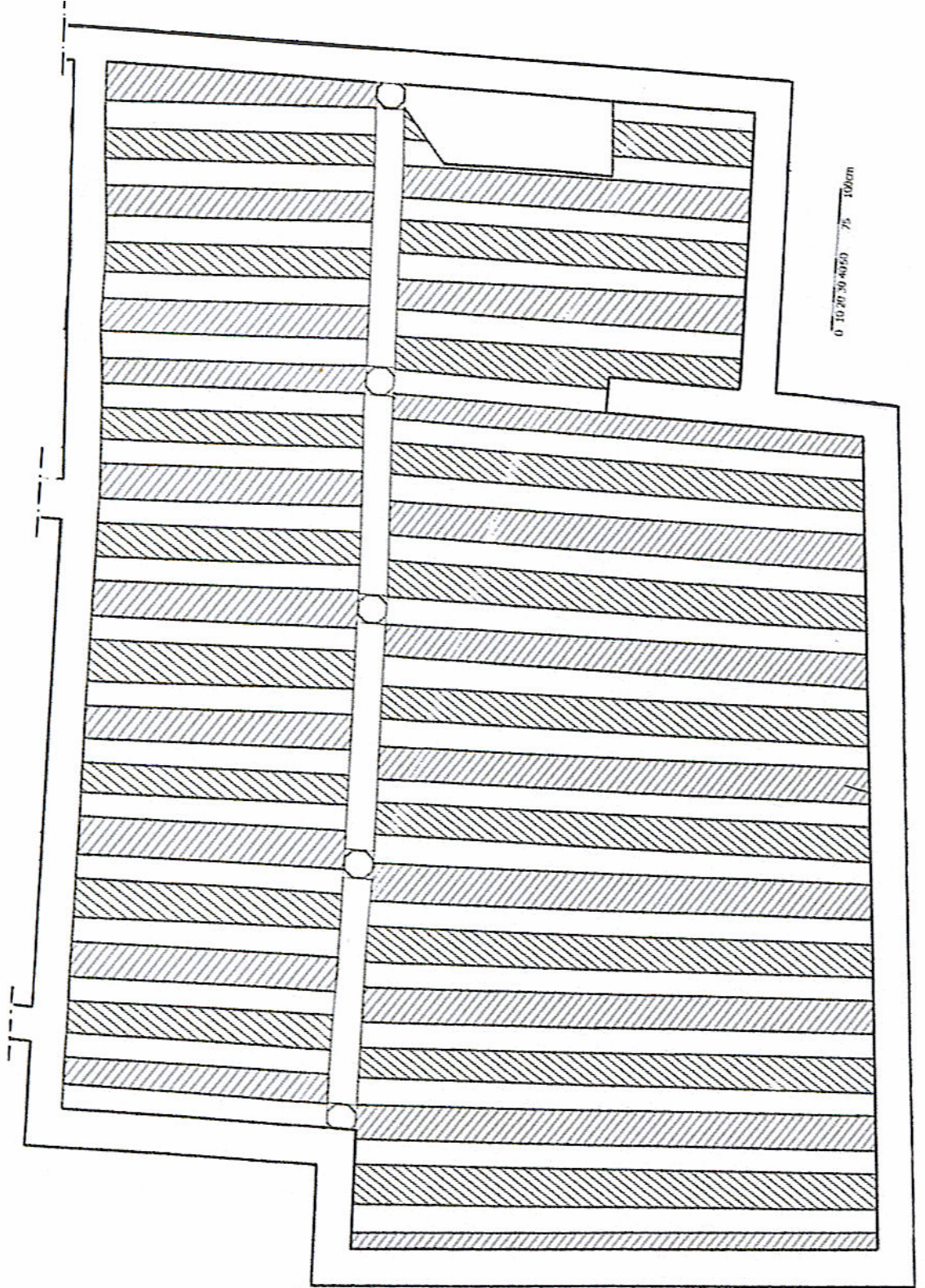
Fotoğraf 96: Edegiller Evi, başodada bulunan alçı çiçeklik

Başodayı evin diğer mekanlarından ayıran önemli bir özellik de kallenguçlu veya kırılmalı diye de adlandırılan tavanıdır. Silme direk üzerine kırılmalı kanadını andırır şekilde yapılmış mertek sıralaması ile oluşturulan ve evin inşası sırasında yapılan tavan dönem itibarıyla en eski tavan örneğidir. Tavanın evin inşası sürecinde yapılması zorunlu olduğundan tarihlendirmesinde de evin inşa tarihinin kullanması doğru olacaktır.

Başodanın kuzey tarafında hemen bitişiğine kahve ocağı yerleştirilmiştir. 328 x 454 cm ölçülerindeki mekan batı cephede yer alan üç adet boy pencere ve bir de tepe penceresi



Fotoğraf 97: Edegiller Evi, başoğanın kallenguçlu tavanı



Çizim 15: Edegiller Evi, başodanın kallenguçlu tavanı (M. Yeğin)

ile aydınlatılmıştır. Kahve ocağı baş penceresi, ocak yeri ve dolaplarıyla günümüze kadar korunmuştur. Ancak burada da ocak yaşmağı yıkılmış, sadece yaşmağı çevreleyen alçı bezemeler mevcuttur.



Fotoğraf 98: Edegiller Evi, kahve ocağı çevresindeki bitkisel bezeme kalıntıları

Divanhanenin doğusunda bulunan kapı ve merdiven ile harem bölümüne geçilmektedir. Harem dairesi topografyaya uyularak eğime oturtulmuş, küçük bir aralıktan ulaşılan tek katlı odalardan ibarettir. Aralıktan toyhane, içeri mutfak, oda, odunluk ve arpa evine ulaşım sağlanmaktadır. Bu bölümün kuzeyinde ise avludan kullanılan dış ocaklık bulunmaktadır.

3.3. ALANLIOĞLU EVİ

Katolog No: 3

Evin Adı: Alanlıoğlu Evi⁷¹

Bulunduğu yer: Karayusuf Mahallesi, Güvercin Sokak, No:9

İnşa Tarihi: 19.yy ilk çeyreği⁷²

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 16-30

Fotoğraf No: 99-131

Genel Tanım: Alanlıoğlu Evi plan ve yapı özellikleri ile Divriği Evlerinin karakteristik örnekleri arasında yerini almaktadır. Ahşap çatkı arası kerpiç dolgu sistemiyle üç katlı olarak yapılan evin haremlik ve selamlık bölümleri halen ayaktaadır. Ancak selamlığı son yıllarda boş ve bakımsız bırakılması nedeniyle epeyce tahrip olmuştur. Selamlık kısmında yer alan divanhane, yazodası ve kışodası eşsiz bir şekilde tezyin edilmiş olup ahşap ve alçı işçiliğinin en müstesna örneklerini muhafaza etmektedirler.



Fotoğraf 99: Alanlıoğlu Evinin güneybatıdan görünüşü

⁷¹ KKTVKBKM Arşivinde, 58.01.13/28 Envanter numarası ile kayıtlı tescil fişinde evin adı Çalapverdi olarak geçmektedir. Evin mülkiyeti halen İhsan Çalapverdi'ye aittir. Ancak ev sahibi İhsan Çalapverdi ile yapılan görüşmede, evin kendisine annesinin babası olan Rıza Alan'dan miras kaldığını ve evin esas adının Alanlıoğlu Evi olduğunu belirtmiştir.

⁷² Ev sahibi 1934 doğumlu İhsan Çalapverdi ile 15/03/2005 tarihinde yapılan görüşmede, evin dedesinin babası tarafından inşa ettirildiği, dedesinin 1825 doğumlu olduğu ve evin yapımını hatırlamadığı öğrenilmiştir. Bu bilgiler ışığında evin inşa tarihinin 1825 yılından önceye dayandığını, kabaca 19. yüzyılın ilk çeyreği olabileceğini söyleyebiliriz.

Alanlıoğlu Evi her ne kadar plan özelliklerini korusa da yapısal olarak zaman içinde bazı değişimlere uğramıştır. Kerpiç yapının özellikle selamlık bölümünde sıvalar dökülmüş, kerpiçler boşalmış ve açıkta kalan ahşaplar çürümeye yüz tutmuştur. Evin tüm bölümlerinde tahta saçaklar kaldırılmış, düz toprak damın üstüne kırma çatı yapılarak kiremitle örtülmüştür⁷³.

Selamlık kısmındaki kışodası ile sokağa cephesi olan evin en ilgi çekici özelliği sokağa direkt olarak değil de yan cepheden bakıyor olmasıdır. Böylelikle karşı komşunun da mahremiyetine gereken saygı gösterilmiştir. Sokağın küçük bir ceple genişlediği noktada kanatlı kapı ile avluya girilmektedir. Giriş üzerinde selamlık bölümü devam etmektedir. Bu nedenle kanatlı kapıdan sonra üstü ve yanları kapalı bir geçitten



Fotoğraf 100: Alanlıoğlu Evi, avludan selamlık binasının ve giriş kapısının görünüşü

⁷³ Alanlıoğlu Evine ilişkin 10/06/1989 tarihinde onaylanan tescil fişindeki fotoğraflarda yapının harem bölümünün üst örtüsünün düz toprak dam olduğu, armu taşlarının hala durduğu görülmektedir. Bu kısmın çatısının 1989 yılından sonra yapıldığı anlaşılmaktadır.



Fotoğraf 101: Alanhoğlu Evi, avludan selamlık binasının görünüşü⁷⁴



Fotoğraf 102: Alanhoğlu Evi, divanhaneden harem kısmının görünüşü

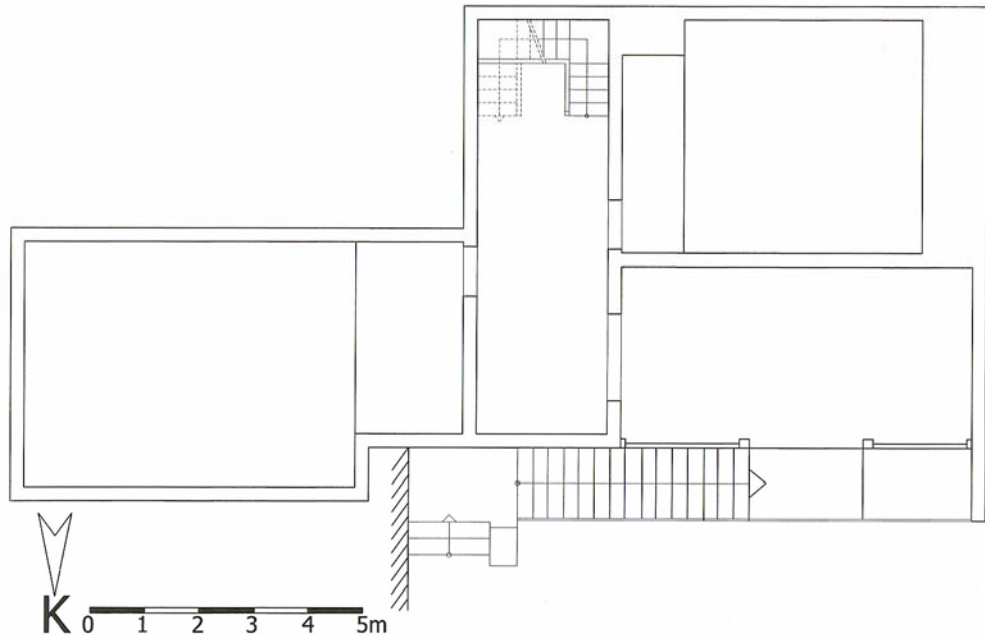
⁷⁴ 101 ve 102 nolu fotoğraflar KKTVKBKM Arşivinde Kayıtlı 28 envanter numaralı tescil fişinden alınmıştır.

geçilerek avluya ulaşılmaktadır. Avlunun zemini serbest düzende taş kaplıdır. Avlunun doğusunda müştemilat birimleri ve harem kısmı yer almaktadır. Güneyinde ise binektaş ve üst kata çıkan tek kollu ahşap merdiveni ile selamlık uzanmaktadır.



Fotoğraf 103: Alanlıoğlu Evi, selamlığa çıkan merdivenin başlangıcında yer alan sahantaşı

Ayakcakbaşından kuzey yönde avluya açık olan divanhaneye ulaşılmaktadır. Divanhanenin tavanı baklava dilimli büyük bir göbekte tezyin edilmiştir. Böyle yarı açık bir mekanda bile oldukça özenli süslemeye yer verilmesi içerdeki mekanlar hakkında insanın düşüncelerini zorlamaktadır.



Çizim 16: Alanlıoğlu Evi, selamlık birinci kat planı

Divanhanenin doğusundaki kapıdan selamlık sofasına girilmektedir. Sofanın doğusunda yazodasının, batısında ise kışodasının girişi ve güneyinde de ikinci kattaki köşke çıkan merdiven bulunmaktadır. Sofa, güney duvarında yer alan iki adet tepe penceresinden ve kuzey duvarında ki bir adet boy pencereden ışıık almaktadır.



Fotoğraf 104: Alanlıoğlu Evi, selamlık sofasında yer alan ve köşke çıkan merdiven

Selamlık bölümünde yer alan yazodası ve kışodasına tavan süslemeleri anlatılırken yeniden dönüleceğinden bu mekanlara şimdilik fazla değinilmemiştir. Sofanın güneyinde yer alan merdivenle çıkılan köşk, tam olarak yazodasının üzerinde yer almaktadır. Doğu-batı doğrultusunda konumlanan dikdörtgen biçimli mekanın dört yöne de pencereleri bulunmaktadır. Kuzey ve güney cephelerde dörder adet, doğu cephede üç ve batı cephede de iki adet olmak üzere toplam 11 adet boy pencereden ışıık alan, bu yazlık mekanda doğu duvarı boyunca, pencere önüne 30 cm yüksekliğinde sabit ahşap sedir yerleştirilmiştir. Köşkün tavanı düz çıtalı tavan olup yan kısımları çatı eğimine uygun biçimde kırılmıştır. Zemin ise yine ahşap döşemedir.



Fotoğraf 105: Alanlıoğlu Evi, köşk odası

3.3.1. Alanlıoğlu Evi Selamlık Bölümü Yazodası Tavanı

Yazodası selamlık bölümü üst katında, doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Doğu ve kuzey cephesi arka bahçeye yönlendirilmiştir. 448 x 805 cm ölçülerindeki yazodası doğu cephede üç boy pencere ve bir tepe penceresi, kuzey cephede ise beş boy pencere ve bir tepe penceresi olmak üzere toplam sekiz adet boy pencere ve iki adet tepe penceresi ile aydınlatılmıştır.

Yazodası, aşağıseki ve kilimüstü olarak adlandırılan iki bölümden oluşmaktadır. Girişin hemen önünde yer alan aşağısekinin zemini sal taşı kaplıdır ve tavanı düz çitalıdır. Bu bölümde, batı duvarında bulunan giriş kapısının kuzeyinde alçıdan bir çiçeklik, kuzey duvarında da batı duvarına bitişik olarak yerleştirilmiş ahşap bir dolap bulunmaktadır.



Fotoğraf 106: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodasında bulunan alçı çiçeklik

Aşağısekiden bir basamakla kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır. Bu iki bölümün zemin kotları arasında yaklaşık 10 cm'lik bir fark vardır. Kilimüstünün zemini ahşap kaplamadır. Burada doğu duvarı boyunca pencerelerin önüne sabit ahşap sedir yapılmıştır.



Fotoğraf 107: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodasının içten görünüşü

Tavan iki bölümden oluşmaktadır. Aşağıseki ve kilimüstü tavanları, yüzeyi bezemeli bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Aşağıseki tavanı çıtalarla altıgen ve üçgen geometrik şekiller oluşturacak biçimde bölümlendirilmiştir. Kilimüstü tavanı ise iki kademeli ve dört kuşaklı olarak tasarlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey 16 kollu yıldız oluşturan baklavalı büyük bir göbekte, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise tutmaçlı olarak bezenmiştir. Tavanın bezenmesinde ahşabın dışında başka bir malzeme

kullanılmamıştır. Metot olarak ise oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleri öne çıkmaktadır.



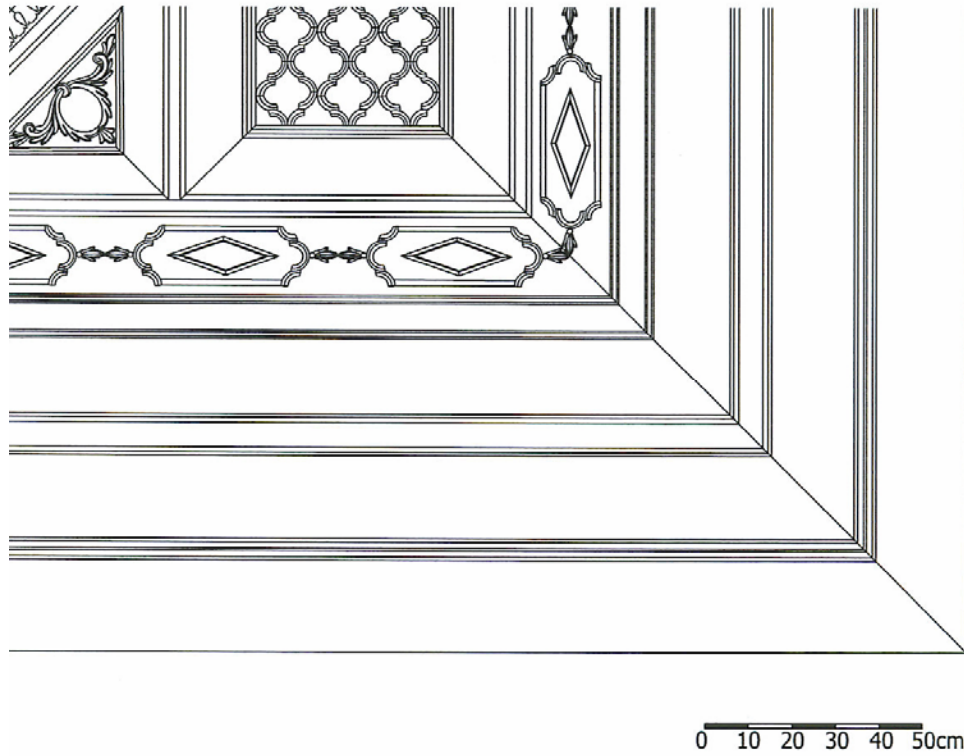
Fotoğraf 108: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervaz yüzeyi baklava dilimi şeklindeki geometrik elemanların birbirini takip eder biçimde çakılmasıyla süslenmiştir. Pervazın üzerinden başlayan, bağdadi tekniğinde ki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşağın yüzeyi boş bırakılmıştır. Kuşaklar, aralarında yer alan 2 cm genişliğinde, yüzeyi silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmışlardır.

Tavanda, kenarlardan merkeze doğru, birinci ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Bu üç kuşağın yüzeyi bezeme yapılmaksızın düz bırakılmıştır. Üçüncü kuşağın sonunda yüzeyi bezemesiz, içbükey bir kuşakla tavan yaklaşık 8 cm çökertilerek kademe yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmektedir. Dördüncü kuşak yüzeyinde, tavanın uzun kenarlarında sekiz, kısa kenarlarında ise beş defa tekrarlanan içlerine baklava dilimi şeklinde geometrik öğeler yerleştirilmiş kartuşlar dikkati çekmektedir.



Fotoğraf 109: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı, bezeme kuşakları



Çizim 17: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı, bezeme kuşakları

Dördüncü bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan yüzeyi, silmeli çıtalarla farklı ebatlarda üç bezeme alanına ayrılmıştır. Yanlarda yer alan dikdörtgen bölümler, bezemesiz sade bir kuşakla çevrelendikten sonra, yüzeyleri düz ver ters biçimde C kıvrımı oluşturacak şekilde düzenlenmiş çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.

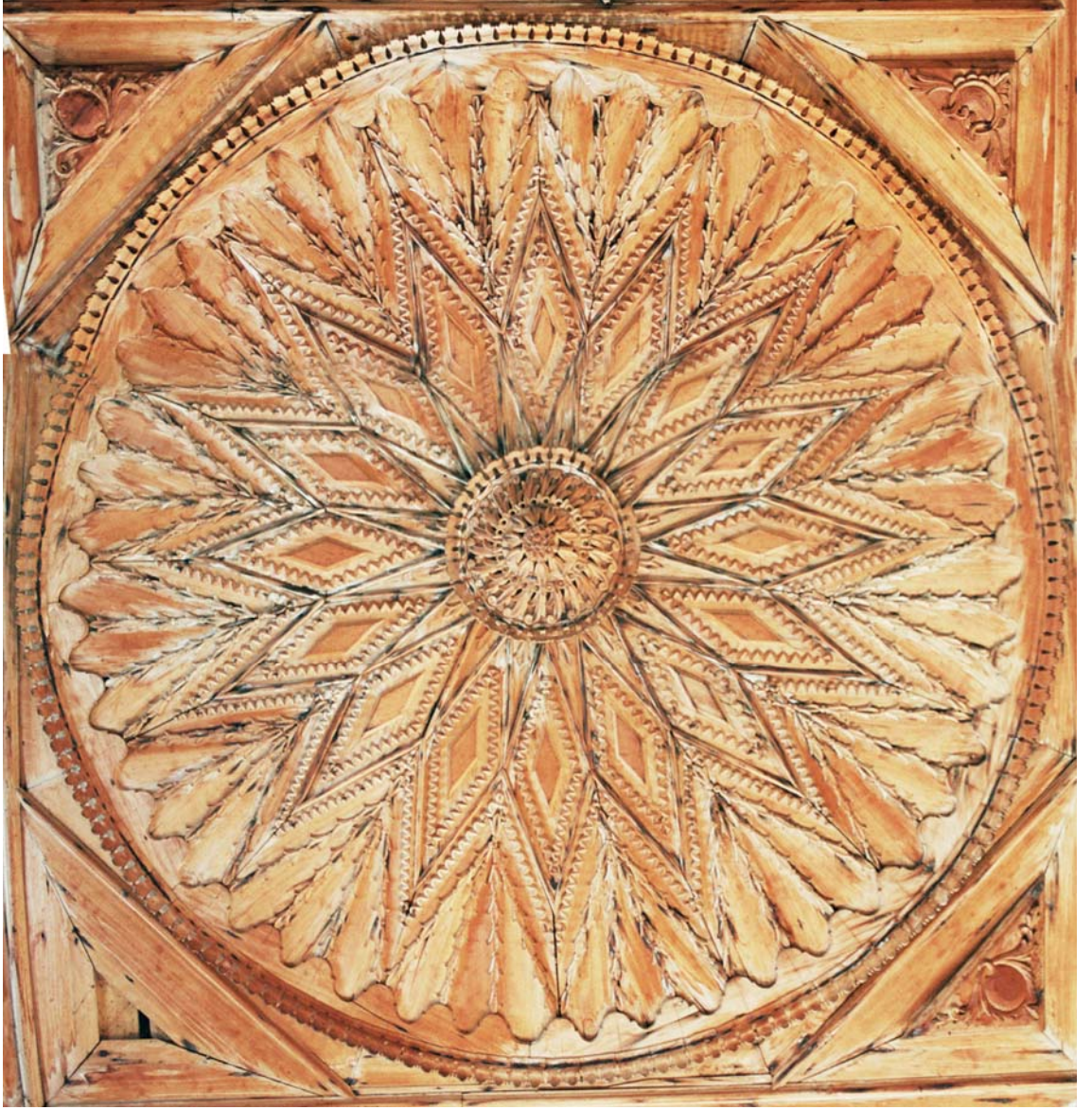
İç tavanın merkezinde yer alan kare panonun köşeleri çıtalarla pahlandıktan sonra içerisine büyük bir göbek yerleştirilmiştir. Ahşap tavan göbeği 16 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış olup merkezde üç kademeli olarak işlenmiş altı ve oniki yapraklı çiçekler görülür. Bu çiçeklerin etrafı taç yaprağı volütlenmiş ve yan yana dizilmiş üç dilimli palmetlerle kuşatılmıştır. Göbeğin etrafında kalan tavan yüzeyinde merkezden



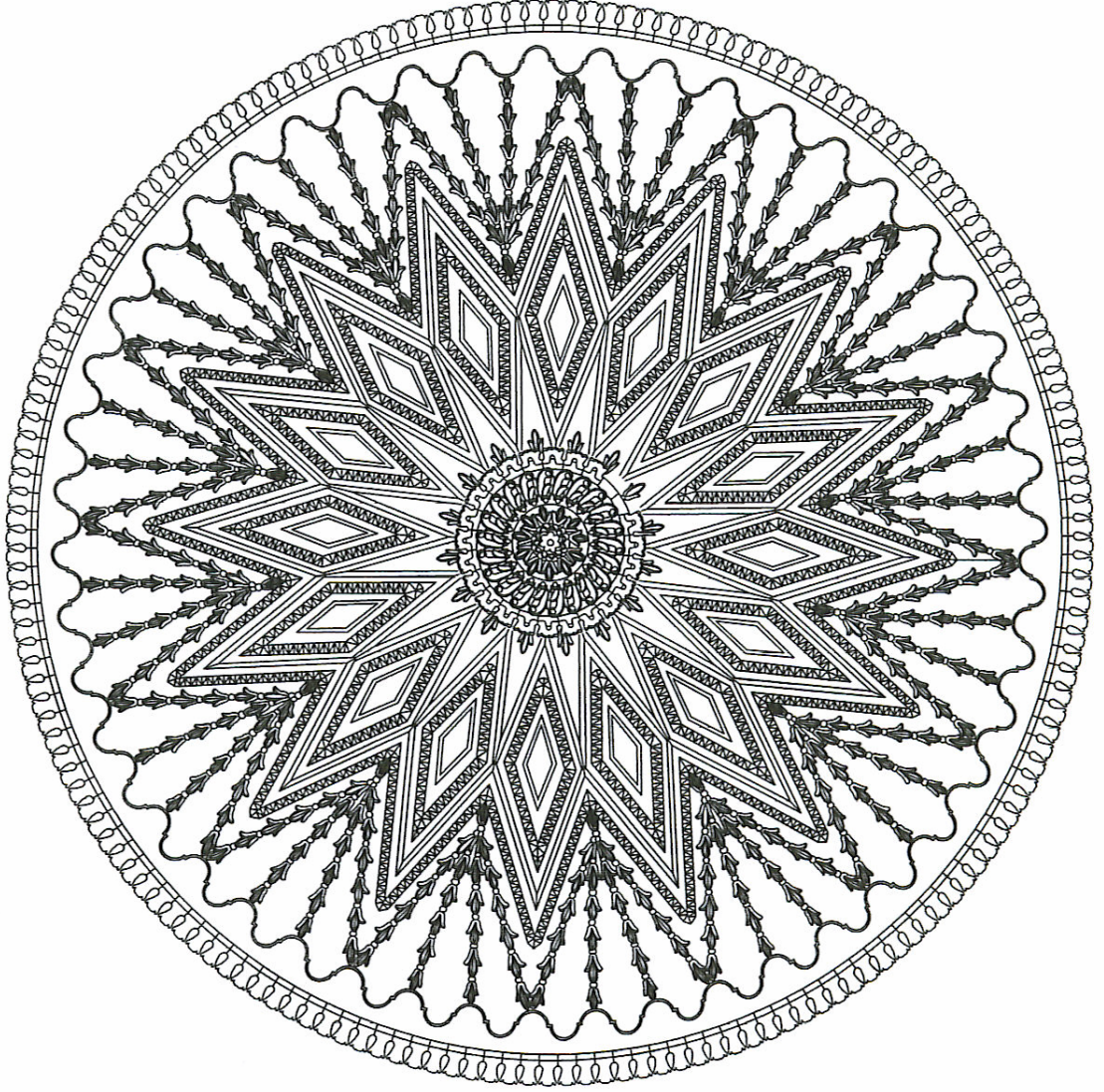
Fotoğraf 110: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı

dışa doğru çakılan baklava dilimi biçiminde oluşturulmuş geometrik bezeme gözlenir. Baklava dilimlerinin içerisi, yüzeyi zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş kabartma şeritlerle bezenmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler birbiri ucuna eklenmiş üç dilimli palmet biçiminde çıtalarla süslenmiştir. Uçları palmet şeklinde dilimlendirilmiş püsküller en dış çerçeveyi meydana getirirler.

Kare panonun köşeleri çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Çapraz köşeliklerde birbirinin aynı süslemeler tekrarlanmıştır. Süslemeler, üçgen pano üzerinde motif dışındaki yüzeyin oyularak boşaltılmasıyla oluşturulmuştur.



Fotoğraf 111: Alanhoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı, göbek kompozisyonu

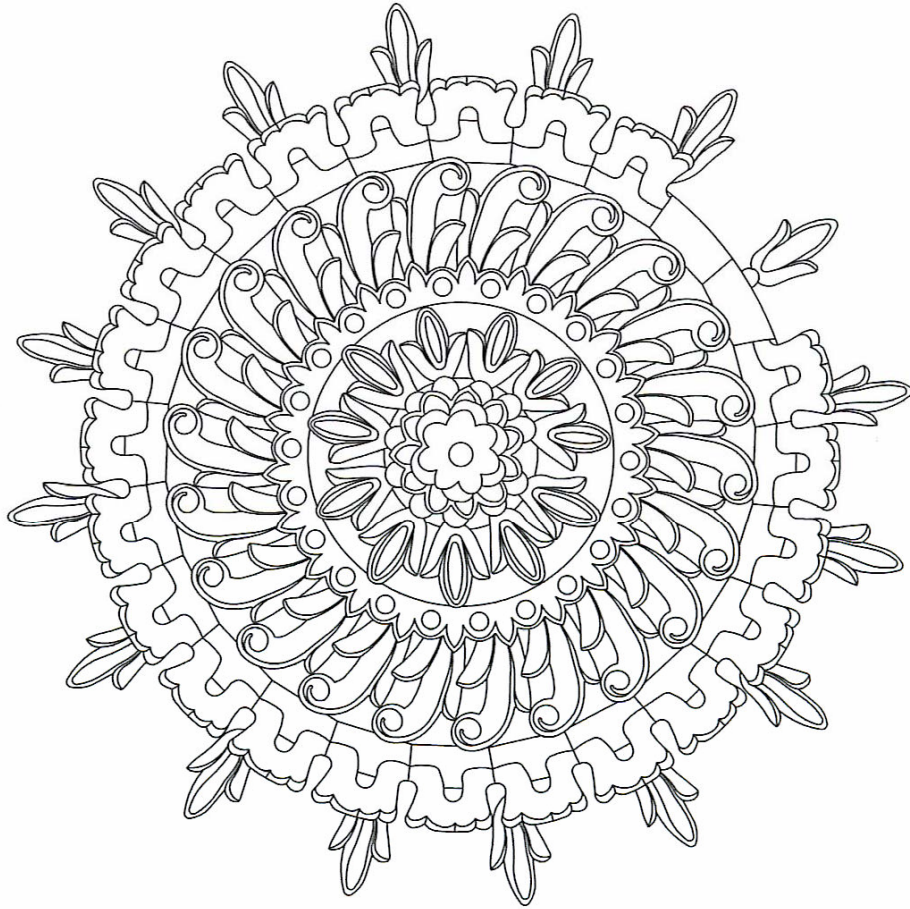


0 10 20 30 40 50 75 100cm

Çizim 18: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı göbek kompozisyonu



Fotoğraf 112: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı göbek detayı

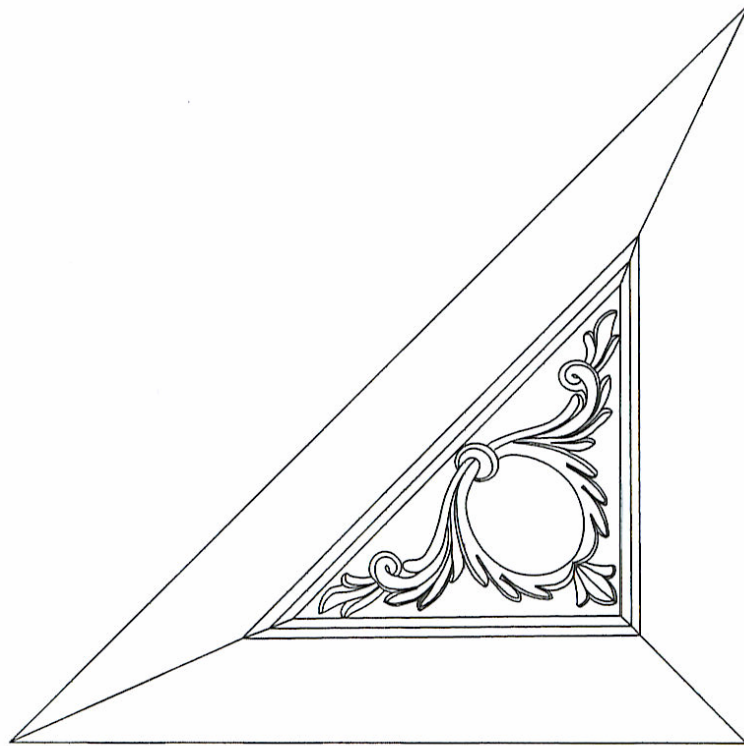


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 19: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı göbek detayı



Fotoğraf 113: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı, kuzeybatı ve güneydoğu köşe üçgen bezeme detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 20: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı, kuzeybatı ve güneydoğu köşe üçgen bezeme detayı

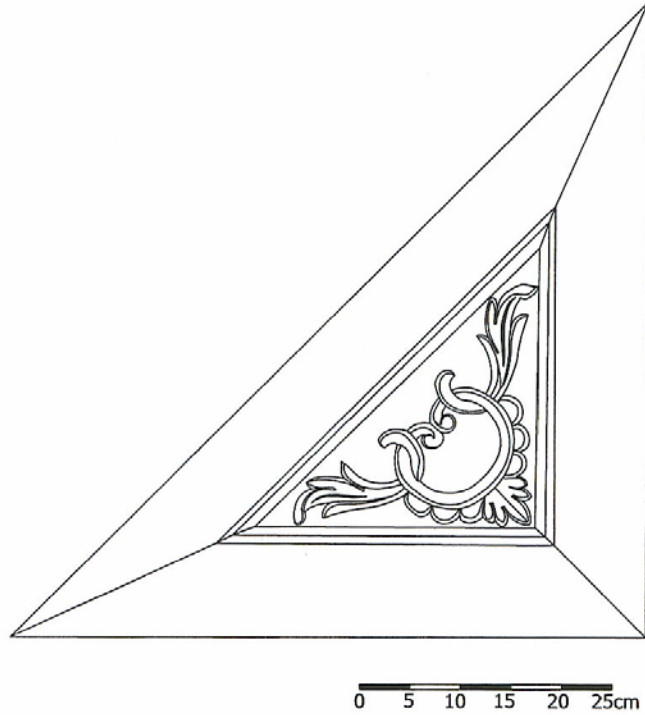
Kuzeybatı ve güneydoğu köşelerde, üçgen yüzeyin ortasında oval bir madalyonu çevreliyormuş gibi biçimlendirilmiş çelenk şeklindeki yapraklar ile çelengin alt kısmından çıkarak yan köşelere doğru kıvrılıp yüzeyi dolduran yapraklar kompozisyonu

oluşturan ana motiftir. Çelengin üst kısmında ise dik açılı köşeye doğru yerleştirilen üç dilimli palmet süslemeyi tamamlamaktadır.

Kuzeydoğu ve güneybatı köşelerde, üçgen yüzeyin merkezinde kenarları volütlenmiş ters bir lotus oluşturan akant yaprakları görülür. Dik köşe beş dilimli palmet motifi ile bezenmiştir.



Fotoğraf 114: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı, kuzeydoğu ve güneybatı köşe üçgen bezeme detayı



Çizim 21: Alanlıoğlu Evi, selamlık bölümü, yazodası tavanı, kuzeydoğu ve güneybatı köşe üçgen bezeme detayı

Girişte yer alan aşağıseki tavanı işlevine uygun biçimde daha sade bırakılmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra tavan yüzeyinde silmeli çıtalar ile altıgen ve üçgen şekiller oluşturularak geometrik bir tezyinat yapılmıştır.



Fotoğraf 115: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası, Aşağıseki Tavanı

Yazodasında aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinin tavan yüzeyinde de ayrılmasını sağlayan ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan, yüzeyi birbirini takip eden üç dilimli palmet zinciri şeklinde oyulmuş içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyinde konsolların arasına yerleştirilmiş,



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 22: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanında Kiriş Bezemesi

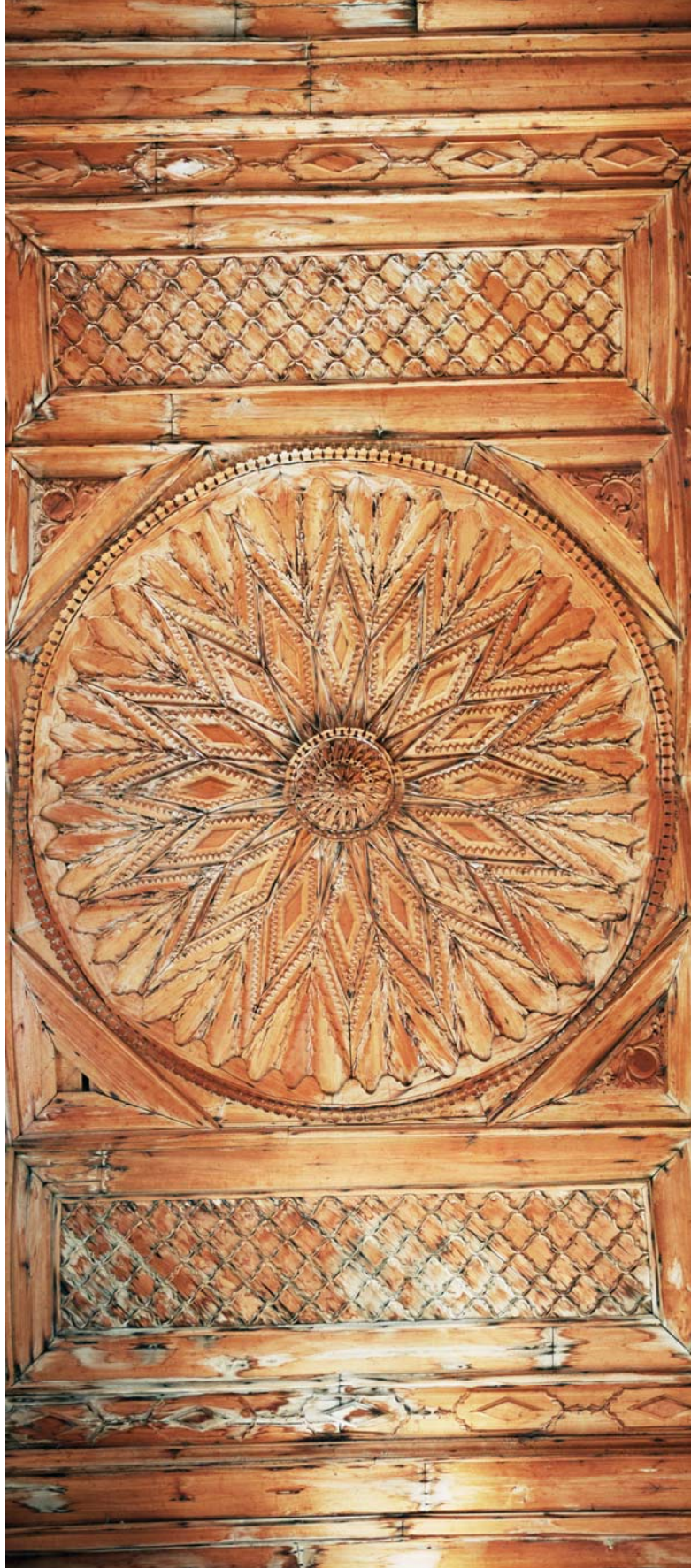
yarım daire kesitli ve yüzeyi ajur tekniğinde işlenmiş bezeme dikkat çekicidir. Doğrusal ahşap bir şeride alt üst geçme yaparak dolanan kıvrım dal bezemeyi oluşturmaktadır.



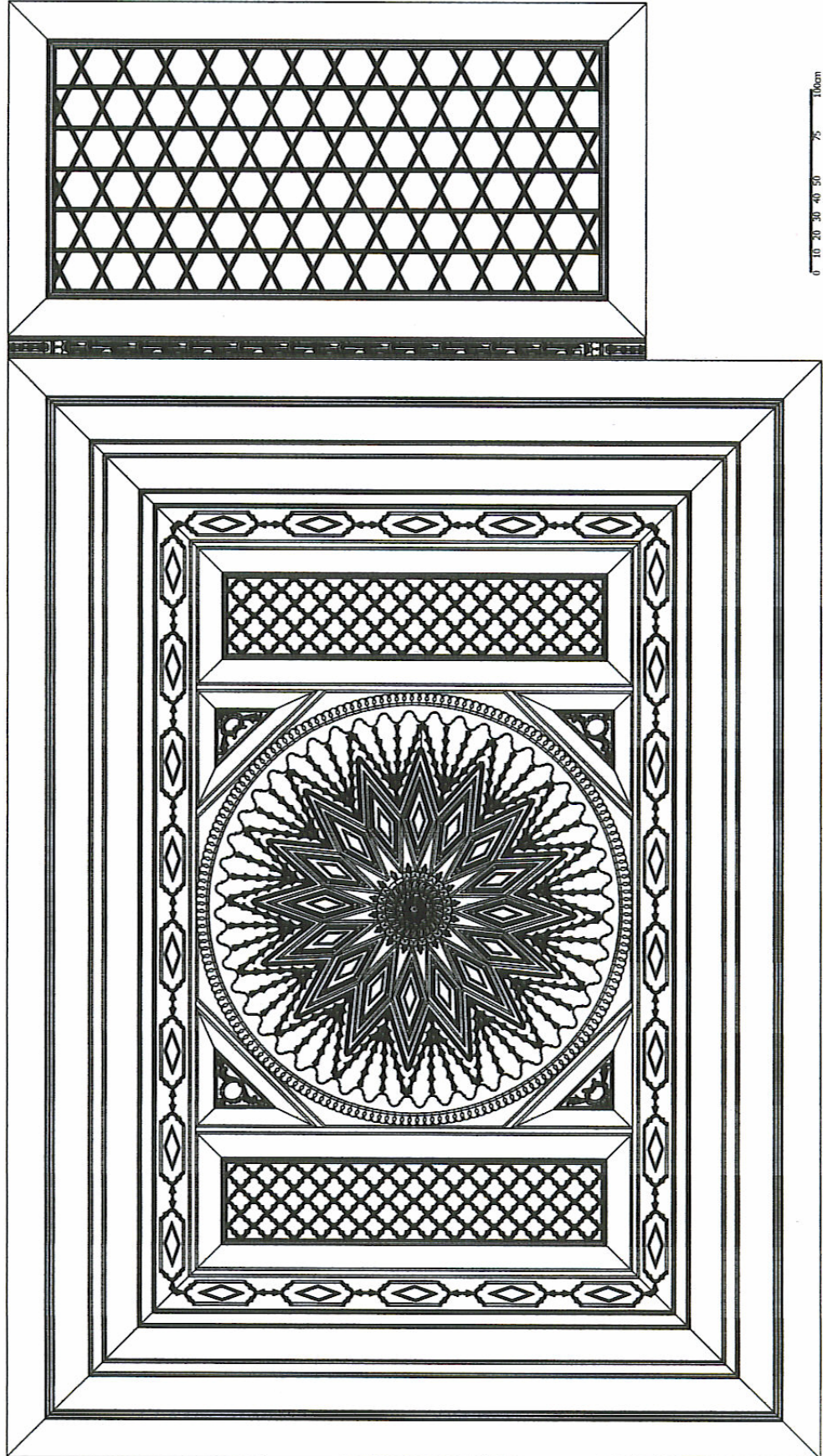
Fotoğraf 116: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Aşağıseki ve Kilimüstü Tavanları



Fotoğraf 117: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanında Kiriş Bezemesi



Fotoğraf 118: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı



Çizim 23: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı

3.3.2. Alanlıoğlu Evi Selamlık Bölümü Kışodası Tavanı

Kışodası selamlık bölümü üst katında, doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. 426 x 551 cm ebatlarındaki dikdörtgen mekan kuzey ve güney cepheye açılan üçer adet boy pencere ile aydınlatılmaktadır. Odaya doğu duvarının kuzeye yakın kısmında yer alan kapı ile girilmektedir. Girişte küçük bir aşağıseki yer almaktadır ve zemini saltaşı ile kaplıdır. Kilimüstü denilen esas oturma alanının zemini ise ahşap kaplamadır. Bu iki bölüm arasında 10 cm'lik bir kot farkı vardır. Aşağısekinin güney tarafında nimseki şeklinde, sedirden çok daha yüksek yapılmış, küçük bir oturma alanı bulunmaktadır. Bu bölümün üstü kapaklıdır ve kapak açıldığı zaman içine yunmalık yerleştirilmiş olduğu görülür.



Fotoğraf 119: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü Kışodasının İçten Görünüşü

Odada batı duvarının ortasında, kuzey duvarına doğru daha yakın yerleştirilmiş bir ocak bulunmaktadır. Alçı ocak yaşmağı oldukça dikkat çekici olup, ince bir işçilik sergilemektedir. Ocağın her iki tarafında, kuzey ve güney duvarları boyunca pencere önlerine yerleştirilmiş 20-25 cm yüksekliğinde sabit ahşap sedirler görülür.



Fotoğraf 120: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü Kışodasında Yer Alan Ocak

Tavan üç kademeli ve üç kuşaklı olarak tasarlanmıştır. Ancak bugün oldukça harap durumdadır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda üç bezeme



Fotoğraf 121: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü Kışodası Tavanı

kuşağı da farklı kotlarda yer almakta olup aralarında 8 cm'lik çökertme yapılmıştır. İç tavanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Köşelikler dışında kalan tüm iç tavan yüzeyi tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir. Tavanın süslemesinde ahşabın dışında başka herhangi bir malzeme kullanılmamıştır. Metot olarak ise oyma ve çakma teknikleri uygulanmıştır.

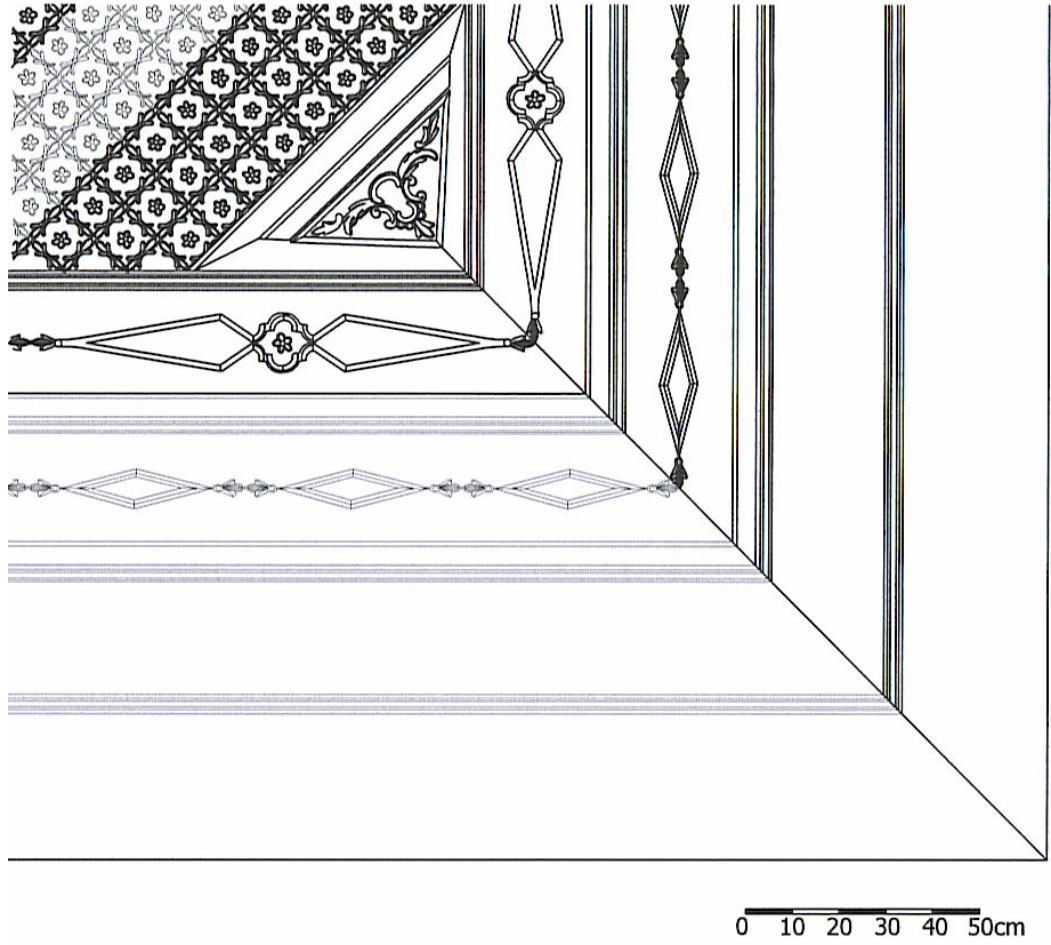
Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 8 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır.

Tavanda en dıştan merkeze doğru birinci kuşak yüzeyi bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Bundan sonra içbükey bir kuşakla tavan yaklaşık 8 cm çökertilerek kademe yapılmıştır.

İlk kademedan sonra gelen ikinci kuşak yüzeyi baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiştir. Baklava dilimlerinin uçlarına ise üç dilimli palmetler yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon kare tavanın bütün kenarlarında, birbirini takip eder şekilde altışar defa uygulanmıştır.



Fotoğraf 122: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanında Kuşak ve İç Tavan Bezemeleri



Çizim 24: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanında Kuşak ve İç Tavan Bezemeleri

İkinci kuşaktan sonra, yine içbükey bir kuşakla tavan yaklaşık 8 cm çöktürülerek ikinci defa kademe yapılmıştır. Bu kademededen sonra gelen üçüncü kuşak, ortada kalan kare biçimli iç tavan ile aynı düzlemde yer almakta olup bu alanı çevrelemektedir. Üçüncü kuşak yüzeyinde, düz ve ters biçimde C kıvrımı oluşturacak şekilde düzenlenmiş çıtaların meydana getirdiği dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli birer mekik bezemesi işlenmiştir. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Kartuşların içlerine ise beş yapraklı çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Oluşan kompozisyon tavanın tüm kenarlarında ikişer defa uygulanmıştır.

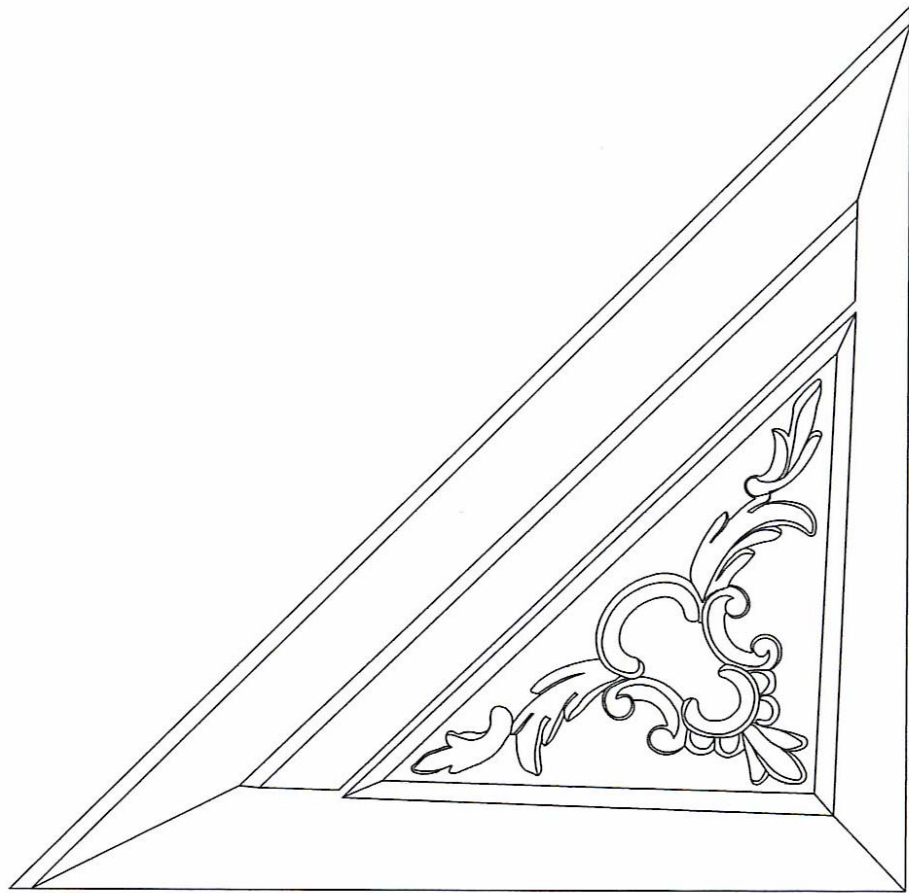
Ortadaki kare alanın üçgen köşelikler dışında kalan kısmı sap kısımlarından birbirine bitişik üç dilimli düz ve ters palmetlerden oluşan süsleme elemanları ile tamamen tezyin edilmiştir. Tavan yüzeyi bu ahşap parçaların yatay ve dikey eksenlerde birbirine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla kasetlenerek bölümlendirilmiştir. Süsleme parçalarının aralarında kalan yüzeylerin merkezine ise beş yapraklı çiçek motifleri çakılarak bezeme tamamlanmıştır.



Fotoğraf 123: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı

İç tavanın köşeleri çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış, tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Bütün köşeliklerde birbirinin aynı motiflerin tekrarlandığını ev sahibinin anlatımlarından öğrenmekteyiz. Ancak çapraz köşelerden sadece kuzeybatı ve güneydoğu köşeliklerindeki üçgen panolar mevcut olup; bu iki panoda da aynı bezeme motifinin tekrarlandığı görülmektedir. Diğer köşelerdeki panolar ise mevcut olmadığından süslemesi hakkında bir şey söylemek mümkün değildir. Motifler üçgen pano üzerinde kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılmıştır.

Kuzeybatı ve güneydoğu köşelerde bulunan üçgen yüzeylerde, dikey ekseninde yerleştirilmiş üç dilimli palmet ve palmetin sap kısmına düz ve ters biçimde yerleştirilen C kıvrımları görülür. C kıvrımlarının kenarlarından yan köşelere doğru uzayan kenger yaprakları yüzeyi doldurmaktadır.

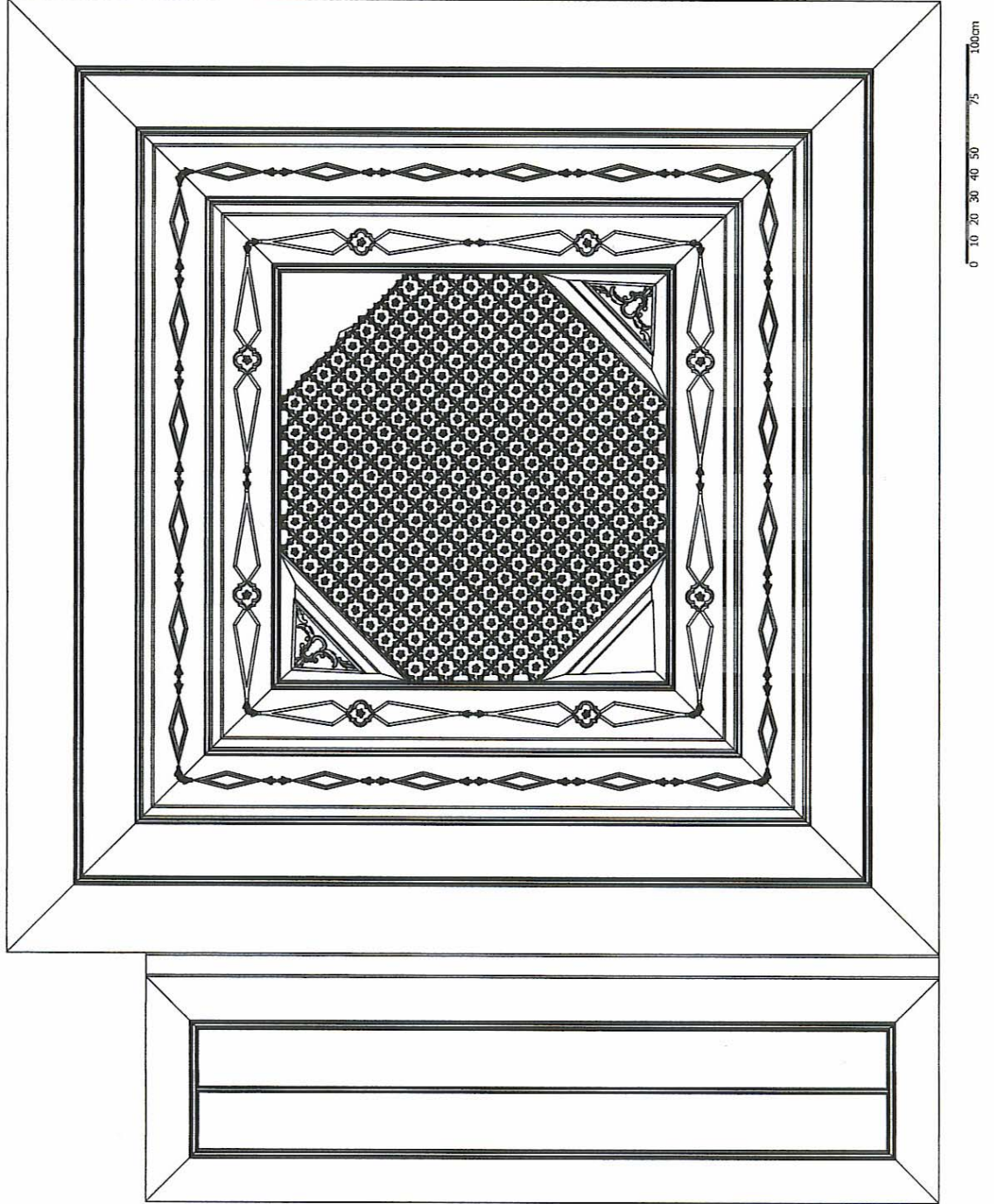


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 25: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanında Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşeler Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 124: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanında Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşeler Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 26: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı

3.3.3. Alanhoğlu Evi Selamlık Bölümü Divanhane Tavanı

Divanhane Alanlı Evi'nin selamlık bölümünde birinci katında doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. 332 x 644 cm ebatlarındaki bu yarı açık yazlık mekan kuzeye yönlendirilmiştir. Divanhaneye avludan tek kollu ahşap bir merdivenle çıkılmaktadır.



Fotoğraf 125: Alanhoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhanenin İçten Görünüşü

Tavan, kademe yapılmaksızın düz ve iki kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. İç tavan bezeme kuşakları ile aynı düzlemde yer almakta olup yüzeyi çıtalarla farklı boyutlarda üç bölüme ayrılmıştır. Yanlarda yer alan dikdörtgen yüzeyler baklava dilimi şeklinde bölümlendirilirken; ortada kalan kare yüzeyin köşeleri pahlanarak, içine büyük bir göbek yerleştirilmiştir. Tavanın süslemesinde ahşabın dışında başka herhangi bir malzeme kullanılmamıştır. Metot olarak ise oyma, çakma ve kazıma teknikleri uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 8 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmıştır.



Fotoğraf 126: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı

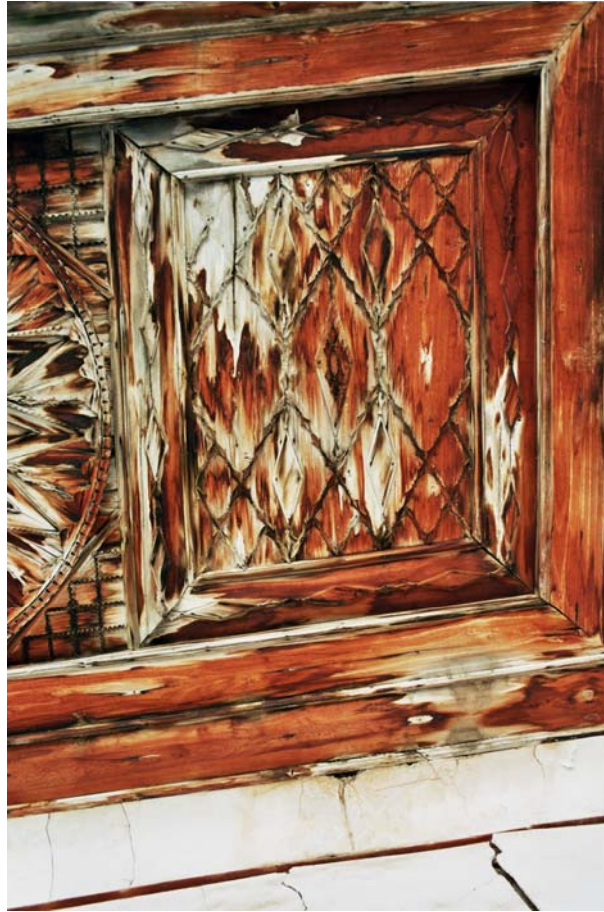


Fotoğraf 127: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı⁷⁵

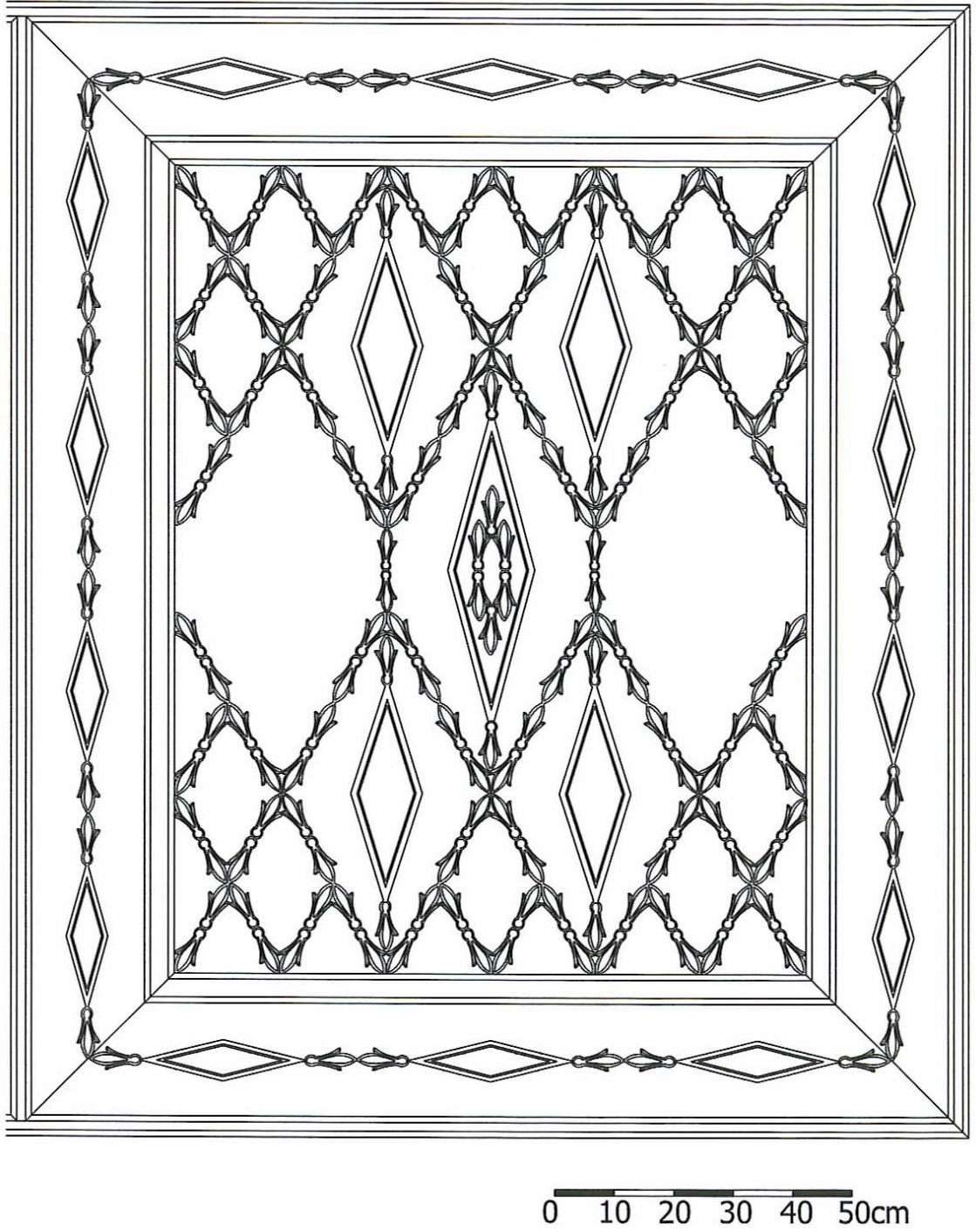
⁷⁵ 127 nolu fotoğraf 2003 yılı Eylül ayında yapılan tavanların tespit çalışması sırasında çekilmiştir.

Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan 4 cm genişliğinde silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci ve ikinci kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Kuşaklar, aralarında yer alan 3.5 cm genişliğinde, yüzeyi silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmışlardır.

İç tavan, silmeli çıtalar ile farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölümlendirilmiştir. Yanlarda yer alan dikdörtgen alanlar üçüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmiştir. Bu kuşağın yüzeyi baklava dilimi şeklindeki geometrik öğelerle bezenmiştir. Baklava dilimlerinin uçları üç dilimli palmetlerle sonlanmaktadır. Bu kompozisyon kuşağın kısa kenarlarında üç, uzun kenarlarında dört defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır. Baklava dilimli kuşağın çevrelediği orta alan ise sap kısımlarından birbirine bitişik üç dilimli düz ve ters palmetlerden oluşan süsleme elemanlarının değişik ebatlarda baklava dilimi oluşturacak şekilde çakılmasıyla bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 128: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Yanlarda Yer Alan Bezeme Yüzeyi

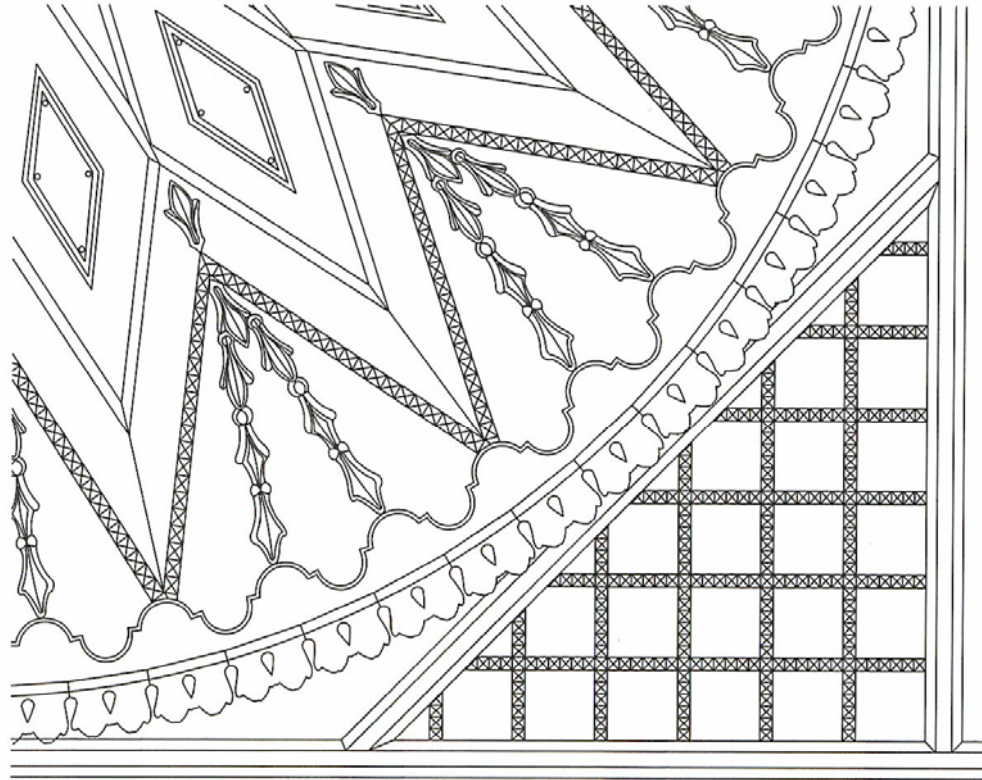


Çizim 27: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Yanlarda Yer Alan Bezeme Yüzeyi

Ortada kalan kare yüzeyin köşeleri çitalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Bu köşelikler üstü zikzaklı çizgilerle hareketlendirilmiş çitaların dikey ve yatay ekseninde birbirine dik olarak çakılmasıyla meydana gelen kare alanlara bölümlendirilmiştir.



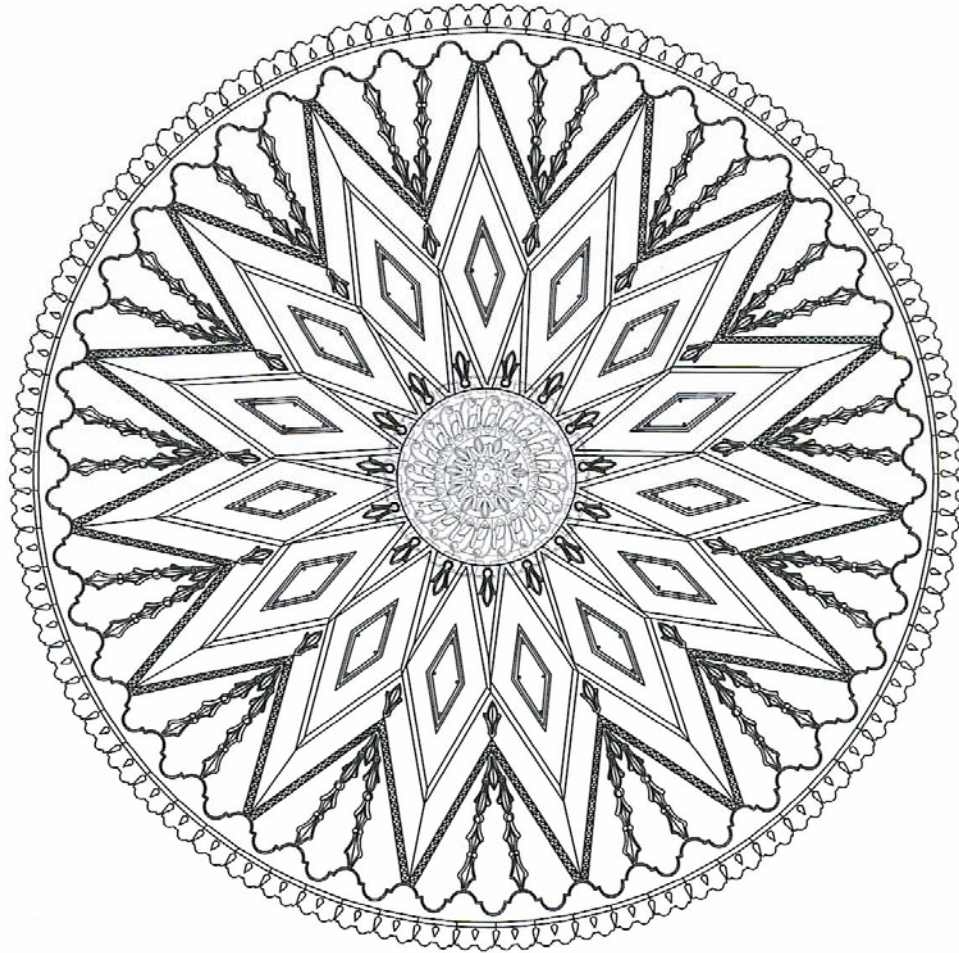
Fotoğraf 129: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı



Çizim 28: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı

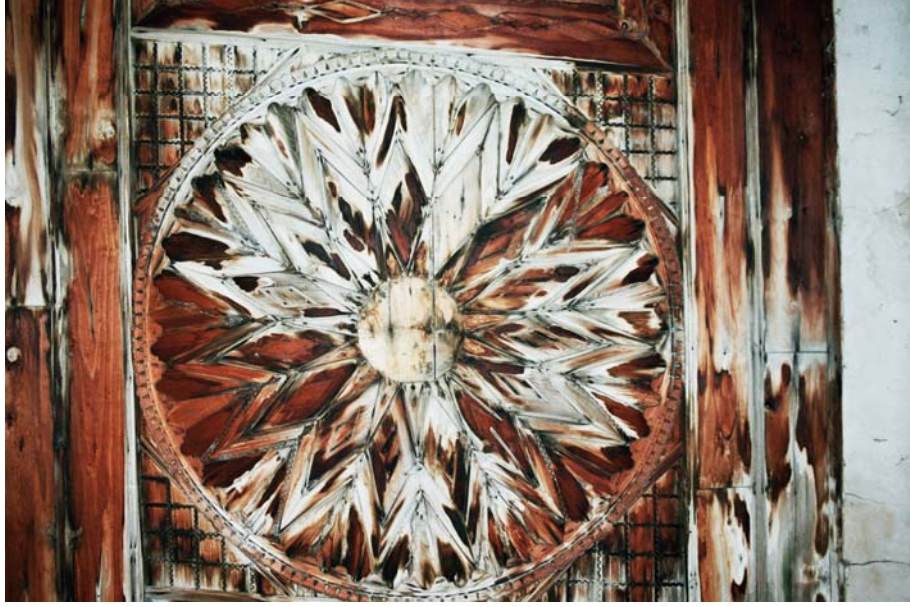
Ortadaki kare alanın köşelerinin pahlanmasıyla oluşan sekizgen yüzeyi göbek doldurmaktadır. Ahşap tavan göbeği 16 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış olup

merkeze daha küçük, dışbükey bir göbek yerleştirilmiştir⁷⁶. Göbek süslemesinde üç kademeli olarak işlenmiş altı ve oniki yapraklı çiçekler görülür. Bu çiçeklerin etrafı taç yaprağı volütlenmiş ve yan yana dizilmiş üç dilimli palmetlerle kuşatılmıştır. Göbeğin etrafında kalan tavan yüzeyinde merkezden dışa doğru çakılan çıtalarla baklava dilimi biçiminde oluşturulmuş alanlar vardır. Bu baklava dilimi formundaki yüzeyler, merkezlerine yerleştirilen, yine baklava dilimi şeklindeki elemanlarla hareketlendirilmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler birbiri ucuna eklenmiş üç dilimli palmet biçiminde çıtalarla süslenmiştir. Dış çerçevede ise uçları palmet şeklinde dilimlendirilmiş ahşap parçaların yan yana çakıldığı görülür.



Çizim 29: Alanhoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Göbek Kompozisyonu

⁷⁶ Merkezde yer alan göbek 2003 yılı Eylül ayında yapılan arazi çalışmasında yerinde mevcuttur ve bu durum fotoğraflarla da tespit edilmiştir. Ancak 2005 yılı Mart ayında yapılan arazi çalışması sırasında göbeğin kaybolduğu, yerinin boş kaldığı görülmüştür. Elimizdeki mevcut fotoğraftan ve göbeğin oturduğu dairenin ölçülerinden bu göbeğin yaz odası tavanındaki göbekte aynı kompozisyon ve boyuta sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle çizimlerde göbek alanı boş bırakılmamış, göbek varmış gibi gösterilmiştir.

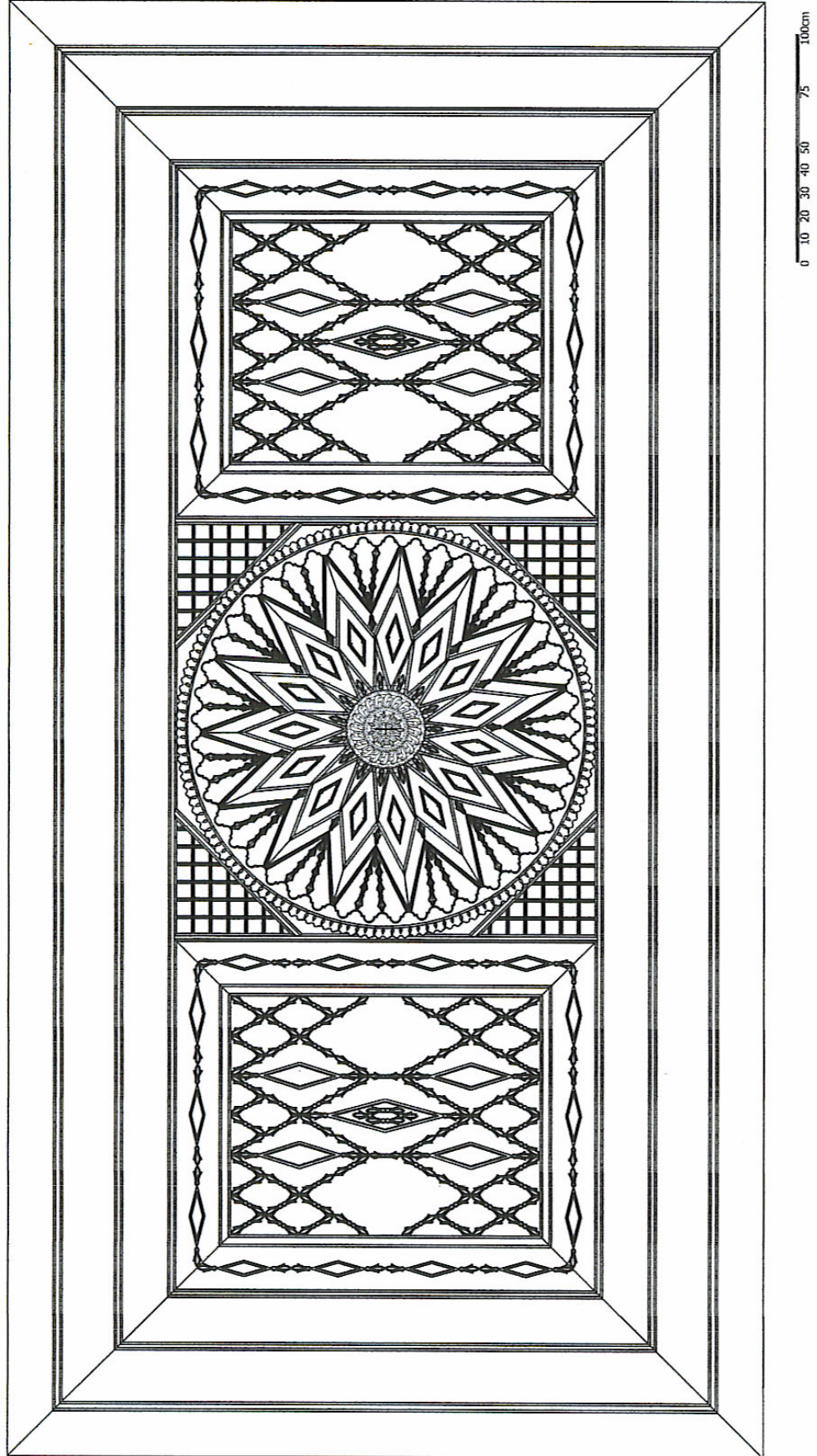


Fotoğraf 130: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Göbek Kompozisyonu



Fotoğraf 131: Alanlıoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı, Göbek Kompozisyonu⁷⁷

⁷⁷ 131 nolu fotoğraf 2003 yılı Eylül ayında yapılan arazi çalışması sırasında çekilmiş olup göbek merkezinde yer alan bezeme görülebilmektedir.



Çizim 30: Alanhoğlu Evi, Selamlık Bölümü, Divanhane Tavanı

3.4. A'YAN AĞA KONAĞI

Katolog No: 4

Evin Adı: A'yanğa Konağı

Bulunduğu yer: Karayusuf Mahallesi, Karayusuf Sokağı

İnşa Tarihi: H.1254 (1838)

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 31-34

Fotoğraf No: 132-156

Genel Tanımı: A'yan Ağa Konağı geçirdiği büyük tahribatlara rağmen, geleneksel Divriği evlerinin en önemli örneklerindendir. Zaman içinde yok olmuş çağdaşı pek çok konak ve saraya göre, A'yan Ağa Konağı önemli bir bölümüyle hala ayakta. Selamlık başodası saçak devirmesindeki silik sülüs yazıdan konağın H.1254 (M.1838) tarihinde inşa edildiği anlaşılmaktadır. Konağı 19. yüzyılın ilk yarısında a'yanlık ve mahalli meclis ağalığı yapmış Karamahmud Oğlu Mehmed Ağa inşa ettirmiştir. Konağın inşasında yerli ustaların yanı sıra Sivas'tan getirtilen ustalar da çalışmıştır. Tümüyle iki katlı olarak inşa edilen konağın alt katları yer yer ahşap hatıllı taş duvar, ve



Fotoğraf 132: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Karayusuf Sokağından, Kuzeydoğudan Görünüşü⁷⁸

⁷⁸ 132 nolu fotoğraf KKTVKBKM Arşivinde 24-25-26-27 envanter no ile kayıtlı tescil fişinden alınmıştır

enli kerpiçle hımiş tarzındadır. Üst katlar ise hımiş tarzında ahşap çatkı arası kerpiç dolgudur. A'yan Mehmed Ağa'nın ölümünden sonra çocukları arasında paylaşılan konak çeşitli zamanlarda keyfi ve zaruri yıkımlara ve onarımlara uğramış, görünüşü ve özellikleri büyük ölçüde bozulmuştur⁷⁹.



Fotoğraf 133: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Güneydoğudan Görünüş

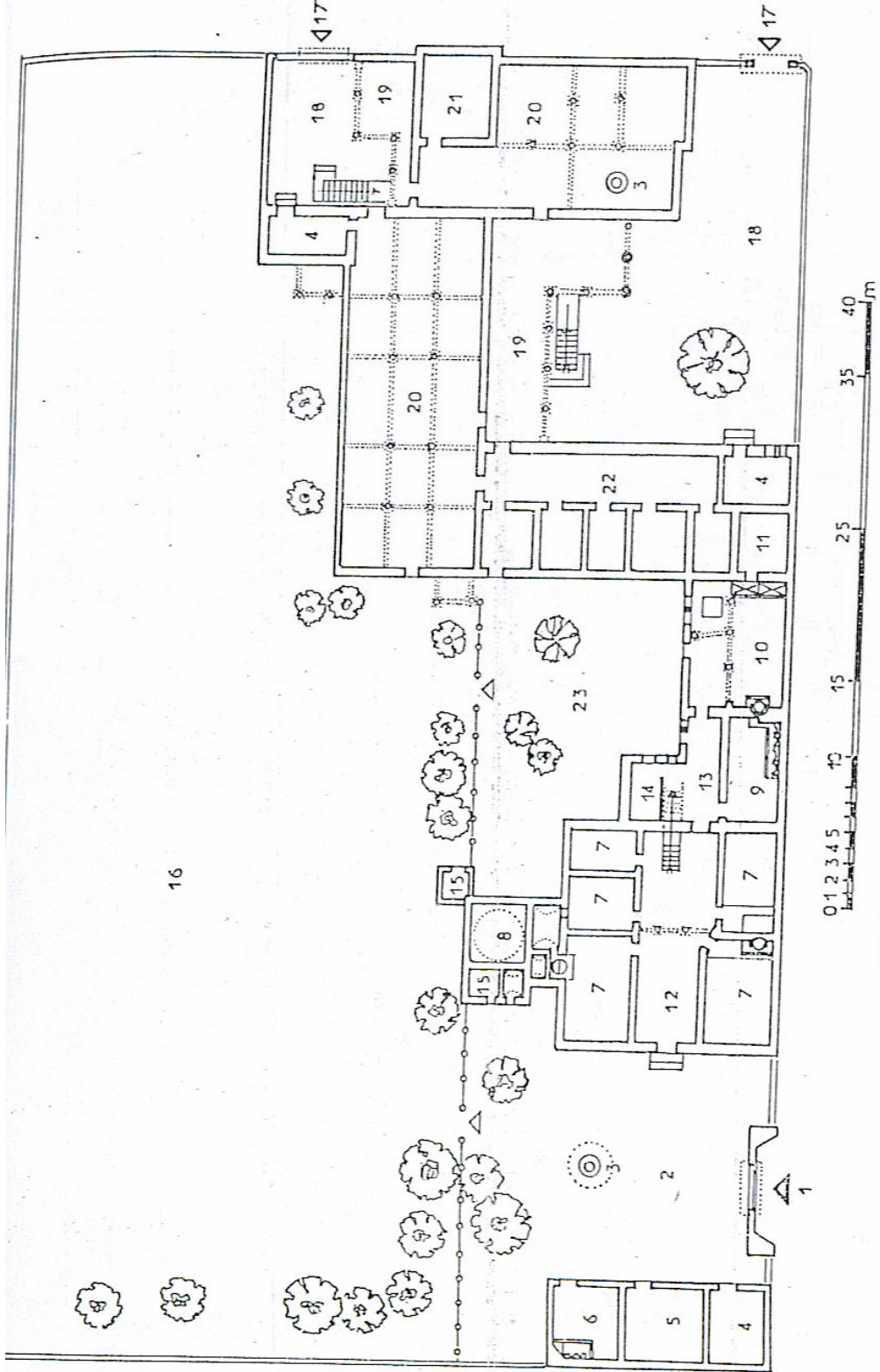
Konak Karayusuf sokağının köşe başında avlu içinde büyük bir selamlık, selamlığın güneyinde avluya bakan mabeyn ve arkasında ara sokak boyunca uzayan harem bölümlerinden meydana gelmiştir. Konak inşa edildiğinde hem alt hem de üst katta birbirine sofa ve koridorlarla bağlı olan bu üç bölüm arasındaki bütünlük, miras taksimleri nedeniyle bozulmuş ve yıkımlar neticesinde bağlantı kalmamıştır⁸⁰.

İnceleme sırasında selamlık bölümünde üst kat planındaki numaralandırmalara göre 1, 2, 3, 4 nolu mekanlar ile sonradan bölünmüş olan 5 nolu mekanın doğu kısmı bir daire olarak kullanılmakta iken, Divriği Kaymakamlığınca satın alınarak restore ettirildiği görülmüştür. Mabeyn kısmında bulunan 12 ve 13 numaralı mekanlar ile 12 numaralı mekanın batısında yer alan iki adet 7 numaralı mekan ve 13 numaralı mekanın güneyinde bulunan bir adet 7 numaralı mekandan oluşan bölüm de ikinci bir daire olup, halen konut olarak kullanılmaktadır. Harem bölümünde ise 2, 17, 18 numaralı mekanlar ile iki adet 7 numaralı mekan üçüncü bir daireyi oluşturmakta ve bu daire de halen

⁷⁹ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.70.

⁸⁰ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.70.

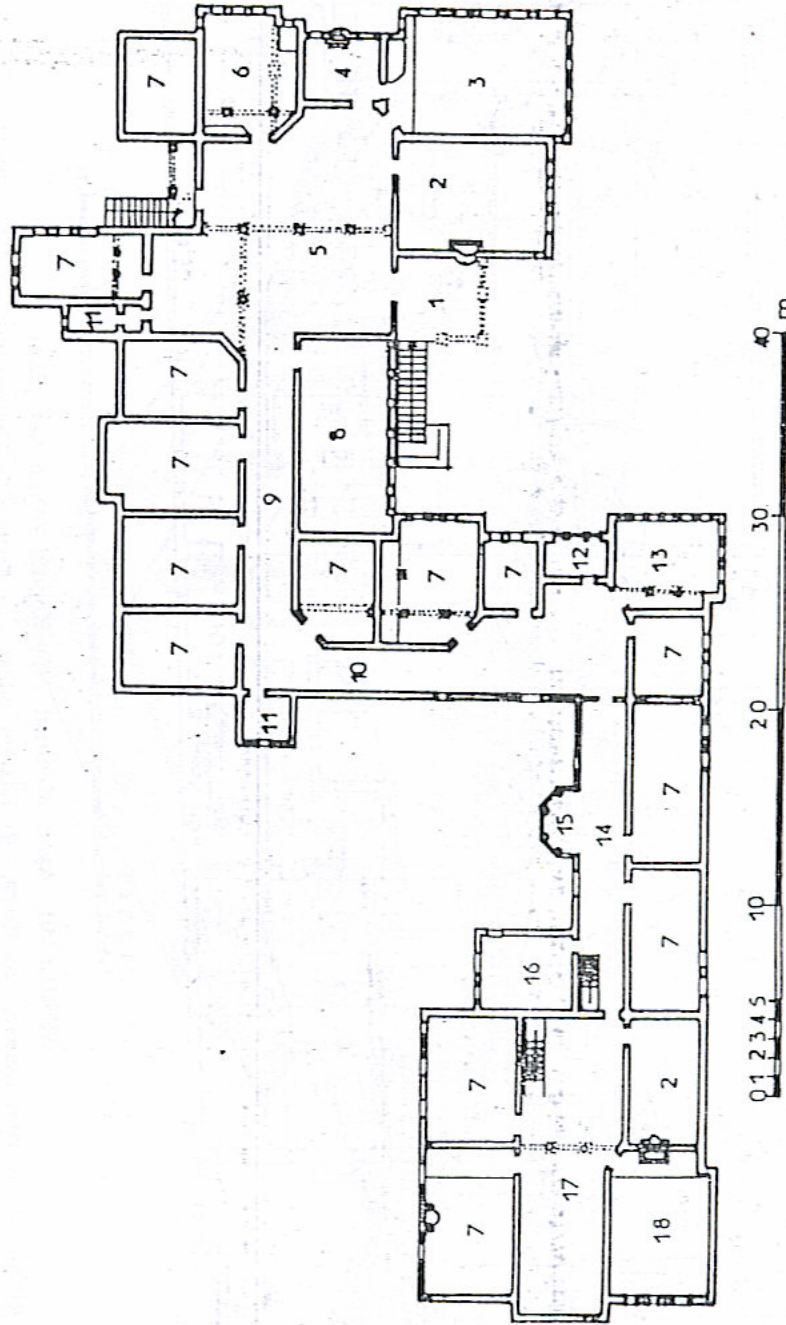
konut olarak kullanılmaktadır. Daireler arasında kalan mekanlar ise bütünüyle yıkılmıştır.



ŞEKİL: 20) Ayân Mehmed Ağa Konağı Zemin kat planı.
1) Harem girişi, 2) Harem avlusu, 3) Kuyu, 4) Hizmet odası, 5) Depo, 6) Dışocaklık, 7) Oda, 8) Hamam, 9) Mutfak, 10) Toyhane, 11) İçoda, 12) Harem sofası, 13) Aralık, 14) Kiler, 15) WC, 16) Bahçe, 17) Selâmlık girişi, 18) Avlu, 19) Atörtmesi, 20) Ahır, 21) Samanlık, 22) Zahirie anbarı, 23) Ayaz

Çizim 31: A'yan Ağa Konağı, Zemin Kat Planı⁸¹

⁸¹ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.77.



ŞEKİL: 21) Ayân Mehmed Ağa Konağı üst kat planı.
 1) Ayakcıkbaşı, 2) Kışodası, 3) Başoda,
 4) Kahveocağı, 5) Selâmlık sofası, 6) Yazodası, 7) Oda,
 8) Divanhane, 9) Yolgeçti (koridor), 10)
 Mabeyn sofası, 11) WC, 12) Hayat, 13) Mabeyn odası,
 14) Aralık, 15) Köşk, 16) Koltuk odası,
 17) Harem üst kat sofası, 18) Harem başodası.

Çizim 32: A'yan Ağa Konağı, Üst Kat Planı⁸²

⁸² Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.78.



Fotoğraf 134: A'yan Ağa Konağı, Mabeyn Kısımında Bulunan İkinci Konutun Ara Sokaktan Görünüşü



Fotoğraf 135: A'yan Ağa Konağı, Mabeyn Kısımında Bulunan İkinci Konutun Avludan Görünüşü



Fotoğraf 136: A'yan Ağa Konağı, Harem Kısımında Bulunan Üçüncü Konutun Sokaktan Görünüşü



Fotoğraf 137: A'yan Ağa Konağı, Harem Kısımında Bulunan Üçüncü Konutun Avludan Görünüşü

Çalışmada katoloğa dahil edilen bölüm selamlık dairesinin halen ayakta olan ve restore ettirilen kısmıdır. Karayusuf sokağından kanatlı bir cümle kapısı ile girilen avlunun batısında yer alan yapı, kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. İki katlı yapının zemin katı tümüyle ahır, depo ve uşak odası olarak planlanmıştır. Sonradan yapılan müdahaleler ile eğimi ve şekli değiştirilmiş ahşap bir merdivenle çıkılan üst katta ilk mekan ayakcakbaşıdır. Buradan ulaşılan dikdörtgen biçimli sofanın kuzeydoğu köşesine diyagonal yerleştirilmiş bir kapı ile yazodasına girilmektedir. Sofanın doğusunda

yazodasına paralel olarak konumlanmış kışodası, kuzeyinde ise kahve ocağının bulunduğu oda yer almaktadır.



Fotoğraf 138: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Doğudan Görünüş

Yapının üstü, alttaki mekanların yükseltisine uygun şekilde farklı kademe ve biçimlerde kiremit çatılarla örtülmüştür. Duvarlardan çatıya geçişler bağdadi devirmelerle sağlanmış, saçak kenarları oyma ahşap motiflerle süslenmiştir.

3.4.1. A'yan Ağa Konağı Yazodası Tavanı

Yazodası, selamlık dairesinin üst katında yer almakta olup doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Doğu ve güney cephesi avluya, batı ve kuzey cephesi ise yola yönlendirilmiştir. Kuzey yönde sokağa doğru doğu yönde ise avluya doğru ahşap bindirmelerle çıkma yapılarak mekan büyüklük ve görüş açısı bakımından genişletilmiştir. 569 x 922 cm ölçülerindeki yazodası doğu cephede dört boy pencere ve iki tepe penceresi, kuzey cephede altı boy pencere ve üç tepe penceresi, güney ve batı cephelerde de birer adet boy pencere olmak üzere toplam 12 adet boy pencere ve beş adet tepe penceresi ile aydınlatılmıştır.



Fotoğraf 139: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası, Kuzeydoğudan Görünüş

Odaya, sofanın kuzeydoğu köşesine diyagonal olarak yerleştirilmiş bir kapı ile girilmektedir. Girişin hemen önünde kuzey-güney doğrultusunda uzanan 204 cm genişliğinde aşağıseki bulunmaktadır. Aşağısekinin zemini sal taşı kaplıdır ve tavanı düz çıtalıdır. Bu bölümde, batı duvarının ortasında alçı ve ahşabın bir arada kullanıldığı çiçeklik ile dolap, çiçekliğin güney tarafında ise kahve ocağının bulunduğu oda ile bağlantıyı sağlayan kapı yer almaktadır.

Aşağısekiden bir basamakla kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır. Bu iki bölümün zemin kotları arasında yaklaşık 25 cm'lik bir fark vardır. Kilimüstünün zemini ahşap kaplamadır. Burada doğu ve kuzey duvarı boyunca pencerelerin önüne sabit ahşap sedirler yapılmıştır. Güney duvarının ortasında ise, kıbleyi işaret eden, tepe kısmı

bitkisel motiflerle işlenmiş alçı mihrap yer almaktadır. Kuzey ve doğu cepheye bakan pencerelerin üzerinde ise alçı şebekeli tepe pencereleri görülmektedir.



Fotoğraf 140: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodasında Bulunan Alçı Çiçeklik



Fotoğraf 141: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodasında Bulunan Alçı Şebekeli Tepe Pencereleri



Fotoğraf 142: A'yan Ağa Konağı Selamlık Bölümü, Yazodasında Bulunan Alçı Mihrap

Yaz odası tavanı aşağıseki ve kilimüstü arasındaki ayrımı güçlendirecek şekilde iki bölümden oluşmaktadır. Bu iki bölüm yüzeyi bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Aşağıseki tavanı çıtalarla geometrik şekiller oluşturacak biçimde bölümlendirilmiştir. Kilimüstü tavanı ise iki kademeli ve dört kuşaklı olarak tasarlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey 16 kollu yıldız oluşturan baklavalı büyük bir göbekte, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise baklava dilimi oluşturan çıtalarla bezenmiştir. Tavanın bezenmesinde ahşabın dışında başka bir malzeme kullanılmamıştır. Metot olarak ise oyma ve çakma tekniklerinin öne çıktığı görülmektedir.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı



Fotoğraf 143: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı⁸³

çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almakta olup aralarında bulunan yüzeyi silmeli çıtalarla sınırlandırılmışlardır. Birinci ve üçüncü kuşak yüzeyleri, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. İkinci kuşak yüzeyinde ise içlerine dört yapraklı çiçeğin iki ucuna işlenmiş üç dilimli palmetler yerleştirilmiş kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuşların uçları da beş dilimli palmetlerle süslenmiştir.

Tavanda, kenarlardan merkeze doğru, birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almakta olup üçüncü kuşaktan sonra yüzeyi bezemesiz, içbükey bir kuşakla tavan yaklaşık 8 cm çökertilerek kademe yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrenmektedir. Dördüncü kuşak yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli birer mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır.

⁸³ Bu fotoğraf 11/08/2004 tarihinde restorasyon çalışmaları devam ederken çekilmiştir. Tavanda ve tepe pencerelerinde hasarlı kısımların onarılması olduğu görülmektedir.



Fotoğraf 144: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Bezeme Kuşakları

Dördüncü bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan yüzeyi, silmeli çıtalarla farklı ebatlarda üç bezeme alanına ayrılmıştır. Yanlarda bulunan dikdörtgen alanlar, çıtaların baklava dilimi yüzeyler oluşturacak şekilde çakılmasıyla bölümlendirilmiştir.

İç tavanın merkezinde bulunan kare alan, köşeleri çıtalarla pahlandıktan sonra içerisine büyük bir göbek yerleştirilerek tezyin edilmiştir. Ahşap tavan göbeği 16 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış olup, merkezine, iç içe üç kuşak halinde işlenmiş daire formunda küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek merkezinde ışınal olarak dizilmiş üç dilimli palmetler, yüzeyinde oyuklar bulunan stilize palmet şeklinde dilimlendirilmiş çerçeve ile sarılmıştır. Bu süslemeyi dıştan kuşatan yüzeyde ise çarkıfelek biçiminde dizilmiş yapraklar ve bezemeyi saran dört yapraklı çiçek motiflerinden oluşan çerçeve dikkati çekmektedir. En dışta yer alan yüzey de yine çarkıfelek biçiminde dizilen uç kısımları

volütlenmiş yapraklarla süslenmiştir. Göbek dış çerçevesi ise uçları palmet şeklinde dilimlendirilmiş ahşap elemanların yan yana çakılmasıyla meydana gelmiştir.



Fotoğraf 145: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



Fotoğraf 146: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu

Göbeğin etrafında kalan tavan yüzeyinde merkezden dışa doğru çakılan, baklava dilimi biçiminde oluşturulmuş geometrik bezeme vardır. Baklava dilimi şeklinde çakılan çıtaların merkezine yine baklava dilimi panolar yerleştirilmiştir. Baklava dilimi panoların yüzeyi dört yapraklı çiçek ucuna işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler ise dört yapraklı çiçeğin

iki ucuna işlenmiş beş dilimli palmet biçiminde çıtaların birbiri ucuna eklenmesiyle tezyin edilmiştir. Uçları palmet şeklinde dilimlendirilmiş püsküller en dış çerçeveyi meydana getirmektedir.

Kare panonun köşeleri çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Çapraz köşeliklerde birbirinin aynı süslemeler tekrarlanmıştır. Süslemeler, üçgen pano üzerinde motif dışındaki yüzeyin oyularak boşaltılmasıyla oluşturulmuştur.

Kuzeybatı ve güneydoğu köşelerde, üçgen yüzeyin ortasında oval bir madalyonu çevreliyormuş gibi biçimlendirilmiş çelenk şeklindeki yapraklar ile çelengın alt kısmından çıkarak yan köşelere doğru kıvrılıp yüzeyi dolduran yapraklar kompozisyonu oluşturan ana motiftir. Çelengın üst kısmında ise dik açılı köşeye doğru yerleştirilen üç dilimli palmet süslemeyi tamamlamaktadır.



Fotoğraf 147: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeydoğu ve güneybatı köşelerde, üçgen yüzey, ortasına yerleştirilen bir tabla üzerinde yer alan ve dik köşeyi dolduran, çiçek buketini anımsatır şekilde beş yapraklı çiçek demeti ile süslenmiştir. Tablanın altından başlayarak yanlara doğru kıvrılan ve köşeleri dolduran kenger yaprakları ile kompozisyon tamamlanmaktadır.

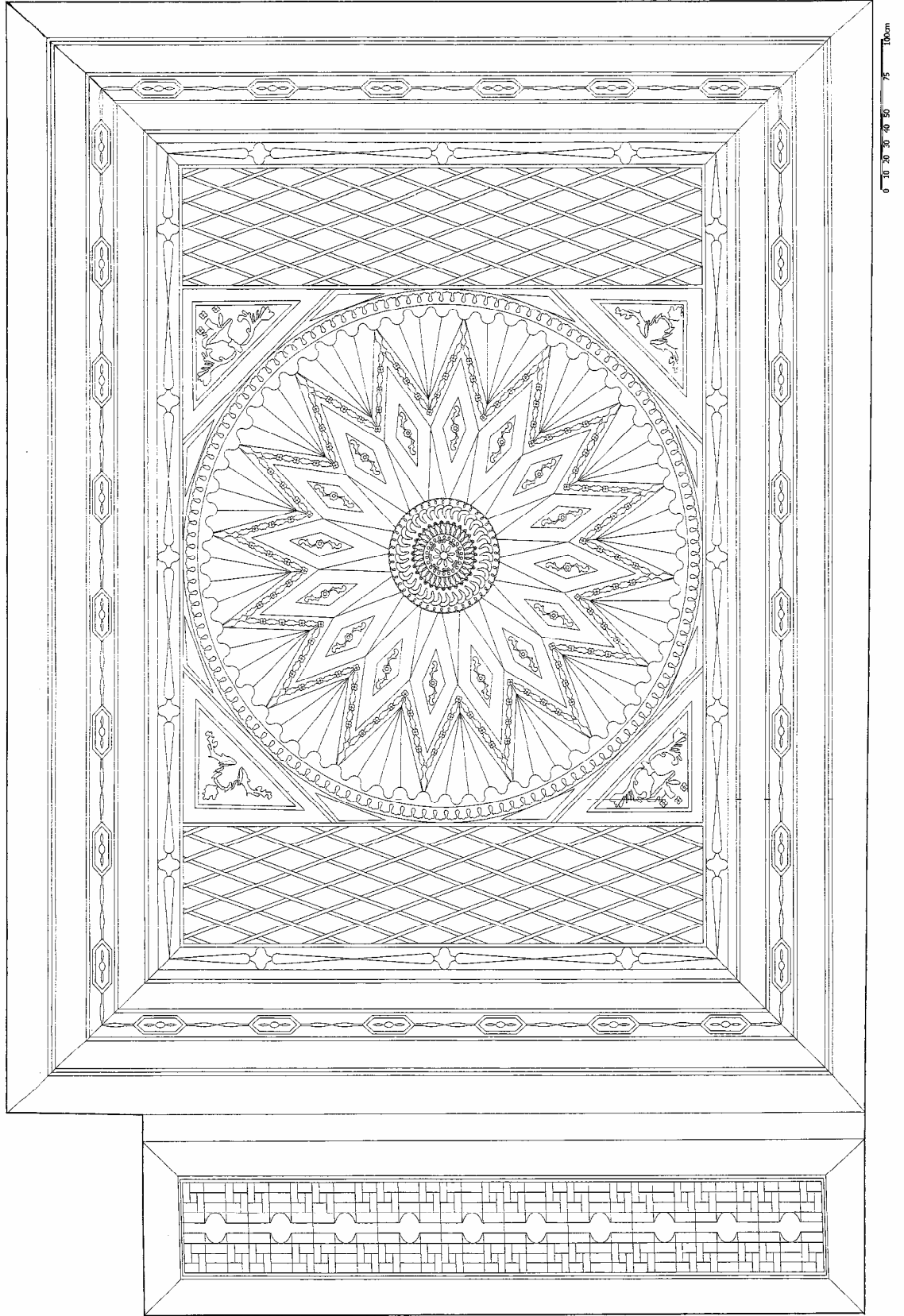


Fotoğraf 148: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Girişte yer alan aşağıseki tavanı işlevine uygun biçimde daha sade planlanmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra tavan yüzeyi silmeli çıtalar ile üç bölüme ayrılmıştır. Kenarlarda yer alan yüzeyler çıtalarla kare ve dikdörtgen şeklinde, ortadaki yüzey ise daire şeklinde bölümlendirilerek geometrik bir tezyinat yapılmıştır.



Fotoğraf 149: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Aşagıseki Bölümü



Çizim 33: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı (M. Yeğin)

3.4.2. A'yan Ağa Konağı Kışodası Tavanı

Kışodası selamlık dairesinin üst katında yer almakta olup yazodası ile paralel şekilde doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Doğu ve güney cephesi avluya yönlendirilen 496 x 757 cm ölçülerindeki kışodası doğu cephede üç boy pencere ve iki tepe penceresi, güney cephede iki boy pencere ve bir tepe penceresi olmak üzere toplam beş adet boy pencere ve üç adet de tepe penceresi ile aydınlatılmıştır.

Odaya batı duvarının kuzey tarafına doğru yerleştirilmiş bir kapı ile girilmektedir. Girişin hemen önünde kuzey-güney doğrultusunda uzanan küçük bir aşağıseki bulunmaktadır. Aşağısekinin zemini sal taşı kaplıdır ve tavanı düz çıtalıdır. Aşağısekiden bir basamakla kilimüstüne çıkılmaktadır. Kilimüstünde güney duvarının ortasında yapının geçirdiği tadilatlar sırasında yaşmak kısmı yıkılmış, tepelik kısmının bitkisel bezemesi ise halen mevcut alçı bir ocak bulunmaktadır. Duvar kenarlarında ise boydan boya sabit ahşap sedir vardır.



Fotoğraf 150: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodasında Bulunan Alçı Ocak Yaşmağı Süslemesi

Kışodası tavanı aşağıseki ve kilimüstü arasındaki ayrımı güçlendirir biçimde iki bölümden oluşmaktadır. Bu iki bölüm yüzeyi bezemeli bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Aşağıseki tavanı çıtalarla geometrik şekiller oluşturacak biçimde bölümlendirilmiştir. Kilimüstü tavanı ise iki kademeli ve dört kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan köşeleri pahlararak üçgen bezeme alanları oluşturulmuş ve bu kısımlar dışında kalan bütün yüzey küçük kartuşlarla kare şeklinde kasetlenmiştir. Tavanın bezenmesinde ahşabın dışında başka bir malzeme kullanılmamıştır. Metot olarak ise oyma ve çakma tekniklerinin öne çıktığı görülmektedir.



Fotoğraf 151: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğinde ki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almakta olup, aralarında bulunan yüzeyi silmeli çıtalarla sınırlandırılmışlardır. Birinci ve üçüncü kuşak yüzeyleri, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. İkinci kuşak yüzeyinde ise diyagonal olarak

yerleştirilmiş kare biçimli kartuşların içi rüzgar gülünü anımsatan, dört yapraklı bir çiçeğin dört kenarına işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiştir.



Fotoğraf 152: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri

Tavanda, kenarlardan merkeze doğru, birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almakta olup; üçüncü kuşaktan sonra yüzeyi bezemesiz, içbükey bir kuşakla tavan yaklaşık 8 cm çökertilerek kademe yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmektedir. Dördüncü kuşak yüzeyinde baklava dilimi şeklinde geometrik bezeme vardır. Baklava dilimlerinin yüzeyi dört yapraklı çiçeklerin ucuna işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiş, uçları ise üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır.

Dördüncü bezeme kuşağı ile çevrelenen dikdörtgen biçimli iç tavan yüzeyinin köşeleri çitalarla pahlandıktan sonra kalan yüzey kabaca haç biçiminde düzenlenmiş üç dilimli palmetlerin yatay ve dikey eksenlere çakılmasıyla kasetlenerek bölümlendirilmiştir. Aralarda kalan yüzeylerin merkezine de dört yapraklı çiçekler çakılarak bezeme tamamlanmıştır.

Dikdörtgen biçimli iç tavanın köşelerinin pahlanmasıyla meydana gelen üçgen köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Çapraz köşeliklerde birbirinin aynı süslemeler

tekrarlanmıştır. Süslemeler, üçgen pano üzerinde motif dışındaki yüzeyin oyularak boşaltılmasıyla oluşmaktadır.



Fotoğraf 153: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, İç Tavan Bezemesi

İç tavanın kuzeybatı ve güneydoğu köşelerinde, üçgen yüzeyin merkezinde kenarları volütlenmiş ters bir lotus oluşturan akant yaprakları görülür. Lotus merkezinden çıkan ve yanlara doğru kıvrılan kenger yaprakları köşeleri doldurmaktadır. Lotusun içi ve üçgen alanın dik köşesi beş dilimli palmet motifi ile bezenmiştir.



Fotoğraf 154: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeydoğu ve güneybatı köşelerde ise aynı yazodası tavanında olduğu gibi, üçgen yüzey, ortasına yerleştirilen bir tabla üzerinde yer alan ve dik köşeyi dolduran, çiçek buketini anımsatır şekilde beş yapraklı çiçek demeti ile süslenmiştir. Tablanın altından başlayarak yanlara doğru kıvrılan ve köşeleri dolduran kenger yaprakları ile kompozisyon tamamlanmaktadır (Fotoğraf:148 bkz.).

Girişte yer alan aşağıseki tavanı işlevine uygun biçimde daha sade planlanmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra tavan yüzeyi çıtalarla üç bölüme ayrılmıştır. Kenarlarda yer alan yüzeyler çıtalarla tümüyle diyagonal yerleştirilmiş kare çerçevelerle bölümlendirilirken; ortadaki yüzey merkezde bulunan bir baklava diliminin iki ucuna eklenen yine diyagonal yerleştirilmiş kare çerçevelerle bölümlendirilerek geometrik bir tezyinat yapılmıştır. Merkezdeki baklava dilimi çerçevenin içi yaprak motifleriyle süslenmiştir.

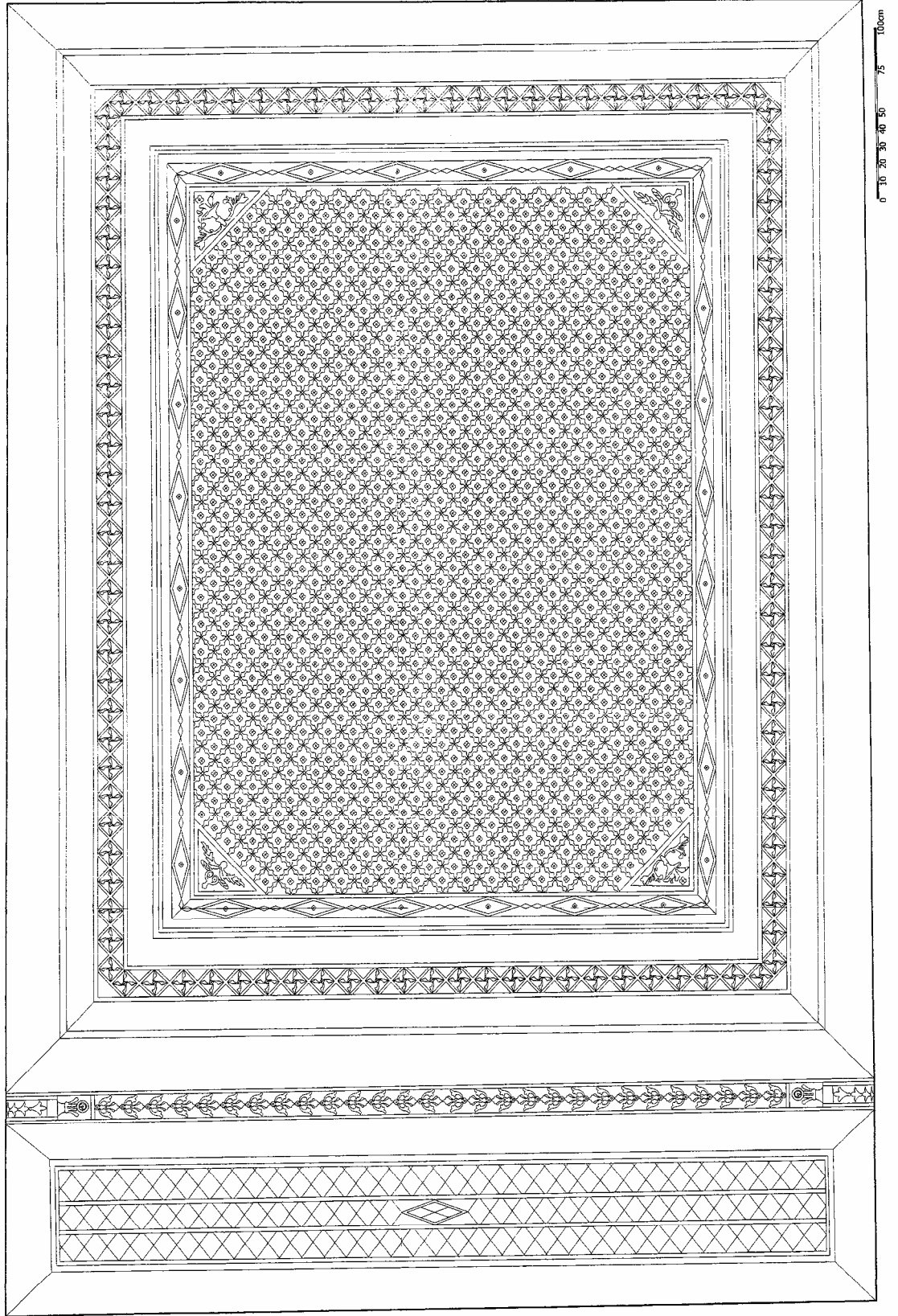


Fotoğraf 155: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü

Yazodasında aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinin tavan yüzeyinde ayrılmasını sağlayan ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan ve yüzeyi birbirini takip eden üç dilimli palmet zinciri şeklinde oyulmuş içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyinde konsolların arasına yerleştirilmiş, yarım daire kesitli ve yüzeyi ajur tekniğinde işlenmiş silme dikkat çekicidir. Silme yüzeyinde çanak yaprakları yanlara doğru kıvrılmış, beş dilimli palmetler bezemeyi oluşturmaktadır.



Fotoğraf 156: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı, Kiriş Alnında Yer Alan Bezeme



Çizim 34: A'yan Ağa Konağı, Selamlık Bölümü, Kışodası Tavanı (M. Yeğin)

3.5. MÜHÜRDARZÂDE EVİ

Katolog No: 5

Evin Adı: Mühürdarzâde Evi

Bulunduğu yer: Hacı Osman Mescidi Mahallesi, Sancaktar Sokak

İnşa Tarihi: 19.yy ortaları

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 35-39

Fotoğraf No: 157-192

Genel Tanımı: Mühürdarzâde Evi, son döneme tarihlendirilen Sancaktar Evi, Şeyhoğlu Evi gibi örneklerin bulunduğu Sancaktar Sokağı üzerinde yer alan en eski evdir. 19. yüzyıl ortalarında inşa edilmiş olan ev zaman içerisinde ihtiyaçlar doğrultusunda onarımlar geçirmişse de, plan özelliklerini ve görünüşünü koruyarak günümüze ulaşmıştır.



Fotoğraf 157: Mühürdarzâde Evi, Sancaktar Sokakta, Kuzeybatıdan Görünüşü

Doğu-Batı doğrultusunda konumlanan ev harem ve selamlık olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Selamlık dairesi evin batı tarafında yer almakta olup, kuzey tarafında geniş bir avlusu bulunmaktadır. Yüksek bir duvarla sokaktan ayrılan avluya çift kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir. Avlunun güneyinde selamlık dairesi uzanırken, kuzey, doğu ve batı kısımlarında tek katlı at örtmesi, samanlık, depo gibi birimler sıralanmıştır. Avluda biri ortada diğeri ise avlu batı duvarı üzerinde yer alan iki adet çeşme vardır.



Fotoğraf 158: Mühürdarzâde Evi, Avlu Ortasında Bulunan Çeşme



Fotoğraf 159: Mühürdarzâde Evi, Avlu Duvarında Bulunan Çeşme

Avlunun zemini taş olup buradan selamlık dairesinin zemin katında bulunan ahır ve depo gibi mekanlara ulaşılmaktadır. Girişin doğusunda yer alan ikinci kanatlı ile ayaza



Fotoğraf 160: Mühürdarzâde Evi, Avludan Kuzey Cephenin Görünüşü



Fotoğraf 161: Mühürdarzâde Evi, Divanhanenin Görünüşü

ve harem bölümüne geçilirken, güneyinde yer alan tek kollu ahşap merdiven ile de selamlık dairesinin üst katına çıkılmaktadır. Bu ahşap merdivenin başlangıcını geniş taş

bir merdiven sahanlığı ile binek taşı oluşturmaktadır. Merdiven başında yer alan divanhane yarı açık yazlık bir oturma mekanıdır. Batı cephesi bütünüyle açık olan divanhanenin kuzey cephesine de üç adet kemerli boy pencere açılmıştır. Ayrıca pencerelerin önüne de bugün mevcut olmayan ancak döşemedeki izlerden varlığını bilebildiğimiz bir sedir yerleştirilmiştir. Zemini sal taşı döşeli olan bu mekanın güneyinden çift kanatlı kapı ile selamlık sofasına girilmektedir.



Fotoğraf 162: Mühürdarzâde Evi, Divanhanenin ve Altında yer Alan Ambarın Görünüşü

Sancaktar Sokağına paralel olarak uzanan dikdörtgen biçimli sofa değişik fonksiyonlara sahip mekanlara dağılımın sağlandığı bir hol niteliğindedir. Sofa, giriş kapısının iki yanında bulunan ve divanhaneye bakan birer boy pencere ile aydınlatılmıştır. Sofanın batısında yer alan birinci kapı ile yazodasına, ikinci kapı ile de kışodasına girilmektedir. Sofanın güneyinde yer alan kapılardan batıdaki büyük bir arka odaya, doğudaki ise kahve ocağına açılmaktadır. Sofanın doğusunda bulunan kapı ile de harem dairesinin aralığına geçilmektedir. Bu aralıkta bulunan çift kollu ahşap merdivenle çatı arasındaki köşke çıkılmaktadır. Aralığın doğusunda bulunan kapıdan harem bölümünün



Fotoğraf 163: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Sofasının Batısında Bulunan Oda



Fotoğraf 164: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Sofasının Güneyinde Bulunan Kahve Ocağı

yazodasına ulaşılmaktadır. Aralığın kuzeyinde bulunan kapı ile de ikinci bir aralığa geçilmekte ve buradan iki adet odaya ulaşılmakta, merdivenle de toyhane ve mutfağın yer aldığı zemin kata inilmektedir.



Fotoğraf 165: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Sofasının Güneyinde Bulunan, Büyük Arka Oda



Fotoğraf 166: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Sofasının Güneyinde Bulunan, Büyük Arka Oda



Fotoğraf 167: Mühürdarzâde Evi, Toyhanenin İçten Görünüşü



Fotoğraf 168: Mühürdarzâde Evi, Toyhanede Bulunan Kürsü

Mühürdarzâde Evi'nde harem dairesine iki şekilde ulaşılmaktadır: 1- Üst katta selamlık sofasından geçilen aralık vasıtası ile, 2- Zemin katta avludan geçilen ayaz vasıtası ile. Avludan kanatlı kapı ile geçilen ayaz harem dairesinin kuzeyinde uzanmaktadır. Ayazdan ilk olarak harem dairesinin girişinde yer alan örtmeye ulaşılmaktadır. Örtme yaz aylarında hayatın geçtiği, ailenin beraberce oturduğu yarı açık bir mekandır. Örtmenin zemini doğal zeminden bir basamak yükseltilmiş olup sal taşı ile döşelidir. Burada batı duvarı önüne sabit ahşap sedir yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 169: Mühürdarzâde Evi, Doğu Cephesi

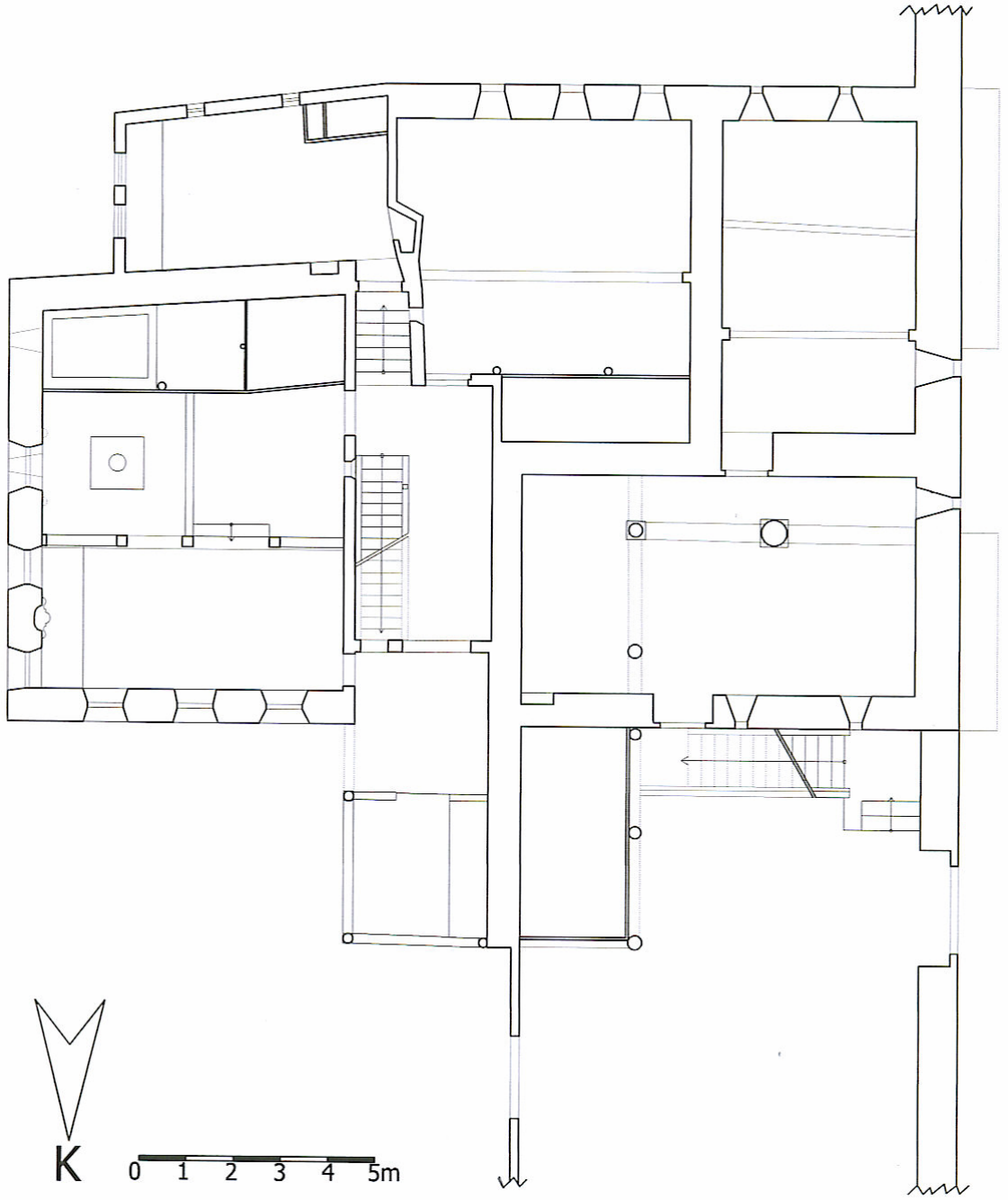
Örtmenin doğusunda bulunan çift kanatlı kapı ile harem dairesinin sofasına geçilmektedir. Sofanın doğusunda toyhane girişi ve üst kata çıkan merdiven, güneyinde ise ara kattaki odaya çıkan merdiven ve mutfak kapısı vardır.



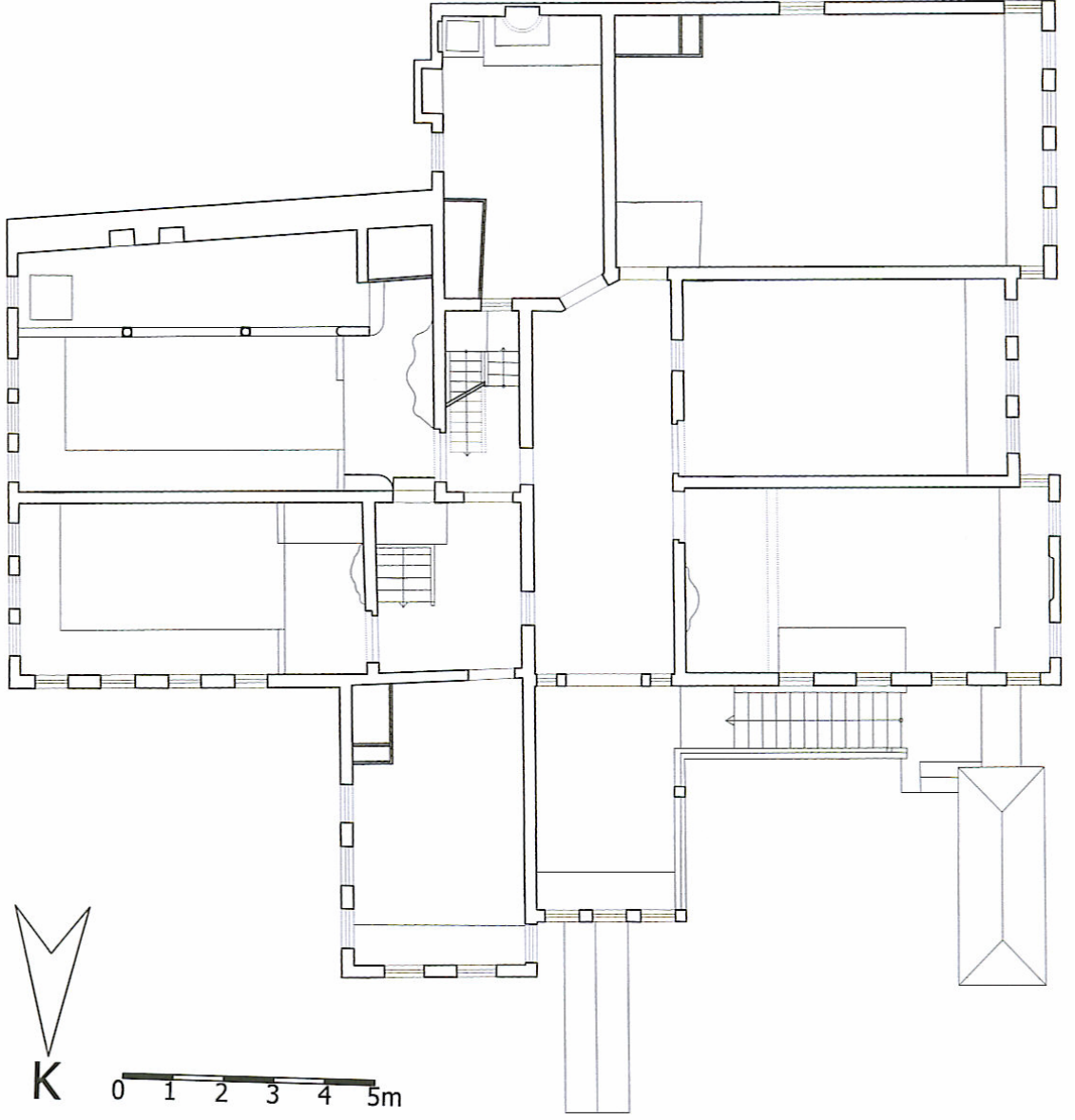
Fotoğraf 170: Mühürdarzâde Evi, Doğu Cephesinde Yer Alan Örtme ve Orta Kanatlının Görünüşü



Fotoğraf 171: Mühürdarzâde Evi, Harem Girişi Önünde Yer Alan Örtme



Çizim 35: Mühürdarzâde Evi, Zemin Kat Planı



Çizim 36: Mühürdarzâde Evi, Birinci Kat Planı

3.5.1. Mühürdarzâde Evi Selamlık Yazodası Tavanı

Yazodası selamlık bölümü üst katında yer almakta olup doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın batı cephesi sokağa, kuzey cephesi avluya yönlendirilmiştir. Batı yönde Sancaktar Sokağına doğru yaklaşık 85 cm çıkma yapılarak büyüklük ve görüş açısı bakımından genişletilen dikdörtgen biçimli oda 370 x 728 cm ölçülerindedir. Kuzey cephesinde dört, batı cephesinde iki ve güney cephesinde de bir adet olmak üzere toplam yedi adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Mekanda aşağıseki, kilimüstü, nimseki gibi bölümlere yer verilmemiştir. Ancak girişin hemen önünde yer alan kısım, tavanı bölen kiriş, tavan süslemesi, kuzey duvarı önünde yer alan ve üstteki kiriş hizasına kadar devam eden ahşap sedir ile sınırlandırılmış olup, döşemede kot farkı yapılmaması ve aynı malzeme kullanılmış olmasına rağmen, aşağıseki ile aynı özelliği



Fotoğraf 172: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası, İçten Görünüşü

göstermektedir. Bu bölümün doğu duvarına alçı çiçeklik yerleştirilmiştir. Girişin batısında kalan ana mekanda ise, batı duvarının ortasına yerleştirilmiş alçı niş dikkati

çekmektedir. Kuzey ve batı duvarlarında pencere önlerine yaklaşık 20 cm yüksekliğinde sabit ahşap sedirler yapılmıştır.



Fotoğraf 173: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodasında Bulunan Alçı Çiçeklik

İki bölümden oluşan tavanda giriş ve ana mekan tavanları yüzeyi bezemesiz düz bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Giriş bölümü tavanı düz olarak tasarlanmış ve çıtalarla geometrik alanlara bölümlendirilmiştir. Ana mekan bölümünün tavanı ise iki kademeli ve iki kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda birinci bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra ikinci bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey 16 kollu yıldız oluşturan baklavalı büyük bir göbekte, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise tutmaçlı olarak bezenmiştir.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra kumaş da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap kısımlarda oyma, çakma, kazıma ve ajur teknikleri kullanılırken, kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 174: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla, duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci kuşağın yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında bir, uzun kenarlarında ise iki defa tekrarlanmak suretiyle birinci kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir.

Birinci bezeme kuşağından sonra tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 10 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme alnında, altı yapraklı çiçeğin iki ucuna işlenmiş yarım palmetler ve süsleme aralarına yerleştirilmiş dört yapraklı çiçekler kompozisyonu oluşturan motifler olarak dikkati çeker. Motiflerin altına ise siyah renkli bir kumaş boydan boya fon oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir.

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan ikinci bir bezeme kuşağı ile çevrenmekte ve aynı zamanda da farklı büyüklükte üç bezeme alanına bölünmektedir. İkinci kuşak yüzeyinde, tavanın kısa kenarlarında beş, uzun kenarlarında ise dokuz defa tekrarlanan içleri bitkisel bezemeli kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuş yüzeyleri, düz

ve ters olarak yerleştirilmiş, çanak yaprakları yanlara doğru açılmış, yedi dilimli palmetlerle süslenmiştir. Kartuşların uçları da üç dilimli palmetlerle sonlanmaktadır.



Fotoğraf 175: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Çökertme Alnında Bulunan Süsleme

İç tavanın bölünmesiyle oluşan bezeme yüzeylerinin her birisi üzeri elips şeklinde ahşap elemanlarla hareketlendirilmiş suyolları ile çevrelenmiştir. Yanlarda yer alan küçük dikdörtgen biçimli alanların zemini düz ve ters biçimde C kıvrımı yapan çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 176: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı Bezeme Detayı

İç tavanın merkezinde bulunan kare alanın, köşeleri çıtalarla pahlandıktan sonra, içerisine büyük bir göbek yerleştirilmiştir. Ahşap tavan göbeği 16 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış olup, merkezde daha küçük, daire formunda, dışbükey bir göbek daha bulunmaktadır. Bu küçük göbeğin yüzeyi iki kademeli olarak süslenmiştir. Merkezde aşağı doğru sarkan yarım palmetlerle meydana gelen koni şeklindeki bölüm ve çevresinde yüzeysel olarak, çarkıfelek şeklinde dizilen uçları volütlenmiş kenger yaprakları göbek bezemesini oluşturmaktadır. Dış çerçevede ise yan yana çakılmış üçgen şeklinde yüzeyleri oyulu stilize palmetler dikkat çekicidir.



Fotoğraf 177: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



Fotoğraf 178: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu

Göbeğin etrafında kalan tavan yüzeyi, merkezden dışa doğru baklava dilimi alanlar oluşturacak biçimde çakılan, yüzeyi zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtalarla bölümlendirilmiştir. Baklava dilimi şeklindeki alanların içine ise daha küçük boyutta baklava dilimi panolar yerleştirilmiştir. Bu panoların yüzeyi dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler ise yüzeyi zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtalar ve birbiri ucuna eklenmiş üç dilimli palmet biçiminde çıtalarla süslenmiştir. Göbeği dairesel formda sınırlandıran en dış çerçevede ise yan yana dizili ve uçları palmet şeklinde dilimlendirilmiş ahşap elemanlar görülmektedir.

Kare alanın dört köşesi de suyolları ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların içerisi, zemin lacivert rengi kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplandıktan sonra, üzerine ajur tekniğinde tek parça olarak işlenen ahşap elemanlar çivilerle çakılarak tezyin edilmiştir. Üçgen yüzeylerin etrafı ise zemini açık mavi renkte kumaşla kaplanmış stilize üç dilimli palmetlerden oluşan çerçeve ile kuşatılmıştır. Bütün süslemelerde çıta yüzeyleri üçgen profillidir. Tavanın çapraz köşelerinde birbirinin aynısı iki farklı bezeme kompozisyonu uygulanmıştır.



Fotoğraf 179: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu ve Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeydoğu ve güneybatı köşelerde yer alan üçgen yüzey dik köşenin karşısında yer alan kenarın ortasından çıkarak köşelere doğru kıvrılan dallarla bezenmiştir. Dallar arasına

da çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Kıvrımlı dallar üçgen yüzeyin merkezinde ters bir yürek şekli oluşturmaktadır. Bu şeklin içi ve üçgenin dik köşesi beş dilimli palmetlerle süslenmiştir.

Kuzeybatı ve güneydoğu köşelerde yer alan üçgen yüzey kıvrımlı dallar ve kenger yaprakları ile doldurulmuştur. Kompozisyonda dallar arasına yine çiçek motifleri yerleştirilmiştir.

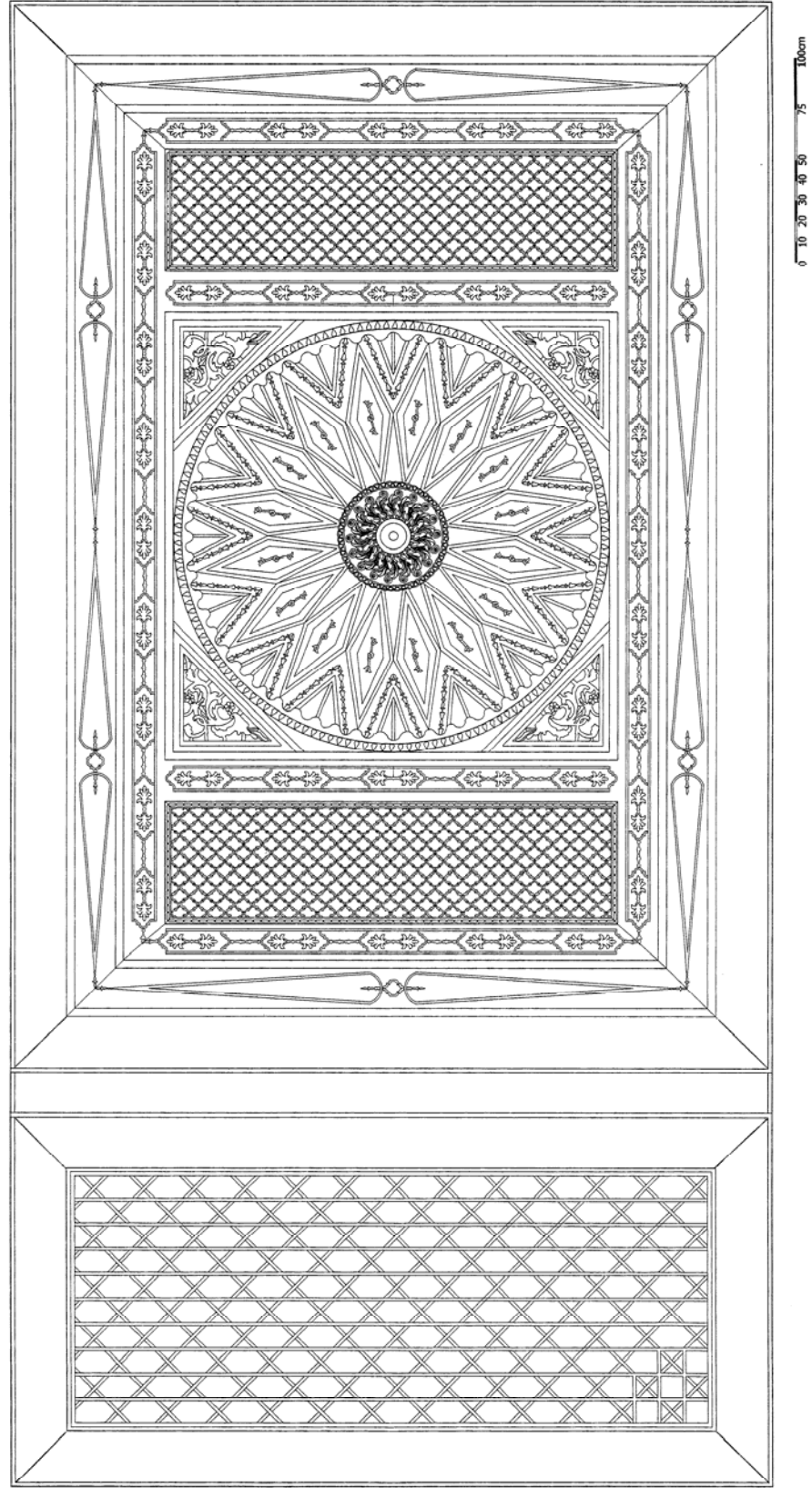


Fotoğraf 180: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 181: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Giriş Bölümü

Giriş bölümü tavanı işlevine uygun biçimde daha sadedir. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra tavan yüzeyinde silmeli çıtalar ile altıgen ve üçgen şekiller oluşturularak, geometrik bir tezyinat yapılmıştır. Giriş ve ana mekan bölümlerinin tavan yüzeyinde ayrılmasını sağlayan ahşap giriş alını bezeme yapılmaksızın düz bırakılmıştır.



Çizim 37: Mühürdarzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı (M. Keskin)

3.5.2. Mühürdarzâde Evi Harem Yazodası Tavanı

Yazodası, harem bölümü üst katında, doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın batı cephesi arka bahçeye yönlendirilmiştir. 477 x 826 cm ölçülerindeki oda batı cepheye açılan dört adet boy penceresi ve güney cepheye bakan iki adet tepe penceresi ile aydınlatılmıştır. Mekanda aşağıseki, kilimüstü, nimseki gibi bölümler ile dolap, sedir, çiçeklik, suluk gibi bütün mimari elemanlara yer verilmiştir. Bu üç bölüm zeminde kot ve malzeme farkları, tavanda ise kirişler ve bezeme özellikleri ile birbirinden ayrılmaktadır. Ayrıca kirişleri taşıyan cumbalı dikmeler ve dikme aralarında yer alan ahşap korkuluklar da bu ayrımı belirginleştirmektedir.



Fotoğraf 182: Mühürdarzâde Evi, Harem, Yazodası İçten Görünüşü

Aşağıseki, girişin hemen önünde, kuzey-güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen biçimli bir bölümdür. Zemini sal taşı kaplıdır ve tavanı düz çıtalıdır. Aşağısekinin batı duvarına alçı bir çiçeklik, kuzey duvarına suluk ve güney duvarına da gömme dolap yerleştirilmiştir. Aşağısekinin doğusunda kilimüstü ve nimseki bölümleri doğu-batı

doğrultusunda yerleştirilmiştir. Aşağısekiden bir basamakla kilimüstüne, iki basamakla da nimsekiye çıkılmaktadır.



Fotoğraf 183: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası, Aşağıseki Kısımında Bulunan Alçı Çiçeklik

Nimseki, odanın güney tarafında kilimüstü boyunca devam eden bir bölümdür. Bu bölümün güney duvarında küçük küçük gömme dolaplar ile tavana yakın seviyede de alçı şebekeli tepe pencereleri bulunmaktadır. Nimseki tavanı, düz ve çıtalı olarak planlanmış, bezeme yapılmaksızın sade biçimde bırakılmıştır.

Kilimüstü bölümüne de aşağısekiden bir basamakla çıkılmaktadır. Bu iki bölümün zemin kotları arasında 10 cm fark vardır. Zemini ahşap döşeme olan kilimüstünde kuzey ve doğu duvarlarının önüne boydan boya yaklaşık 24 cm yüksekliğinde ahşap sedir yerleştirilmiştir. Kilimüstünün tavanı tek kuşaklı ve düz planlanmış olup, merkezinde küçük bir göbeğin yer aldığı ve dikdörtgen yüzeyin köşelerinin pahlanarak üçgen bezeme alanlarının oluşturulduğu düzenleme görülmektedir.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşapla birlikte renkli kumaş da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap yüzeylerde oyma ve çakma teknikleri, kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 184: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı

Kilimüstü tavanı, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla, duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta, tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra yer alan tek kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Bezemesiz kuşağın çevrelediği iç tavan silmeli çıta ile farklı büyüklükte üç bölüme ayrılmıştır. Yanlarda bulunan küçük dikdörtgen biçimli yüzeyler çıtaların birbirine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla bölümlendirilmiştir.

Ortada yer alan büyük dikdörtgen yüzey ise doğu-batı doğrultusunda çakılan kenar kısımları kaval silmeli ve ortası küçük çıtaların zikzak şeklinde uç uca çakılmasıyla hareketlendirilmiş, 6 cm genişliğinde ki zikzaklı suyolları ile yedi bölüme ayrılmıştır. Burada suyolları arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları kuzey-güney doğrultusunda çakılmıştır.

Tavan merkezine, daire formunda, dışbükey, küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek yüzeyi süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde kırmızı ve mavi renkte bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Bu kumaş yüzey üzerinde merkeze dövme demirden yapılmış, üzerinde üçgen oyuklar bulunan bir askılık yerleştirilmiş ve çevresi beş yapraklı çiçeklerle kuşatılmıştır. Daha sonra ikinci sırada merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilmiş yapraklı sapların taşıdığı yedi dilimli palmetlerden oluşan süsleme görülür. Sapların aralarına ise beş yapraklı çiçek motifi çakılmıştır. Göbek çevresinde yüzeyi su damlası şeklinde oyulu yapraklar yer alır.

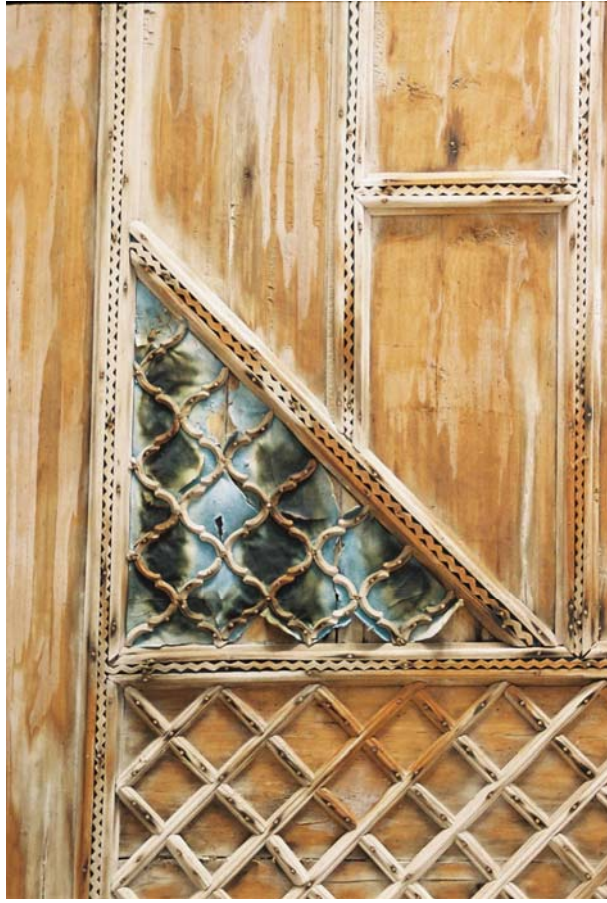


Fotoğraf 185: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavan Göbeği



Fotoğraf 186: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

Dikdörtgen tavanın dört köşesi de zikzaklı suyolları ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zemini yüzeysel döşeme tekniğinde mavi-lacivert tonlarında ebruli bir kumaşla kaplanarak, süsleme arkasına fon yapılmıştır. Üçgen yüzeyler düz ve ters biçimde C kıvrımı yapan çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir. Tavanın bütün köşelerinde birbirinin aynı bezeme kompozisyonu uygulanmıştır.

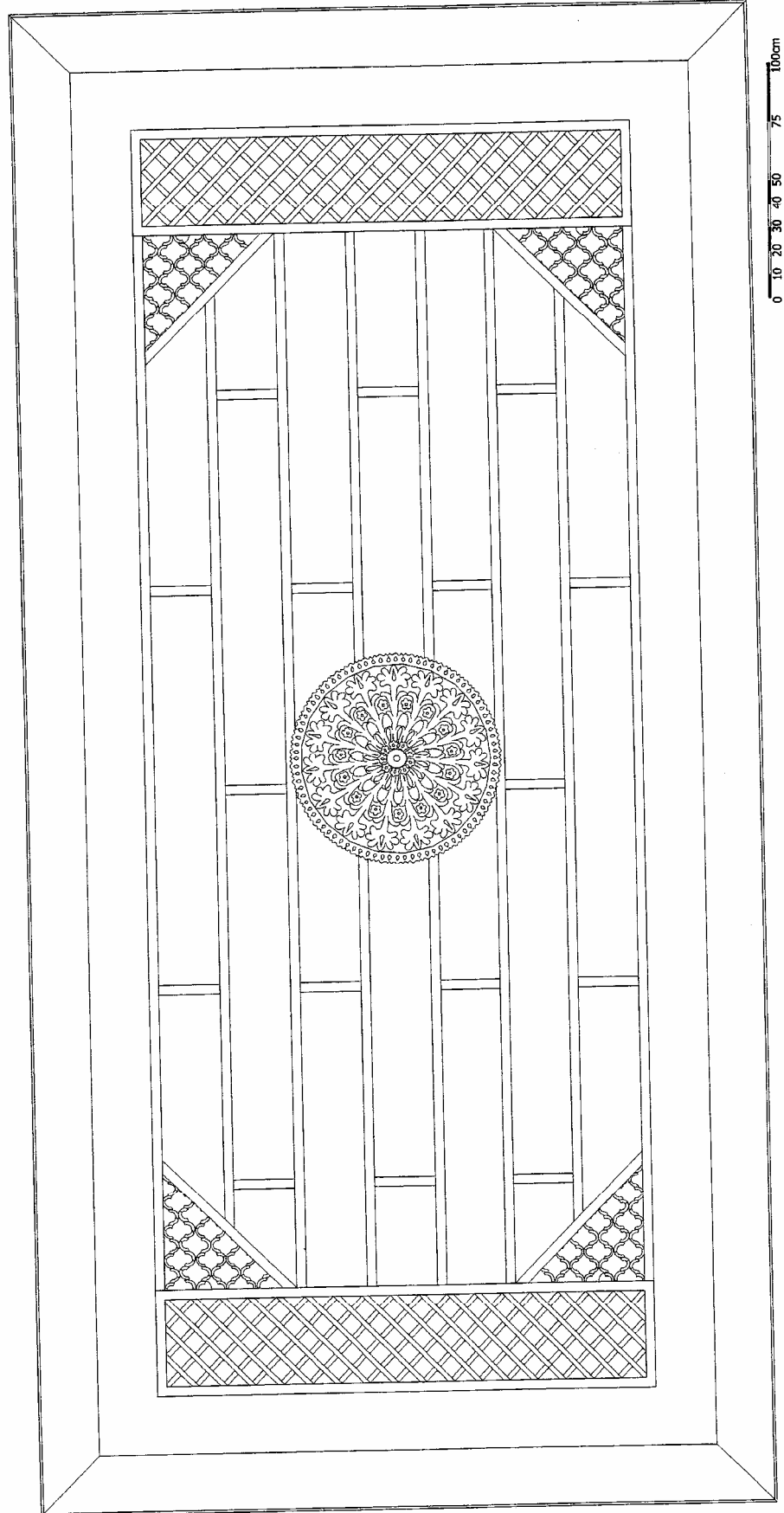


Fotoğraf 187: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı

Nimseki ve aşağıseki kısımlarında yine bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla, duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli çıtalar tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtaların çevrelediği tavan yüzeyleri kademesiz ve sade olarak düzenlenmiştir. Nimseki bölümünde tavan doğu-batı doğrultusunda çakılan çıtalarla dört bölüme ayrılırken; aşağısekide tavan yüzeyi kuzey-güney doğrultusunda çakılan çıtalarla altı bölüme ayrılmıştır. Çıtalar arasında kalan yüzeyler bezeme yapılmaksızın sade bırakılmıştır.



Fotoğraf 188: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü



Çizim 38: Mühürdarzâde Evi, Harem Yazodası Tavanı, Kilimüstü Bölümü (M.Keskin)

3.5.3. Mühürdarzâde Evi Harem Odası Tavanı

Harem bölümü üst katında yer alan ve ikinci bir yazodası niteliğindeki mekan kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın kuzey cephesi ayaza, batı cephesi avluya ve doğu cephesi de arka bahçeye yönlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli oda 363 x 570 cm ölçülerinde olup; kuzey cephesinde iki, doğu cephesinde üç ve batı cephesinde de bir adet olmak üzere toplam altı adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Odanın doğu duvarında, güney duvarına bitişik olarak yerleştirilmiş ahşap bir dolap bulunmaktadır.



Fotoğraf 189: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı

Tavan kademersiz ve tek kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan bezemesiz kuşaktan sonra, ortada kalan iç tavan silmeli bir çıta ile farklı ebatlarda iki bölüme ayrılmıştır. Girişin hemen önünde yer alan birinci alan çıtalarla bölümlendirilmiştir. Ana mekanın üzerini örten dikdörtgen yüzeyin köşeleri çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuş ve merkezine dışbükey daire formlu bir göbek yerleştirilmiştir.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap kısımlarda oyma, çakma ve kazıma teknikleri, kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla

kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Birinci kuşağın çevrelediği iç tavan silmeli çıta ile farklı büyüklükte iki bölüme ayrılmıştır. Girişin hemen önünde yer alan ilk bölümde, ahşap dolabın tavana kadar devam etmesi nedeniyle tavan yüzeyinde daralma meydana gelmiş ve bu alan kuzey-güney doğrultusunda çakılan çıtalarla yüzeyleri sade bırakılmış, sekiz bölüme ayrılmıştır.

Ana mekanın üzerini örten ikinci bölüm yine kuzey-güney doğrultusunda çakılan silmeli çıtalar ile 12 bölüme ayrılmıştır. Burada çıtalar arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için, aralara yer yer aynı çıtaların daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılmıştır.

Tavan merkezine, daire formunda, dışbükey, küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek yüzeyi süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde pembe-siyah tonlarında bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Bu kumaş yüzey üzerinde merkezden dışa doğru ışınal biçimde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Göbek kenar çerçevesinde üzerinde düz ve ters su damlası şeklinde oyuklar bulunan ahşap parçalar



Fotoğraf 190: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı, Göbek Detayı

dikkati çekmektedir. Göbeğin merkezine ise dövme demirden yapılmış, altı yapraklı bir çiçek biçiminde askılık yerleştirilmiştir.

Dikdörtgen tavanın dört köşesi de silmeli çıtalar ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zemini yüzeysel döşeme tekniğinde, mavi-lacivert tonlarında ebruli bir kumaşla kaplanarak, süsleme arkasına fon yapılmıştır. Üçgen yüzeyler çıtalarla kare alanlara ayrılarak geometrik bir bezeme oluşturulmuştur. Tavanın çapraz köşelerinde birbirinin aynı olmak üzere iki farklı bezeme kompozisyonu uygulanmıştır.

Güneydoğu ve kuzeybatı köşede yer alan üçgen yüzeyler, üstü zikzaklı çizgilerle hareketlendirilmiş çıtaların dikey ve yatay ekseninde birbirine dik olarak çakılmasıyla meydana gelen kare alanlara bölünmüşlerdir. Karelerin merkezine ise dört yapraklı çiçek motifleri çakılmıştır.

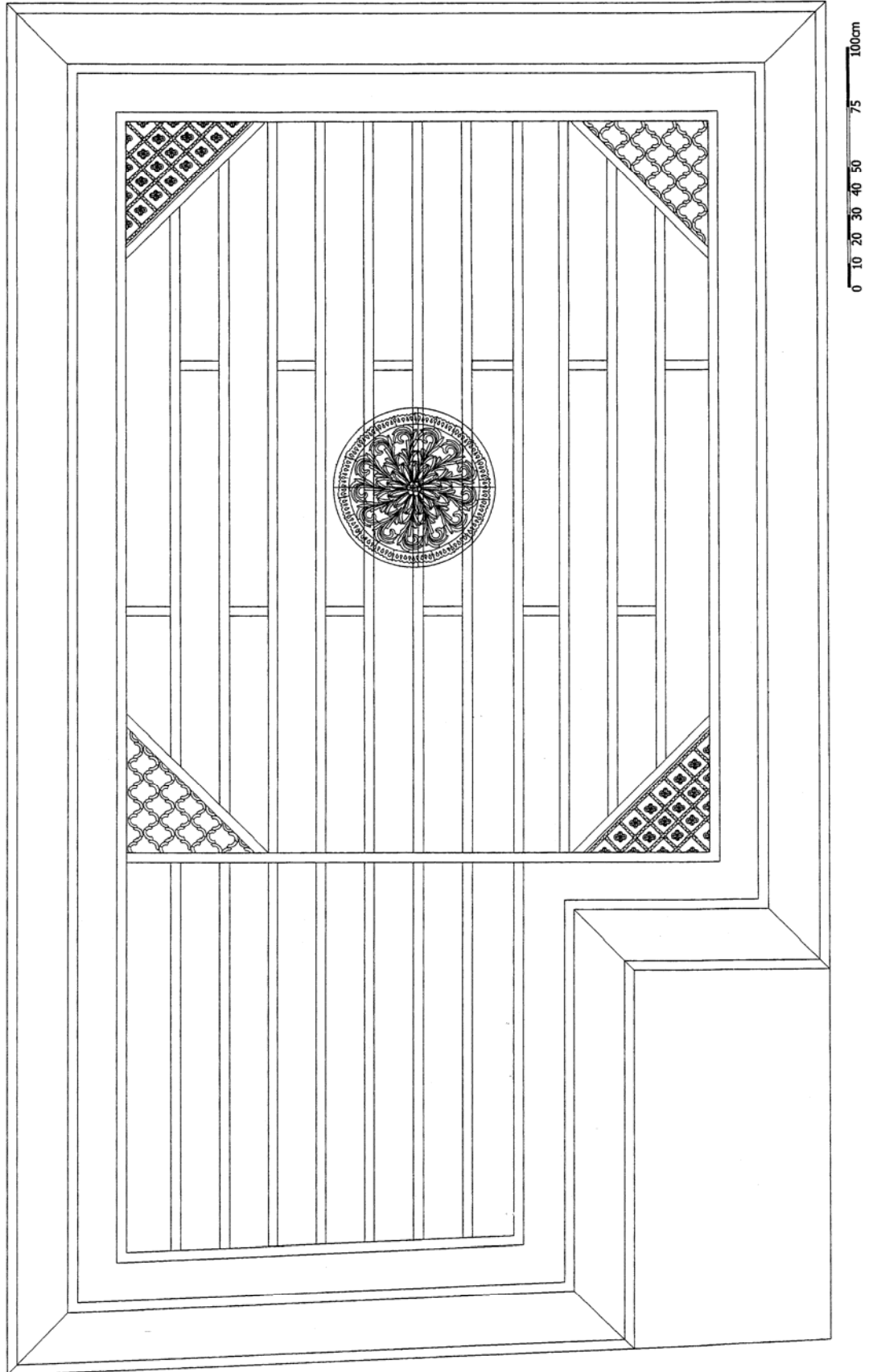


Fotoğraf 191: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı

Güneybatı ve kuzeydoğu köşede yer alan üçgen yüzeyler ise düz ve ters biçimde C kivrımı yapan çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 192: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 39: Mühürdarzâde Evi, Harem Oda Tavanı (M.Keskin)

3.6. ARISTAKZÂDE EVİ

Katolog No: 6

Evin Adı: Arıstakzâde Evi

Bulunduğu yer: Süleymanağa Mahallesi, Kanarya Sokak, No:12

İnşa Tarihi: 19.yy ortaları

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 40-48

Fotoğraf No: 193-209

Genel Tanımı: Arıstakzâde Evi ahşap çatkılı, kerpiç dolgulu ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Evin planı incelendiğinde, mekanların düzgün bir geometriye sahip olmayan şekli ve konumlanışı, döşemelerdeki kot farkları, tüm bunların cepheye ve çatıya yansımaları, evin zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda bölüm bölüm yapılmış olabileceğini akla getirmektedir⁸⁴.



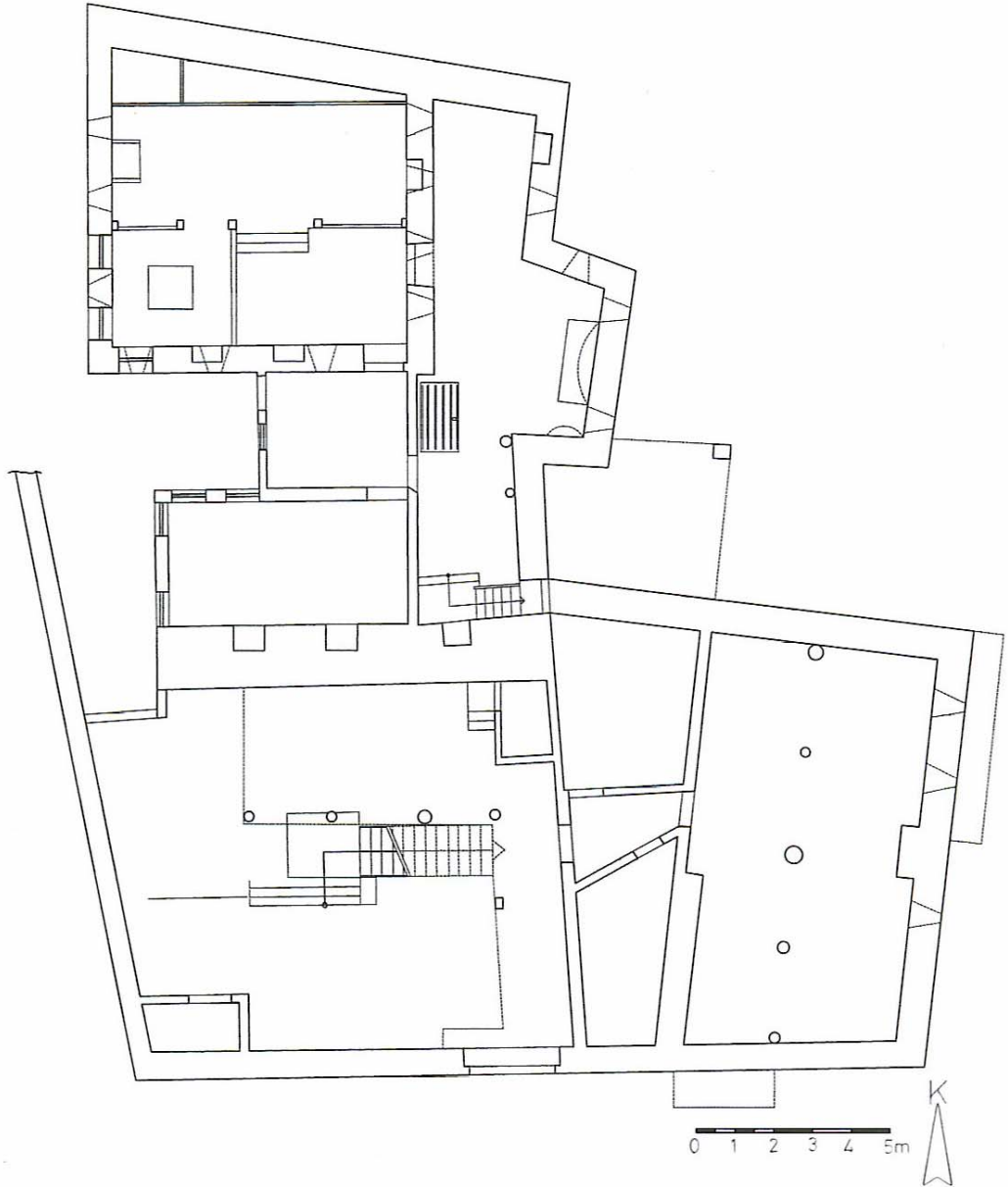
Fotoğraf 193: Arıstakzade Evinin Güneybatıdan Görünüşü

Arıstakzade Evindeki süsleme programı da sadece başodada yoğunlaşmış olup, diğer mekanlar olabildiğince sade görünümlüdür. Başodada bulunan ahşap tavan, alçı ocak

⁸⁴ Ev sahibi 1958 doğumlu Dilaver Arıstak ile 14/03/2005 tarihinde yapılan görüşmede, evin büyük kızı olan Hamide Güresinli'nin (Arıstak) 1973 yılında öldüğü zaman, 95 yaşında olduğunu ve evin ilk yapımını bilmediği öğrenilmiştir. Bu da evin inşa tarihinin 1880'lerden daha eskiye gittiğini göstermektedir. Ayrıca evin ilk inşa edilen bölümlerinin de kuzey tarafta zemin katta yer alan, küçük bir holden dağılımın sağlandığı toyhane, bir oda ve mutfaktan ibaret kısım olduğunu öğrenmekteyiz. Güneyde yer alan ahırlar ve üst kat mekanları daha sonradan inşa edilmişlerdir.

yaşmağı ve çiçeklik gibi dekoratif elemanlar, Divriği’de dahi eşine az rastlanan bir üslupta son derece ince bir zevk ve işçilik eseri olmasına rağmen, bu durum başoda ile sınırlı tutulmuş, diğer mekanlara yansıtılmamıştır.

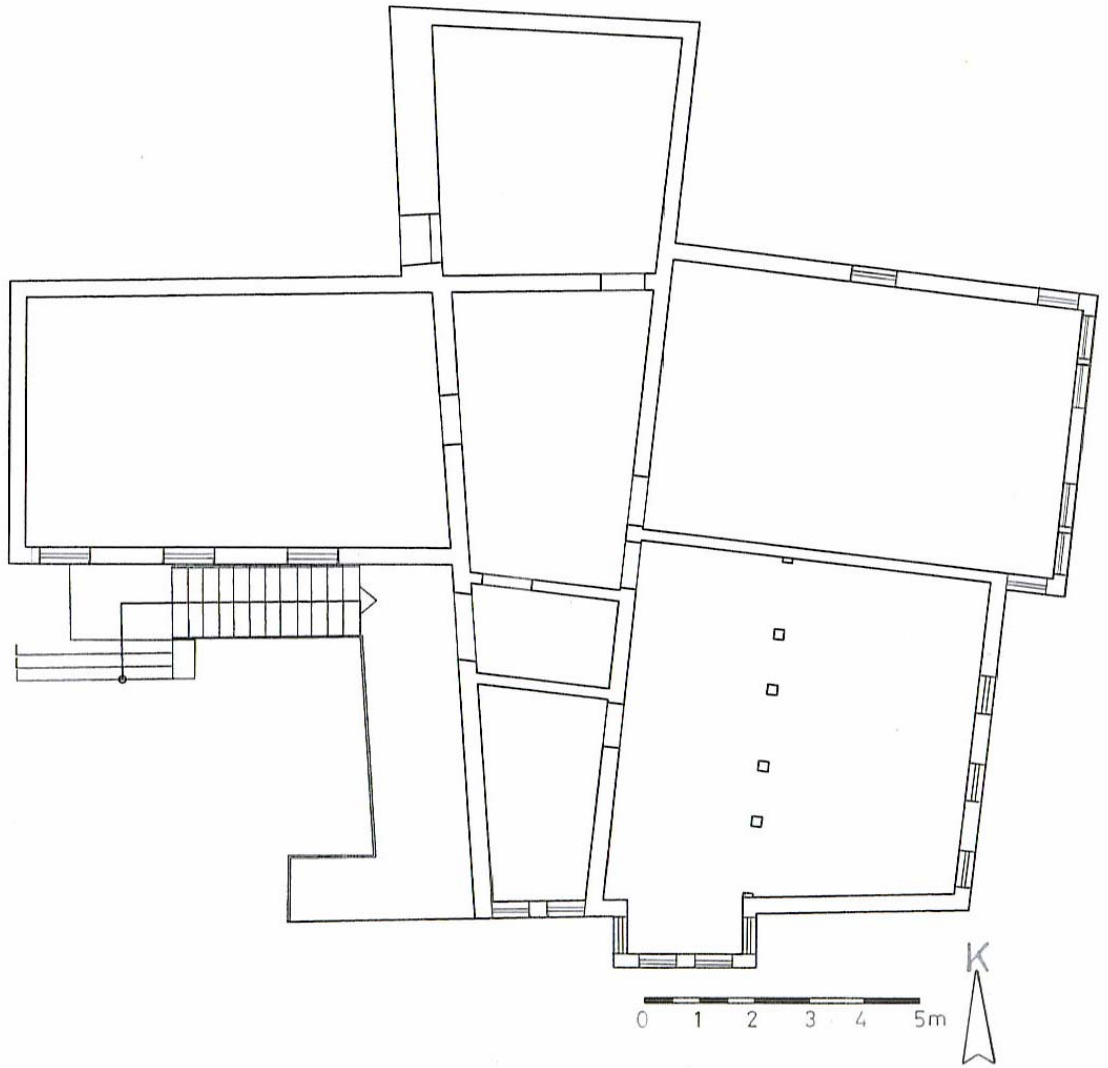
Kuzey-güney doğrultusunda uzunlamasına bir plana sahip olan evin güneyde yer alan ve selamlık olarak nitelendirebileceğimiz kısmı iki katlıdır⁸⁵. Selamlığın batı tarafında küçük bir avlu bulunmaktadır. Çift kanatlı ahşap bir kapı ile girilen avludan zemin katta



Çizim 40: Arıstakzâde Evi Zemin Kat Planı

⁸⁵ Ev sahibi Dilaver Arıstak’dan edinilen bilgilere ve evin yapısal özelliklerine göre eğer Arıstakzâde Evi bölüm bölüm yapılmış ve ilk yapılan bölüm de kuzey tarafta yer alan toyhane-oda-mutfak üçlüsü ise, evin ilk inşa edildiği dönemde haremlik selamlık ayrımından söz edilmesi mümkün değildir. Bu ayrım sonradan ilave mekanlar yapıldıkça ortaya çıkmış olmalıdır.

yer alan ahır ve diğer hizmet birimlerine ulaşmakta ve sonradan betonarmeye dönüştürülmüş bir merdivenle de üst kata çıkılmaktadır. Üst katta ise bir sofa çevresinde dizilmiş başoda, ikinci toyhane, kışodası ve mutfak bulunmaktadır. Genellikle başodalar evin yola ve avluya cepheli bir köşesine yerleştirilmelerine rağmen burada başoda geri planda kalmıştır. Başodanın olması gereken yerde toyhane bulunmaktadır. Buda evin zaman içinde bölüm bölüm yapıldığının bir göstergesi sayılabilir.



Çizim 41: Arıstakzâde Evi Üst Kat Planı

Avlunun kuzeybatısında yer alan, çift kanatlı bir kapı ile ayaza geçilmektedir. Ayazdan evin harem kısmında yer alan tek katlı mekanlara ulaşılmaktadır. Harem dairesi, küçük bir aralıktan ulaşılan toyhane, mutfak ve bir odadan ibarettir. Mutfağın güney kısmında yer alan bir merdiven ve kapı ile ev içinden selamlık bölümüyle bağlantı sağlanmıştır. Ayrıca mutfakta, zeminde bulunan bir kapıdan, toprak zeminin kademelendirilmesi

sonucu doğal bir şekilde yapılan merdivenle inilen, yerdami veya ün adı verilen bodrum katı yer almaktadır. Burası yazın serin, kışın ılık olduğundan mevsim yiyecekleri, peynir, yağ, kavurma gibi kolay bozulabilen yiyecekler burada saklanmaktadır⁸⁶.



Fotoğraf 194: Arıstakzâde Evinin Güney Cephesi



Fotoğraf 195: Arıstakzâde Evi, Toyhanenin Batı Cephesi

Katoloğa dahil edilen tavan, evin selamlık bölümünde üst katta yer alan başodada bulunmaktadır. Başoda, doğu yönde zemin kat duvarından yaklaşık 100 cm dışarı bahçeye doğru bindirme yapılarak büyüklük ve görüş açısı bakımından genişletilmiştir.

⁸⁶ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s. 34, s.135.



Fotoğraf 196: Arıstakzâde Evinin Doğu Cephesi ve Cephede Çıkma Yapan Başoda



Fotoğraf 197: Arıstakzâde Evinin Doğu Cephesinde Yer Alan Başodanın Pencereleeri

Doğu-batı doğrultusunda konumlanan odanın kuzey ve doğu cephesi bahçeye yönlendirilmiştir. Başoda 485 x 727 cm ölçülerinde olup; doğu cephede dört boy pencere ve iki tepe penceresi, kuzey cephede iki boy pencere ve güney cephede bir boy pencere olmak üzere toplam yedi adet boy pencere ve iki adet tepe penceresi ile aydınlatılmıştır. Ancak tepe pencerelerinden biri sonradan kapatılmıştır.



Fotoğraf 198: Arıstakzâde Evinin Başodası

Başoda, aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinden oluşmaktadır. Girişin hemen önünde yer alan aşağıseki 132 cm genişliğinde olup zemini taş kaplamadır ve tavanı düz çıtalıdır. Bu bölümde, batı duvarının tam ortasında alçıdan bir çiçeklik, kuzey duvarında da batı duvarına bitişik olarak yerleştirilmiş ahşap bir dolap bulunmaktadır.

Aşağısekiden bir basamakla kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır. Kilimüstünün zemini ahşap kaplamadır. Kilimüstünde, doğu duvarının tam ortasına alçıdan çok görkemli bir ocak yaşmağı yerleştirilmiştir. Ocağın iki yanına da altta ikişer adet boy pencere, üstte ise birer adet tepe penceresi konmuştur. Pencerelerin önüne de L şeklinde, ön kısmı içbükey ve dışbükey kavisli sabit ahşap sedirler yerleştirilmiştir.

Tavan iki bölümden oluşmaktadır. Aşağıseki ve kilimüstü tavanları, yüzeyi bezemeli bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Aşağıseki tavanı çıtalarla kare ve dikdörtgen geometrik şekiller oluşturacak biçimde bölümlendirilmiştir. Kilimüstü tavanı ise iki kademeli ve dört kuşaklı olarak tasarlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle



Fotoğraf 199: Arıstakzâde Evinin Başodasında, Batı Duvarında Yer Alan Alçı Çiçeklik

sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey 20 kollu yıldız oluşturan baklavalı büyük bir göbekte, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise, çitalarla baklava dilimi şekiller oluşturularak tezyin edilmiştir. Tavan bezemesinde ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar kullanılmıştır. Metot olarak ahşap yüzeylerde oyma, çakma, kazıma, ajur teknikleri kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci, ikinci ve



Fotoğraf 200: Arıstakzâde Evinin Başodasında Doğu Duvarında Yer Alan Alçı Ocak Yaşmağı



Fotoğraf 201: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı

üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Kuşaklar, aralarında yer alan 4 cm genişliğinde, yüzeyi kaval silmeli çitalarla birbirlerinden ayrılmıştır.



Fotoğraf 202: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı

Birinci kuşağın yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Bu kompozisyon tavanın uzun kenarlarında dört, kısa kenarlarında ise üç defa tekrarlanmak suretiyle birinci kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir.

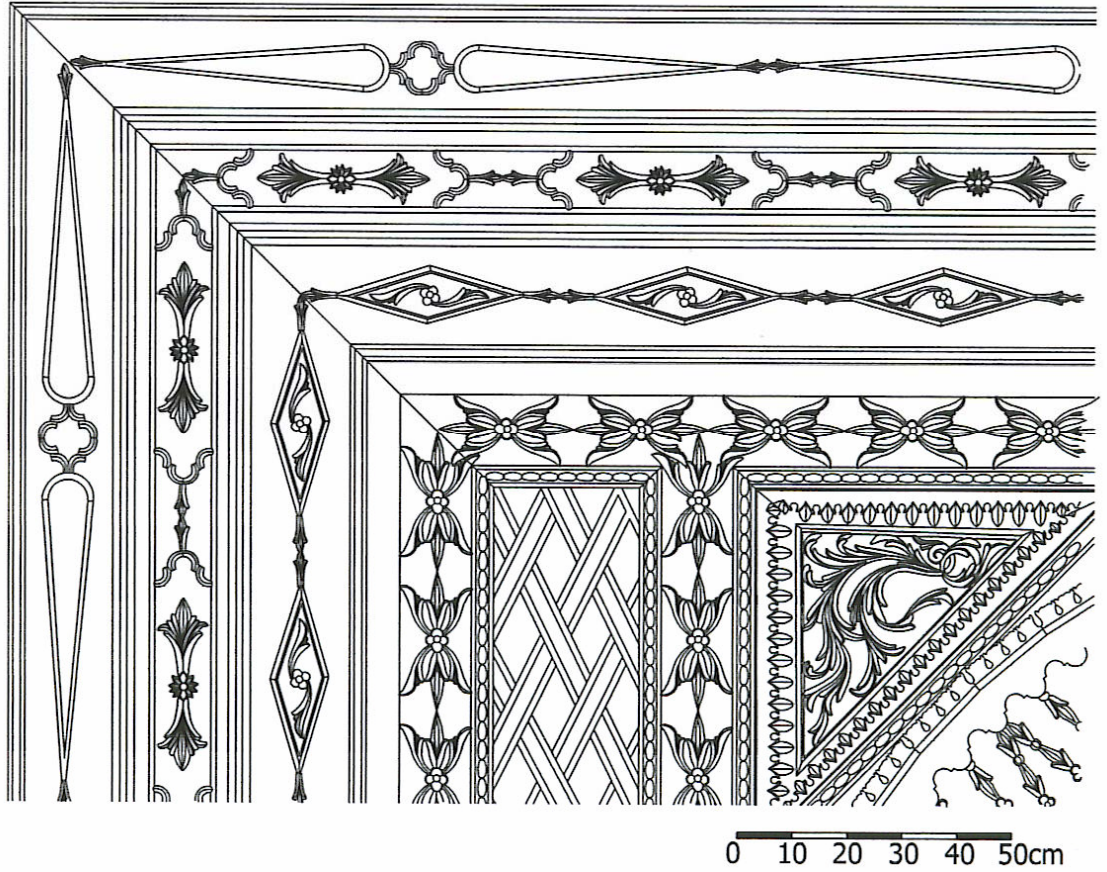
İkinci kuşak yüzeyinde, tavanın uzun kenarlarında sekiz, kısa kenarlarında ise altı defa tekrarlanan, içleri bitkisel bezemeli kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuş yüzeyleri, on yapraklı bir çiçeğin iki ucuna düz ve ters olarak yerleştirilmiş, çanak yaprakları yanlara doğru açılmış, dokuz dilimli palmetlerle süslenmiştir. Kartuşların uçları da üç dilimli palmetlerle sonlanmaktadır.

Üçüncü kuşak yüzeyinin ise baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezendiği görülür. Baklava dilimlerinin yüzeyi dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiştir. Baklava dilimlerinin uçlarına ise üç dilimli palmetler yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında yedi, uzun kenarlarında ise

dokuz defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır. Üçüncü kuşak 3 cm genişliğinde, yüzeyi kaval silmeli bir çıta ile son bulmaktadır.



Fotoğraf 203: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kuşak Bezeme Detayları



Çizim 42: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kuşak Bezeme Detayları

Tavan, aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra, yüzeyi bezemesiz, içbükey bir kuşakla yaklaşık 8 cm çökertilerek kademe yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmekte ve aynı zamanda da farklı büyüklükte üç bezeme yüzeyine bölünmektedir.

Dördüncü kuşak yüzeyinde, merkezdeki dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna yerleştirilen içbükey yapraklar ve üç dilimli palmetler bezemeyi oluşturan ana motiftir. Bu motif tavanın kısa kenarlarında 11, uzun kenarlarında ise 15 defa birbiri ardına tekrar edilerek, kuşak yüzeyi süslenmektedir.

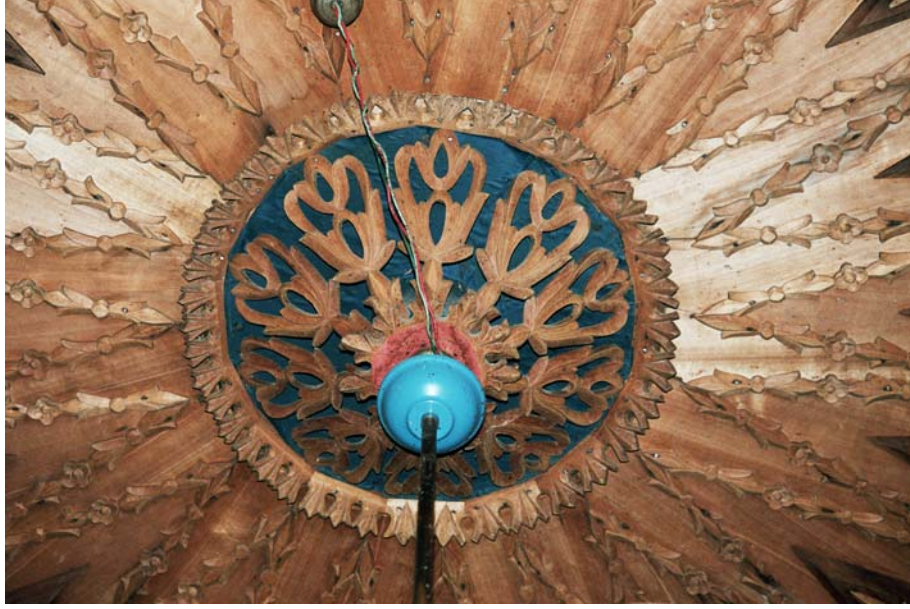
İç tavanda yanlarda yer alan ve dördüncü kuşağın çerçevelediği dikdörtgen alanlar, çıtaların baklava dilimi yüzeyler oluşturacak şekilde çakılmasıyla bölümlendirilmiştir. dördüncü kuşak ile bu panoların arasında yaklaşık 4 cm genişliğinde, yüzeyi birbiri ardı sıra tekrarlanan elips şeklinde figürler yüzeyde kabartma olarak kalacak biçimde oyularak tek parça halinde yapılan elipsli suyolu yer almaktadır.

İç tavanın merkezinde yer alan kare pano, köşeleri çıtalarla pahlandıktan sonra içerisine büyük bir göbek yerleştirilmiştir. Ahşap tavan göbeği 20 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış olup, merkezde daha küçük, daire formunda, dışbükey bir göbek bulunmaktadır. Bu küçük göbeğin zemini süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde, mavi bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Kumaş

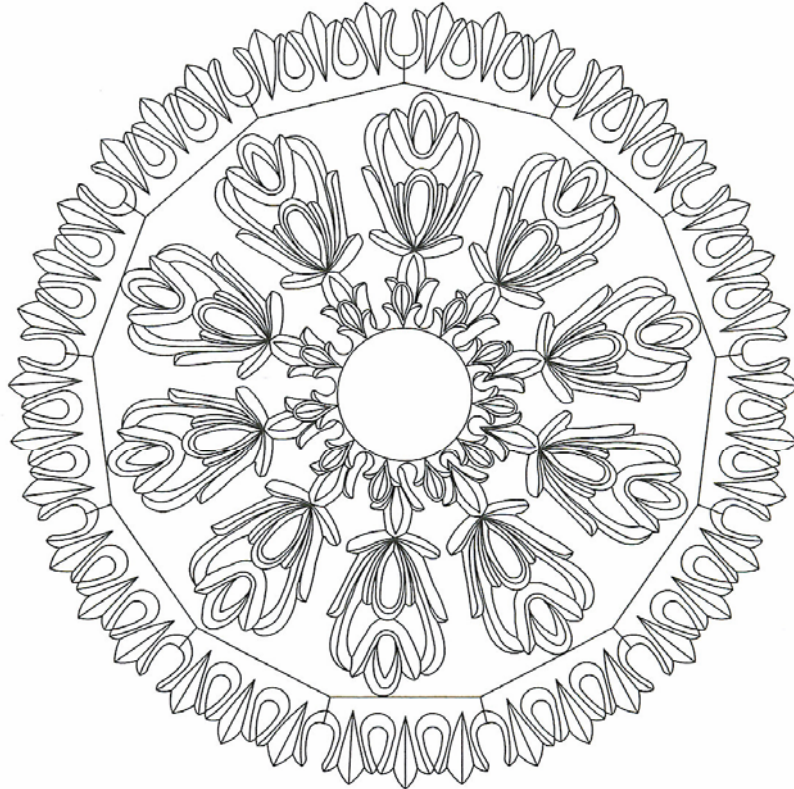


Fotoğraf 204: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu

yüzey üzerinde ise merkezden dışa doğru ışınsal olarak yerleştirilmiş, şakayık biçiminde 10 adet çiçek motifi görülür. Dış çerçevede de yan yana çakılmış kenger yaprakları dikkat çekicidir.



Fotoğraf 205: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Detayı



0 5 10 15 20 25cm

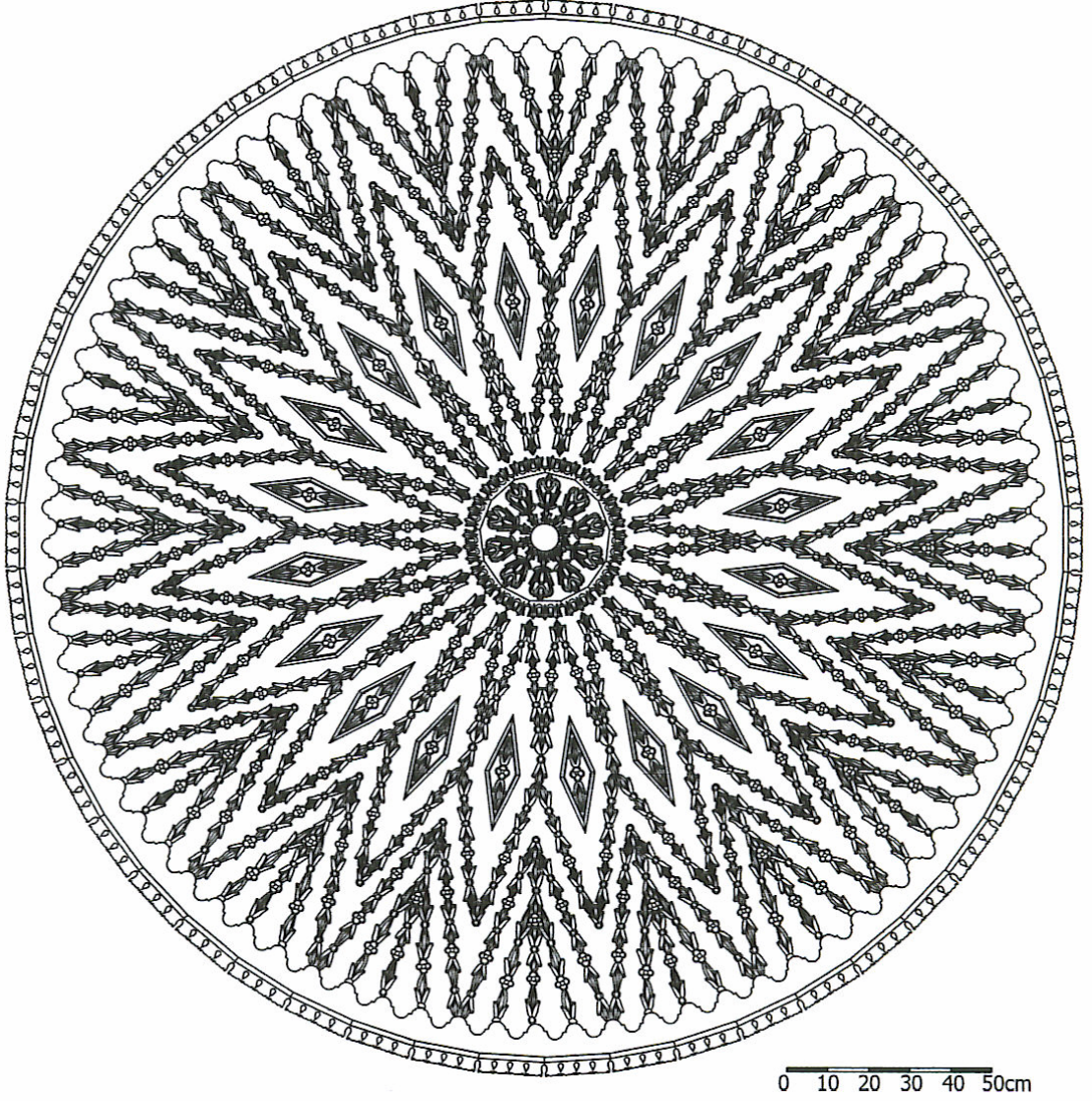
Çizim 43: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Detayı

Göbeğin etrafında kalan tavan yüzeyi, merkezden dışa doğru baklava dilimi alanlar oluşturacak şekilde çakılan, birbiri ucuna eklenmiş üç dilimli palmet biçiminde çıtalarla bölümlendirilmiştir. Baklava dilimi şeklindeki alanların içine ise daha küçük boyutta baklava dilimi panolar yerleştirilmiştir. Bu panoların yüzeyi dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna işlenmiş üç dilimli palmetlerle süslenmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler yine birbiri ucuna eklenmiş, üç dilimli palmet biçiminde çıtalarla tezyin edilmiştir. Uçları palmet şeklinde dilimlendirilmiş püsküller en dış çerçeveyi meydana getirir.

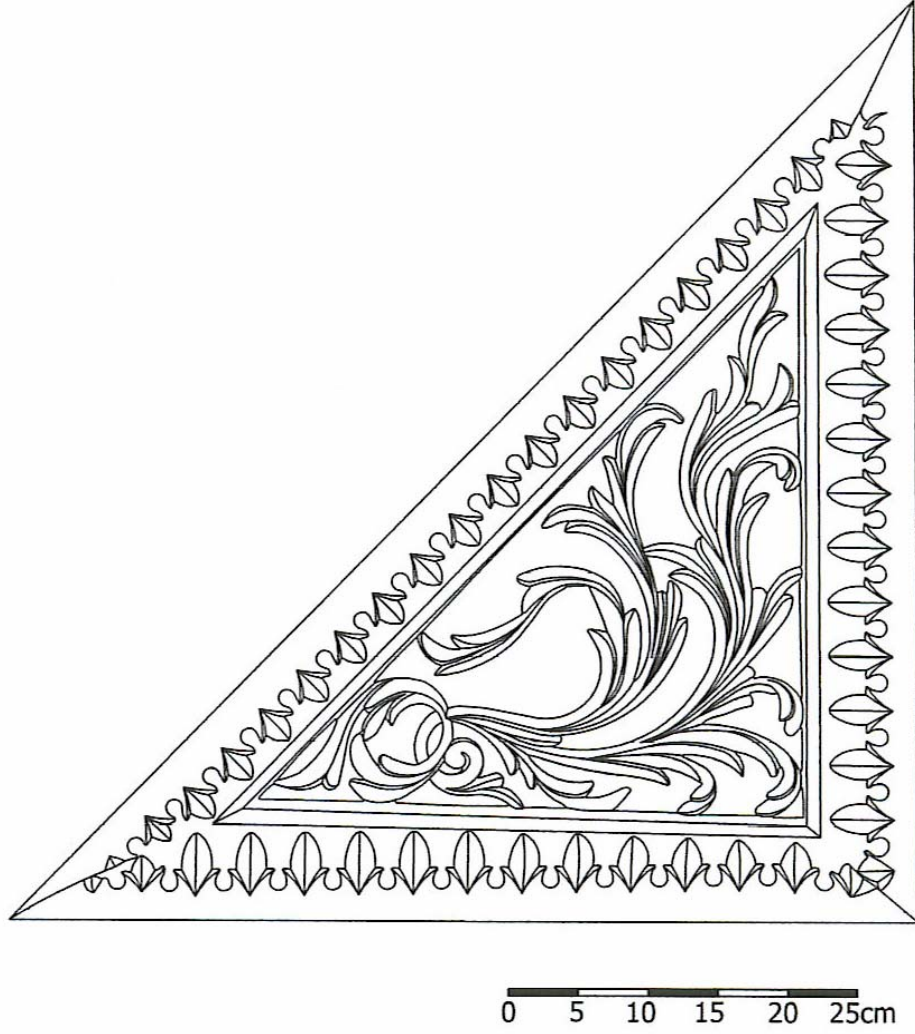


Fotoğraf 206: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu

Kare panonun dört köşesi de çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Bu üçgen köşeliklerin yüzeyi süsleme arkasında fon oluşturacak şekilde, mavi renkli bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel motifler de çivilerle çakılarak kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan mavi kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Tavanın bütün köşelerinde aynı bezeme tekrarlanmıştır. Üçgen yüzey, bezediği alana göre kıvrım yapan kenger yaprakları ile doldurulmuştur. Üçgen yüzeyin çevresi ise yan yana dizilmiş stilize üç dilimli palmetlerle kuşatılmıştır.



Çizim 44: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu



Çizim 45: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı



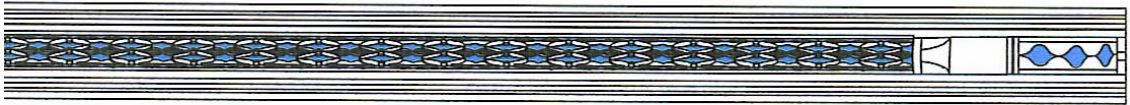
Fotoğraf 207: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı

Girişte yer alan aşağıseki tavanı işlevine uygun biçimde daha sade planlanmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra tavan yüzeyinde, yarım daire kesitli çıtaların kare ve dikdörtgen şekiller oluşturularak çakılmasıyla geometrik bir tezyinat yapılmıştır.



Fotoğraf 208: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Aşağıseki Bölümü

Yazodasında aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinin tavan yüzeyinde de ayrılmasını sağlayan ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan, yüzeyi birbirini takip eden yaprak motifleri şeklinde oyularak zemini kumaş ile kaplanan içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyinde konsolların arasına yerleştirilmiş, yarım altıgen kesitli ve yüzeyi birbiri ucuna eklenmiş üç dilimli palmetlerin çakılmasıyla tezyin edilmiş silme dikkat çekicidir. Bu silmenin zemini ise



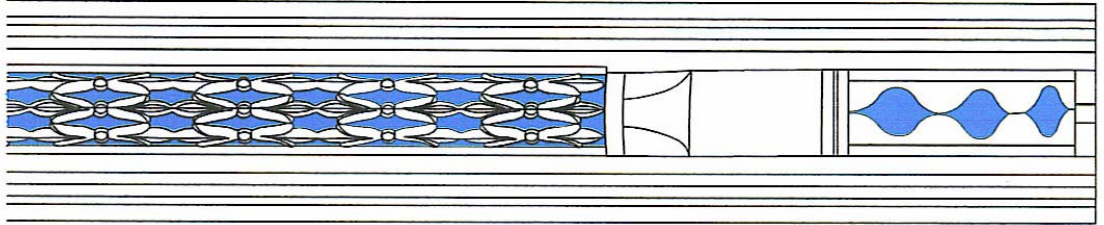
0 10 20 30 40 50cm

Çizim 46: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kiriş Bezeme Detayı

süslemelerin arkasında fon oluşturacak şekilde lacivert renkte bir kumaşla kaplanmıştır. Böylece süsleme aralarındaki boşluklardan kumaş renginin görünmesiyle tavana canlılık kazandırılmıştır.

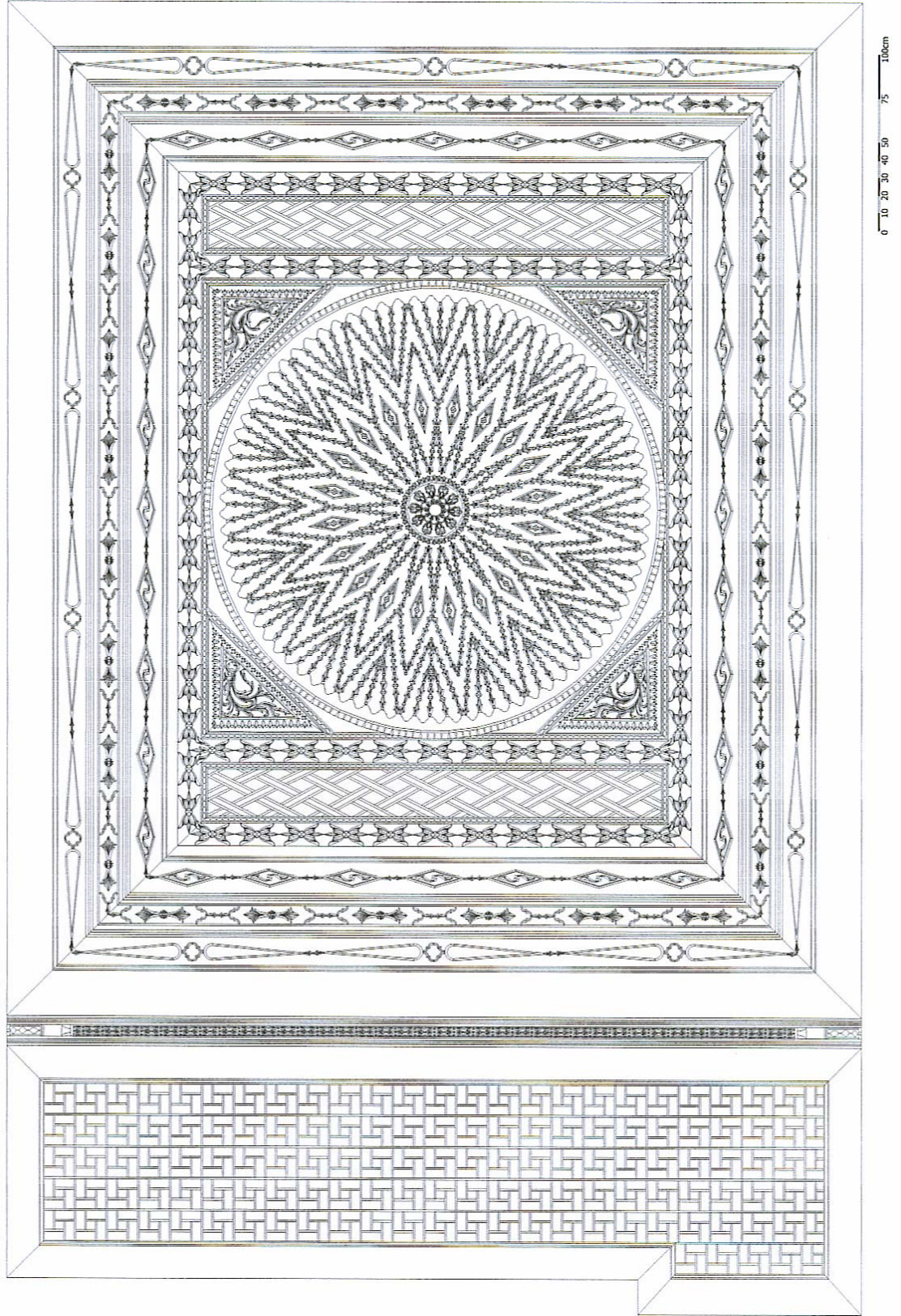


Fotoğraf 209: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kiriş Bezeme Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 47: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı, Kiriş Bezeme Detayı



Çizim 48: Arıstakzâde Evinin Başoda Tavanı

3.7. TOPÇUGİL EVİ

Katolog No: 7

Evin Adı: Topçugil Evi

Bulunduğu yer: Ahmet Paşa Mah. Naci Demirağ Sok. No:88-90

İnşa Tarihi: 19. yy ikinci yarısı

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 49-59

Fotoğraf No: 210-231

Genel Tanım: Topçugil evi ahşap çatıklı, kerpiç dolgulu ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Üç bölümden oluşan evde, avlunun güneyinde yer alan selamlık kısmı ile buranın arkasında batı yönde, bahçe içine doğru uzanan harem kısmı ilk yapılan ve 19. yüzyıl ortalarına tarihlendirilen bölümlerdir. Avlunun kuzeyinde kalan iki katlı bölümde ise zemin kat ilk yapılan kısmın müstemilat birimleri olup, üst kat ev sahibinin ihtiyacı doğrultusunda sonradan 20. yüzyıl ortalarında inşa edilmiştir. Bu bölümde herhangi bir bezeme unsuruna rastlanmamıştır. Ev plan özelliklerini koruyarak günümüze kadar işlevini devam ettirebilmiştir. Ancak ahşap yerine pvc pencere takılması, kerpiç sıva yerine çimento katkılı sıva yapılması gibi malzeme değişiklikleri görülmektedir.



Fotoğraf 210: Topçugil Evi'nin Kuzeydoğudan Görünüşü

Yan yana iki adet kanatlı kapı ile girilen küçük bir avludan zemin kattaki hizmet mekanlarına ulaşılmaktadır. Avlu zemini serbest düzende taş döşeli olup, kuzey ve güney ucunda yer alan birer merdivenle üst kattaki divanhaneye çıkılmaktadır. Ahşap direklerle taşıtılan divanhane geçirdiği onarımlar neticesinde karakteristik özelliğini kaybetmiştir. Divanhanenin güneyindeki kapı ile selamlık aralığına girilmektedir. Aralıktan ise yazodasına, kışodasına ve şimdilerde mutfak olarak kullanılan kahve ocağına ulaşılmaktadır. Divanhanenin altında bulunan orta kanatlı ile de evin batısında yer alan ayaza ve harem kısmına geçilmektedir.



Fotoğraf 211: Topçugil Evi, Avlu İçinden Divanhanenin Görünüşü⁸⁷

Selamlık dairesinin arkasında devam eden harem dairesi ayazın güneyinde uzanmaktadır. Harem dairesi tek katlı olup küçük bir aralıktan ulaşılan odalardan ibarettir. Bu bölümün kuzeyinde ve batısında yapıya sonradan ilave edilmiş, bugün ayrı bir daire olarak kullanılan, tek katlı kütle bulunmaktadır. Evin batısında ise oldukça geniş bir bahçe yer almaktadır.

⁸⁷ Fotoğraf KKTVKBKM Arşivinde 2 envanter no ile kayıtlı tescil fişinden alınmıştır.



Fotoğraf 212: Topçugil Evi'nin 19. yy Ortalarında Yapılan Bölümünün Güneydoğudan Görünüşü.



Fotoğraf 213: Topçugil Evi'nin 20.yy Ortalarında Yapılan Bölümünün Güneydoğudan Görünüşü.

3.7.1. Topçugil Evi Selamlık Bölümü Yazodası Tavanı

Selamlık bölümü üst katında yer alan yazodası doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Doğu cephesi sokağa, kuzey cephesi ise avluya yönlendirilmiştir. Oda, doğu cephede ahşap dikme ve kirişlerin taşıdığı, yaklaşık 100 cm'lik bir çıkma ile sokağa doğru taşırılarak genişletilmiştir. 445 x 686 cm ölçülerindeki yazodası doğu cephede üç adet, kuzey cephede dört adet ve güney cephede de bir adet olmak üzere toplam sekiz adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır.



Fotoğraf 214: Topçugil Evi, Yazodasının İçten Görünüşü

Yazodasına batı duvarının tam ortasında yer alan çift kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir. Aşağıseki ve kilimüstü olarak iki bölümden oluşan odada kapının her iki yanına da ahşap çiçeklik ve gömme dolaplar yerleştirilmiştir. Kapı üzerinde ise duvar yüzeyine tavana kadar bitkisel motiflerden oluşan alçı bezeme işlenmiştir. Aşağısekiden 10 cm'lik bir kademe ile kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır.

Aşağıseki ve kilimüstü tavanları, yüzeyi bezemeli bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Aşağıseki tavanı çitılar ile kare şekiller oluşturularak bezenmiştir. Kilimüstü tavanı ise iki kademeli ve dört kuşaklı olarak tasarlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavanda



Fotoğraf 215: Topçugil Evi, Yazodasının Giriş Kapısı ve Üzerinde Yer Alan Alçı Bezeme

köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır. Göbek ve köşelikler dışında kalan tüm iç tavan yüzeyi tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir. Tavanın bezemesinde ahşabın dışında başka bir malzeme kullanılmamıştır. Süslemede metot olarak oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleri ön plana çıkmaktadır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 12 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci ve üçüncü kuşağın yüzeyi hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. İkinci kuşak yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Bu

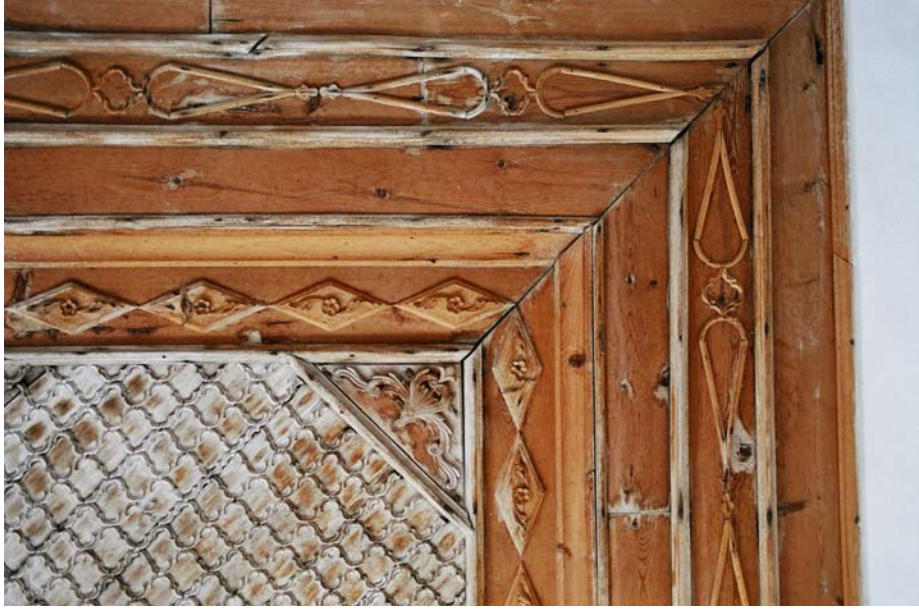


Fotoğraf 216: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı

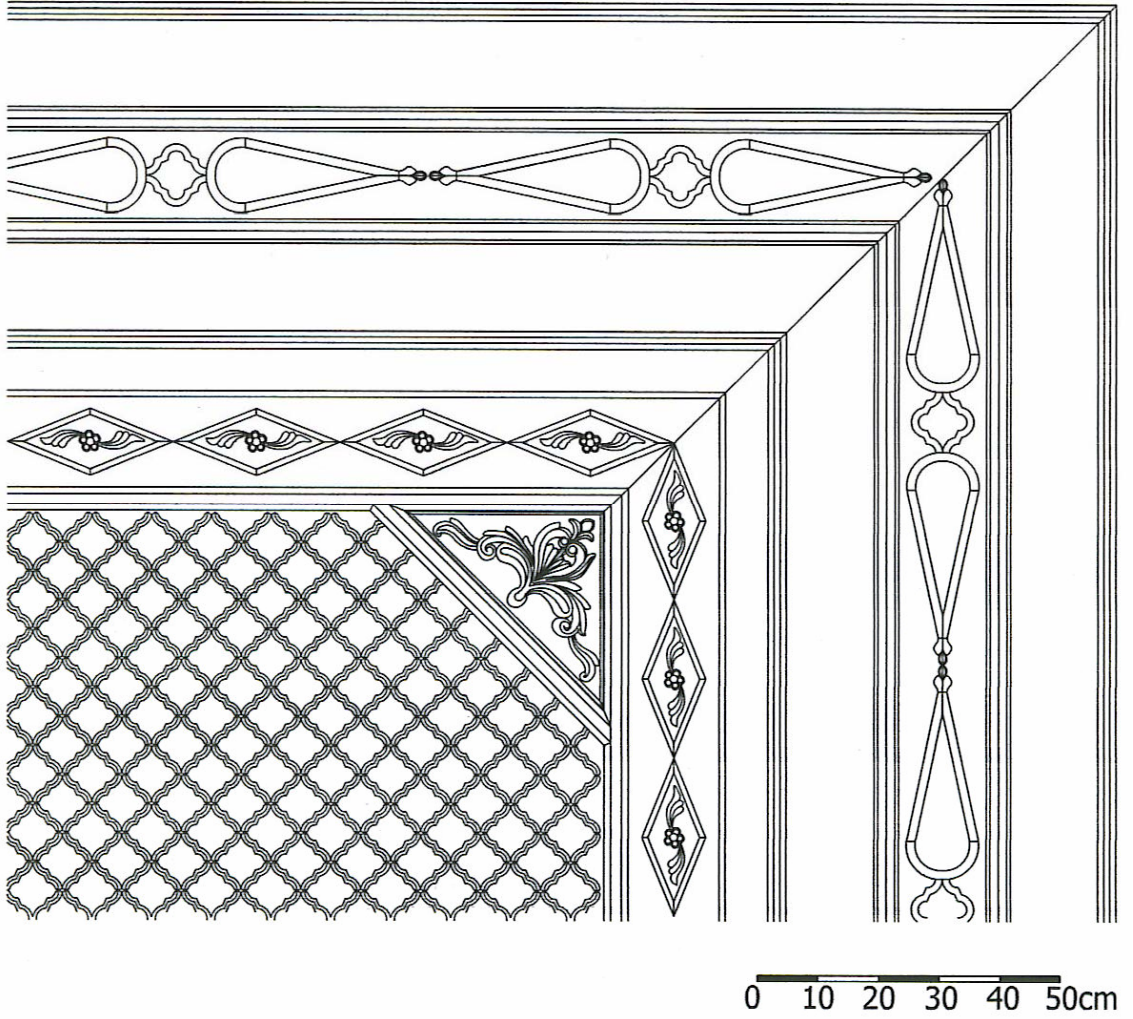
kompozisyon tavanın uzun kenarlarında beş, kısa kenarlarında ise dört defa tekrarlanmak suretiyle ikinci kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir. Kuşaklar, aralarında yer alan 4 cm genişliğinde, yüzeyi silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmışlardır.

Tavanda, kenarlardan merkeze doğru, birinci ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Üçüncü kuşaktan sonra yüzeyi bezemesiz, içbükey bir kuşakla tavan yaklaşık 9 cm çöktürülerek kademe yapılmıştır. Çöktürme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmektedir. Dördüncü kuşak yüzeyinde, tavanın uzun kenarlarında 12, kısa kenarlarında ise dokuz defa tekrarlanan baklava dilimleri dikkati çekmektedir. Baklava dilimlerinin yüzeyi beş yapraklı çiçeklerin uçlarına işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiştir.

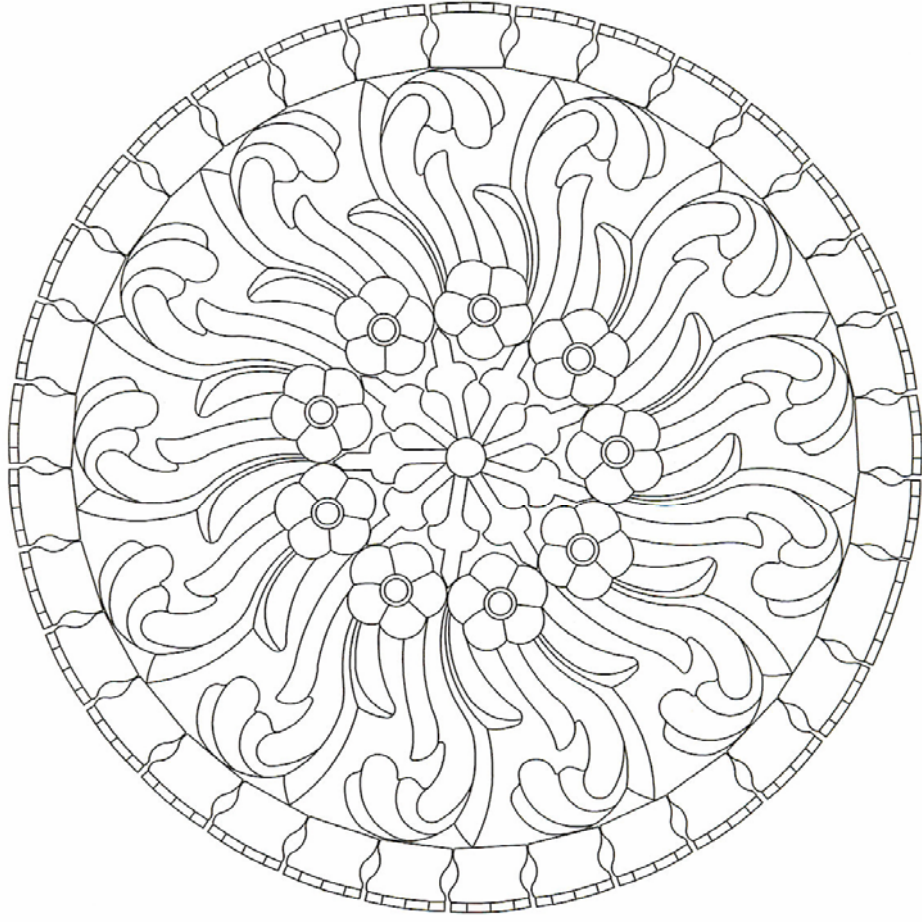
Dördüncü bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan yüzeyi, düz ver ters biçimde C kıvrımı oluşturacak şekilde düzenlenmiş çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir. Tavanın merkezine ise daire formunda, bitkisel bezemeli küçük bir



Fotoğraf 217: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri



Çizim 49: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 50: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

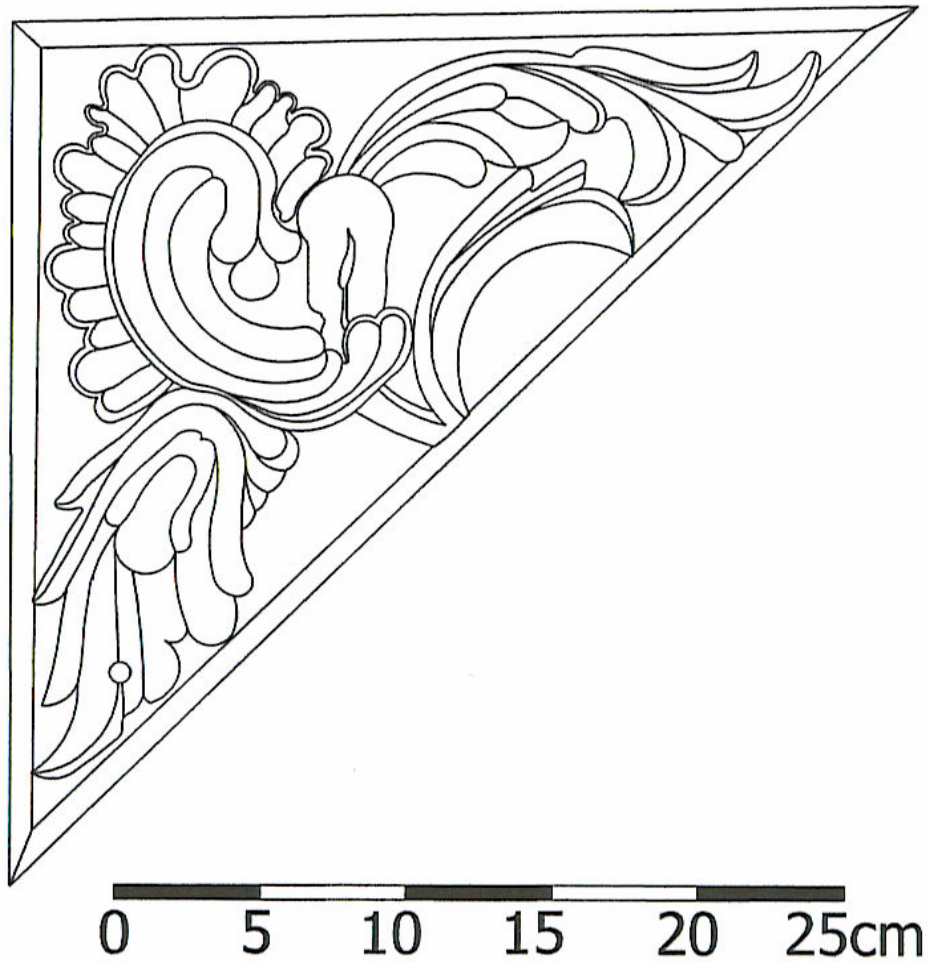


Fotoğraf 218: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

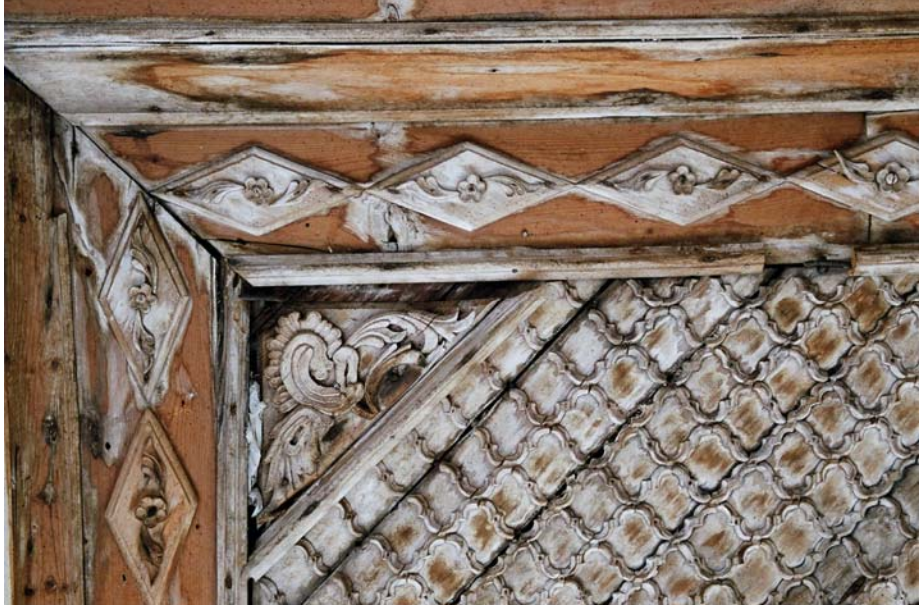
göbek yerleştirilmiştir. Göbek kompozisyonu, merkezdeki rozet etrafına çarkıfelek biçiminde dizilen ve taç yaprağı dilimlenmiş basit yapraklardan oluşmaktadır. Merkezde yer alan rozet bezemesinde ise sap kısımlarından merkezde birleşen dokuz adet üç dilimli palmetler ve bunların çevresine, iki palmet arasında kalacak şekilde, çakılmış beş yapraklı çiçekler dikkati çekmektedir.

İç tavanın köşeleri de çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Çapraz köşeliklerde birbirinin aynı motifler tekrarlanmıştır. Motifler üçgen pano üzerinde kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılmıştır.

Kuzeybatı ve güneydoğu köşelerde üçgen yüzey dikey eksen ve yan kenarları dolduran akant yapraklarıyla süslenmiştir.



Çizim 51: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşeliklerde Bezeme Detayı

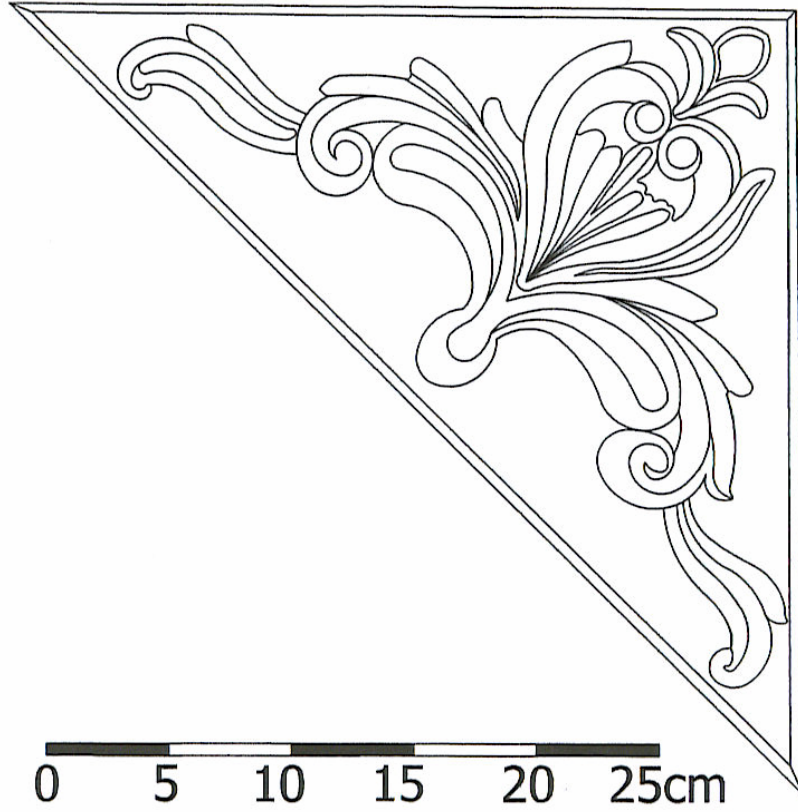


Fotoğraf 219: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı ve Güneydoğu Köşeliklerde Bezeme Detayı

Kuzeydoğu ve güneybatı köşelerde ise üçgen yüzey dikey ekseninde yürek biçimi oluşturan ve yan köşelere doğru kıvrımlar yaparak yüzeyi dolduran akant yapraklarıyla süslenmiştir.



Fotoğraf 220: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu ve Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



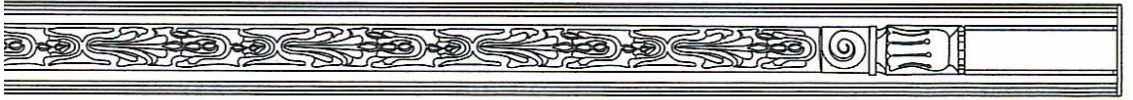
Çizim 52: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu ve Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

İşlevine göre daha sade tutulan aşağıseki tavanında yüzey, silmeli çitaların birbirine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla kare alanlara bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 221: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü ve Kiriş Süslemesi

Aşağıdaki ve kilimüstü tavanlarının arasında yer alan ve tavanların birbirinden ayrılmasını sağlayan 15 cm genişliğindeki ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda bulunan içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyinde, konsolların ucuna eklenen lale ve spiral kabartmaları dikkati çekmektedir. Bu kabartmaların arasına da yarım daire kesitli ve yüzeyine ajur tekniğinde palmetler işlenmiş bir kaval silmenin, kiriş yüzeyini ortalayacak biçimde yerleştirildiği gözlenir.

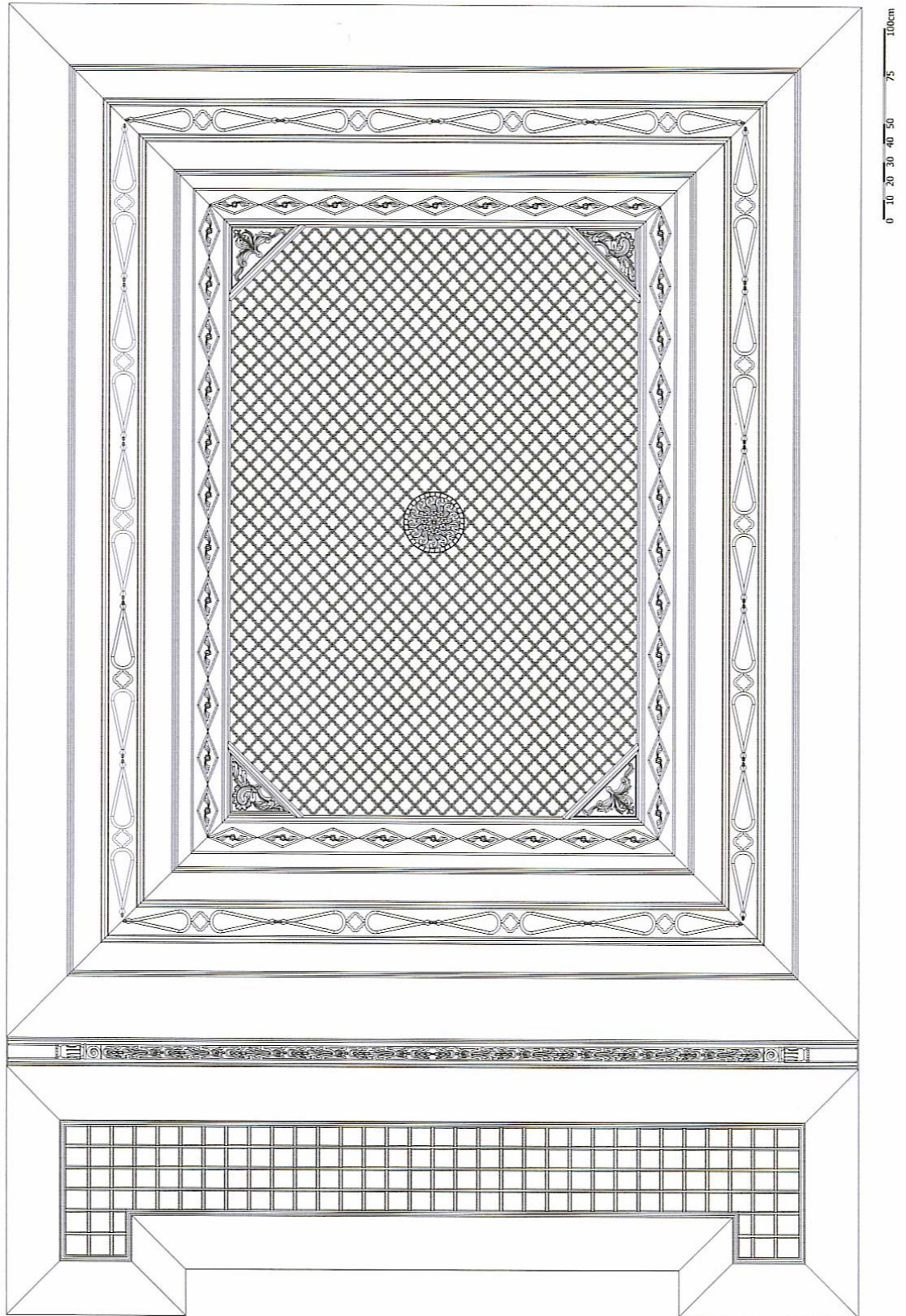


0 10 20 30 40 50cm

Çizim 53: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kiriş Alnında Bulunan Süsleme



Fotoğraf 222: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı, Kiriş Süslemesi



Çizim 54: Topçugil Evi, Yazodası Tavanı

3.7.2. Topçugil Evi Selamlık Bölümü Sofa Tavanı

Selamlık bölümü üst katında yer alan sofa, kuzey-güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen bir mekandır. Sofanın üzeri kallenguçlu (kırlangiçlı) tavanla örtülmüştür. Uçları sofanın kısa duvarlarına oturan dört adet ahşap direk ile tavanın yükü duvarlara aktarılmaktadır. Direklerin çapları 20 - 30 cm arasında değişmekte olup, yüzeyleri de oldukça düzgündür. Direkler yaklaşık olarak 50 cm'lik akslarla yerleştirilmişlerdir. Ahşap direklerin üzerine kırlangiç kanadını andırır bir düzende dizilmiş mertek adı verilen kaplama tahtaları ile tavan meydana gelmektedir. Burada tavan dekoratif özelliğinden önce strüktürel olarak yapının taşıyıcı sisteminin bir parçasıdır.



Fotoğraf 223: Topçugil Evi, Selamlık Bölümü, Sofasının Kallenguçlu Tavanı

3.7.3. Topçugil Evi Selamlık Bölümü Kahve Ocağı Tavanı

Selamlık bölümü üst katında bulunan kahve ocağı yazodasının batısında yer almaktadır. Halen mutfak olarak kullanılan bu mekan kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Dikdörtgen biçimli mekanın üzeri, kallenguçlu (kırlangıçlı) tavanla örtülmüştür. Kahve ocağının kısa duvarlarına paralel şekilde yerleştirilen ahşap direkler ile tavanın yükü duvarlara aktarılmaktadır. Ahşap direklerin uçları hacmin uzun duvarlarına bini yapmaktadır. Direkler yaklaşık olarak 50-60 cm'lik akslarla dizilmişlerdir. Çapları 20-30 cm arasında değişen direklerin yüzeyleri de oldukça düzgündür. Ancak zamanın da yıpratıcı etkisiyle direklerin ortaya yakın bölümlerinde sarkmalar oluşmuştur. Ahşap direklerin üzerine kırlangıç kanadını andırır bir düzende dizilen merteklerle tavan meydana gelmektedir. Tavan, sofa tavanında olduğu gibi yine strüktürel olarak yapının taşıyıcı sisteminin bir parçasını oluşturmaktadır.



Fotoğraf 224: Topçugil Evi, Selamlık Bölümü, Kahve Odasının Kallenguçlu Tavanı

3.7.4. Topçugil Evi Harem Bölümü Yazodası Tavanı

Harem bölümü zemin katında yer alan dikdörtgen mekan doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. 352 x 655 cm ebatlarındaki yazodası kuzey ve batı cephelerinde bulunan ikişer adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Oda içinde özellik arzeden ve bezemeli olan tek bölüm tavan kısmıdır.



Fotoğraf 225: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı

Tavan düz ve tek kuşaklı olarak tasarlanmış olup, küçük hasarlar ve bezeme kayıpları ile günümüze ulaşabilmiştir. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Bütün tavan yüzeyi tek bir kuşakla çevrelenmiştir. İç tavan farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir. Yanlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise çıtalarla bölümlendirilmiştir. Tavanın bezenmesinde ahşabın dışında başka bir malzeme kullanılmamıştır. Teknik olarak ise oyma ve çakma teknikleri görülmektedir.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 8 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bütün tavanı çevreleyen kuşağın yüzeyi, bezeme yapılmadan düz bırakılmıştır. İç tavan yüzeyi, tavanın kısa kenarlarına paralel olarak atılan kuşaklarla farklı ebatlarda üç bezeme alanına ayrılmıştır.

Yanlarda yer alan dikdörtgen yüzeylerin içi, silmeli çıtaların birbirine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla küçük karelere bölümlendirilmiştir.



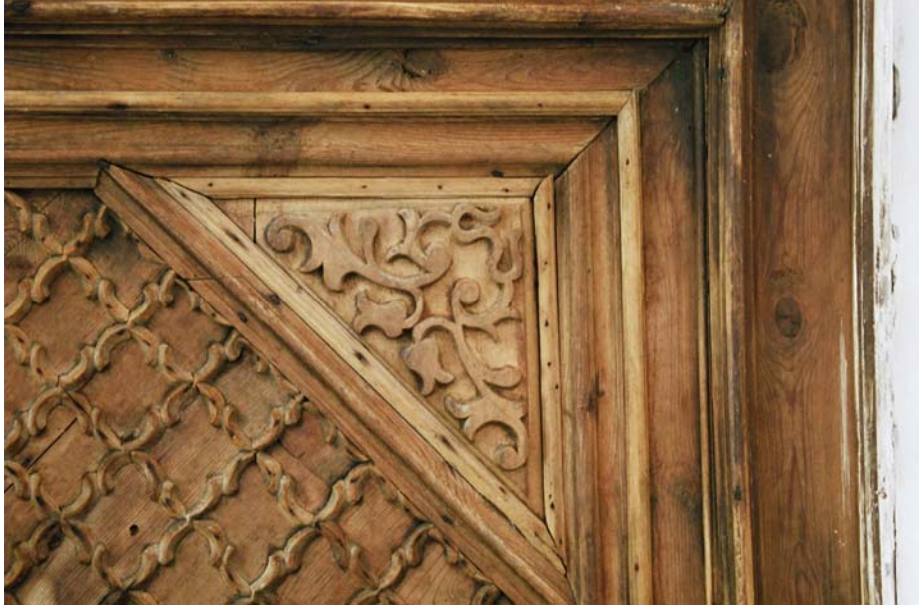
Fotoğraf 226: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı

Ortada kalan kare yüzey ise düz ve ters biçimde C kıvrımı yapan çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir. Kare tavanın dört köşesi de silmeli çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Bütün köşeliklerde birbirinden farklı motifler uygulanmıştır. Motifler üçgen pano üzerinde kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılmıştır.

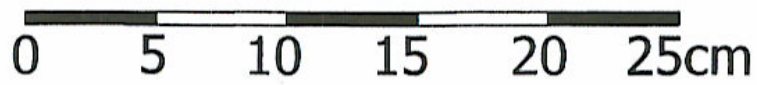
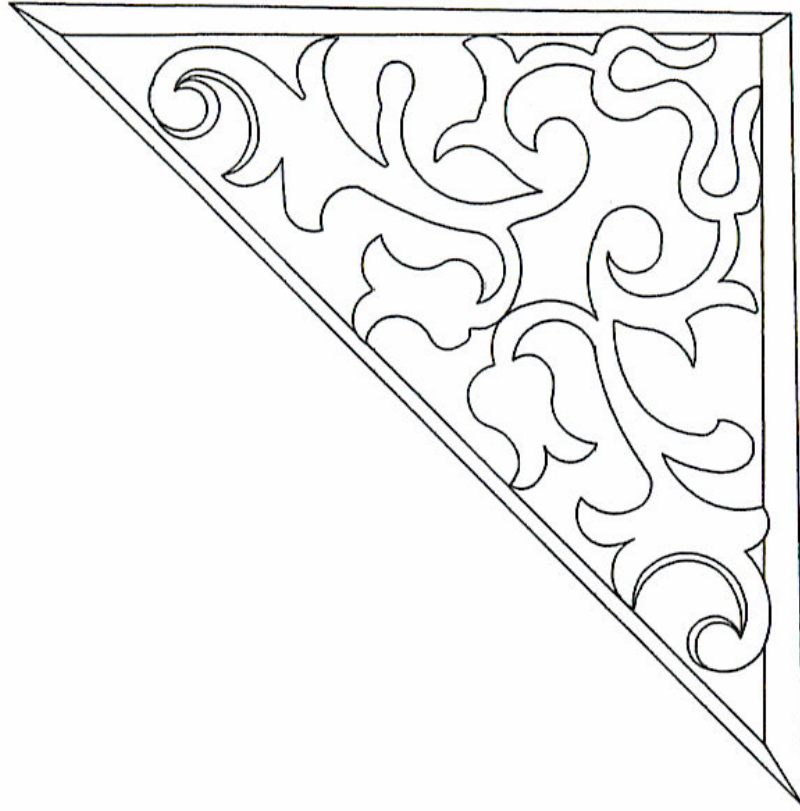
Tavanın kuzeybatı ve güneybatı köşelerinde üçgen yüzeyler lale ve sümbül motifleriyle bezeli iki dalla hareketlendirilmiştir.



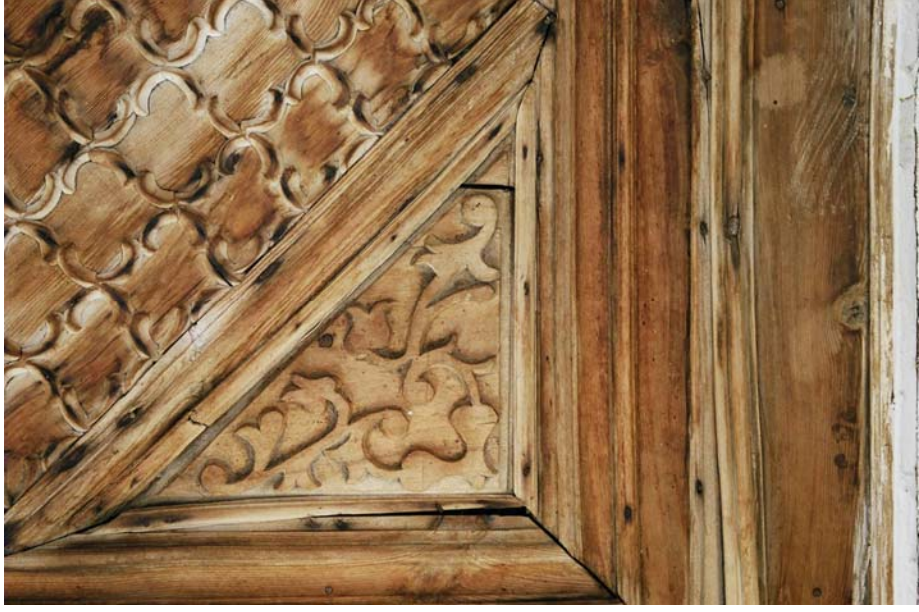
Fotoğraf 227: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Dikdörtgen ve Kare Yüzeylerin Bezeme Detayı



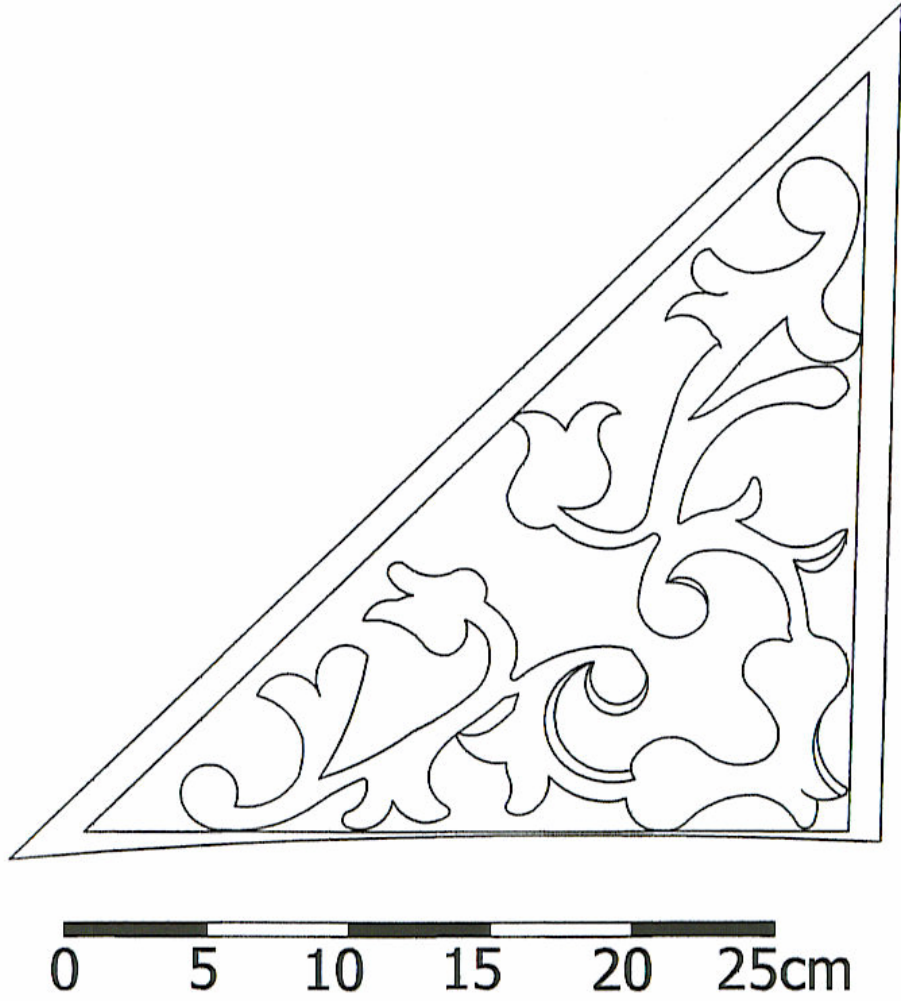
Fotoğraf 228: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 55: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

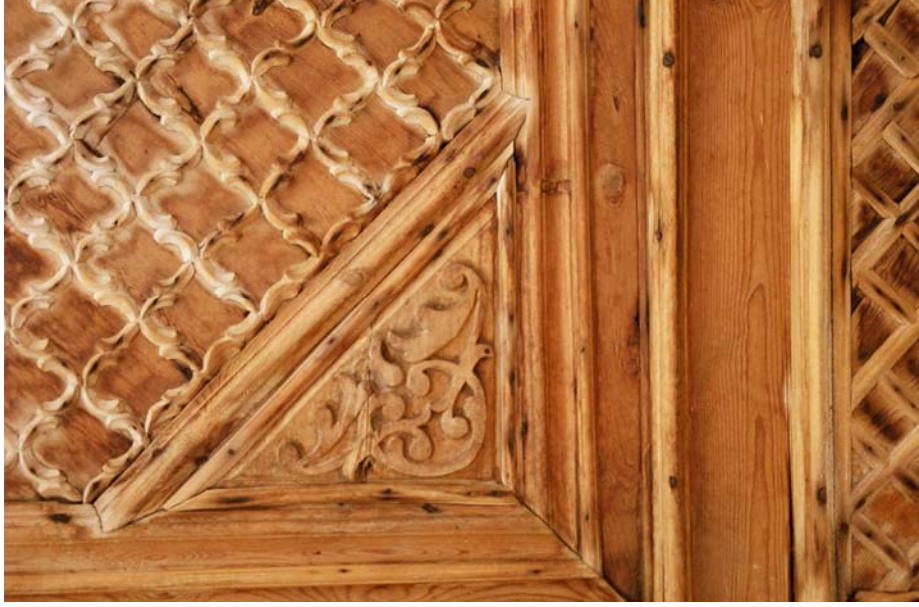


Fotoğraf 229: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

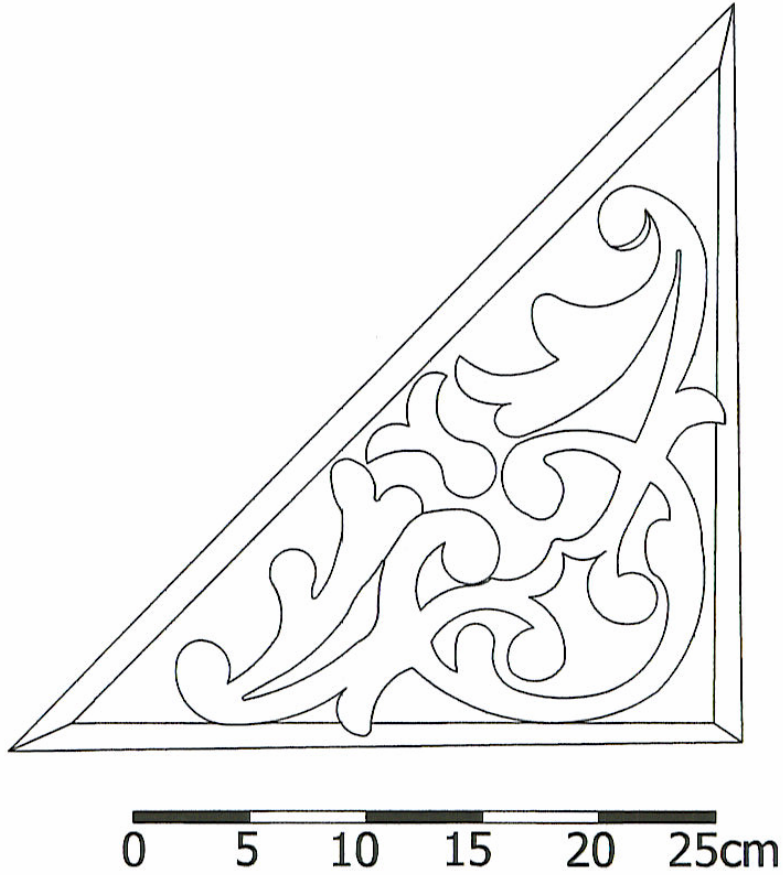


Çizim 56: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeydoğu köşede iki adet dilimli yaprak ve uçları düğmelenmiş C biçiminde kıvrım yapan bir sap, üçgen yüzeyi süsleyen motifler olarak dikkati çeker.



Fotoğraf 230: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

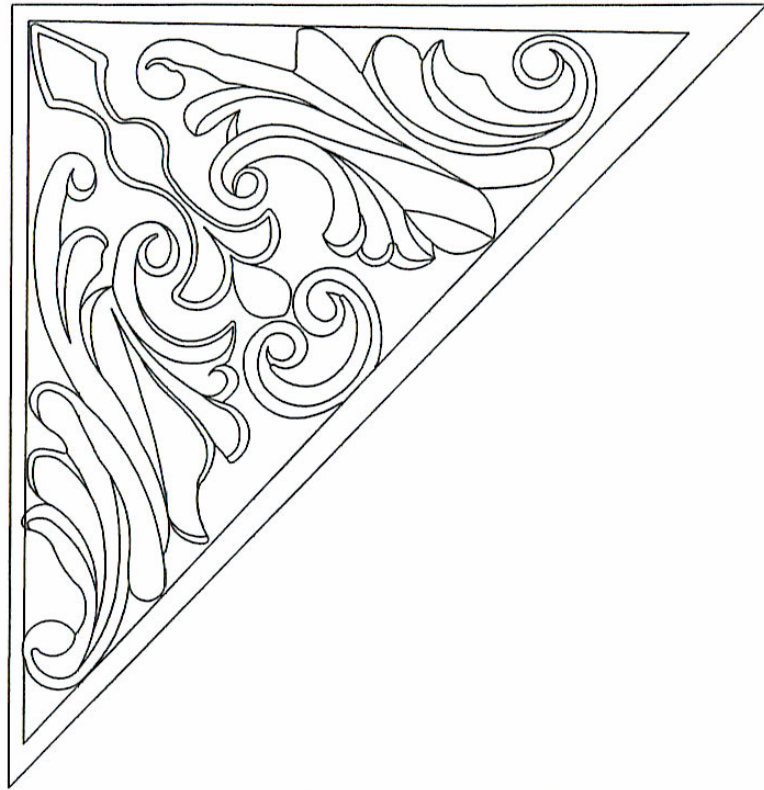


Çizim 57: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneydoğu köşede ise üçgen yüzey, dikey eksenine ters biçimde yerleştirilen üç dilimli palmet ve bunu iki yandan çerçeveleyen uçları düğmelenmiş akant yaprakları ile tezyin edilmiştir.

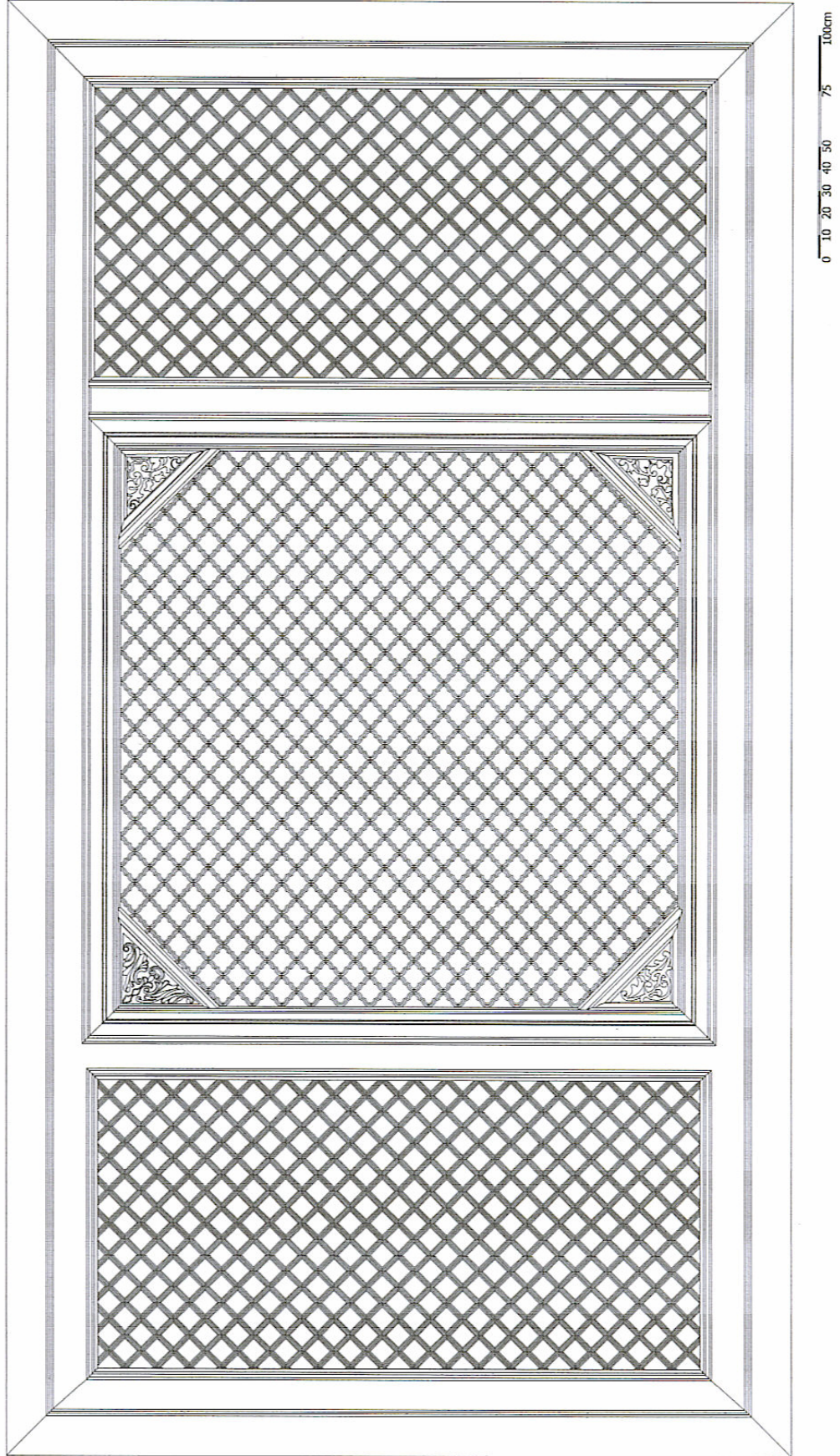


Fotoğraf 231: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 58: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 59: Topçugil Evi, Harem Bölümü, Yazodası Tavanı

3.8. TIRAMPACIGİL EVİ

Katolog No: 8

Evin Adı: Tırampacıgil Evi

Bulunduğu yer: Kocapaşa Mahallesi, Nevruz Sokak, No:4

İnşa Tarihi: 1900⁸⁸

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 60-69

Fotoğraf No: 232-254

Genel Tanım: Trampacıgil evi ahşap çatkı arası kerpiç dolgu sisteminde iki katlı olarak inşa edilmiştir. Üst örtüsü düz toprak dam iken sonradan kiremit çatı yapılmıştır. Yapı aslen ismini aldığı Tırampacıgil ailesine ait iken 1980’lerde satılmış ve bundan sonra da iki ayrı konuta bölünerek farklı aileler tarafından kullanılmıştır. Mekan içlerine bazı bölüntüler ve eklentiler yapılmıştır. Bütün bunlara rağmen plan şemasını koruyarak, ufak değişikliklerle günümüze ulaşabilmiş ev örneklerindendir.



Fotoğraf 232: Tırampacıgil Evinin Güneybatıdan Görünüşü

Tırampacıgil Evi, haremlik ve selamlık olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. U şeklinde kareye yakın bir plana sahip olan evin ana cephesi güneye, avluya yönlendirilmiştir. Evin yer aldığı parselin sokağa cephesi bulunmasına rağmen yapı,

⁸⁸ KKTVKBKM Arşivinde 48 envanter numarası ile kayıtlı tescil fişinde yapının inşa tarihi 1900 olarak belirtilmiştir. Ancak kitabe sütunu boş bırakıldığından kitabesinin olup olmadığı ve bu tarihin nereden öğrenildiğine ilişkin bilgi mevcut değildir.

önünde genişçe bir avlu bırakılarak inşa edilmiştir. Evin direkt sokak üzerinde yer alan bir odası bulunmamaktadır. Evin güneyindeki sokaktan kanatlı ahşap kapı ile avluya girilmektedir. Girişin tam karşısında yer alan ahşap merdivenle selamlık üst katına çıkılırken, ayakcakbaşının altında yer alan orta kanatlı ile ayaza ve harem dairesine geçilmektedir. Ayazın devamında ise büyük bir bahçe bulunmaktadır.



Fotoğraf 233: Tırapacıgil Evinin Güneybatıdan Görünüşü⁸⁹



Fotoğraf 234: Tırapacıgil Evinin Güney Cephesi, Avlu İçinden Görünüşü

⁸⁹ 233 ve 236 nolu fotoğraflar KKTVKBKM arşivinde 48 envanter numarası ile kayıtlı tescil fişinden alınmıştır.



Fotoğraf 235: Tırampacıgil Evinin Kuzey Cephesi ve Toyhane Girişi



Fotoğraf 236: Tırampacıgil Evinin Kuzey Cephesi ve Toyhanenin Devamında Ara Katta Yer Alan Tek Katlı Yazodası

Selamlık kısmının üst katında kışodası ve yazodası yer almaktadır. Kışodası avluya, yazodası ise ayaza ve bahçeye yönlendirilmiştir. Selamlık bölümünün zemin katında ise ayazdan girilen toyhane yer almaktadır. Toyhane de ayaza yönlendirilmiştir. Toyhanenin devamında ise kuzeye doğru uzanan, ara kat gibi zeminden biraz yükseltilmiş tek katlı kütle yerleştirilmiştir. Bu bölümde de bir yazodası bulunmaktadır.



Fotoğraf 237: Tırapacıgil Evi, Toyhanenin İçten Görünüşü

3.8.1. Tırapacıgil Evi Selamlık Bölümü Kışodası Tavanı

Kışodası, selamlık bölümü üst katında, güney-kuzey doğrultusunda konumlanmıştır. 360 x 650 cm ebatlarındaki dikdörtgen mekan, güney cepheye açılan iki adet boy pencere ile aydınlatılmaktadır. Kışodası aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinden oluşmaktadır. Girişin hemen önünde yer alan aşağıseki 118 cm genişliğinde olup, zemini taş döşeli ve tavanı düz çıtalıdır. Bu bölüm oda içinde hem ayakkabının çıkarıldığı bir pabuçluk hem de diğer mekanlara geçişi sağlayan bir koridor niteliğindedir. Aşağısekinin doğusunda bulunan kapı ile sofaya batısında bulunan kapı ile de arka taraftaki odaya ulaşılmaktadır.

Aşağısekiden bir basamakla kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır. Kilimüstünün zemini ahşap kaplamadır. Kilimüstünde, güney duvarının tam ortasına alçıdan bir mihrap yerleştirilmiştir. Mihrabın iki yanında da birer adet boy pencere vardır. Pencereilerin önüne ise güney duvarı boyunca sabit ahşap sedir yapılmıştır.

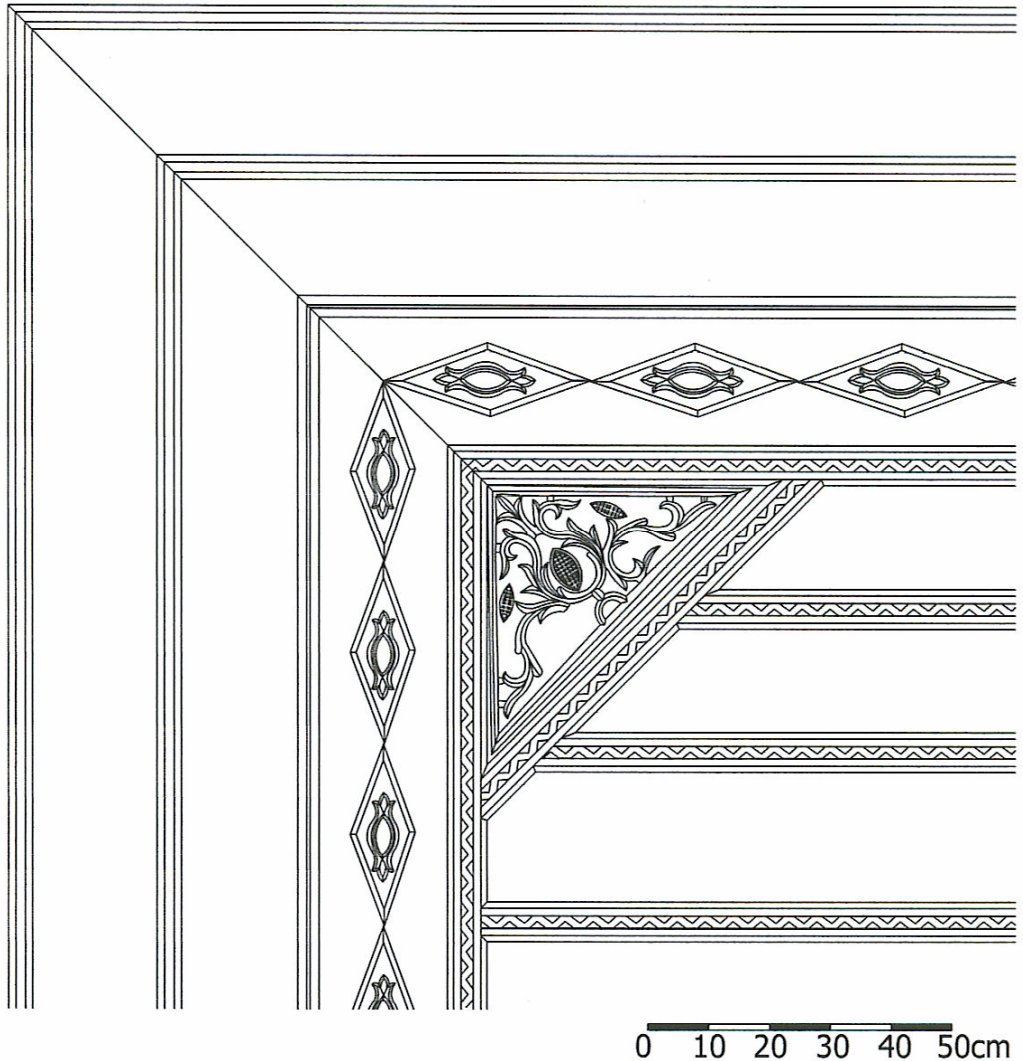
Tavan iki kademeli ve üç kuşaklı olarak tasarlanmış olup, oldukça sağlam durumdadır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan, yüzeyi bezemesiz iki kuşaktan sonra çökertme yapılmıştır. Üçüncü bir bezeme kuşağı ile iç tavan çevrelenmiştir. İç tavanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş, içleri



Fotoğraf 238: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı

bitkisel ve geometrik ögelerle bezenmiştir. Tavan merkezinde ise daire formunda küçük bir göbek yer almaktadır. Tavan bezemesinde ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap yüzeylerde oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleri kullanılırken; kumaş kısımlarda yüzeysel ve kabartmalı döşeme teknikleri uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Tavanda en dıştan merkeze doğru birinci ve ikinci kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Bu kuşakların yüzeyleri bezeme yapılmaksızın düz bırakılmıştır. Kuşaklar, aralarında yer alan kaval silmeli çıtalarla sınırlandırılmıştır.



Çizim 60: Tirampacigil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Bezeme Detayı

İkinci kuşaktan sonra tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 9 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme altında, ters ve düz çakılmış C şeklinde çıtalar etek bezemesini meydana getirir. Bezemelerin altına siyah renkli bir kumaş boydan boya fon oluşturacak şekilde yüzeysel döşeme tekniğiyle yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 239: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme Detayı

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyini çepeçevre saran üçüncü kuşak baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiştir. Baklava dilimlerinin yüzeyi oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer palmetle süslenmiştir. Madalyonun



Fotoğraf 240: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Üçüncü Kuşak Bezeme Detayı

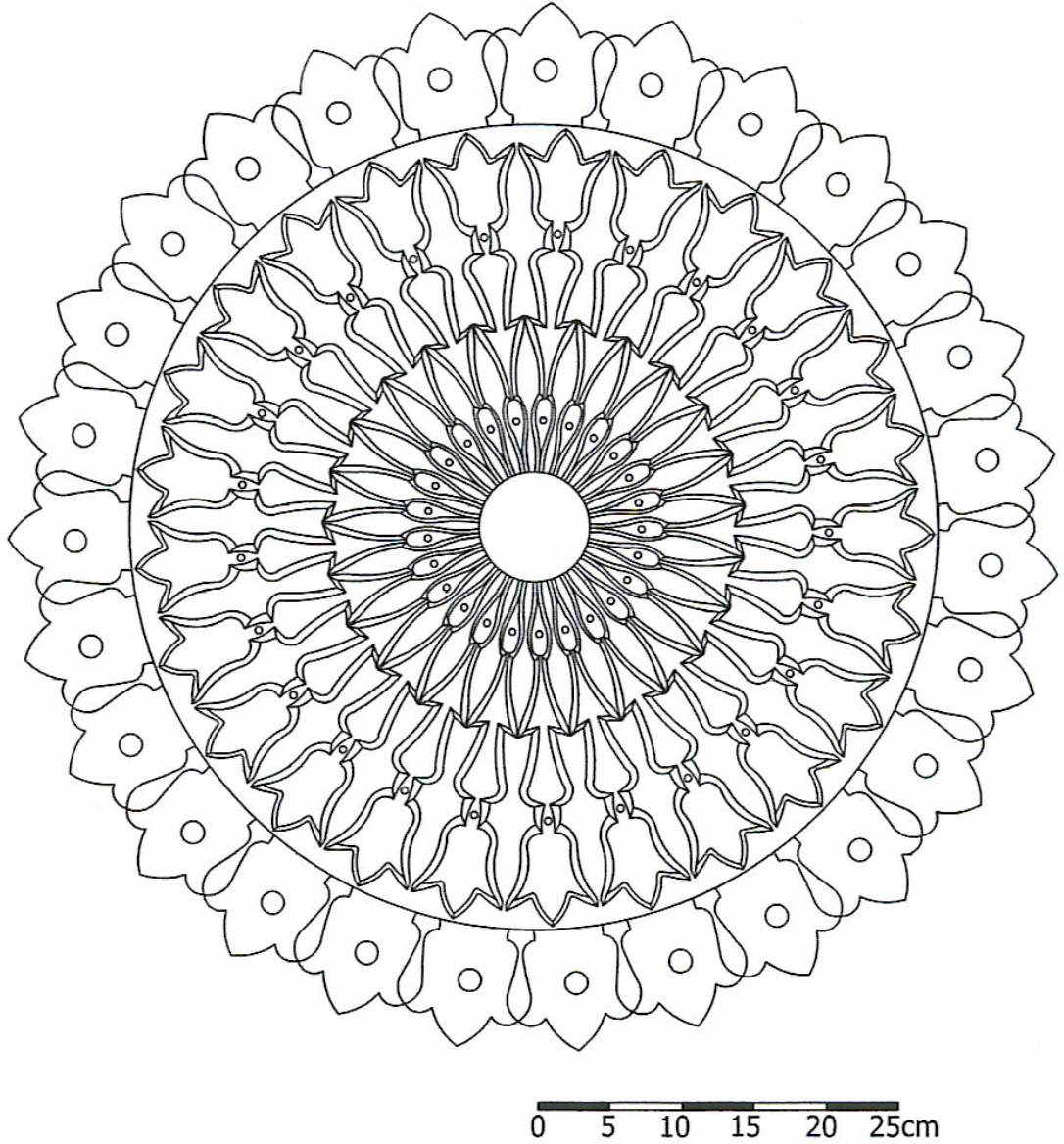
ortasına kabartmalı döşeme tekniğinde renkli kumaşlar geçirilmiş olup içlerine pamuk,... vb. doldurularak ahşap bezeme yüzeyinden taşan bir süsleme yapıldığı dikkati çekmektedir. Baklava dilimi motif tavanın kısa kenarlarında altı, uzun kenarlarında ise 10 defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır. Üçüncü kuşak, 6.5 cm genişliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ve ortası küçük çıtaların zikzak şeklinde uca çakılmasıyla hareketlendirilmiş suyolu ile nihayetlenir. Bu suyolunda, zikzak parçalarının altında, zemin kırmızı renkte kumaş kaplanarak fon yapılmıştır.

Göbek, iç tavanın merkezine yerleştirilmiş olup daire formundadır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilen, üçgen biçimli sapların taşıdığı üç dilimli palmetler bezemeyi oluşturan temel kompozisyonudur. En dışta ise ortası delinmiş aynı tarz ancak yüzeydekine göre daha kaba palmetlerin oluşturduğu çerçeve dikkati çeker. Göbek zemini süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde eflatun renkli bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniği ile kaplanmıştır.



Fotoğraf 241: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Göbek Detayı

İç tavan yüzeyi kuzey-güney doğrultusunda çakılan zikzaklı suyolları ile altı bölüme ayrılmış ve bu bölümlerin yüzeyleri bezemesiz bırakılmıştır. Dikdörtgen formlu tavanın dört köşesi de zikzaklı suyolları ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zeminine döşenen, eflatun renkli kumaşlarla süsleme arkasına fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen



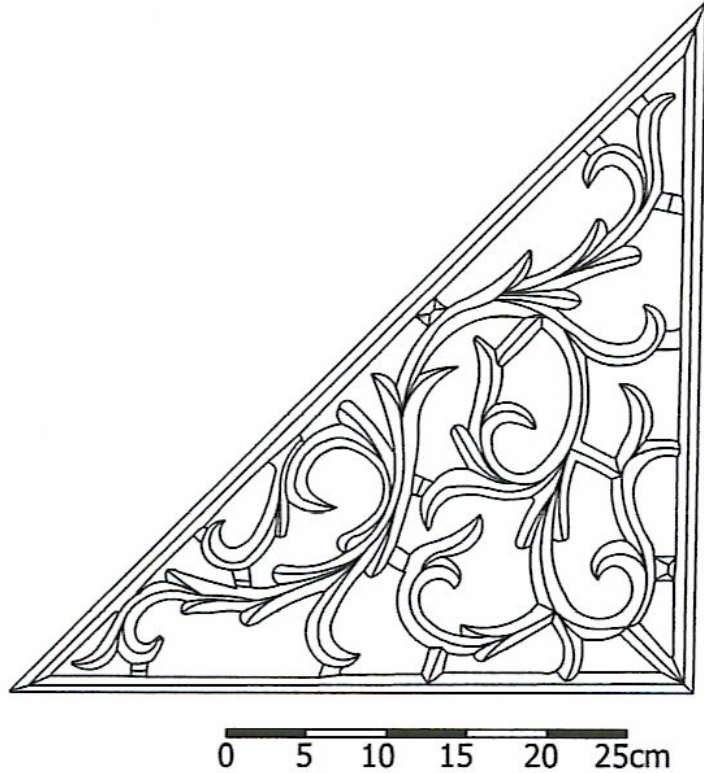
Çizim 61: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Göbek Detayı

bitkisel ve geometrik motiflerden oluşan kompozisyonlar çivilerle çakılmak suretiyle kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Bu tavanda, üçgen köşeleri dolduran ahşap süslemelerin dördü de birbirinden farklı olup, her biri dantel inceliğinde işlenmiştir.

Kuzeydoğu köşede yer alan üçgen köşelik S biçiminde kıvrımlar yapan, kenger yapraklı yekpare çıtayla bezenmiştir. Motif dışındaki yüzeylerin oyularak boşaltılmasıyla oluşan kompozisyonda çıta yüzeyi üçgen profilli olarak biçimlendirilmiştir.



Fotoğraf 242: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

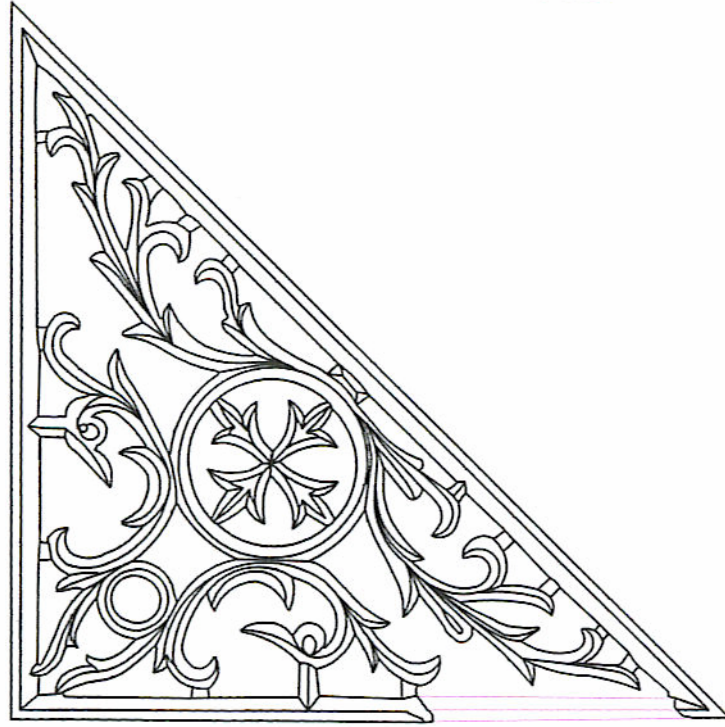


Çizim 62: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeybatı köşede bulunan üçgen köşelik, yüzeyin merkezine yerleştirilen ve alt kısmından kıvrımlı kenger yaprakları ile desteklenen daire formundaki madalyonun içi üç dilimli palmetlerin haç biçimi oluşturacak şekilde düzenlenmesiyle doldurulmuştur. Madalyonun üst kısmında kabaca C biçiminde kıvrım yapan kenger yaprakları dikkati çeker. Zemine ise eflatun renkli kumaş yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 243: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



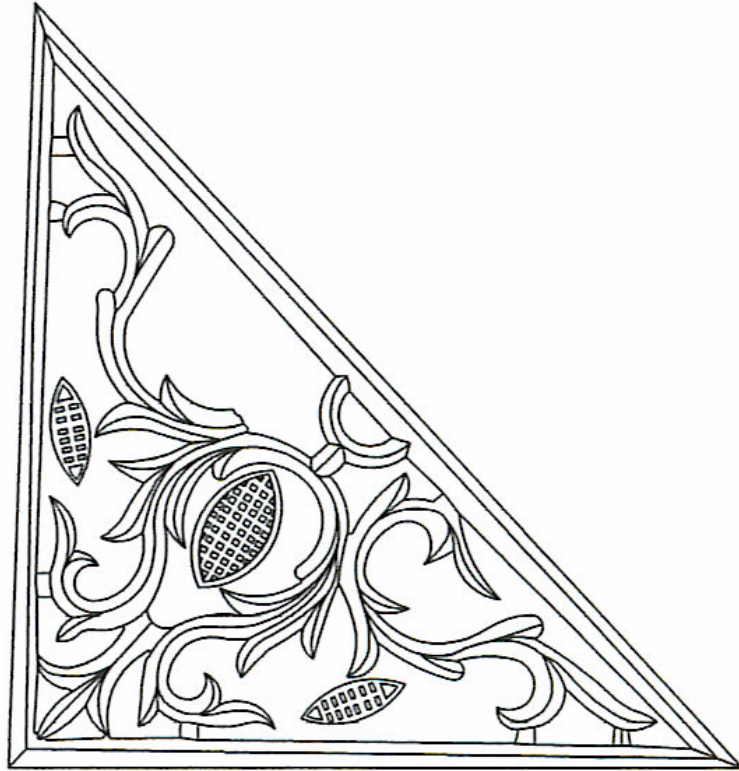
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 63: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneybatı köşede bulunan üçgen köşelikte, yüzeyin ortasında dikey eksene dik olarak yerleştirilmiş oval biçimli madalyonu çevreleyen kenger yaprakları bezemeyi oluşturan ana motiftir. Yanlara kıvrılan basit dallarla da yüzey doldurulmuştur.



Fotoğraf 244: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



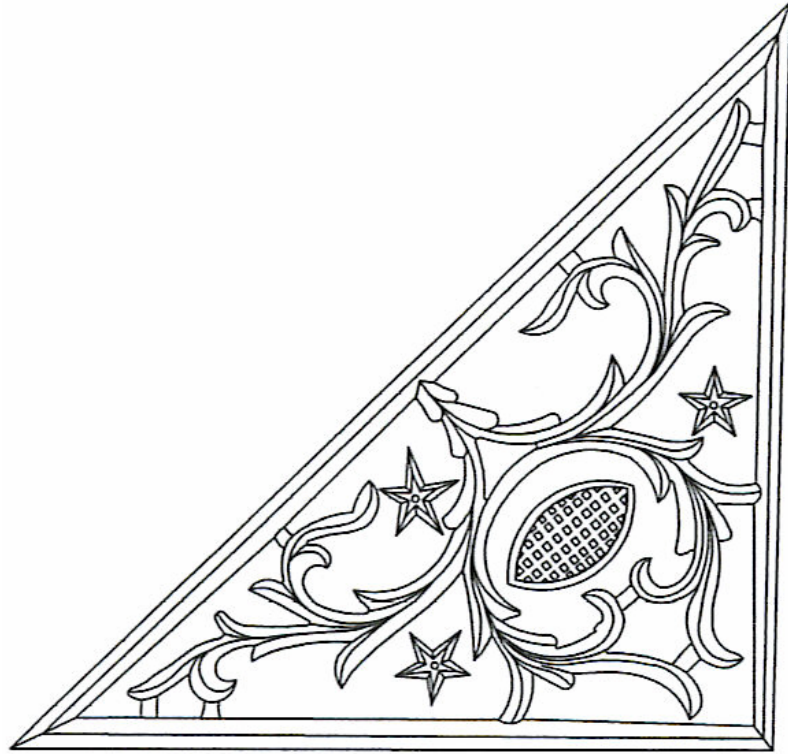
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 64: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneydoğu köşede bulunan üçgen köşelikte ise yüzey dik eksene yatay olarak yerleştirilmiş oval madalyonu çevreleyen ve diğer köşelere doğru kıvrımlar yapan kenger yapraklarıyla bezenmiştir. Yaprak aralarına ise beş köşeli yıldız motifi çakılmıştır.



Fotoğraf 245: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



0 5 10 15 20 25cm

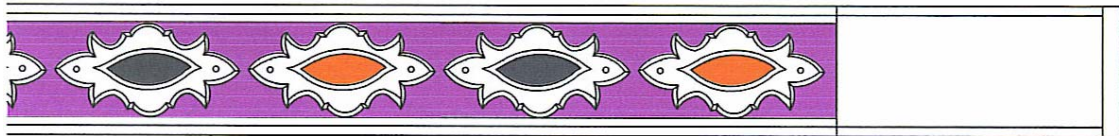
Çizim 65: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Girişte yer alan aşağıseki tavanı işlevine uygun biçimde bezeme yapılmadan sade bırakılmıştır. Tavan tek kuşaklı ve düz olarak planlanmış olup; içbükey bağdadi kuşaktan sonra 4 cm genişliğinde silmeli bir çıta bütün tavan yüzeyini dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra gelen kuşak yüzeyi ve kuşağın çevrelediği iç tavan yüzeyi bezemesizdir.



Fotoğraf 246: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Aşağıseki Bölümü

Kışodasında, aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinin tavan yüzeyinde de ayrılmasını sağlayan 11 cm genişliğindeki ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyinde gövde kısmı oval bir madalyon olarak oyulmuş, düz ve ters olarak işlenen birer üç dilimli palmet bezemeyi meydana getiren temel elemandır. Bu ahşap elemanlar kiriş yüzeyinde 19 defa birbiri ardına aralarında küçük boşluklar bırakılarak çakılmış ve oval



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 66: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Kiriş Alnı Bezeme Detayı

yüzeylerin içerisi kabartmalı döşeme tekniği ile bir kırmızı bir siyah renkte kumaşlar geçirilerek doldurulmuştur. Ayrıca giriş yüzeyi de ahşap süslemenin altında fon oluşturacak şekilde eflatun renkli kumaşla kaplanmıştır.



Fotoğraf 247: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Giriş Alnı Bezeme Detayı



Fotoğraf 248: Tırampacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı, Giriş Alnı Bezeme Detayı



Çizim 67: Tırapacıgil Evi, Selamlık Kışodası Tavanı

3.8.2. Tırampacıgil Evi Selamlık Bölümü Yazodası Tavanı

Yazodası evin selamlık bölümü üst katında, doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın kuzey ve doğu cepheleri arka bahçeye yönlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli oda 331 x 580 cm ölçülerinde olup, doğu cephesinde üç, kuzey cephesinde ise iki adet olmak üzere toplam beş adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır.



Fotoğraf 249: Tırampacıgil Evi, Yazodası , Doğu Cephesi

Odada tavan dışında herhangi bir bezeme elemanı bulunmamaktadır. Tavan ise kademesiz ve tek kuşaklı olarak planlanmış olup oldukça sağlam durumdadır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan kuşaktan sonra ortada kalan iç tavan çıtalarla bölümlendirilmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanında renkli kumaşlar, özel başlı çiviler ve az da olsa boya kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap yüzeylerde oyma, çakma, ajur ve boyama teknikleri kullanılırken; kumaş kısımlarda yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır. Yine özel yuvarlak başlı çiviler de süslemeye dahil edilmiştir.



Fotoğraf 250: Tırampacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Bu pervazın yüzeyi, çaprazına yerleştirilmiş kare biçimli geometrik öğelerin birbirinin tekrarı şeklinde çakılmasıyla bezenmiştir. Kare elemanların üzeri ise beş köşeli yıldız motifi ile süslenmiştir.

Pervazın üzerinden başlayan, bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çita tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çitadan sonra gelen bezeme kuşağının yüzeyi uzun kenarlarda 15, kısa kenarlarda ise yedi defa tekrarlanan baklava dilimi şeklindeki geometrik motifle tezyin edilmiştir. Baklava dilimleri siyah renkte boyanırken yüzeyleri

yuvarlak bir madalyonun iki ucuna işlenmiş, çanak yaprakları yanlara doğru kıvrılmış birer palmetle süslenmiştir. Tavanın sadece kısa kenarlarında baklava dilimlerinin arasına beş köşeli yıldız motifleri yerleştirilmiştir. Bu bezeme kuşağı 4 cm genişliğinde, yüzeyi silmeli bir çıta ile sonlanmaktadır.



Fotoğraf 251: Tırapacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Pervaz Süslemesi



Fotoğraf 252: Tırapacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemesi

İç tavan doğu-batı doğrultusunda çakılan, kuşak kenarındaki çıtalarla aynı nitelikte olan çıtalarla 12 bölüme ayrılmıştır. Burada çıtalar arasında kalan uzun yüzeylerin

monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı çıtaların daha küçük parçaları güney-kuzey doğrultusunda çakılmıştır.

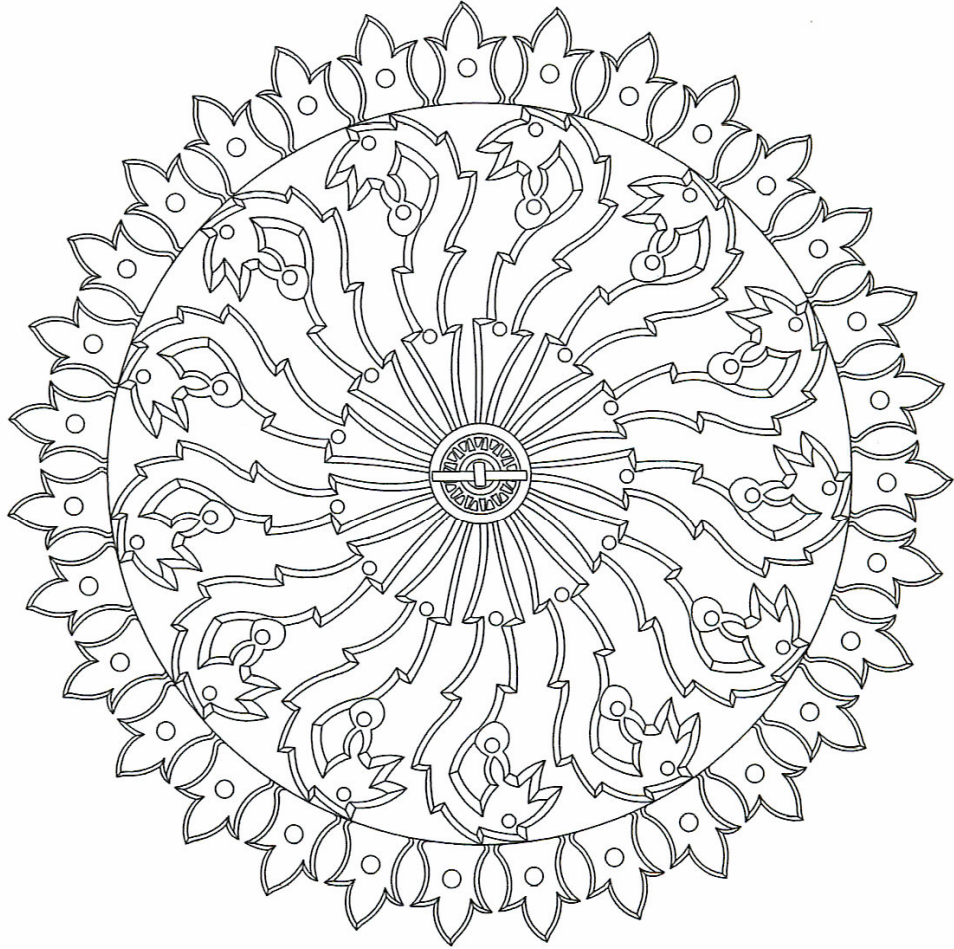
Göbek iç tavanın merkezinde yer almaktadır ve daire formundadır. Dışbükey göbeğin zemini süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde eflatun renkte kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru çarkıfelek biçiminde dizilen ve uç kısmı bir kuş başı şeklinde nihayetlendirilen basit yapraklar kompozisyonu oluşturan parçalardır. Bu yaprak motifleri göbek yüzeyine çakılırken özel, yuvarlak başlı çiviler kullanılmıştır. Çivilerin yeri de kendi içinde belli bir sisteme göre seçilmiştir. Böylelikle bu elemanların da süslemeye dahil olması sağlanmıştır. Göbek bezemesi en dışta üç dilimli palmet biçiminde çıtaların yan yana çakılmasıyla çerçevelenmiştir. Göbek merkezine dövme demirden yapılmış, üzerinde üçgen oyuklar bulunan bir askılık yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 253: Tırapacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu

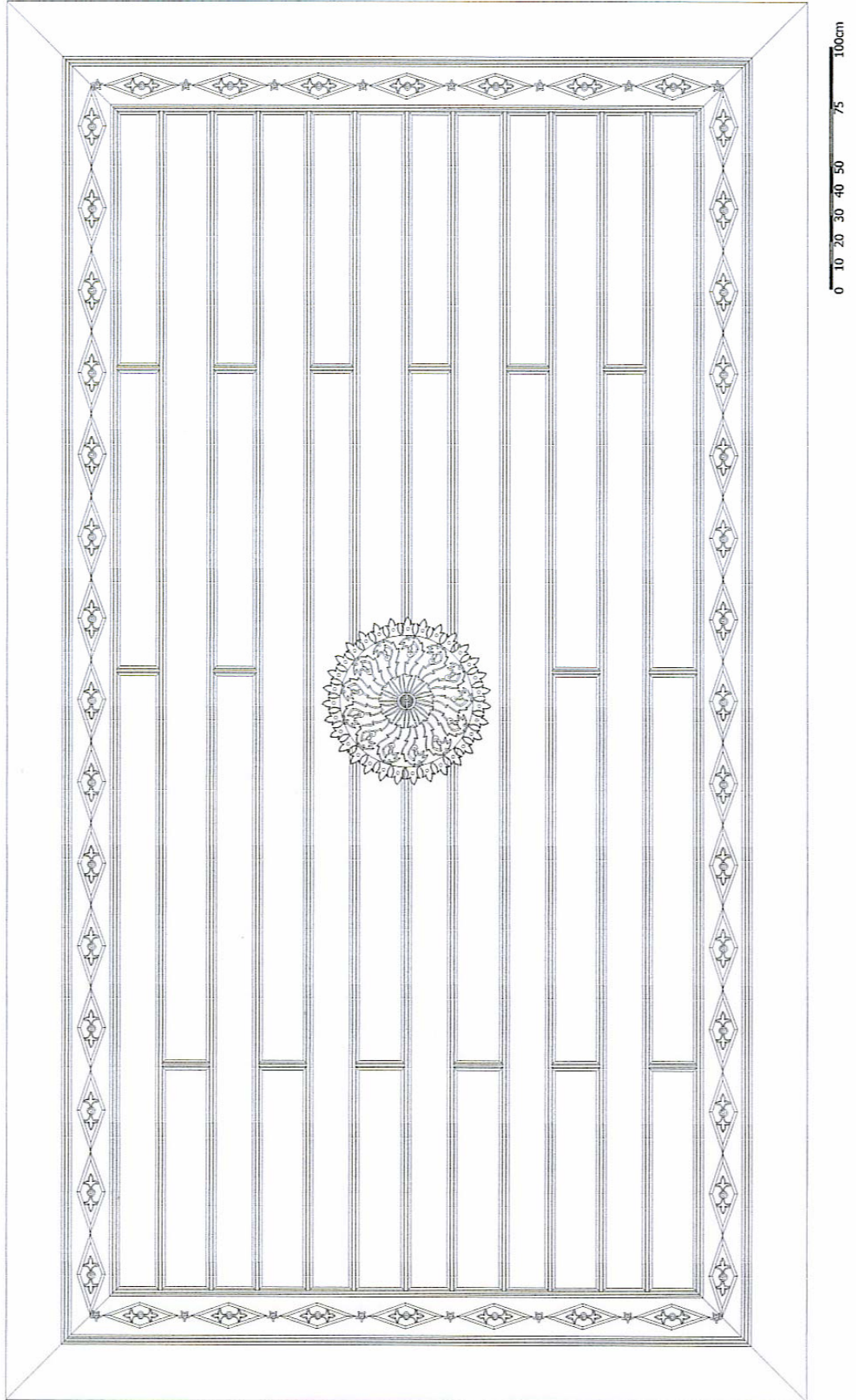


Fotoğraf 254: Tırapacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 68: Tırapacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



Çizim 69: Tırapacıgil Evi, Selamlık Yazodası Tavanı

3.9. ABDULLAH PAŞA KONAĞI

Katolog No: 9

Evin Adı: Abdullah Paşa Konağı

Bulunduğu yer: Cedit Paşa Mahallesi, Cedit Paşa Caddesi, No:16

İnşa Tarihi: 1902

Yapan Usta: Ömer Usta

Çizim No: 70-72

Fotoğraf No: 255- 272

Genel Tanımı: Abdullah Paşa Konağı Çaltı Vadisine hakim bir yamaçta, Divriği Evlerinin geleneksel çizgisinden oldukça farklı bir tarzda inşa edilmiştir. Bunda yapıyı inşa ettiren Abdullah Paşa'nın yenilikçi bir anlayışa sahip olması da önemli bir etkindir⁹⁰.



Fotoğraf 255: Abdullah Paşa Konağı, Güneydoğudan Görünüşü

Divriği'de yapılan paşa konaklarının sonuncusu olan Abdullah Paşa Konağı ahşap çatkı arası kerpiç dolgu tekniğinde, üç katlı olarak inşa edilmiştir. Konağın üst örtüsünde, mekanların yüksekliklerine uygun şekilde, değişik biçim ve kademelerde kiremit çatı yapılmış olduğu görülmektedir.

⁹⁰ KKTVBKBM Arşivinde Kayıtlı 58.01/68 nolu dosyada yer alan rölöve raporu.



Fotoğraf 256: Abdullah Paşa Konağı, Güneydoğudan Görünüşü⁹¹



Fotoğraf 257: Abdullah Paşa Konağı, Giriş Kapısı

⁹¹ Fotoğraf KKTVKBK Müdürlüğü Arşivlerinde 50 envanter numarası ile kayıtlı tescil fişinden alınmıştır.

Konağa, güney cephede yer alan, Divriği’de başka bir örneğine rastlanılmayan çift kanatlı, tezyinatlı bir kapıdan girilmektedir. Avluda kitabeli bir çeşme ve kuyu yer almaktadır. Avlunun batısında konumlanan konağın zemin katında önde hizmetlilere ayrılmış iki oda, depo ve at örtmesi, arka tarafta ise ahır ve samanlık mekanları yer almaktadır.



Fotoğraf 258: Abdullah Paşa Konağı, Doğudan Görünüşü

Doğu cephenin tam ortasına yerleştirilmiş ahşap merdivenle birinci kata çıkılmaktadır. Merdiven başında, doğu yönde avluya açık olan divanhane vardır. Divanhanenin batısındaki çift kanatlı ahşap kapıdan selamlık sofasına girilmektedir. Sofa, divanhane ile arasında yer alan duvara yerleştirilmiş üç adet boy pencere ile aydınlatılmıştır. Sofanın çevresinde çeşitli büyüklükte odalar sıralanmıştır. Sofanın güneyinde paşa odasına ve köşke çıkan merdiven bulunmaktadır. Divanhanenin güneyinde yer alan bir kapı ile de küçük bir aralığa girilmekte; buradan hizmetçi odası ile kahve odasına ulaşılmaktadır. Kahve odasında selamlık sofasına geçişi sağlayan bir ara kapı bulunmaktadır.

Ahşap merdivenle çıkılan ikinci katta merdiven başı aralığından baş oda ve köşke dağılım sağlanmaktadır. Aralığın doğusunda yer alan çift kanatlı bir kapı ile halk arasında “Yıldız Köşk” olarak tanımlanan mekan bulunmaktadır. Aralığın güneyine

diyagonal biçimde yerleştirilmiş olan yine çift kanatlı bir kapı ile de baş odaya girilmektedir. Bu oda, konağın en büyük ve dekoratif açıdan en zengin odasıdır.

Konak uzun zamandır terkedilmiş olması ve çatı örtüsündeki açılmalar nedeniyle oldukça büyük zarar görmüştür. İç ve dış cephelerde kireç sıvalar dökülmüş, yer yer kerpiç dolgularda da boşalmalar bulunmaktadır. Mekanların saltaşı ve tahta döşemeleri özelliğini kaybetmiştir. Çatı örtüsünde açılmalar, çökmeler vardır. Ayrıca sokağa bakan güney cephesindeki çıkma da çökme durumuna gelmiştir. Odalardaki alçı ocak ve çiçeklik bezemeleri ile ahşap tavanlarda da ciddi boyutta hasarlar görülmektedir. Yapı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore ettirilmektedir⁹².

Abdullah Paşa Konağında görülen selamlık ve harem dairelerinin aynı katta toplanarak ara bir kapıyla birbirine bağlanmış olması, taşrada yapılan evler için önemli bir değişimdir. Cephede saçakların daralarak üçgen alınlıklara yer verilmesi, tepe pencerelerinin kaldırılarak daha yüksek ve kemerli pencerelerin kullanılması, ilk yıldız köşk yapılması, alışılmış kanatlı kapıdan vazgeçilerek, Divriği’de başka bir örneğine rastlanılmayan çift kanatlı, tezyinatlı kapı yapılması, duvarlarda kireç sıva üzerinde kalemişi bezemelere yer verilmesi Divriği’nin geleneksel konut mimarisine getirilmiş birer yeniliktir.

⁹² Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun 29/06/2001 gün, 2824 sayılı kararı ve eki projeler doğrultusunda restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

3.9.1. Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı

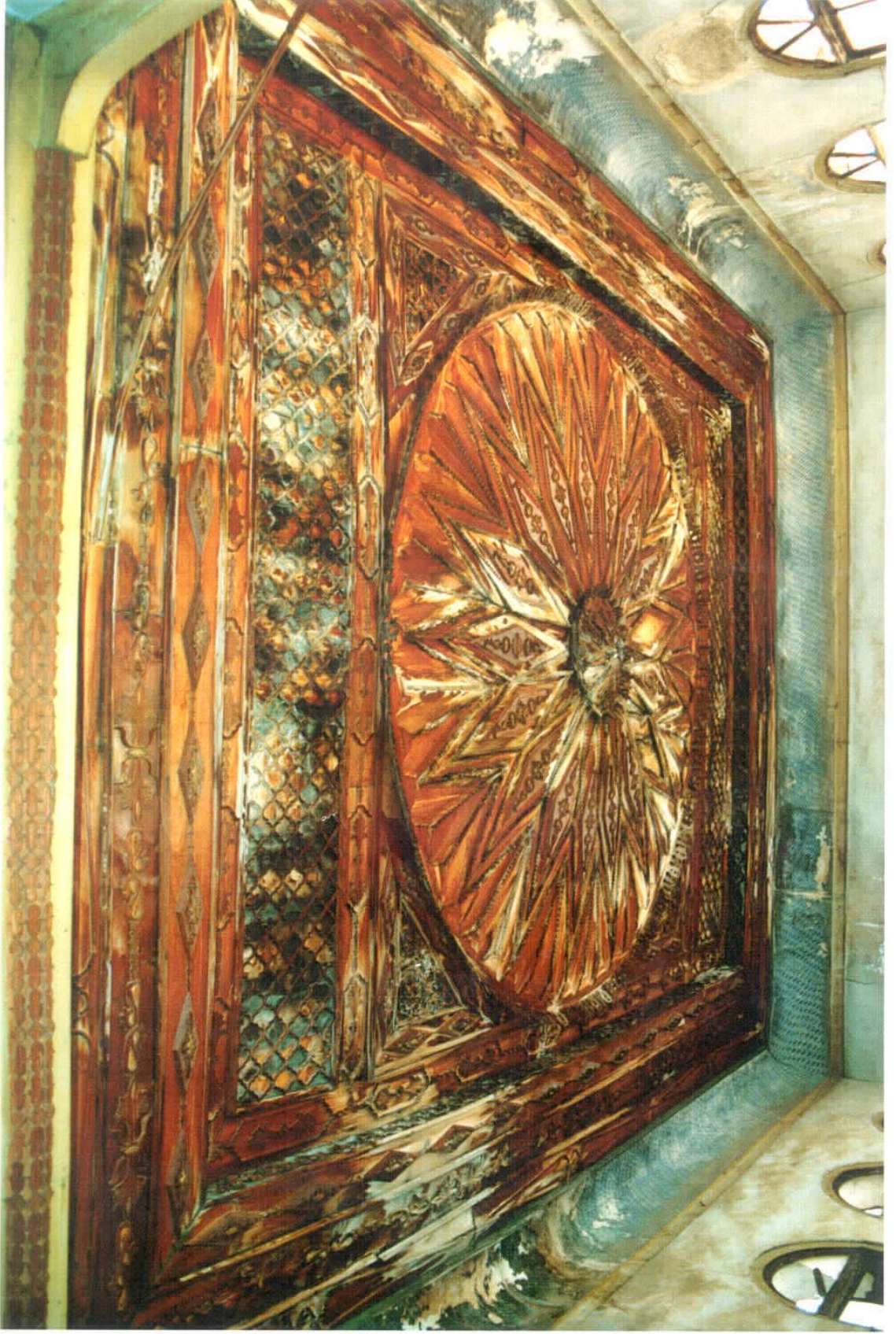
Doğu-batı doğrultusunda, sokağa paralel olarak konumlanan odanın güney ve batı cephesi sokağa, doğu ve kuzey cephesi ise avluya yönlendirilmiştir. Başoda 576 x 931 cm ölçülerinde olup, güney cephede beş, kuzey cephede üç, doğu cephede üç ve batı cephede ise bir adet olmak üzere toplam 12 adet boy pencere ile aydınlatılmıştır. Konakta tepe penceresi kullanılmazken boy pencereler kemerli yapılmış ve bu pencerelerin yükseklikleri fazla tutulmuştur.



Fotoğraf 259: Abdullah Paşa Konağının Güney Cephesinde Yer Alan Başoda Pencereleri

Başoda, aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinden oluşmaktadır. Girişin hemen önünde yer alan aşağıseki 202 cm genişliğinde olup zemini saltaşı döşelidir ve tavanı düz çıtalıdır. Bu bölümün batısında yer alan kapıdan küçük bir odaya geçilmektedir.

Aşağısekiden bir basamakla kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır. Kilimüstünün zemini ahşap kaplamadır. Kilimüstü tavanı iki kademeli ve dört kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey 15 kollu yıldız oluşturan baklavalı büyük bir göbekte,



Fotoğraf 260: Abdullah Paşa Konağının Başoda Tavanı

kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir. Aşağıdaki ve kilimüstü tavanları, yüzeyi bezemeli bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır.

Tavan bezemesinde ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar ve çiviler de kullanılmıştır. Metot olarak ise oyma, çakma, kazıma, ajur teknikleriyle birlikte çivili tezyinat ve kumaşlarda da yüzeysel ve kabartmalı döşeme teknikleri uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. İncelenen evler içinde sadece Abdullah Paşa Konağında bağdadi kuşağın yüzeyine kalemişi bezeme yapılmıştır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıttan itibaren tavan merkezine doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Kuşaklar, aralarında yer alan kaval silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmıştır.

Birinci kuşağın yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Bu kompozisyon tavanın uzun kenarlarında üç, kısa kenarlarında ise iki defa tekrarlanmak suretiyle birinci kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir.

İkinci kuşak yüzeyinde, tavanın uzun kenarlarında sekiz, kısa kenarlarında ise altı defa tekrarlanan içleri bitkisel bezemeli kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuş yüzeyleri, on yapraklı bir çiçeğin iki ucuna düz ve ters olarak yerleştirilmiş, çanak yaprakları yanlara doğru açılmış, dokuz dilimli palmetlerle süslenmiştir. Kartuşların uçları da üç dilimli palmetlerle sonlanmaktadır.

Üçüncü kuşak yüzeyinin ise baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezendiği görülür. Baklava dilimlerinin yüzeyi oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmında ise kabartmalı döşeme tekniği ile değişik renklerde kumaşlar geçirilip içleri pamuk, saman, vs. ile doldurularak ahşap çıta yüzeyinden taşan bir süsleme yapılmıştır. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında 10, uzun kenarlarında ise 13 defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır.

Tavanda, aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra, tavan yüzeyine dik olarak çökertme yapılmıştır. Çökertme alanında, dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna düz ve ters olarak işlenen yarım palmetler bezemeyi meydana getirir. Ahşap süsleme elemanlarının arkasında ise zemine döşenmiş olan mavi renkli bir kumaşın fon oluşturduğu dikkati çekmektedir.

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmekte ve aynı zamanda da farklı büyüklükte üç bezeme yüzeyine bölünmektedir. Dördüncü kuşak yüzeyinde içleri bitkisel bezemeli kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuş yüzeyleri, merkezdeki dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna yerleştirilen, çanak yaprakları yanlara doğru açılmış, dokuz dilimli palmetlerle süslenmiştir. Bu motif tavanın kısa kenarlarında altı, uzun kenarlarında ise sekiz defa birbiri ardına tekrar edilerek kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir.

İç tavanda dördüncü kuşağın çerçevelediği yanlarda yer alan küçük dikdörtgen biçimli alanların zemini, süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde mavi renkli bir kumaşla kaplanmıştır. Daha sonra kumaş yüzeylerin üzerleri, düz ve ters biçimde C kıvrımı yapan çitelerin meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.

İç tavanın merkezinde yer alan kare panonun köşeleri, aynı üçüncü kuşak yüzeyindeki gibi baklava dilimi geometrik öğeler bulunan kuşakla pahlandıktan sonra içerisine büyük bir göbek yerleştirilmiştir. Ahşap tavan göbeği 15 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış olup merkezde daha küçük, daire formunda, dışbükey bir göbek bulunmaktadır. Bu küçük göbeğin yüzeyi süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde yine mavi renkte bir kumaşla kaplanmıştır. Kumaş yüzey üzerinde ise merkezden dışa doğru ışınal olarak yerleştirilmiş, beş yapraklı çiçek ucuna eklenen, kenger yaprakları dikkati çekmektedir. Yaprakların uçları volütlenmiş olup aralarına da dört yapraklı çiçek motifleri çakılmıştır. Dış çerçevede de yan yana çakılmış üç dilimli palmet dizisi görülmektedir.

Göbeğin etrafında kalan tavan yüzeyi, merkezden dışa doğru baklava dilimi alanlar oluşturacak biçimde çakılan, yüzeyi zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çitelerle bölümlendirilmiştir. Baklava dilimi şeklindeki alanların içine ise daha küçük boyutta baklava dilimi panolar yerleştirilmiştir. Bu panoların yüzeyi sekiz yapraklı bir

çiçeğin iki ucuna işlenmiş stilize çiçek motifleri ile süslenmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler yine yüzeyi zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtalar ve birbiri ucuna eklenmiş üç dilimli palmet biçiminde çıtalarla tezyin edilmiştir. Göbeği dairesel formda sınırlandıran en dış çerçevede ise yan yana çakılmış beş dilimli palmet şeklinde biçimlenen çıtalar görülmektedir.



Fotoğraf 261: Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı, Göbek Detayı



Fotoğraf 262: Abdullah Paşa Konağı, Başoda Tavanı, Göbek Kompozisyonu

Kare panonun dört köşesi de baklava dilimli kuşakla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Baklava dilimli kuşak üçgen köşelikleri de çerçevelemektedir. Üçgen yüzeyler süsleme arkasında fon oluşturacak şekilde mavi renkli bir kumaşla kaplanmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel motifler de çivilerle çakılarak kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan mavi kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir⁹³.

Girişte yer alan aşağıseki tavanı işlevine uygun biçimde daha sade planlanmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra tavan yüzeyinde, silmeli çıtaların kuzey-güney doğrultusunda çakılması ile alan altı bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin hiçbirisinin yüzeyine bezeme yapılmamıştır.



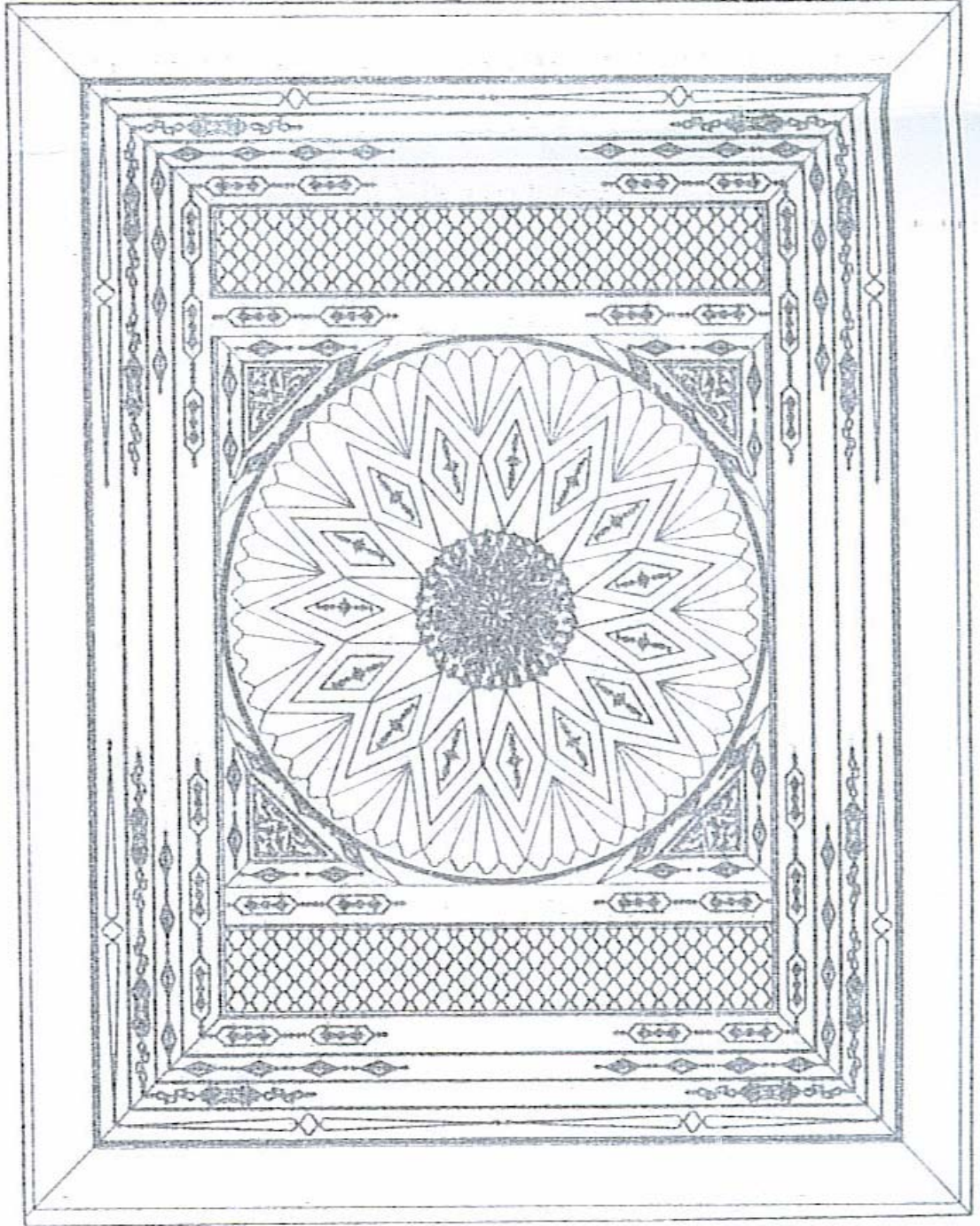
Fotoğraf 263: Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı, Aşağıseki Bölümü

Başodada aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinin tavan yüzeyinde de ayrılmasını sağlayan ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan, içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyinde konsolların arasına yerleştirilmiş, yarım altıgen kesitli silme yer almaktadır. Silme yüzeyi dört yapraklı çiçeğin iki ucuna düz ve ters olarak eklenmiş üç dilimli palmetlerle tezyin edilmiştir.

⁹³ KKTVKBK Arşivinde yer alan fotoğraflar arasında üçgen köşeliklere ilişkin detaylı fotoğraf bulunmamaktadır. Genel fotoğraflarda sadece iki köşelikte birbirinden farklı bitkisel bezeme yapıldığı anlaşılmakta ancak bu tanımlama yapmaya yetecek ölçüde değildir. Bu nedenle köşeliklere ilişkin detaylı bilgi verilememektedir.



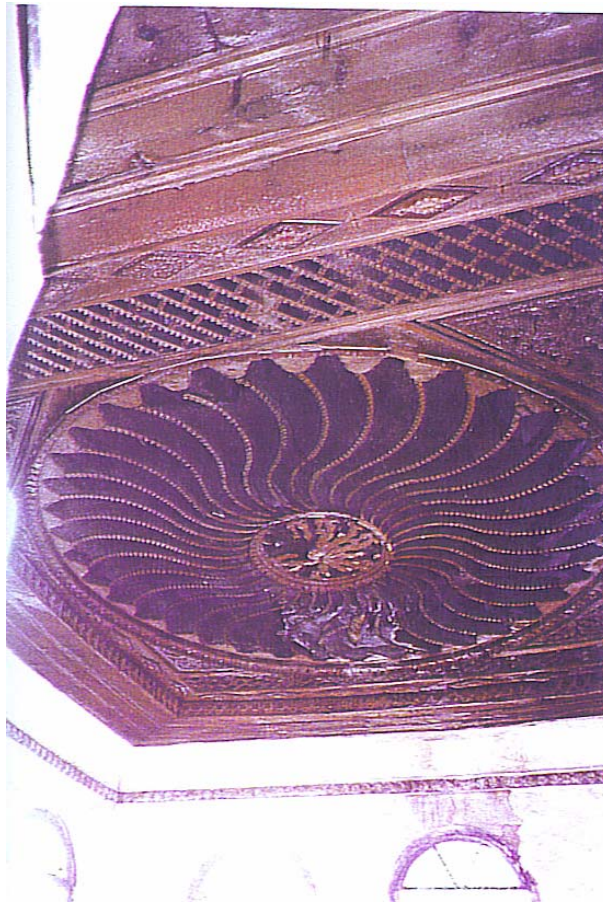
Fotoğraf 264: Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı, Kiriş Detayı



Çizim 70: Abdullah Paşa Konağı Başoda Tavanı (C. Eruzun)

3.9.2. Abdullah Paşa Konağı Mabeyn Odası Tavanı

Mabeyn odası, evin birinci katında yer almakta olup doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. Kuzey cephesi bahçeye, doğu cephesi ise avluya yönlendirilmiştir. Oda 497 x 678 cm ölçülerinde olup, doğu cephesinde üç, kuzey cephesinde ise iki adet boy pencere ile aydınlatılmıştır. Odaya güneybatı köşeye diyagonal olarak yerleştirilmiş bir kapıdan girilmektedir. Giriş kapısının kuzeyinde batı duvarını boydan boya kaplayan ahşap dolap bulunmaktadır. Zemin ise yine ahşap döşemedir.



Fotoğraf 265: Abdullah Paşa Konağı, Mabeyn Odası Tavanı⁹⁴

Tavan iki kademeli ve dört kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan iki bezeme kuşağından sonra tavan yüzeyine dik olarak çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra üçüncü kuşak iç tavanı çerçevelemektedir. Tavan yüzeyi çıtalarla farklı ebatlarda üç bezeme alanına ayrılmıştır. Ortadaki kare yüzey çarkıfelekli bir göbekte tezyin edilirken, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler çıtalarla dikdörtgen alanlara bölümlendirilmiştir.

⁹⁴ 265 ve 266 numaralı fotoğraflar Kayseri Rölöve-Anıtlar Müdürlüğü Arşivinden alınmıştır.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap bölümlerde oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleri, kumaş bölümlerde ise yüzeysel ve kabartmalı döşeme teknikleri uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Bu pervazın yüzeyi, iç içe iki kareden oluşan çaprazına yerleştirilmiş geometrik öğelerin birbirinin tekrarı şeklinde çakılmasıyla bezenmiştir. Kare elemanların üzeri ise beş köşeli yıldız motifi ile süslenmiştir. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmıştır.

Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almakta olup yüzeyleri hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır⁹⁵. Üçüncü kuşaktan sonra tavan yüzeyine dik olarak çökertme yapılmıştır. Çökertme altında, iç içe iki kareden oluşan çaprazına yerleştirilmiş birbirinin tekrarı şeklindeki geometrik öğeler görülmektedir.



Fotoğraf 266: Abdullah Paşa Konağı, Mabeyn Odası Tavanı

⁹⁵ Çizimlerde tavan üç kuşaklı gösterilmiş olmasına rağmen fotoğraflardan aslında dört kuşaklı olduğu anlaşılmaktadır.

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan dördüncü kuşakla çevrenmiştir. Bu kuşağın yüzeyinin baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezendiği görülür. Baklava dilimlerinin yüzeyi ise oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmına sarı renkte kumaş geçirilerek kabartmalı döşeme tekniği ile süsleme yapıldığı dikkati çekmektedir.



Fotoğraf 267: Abdullah Paşa Konağı, Mabeyn Odası Tavanı

İç tavan silmeli çıtalarla farklı büyüklükte üç bezeme alanına ayrılmıştır. Yanlarda bulunan dikdörtgen alanların zemini süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde siyah renkli bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Daha sonra üzeri zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtaların birbirlerine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla dikdörtgen alanlara bölümlendirilmiştir. Bu dikdörtgen yüzeylerin içinden kumaş parçaları görülebilmektedir.

Göbek iç tavanın ortasında bulunan, kare biçimli bezeme alanının merkezinde yer almakta olup dışbükey bir daire formundadır. Bu küçük göbeğin yüzeyi süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde siyah renkte bir kumaşla kaplanmıştır. Kumaş yüzey üzerinde ise merkezden dışa doğru ışınsal olarak yerleştirilmiş, dilimli basit yapraklar dikkati çekmektedir. Yaprakların uçları volütlenmiştir. Dış çerçevede ise yan yana çakılmış içbükey olarak düzenlenen, üzerinde su damlası şeklinde oyuklar bulunan ahşap parçalar dikkati çekmektedir.



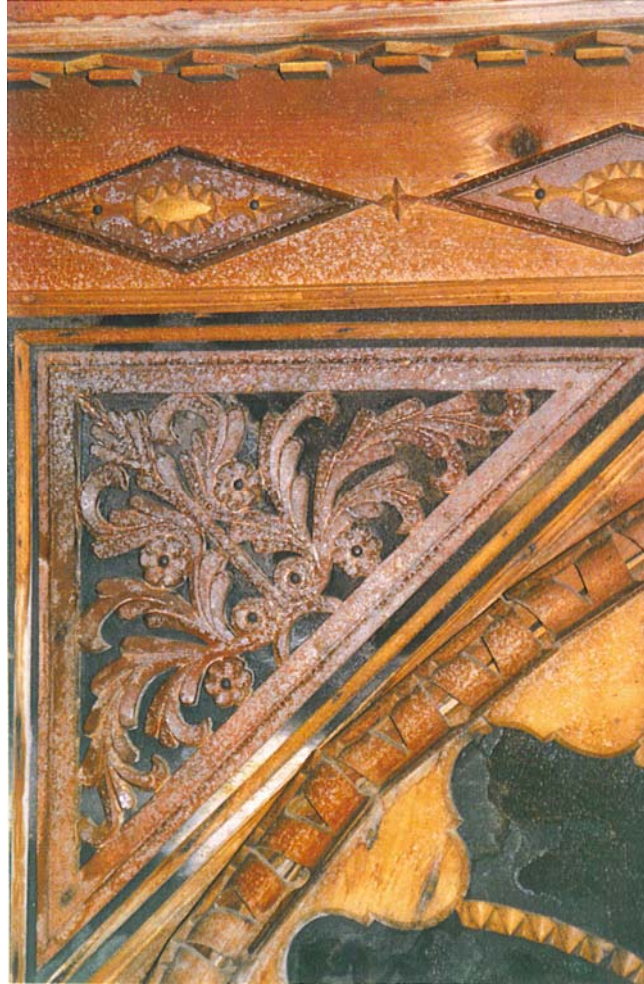
Fotoğraf 268: Abdullah Paşa Konağı Mabeyn Odası, Tavan Göbeği

Tavan yüzeyi göbekten dış çerçeveye doğru çarkıfelek biçiminde dizilen, 36 adet yüzeyi zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş ahşap şeritlerle bölümlendirilmiştir. Bu çarkıfelek bezemenin altında siyah renkli bir kumaş, yüzeysel döşeme tekniğinde tavan yüzeyine çivilerle çakılmak suretiyle fon oluşturmaktadır. Göbeği dairesel biçimde sınırlandıran en dış kenar çerçevesi ise yine küçük göbeğin çerçevesi ile aynı niteliktedir.

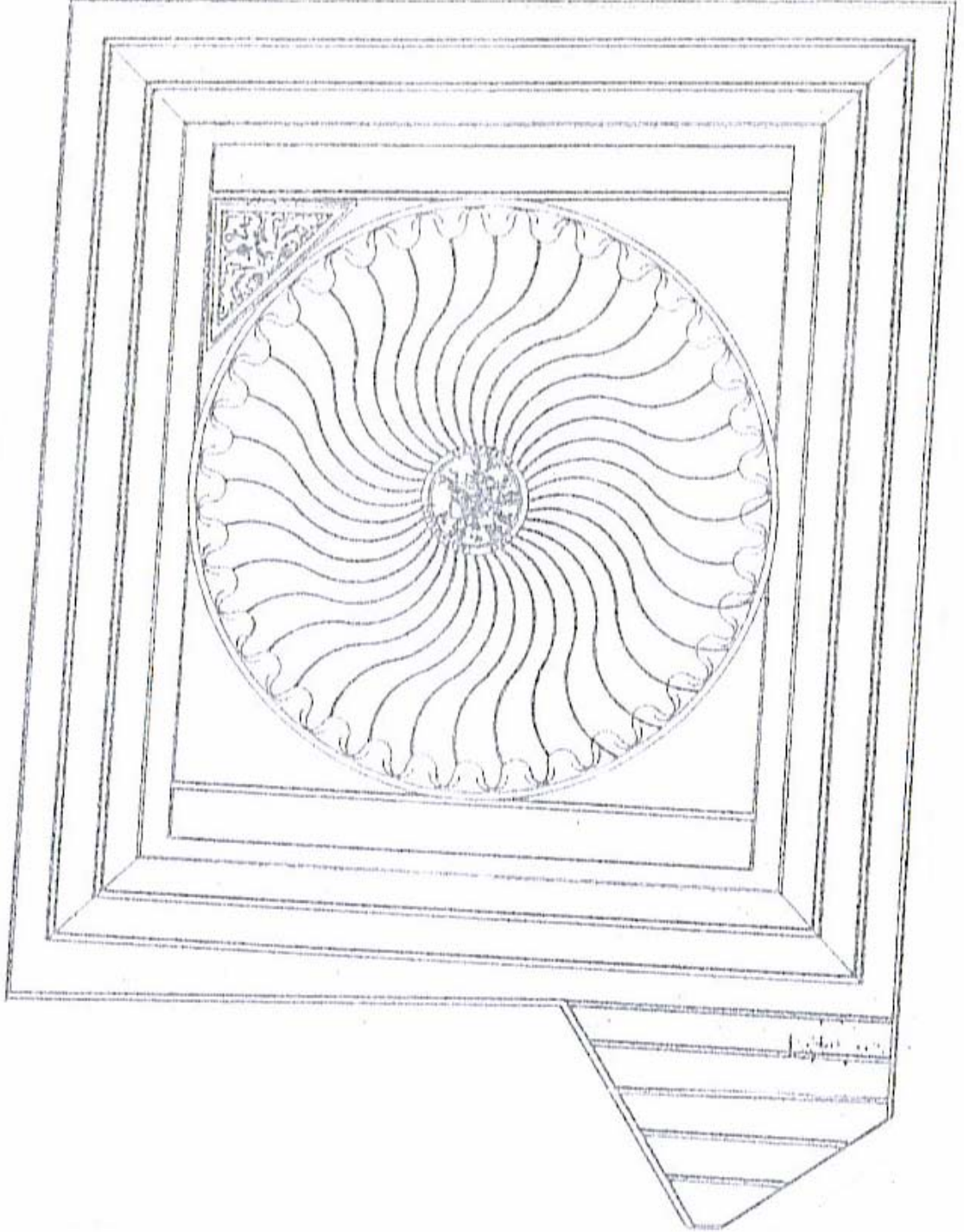
Merkezinde göbeğin yer aldığı kare formulu alanın dört köşesi de çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Bu üçgen köşeliklerin zemini yüzeysel döşeme tekniğinde diğer bölümlerde olduğu gibi siyah renkli bir kumaşla kaplanmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel motifler de çivilerle çakılarak kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan kumaş parçaları süsleme

aralarından görülebilmektedir. Kayıtlarda tek bir köşeliğin fotoğrafının bulunması nedeniyle tavanın bütün köşelerinde aynı bezemenin tekrarlandığı düşünülmektedir. Ancak bütün köşeliklerin birbirinden farklı olabileceği gibi çapraz köşeliklerin aynı olması da ihtimal dahilindedir.

Elimizde bulunan fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla üçgen yüzey dik ekseninde yer alan bir yaprağın alt ucundan çıkan ve sonrasında dallara ayrılarak tüm köşelere doğru kıvrımlar yapan ve yüzeyi dolduran kenger yaprakları ile süslenmiştir. Yaprak aralarında altı yapraklı çiçek motifleri oluşturulmuş olup bu çiçeklerin merkezine çakılan yuvarlak başlı çivilerle süsleme tavana tutturulmuştur.



Fotoğraf 269: Abdullah Paşa Konağı Mabeyn Odası Tavanı, Üçgen Köşelik Bezeme Detayı



Çizim 71: Abdullah Paşa Konağı Mabeyn Odası Tavanı (C. Eruzun)

3.9.3. Abdullah Paşa Konağı Yıldız Köşk Tavanı

Abdullah Paşa Konağının ikinci katında yer alan ve Divriği'deki yıldız köşk geleneğinin ilk örneklerinden olan mekan doğu batı doğrultusunda konumlanmıştır. Köşkün doğu cephesi kuzeydoğu ve güneydoğu köşeleri pahlanarak yarım sekizgen haline getirilmiştir. Böylelikle mekanın görüş açısı genişletilmiş, doğu ve kuzey cepheye yerleştirilen dört adet boy pencere ile de vadi manzarasının rahatça görülmesi sağlanmıştır. 356 x 440 cm boyutlarındaki mekanın zemini ahşap döşemedir.

Yıldız köşkün tavanı kademesiz ve tek kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan bezemesiz kuşaktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi çıtalarla bölümlendirilmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap bölümlerde oyma ve çakma teknikleri, kumaş bölümlerde ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 270: Abdullah Paşa Konağı, Yıldız Köşk Tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Bu pervaz üzerine iç içe iki

kareden oluşan çaprazına yerleştirilmiş birbirinin tekrarı şeklindeki geometrik öğeler çakılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra tavanı çevreleyen tek kuşağın yüzeyi de hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır.

Tavan yüzeyi doğu-batı doğrultusunda çakılan, silmeli çıtalarla on bölüme ayrılmıştır. Burada çıtalar arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı çıtaların daha küçük parçaları kuzey-güney doğrultusunda çakılmıştır.

Göbek tavanın merkezinde yer almakta olup daire formundadır. Dışbükey göbeğin yüzeyi süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde siyah renkte kumaşla kaplanmıştır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru çarkıfelek biçiminde dizilen ve uç kısımları dilimlenmiş stilize yaprakların oluşturduğu bezeme görülür. Göbek kenar çerçevesinde ise içbükey olarak düzenlenen, üzerinde düz ve ters su damlası şeklinde oyuklar bulunan ahşap parçalar dikkati çekmektedir.



Fotoğraf 271: Abdullah Paşa Konağı, Yıldız Köşk Tavanı, Göbek Detayı

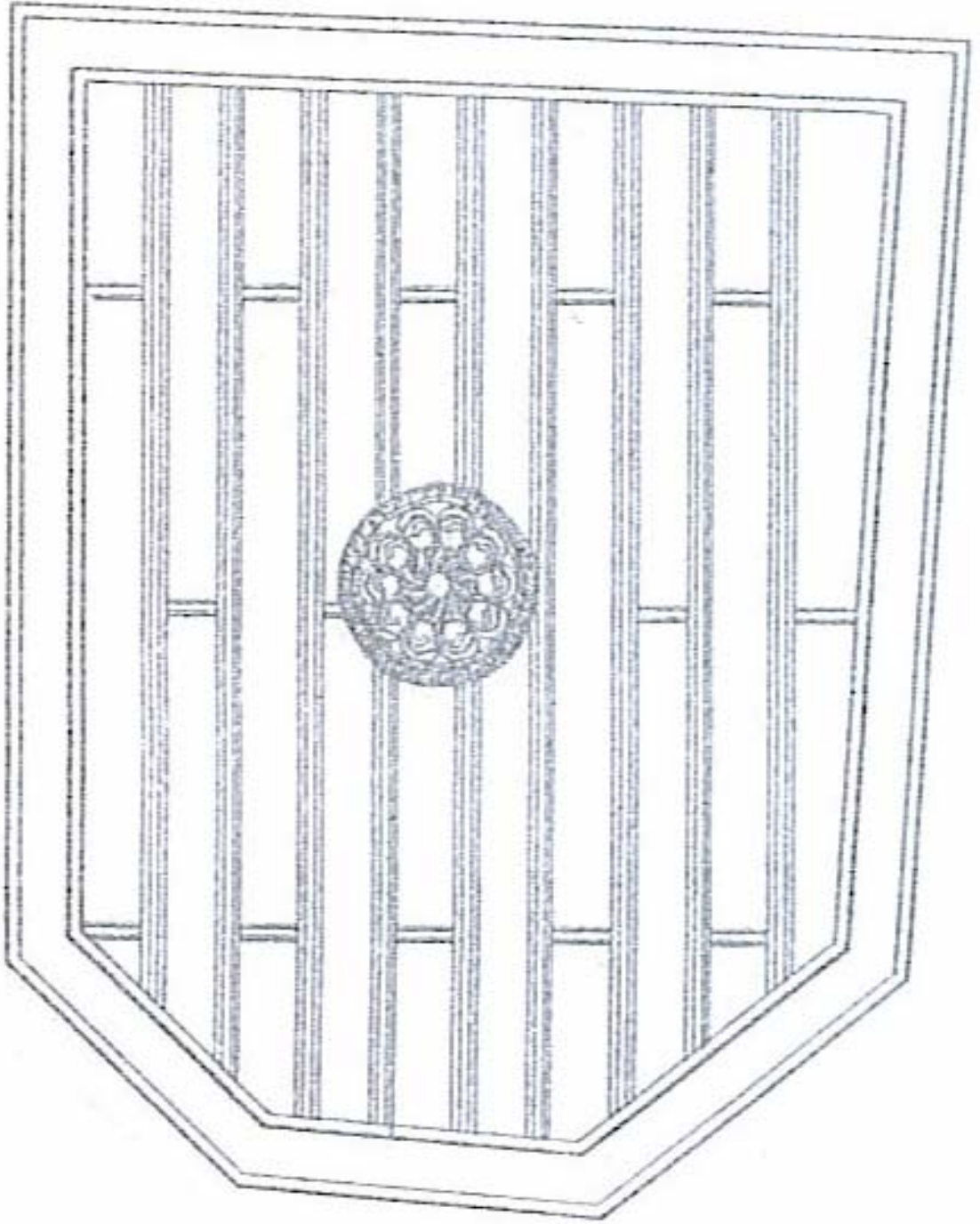
Ahşap tavanın batı kısmında yer alan güneybatı ve kuzeybatı köşeleri çıtalarla pahlanarak tavan yüzeyi sekizgen hale getirilmiştir. Bu iki köşedeki üçgen köşeliklerin

zemini kırmızı renkli kumaşla kaplandıktan sonra üzerine çakılan düz ve ters C şeklindeki çıtalarla küçük kartuşlara bölümlendirilmiştir. Kartuşların içi ise beş kollu yıldız motifi ile süslenmiştir. Ancak bu köşelikler tavan planı çizilirken gösterilmemiş olup sadece fotoğraflarla belgelenmişlerdir.



Fotoğraf 272: Abdullah Paşa Konağı, Yıldız Köşk Tavanı, Üçgen Köşelik Bezemesi⁹⁶

⁹⁶ Tavan planının çiziminde güneybatı ve kuzey batı köşelerde yer alan üçgen bezemeler gösterilmemiştir. Ancak fotoğrafta bu bezemenin detayı görülebilmektedir.



Çizim 72: Abdullah Paşa Konağı, Yıldız Köşk Tavanı (C. Eruzun)

3.10.ERÇOKLUZÂDE EVİ

Katolog No: 10

Evin Adı: Erçokluzâde Evi

Bulunduğu yer: Ahmet Paşa Mahallesi, İmam Paşa Sokağı, No:84

İnşa Tarihi: 1904-1905

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 73-75

Fotoğraf No: 273-289

Genel Tanımı: Erçokluzâde Evi selamlık bölümü 20. yüzyıl başlarında Divriği'nin ileri gelenlerinden Yusuf Ağa tarafından inşa ettirilmiştir. Yusuf Ağa çağdaşı Abdullah Paşa gibi şehrin idari işlerinde söz sahibi olmuş bir kişidir. Ailesinden kalmış olan eski evi öne ilave edilecek bir selamlık dairesi ile genişleterek kişiliğine ve mevkiine uygun bir konuta dönüştürmek istemiştir. Bu nedenle oldukça eski olan harem dairesinin önüne yeni selamlık dairesini yaptırmıştır. Ailenin yaşlılarından edinilen bilgilere göre yapı 1904-1905 yıllarında inşa edilmiştir⁹⁷. Ev zaman içerisinde ihtiyaçlar doğrultusunda onarımlar geçirmiş bu da yapının plan özelliklerini ve görünüşünü önemli ölçüde değiştirmiştir.



Fotoğraf 273:Erçokluzâde Evi Kuzeydoğudan Görünüşü

⁹⁷ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev...*, s.114



Fotoğraf 274: Erçokluzâde Evi Kuzeydoğudan Görünüşü⁹⁸

Harem ve selamlık ayrımının görüldüğü ev doğu-batı doğrultusunda konumlanmakta olup doğu tarafında yola cepheli selamlık dairesi yer almaktadır. Üç katlı olarak inşa edilen selamlık dairesi L şeklinde bir plana sahiptir. Kuzeyinde geniş bir avlusu bulunmaktadır. Sokaktan kanatlı sade bir kapı ile girilen avlunun zemini taş olup buradan selamlık dairesinin zemin katındaki ahır ve at örtmesi gibi mekanlara ulaşılmaktadır. Girişin güneyinde yer alan merdiven ile birinci kattaki divanhaneye



Fotoğraf 275: Erçokluzâde Evinin Batıdan Görünüşü⁹⁹

⁹⁸ Fotoğraf KKTVKBKM Arşivinde 59 envanter numarası ile kayıtlı tescil fişinden alınmıştır.

⁹⁹ 275, 279 ve 281-286 nolu fotoğraflar KKTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.01/108 nolu dosyadan alınmıştır.

çıkılmaktadır. Bu ahşap merdivenin başlangıcını geniş taş bir merdiven sahanlığı ile binek taşı oluşturmaktadır. Merdiven başında yer alan divanhane yazlık oturma mekanı özelliğini kaybederek daha çok mekanlara dağılımın sağlandığı açık bir hol haline gelmiştir. Divanhanenin güneyinde ve kuzeyinde yer alan kapılar ile değişik büyüklük ve nitelikte odalara ulaşılmaktadır. Divanhanenin batısında bulunan merdivenle ikinci kattaki yıldız köşküne çıkılırken merdiven altına yerleştirilmiş kapı ile harem dairesine geçilmektedir.

Evin batısında yer alan harem dairesine avludaki orta kanatlı ile de geçilebilmektedir. Bu bölüm selamlıktan çok daha eski bir yapı karışımı olup bazı bölümlerinin iki katlı inşa edildiği izlerden anlaşılmaktadır. Harem dairesi selamlıktan 40-50 yıl önce 19. yüzyıl ortalarında yapılmıştır. Birçok oda ve sofadan oluşan harem dairesinin önemli bir bölümü yıkılmıştır. Yapının en ilgi çeken bölümü olan toyhane ve örtmenin büyük özellik arzeden ahşap işlemleri yer yer görünmekle birlikte çöken kısımların ayıklanması sonucu zaman içinde büyük ölçüde yok olmuştur.¹⁰⁰

Yenilikçi bir anlayışla inşa edilen yapı çeşitli zamanlarda keyfi ve zaruri ihtiyaçlar doğrultusunda yıkımlara onarımlara uğramış, plan özellikleri ve görünüş olarak büyük ölçüde bozulmuştur. Çalışmada katoloğa dahil edilen tavanlar selamlık dairesinin yazodasında ve yıldız köşkünde yer almakta olup bu bölümler nispeten daha iyi durumdadırlar.

¹⁰⁰ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s. 115-116

3.10.1. Erçokluzâde Evi Selamlık Yazodası Tavanı

Selamlık yazodası doğu-batı doğrultusunda konumlanmış olup doğu yönde yola doğru yaklaşık 70 cm'lik bir bindirme ile hem büyüklük hem de görüş açısı olarak genişletilmiştir. 378 x 592 cm ölçülerindeki dikdörtgen biçimli oda dokuz adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Odada aşağıseki, nimseki gibi bölümler bulunmamakta olup bu sayede tavan da tüm odayı örtecek şekilde düzenlenmiştir. Tavanın dikdörtgen planına uygun olarak bezemenin ana unsuru olan çarkıfelek elips şeklinde işlenmiştir. Odada çiçeklik, suluk gibi geleneksel mimari elemanlar da bulunmamaktadır. Buna karşılık güney duvarında alçı süslemeli bir mihrap nişi vardır. Mihrap tepeliği malakari bir çerçeve ile süslenmiştir. Nişin her iki yanına da birer adet alçı lambalık yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 276: Erçokluzâde Evi, Yazodası, Alçı Mihrap Nişi

Yazodası tavanı iki kademeli ve üç kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan iki bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra üçüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç

tavan farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki dikdörtgen yüzey elips şeklinde 17 kollu yıldız oluşturan baklavalı büyük bir göbekte, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir.



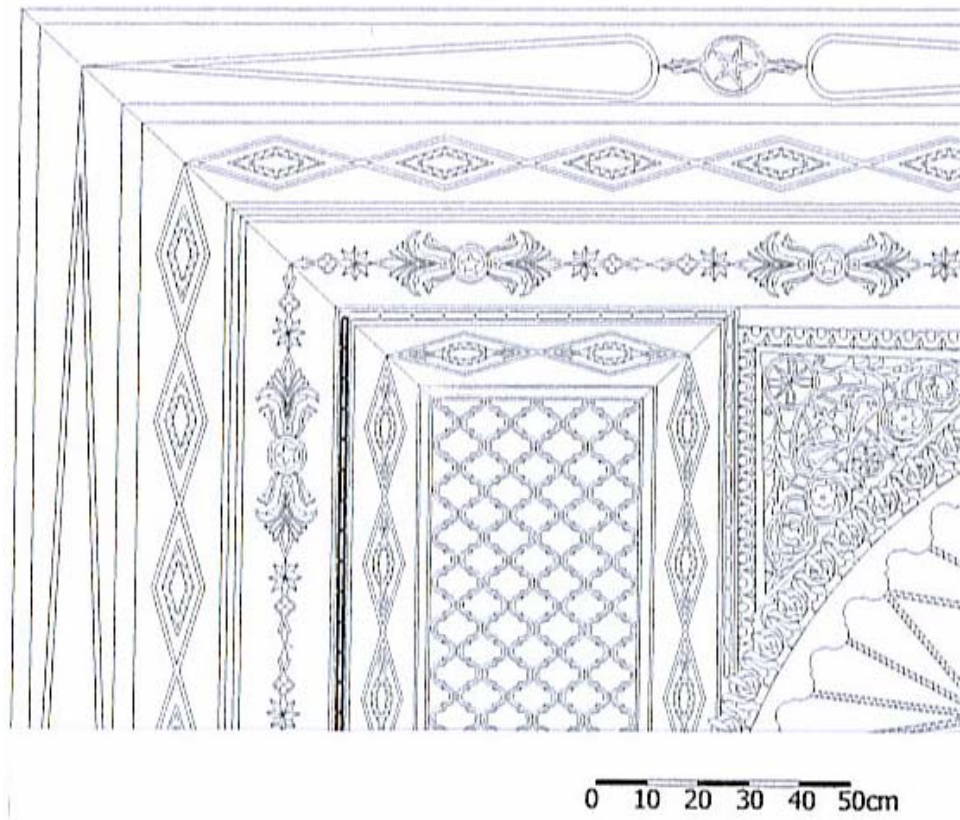
Fotoğraf 277: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı

Tavan bezemesinde ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar ve çiviler de kullanılmıştır. Metot olarak ise oyma, çakma, kazıma, ajur teknikleriyle birlikte kumaş kısımlarda da yüzeysel ve kabartmalı döşeme teknikleri uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervaz yüzeyine iç içe iki kareden oluşan çaprazına yerleştirilmiş geometrik öğeler birbiri ardına çakılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci ve ikinci kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Kuşaklar, aralarında yer alan kaval silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmıştır.

Birinci kuşağın yüzeyinde, oval bir madalyonun iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Madalyonun uçlarına beş dilimli palmet, ortasına ise beş kollu yıldız bezemesi çakılmıştır. Bu kompozisyon tavanın uzun kenarlarında iki, kısa kenarlarında ise bir defa uygulanmak suretiyle birinci kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir.

İkinci kuşak yüzeyinin ise baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiştir. Baklava dilimleri siyah renkte boyanırken yüzeyleri, daha küçük boyutlu baklava dilimleri ile süslenmiştir. Bu küçük baklavaların orta kısmına ise kabartmalı döşeme tekniği ile bej renkte kumaşlar geçirilip içleri pamuk, saman, vs. ile doldurularak ahşap çıta yüzeyinden taşan bir süsleme yapıldığı dikkati çekmektedir. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında sekiz, uzun kenarlarında ise 14 defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır.



Çizim 73: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı

Tavanda, aynı düzlemde yer alan iki bezeme kuşağından sonra, tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 10 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme alını çitalarla su dalgası şeklinde tezyin edilmiştir.

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan üçüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmektedir. Bitkisel bezemeli üçüncü kuşağın yüzeyinde, daire biçimli bir madalyonun iki ucuna işlenmiş çanak yaprakları yanlara doğru açılmış dokuz dilimli palmetler ve bu palmetlerin ucuna yerleştirilmiş sırasıyla sekiz yapraklı çiçek, dört

yapraklı çiçek ve üç dilimli palmet süslemenin ana motifini oluşturmaktadır. Madalyonun ortasına ise yine beş kollu yıldız çakılmıştır.

İç tavan yüzeyi çıtalarla farklı büyüklükte üç bezeme alanına ayrılmıştır. Yanlarda bulunan dikdörtgen alanlar dördüncü bir kuşak ile çevrenmektedir. Bu kuşağın yüzeyi baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiştir. Baklava dilimlerinin yüzeyleri ise oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmına bej renkte kumaşların yine kabartmalı döşeme tekniği ile geçirildiği görülür. İçte yer alan ve baklavalı kuşakla çevrelenen dikdörtgen yüzey dıştan elipsli suyolu ile kuşatılmıştır. Bu suyolu, birbiri ardı sıra tekrarlanan elips şeklinde figürler yüzeyde kabartma olarak kalacak biçimde oyularak tek parça halinde yapılan bir süslemedir. Elipsli suyolu ile çevrelenen pano düz ve ters biçimde C kıvrımı oluşturacak şekilde düzenlenmiş çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir. Burada zemin, süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde pembe-siyah tonlarında ebruli bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır.



Fotoğraf 278: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı

İç tavanın ortasında bulunan dikdörtgen panonun köşeleri çıtalarla pahlandıktan sonra içerisine 17 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış, büyük elips şeklinde göbek yerleştirilmiştir. Göbeğin merkezinde ise daha küçük yine elips şeklinde, bitkisel bezemeli dışbükey bir göbek dikkati çekmektedir. Göbek zemini siyah renkte bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplandıktan sonra üzerine ahşap elemanlar yerleştirilmiştir. Göbek süslemesinde çarkıfelek biçiminde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Göbek çevresinde ise üç dilimli palmetlerden oluşan çerçeve yer almaktadır.



Fotoğraf 279: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

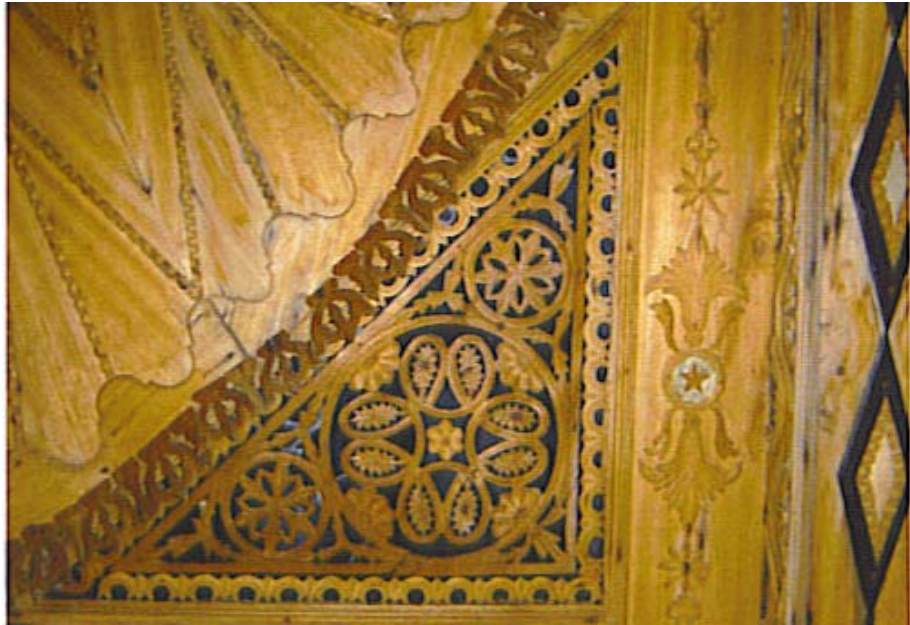


Fotoğraf 280: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu

Göbek çevresini kuşatan tavan yüzeyinde merkezden dışa doğru çakılan, yüzeyi zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtalarla baklava dilimi biçiminde oluşturulmuş geometrik bezeme alanları gözlenir. Baklava dilimi alanların içerisine yine baklava dilimi panolar yerleştirilmiştir. Bu panoların üzeri altı köşeli yıldızın karşılıklı iki ucuna eklenen yapraklarla bezenmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler yine üzeri zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtalarla süslenmiştir. Kenar çerçevesi ise beş dilimli palmet şeklinde biçimlenen çıtaların yan yana çakılmasıyla meydana gelmektedir.

Dikdörtgen panonun köşeleri çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine ajur tekniğinde işlenmiş tek parça bitkisel bezemeler yerleştirilmiştir. Üçgen yüzeylerin çevresi yan yana dizilen ve taç yaprakları yanlara kıvrılarak bitleştirilmiş üç dilimli palmetlerle kuşatılmıştır. Üçgen köşeliklerin zemini ise koyu mavi ve pembe renklerde kumaşlarla yüzeysel döşeme tekniğinde kapanarak ahşap süslemenin arkasında fon oluşturulmuştur. Üçgen köşeleri dolduran ahşap süslemelerin dördü de birbirinden farklıdır.

Güneydoğu köşede yer alan üçgen yüzeyin merkezinde dairesel çerçeve içine alınmış, dört yapraklı çiçek düzenlemesi görülmektedir. Süslemede yaprak aralarına çerçeveye bitişik olarak on yapraklı çiçeğin yarısı yerleştirilmiş ve merkeze de altı yapraklı çiçek



Fotoğraf 281: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe, Üçgen Bezeme Detayı

motifi çakılmıştır. Yan köşeler ise yine dairesel çerçeve içine alınmış, on yapraklı çiçek motifleriyle doldurulmuştur. Üçgen yüzeyin çevresi yan yana dizilmiş stilize üç dilimli palmetlerle kuşatılmıştır.

Güneybatı köşede üçgen yüzeyin merkezi altı yapraklı çiçek motifiyle bezenmiş olup iç içe üç dairesel çerçeve ile kuşatılmıştır. Merkezden dışa doğru daireler arasındaki birinci yüzey dalga kıvrımları yapan çıtalarla, ikinci yüzey ise birbirine eklenen yaprakların oluşturduğu çelenk bezemesiyle süslenmiştir. Köşeler palmet biçiminde düzenlenen kenger yapraklarının meydana getirdiği kompozisyonla doldurulmuştur.

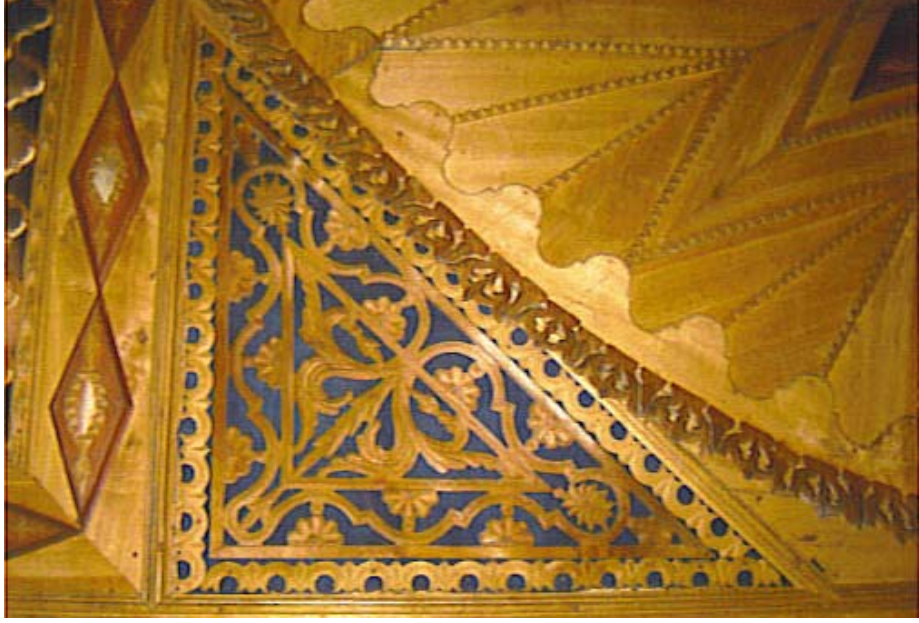


Fotoğraf 282: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeybatı köşede üçgen yüzey merkezine daha küçük boyutta üçgen çerçeve yerleştirilmiş olup bu çerçevenin içi ve uzun kenarın ortasından başlayarak yanlara ve dik köşeye doğru kıvrılan kenger yaprakları ile süslenmiştir. Bu küçük üçgen ile dış çerçeve arasında kalan yüzey ise dalgalı biçimde kıvrımlar yapan sapların taşıdığı on yapraklı yarım çiçeklerle bezenmiştir.

Kuzeydoğu köşede ise üçgen yüzey dikey ekseninde kenar çerçeveden dik köşeye doğru yerleştirilmiş sekiz kollu yıldız, üç dilimli palmet ve dairesel bir madalyon içinde yer alan sekiz yapraklı çiçeği çevreleyen kenger yaprakları kıvrılarak yan köşeleri doldurmakta ve yedi yapraklı çiçekleri kuşatmaktadır. Yaprakların yüzeyleri üçgen

profillidir. Üçgen yüzeyin çevresi yan yana dizilmiş stilize üç dilimli palmetlerle kuşatılmıştır.



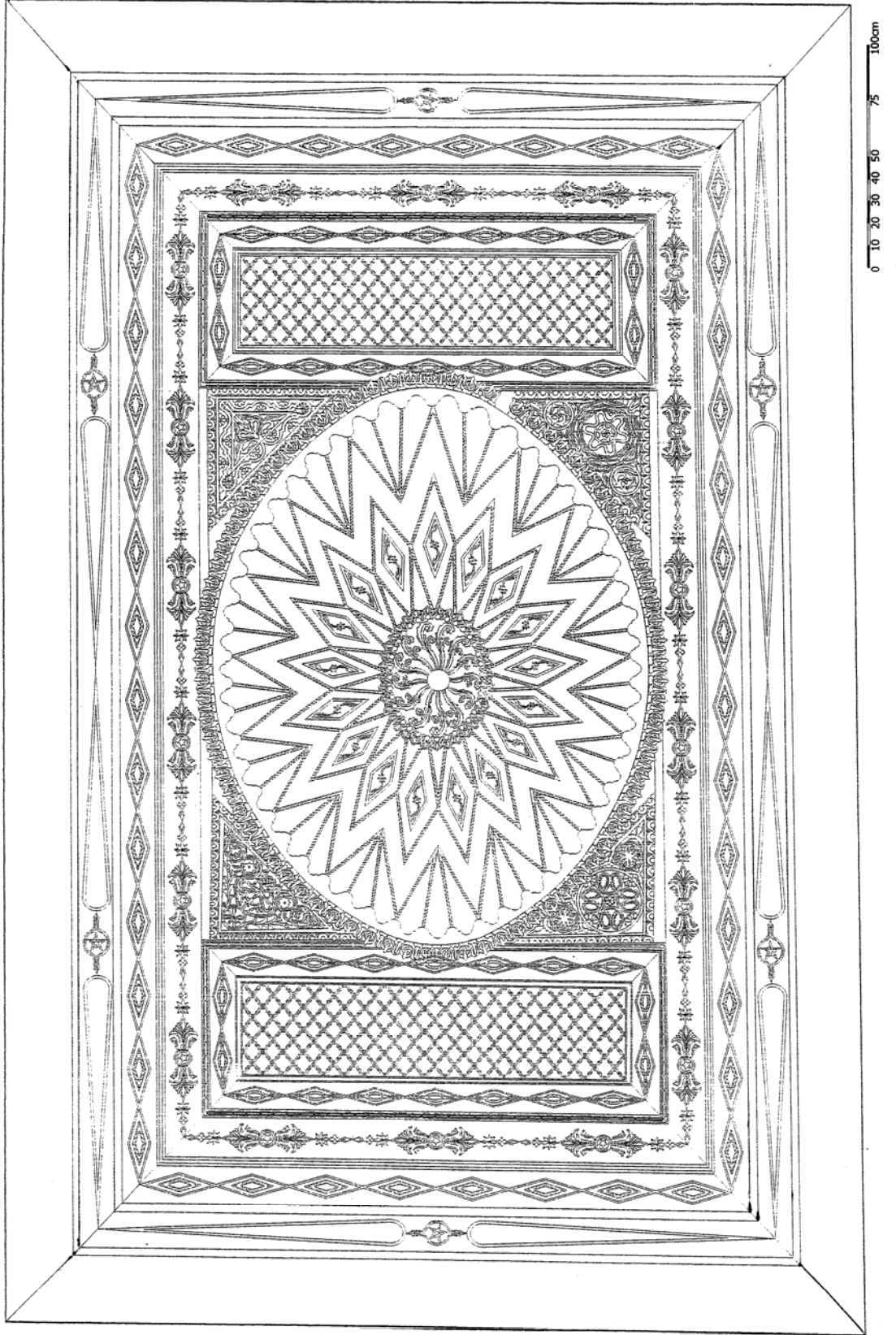
Fotoğraf 283: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 284: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 285: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı



Çizim 74: Erçokluzâde Evi, Selamlık Yazodası Tavanı (M. Yeğin)

3.10.2. Erçokluzâde Evi Yıldız Köşkü Tavanı

Erçokluzâde Evinin ikinci katında yer alan ve dönemin yıldız köşk modasına uygun şekilde birinci katın üstüne tam bir kat olarak oturtulan mekan doğu batı doğrultusunda konumlanmıştır. Yıldız köşk divanhanenin tam üstünde merdiven başını örtecek şekilde, birazda dışa avluya doğru taşıntı yaparak yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 286: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü

Divanhanenin batısında yer alan dar ahşap bir merdivenle çıkılan mekan giriş ve köşk olarak iki bölümden oluşmaktadır. Merdivenin çıktığı giriş kısmı dikdörtgen biçimli olup batı duvarında küçük bir pencere ve güney duvarında da çatı içine açılan bir kapı bulunmaktadır. Bu bölümün tavanı düz çitalıdır.

Girişin doğusunda bulunan köşk daireye yakın bir formda çokgen planlı olup beş adet kemerli boy pencere ile aydınlatılmıştır. Köşkün zemini ahşap döşeme olup giriş kısmının zemin kotundan yaklaşık 10 cm yüksektir. Köşkte duvarların önüne boydan boya U şeklinde sabit ahşap sedir yapılmıştır.

Köşkün üstünü örten çokgen planlı tavan kademesiz ve tek kuşaklı olarak düzenlenmiştir. Duvardan tavana geçiş bağdadi devirmelerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan baklava dilimli kuşaktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi çarkıfelekli bir göbekte tezyin edilmiştir.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap bölümlerde çakma ve boyama teknikleri, kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 287: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü, İçten Görünüşü

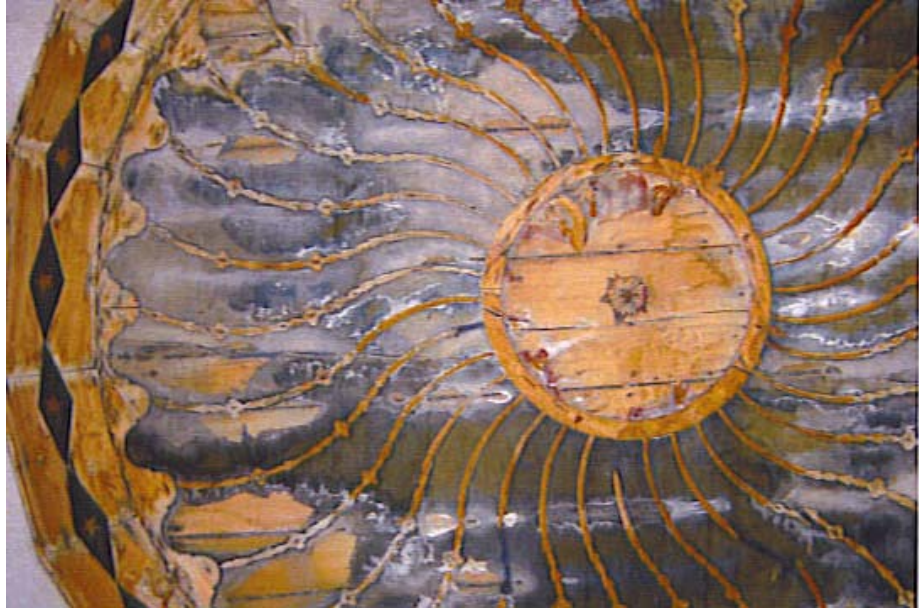
Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada, pencerelerin hemen üzerinde yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmıştır. Çokgen biçimli tavan, yüzeyi baklava dilimi şeklinde geometrik elemanlarla bezenmiş kuşakla çevrelenmiştir. Baklava dilimleri siyah renkte boyanmış olup merkezlerine beş kollu yıldız yerleştirilmiştir.

Baklavalı kuşakla çevrelenen iç tavan yüzeyi daire formundadır. İç tavanın merkezine daha küçük bir daire formunda göbek yerleştirilmiş ancak göbek süslemesi yerinde mevcut değildir. Bu küçük göbeğin çevresindeki dairesel alanın zemin süsleme elemanlarının arkasında fon oluşturacak şekilde mavi renkli bir kumaş ile yüzeysel

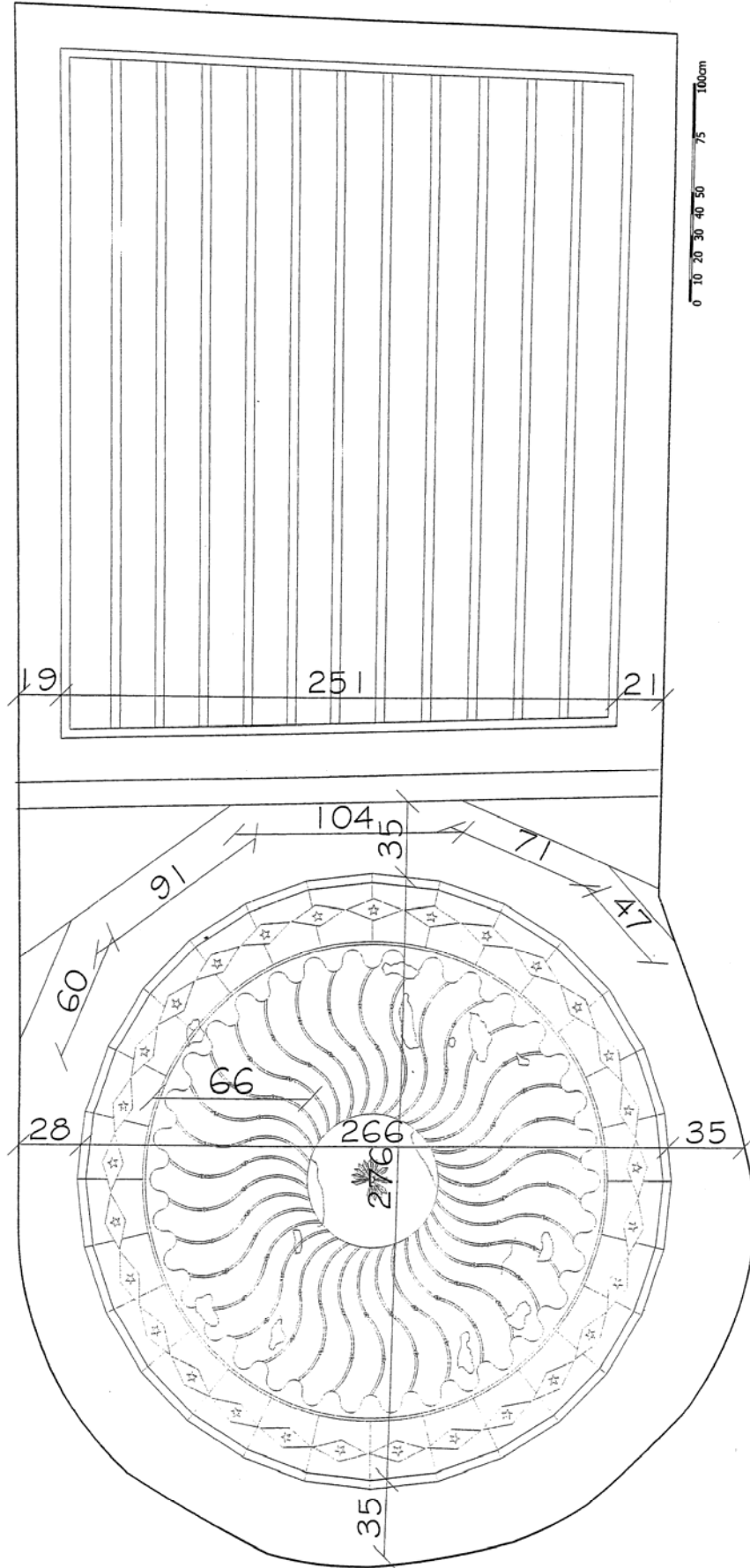
döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Kumaş yüzeyin üzeri merkezden dışa doğru çarkıfelek biçiminde dizilen, 34 adet yüzeyi yivlendirilmiş ahşap şeritler ile şeritlerin uçlarına işlenen dört yapraklı çiçek ve üç dilimli palmet motifleriyle bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 288: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü, Tavan Süslemesi



Fotoğraf 289: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü, Tavan Süslemesi Detayı



Çizim 75: Erçokluzâde Evi, Yıldız Köşkü Tavanı (M. Yeğin)

3.11. TEVRÜZLÜ KONAĞI

Katolog No: 11

Evin Adı: Tevrüzlü Konağı

Bulunduğu yer: Hacıosman Mescidi Mah.

İnşa Tarihi: 20.yy başları¹⁰¹

Yapan Usta: Ömer Usta

Çizim No: 76-101

Fotoğraf No: 290-334

Genel Tanım: Tevrüzlüoğulları adıyla tanınan tüccar bir ailenin sahip olduğu bir dizi evden oluşmaktadır. İçlerinde en önemlisi Şevket Efendi'nin evidir. Evin birinci katı üstünde sekizgen bir planda bağdadi tarzında inşa edilen alınlıklı saçaklı yıldız köşkü oldukça ünlüdür.



Fotoğraf 290: Tevrüzlü Konağı'nın kuzey cepheden görünüşü.

20. yüzyıl başlarında, yerli ustalardan Ömer Usta tarafından yapılan evin bazı bölümleri daha eski yıllardan kalmadır. Zaman içinde satılarak, el değiştiren bu evlerde telafisi mümkün olmayan onarımlar yapılmış, bunlar yapının görünüşünü ve özelliklerini büyük

¹⁰¹ Yapının I. Dünya Savaşı'nın çıkmasından sonra o yıllarda Divriği'ye göç eden Tevrüzlü ailesinin isteği üzerine onlarla birlikte gelen Ömer Usta tarafından yapıldığı 16/03/2005 tarihinde Divriğili Ustalardan Cemil Demirkale ile yapılan görüşmede öğrenilmiştir.

ölçüde bozmuştur¹⁰². Esas inceleme yapılan Şevket Efendinin evi ise günümüzde Divriği Kaymakamlığınca restore ettirilmektedir¹⁰³.

Tümüyle iki katlı olarak inşa edilen evin zemin katı yer yer çamur harç ve ahşap hatıllı taş duvar, yer yer de enli kerpiçle hımış tarzındadır. Üst katlar ise hımış tarzında ahşap çatki arası kerpiç dolgu sistemiyle yapılmıştır. Kiremit çatılı, alınlıklı geniş ve süslemeli saçaklıdır.



Fotoğraf 291: Tevrüzlü Konağı'nın Güneydoğudan Görünüşü



Fotoğraf 292: Tevrüzlü Konağı'nın Güneydoğudan Görünüşü

¹⁰² Necdet, Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.127.

¹⁰³ KTKVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.01/107 nolu dosya.

Haremlik ve selamlık ayrımının görüldüğü evde kanatlı bir sokak kapısı ile avluya girilmektedir. Zemini serbest düzende taş kaplı olan avlu içinden, bahçeden yola uzanan bir su arkı geçmektedir. Avlunun doğusunda içeri ocaklık girişi, batısında ahır ve atörtmesinin girişi, güneyinde ise ayaza geçişi sağlayan orta kanatlı ile üst kat divanhaneye çıkan iki adet merdiven yer almaktadır. Avlunun batısında evin selamlık kısmı, doğusunda ise harem kısmı konumlanmıştır. Selamlık dairesinin zemin katında



Fotoğraf 293: Tivrüzlü Konağı Avlu İçinden Görünüş

atörtmesi, ahır, samanlık, kiler gibi mekanlar bulunmaktadır. Tek kollu ahşap bir merdivenle çıkılan üst katta ise, divanhanenin batısından girilen, küçük bir sofaya ulaşılmaktadır. Bu sofanın kuzeyinde avluya ve yola cepheli yazodası, güneyinde ayaza cepheli kışodası ve doğusunda da pencereleri divanhaneye açılan küçük bir oda vardır.

Avlunun doğusunda yer alan harem dairesinin zemin katında ise ocaklık (mutfak), toyhane ve örtme yer almaktadır. Avlunun doğusunda ki kapıdan ocaklığa girilmekte, buradan da toyhaneye geçilmektedir. Toyhaneye ayazdan geçilerek örtmeden de

ulaşılmaktadır. Toyhanenin güney duvarı önünde yer alan örtme zeminden iki basamak yükseltilmiş olup kuzey ve doğu tarafına L şeklinde ahşap sedir yerleştirilmiştir. Örtmenin batısından girilen aralıktan toyhaneye ve evin üst katlarına ulaşılmaktadır.



Fotoğraf 294: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Önünde Yer Alan Küçük Divanhanenin Köşkü



Fotoğraf 295: Tevrüzlü Konağı Yıldız Köşkü¹⁰⁴

¹⁰⁴ Fotoğraf KKTVKBKM Arşivinde Kayıtlı 58.01/107 nolu dosyadan alınmıştır.

Toyhane geleneksel Divriği evlerinde görülen mimari öğeleri ve plan özelliklerini taşımaktadır. Toyhane aralığından çıkılan ara katta bir kışodası ile birinci katta da uzun L biçimli bir sofanın iki tarafında sıralanmış yazlık kışlık odalar bulunmaktadır. Sofanın kuzeyinde yer alan merdivenle çatı arasına yerleştirilmiş Yıldız Köşküne çıkılmaktadır. Divriği'nin hemen hemen her noktasından görülebilen sekizgen planlı köşk bağdadi tarzında inşa edilmiş olup alınlıklı saçaklı çatısı ile dikkat çekicidir.

Evin hemen hemen tüm mekanlarında ahşap işlemeli tavan bulunmaktadır. Evin bir bölümünün halen kirada olması ve mekanların açık-kapalı oluşuna göre sadece üç adet tavan incelenebilmiştir. Bunlar selamlık bölümünde yazodası tavanı ile harem bölümünde toyhane ve ara katta yer alan kış odası tavanlarıdır.



Fotoğraf 296: Tevrüzlü Konağı, Güney Cephede Yer Alan Örtme

3.11.1. Tivr rl  Konağı Selamlık Bölümü Yazodası Tavanı

Yazodası selamlık bölümü üst katında yer almakta olup kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Kuzey cephesi sokağa, doğu cephesi ise avluya yönlendirilmiştir. Oda, kuzey cephede zemin kat duvarlarının bitiminde yer alan, bağdadi tekniğinde yapılmış içbükey bir çıkma ile sokağa doğru taşırılarak genişletilmiştir. 421 x 811 cm ölçülerindeki yazodası kuzey cephede üç adet boy pencere ve bir adet tepe penceresi, doğu cephede dört adet boy pencere, batı ve güney cephelerde de birer adet boy pencere olmak üzere toplam dokuz adet boy pencere ve bir adet tepe penceresi ile aydınlatılmıştır.



Fotoğraf 297: Tivr rl  Konağı, Yazodası,   ten Görünüşü

Yazodası, aşağıseki ve kilimüstü olarak adlandırılan iki bölümden oluşmaktadır. Girişin hemen önünde yer alan aşağısekinin zemini sal taşı döşelidir ve tavanı düz  ıtalıdır. Bu bölümde, güney duvarında bulunan giriş kapısının batısında alçıdan bir    eklik, batı duvarında da güney duvarına bitişik olarak yerleştirilmiş ahşap bir dolap içinde

yunmalık bulunmaktadır. Aşağısekiden bir basamakla kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır. Kilimüstünün zemini ise ahşap kaplamadır. Burada kuzey ve batı duvarı boyunca pencere önlerinde L biçiminde sabit ahşap sedir yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 298: Tevrüzlü Konağı, Yazodasında Bulunan Çiçeklik

Tavan, mekan içinde olduğu gibi iki bölümden oluşmaktadır. Aşağıseki ve kilimüstü tavanları yüzeyi bezemeli bir giriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Aşağıseki tavanı çitalarla altıgen ve üçgen geometrik şekiller oluşturularak bezenmiştir. Kilimüstü tavanı ise iki kademeli ve dört kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvarдан tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır. Göbek ve köşelikler dışında kalan tüm iç tavan yüzeyi tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir. Tavan sonradan yağlı boya ile boyanmış olduğundan ahşap elemanların orijinal rengi ve kalem işi süslemeli olup olmadıkları bilinmemektedir. Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın

yanı sıra az miktarda da renkli kumaş kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap yüzeylerde oyma, çakma ve kazıma teknikleri kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 299: Tavrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı

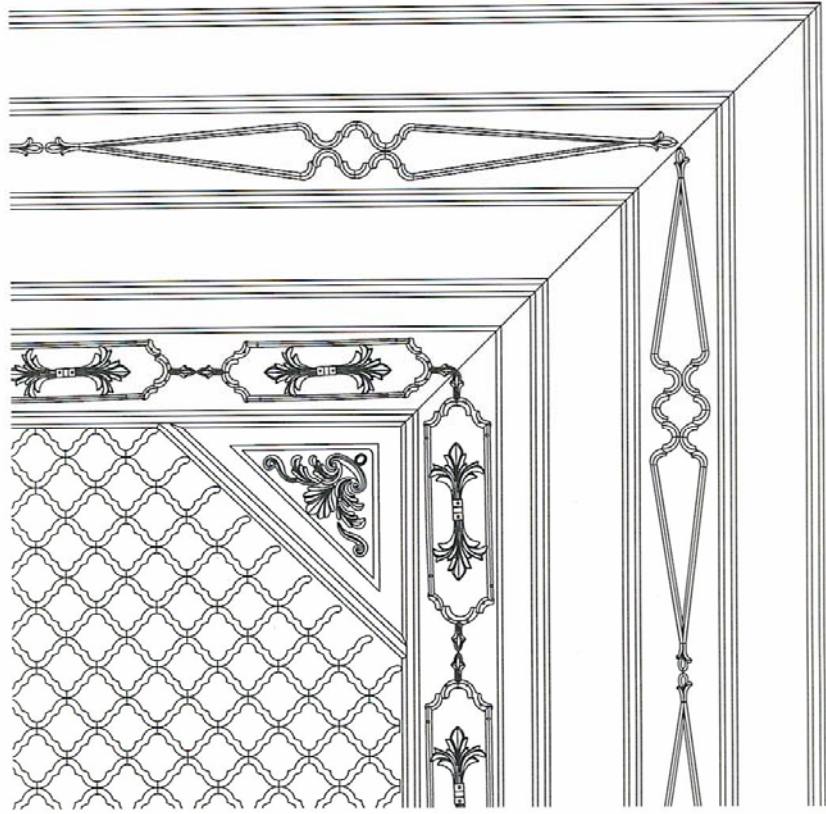
Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervaz yüzeyi baklava dilimi şeklindeki geometrik elemanların birbirini takip eder biçimde çakılmasıyla süslenmiştir. Pervazın üzerinden başlayan, oldukça yüksek tutulmuş, bağdadi tekniğinde ki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci ve üçüncü kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade bırakılmıştır.

İkinci kuşak yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Bu kompozisyon tavanın uzun kenarlarında dört, kısa kenarlarında ise

üç defa tekrarlanmak suretiyle, ikinci kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir. Kuşaklar, aralarında yer alan 3.5 cm genişliğinde, yüzeyi silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmışlardır.



Fotoğraf 300: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 76: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri

Tavanda, kenarlardan merkeze doğru birinci ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Üçüncü kuşaktan sonra yüzeyi bezemesiz, içbükey bir kuşakla tavan yaklaşık 8 cm çökertilerek kademe yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenmektedir. Dördüncü kuşak yüzeyinde, tavanın uzun kenarlarında sekiz, kısa kenarlarında ise dört defa tekrarlanan içleri bitkisel bezemeli kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuş yüzeyleri, çanak yaprakları yanlara doğru açılmış, düz ve ters olarak yerleştirilmiş beş dilimli palmetlerle süslenmiştir. Kartuşların uçları ise ok ucuna benzer biçimde üç dilimli palmetlerle sonlandırılmıştır.



Fotoğraf 301: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı

Dördüncü bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan yüzeyi, düz ve ters biçimde C kıvrımı oluşturacak şekilde düzenlenmiş çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.

Göbek tavanın merkezinde yer almakta olup daire formundadır ve yüzeyine bitkisel tezyinat yapılmıştır. Göbek zemini süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde yeşil bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Göbek süslemesinde kumaş yüzey üzerine çarkıfelek biçiminde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Yaprak demetlerinin aralarına altı yapraklı çiçek bezemesi çakılmıştır. Dışbükey olarak dilimlendirilmiş yüzeyi oyulu ahşap parçalar göbeği daire formunda çerçevelemektedir.



Fotoğraf 302: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavan Göbeği ve İç Tavan Yüzeyinin Bölümlenmesi



Fotoğraf 303: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavan Göbeği



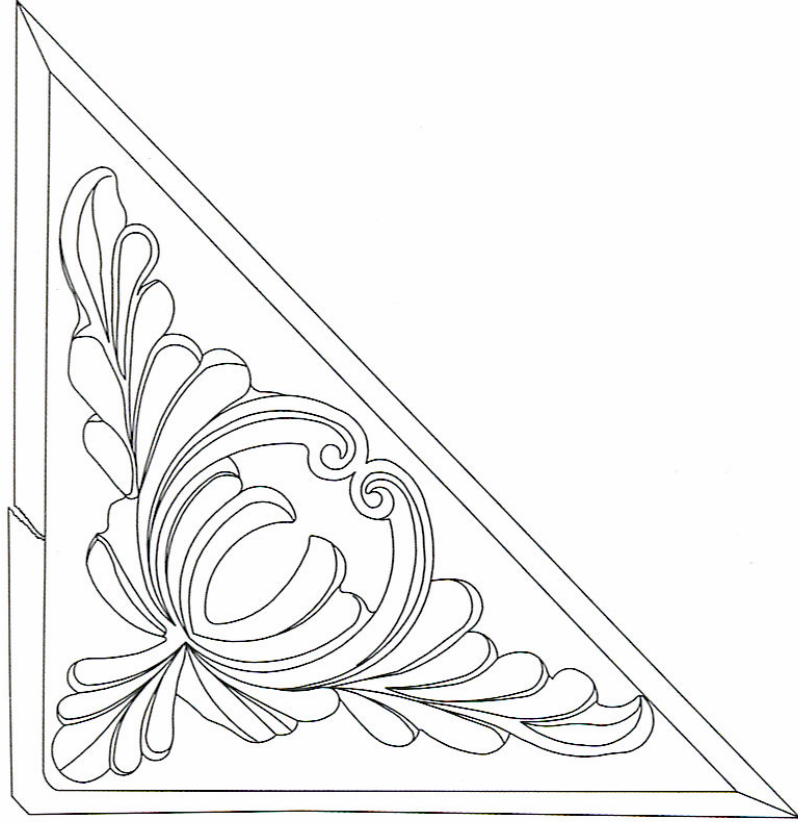
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 77: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavan Göbeği Detayı

İç tavanın köşeleri de çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiş olup çapraz köşeliklerde birbirinin aynı motifler tekrarlanmıştır. Motifler üçgen pano üzerinde kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılmıştır.

Kuzeydoğu ve güneybatı köşelerde, üçgen yüzeyin merkezinde kenarları volütlenmiş ters bir lotus oluşturan kenger yaprakları görülür. Dik köşe beş dilimli palmet motifi ile bezenmiştir.

Kuzeybatı ve güneydoğu köşelerde, üçgen yüzey dikey eksene ters olarak yerleştirilen yedi dilimli palmet motifi ve bunu yanlardan kuşatan kenger yapraklarıyla bezenmiştir. Kenger yapraklarının üst kısmı uçları düğmelenmiş bir C kıvrımı ile tamamlanmıştır.



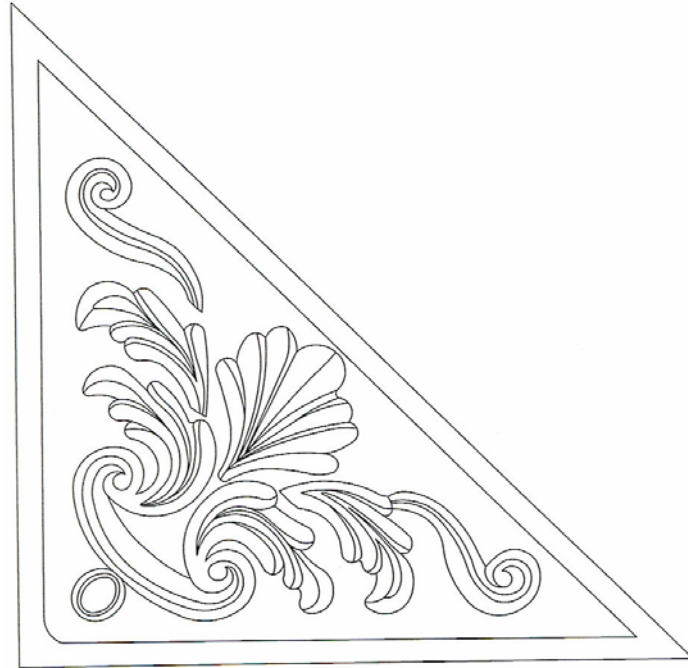
Çizim 78: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşeler Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 304: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşeler Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 305: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşeler Üçgen Bezeme Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 79: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşeler Üçgen Bezeme Detayı

Girişte yer alan aşağıseki tavanı işlevine uygun biçimde daha sade planlanmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra tavan yüzeyinde silmeli çıtalar ile altıgen ve üçgen şekiller oluşturularak geometrik bir tezeyinat yapılmıştır.



Fotoğraf 306: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası, Aşağıseki Tavanı,

Yazodasında aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinin tavan yüzeyinde de ayrılmasını sağlayan ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan, zemini yüzeysel döşeme tekniğinde kırmızı renkte kumaşla kaplanmış içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır.

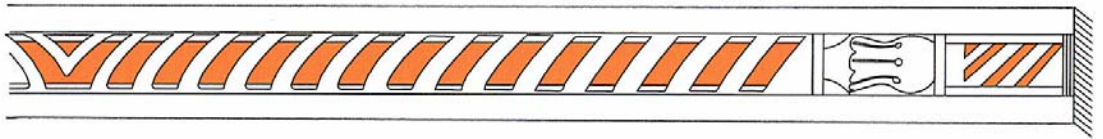


Fotoğraf 307: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kiriş Bezemesi

Kiriş yüzeyinde konsolların bitiminde bulunan lale biçiminde ahşap elemanlar dikkati çekmektedir. Lale motiflerinin arasına da yarım daire kesitli ve yüzeyi paralelkenar şeklinde oyulmuş bir kaval silme kiriş yüzeyini ortalayacak biçimde yerleştirilmiştir. Bu kaval silmenin içi yine yüzeysel döşeme tekniği kullanılarak kırmızı renkli kumaşla kaplanmış olup, silme yüzeyindeki boşluklardan kumaş renginin görünmesiyle tavana canlılık kazandırılmıştır.

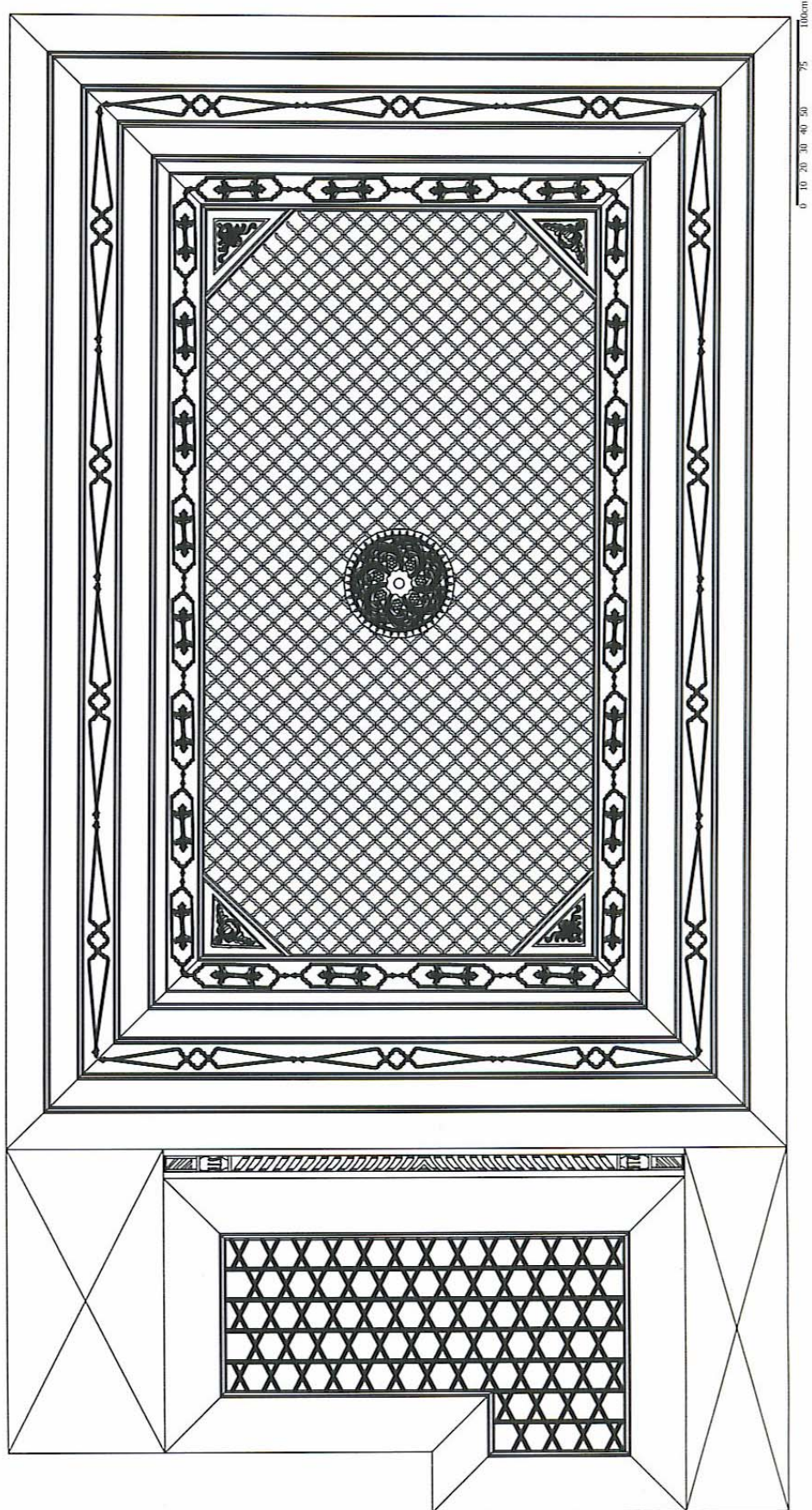


Fotoğraf 308: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kiriş Bezemesi



0 10 20 30 40 50cm

Çizim 80: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı, Kiriş Bezemesi



Çizim 81: Tevrüzlü Konağı, Selamlık Bölümü, Yazodası Tavanı

3.11.2.Tevrüzlü Konağı Harem Bölümü Toyhane Tavanı

Toyhane, Tevrüzlü Konağı'nın harem (içeri daire) kısmında, zemin katta yer almaktadır. Geleneksel Divriği evlerinde görülen mimari öğeleri içermekte ve bu evlerin plan özelliklerini taşımaktadır. Doğu-batı doğrultusunda konumlanan 605 x 692 cm ebatlarındaki mekan güney duvarının doğu duvarına yakın kısmında yer alan üç adet boy pencere ve doğu duvarında yer alan üç adet mazgal şeklinde tepe penceresi ile aydınlatılmıştır. Aşağıseki, kilimüstü ve kürsübaşı olarak adlandırılan üç bölümden oluşan toyhanenin her bölümü işlevine göre inşaat ve süsleme özellikleri göstermektedir.



Fotoğraf 309: Tevrüzlü Konağı Toyhanesi, Kilimüstü Bölümünden Kürsübaşının Görünüşü

Girişin hemen önünde yer alan aşağıseki çoğu evde en küçük bölüm olmasına rağmen Tevrüzlü konağında oldukça geniş tutulmuş olup kürsübaşından daha büyüktür. Zemini sal taşı döşeli ve tavanı düz çıtalıdır.

Aşağısekiden iki basamakla kilimüstü denilen asıl odaya çıkılmaktadır. Kilimüstü, toyhanenin kuzey tarafında boydan boya devam eden bir bölümdür. Bu bölümde kuzey duvarının tamamına gömme yüklük yapılmıştır. Ayrıca doğu duvarında da alçıdan malakari tekniğinde işlenmiş bir niş bulunmaktadır. Kilimüstünün tavanı, kürsübaşı tavanına göre daha sade biçimde tezyin edilmiştir.



Fotoğraf 310: Tevrüzlü Konağı Toyhanesi, Kilimüstü Bölümünde Bulunan Alçı Niş

Kürsübaşı kısmına ise kilimüstünden bir basamakla çıkılmaktadır. Kilimüstü ve kürsübaşı bölümlerinde toprak olan zemine sonradan beton dökülmüş ve kürsü kaldırılmıştır. Bu üç bölüm zeminde kot farkları, tavanda ise tezyinatlı kirişler ve bezeme özellikleri ile birbirinden ayrılmaktadır. Ayrıca kirişleri taşıyan cumbalı dikmeler ve dikme aralarında yer alan ahşap korkuluklar da bu ayrımı belirginleştirmektedir.

Toyhanenin zengin bir süsleme programı yansıtan tavanının, özellikle kürsübaşında yer alan bölümü diğer bölümlerden farklı olarak çok ince bir işçilik göstermektedir. Kürsübaşının kare tavanı tek kuşaklı ve tüm yüzeyi kapsayan göbekli bir tezyinata sahiptir. Tavan bezemesinin oluşumunda ahşapla birlikte renkli kumaşlar, özel başlı çiviler ve boya kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap kısımlarda oyma, çakma, kazıma, ajur teknikleriyle birlikte çivili tezyinat ve kumaşlarda da yüzeysel ve kabartmalı döşeme tekniklerinin uygulandığı görülmektedir.



Fotoğraf 311: Tevrüzlü Konağı Toyhanesi, Kürsü Bölümü Tavanı

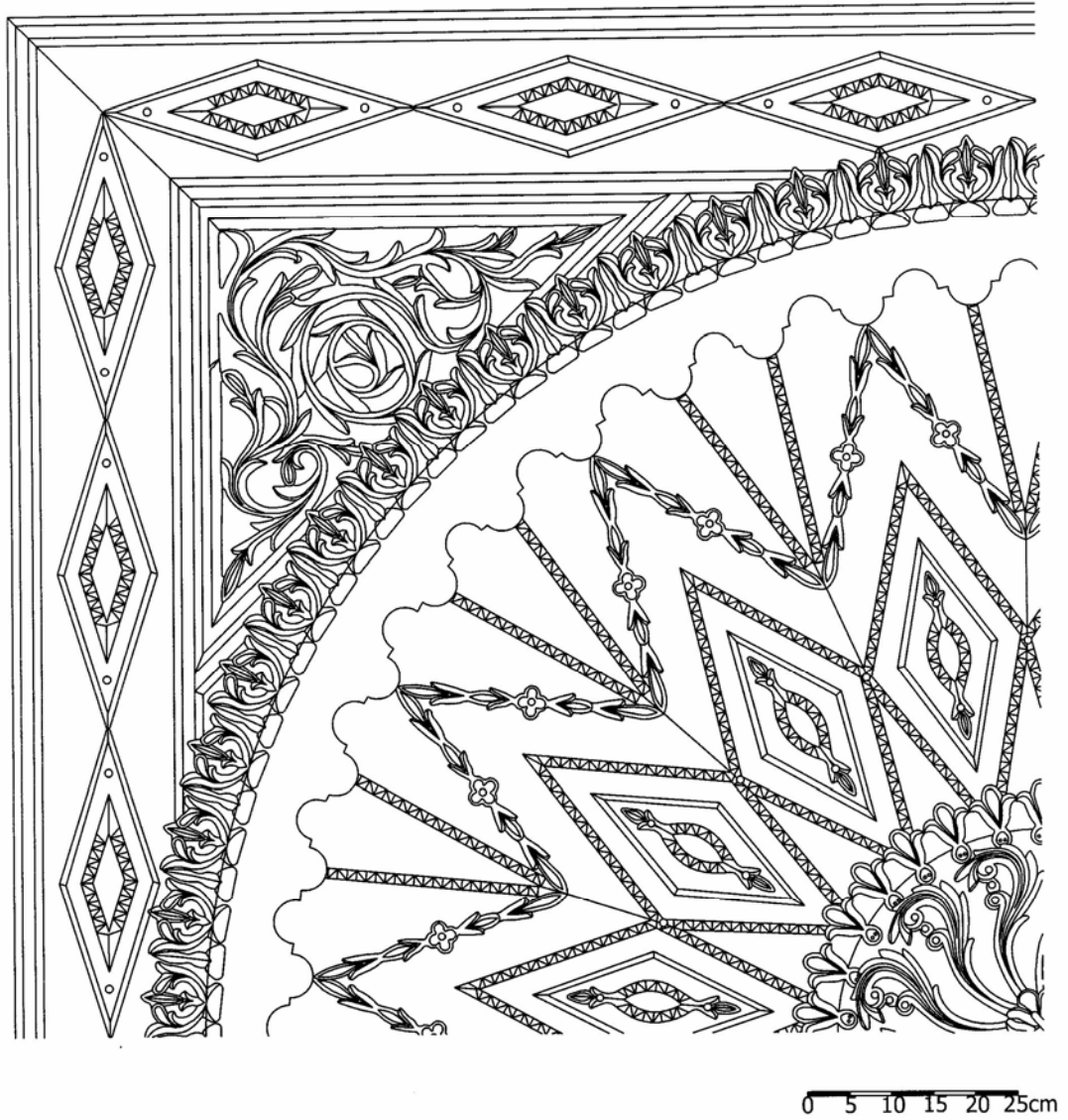
Duvarın hemen bitiminde, kiriş hizasında devam eden ve duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık, 8 cm yüksekliğindeki ahşap pervaz tüm mekanı dolaşmaktadır. Yine bütün bölümlerde pervazın üzerinden başlayan, bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavanlara geçiş sağlanmaktadır.



Fotoğraf 312: Tevrüzlü Konağı, Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Bezeme Detayı

Kare planlı kürsübaşı kısmında bağdadi geçişten sonra tek kuşakla tavan çevrelenmiştir. Bu kuşağın yüzeyi tüm kenarlarda altı defa tekrarlanan baklava dilimi şeklindeki

geometrik motiflerle tezyin edilmiştir. Baklava dilimleri koyu kahve renginde boyanırken yüzeyleri daha küçük boyutlu baklava dilimleri ile süslenmiştir. Bu küçük baklavaların orta kısmına ise kabartmalı döşeme tekniği ile sarı, pembe ve yeşil renkte kumaşlar geçirilip içleri pamuk,... vb. ile doldurularak ahşap çıta yüzeyinden taşan bir süsleme yapıldığı görülür. Baklavalı kuşağın her iki yanında kaval silmeli çıtalar tavanı çevrelemektedir.

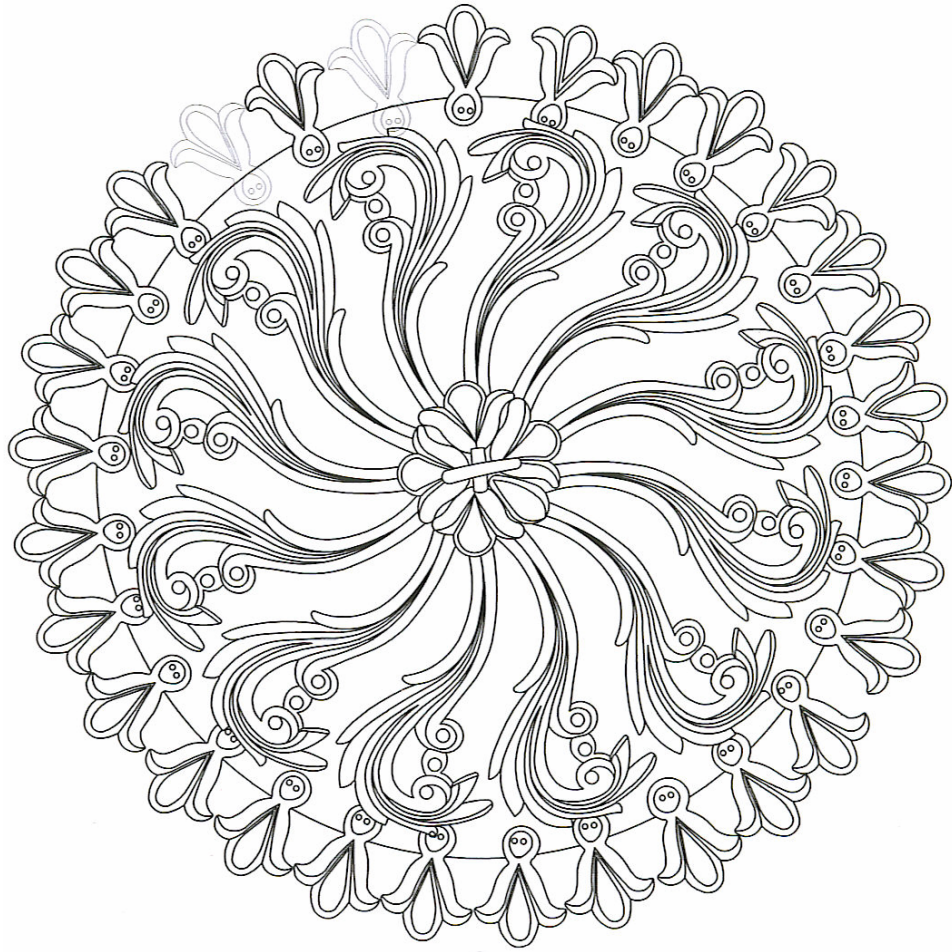


Çizim 82: Tevrüzlü Konağı, Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Bezeme Detayı

Ortadaki kare alanı göbek doldurmaktadır. Ahşap tavan göbeği 15 köşeli bir yıldız olarak tasarlanmış olup merkeze daha küçük, dışbükey bir göbek yerleştirilmiştir. İçteki göbek süslemesinde merkezden dışa doğru ışınal biçimde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Yaprakların iç kısımda kalan uçları volütlenmiştir. Akantüs yaprakları göbek



Fotoğraf 313: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Göbek Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 83: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Göbek Detayı

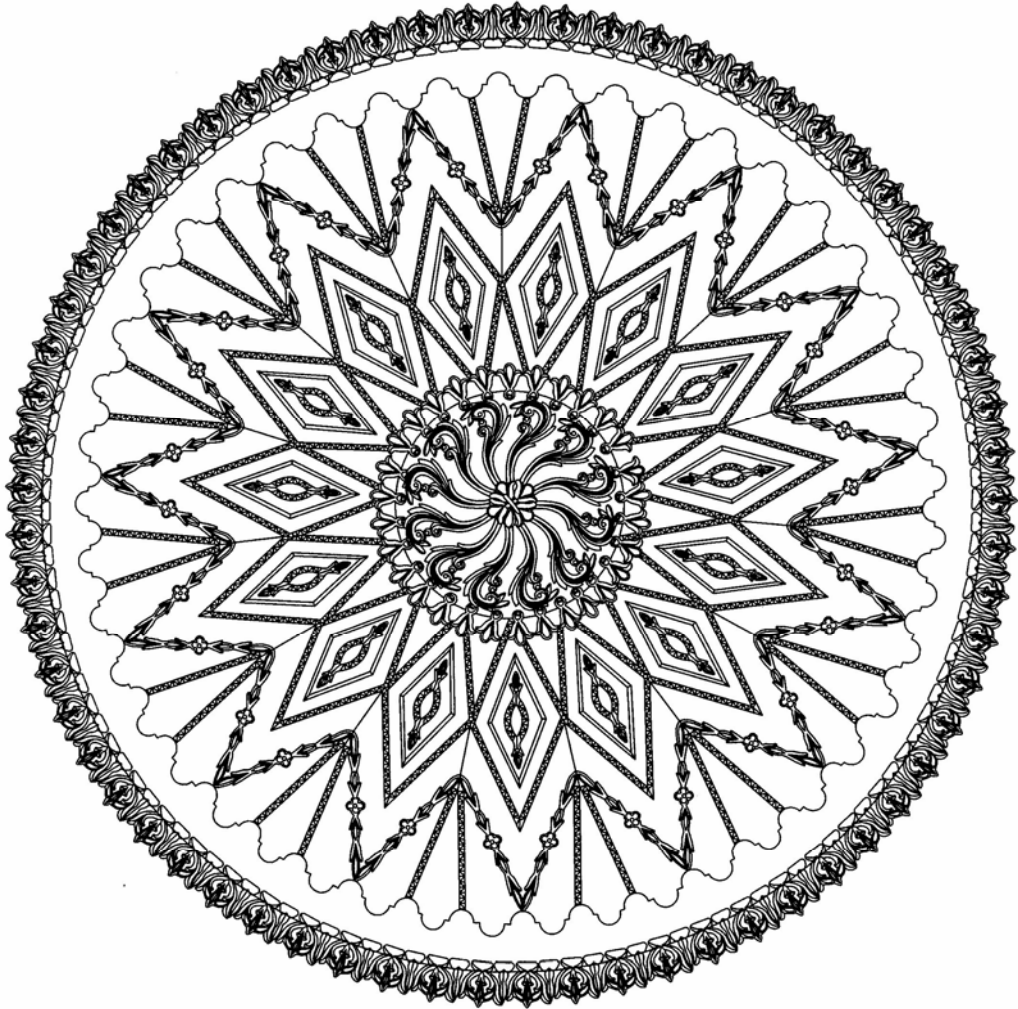
yüzeyine çakılırken yuvarlak ve iri başlı özel çiviler kullanılmıştır. Çakılırken yerleri özenle seçilen bu çivilerin de süslemeye dahil olması sağlanmıştır. Göbek çevresinde ise üç dilimli palmetlerin oluşturduğu çerçeve yer almaktadır. Ayrıca göbek zemini, süsleme öğelerinin arkasında fon oluşturur şekilde pembe renkte kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Bu sayede akantüs yaprakları arasından görünen kumaş parçalarının tavana canlılık kattığı dikkati çeker.

Göbek çevresini kuşatan tavan yüzeyinde merkezden dışa doğru ışınal çakılan baklava dilimi biçiminde elemanlarla oluşturulmuş geometrik bezeme yer almaktadır. Pembe renkte boyanmış olan baklava dilimlerinin yüzeyleri oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmı ise yine pembe, sarı, yeşil renkte kumaşlar kabartmalı döşeme tekniğinde geçirilerek süslenmiştir. Baklava dilimleri üzerleri zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş çıtalarla çevrelenmiştir. Baklava dilimleri ile dış çerçeve arasında kalan üçgen yüzeyler birbiri ucuna eklenmiş, üç dilimli palmet biçiminde çıtalarla tezyin edilmiştir. Kenar çerçevesi ise beş dilimli palmet şeklinde biçimlenen çıtaların yan yana çakılmasıyla oluşturulmuştur.



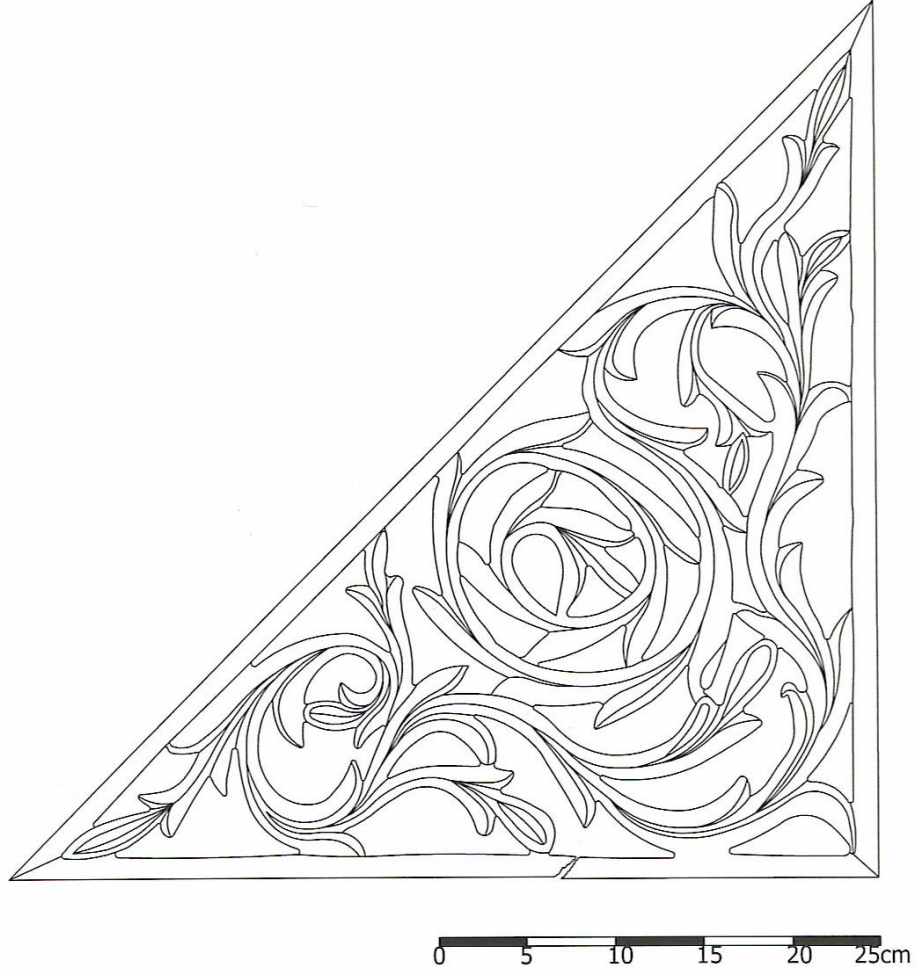
Fotoğraf 314: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Göbek Kompozisyonu

Kare alan içerisine daire formlu bir göbek yerleştirilmesi neticesinde köşelerde kalan üçgen boşluklarda, zemin ahşap süslemenin arkasına fon oluşturur şekilde yeşil renkte kumaşla kaplandıktan sonra üzerine elde tek parça olarak ajur tekniğinde işlenmiş, bitkisel motifli ahşap öğeler çivilerle çakılarak tezyin edilmiştir. Üçgen köşeliklerin her birinde ayrı bir bitkisel motif uygulanmıştır. Bu motifler bazen i içe spiraller oluşturarak kıvrılan, bazen de alanı tamamen dolduracak şekilde yüzeye göre kıvrımlar yapan kenger yapraklarından oluşmaktadır.

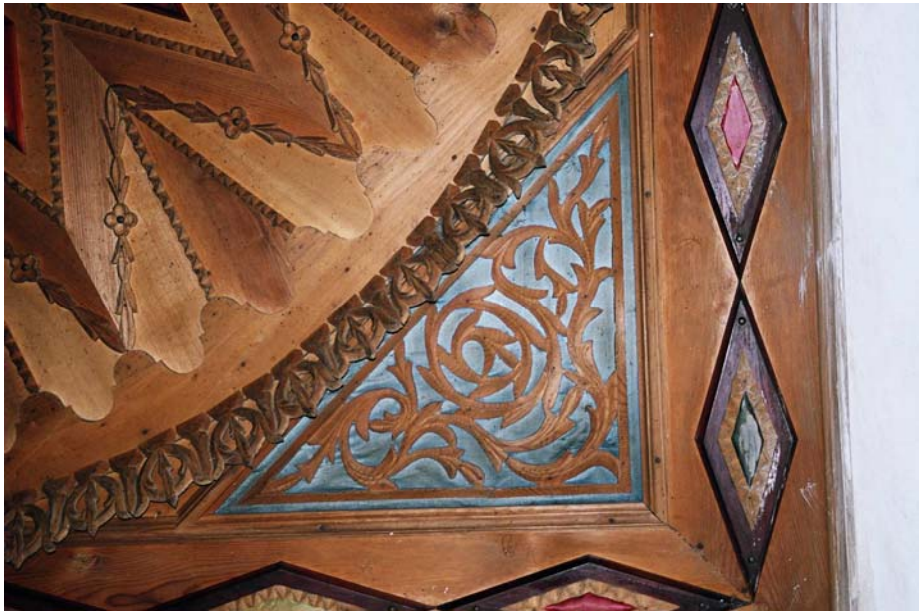


0 10 20 30 40 50cm

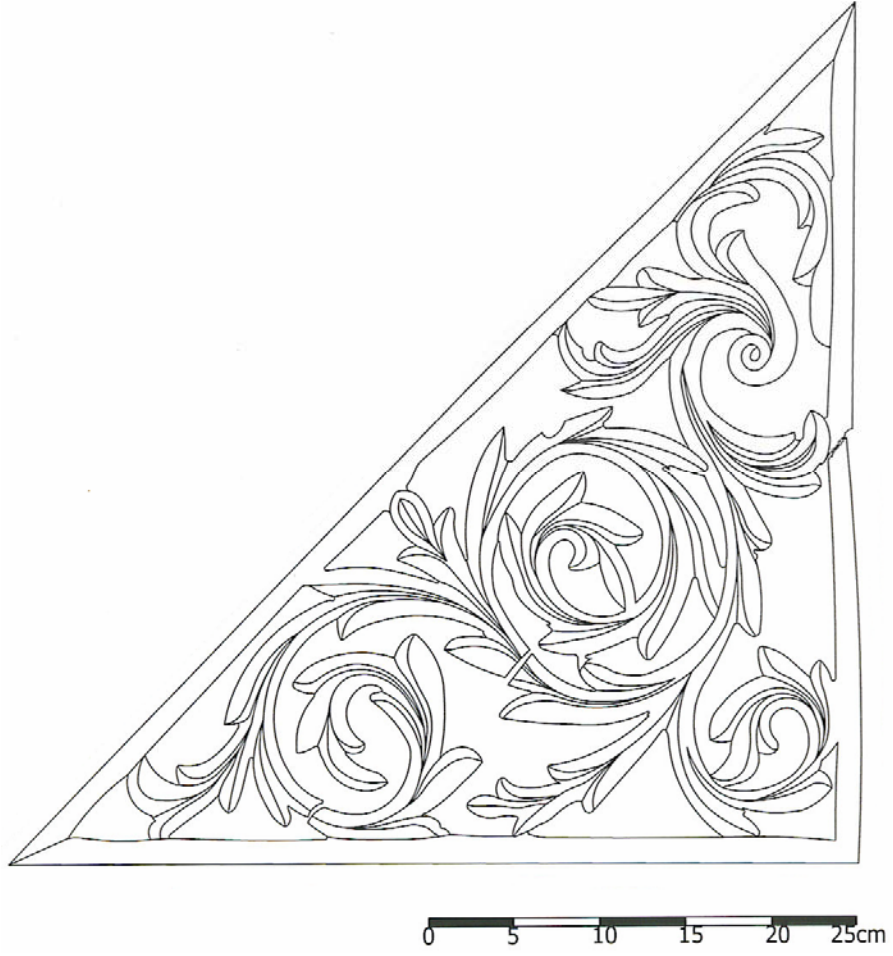
Çizim 84: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Krsbaşı Tavanı Gbek Kompozisyonu



Çizim 85: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kursaşı Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



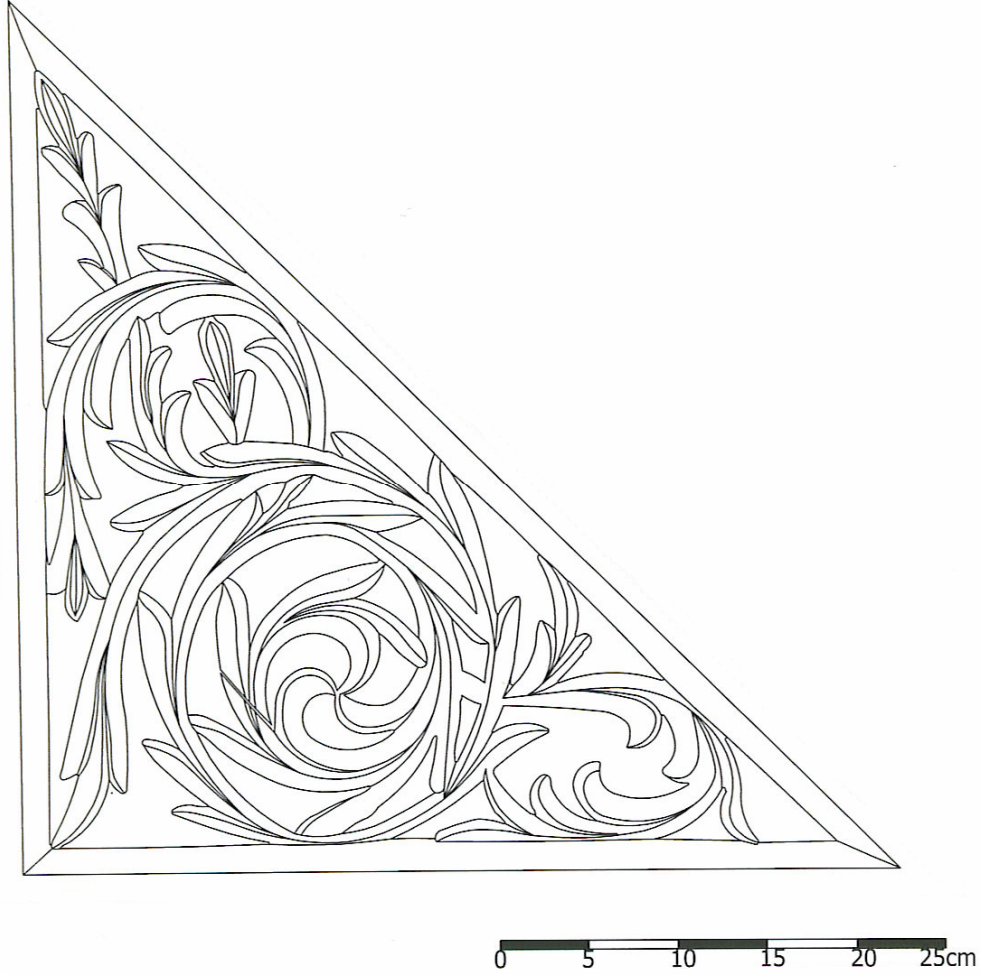
Fotoğraf 315: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kursaşı Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 86: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



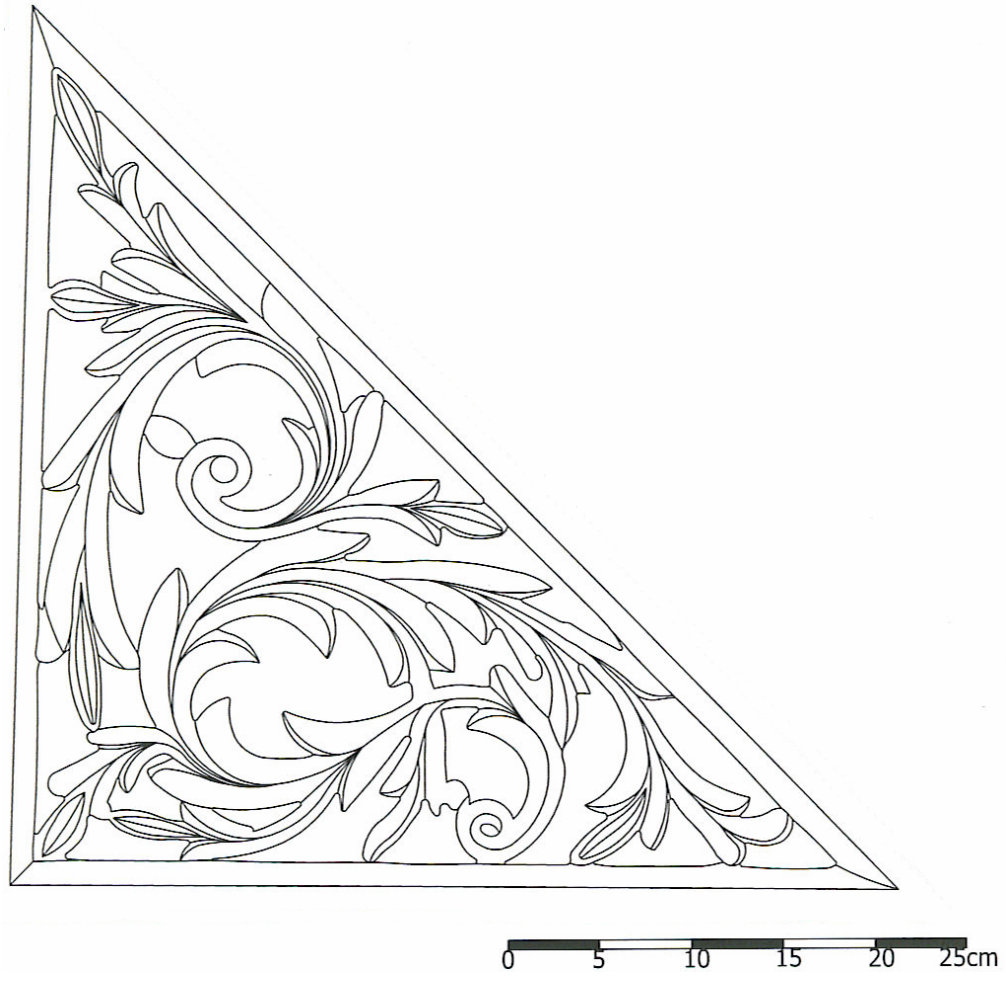
Fotoğraf 316: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 87: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 317: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kürsübaşı Tavanı Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 88: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kursaşı Tavanı Güneybatı Köşe
Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 318: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kursaşı Tavanı Güneybatı Köşe
Üçgen Bezeme Detayı

Kilimüstü bölümünde bağdadi geçişten sonra gelen, yüzeyi bezemesiz olarak bırakılmış silme kuşağı tüm tavanı çevrelemektedir. Bu kuşak, her iki tarafında da yer alan yaklaşık 5,5 cm genişliğindeki kaval silmeli çıtalar ile sınırlandırılmıştır. Ortada kalan tavan yüzeyi, aynı nitelikteki altı adet çıta ile yedi bölüme ayrılmıştır. Dikdörtgen tavanın köşeleri de çıtalarla pahlanarak üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Bu üçgen yüzeyler aynen kürsübaşı tavanının köşeliklerinde olduğu gibi, süsleme arkasında fon oluşturan bordo ve yeşil renkte kumaşlarla kaplandıktan sonra üzerleri her birinde farklı kıvrımlar yapan kenger yaprakları ile doldurulmuştur.

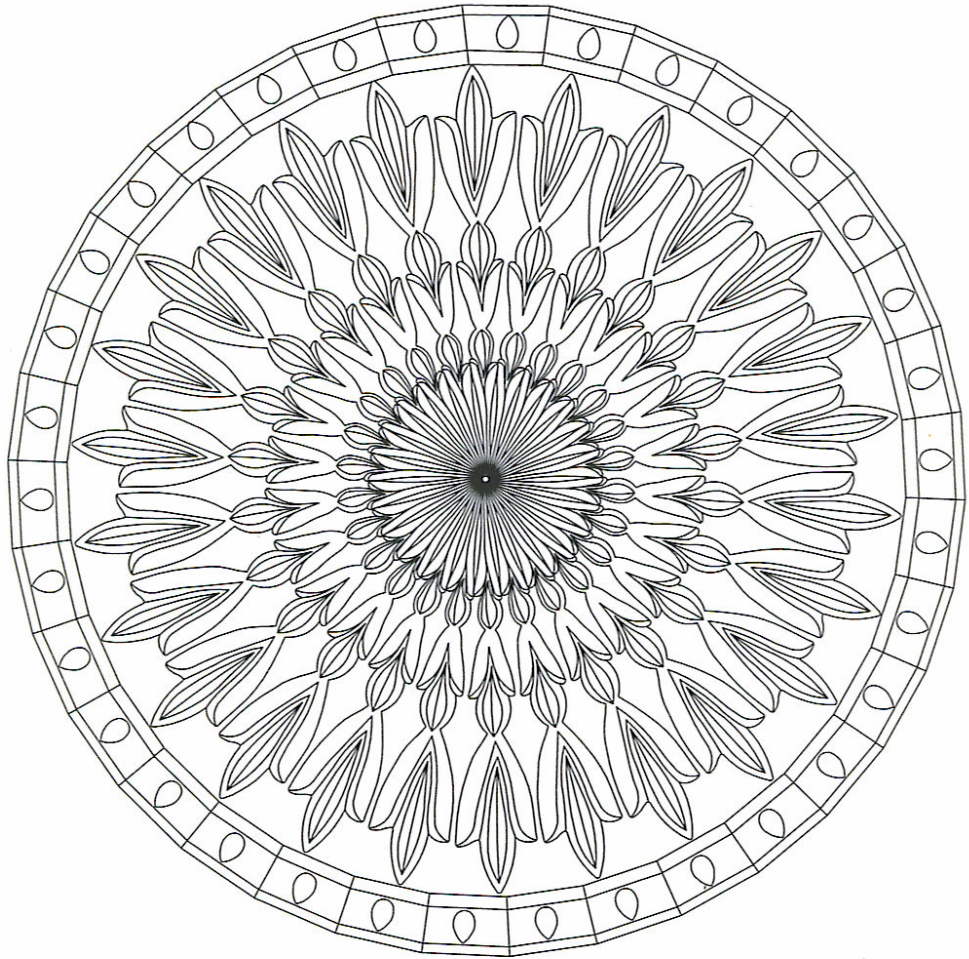


Fotoğraf 319: Tevrüzlü Konağı, Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı

Tavanın merkezinde daire formunda küçük bir göbek yer almaktadır. Göbek yüzeyi pembe bir kumaşla kaplanmış ve üzerine bitkisel motifler yerleştirilmiştir. Merkezden dışa doğru ınsal biçimde dizilen sapların ucuna iki sıra olarak eklenen üç dilimli palmetler bezemeyi oluşturan temel kompozisyonudur. Dış çerçevede ise, içbükey olarak dilimlendirilmiş yüzeyi oyulu ahşap parçaların yan yana çakıldığı görülür.

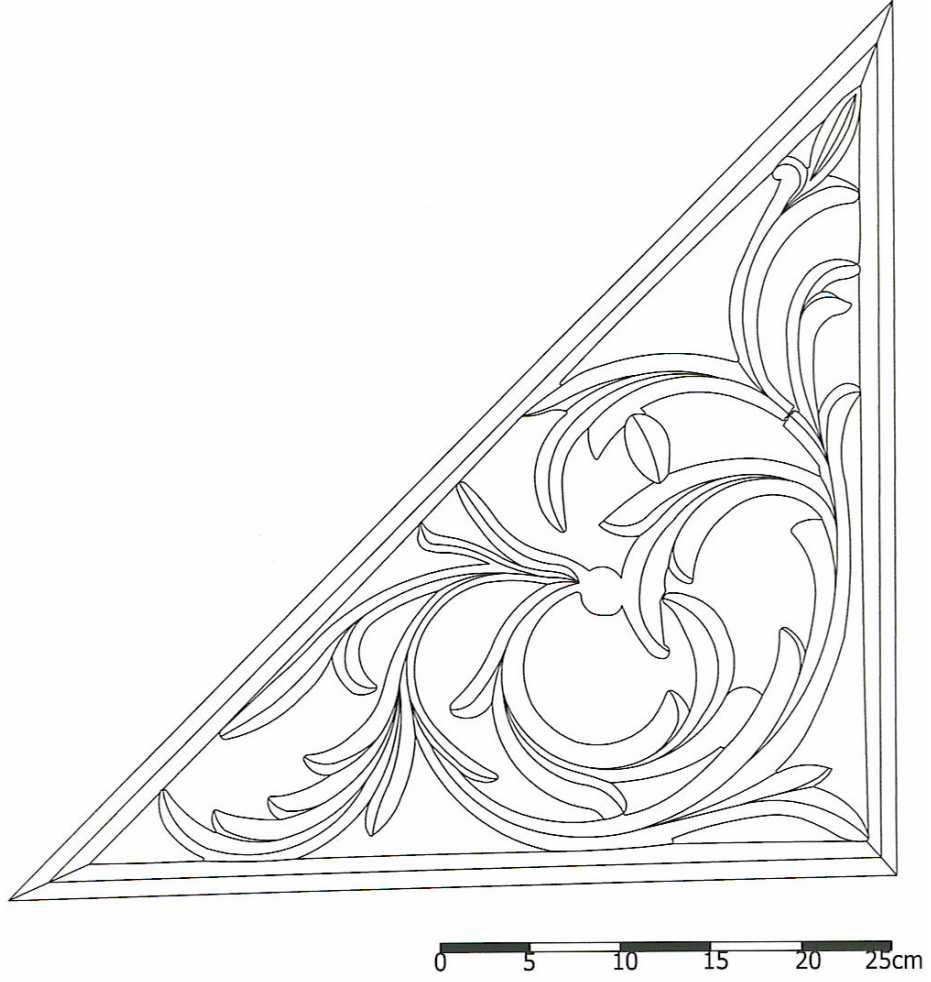


Fotoğraf 320: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Göbek Detayı



0 5 10 15 20 25cm

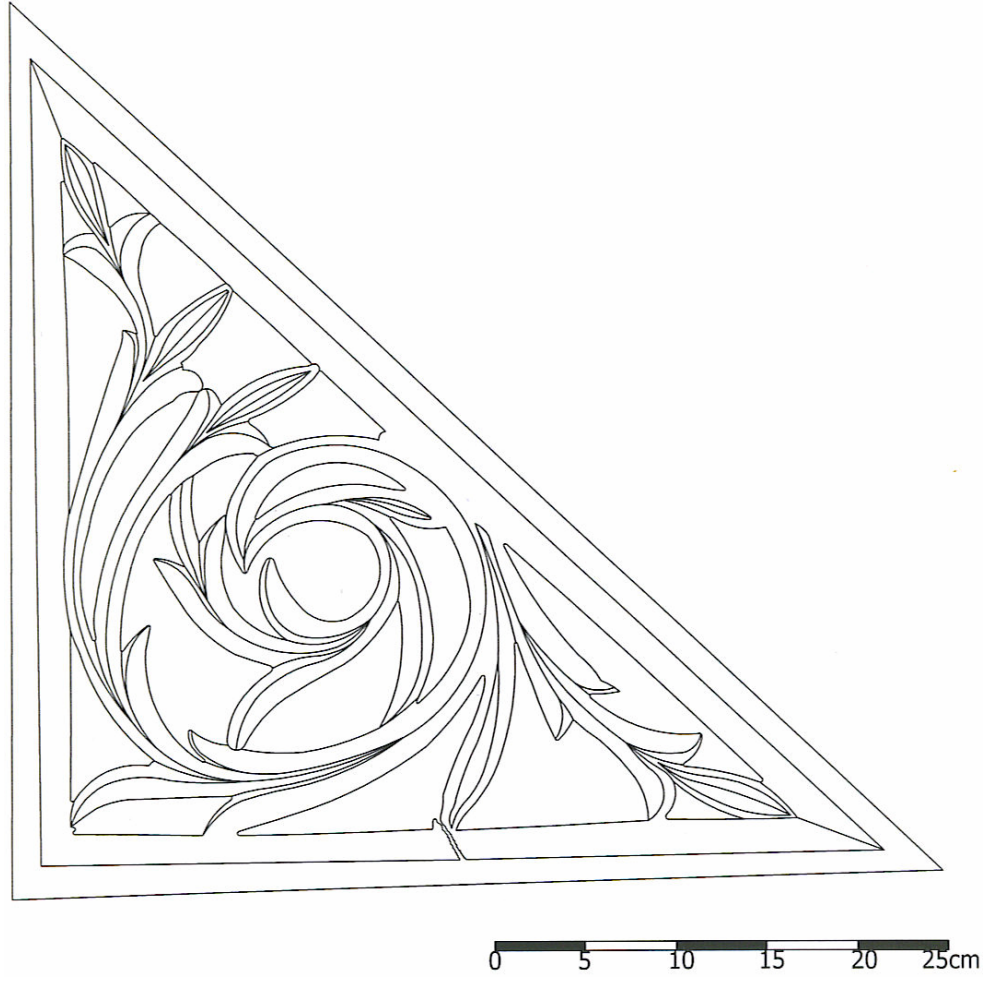
Çizim 89: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Göbek Detayı



Çizim 90: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



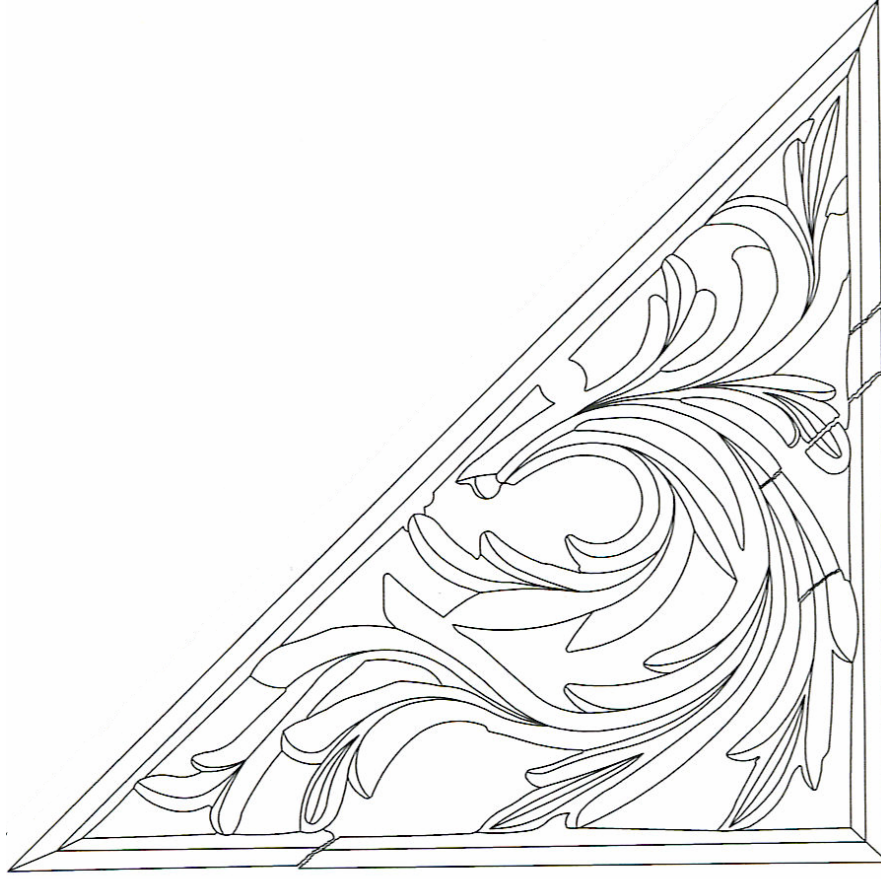
Fotoğraf 321: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 91: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



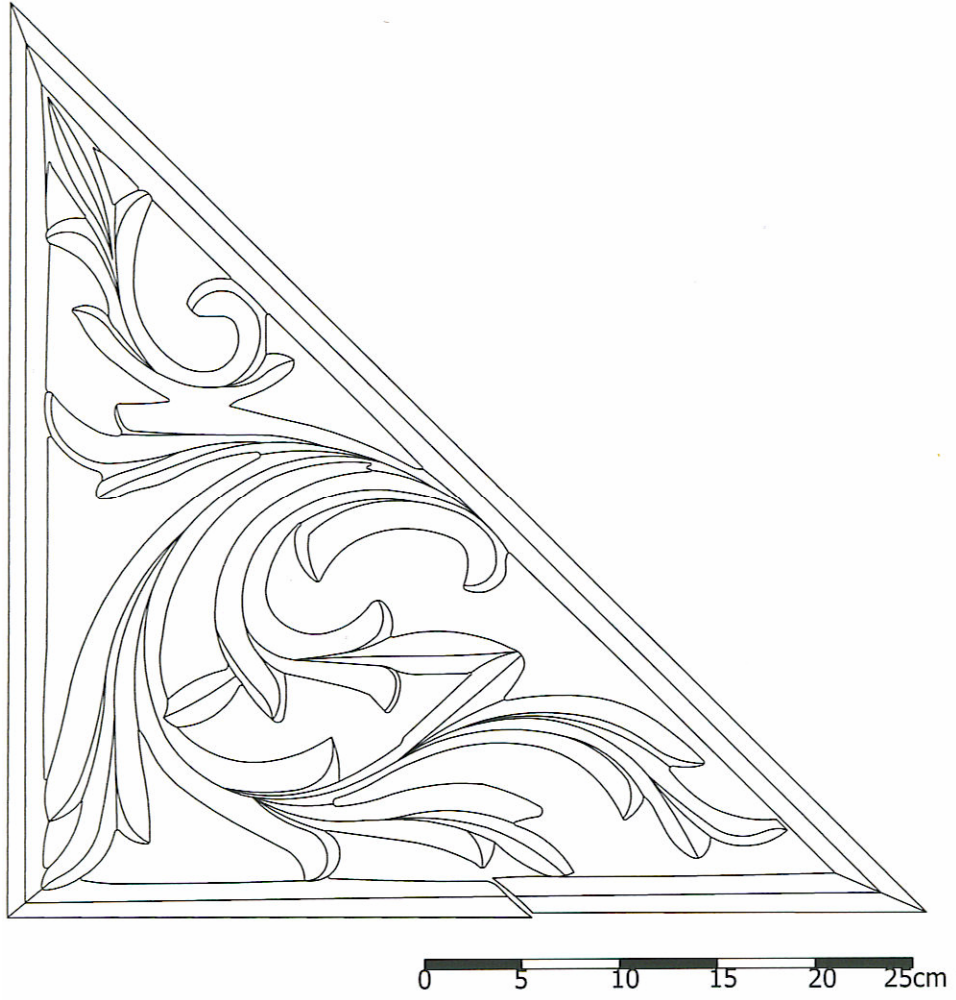
Fotoğraf 322: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 92: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 323: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 93: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Güneybatı Köşe Köşe Üçgen Bezeme Detayı



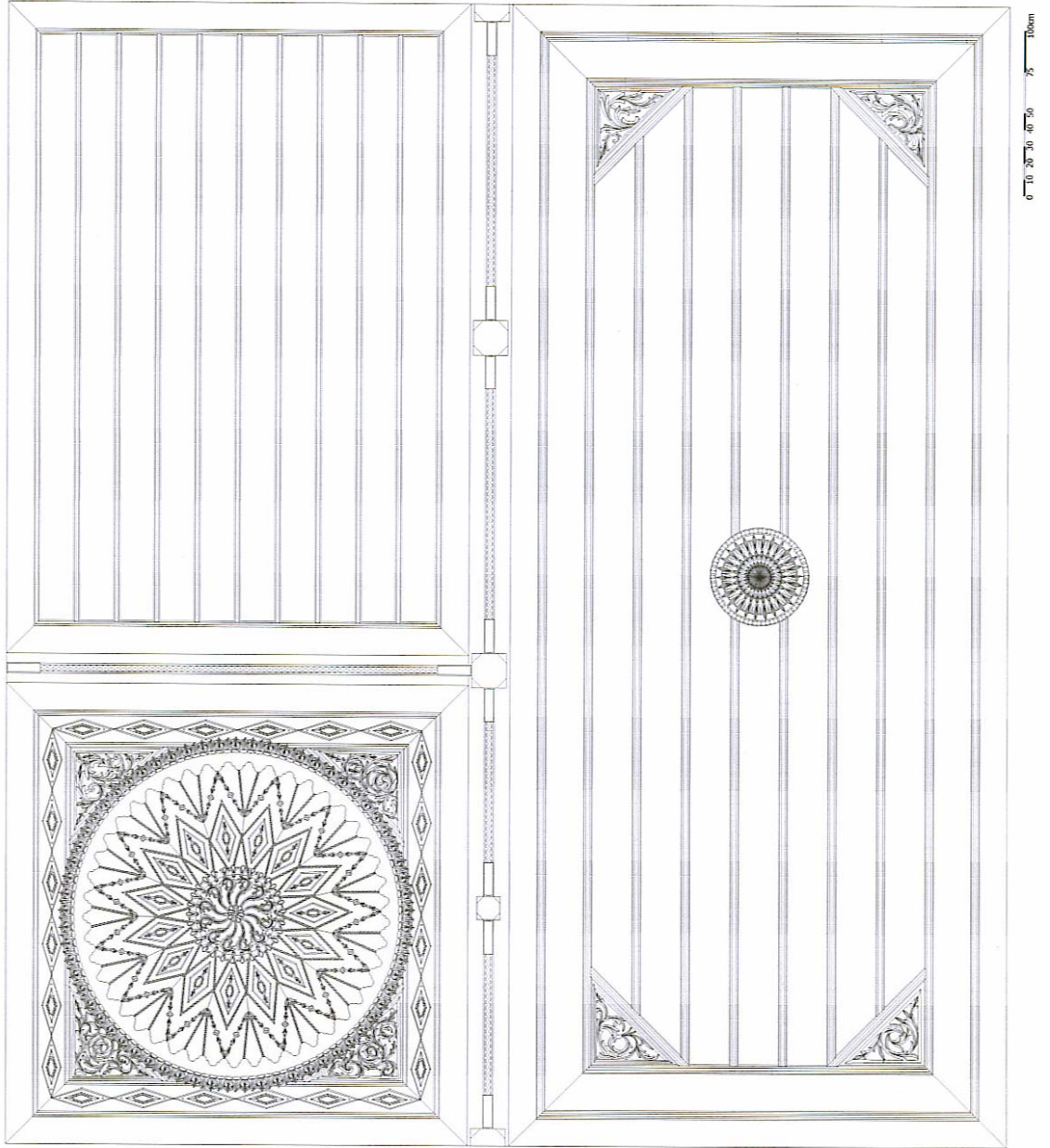
Fotoğraf 324: Tevrüzlü Konağı Toyhane Bölümü, Kilimüstü Tavanı Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Aşağıdaki bölümünde ise tavan sade olarak planlanmış; bağdadi geçişten sonra silmeli bir çıta ile tavan yüzeyi çevrelenmiş ve aynı nitelikte çıtalarla bu yüzey 10 bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin hiçbirisinin içerisine herhangi bir bezeme yapılmamıştır.



Fotoğraf 325: Tevrüzlü Konağı Toyhane Tavanı Kiriş Bezeme Detayı

Toyhanede Aşağıdaki, kilimüstü ve kürsübaşı bölümlerinin tavan yüzeyinde de ayrılmasını sağlayan ahşap kirişlerin altına da bezeme yapılmıştır. Kirişlerin her iki ucunda yer alan, içbükey konsollarla duvardan veya ahşap sütunlardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeylerinde konsolların arasına yerleştirilmiş, üzeri zikzak şeklinde çıtaların çakılmasıyla tezyin edilmiş silmeler dikkat çekicidir. Bu silmelerin zemini ise süslemelerin arkasında fon oluşturacak şekilde kırmızı renkte bir kumaşla kaplanmış ve süsleme aralarındaki boşluklardan kumaş renginin görünmesiyle tavana canlılık kazandırılmıştır.



Çizim 94: Tevrüzlü Konağı Toyhane Tavanı

3.11.3. Tevrüzlü Konağı Harem Bölümü Kışodası Tavanı

Kışodası, harem bölümü ara katında yer almakta olup doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. 392 x 600 cm ebatlarındaki dikdörtgen mekan doğu cepheye açılan üç adet boy pencere ve bir adet tepe penceresi ile aydınlatılmaktadır. Odada batı duvarının bütününde gömme dolap bulunmaktadır.

Tavan iki kademeli ve üç kuşaklı olarak tasarlanmış olup oldukça sağlam bir şekilde günümüze ulaşabilmiştir. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. İç tavanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır. Göbek ve köşelikler dışında kalan tüm iç tavan yüzeyi tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir. Tavanın oluşumunda ahşabın yanı sıra kırmızı renkli kumaş kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleriyle birlikte kumaşta da yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 326: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Bu pervaz üzerine iç içe iki kareden oluşan çaprazına yerleştirilmiş, birbirinin tekrarı şeklindeki geometrik öğeler çakılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır.

Tavanda en dıştan merkeze doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Kuşaklar, aralarında yer alan kaval silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmıştır. Birinci kuşak yüzeyi baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiştir. Baklava dilimlerinin yüzeyi dört yapraklı çiçek ucuna işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiştir. Baklava dilimleri kuşak yüzeyine çakılırken aralarına sap kısımlarından birbirine bitişik üç dilimli düz ve ters palmetlerden oluşan süsleme yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında altı, uzun kenarlarında ise 10 defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır.



Fotoğraf 327: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri

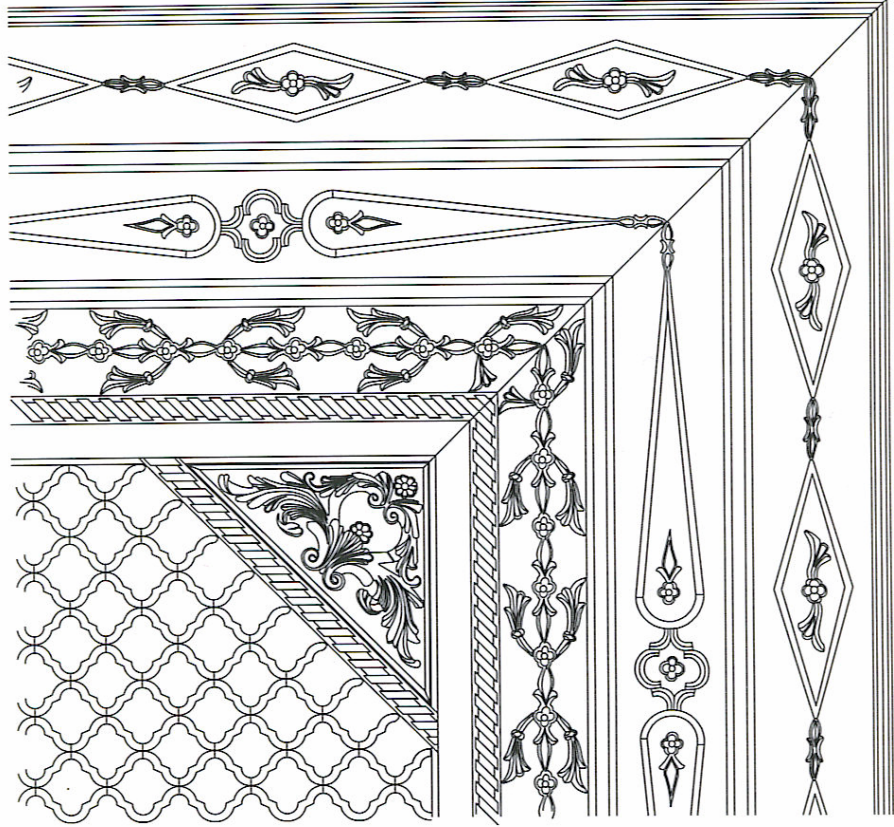
İkinci kuşak yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli birer mekik bezemesi işlenmiştir. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Mekiklerin içlerine ise dört yapraklı çiçek ucuna eklenen üç dilimli palmetler yerleştirilmiştir. Oluşan kompozisyon tavanın kısa kenarlarında ikişer, uzun kenarlarında ise dörder defa uygulanmıştır.

Üçüncü kuşak yüzeyini süsleyen motiflerde ise dört yapraklı çiçek ucuna eklenen üç dilimli düz ve ters palmetlerin içbükey olarak kıvrılan sapa bağlanmış yarım palmetlerle çerçeveslendiği görölür. Motifler birbirinin tekrarı niteliğinde kısa kenarlarda beşer, uzun kenarlarda ise onar defa uygulanmışlardır. Üçüncü kuşak 5 cm genişliğinde, yayarım daire kesitli çıta yüzeyinin verev biçimde oyulmasıyla elde edilen bir dolu bir boş yüzeye sahip verev suyolu ile sonlanmaktadır. Bu suyolunun içi kırmızı renkte kumaş

yerleştirilmiştir. Böylelikle boşluk kısımlardan görünen kırmızı kumaş kompozisyona canlılık katmaktadır.

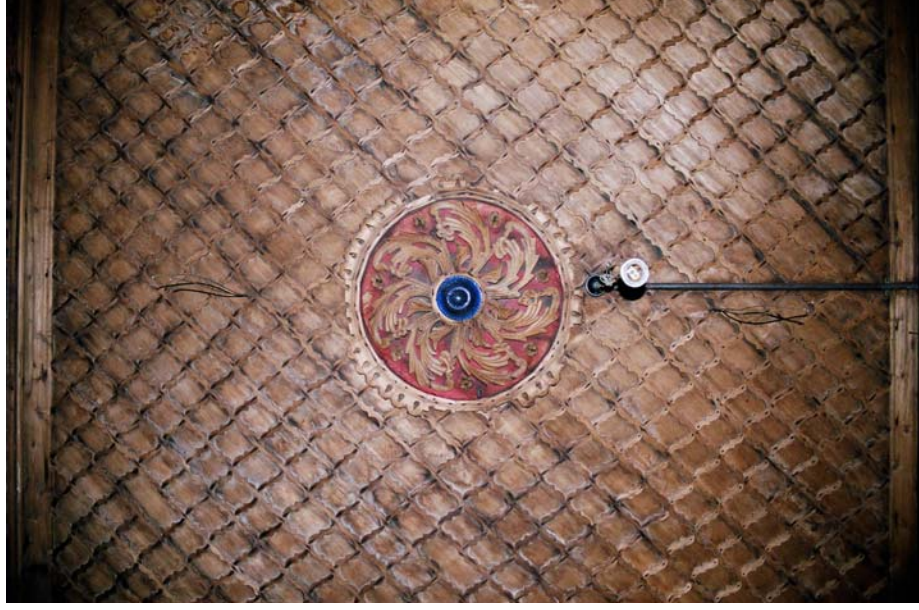


Fotoğraf 328: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı



Çizim 95: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı

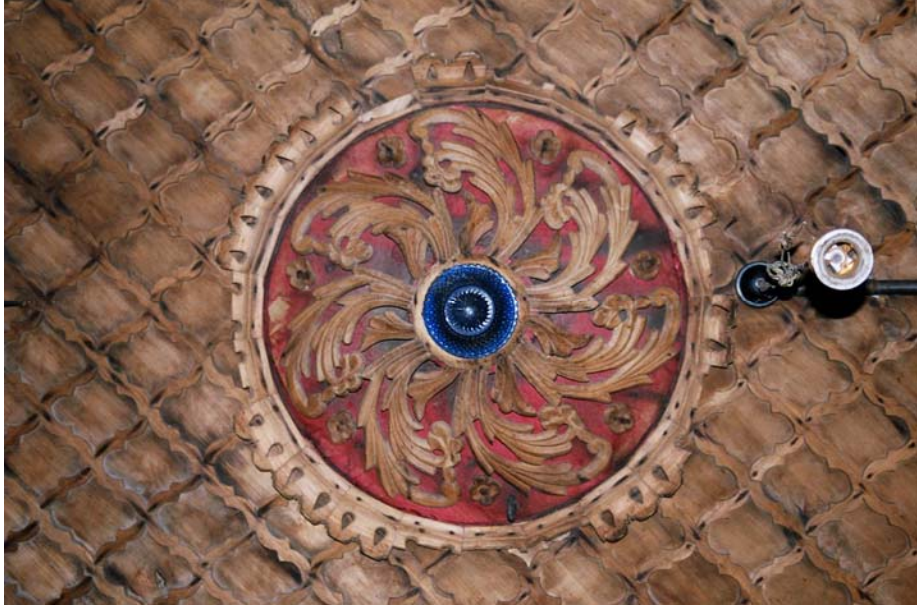
Üçüncü kuşaktan sonra içbükey bir kuşakla tavan yaklaşık 8 cm çökertilerek kademe yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi, düz ve ters biçimde C kıvrımı oluşturacak şekilde düzenlenmiş çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 329: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü, Kışodası Tavanında
Küçük Kartuşlarla Bölümlendirilmiş İç Tavan Yüzeyi

Göbek tavanın merkezinde yer almaktadır ve daire biçimlidir. Göbek zemini süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde kırmızı renkte kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Daha sonra kumaş yüzeyin üzerinde, çarkıfelek biçiminde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Yaprak demetlerinin aralarına da dört yapraklı çiçek bezemesi çakılmıştır. Dışbükey olarak dilimlendirilmiş, yüzeyi su damlası şeklinde oyulu ahşap parçalar bezemeyi çerçevelemektedir.

İç tavanın köşeleri de çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Bütün köşeliklerde birbirinin aynı motifler tekrarlanmıştır. Motifler üçgen pano üzerinde kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılmıştır. Üçgen yüzeyler kabaca üç dilimli palmet şekli oluşturan akant yapraklarıyla süslenmiştir. Ayrıca üçgen pano yüzeyinde bezeme bulunmayan boş kısımlara, çivi ucu ile yapıldığı hissi veren, küçük küçük oyuklar açılmıştır.



Fotoğraf 330: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı, Göbek Detayı

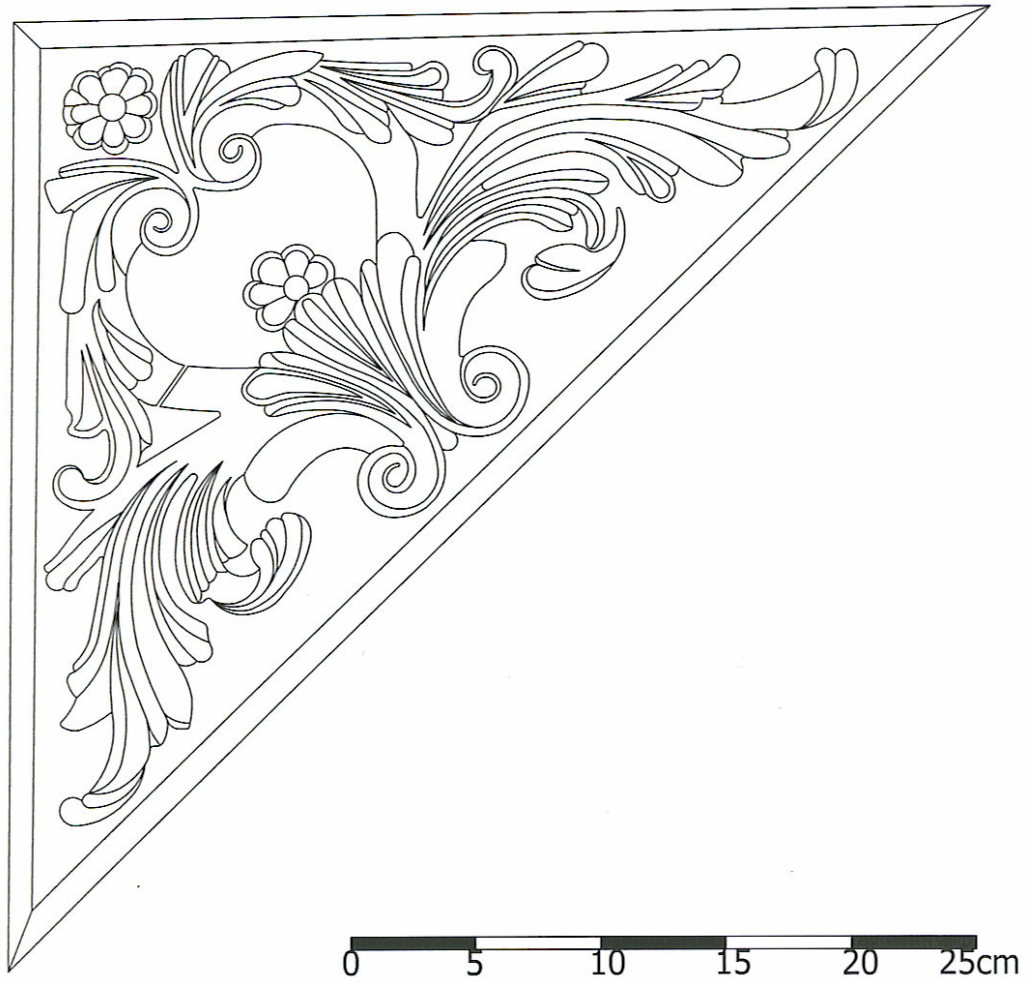


0 5 10 15 20 25cm

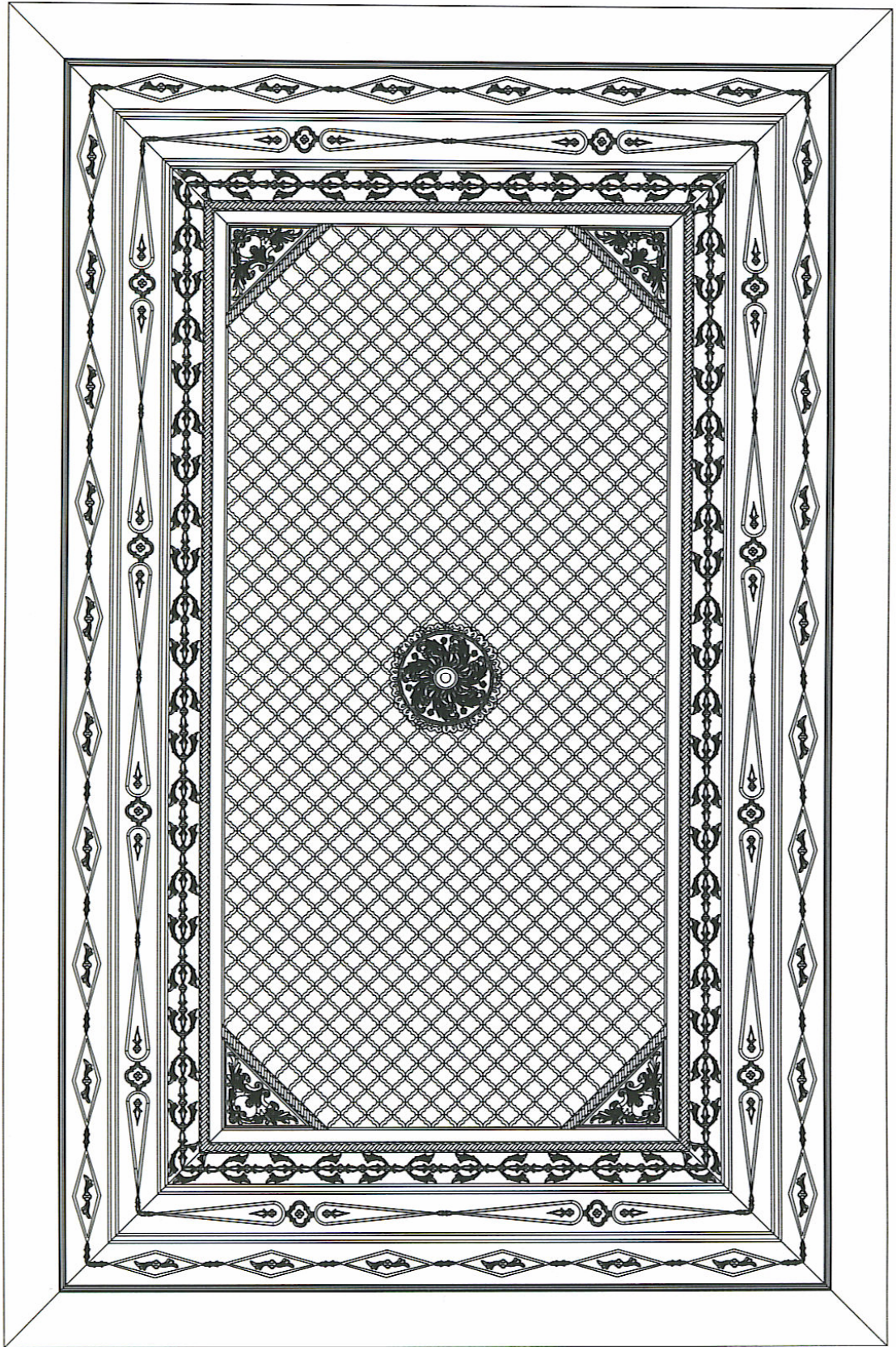
Çizim 96: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı, Göbek Detayı



Fotoğraf 331: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı



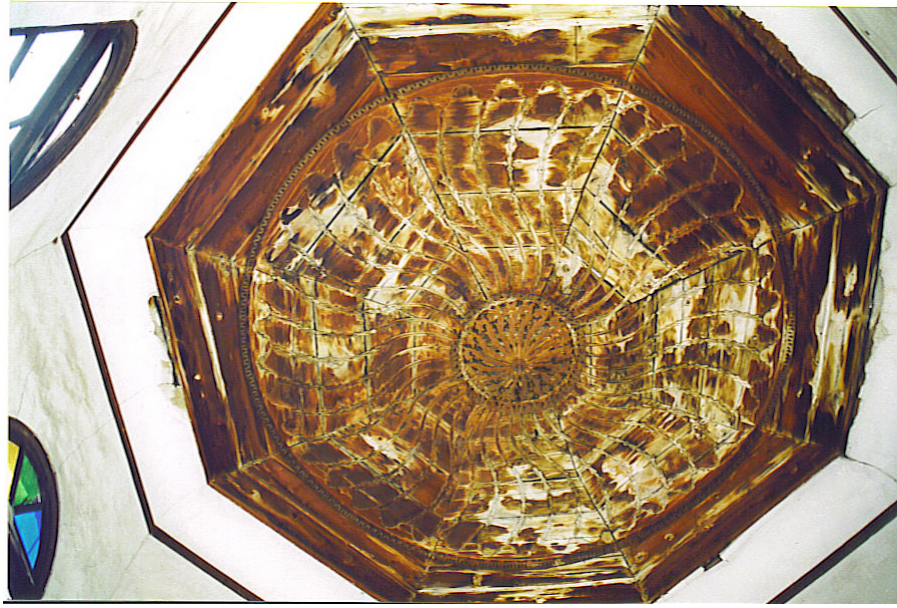
Çizim 97: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı, Üçgen Köşelik Detayı



Çizim 98: Tevrüzlü Konağı, Harem Bölümü Kışodası Tavanı

3.11.4. Tevrüzlü Konağı Yıldız Köşkü Tavanı

Tevrüzlü Konağının ikinci katında yer alan ve dönemin yıldız köşk modasına uygun şekilde birinci katın üstüne tam bir kat olarak oturtulan mekan sekizgen planlıdır. Yıldız köşke harem bölümünün üst kat sofasında yer alan bir merdivenle ulaşılmaktadır. Dört ana ve dört ara yöne bakan kemerli, büyük boy pencerelerle bütün Divriği manzarası mekanın içine alınmıştır.



Fotoğraf 332: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı

Köşkün üstünü örten sekizgen planlı tavan kademesiz ve iki kuşaklı olarak düzenlenmiştir. Duvardan tavana geçiş bağdadi devirmelerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan bezemesiz iki kuşaktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi çarkıfelekli bir göbekte tezyin edilmiştir.

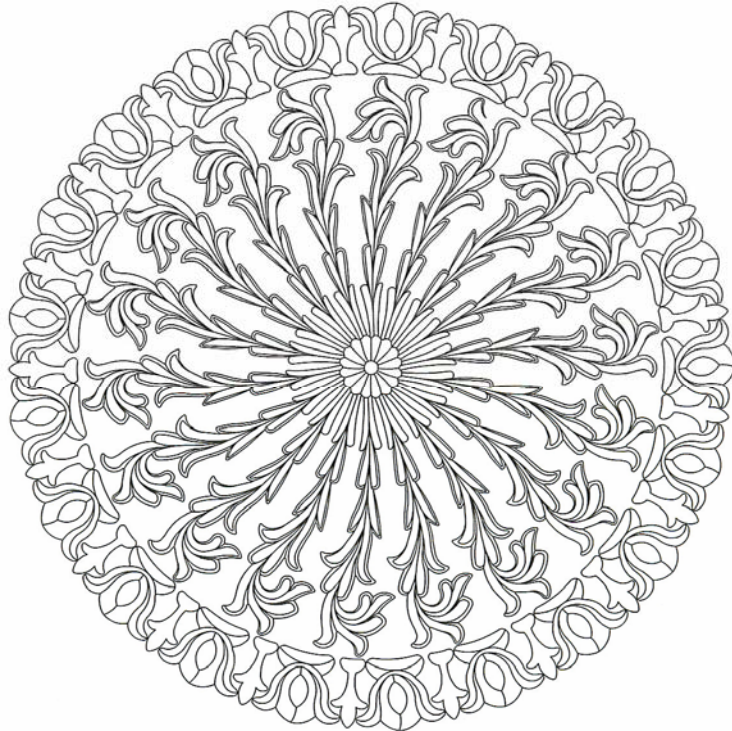
Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra kumaş da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap bölümlerde oyma, çakma ve kazıma teknikleri, kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 8 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmıştır. Sekizgen biçimli tavan, yüzeyi bezemesiz iki kuşakla çevrelenmiştir.

İç tavan yüzeyi daire formundadır. İç tavanın merkezine daha küçük, dışbükey daire biçimli göbek yerleştirilmiştir. Göbek süslemesinde merkezden dışa doğru ışınsal olarak yerleştirilmiş yaprak motifleri dikkati çekmektedir. Süsleme arkasında ise yüzeysel döşeme tekniğinde kumaş döşenmiş ancak zamanın yıpratıcı etkisiyle bu kumaş fazlasıyla yıpranmış olup çok az bir bölümü günümüze gelebilmiştir. Göbeğin dışında ise yüzeyleri oyulu, üç dilimli palmetlerle çerçeve yapılmıştır.



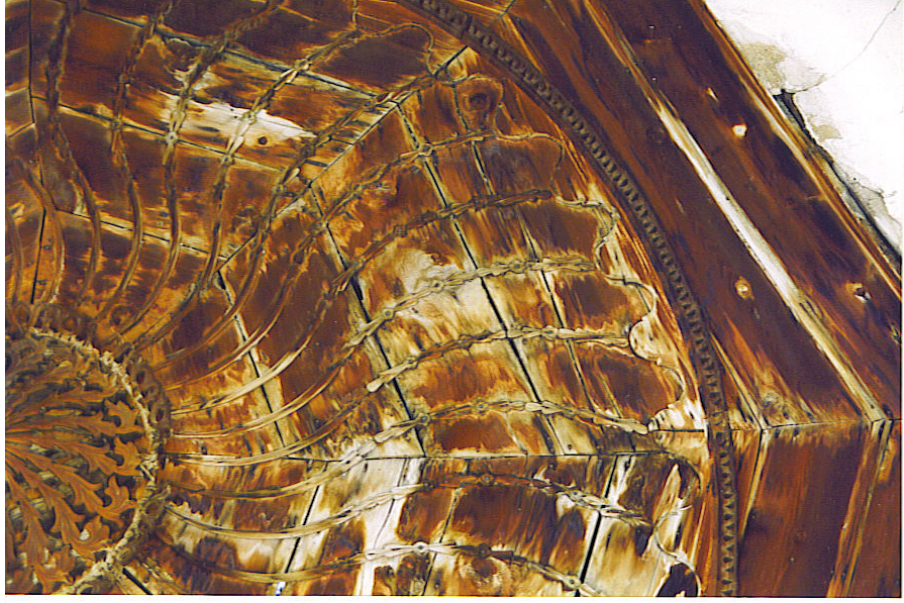
Fotoğraf 333: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı, Göbek Bezeme Detayı



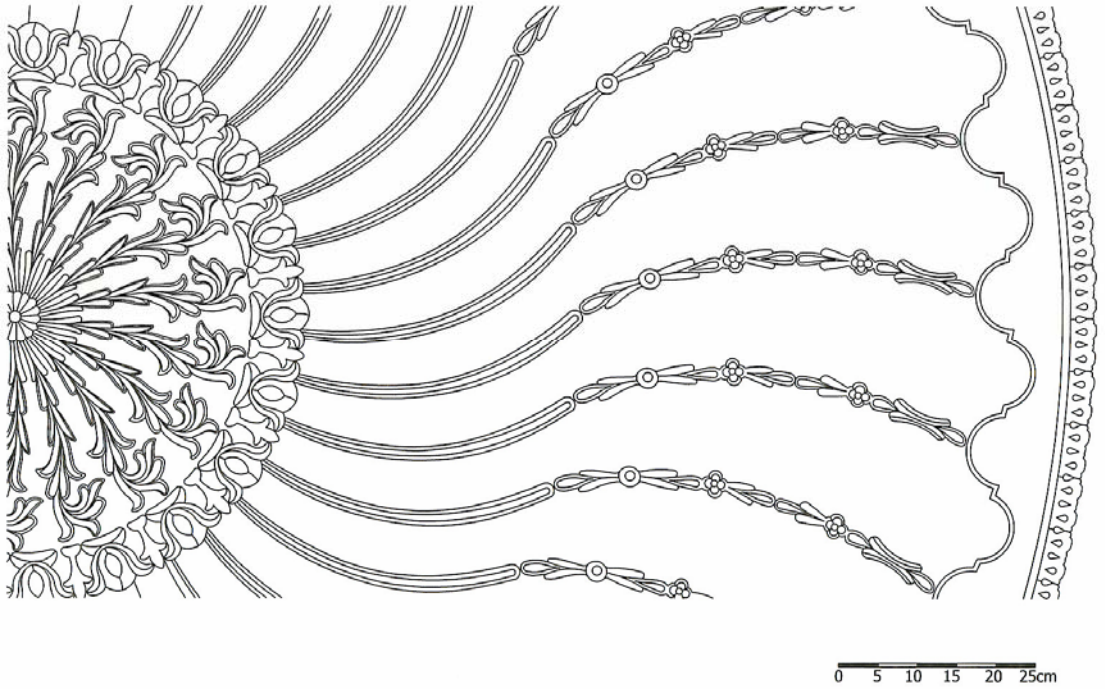
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 99: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı, Göbek Bezeme Detayı

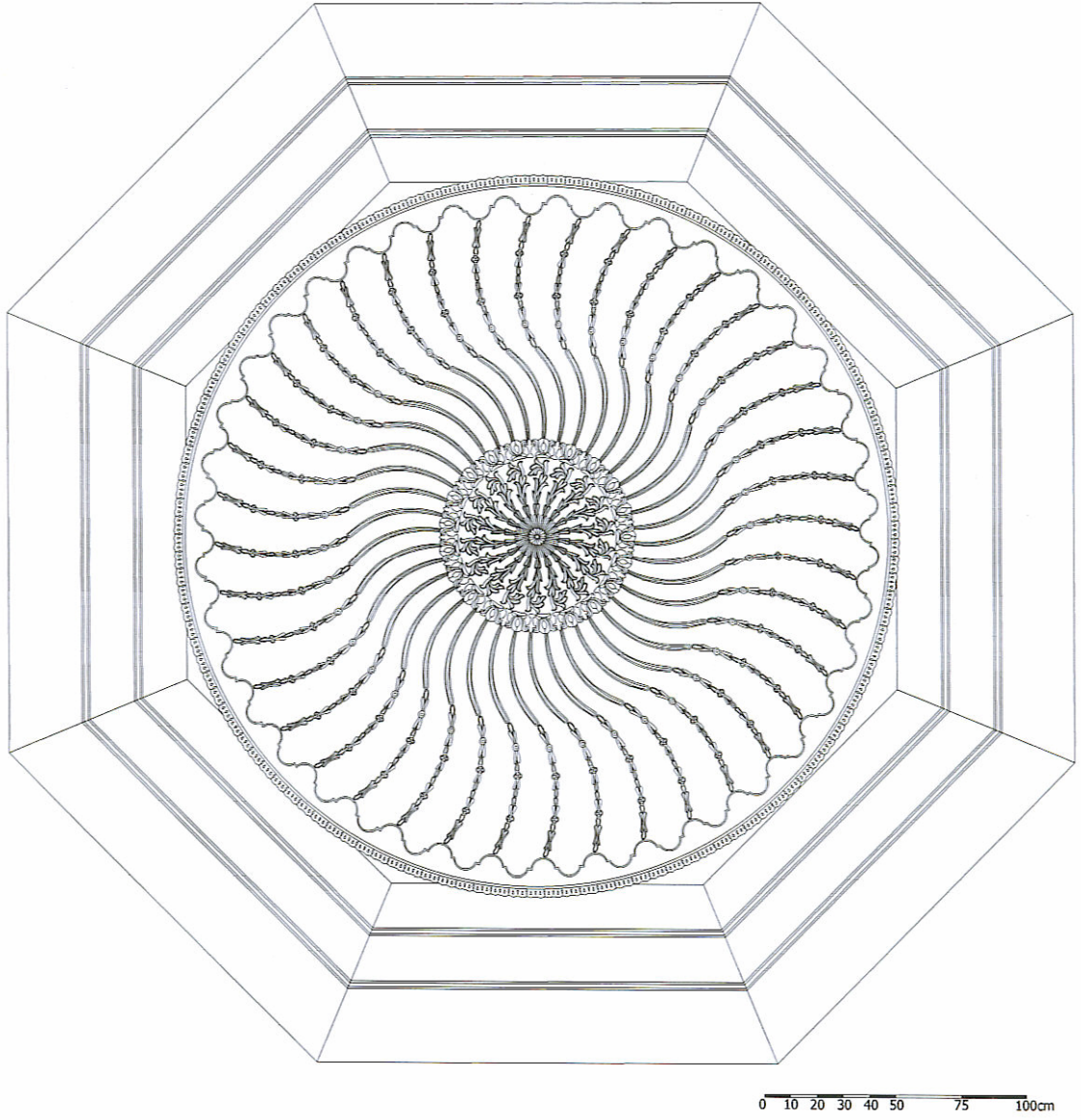
Merkezdeki küçük göbeğin çevresinde kalan dairesel alanda yine merkezden dışa doğru çarkıfelek biçiminde dizilen, 40 adet ahşap şeritler ile şeritlerin uçlarına işlenen dört yapraklı çiçek ve üç dilimli palmet motifleriyle bölümlendirilmiştir. Göbeği daire formunda sınırlandıran en dış çerçevede ise yan yana çakılmış stilize üç dilimli palmet şeklinde ahşap elemanlar görülmektedir.



Fotoğraf 334: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı, Süsleme Detayı



Çizim 100: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı, Süsleme Detayı



Çizim 101: Tevrüzlü Konağı, Yıldız Köşkü Tavanı

3.12. RECEP TUHUTLUOĞLU EVİ

Katolog No: 12

Evin Adı: Recep Tuhutluoğlu Evi

Bulunduğu yer: Abuçimen Mahallesi, Edison Sokak, No:12

İnşa Tarihi: 19.yy ikinci yarısı (?)

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 102-108

Fotoğraf No: 335-349

Genel Tanımı: Recep Tuhutluoğlu Evi ahşap çatkı arası kerpiç dolgu sisteminde, iki katlı olarak inşa edilmiştir. Ev, zaman içinde keyfi ve zaruri olarak pek çok değişiklik ve onarım geçirmiş olup plan özelliklerini koruyamamıştır. Halen ikiye bölünerek farklı aileler tarafından kullanılmaktadır. Aslen Recep Tuhutluoğluna ait olan ve bu isimle anılan ev 1978'ler de satılması nedeniyle el değiştirmiştir.



Fotoğraf 335: Recep Tuhutluoğlu Evi Doğudan Görünüşü

L planlı yapı kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda konumlanmıştır. Ana cephesi güneydoğuya bakan yapıda, iki adet tek kanatlı kapı ile avluya girilmektedir. Avlu L planlı evin doğu tarafında kalan boşluğa yerleştirilmiştir. Avlu da son dönemde yapı ile birlikte onarımlar geçirmiş, duvar yüzeyine beton sıva yapılmış, kanatlı kapı ikiye bölünerek ayrı ayrı iki giriş kapısına dönüştürülmüştür. Avludan zemin katta yer alan ahır ve diğer hizmet birimlerine ulaşılmaktadır. Girişin güneybatısında kalan ve

sonradan betonarmeye dönüştürülmüş bir merdivenle de üst kata çıkılmaktadır. Üst katta merdivenin ulaştığı ilk mekan olan divanhane de sonradan betonarme olarak yapılmıştır. Evin avluya bakan duvarları beton sıva ile sıvanmıştır. Yapının üst örtüsü düz toprak dam olup sonradan üzerine kiremit çatı yapılmıştır.

Divanhanenin güney köşesinde yer alan kapı ile girilen evde küçük bir aralık ve çevresinde yer alan daha küçük holler ve bu hollerden ulaşılan mekanlar bulunmaktadır. Evin her bir bölümü farklı bir kotta yer almaktadır. Mekanların konumlanması, ve döşemelerdeki kot farkları dikkate alındığında, tıpkı Arıstakzade Evinde olduğu gibi yapının zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda bölüm bölüm inşa edildiği izlenimi vermektedir.

Evin düz toprak dam olan üst örtüsü ve hala duran tahta saçak izleri, mekanların yükseklikleri, büyük değişikliklere uğramış olmasına rağmen hala geleneksel konut mimarisinin izlerini taşıyan cephe düzeni, çıkma kısmında kullanılmış olan ardıc ağaçları yapının oldukça eski bir tarihte inşa edilmiş olduğunu göstermektedir. Özellikle de mekanların tavan yüksekliğinin fazla tutulması ve tepe pencerelerine yer verilmemesi yapının inşa tarihinin 19. yy ortalarına kadar gidebileceğinin göstergesidir. Bu doğrultuda evin inşası 19. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmiştir.

3.12.1. Recep Tuhutluoğlu Evi Yazodası Tavanı

Evin üst katında yer alan yazodası güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın kuzeydoğu cephesi yan bahçeye yönlendirilmiş olup bu cephede bulunan dört adet boy pencere ile mekan aydınlatılmıştır. 549 x 618 cm ölçülerindeki oda da aşağıseki, nimseki ve kilimüstü gibi bölümlere yer verilmiştir. Bu üç bölümün sınırlarını belirginleştiren zemindeki kot ve malzeme farkları evde yapılan tadilatlar sırasında ortadan kaldırılmış olup sadece tavan yüzeyindeki kirişler ve bezeme özellikleri ile bu ayırım devam etmektedir. Ayrıca onarımlar sırasında odanın girişi de değiştirilmiş olduğundan odaya nimseki bölümünden girilmekte, aşağıseki odanın sonunda yer almaktadır.

Nimseki, şimdiki girişin hemen önünde yer almakta olup güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda uzanan dikdörtgen biçimli bir bölümdür. Zemini ahşap döşeme olup tavanı düz çitalıdır. Nimsekinin kuzeydoğusunda kilimüstü ve aşağıseki bölümleri yerleştirilmiştir. Oda içinde ahşap tavan dışında herhangi bir bezeme unsuru mevcut değildir.



Fotoğraf 336:Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı

Aşağıseki bölümünün tavanı kontrplak ile kaplanmış olup orijinal haline ilişkin bilgi elde edilememiştir. Kilimüstü tavanı ise oldukça ince bir şekilde tezyin edilmiştir. Tavan iki kademeli ve dört kuşaklı olarak düzenlenmiştir. Duvarдан tavana geçiş

bağdadilerle sağlanmışır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır. Göbek ve köşelikler dışında kalan tüm iç tavan yüzeyi tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir.



Fotoğraf 337: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kilimüstü Bölümü

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra az da olsa boya kullanılmıştır. Metot olarak ise ağırlıklı olarak oyma ve çakma teknikleriyle birlikte boyama tekniğinin uygulandığı görülmektedir.

Kilimüstü tavanı, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervaz yüzeyi kare şeklindeki geometrik elemanların birbirini takip eder biçimde diyagonal olarak çakılmasıyla süslenmiştir. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Tavan yüzeyinde en dıştan merkeze doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Kuşaklar, aralarında yer alan 3 cm genişliğinde, yüzeyi kaval silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmıştır.

Birinci kuşağın yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle

sonlandırılmıştır. Kartuşun ve mekiklerin içine dört yapraklı çiçek motifi yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında üç, uzun kenarlarında ise dört defa tekrarlanmak suretiyle birinci kuşak yüzeyi tezyin edilmiştir.



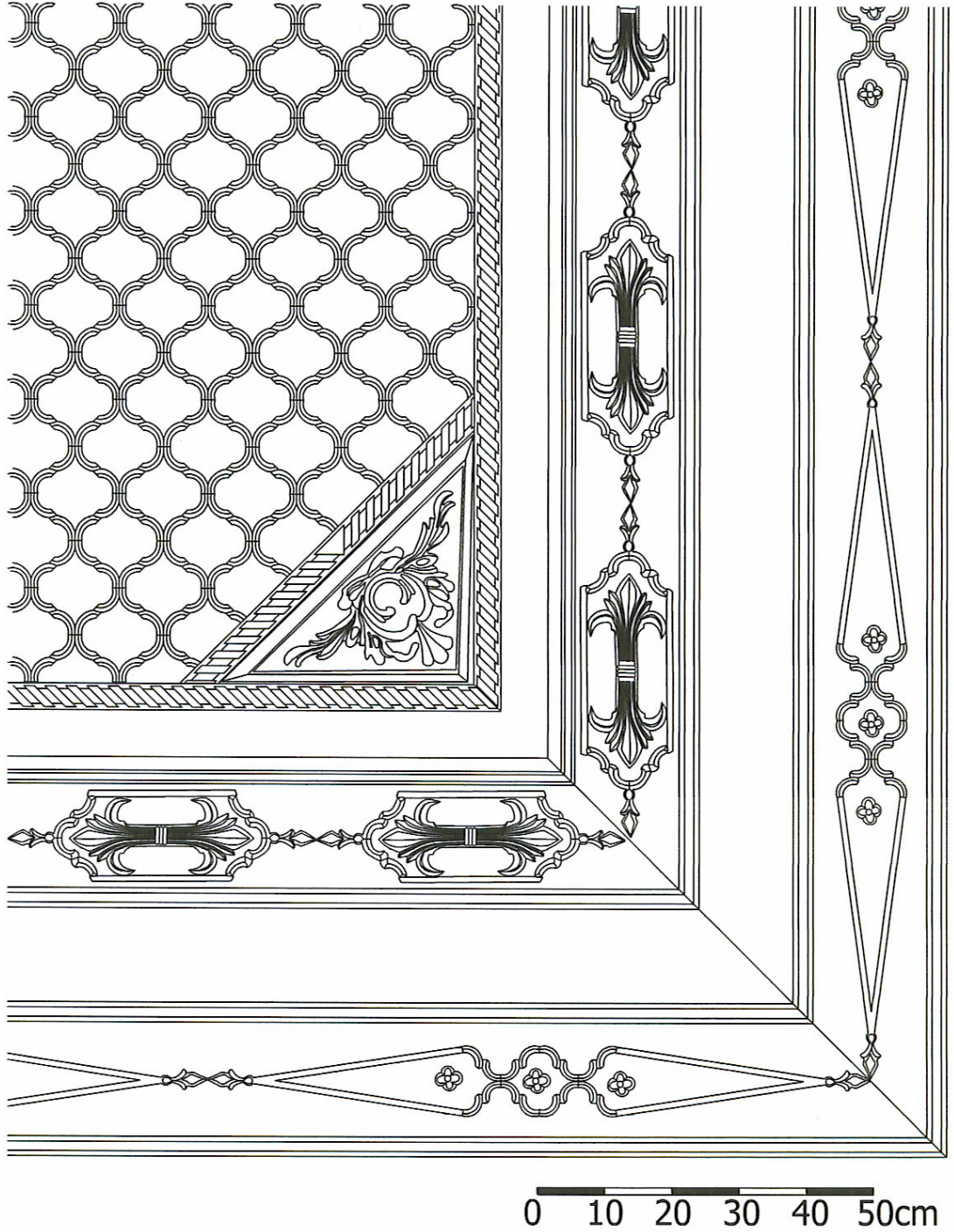
Fotoğraf 338: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Birinci Kuşak Bezeme Detayı

İkinci kuşak yüzeyi bezeme yapılmaksızın düz olarak bırakılırken üçüncü kuşak yüzeyinde, tavanın kısa kenarlarında beş, uzun kenarlarında ise yedi defa tekrarlanan içleri bitkisel bezemeli kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuş yüzeyleri, çanak yaprakları



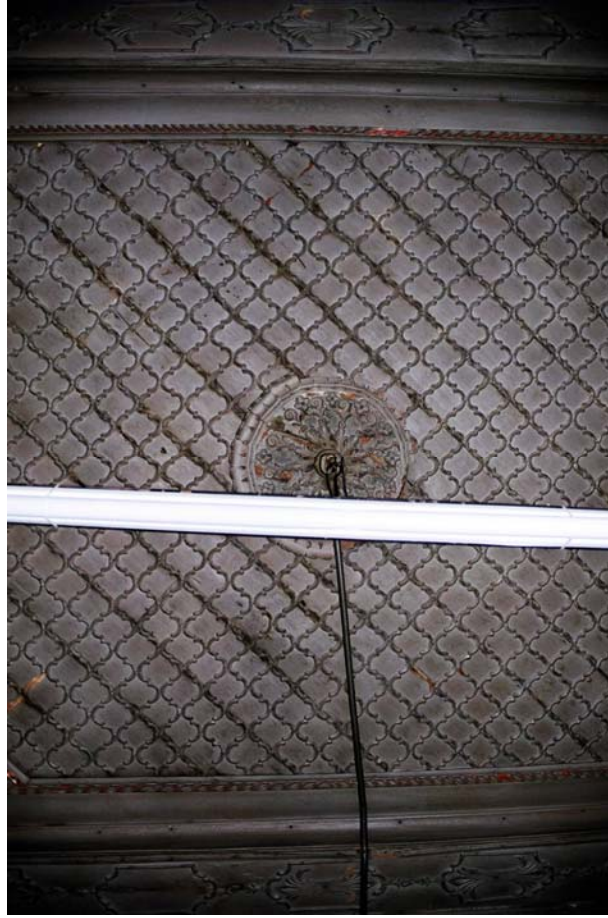
Fotoğraf 339: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Üçüncü Kuşak Bezeme Detayı

aşağıya doğru kıvrılmış, düz ve ters olarak yerleştirilmiş yedi dilimli palmet motifleriyle hareketlendirilmiştir. Kartuşların uçları ise ok ucuna benzer biçimde üç dilimli palmetlerle süslenmiştir. Üçüncü kuşak 2 cm genişliğinde, yüzeyi kaval silmeli bir çıta ile son bulmaktadır.



Çizim 102: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı

Tavan, aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra, yüzeyi bezemesiz, içbükey bir kuşakla yaklaşık 10 cm çökertilerek kademe yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan, yüzeyi yine bezeme yapılmadan sade olarak bırakılmış dördüncü bir kuşak ile çevrelenmektedir. Bu kuşağın bitiminde 4 cm genişliğinde, çıta yüzeyinin verev biçimde oyulmasıyla elde edilen bir dolu bir boş yüzeye sahip bir su yolu iç tavanın etrafını dolaşmaktadır. Suyolunun içi kırmızı renkte boyanmış olup boşluklardan görünen kırmızı renk tavanın görünümüne zenginlik katmaktadır.



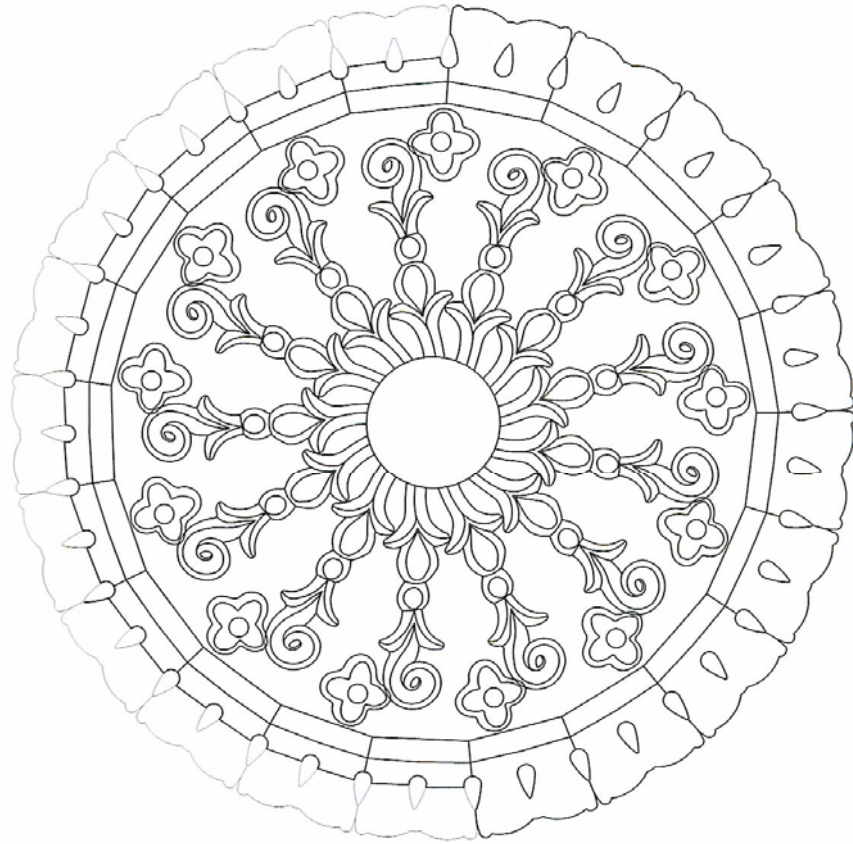
Fotoğraf 340: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, İç Tavan Bezeme Detayı

İç tavan yüzeyi, düz ver ters biçimde C kıvrımı oluşturacak şekilde düzenlenmiş çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir. Göbek tavanın merkezinde yer almakta olup daire formunda ve yüzeyi bitkisel motiflerle tezyin edilmiştir. Göbek yüzeyinde ışımsal olarak dizilen ve taç yaprağından birbirine bağlanan üç dilimli palmet dizisi görülür. İkinci sıradaki palmetlerin taç yaprağı volütlenmiş aralarına da dört yapraklı çiçek bezemesi yerleştirilmiştir. Yaprak demetlerinin aralarına altı yapraklı çiçek bezemesi çakılmıştır. Göbek kenar çerçevesi ise yüzeyi su damlası

şeklinde oyulu, uç kısımları palmet şeklinde dilimlendirilmiş elemanların yan yana çakılmasından meydana gelmektedir.



Fotoğraf 341: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 103: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

Dikdörtgen formundaki iç tavanın dört köşesi de verev suyolları ile pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Doğu ve batı köşelerde birbirinin aynı bezeme tekrarlanmış olduğundan köşeliklerin süslenmesinde üç farklı kompozisyon dikkati çekmektedir. Motifler üçgen pano üzerinde kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılmıştır.

Güney köşede, üçgen yüzeyde, dikey ekseninde yerleştirilmiş üç dilimli palmet ve palmetin sap kısmına düz ve ters biçimde yerleştirilen C kıvrımları görülür. C kıvrımlarının kenarlarından yan köşelere doğru uzayan kenger yaprakları yüzeyi doldurmaktadır.

Kuzey köşede ise üçgen yüzey belirli bir kompozisyon oluşturmayacak şekilde oyulmuş kenger yapraklarından oluşan süsleme ile bezenmiştir. Üçgenin dik köşesi beş dilimli palmet motifi ile süslenmiştir.

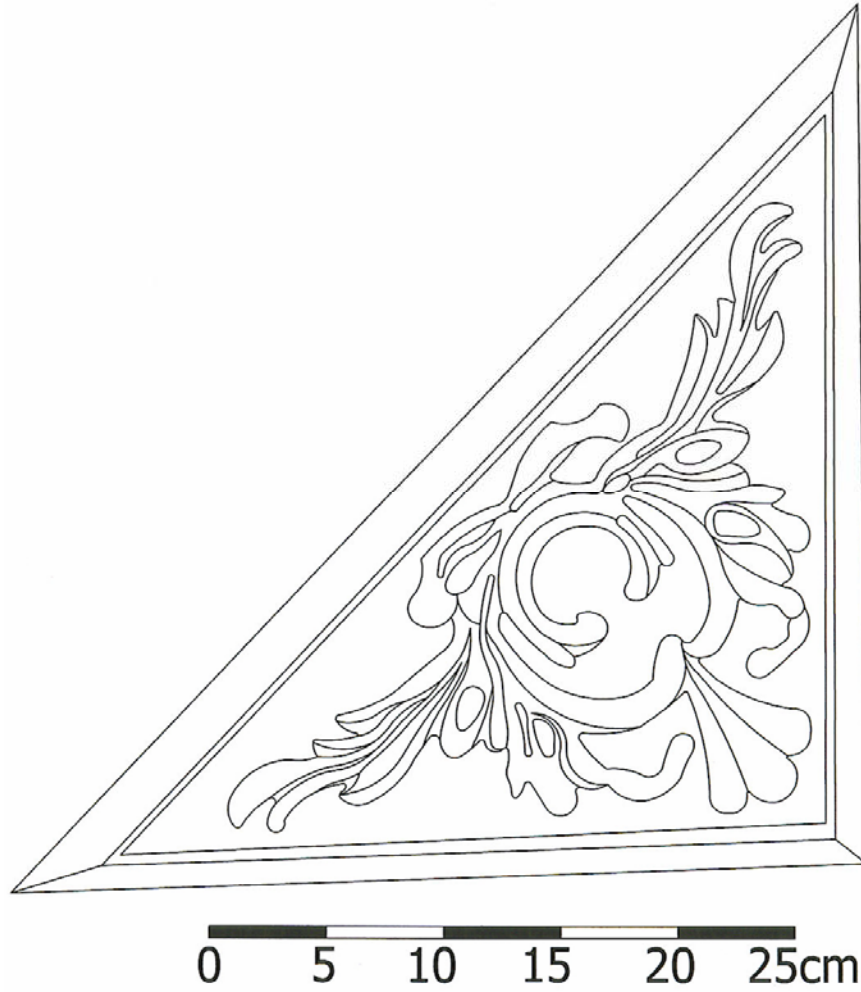
Doğu ve batı köşelerde ise üçgen yüzeyin ortasına yerleştirilen oval biçimli bir madalyonu çevreleyen çelenk şeklindeki yapraklar ile çelengın alt kısmından çıkarak yan köşelere doğru kıvrılıp yüzeyi dolduran yapraklar kompozisyonu oluşturan ana motiftir. Çelengın üst kısmında ise dik açılı köşeye doğru yerleştirilen üç dilimli palmet süslemeyi tamamlamaktadır.



Fotoğraf 342: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kilimüstü Bölümü



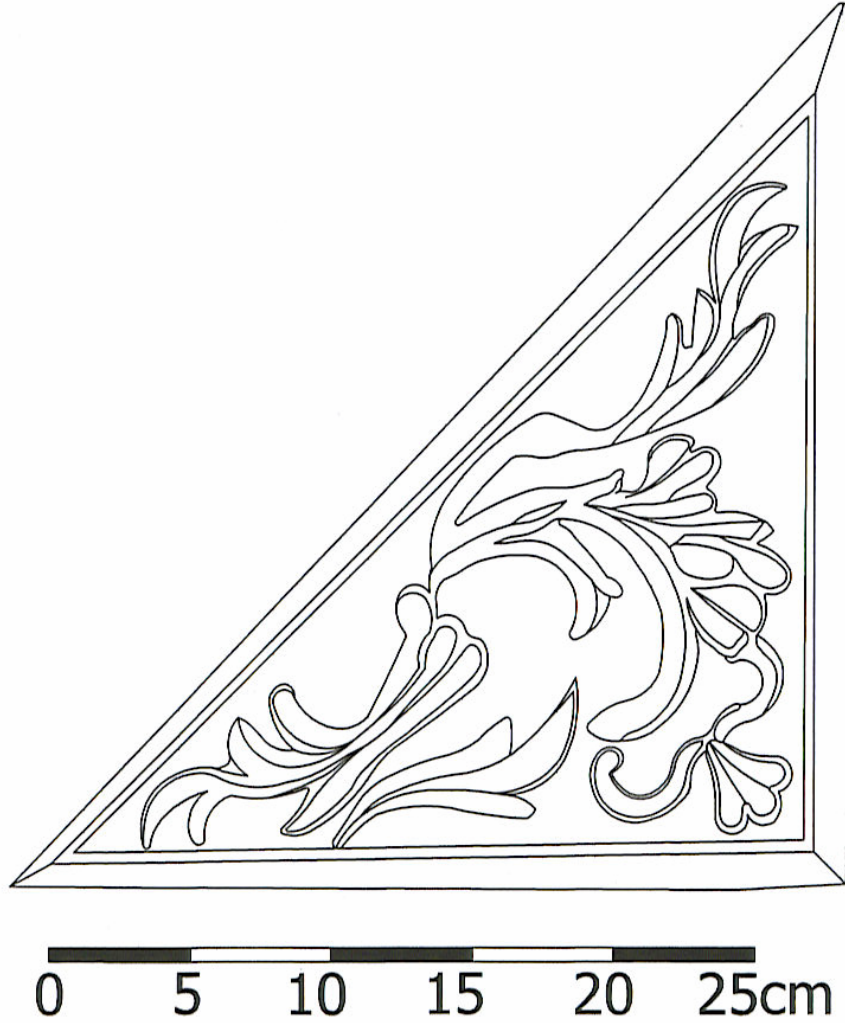
Fotoğraf 343: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Güney Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 104: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Güney Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



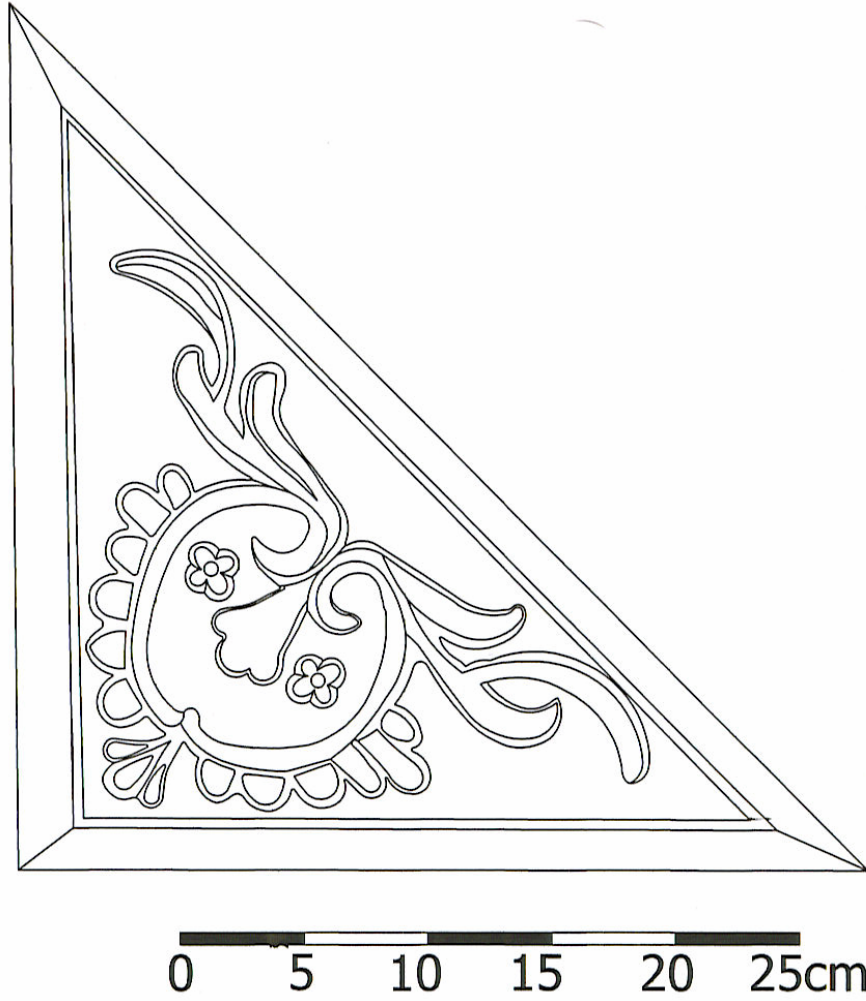
Fotoğraf 344: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kuzey Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 105: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kuzey Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 345: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşeler, Üçgen Bezeme Detayı

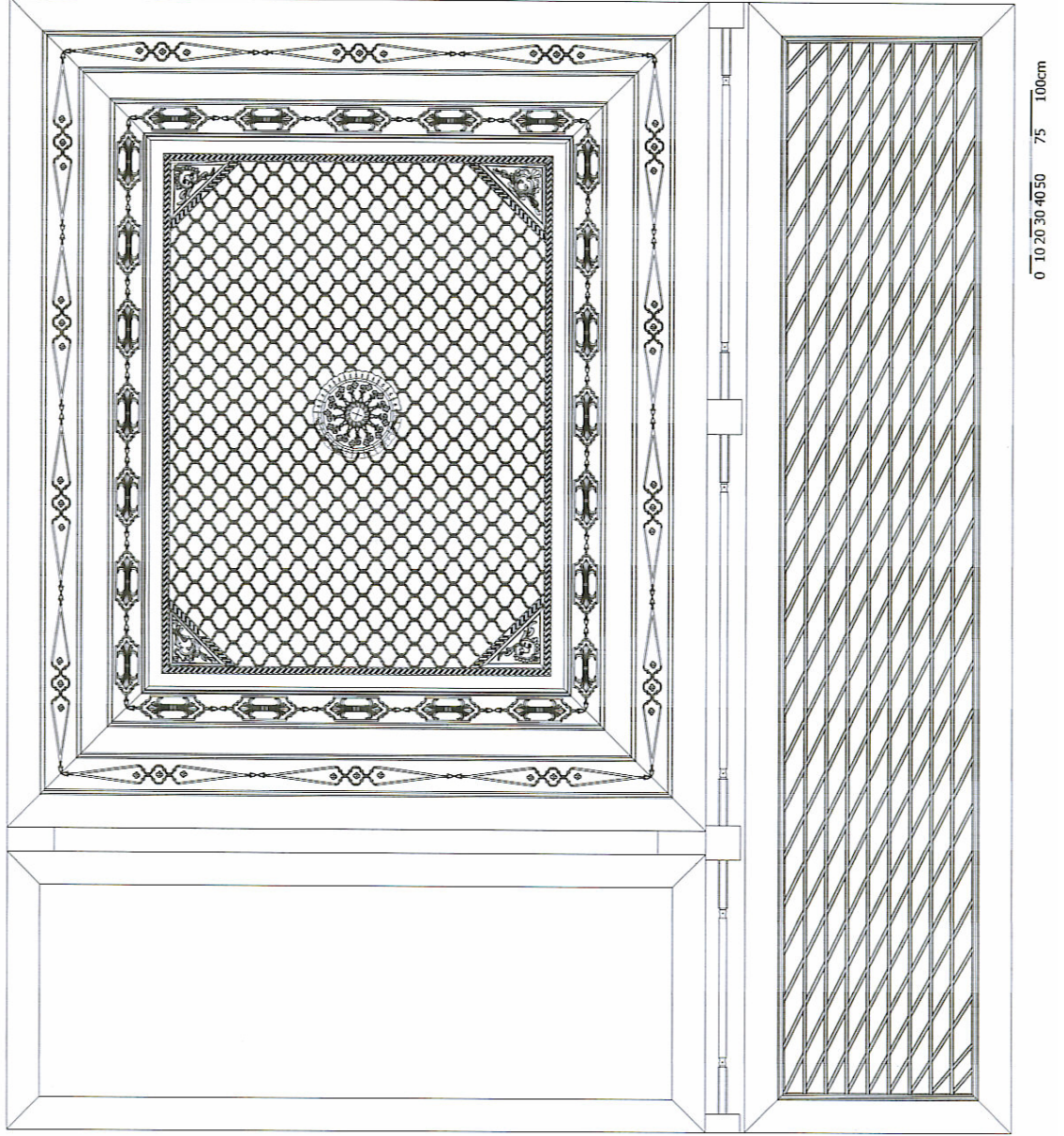


Çizim 106: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşeler, Üçgen Bezeme Detayı

Nimseki kısmında ise yine bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtanın çevrelediği tavan yüzeyi kademersiz ve sade olarak düzenlenmiş olup yine çıtalarla baklava dilimi şeklinde bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 346: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Nimseki Bölümü



Çizim 107: Recep Tuhutluoğlu Evi, Yazodası Tavanı

3.12.2. Recep Tuhutluoğlu Evi Küçük Oda Tavanı

Evin üst katında yer alan yazodası kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın kuzeydoğu cephesi yan bahçeye, güneydoğu cephesi ise avluya yönlendirilmiştir. 298 x 469 cm ölçülerindeki mekan kuzeydoğu cephede iki adet ve güneydoğu cephede de sonradan boyutları değiştirilmiş bir adet boy pencere ile aydınlatılmıştır. Aşağıseki, nimseki gibi bölümlere yer verilmeyen bu küçük odada tavan da tüm mekanı örtecek şekilde tek parça olarak düzenlenmiştir. Üç kuşaklı ve iki kademeli olarak planlanan tavanın yüzeyi küçük kare alanlara bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 347: Recep Tuhutluoğlu Evi, Küçük Oda Tavanı

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın dışında başka bir malzeme kullanılmamıştır. Metot olarak ise çakma tekniğinin uygulandığı görülmektedir. Ancak tavan sonradan beyaz renkte yağlı boya ile boyanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Tavan yüzeyinde en dıştan merkeze doğru birinci ve ikinci kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Yüzeyleri bezeme yapılmaksızın düz bırakılan bu kuşaklar, aralarında yer alan 3.5 cm genişliğinde silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmıştır. İkinci kuşak 2 cm genişliğinde kaval silmeli bir çıta ile son bulmaktadır.



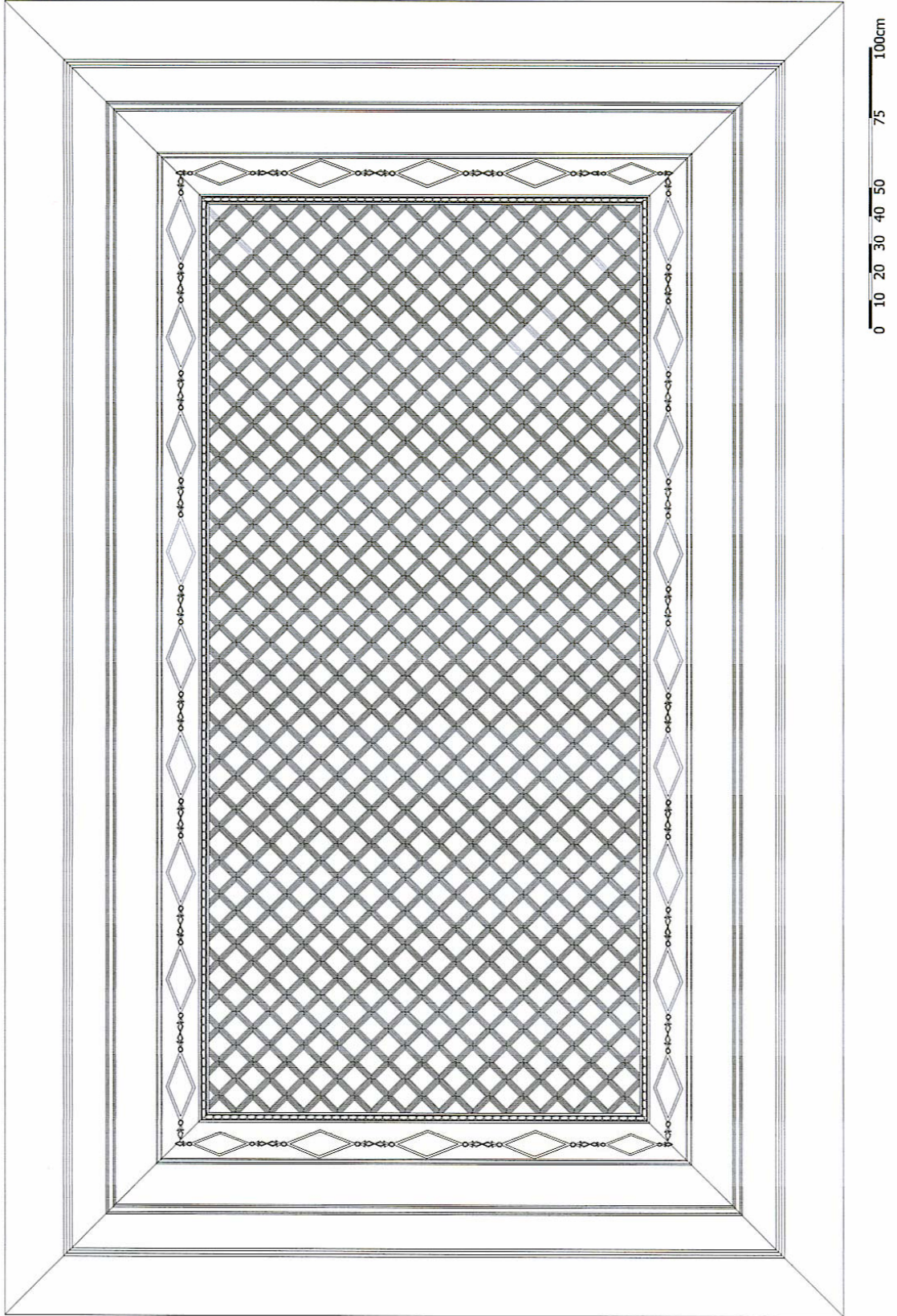
Fotoğraf 348: Recep Tuhutluoğlu Evi, Küçük Oda Tavanı, Bezeme Detayı

İkinci kuşaktan sonra tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 9 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme altına bezeme yapılmamıştır. Çökertmeden sonra ortada kalan iç tavan, yüzeyi baklava dilimi şeklinde geometrik elemanlarla süslenmiş üçüncü bir kuşak ile çevrelenmektedir. Baklava dilimlerinin yüzeyi düz olup, uçları üç dilimli palmetlerle süslenmiştir. Bu motif tavanın kısa kenarlarında beşer, uzun kenarlarında ise dokuzar defa tekrar edilmiştir. Üçüncü kuşağın bitiminde 3.5 cm genişliğinde, yüzeyi birbiri ardı sıra tekrarlanan elips şeklinde figürler kabartma olarak kalacak biçimde tek parça halinde oyularak yapılan elipsli suyolu iç tavanın etrafını dolaşmaktadır.



Fotoğraf 349: Recep Tuhutluoğlu Evi, Küçük Oda Tavanı, Üçüncü Kuşak Bezeme Detayı

Dikdörtgen formundaki iç tavan yüzeyinde göbek, köşelik gibi süsleme öğelerine yer verilmemiştir. Tavan 2 cm genişliğindeki çıtaların birbirine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla küçük kare alanlara bölümlendirilmiştir.



Çizim 108: Recep Tuhutluoğlu Evi, Küçük Oda Tavanı

3.13.ALİ KAHVECİ EVİ

Katolog No:13

Evin Adı: Ali Kahveci Evi¹⁰⁵ (Hakkı Karasar Evi)¹⁰⁶

Bulunduğu yer: Gökçecami Mahallesi, İbnisina Caddesi, No: 8

İnşa Tarihi: 19. yy sonu 20. yy başı (?)

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 109-117

Fotoğraf No: 350-364

Genel Tanım: Ali Kahveci Evi, ahşap çatkı arası kerpiç dolgu tekniğinde iki katlı olarak inşa edilmiştir. Kuzey- güney doğrultusunda uzunlamasına bir plana sahip olan ev bir çok defa onarım geçirmiş olması nedeniyle plan özelliklerini koruyamamıştır. Yapıda at örtmesi gibi yarı açık mekanların, avludan kullanılan açık merdivenin bulunmayışı, tüm mekanlara kapalı bir kutu gibi evin içinden ulaşılması yapının plan şemasının incelenen evlerle benzerlik taşımadığını, dahası evde zaman içinde yapılan köklü onarımlar sonucu bu mekanların veya yapı elemanlarının bazılarının kaldırıldığını bazılarının da değiştirilerek kullanıldığını göstermektedir.



Fotoğraf 350: Ali Kahveci Evinin Kuzeybatıdan Görünüşü

¹⁰⁵ Bir kaynakta Evin adı “Hakkı Karasar Evi” olarak geçmektedir. Ancak bugünkü sahibi Ali Kahvecidir. Ev sahibinin eşi Saime Kahveci ile 11/08/2004 günü yapılan görüşmede ilk sahibinden hiç bahsedilmemiş olması, söz konusu kaynağa geç ulaşılmış olması ve bu bilginin başka kaynaklardan da kontrol edilme imkanı bulunmadığı için bu çalışmada yapı “Ali Kahveci Evi” olarak adlandırılmıştır.

¹⁰⁶ Şaban Erkoç, Fatih Erkoç vd., Yüzyıl İçerisinde Dünden Bugüne Fotoğraflarla Divriği, s.107.

Son onarımlardan birisi de kuzey cephenin batı kısmında bulunan ve yola doğru yaklaşık 100 cm taşarak çıkma yapan odanın çıkma bölümünün yolun darlığı ve araçların sıkışması sonucunda yıkılmasıdır.¹⁰⁷ Çatı saçağı incelendiğinde döşemenin detayı ve odanın tavanından bir bölümün de dışarıda saçak altında kaldığı görülebilmektedir.

Evin doğu tarafında avluya açılan çift kanatlı ahşap bir kapı bulunmasına rağmen giriş yapının kuzey cephesinde yer alan ve taşlığa açılan küçük bir kapıdan sağlanmaktadır.



Fotoğraf 351: Ali Kahveci Evinin Kuzeydoğudan Görünüşü

İki katlı olan evin zemin katında, doğu tarafı boydan boya kaplayan uzun dikdörtgen biçimli bir taşlık yer almaktadır. Taşlığın batısında ise ocaklık, depo gibi hizmet birimleri sıralanmaktadır. Taşlığın güneyinde bulunan U şeklindeki ahşap bir merdivenle üst kat sofasına çıkılmaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen biçimli sofanın çevresinde odalar sıralanmıştır. Sofanın batısında yer alan odanın, sofa ile ortak olan duvarına iki adet pencere yerleştirilmiş olup bu pencerelerde de demir parmaklıklar bulunmaktadır. Pencereler daha önceleri sanki sofaya değil de divanhane gibi dışa açık bir mekana baktığı izlenimini vermektedir. Evde şimdi orta sofa olarak kullanılan mekan geçmişte de sofa olsa idi bu demir parmaklıkların

¹⁰⁷ Çıkmanın yıkılma nedenleri ev sahibi Saime Kahveci ile yapılan görüşmede öğrenilmiştir. Evin asıl sahibi merhum Ali Kahveci'nin eşi olan Saime Kahveci 1950'li yıllarda bu eve gelin geldiğini ve daima burada oturduğunu belirtmiştir.

bulunmaması gerekirdi. Bu da yine evin ciddi şekilde değişimler yaşıadığının, planının bütünüyle değiştığının belirtisidir. Evde sofanın güneybatı ve güneydoğu taraflarında konumlanan iki odada bezemeli tavan bulunmaktadır. Tavanlar dışında alçı bezeme de görölmektedir.

Yapının büyük onarımlar geçirmiş olması inşa tarihinin tespitini güçleştirmektedir. Ancak plan ve yapı özellikleri göz önünde tutularak inşası 19. yy sonu 20. yy başı olarak tarihlendirilmiştir.



Fotoğraf 352: Ali Kahveci Evinde Sofa İçine Açılan Pencere ve Demir Korkulukları

3.13.1. Ali Kahveci Evi Yazodası Tavanı

Yazodası, evin üst katında yer almakta olup kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Güney ve doğu cephesi bahçeye yönlendirilmiştir. Oda 300 x 482 cm ölçülerinde olup, güney ve doğu cephesinde bulunan, boyutları sonradan büyütülmüş birer boy pencere ile aydınlatılmıştır. Ayrıca batı cephesinde de orta sofaya bakan, boyutları ve biçimi değiştirilmemiş bir adet boy pencere bulunmaktadır. Oda içerisinde süsleme unsuru olarak tavan dışında herhangi bir öge yer almamaktadır.

Tavan, tümüyle sağlam bir vaziyette günümüze ulaşabilmiş örneklerden birisidir. İki kademeli ve üç kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan iki bezeme kuşağından sonra tavan yüzeyine dik olarak çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra iç tavanı çevreleyen üçüncü kuşakla tavan yüzeyi farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey çarkıfelekli bir göbekte, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise gülbahar¹⁰⁸ olarak bezenmiştir. Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar da kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap bölümlerde oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleri, kumaş bölümlerde ise yüzeysel ve kabartmalı döşeme teknikleri uygulanmıştır.



Fotoğraf 353: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı

¹⁰⁸ Divriğili ustalardan 1934 doğumlu Cemil Demirkale'den edinilen bilgilerden ve Necdet Sakaoğlu'nun çalışmasından tavanda uygulanan süsleme motifinin "Gülbahar" olarak adlandırıldığı anlaşılmaktadır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmıştır.



Fotoğraf 354: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme Detayı

Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci ve ikinci kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Birinci ve ikinci kuşak yüzeyleri 3.5 cm genişliğinde, kaval silmeli çıtalar ile sınırlandırılmıştır.

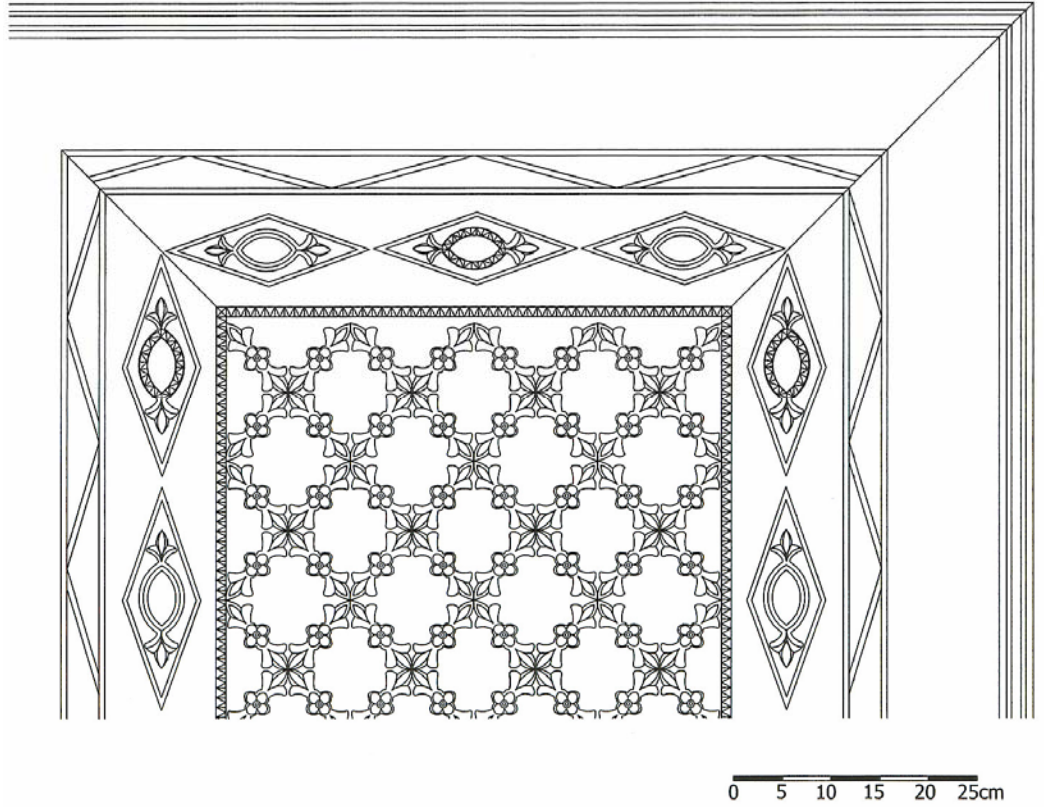
Tavanda, kenarlardan merkeze doğru, birinci ve ikinci kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. İkinci kuşaktan sonra tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 8 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme alnında, oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer palmetle süslenmiş motiflerin birbiri ardına tekrarlanarak yüzeyi bezediği görülür.

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan, yine yüzeyi bezeme yapılmaksızın düz olarak bırakılan üçüncü bir kuşak ile çevrenmekte ve aynı zamanda da farklı büyüklükte üç bezeme alanına bölünmektedir. Bezeme alanları 4.5 cm genişliğinde suyolu ile çevrenmiştir. Bu suyolunun yüzeyi mavi lacivert tonlarında ebruli bir kumaşla kaplandıktan sonra, yaklaşık 15 cm uzunluğunda ince çıtaların zikzak oluşturacak şekilde ortasına çakılmasıyla süslenmiştir.

Yanlarda bulunan dikdörtgen alanlarda suyolundan sonra dördüncü bir kuşak dikdörtgen yüzeyi çevrelemektedir. Dördüncü kuşak yüzeyinin baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezendiği görülür. Baklava dilimlerinin yüzeyleri oval bir



Fotoğraf 355: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı



Çizim 109: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı

madalyonun iki ucuna işlenmiş birer palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmına ise kabartmalı döşeme tekniğinde siyah ve beyaz renkte kumaşlar geçirilip içlerine pamuk,... vs doldurularak ahşap çıta yüzeyinden taşan bir süsleme yapıldığı görülür. Bu kompozisyon kısa kenarlarda üç, uzun kenarlarda ise altı defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır. İçte yer alan ve baklavalı kuşakla çevrelenen dikdörtgen yüzey ise dört yapraklı çiçek ucuna eklenmiş palmetli çıtaların birbirlerine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla meydana gelen kare biçimli küçük alanlara bölümlendirilmiştir. Bu bezeme şekli mahalli dilde “gülbahar” olarak adlandırılmaktadır. Burada zemin süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde mavi-lacivert tonlarında ebruli bir kumaşın yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır.

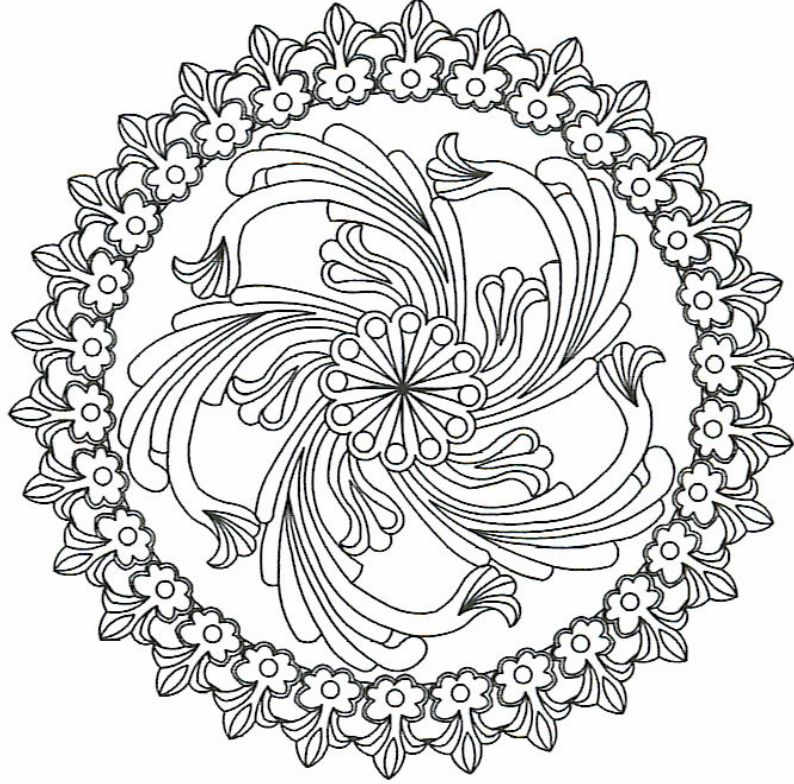


Fotoğraf 356: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu

Göbek iç tavanın ortasındaki kare biçimli bezeme alanının merkezinde yer almakta olup dışbükey bir daire formundadır. Göbek süslemesinde çarkıfelek biçiminde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Göbeğin kenar çerçevesi ise altı yapraklı çiçeğin ucuna eklenmiş üç dilimli palmetten oluşan motifin yan yana çakılmasıyla oluşturulmuştur.

Tavan yüzeyi göbekten dış çerçeveye doğru çarkıfelek biçiminde dizilen, 30 adet yüzeyi yivlendirilmiş ahşap şeritler ucuna işlenen dört yapraklı çiçek ve palmet motifleriyle bölümlendirilmiştir. Bu çarkıfelek bezemenin altında mavi-lacivert tonlarında ebruli bir kumaş, yüzeysel döşeme tekniğinde tavan yüzeyine çivilerle çakılmak suretiyle fon

oluşturmaktadır. Yüzeyi dairesel formda sınırlandıran kenar çerçevesinde, içbükey olarak dilimlendirilmiş, üzeri su damlası şeklinde oyulu ahşap parçalar görülmektedir.

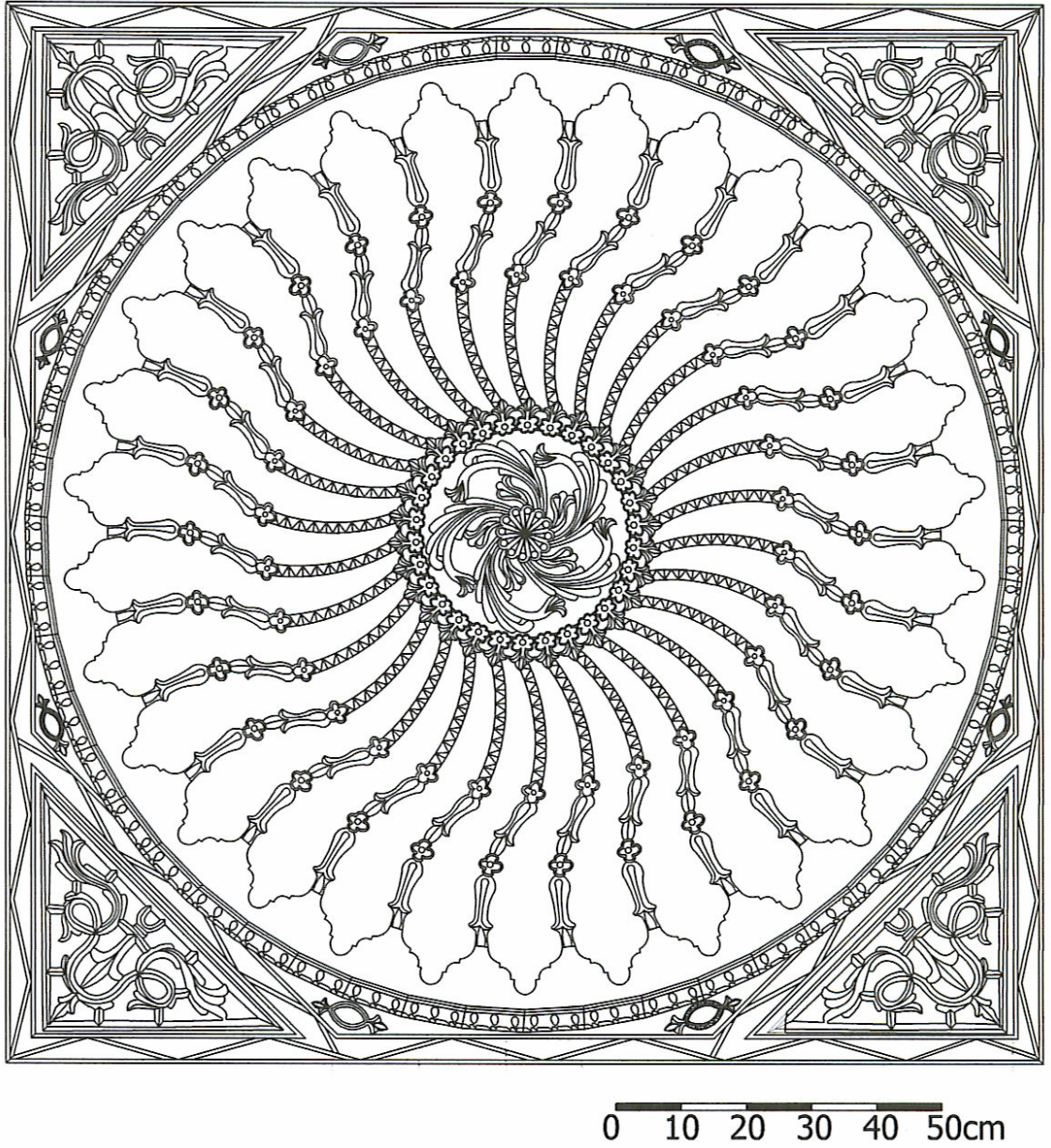


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 110: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Bezeme Detayı

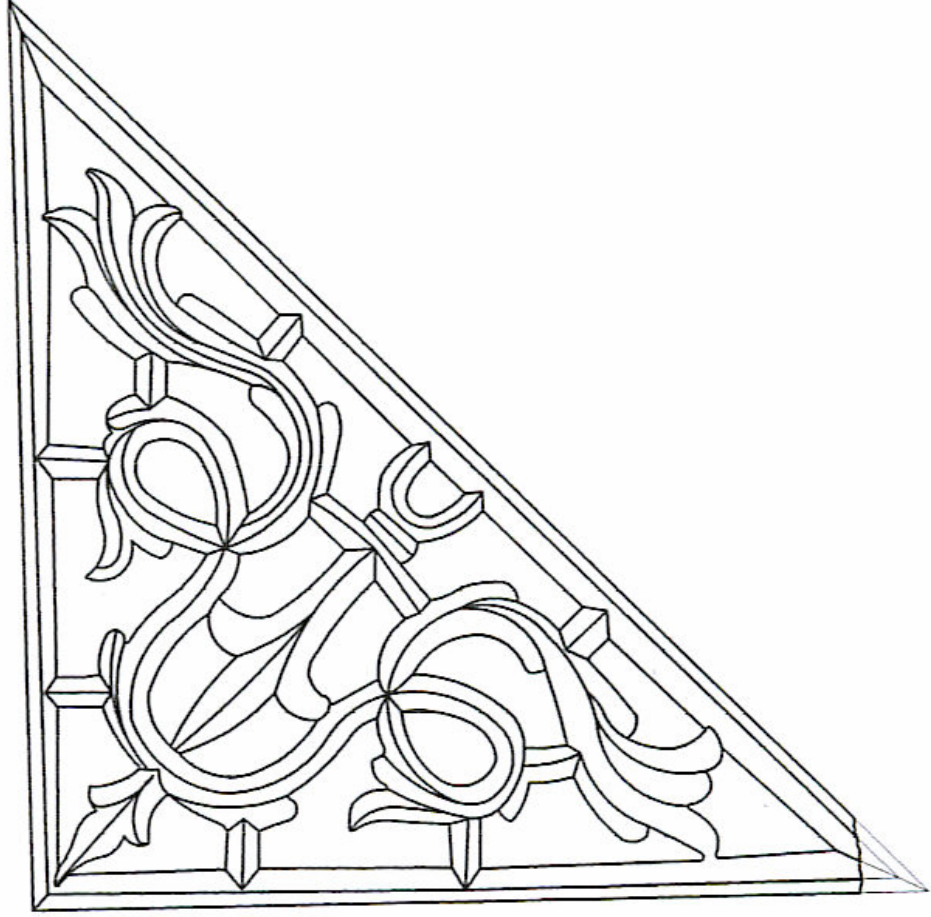


Fotoğraf 357: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Bezeme Detayı



Çizim 111: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Kompozisyonu

Merkezde göbeğin yer aldığı kare formlu alanın dört köşesi de su yolu ile pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Bu üçgen köşeliklerin zemini yüzeysel döşeme tekniğinde, diğer bölümlerde olduğu gibi, mavi-lacivert tonlarında ebruli bir kumaşla kaplanmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel motifler de çivilerle çakılarak kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Tavanın bütün köşelerinde aynı bezeme tekrarlanmıştır. Üçgen yüzey dilimli kenger yapraklarının kıvrılarak Mevlevi serpuşu şeklinde oluşturdukları kompozisyonla süslenmiştir. Serpuşun merkezi ile üçgenin dik köşesine birer üç dilimli palmet bezemesi yerleştirilmiştir.

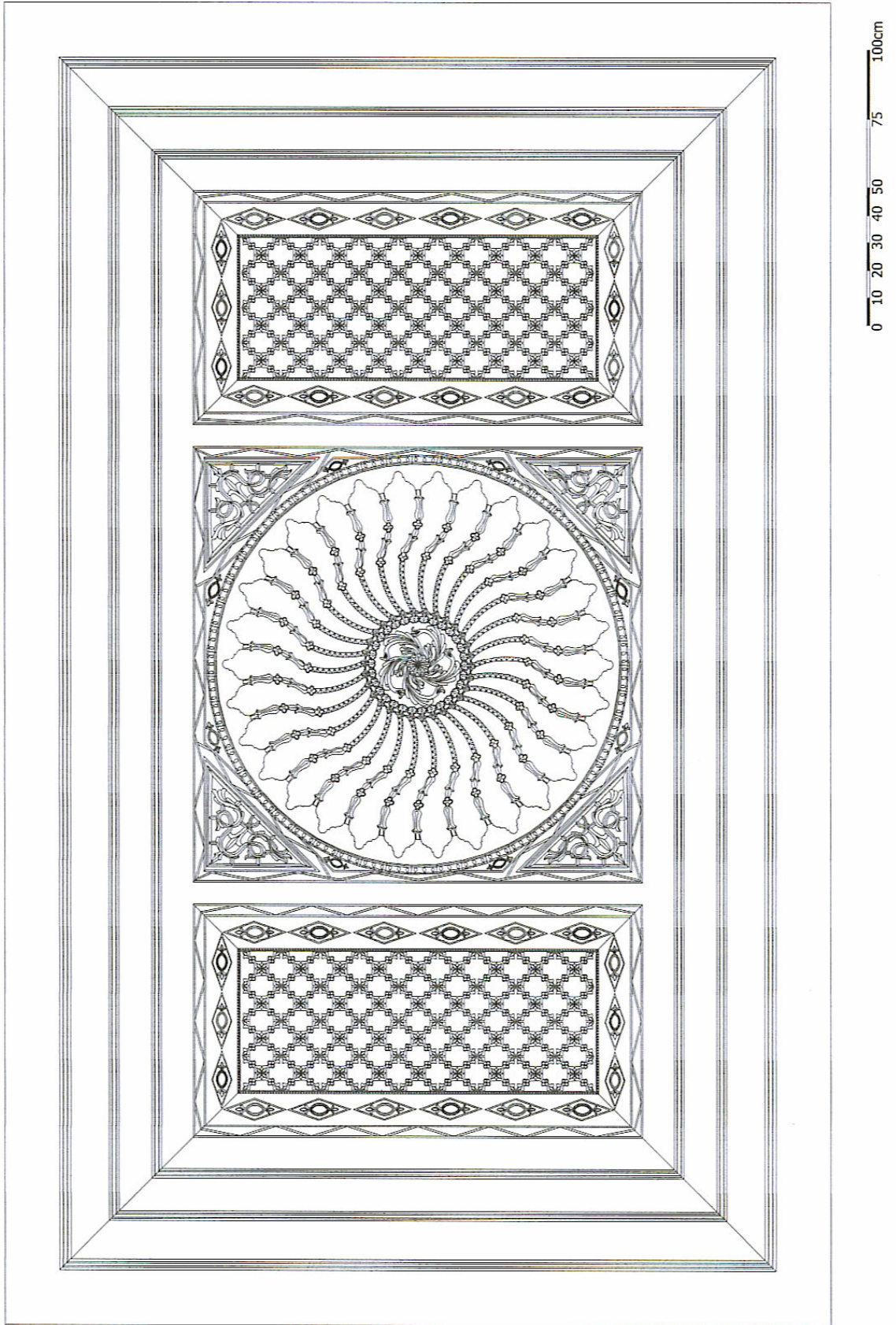


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 112: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Üçgen Köşelik Bezeme Detayı



Fotoğraf 358: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı, Üçgen Köşelik Bezeme Detayı



Çizim 113: Ali Kahveci Evi, Yazodası Tavanı

3.13.2. Ali Kahveci Evi Kışodası Tavanı

Kışodası, evin birinci katında yer almakta olup, kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Dikdörtgen biçimli oda 327 x 564 cm ölçülerinde olup, güney cephesinde iki, batı cephesinde ise üç adet olmak üzere toplam beş adet tepe penceresi ile aydınlatılmıştır. Ayrıca doğu cephesinde de orta sofaya bakan iki adet boy pencere bulunmaktadır. Odada tavan dışında süsleme elemanı olarak güney duvarının ortasına yerleştirilmiş olan alçıdan yapılmış ve tepelik kısmında bitkisel motifler görülen çiçeklik bulunmaktadır.



Fotoğraf 359: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı

Tavan kademesiz ve tek kuşaklı olarak planlanmış olup oldukça sağlam durumdadır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan bezemesiz kuşaktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi çıtalarla bölümlendirilmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır. Dikdörtgen yüzeyin köşeleri de pahlanarak üçgen bezeme alanları oluşturulmuştur. Tavan süslemesinde oyma, çakma ve ajur

teknîği ön plana çıkmaktadır. Ahşabın yanında renkli kumaşlar da süslemeye dahil edilmiştir.

Tavan, duvarla bağdadının birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan 4 cm genişliğinde silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra tavanı çevreleyen tek kuşağın yüzeyi de hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Bezemesiz kuşak, 6.5 cm genişliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ve ortası küçük çıtaların zikzak şeklinde uç uca çakılmasıyla hareketlendirilmiş suyolu ile nihayetlenir. Bu suyolunda, zikzak parçalarının altında, zemin pembe renkte kumaş kaplanarak fon yapılmıştır.

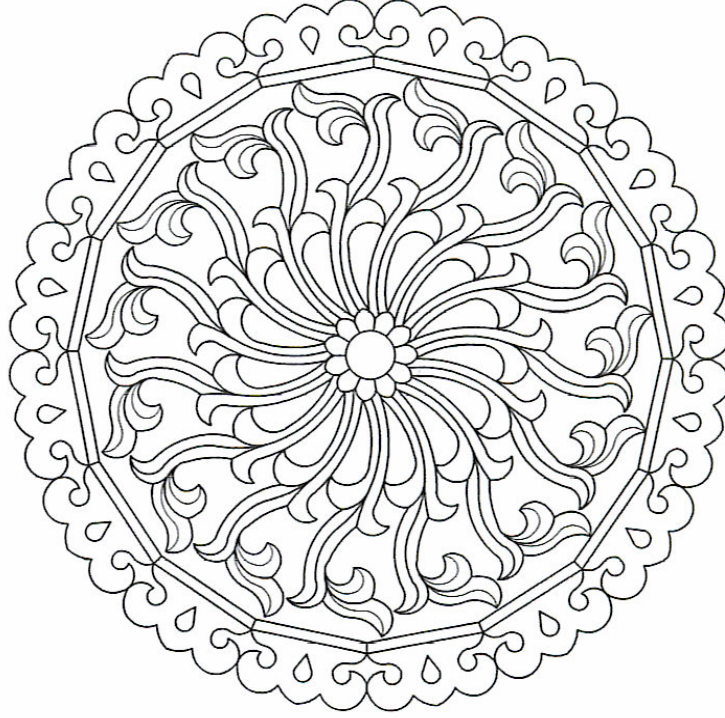


Fotoğraf 360: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı

İç tavan kuzey-güney doğrultusunda çakılan, kenar kısımları kaval silmeli 6.5 cm genişliğindeki çıtalarla sekiz bölüme ayrılmıştır. Burada çıtalar arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı çıtaların daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılmıştır.

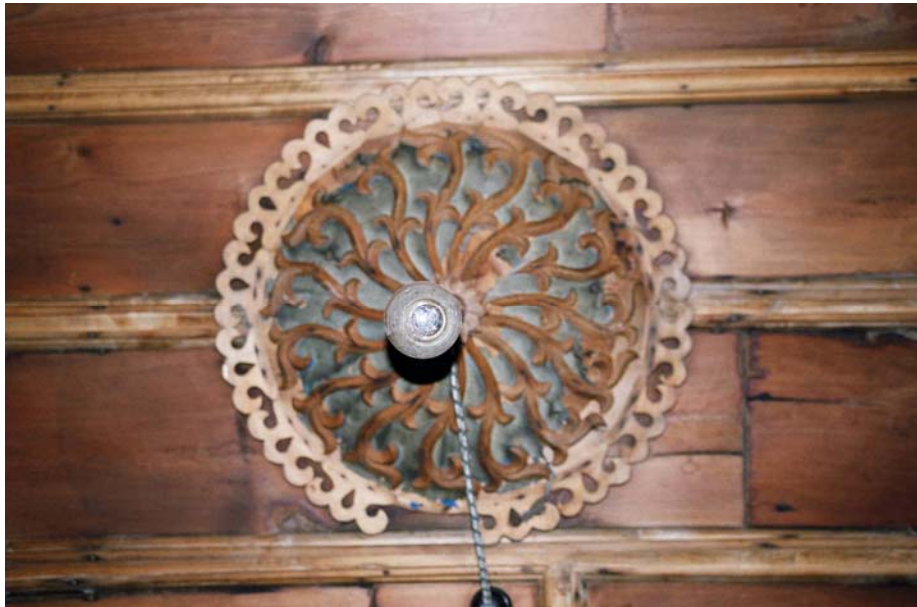
Göbek iç tavanın merkezinde yer almakta olup daire formundadır. Dışbükey göbeğin yüzeyi süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde yeşil renkte kumaşla

kaplanmıştır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru çarkıfelek biçiminde dizilen ve uç kısımları dilimlenmiş stilize yaprakların oluşturduğu bezeme görülür. Dıştaki çerçevede ise yan yana püskül biçiminde dizilmiş, çanak yaprakları kısa tutulmuş, taç yaprak ortası oyulmuş palmet dizisi dikkati çeker.



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 114: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı



Fotoğraf 361: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı

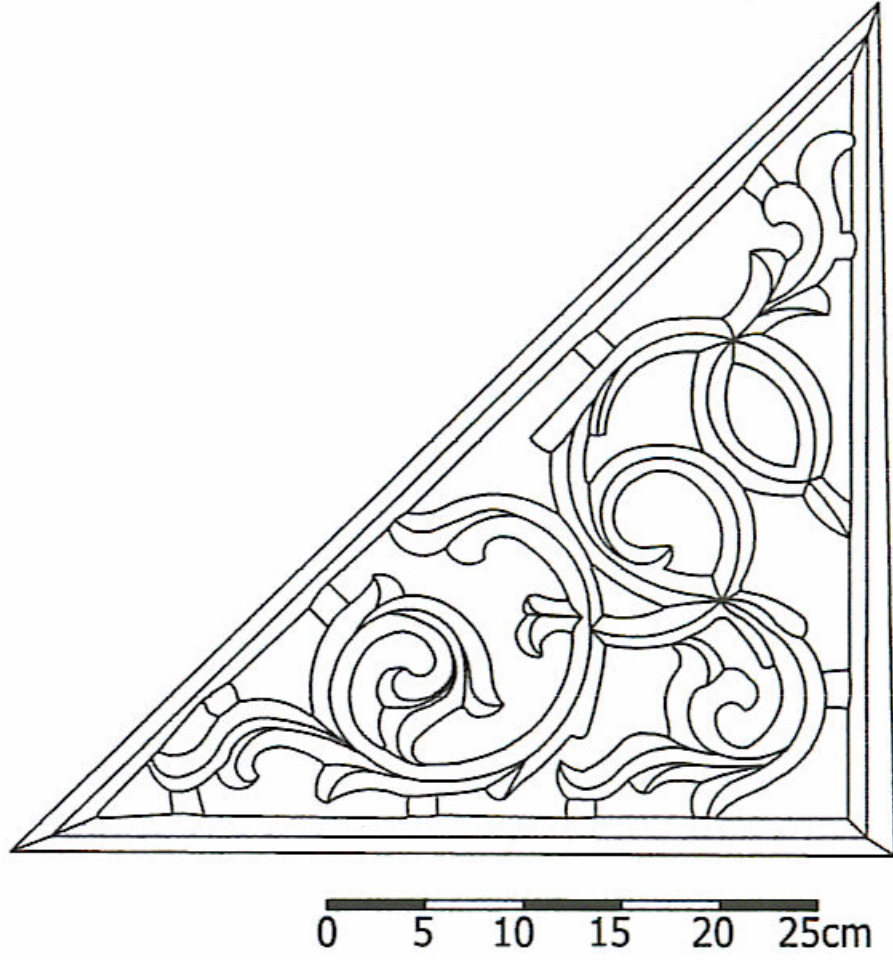
Dikdörtgen tavanın dört köşesi de çıtalarla pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zeminine döşenen pembe ve yeşil renkte kumaşlarla süslemelerin arkasına fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel ve geometrik motifler de çivilerle çakılmak suretiyle kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan pembe, yeşil kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Çapraz karşılıklı köşelerde, birbirinin aynı olacak şekilde iki farklı bezeme motifi uygulanmıştır.



Fotoğraf 362: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı

Kuzeybatı ve güneydoğu köşelerinde, üçgen yüzey her üç köşeye doğru basit kıvrımlar yapan saplarla doldurulmuştur.

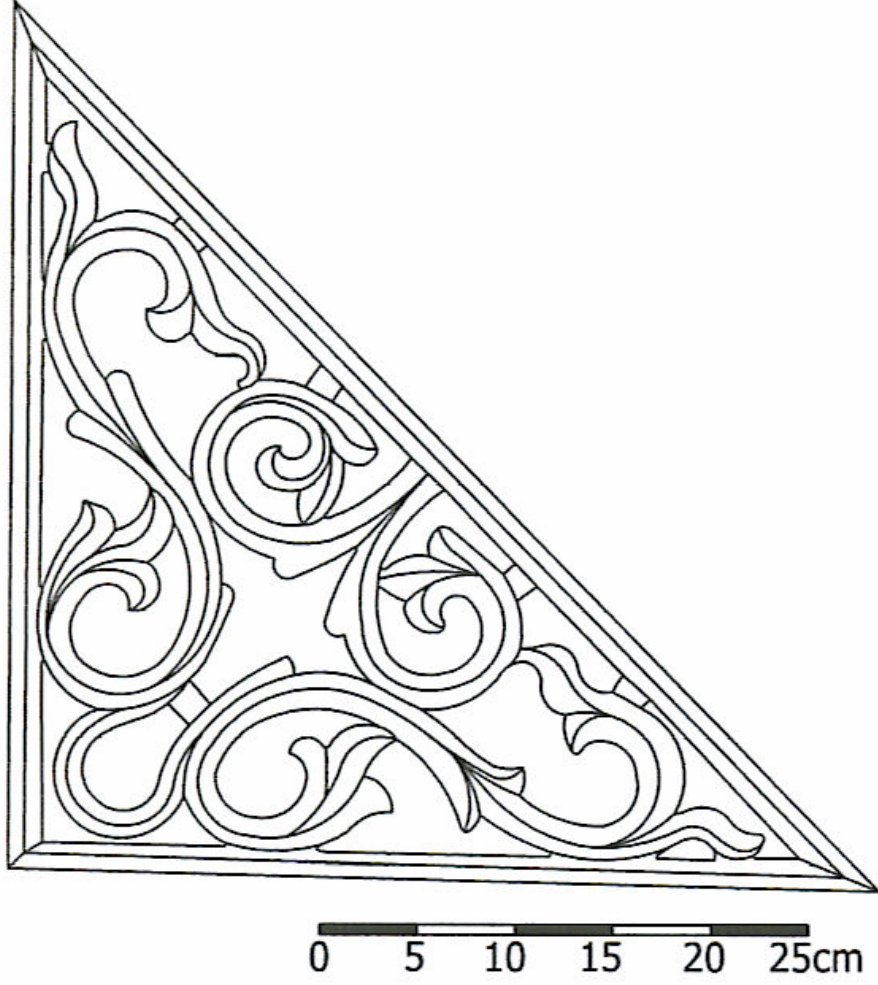
Kuzeydoğu ve güneybatı köşelerinde ise, üçgen yüzey basit sapların düz ve ters S biçiminde kıvrılmasıyla meydana gelen ve kabaca üç dilimli palmeti andıran bezemeye süslenmiştir.



Çizim 115: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşelik Bezeme Detayı



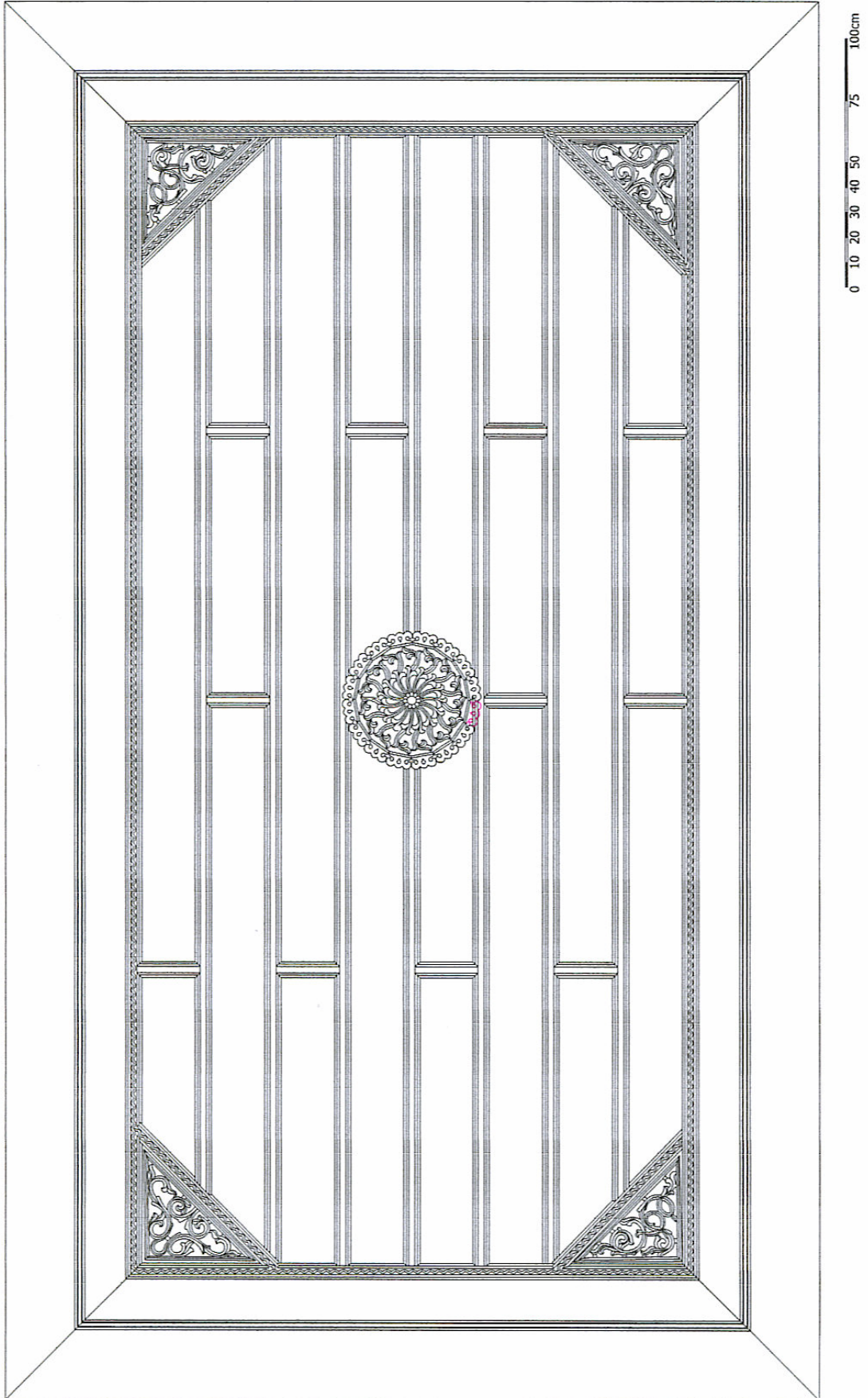
Fotoğraf 363: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı-Güneydoğu Köşelik Bezeme Detayı



Çizim 116: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşelik Bezeme Detayı



Fotoğraf 364: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu-Güneybatı Köşelik Bezeme Detayı



Çizim 117: Ali Kahveci Evi, Kışodası Tavanı

3.14. MURATOĞLU EVİ

Katolog No: 14

Evin Adı: Muratoğlu Evi

Bulunduğu yer: Gökçecami Mahallesi, Gökçecami Sokak, No:10-12

İnşa Tarihi: 20.yy başları

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 118-132

Fotoğraf No: 365-401

Genel Tanım: Muratoğlu Evi ahşap çatkılı, kerpiç dolgulu ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Ev, plan özelliklerini koruyarak ancak sonradan yapılan bölünmeler neticesinde ufak değişikliklerle günümüze gelebilmiştir. Oldukça sağlam durumda olan ev, sahibi ve iki kiracısı tarafından halen kullanılmaktadır. Harem ve selamlık ayrımının görüldüğü evin doğu bölümü sahibi tarafından batı bölümünün selamlık ve harem kısmı da ayrı ayrı kiracılar tarafından kullanılmaktadır. Yapının sadece batı bölümünde çalışma yapılabilmiş, doğu bölümü ev sahibinin olmaması nedeniyle incelenememiştir.



Fotoğraf 365: Muratoğlu Evi, Güneydoğudan Görünüşü ve Doğu Bölümünün Avlu Girişi



Fotoğraf 366: Muratoğlu Evi, Güneybatıdan Görünüşü ve Batı Bölümünün Avlu Girişi

Ana cephesi güneye bakan yapıda, çift kanatlı büyük bir kapı ile avluya girilmektedir. Avlunun zemini serbest düzende taş kaplıdır. Girişin hemen doğusunda binek taşı ve üst kata çıkan tek kollu ahşap merdiveni ile selamlık uzanmaktadır. Girişin batısında müstemilat birimleri yer alırken, tam karşısında ayaza geçişi sağlayan orta kanatlı bulunmaktadır. Ayazda, girişin doğusunda selamlığın uzantısı olarak evin harem bölümü devam etmektedir. Girişin batısında ise ocaklık, çamaşırlık, depo gibi birimler yer almaktadır.



Fotoğraf 367: Muratoğlu Evi, Batı Bölümünde Avludan Görünüş



Fotoğraf 368: Muratoğlu Evi, Batı Bölümünde, Harem Kısımının Ayazdan Görünüşü

Selamlık bölümü üst katında sokağa paralel konumlanmış bir orta sofa ve iki yanına dizili odalardan oluşan plan şeması görülmektedir. Kiracılar ile yapılan görüşmede sofanın sonradan bölündüğü, böylelikle ayrı ayrı kullanılan iki ev yapıldığı öğrenilmiştir.

Avludan tek kollu ahşap merdiven ile çıkılan üst katta ilk mekan divanhanedir. Zemini sal taşı döşeli olan divanhanenin doğusundaki çift kanatlı kapı ile sofaya geçilmektedir. sokağa paralel olarak uzanan dikdörtgen biçimli sofa değişik fonksiyonlara sahip mekanlara dağılımın sağlandığı bir hol niteliğinde olup, giriş kapısının iki yanında bulunan ve divanhaneye bakan birer boy pencere ile aydınlatılmıştır. Sofanın iki tarafında çeşitli büyüklük ve özellikte odalar sıralanmıştır.

Harem dairesinde de yine orta bir sofa ve çevresine dizilmiş mekanlardan oluşan merkezi plan şeması görülmektedir. Evin esas mutfak, toyhanesi bu kısımda yer almaktadır. Harem dairesi sofanın kuzeyinde ara katta bulunan yazodası ve bitişiğinde zemin katta bulunan mutfak ile güneyindeki toyhaneden meydana gelmektedir. Yapının arka tarafında büyük bir bahçe uzanmaktadır.

Çalışmamız sırasında evin sadece batı bölümü incelenebilmiş, selamlık dairesinde yazodası ve kışodası ile harem dairesinde yazodası tavanı Katoloğa dahil edilmiştir. Ancak ilçede daha önce 2003 yılında yapmış olduğumuz tarama çalışmaları sırasında

evin doğu bölümündeki mekanlarda da ahşap işlemeli çok nadide tavanlar olduğu tespit edilmiştir. Ev, plan ve yapısal özellikleri, cephe düzeni, üçgen alınlıklı saçakları ile 20. yy başlarına tarihlendirilmiştir.



Fotoğraf 369: Muratoğlu Evi, Doğu Bölümünün Üçgen Alınlıklı Cephesi ve Ayakcakbaşı



Fotoğraf 370: Muratoğlu Evi, Doğu Bölümünde Yer Alan Bir Odanın Tavanı ve Alçı Çiçekliği

3.14.1. Muratoğlu Evi Batı Bölümü Selamlık Yazodası Tavanı

Yazodası selamlık bölümü üst katında yer almakta olup kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın güney cephesi yola, batı cephesi avluya yönlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli oda 409 x 741 cm ölçülerinde olup, güney cephesinde üç, batı cephesinde dört ve doğu cephesinde de bir adet olmak üzere toplam sekiz adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Oda nimseki, aşağıseki gibi bölümlere yer verilmeksizin bütün olarak değerlendirilmiştir. Mekanda tavandan başka süsleme elemanı olarak batı duvarında, kuzey duvarına bitişik olarak yerleştirilmiş ahşap bir dolap bulunmaktadır.



Fotoğraf 371: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Görünüşü

Tavan kademesiz ve iki kuşaklı olarak planlanmış olup oldukça sağlam bir şekilde günümüze gelebilmiştir. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan kuşaklardan sonra ortada kalan kısım, odanın girişini ve esas oturma bölümünü vurgulamak amacıyla farklı ebatlarda iki parçaya bölünerek düzenlenmiştir. Bu odada pabuçluk ve kilimüstü bölümlerini ayırmak için zeminde bir kot farkı yapılmadığından, bu ayırım tavan yüzeyinde bezeme ile sağlanmıştır. Giriş kısmının

tavanı dar ve sade tutulmuştur. Ana mekanın üzerinde ise tavan merkezinde küçük bir göbeğin yer aldığı ve dikdörtgen yüzeyin köşelerinin pahlanarak üçgen bezeme alanlarının oluşturulduğu düzenleme görülür.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap kısımlarda oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleri, kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 372: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Görünüşü

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çitadan itibaren tavan merkezine doğru birinci kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Birinci ve ikinci kuşaklar, aralarında yer alan 3 cm genişliğinde kaval silmeli çıta ile birbirlerinden ayrılmışlardır. İkinci kuşak yüzeyi süslemesinde, ince çıtalarla

oluşturulmuş bir baklava diliminin iki ucuna üçgen biçimli mekik bezemesinin işlendiği görülür. Mekiklerin ucu üç dilimli palmetlerle sonlandırılmıştır. Bu kompozisyon, kısa kenarlarda birer, uzun kenarlarda ise ikişer defa uygulanmıştır.



Fotoğraf 373: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı



Fotoğraf 374: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Giriş Bölümü

İkinci kuşağın bitiminde yer alan, kenar kısımları kaval silmeli ve ortası küçük çıtaların zikzak şeklinde uç uca çakılmasıyla hareketlendirilmiş 6 cm genişliğinde ki suyolu, ortada kalan tavan yüzeyini kuşatmakta ve aynı zamanda da iki bölüme ayırmaktadır.

Odanın giriş kısmında bulunan birinci bölüm dar tutulmuş olup, tavanın kısa kenarlarına paralel olarak atılmış üç adet silmeli çıta ile bölümlendirilmiştir. Çıtalar arasında kalan yüzeylerin tamamı hiçbir bezeme yapılmaksızın boş bırakılmıştır. Böylelikle bu kısım zeminde kot farkı yapılmamasına rağmen, boyutu, bezemesiz sade olarak bırakılması ve farklı yönde çakılan çıtaları ile ana mekandan ayrılmaktadır.

Ana mekanın üzerini örten ikinci kısım kuzey-güney doğrultusunda çakılan zikzaklı suyolu ile 11 bölüme ayrılmıştır. Burada suyolları arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılmıştır.

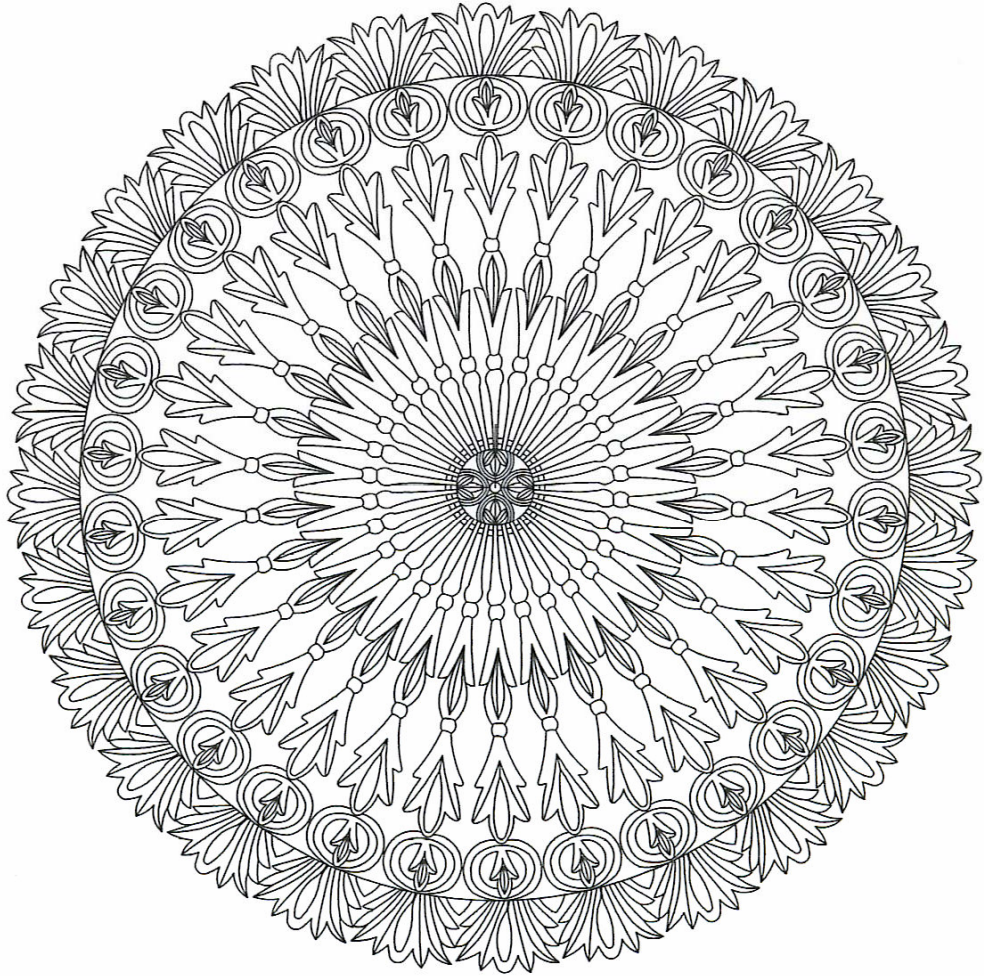


Fotoğraf 375: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı

Tavan merkezine, daire formunda, dışbükey, küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru ışınal biçimde dizilen sapların taşıdığı beş dilimli palmetler ile palmetlerin taç yaprak uçlarına eklenen dairesel çıtalar kompozisyonu oluşturan parçalardır. Dairelerin içi üç dilimli palmetle bezenmiştir. Dış çerçevede ise yan yana püskül biçiminde dizilmiş akant yaprakları dikkati çeker. Göbek zemini ahşap elemanların arkasında fon oluşturacak şekilde mavi renkte kumaşla kaplanmıştır.



Fotoğraf 376: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 118: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



Fotoğraf 377: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

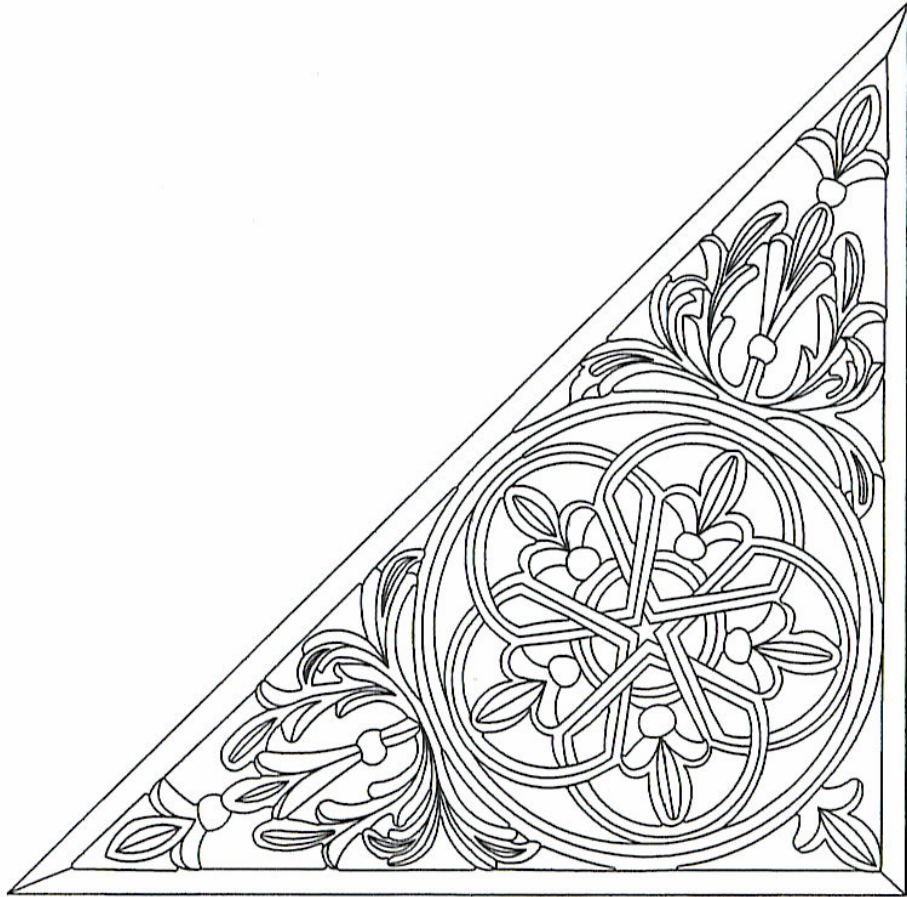
Dikdörtgen tavanın dört köşesi de zikzaklı suyolu ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zeminine döşenen pembe-gri tonlarında ebruli bir kumaşla fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel motifler de çivilerle çakılmak suretiyle kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan pembe-gri kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Tavanın uzun kenarları üzerinde yer alan karşılıklı köşelerde, birbirinin aynı olacak şekilde iki farklı bezeme motifi uygulanmıştır.

Güneybatı ve kuzeybatı köşelerinde üçgen yüzeyin merkezi birbiri ile geçmeler yapan şeritlerin meydana getirdiği beş yapraklı rozet biçiminde düzenlenmiş olup dairesel bir madalyonla çerçevelenmiştir. Köşeler üç dilimli palmeti çerçeveleyen kenger yapraklarıyla bezenmiştir.

Güneydoğu ve kuzeydoğu köşelerinde ise, üçgen yüzey dik eksende ters yürek biçiminde kıvrılmış kenger yapraklarıyla, yan yüzeyleri dolduran dilimli yapraklarla bezenmiştir. Sap ve yaprak yüzeyleri üçgen profillidir.

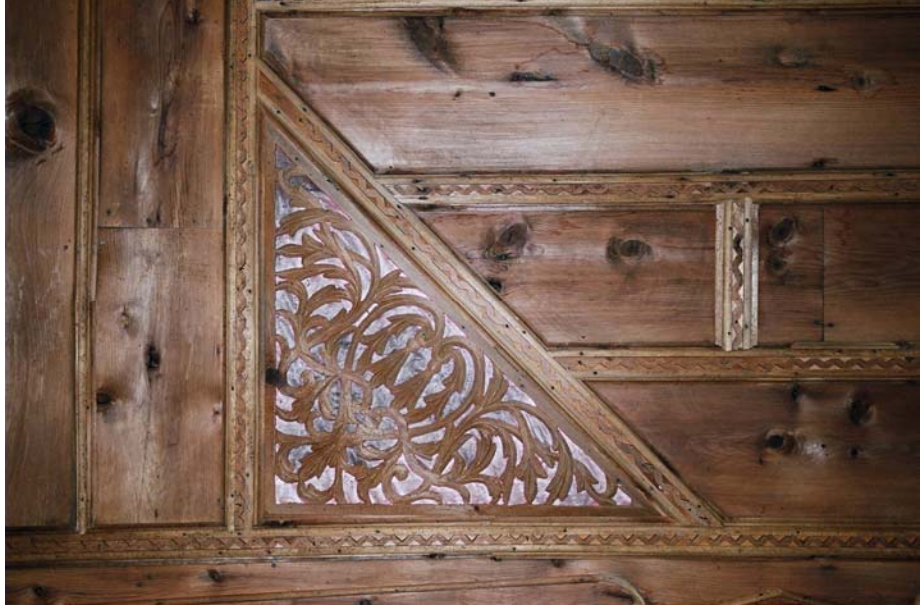


Fotoğraf 378: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Güneybatı ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

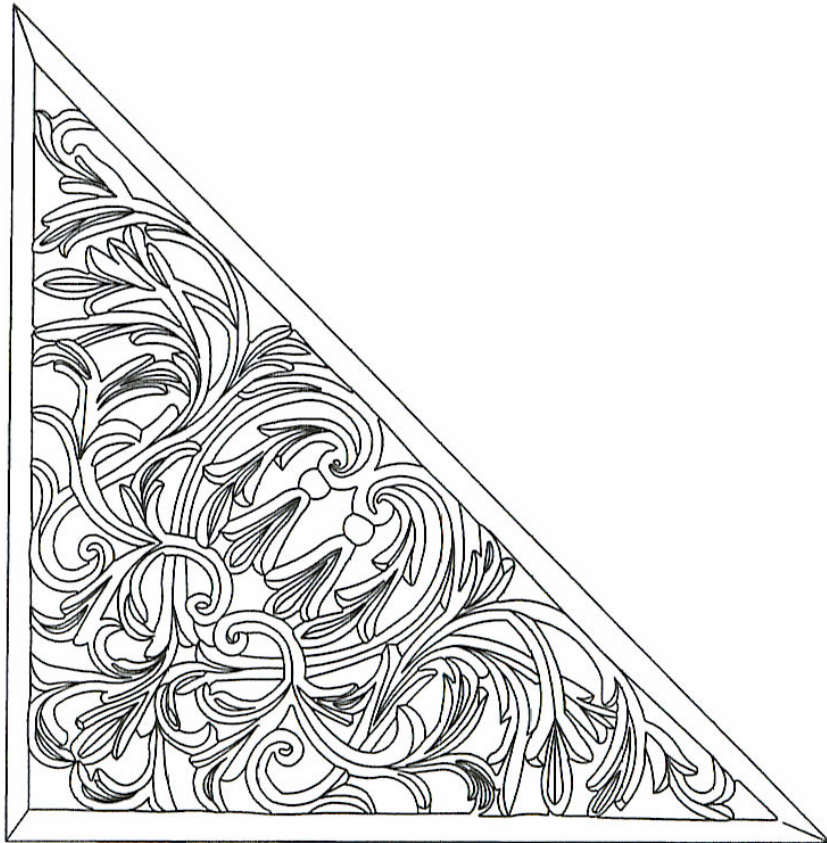


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 119: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Güneybatı ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

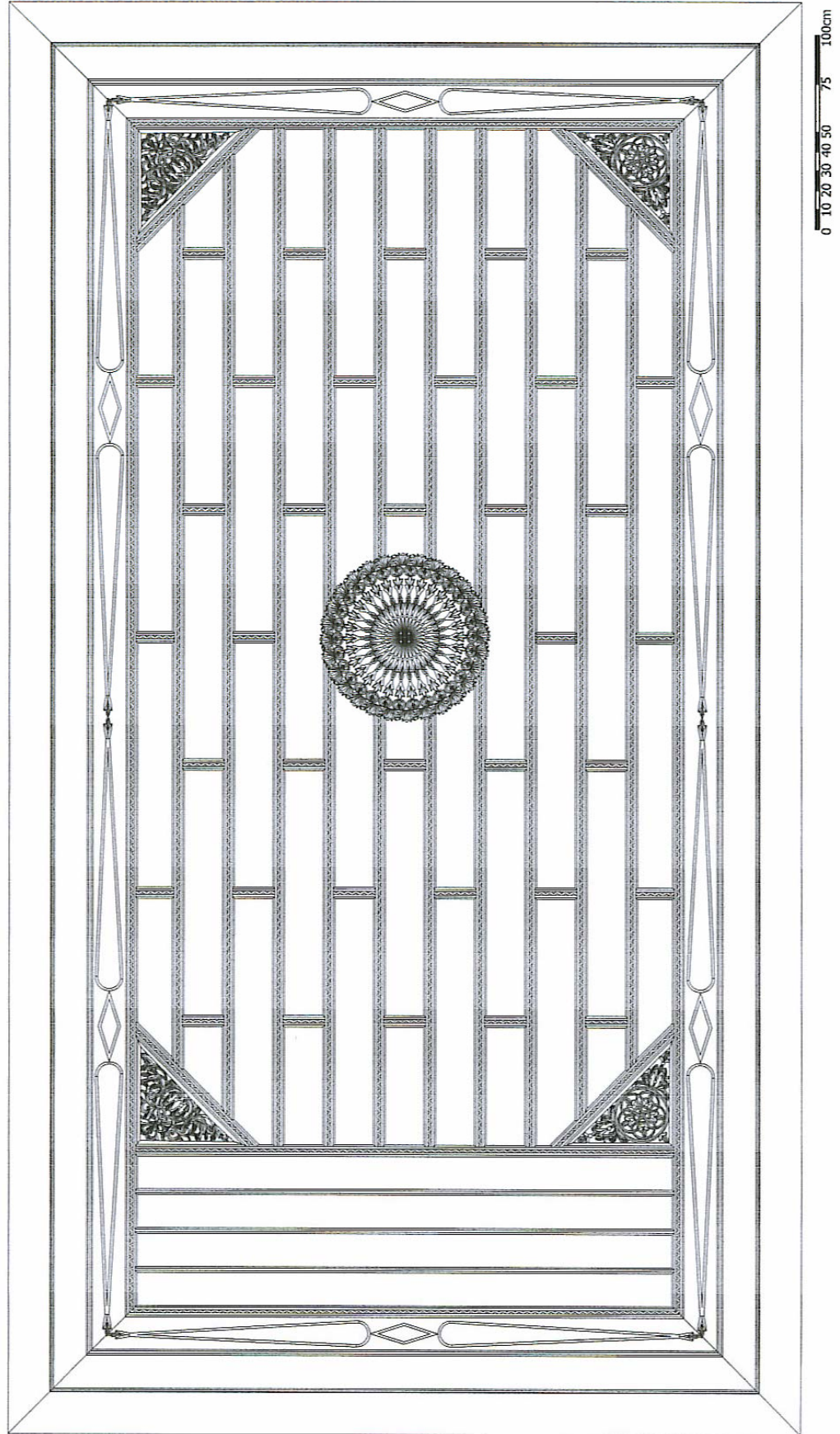


Fotoğraf 379: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 120: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 121: Muratoğlu Evi, Selamlık, Yazodası Tavanı

3.14.2. Muratoğlu Evi Batı Bölümü Selamlık Kışodası Tavanı

Selamlık bölümü üst katında yer alan, kışodası kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Güney cephesi yola bakan dikdörtgen biçimli oda 383 x 665 cm ölçülerinde olup, güney duvarında yer alan üç adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Odanın kuzey duvarında, batı duvarına yakın olarak giriş kapısı, doğu duvarına yakın olarak da gömme bir dolap yerleştirilmiştir. Kapı ve gömme dolap arasında ise alçıdan çiçeklik bulunmaktadır. Doğru duvarında da, duvarı ortalar şekilde yerleştirilmiş, ahşap kapağı bezemeli küçük bir gömme dolap vardır.



Fotoğraf 380: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Görünüşü

Biçimleniş açısından yazodası tavanıyla oldukça büyük benzerlik gösteren kışodası tavanı da kademersiz ve iki kuşaklı olarak planlanmış olup sağlam durumdadır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan kuşaklardan sonra ortada kalan kısım, odanın girişini ve ana mekanı vurgulamak amacıyla, farklı ebatlarda iki parçaya bölünmüştür. Yine yazodasında ki gibi pabuçluk ve kilimüstü

bölümlerini ayırmak için zeminde bir kot farkı yapılmamış, bu ayırım tavan yüzeyinde sağlanmıştır. Tavanda, giriş kısmının dar ve sade tutulduğu, ana mekanın üzerinde ise tavan merkezinde küçük bir göbeğin yer aldığı ve dikdörtgen yüzeyin köşelerinin pahlanarak üçgen bezeme alanlarının oluşturulduğu düzenleme tekrar edilmiştir. Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar kullanılmıştır. Metot olarak ise ahşap elemanlarda oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleri kullanılırken; kumaş bölümlerde yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 381: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Görünüşü

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla çevrelenmiştir. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğinde yapılmış alçı içbükey kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmıştır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Birinci ve ikinci kuşak yüzeyleri bezeme yapılmadan düz bırakılmış olup, kuşaklar aralarında yer alan 3 cm genişliğinde kaval silmeli çıta ile birbirlerinden ayrılmışlardır.



Fotoğraf 382: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı

İkinci kuşağın bitiminde yer alan, kenar kısımları kaval silmeli 6 cm genişliğindeki suyolu, ortada kalan tavan yüzeyini kuşatmakta ve aynı zamanda da iki bölüme ayırmaktadır. Odanın giriş kısmında bulunan birinci bölüm dar tutulmuş olup, tavanın kısa kenarlarına paralel olarak doğu-batı doğrultusunda atılmış iki adet silmeli çıta ile bölümlendirilmiştir. Çıtalar arasında kalan yüzeyler, bezemesiz sade bir şekilde bırakılmıştır.

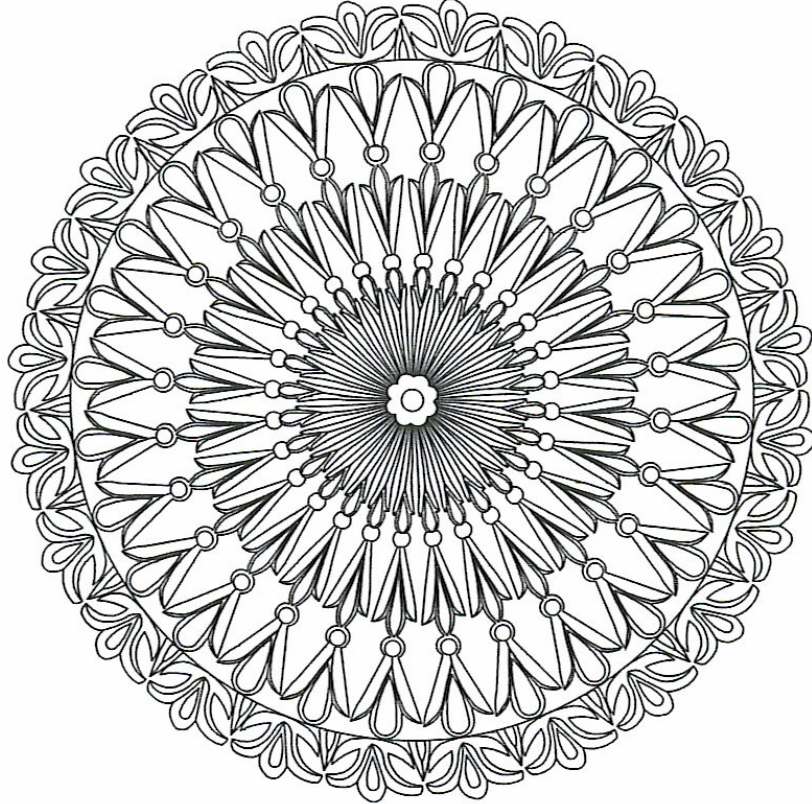
Ana mekanın üzerini örten ikinci bölüm kuzey-güney doğrultusunda çakılan suyolu ile 11 bölüme ayrılmıştır. Burada suyolları arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılmıştır.

Tavan merkezine, daire formunda, dışbükey, küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek zemini ahşap elemanların arkasında fon oluşturacak şekilde yüzeysel döşeme tekniği ile mavi renkte kumaşla kaplanmıştır. Kumaş zemin üzerinde merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilen sapların ucuna iki sıra olarak eklenen üç dilimli palmetler bezemeyi

oluşturan temel kompozisyonudur. Dış çerçevede ise çanak yaprakları bitleştirilmiş yüzeydekine göre daha kaba üç dilimli palmet dikkati çeker.



Fotoğraf 383: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı



0 5 10 15 20 25cm

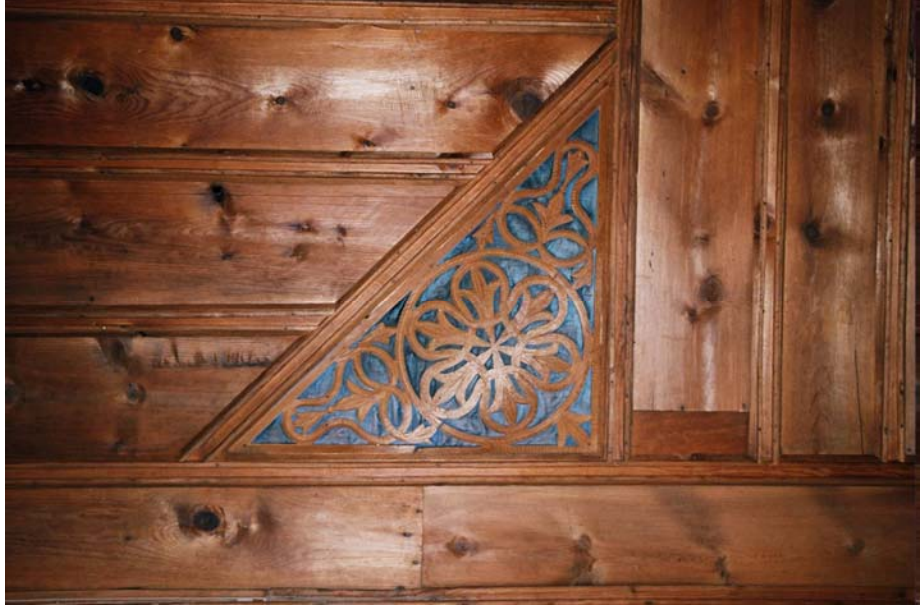
Çizim 122: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı



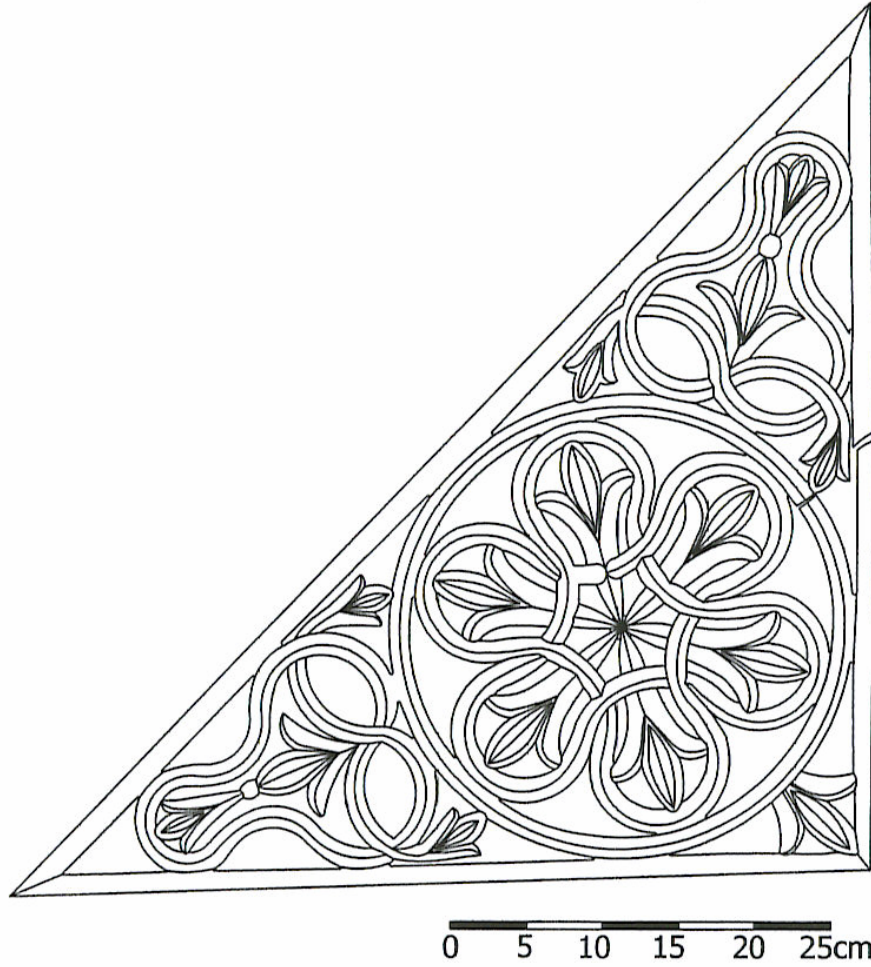
Fotoğraf 384: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı

Dikdörtgen tavanın dört köşesi de silmeli suyolu ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zeminine döşenen, yeşilin değişik tonlarındaki kumaşlarla süsleme arkasına fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel ve geometrik motiflerden oluşan kompozisyonlar çivilerle çakılmak suretiyle kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Bu tavanda, üçgen köşeleri dolduran ahşap süslemelerin dördü de birbirinden farklı olup, her biri dantel inceliğinde işlenmiştir.

Kuzeybatı köşede; üçgen köşelik merkezinde dairesel bir çerçeve içine alınmış altı yapraklı çiçek düzenlemesi dikkati çeker. Her bir yaprağın içi üç dilimli palmetle bezenmiştir. Köşelerde kabaca oval bir şekil oluşturan sapsız iki adet üç dilimli palmeti çerçevelerler.

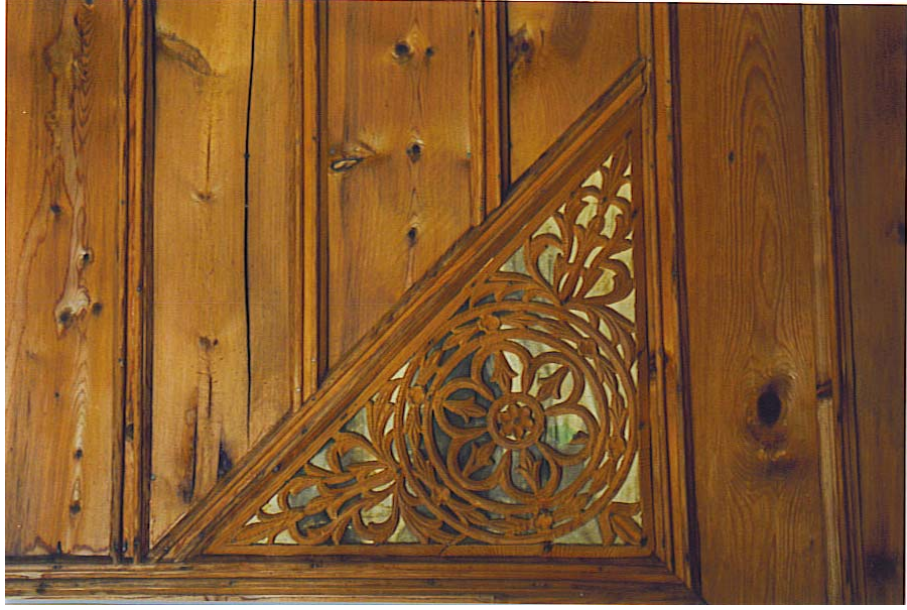


Fotoğraf 385: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

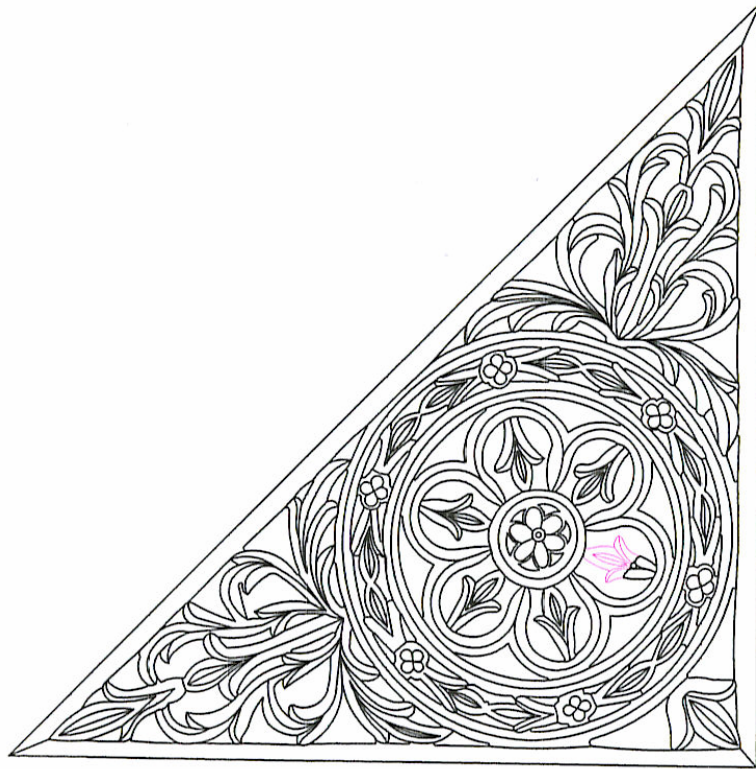


Çizim 123: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneybatı köşede; üçgen yüzeyin merkezi altı yapraklı çiçek motifleriyle bezenmiş olup iç içe iki dairesel çerçeve ile kuşatılmıştır. Daireler arasındaki yüzey birbirine eklenen yaprakların oluşturduğu çelenk bezemesiyle süslenmiştir. Köşeler palmet biçiminde düzenlenen kenger yapraklarının meydana getirdiği kompozisyonla doldurulmuştur.



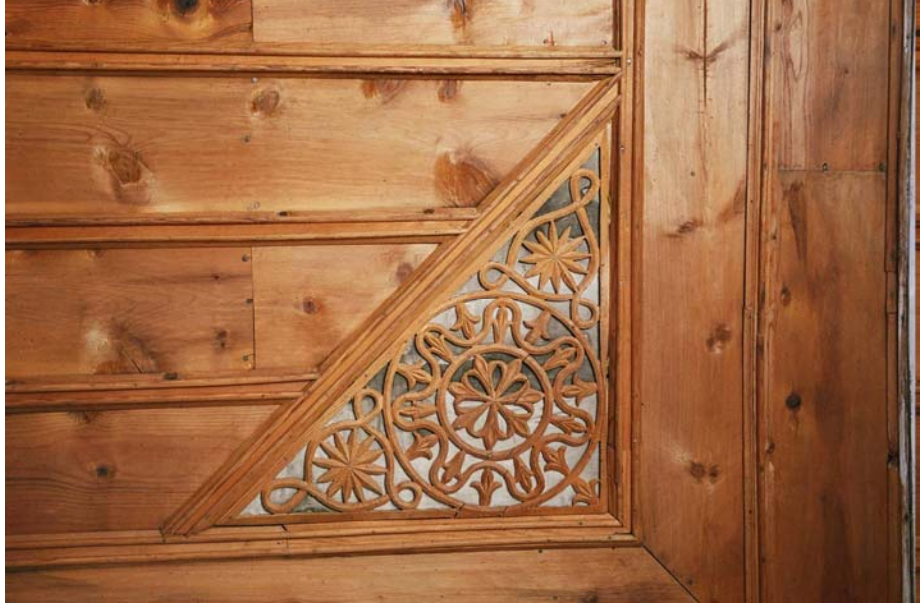
Fotoğraf 386: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



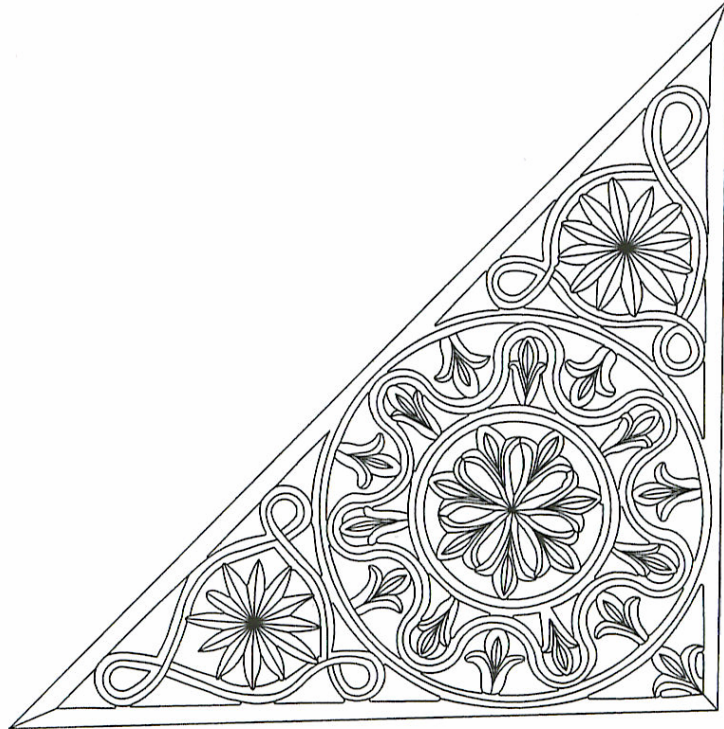
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 124: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneydoğu köşede; üçgen yüzeyin merkezinde üç dilimli palmetlerin yedi kollu yıldız oluşturacak biçimde yerleştirildiği dikkati çeker. Bu bezeme iç içe iki dairesel çerçeve ile kuşatılmıştır. Dairesel madalyon arasındaki kuşak, dalga kıvrımları yapan saplar ve üç dilimli palmetlerle bezenmiştir. Köşeler saplarla çerçevelenen 12 köşeli yıldız motifiyle süslenmiştir.



Fotoğraf 387: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



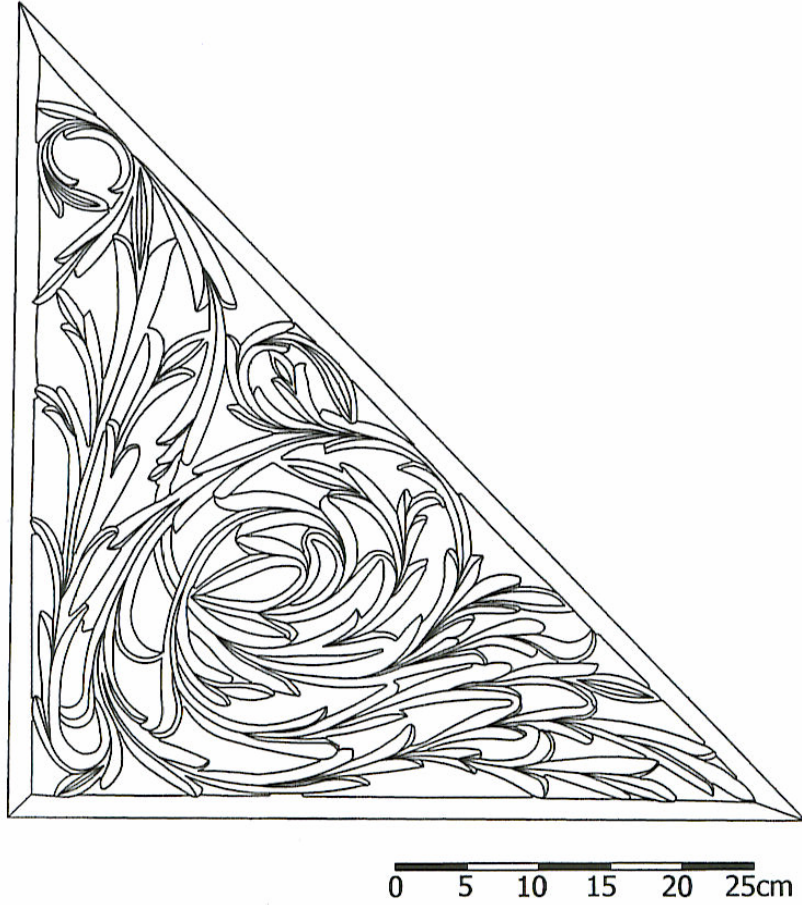
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 125: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

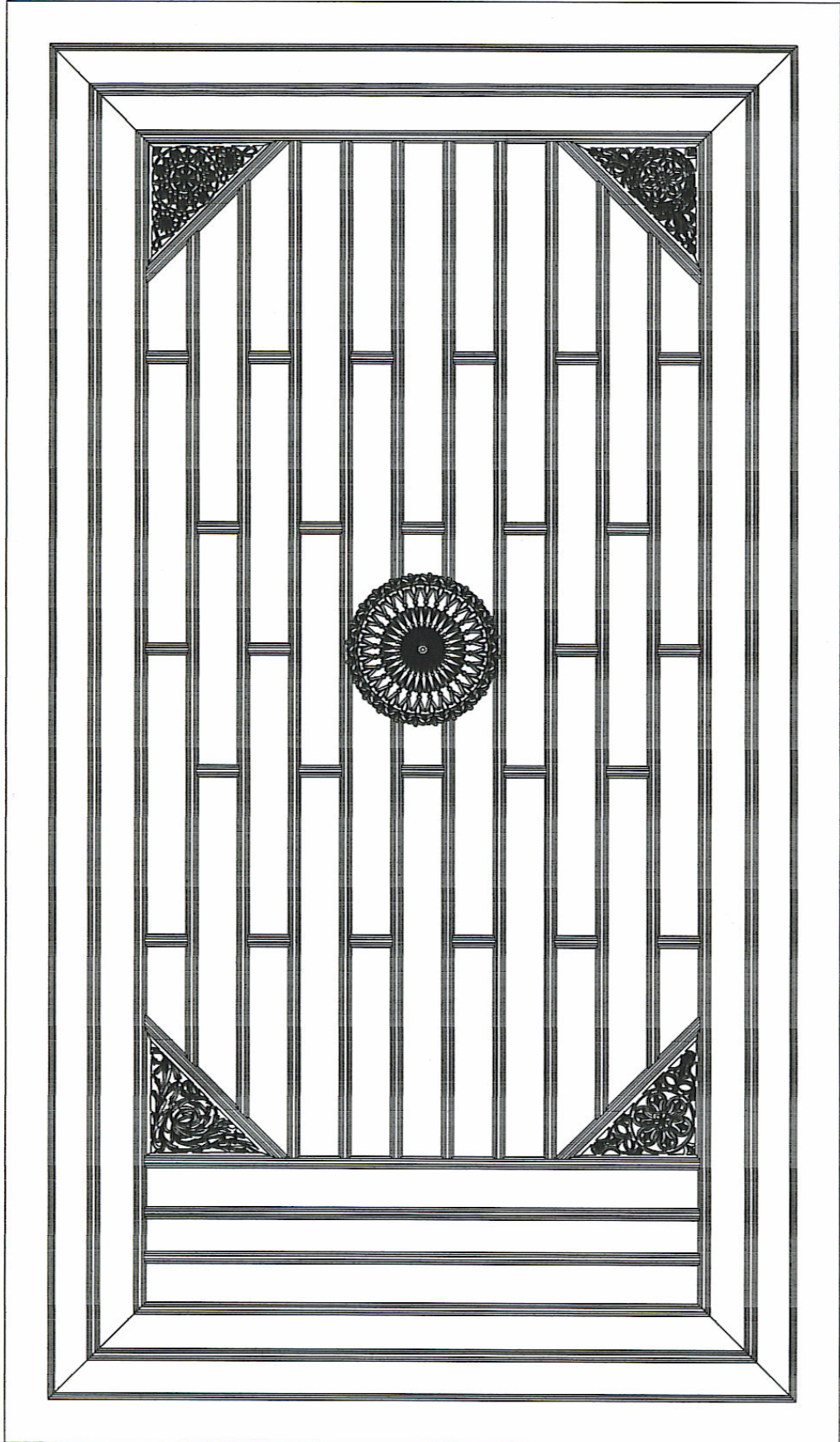
Kuzeydoğu köşede; üçgen yüzey bazıları iç içe spiraller oluşturarak kıvrılan kenger yapraklarıyla bezenmiştir.



Fotoğraf 388: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 126: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 127: Muratoğlu Evi, Selamlık, Kışodası Tavanı

3.14.3. Muratoğlu Evi Batı Bölümü Harem Yazodası Tavanı

Harem bölümü ara katında yer alan ve yazodası olarak adlandırılan dikdörtgen mekan kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Oda zeminden yarım kat kadar yükseltilmiş olduğundan sofadan 8 basamaklı bir merdivenle çıkılmaktadır. 350 x 617 cm ebatlarındaki oda kuzey cephesinde üç, batı cephesinde üç ve doğu cephesinde de bir adet olmak üzere toplam yedi adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Odanın batı duvarında, güney duvarına bitişik olarak yerleştirilmiş ahşap bir dolap bulunmaktadır. Güney duvarında duvarı ortalayacak şekilde yerleştirilmiş alçı çiçeklik ve doğu duvarında da yine alçı ocak yaşmağı dikkati çekmektedir.



Fotoğraf 389: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Görünüşü

Tavan iki kademeli ve üç kuşaklı olarak planlanmış olup, küçük hasarlar ve bezeme kayıpları ile günümüze ulaşabilmiştir. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Aynı yüzeydeki iki bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. İç tavanı kuşatan üçüncü kuşakla tavan yüzeyi farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür.



Fotoğraf 390: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodasında Yer Alan Alçı Çiçeklik

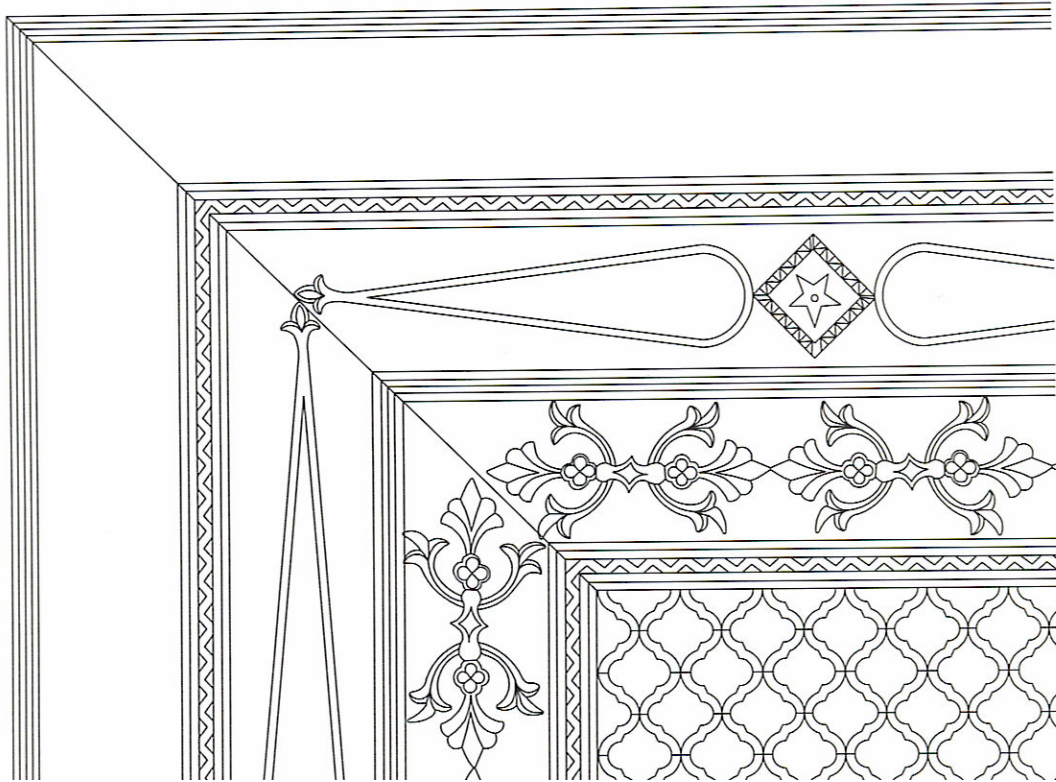


Fotoğraf 391: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı

Ortadaki dikdörtgen yüzeyin merkezine küçük bir göbek yerleştirilmiş, köşeleri ise pahlanarak üçgen alanlar elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Yanlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar ve özel başlı çiviler de kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap kısımlarda oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleriyle birlikte çivili tezyinat ve kumaş kısımlarda da yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 8 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde yer alan silmeli bir çıta bütün tavan yüzeyini dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci kuşağın yüzeyi, bezeme yapılmadan düz bırakılmıştır. Birinci kuşak 6 cm genişliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ve ortası küçük çıtaların zikzak şeklinde uç uca çakılmasıyla hareketlendirilmiş suyolu ile nihayetlenir. Bu suyolunda, zikzak parçalarının altında, zemin mavi renkte kumaş kaplanarak fon yapılmıştır.



Çizim 128: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Kuşak BezemeDetayı

Daha sonra gelen ikinci kuşak yüzeyinde, küçük kare bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli birer mekik bezemesi işlenmiştir. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Üzeri zincirli biçiminde oyularak hareketlendirilmiş çıtalardan oluşan

kare kartuşların yüzeyi ise, zemin kırmızı renkli kumaşla kaplandıktan sonra üzerine beş kollu yıldız bezemesi çakılarak süslenmiştir. Oluşan kompozisyon tavanın kısa kenarlarında ikişer, uzun kenarlarında ise üçer defa uygulanmıştır. İkinci kuşak, ortası dışbükey kenarları ise içbükey silmeli bir çıta ile son bulmaktadır.



Fotoğraf 392: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Kuşak Bezeme Detayı



Fotoğraf 393: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme Detayı

Tavanda, birinci ve ikinci kuşaklar aynı düzlemde yer alırken ikinci kuşaktan sonra tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 10 cm.lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme alnında, içbükey ve dışbükey kıvrımlar oluşturan çıtalar ile bunların içine yerleştirilmiş

beş kollu yıldız etek bezemesini meydana getirir. Bezemelerin altına ise siyah renkli bir kumaş boydan boya fon oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir.

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavanda, yüzeyi bitkisel bezemeli üçüncü kuşak, tavanı çevrelemekte ve aynı zamanda da farklı ebatlarda üç bezeme alanına ayırmaktadır. Üçüncü kuşak yüzeyinde, düz ve ters olarak işlenen beş dilimli palmetlerin kök kısmından kuşatan içbükey yapraklar bezemeyi meydana getirir. Bu süsleme kısa kenarlarda beşer, uzun kenarlarda ise onar defa tekrarlanmaktadır.

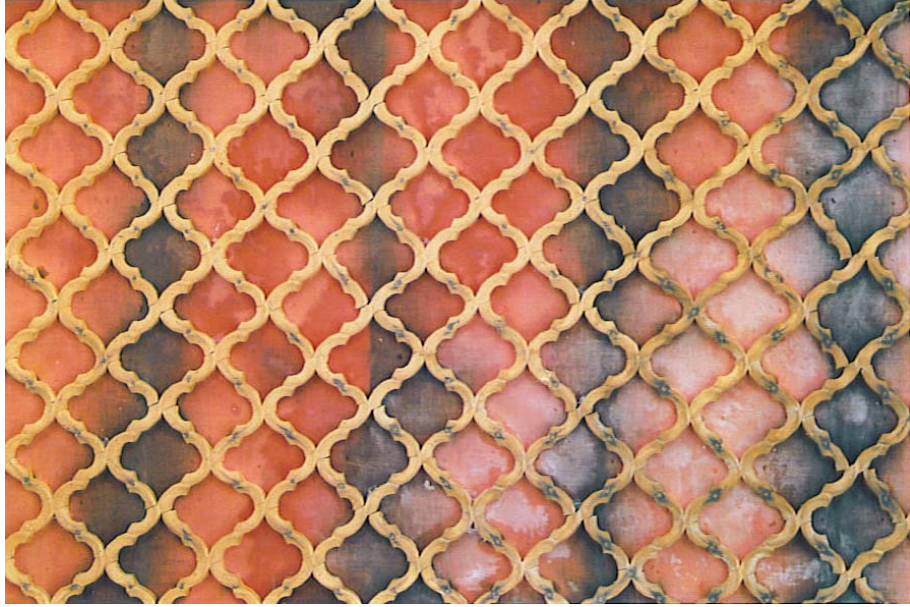


Fotoğraf 394: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Üçüncü Kuşak Bezeme Detayı

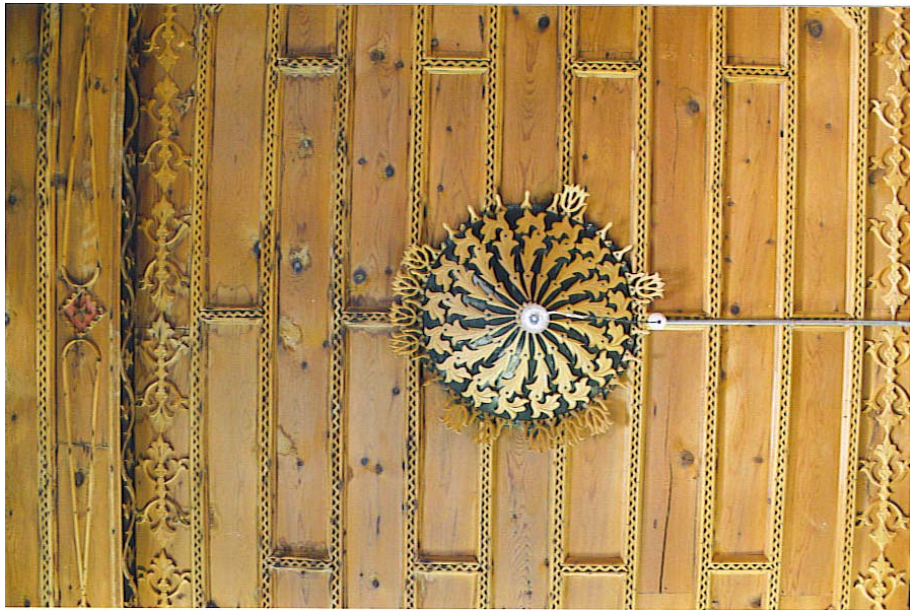


Fotoğraf 395: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı

İç tavanın bölünmesiyle oluşan bezeme yüzeylerinin her birisi zikzaklı suyolları ile çevrelenmiştir. Yanlarda yer alan küçük dikdörtgen biçimli alanların zemini, süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde kırmızı-siyah tonlarında bir kumaşla kaplanmıştır. Daha sonra kumaş yüzeylerin üzerleri, düz ve ters biçimde C kıvrımı yapan çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 396: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Dikdörtgen Alanların Bezeme Detayı



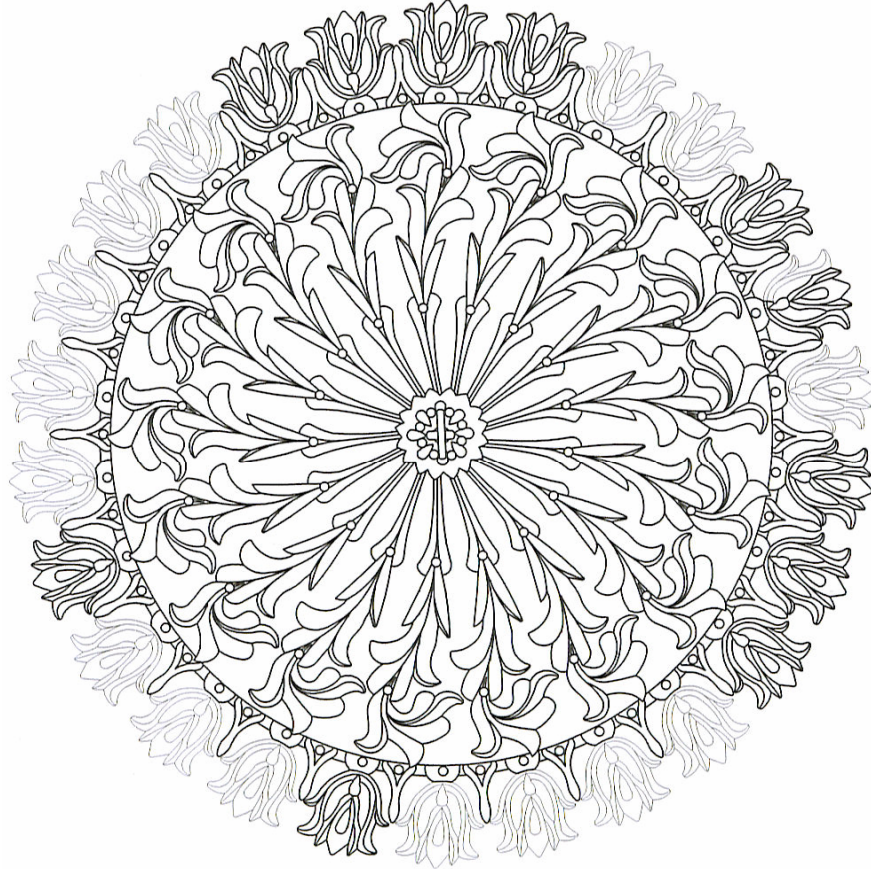
Fotoğraf 397: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Göbek Süslemesi

Ortada yer alan büyük dikdörtgen alan, kuzey-güney doğrultusunda çakılan zikzaklı suyolları ile dokuz bölüme ayrılmıştır. Suyolları arasında kalan düz, bezemesiz yüzeyler

ise yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılarak hareketlendirilmiştir.



Fotoğraf 398: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 129: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

Tavan merkezinde, daire formunda, dışbükey, küçük bir göbek dikkati çekmektedir. Göbek süslemesinde çarkıfelek biçiminde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Kenar çerçevesi beş dilimli palmet şeklinde biçimlenen çıtaların yan yana çakılmasıyla oluşturulmuştur. Akantüs yaprakları ve kenar çerçevesini oluşturan palmetler göbek yüzeyine çakılırken süslemeye katılan, yuvarlak, iri başlı özel çiviler kullanılmıştır. Motiflerin altına ise siyah renkte kumaş yine fon oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 399: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

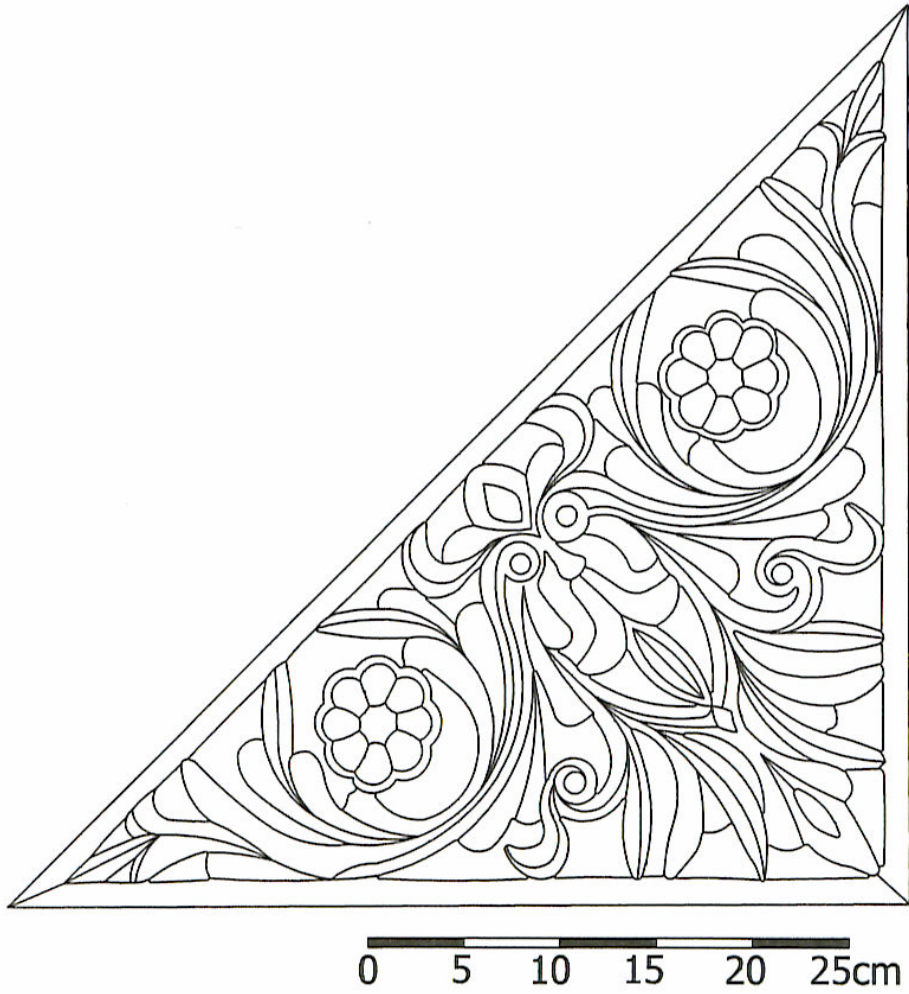
Dikdörtgen tavanın dört köşesi de zikzaklı suyolu ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların içerisi, zemin renkli kumaşlarla kaplandıktan sonra üzerine ajur tekniğinde tek parça olarak işlenen ahşap motifler çivilerle çakılarak tezyin edilmiştir. Tavanın çapraz köşelerinde birbirinin aynı olacak şekilde iki farklı bezeme motifi uygulanmıştır.

Güneydoğu ve kuzeybatı köşeliklerinde, üçgen yüzey dikey ekseninde üç dilimli palmeti çerçeveleyen kenger yaprakları kıvrılarak yan köşeleri doldurmakta ve sekiz yapraklı çiçekleri çerçevelemektedir. Yaprakların yüzeyleri üçgen profillidir.

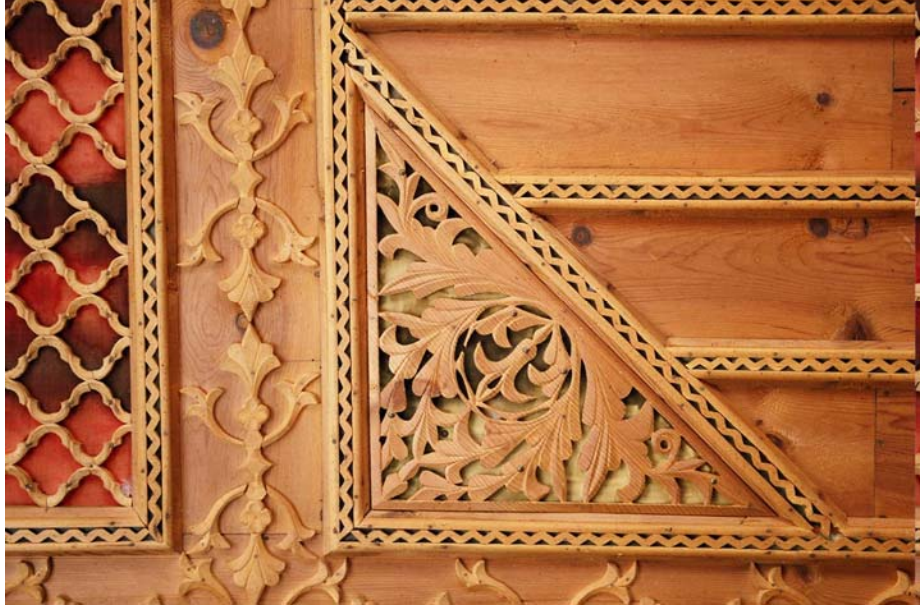
Güneybatı ve kuzeydoğu köşeliklerinde, üçgen yüzey dikey ekseninde bir dairesel madalyon içerisine işlenen üç dilimli palmeti çerçeveleyen ve kıvrılarak yan köşeleri dolduran kenger yapraklarıyla bezenmiştir. Üçgen yüzey çevresi zikzak oluşturan ahşap çıtalarla kuşatılmıştır.



Fotoğraf 400: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



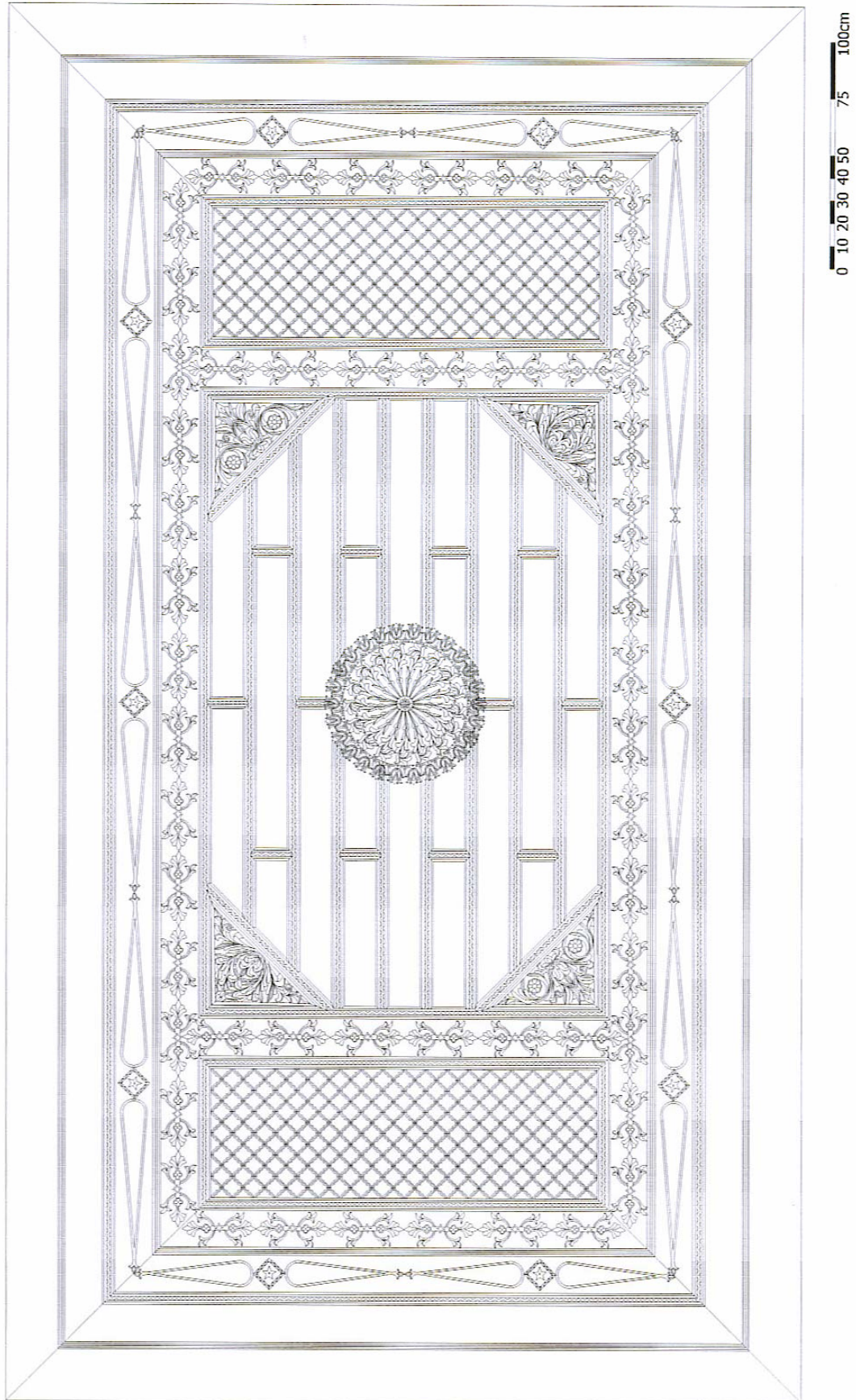
Çizim 130: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 401: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 131: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 132: Muratoğlu Evi, Harem, Yazodası Tavanı

3.15. ŞEYHOĞLU EVİ

Katolog No: 15

Evin Adı: Şeyhoğlu Evi

Bulunduğu yer: Gökçekami Mahallesi, Esat Bey Caddesi

İnşa Tarihi: 20.yy başları

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 133-136

Fotoğraf No: 402-432

Genel Tanımı: Şeyhoğlu Evi geleneksel sivil mimarinin son dönemine ait örneklerden biridir. 20. yüzyıl başlarında inşa edilen yapı plan özelliklerini korumakla birlikte sonradan yapılan bölünmeler ve ilaveler neticesinde bazı değişikliklerle günümüze gelebilmiştir. Esat Bey Caddesi ile Sancaktar Sokağın kesiştiği köşe parsel üzerinde yer alan yapının ana cephesi kuzeye caddeye doğru yönlendirilmiştir. Yapıda ana taşıyıcı duvarların konumu, döşemelerdeki yükseklik farkları, bunların cepheye ve çatıya yansımaları evin bazı bölümlerinin L şeklindeki ana kütleyle sonradan eklendiği izlenimini vermektedir.



Fotoğraf 402 : Şeyhoğlu Evinin Esat Bey Caddesinde, Kuzeydoğudan Görünüşü

Doğu-batı doğrultusunda konumlanan evin içindeki mekanlarda, üst katta haremlik, selamlık ayrımı gözlenmezken avlu, ayaz kısımlarında bu durumun geleneksel biçimde sürdürüldüğü görülmektedir. Yapının ana kütlesi doğu tarafta yer almakta olup önünde

geniş bir avlusu bulunmaktadır. Yüksek bir duvarla sokaktan ayrılan avluya biri çift, diğeri tek kanatlı iki ahşap kapı ile girilmektedir. Avlunun batısında ev yer alırken



Fotoğraf 403 : Şeyhoğlu Evinin Güney Cephesi

güney ve doğu kısımlarında tek katlı at örtmesi, samanlık, depo gibi birimler sıralanmıştır. Girişin güneyinde yer alan ikinci kanatlı ile ayaza geçilirken, batısında yer



Fotoğraf 404 : Şeyhoğlu Evinin Avlusunda, Üst Kata Çıkan Merdiven ve Ayaza Geçilen Orta Kanatlı

alan tek kollu ahşap merdiven ile de üst kata çıkılmaktadır. Bu ahşap merdivenin başlangıcını geniş taş bir merdiven sahanlığı ile binek taşı oluşturmaktadır. Taş sahanlıktan ara katta bulunan hizmetli odasına girilmektedir. Ahşap merdiven ile çıkılan ilk mekan divanhanenin küçülmüş şekli olan ayakcakbaşıdır. Zemini sal taşı döşeli olan bu mekanın batısındaki çift kanatlı kapı ile sofaya geçilmektedir.

Esat Bey Caddesine paralel olarak uzanan dikdörtgen biçimli sofa değişik fonksiyonlara sahip mekanlara dağılımın sağlandığı bir hol niteliğinde olup, giriş kapısının iki yanında bulunan ve ayakcakbaşına bakan birer boy pencere ile aydınlatılmıştır. Sofanın iki tarafında çeşitli büyüklükte odalar sıralanmıştır. Sofa sonradan ilave duvarlarla bölünmüş, böylelikle yapı son zamanlarda üç ayrı daire olarak kullanılmıştır. Sofanın batısında yer alan bir merdivenle toyhane ve mutfakın yer aldığı zemin kata inilmektedir.

Avludan orta kanatlı ile geçilen ayazın batısında önü açık, yazlık bir mekan olan örtme bulunmaktadır. Örtmenin batısındaki çift kanatlı ve oldukça süslemeli ahşap kapı ile zemin kat sofasına geçilmektedir. Sofanın güneyinde toyhane girişi, kuzeyinde ise üst kata çıkan merdiven ile mutfak ve bir odanın girişi sıralanmıştır.



Fotoğraf 405 : Şeyhoğlu Evi, Ayazda Yer Alan Örtme



Fotoğraf 406 : Şeyhoğlu Evi, Örtme ve Zemin Kat Sofa Girişi



Fotoğraf 407 : Şeyhoğlu Evi, Zemin Kat Sofa Kapısı

Evin batı bölümünde yer alan ve sonradan ilave edildiğini düşündüğümüz kısma yine kuzey cephe üzerinde ki kanatlı kapıdan girilmektedir. Girişte yer alan küçük bir avludan zemin kat aralığına girilmekte ve buradan da güneyde bulunan iç içe iki depoya

ulaşılmaktadır. Aralığın doğusundaki ahşap merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Üst katta L şeklinde bir sofa etrafında odalar sıralanmıştır.



Fotoğraf 408 : Şeyhoğlu Evi, Batı Bölümünün Avludan Görünüşü

Evin inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 20. yy başlarından itibaren uygulanmaya başlayan üçgen alınlıklı saçaklar bu yapıda da görüldüğünden, diğer plan ve yapısal özellikleri de dikkate alınarak 20. yy başları olarak tarihlendirilmiştir.

3.15.1. Şeyhoğlu Evi Yazodası Tavanı

Yazodası evin üst katında yer almakta olup kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın kuzey cephesi yola, doğu cephesi avluya yönlendirilmiştir. Kuzey yönde Esatbey Caddesine doğru yaklaşık 90 cm çıkma yapılarak büyüklük ve görüş açısı bakımından genişletilen dikdörtgen biçimli oda 366 x 676 cm ölçülerinde olup, kuzey ve doğu cephesinde üçer adet, batı cephesinde ise bir adet olmak üzere toplam yedi adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Mekanda aşağıseki, kilimüstü, nimseki gibi bölümlere yer verilmemiştir. Ancak girişin hemen önünde yer alan kısım tavan süslemesi ile ve doğusunda yer alan ahşap dolap ile aynen aşağıseki özelliği göstermektedir. Dolabın bitiminden başlayan bezemeli giriş yüzeyi ile giriş ve esas oda bölümlerinin sınırları belirlenmektedir. Odanın zemini ahşap döşemedir.



Fotoğraf 409: Şeyhoğlu Evi, Yazodasının İçten Görünüşü

Yazodasında süsleme elemanı olarak ahşap tavandan başka, girişin hemen doğusunda yer alan, güney duvarına bitişik olarak yerleştirilmiş içerisinde yunmalık bulunan ahşap dolap ile odanın batı duvarının ortasına yerleştirilmiş alçı çiçeklik dikkati çekmektedir.

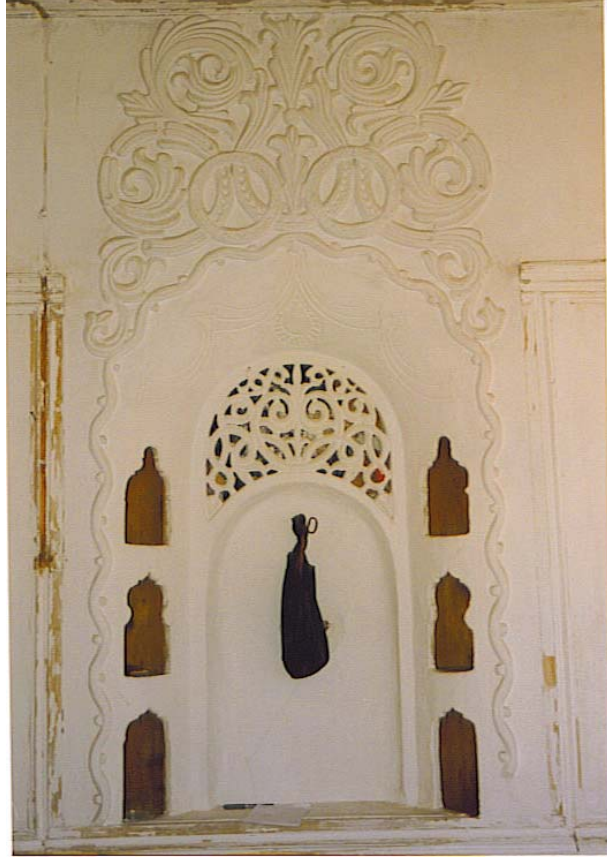
Kuzey duvarında pencere önlerine boydan boya yaklaşık 40 cm yüksekliğinde sabit ahşap sedir yapılmıştır.



Fotoğraf 410 : Şeyhoğlu Evi, Yazodasında Bulunan Ahşap Dolap

İki bölümden oluşan tavanda giriş ve ana mekan tavanları yüzeyi bezemeli bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Giriş bölümü tavanı tek kuşaklı ve düz olarak planlanmış olup zincirli çıtalarla oldukça sade biçimde bezenmiştir. Ana mekan bölümünün tavanı ise iki kademeli ve dört kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan üç bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra dördüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra boya, renkli kumaşlar ve yuvarlak özel başlı çiviler kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap kısımlarda oyma, çakma, kazıma, boyama ve ajur teknikleri, kumaş kısımlarda ise yüzeysel ve kabartmalı döşeme teknikleri uygulanmıştır.



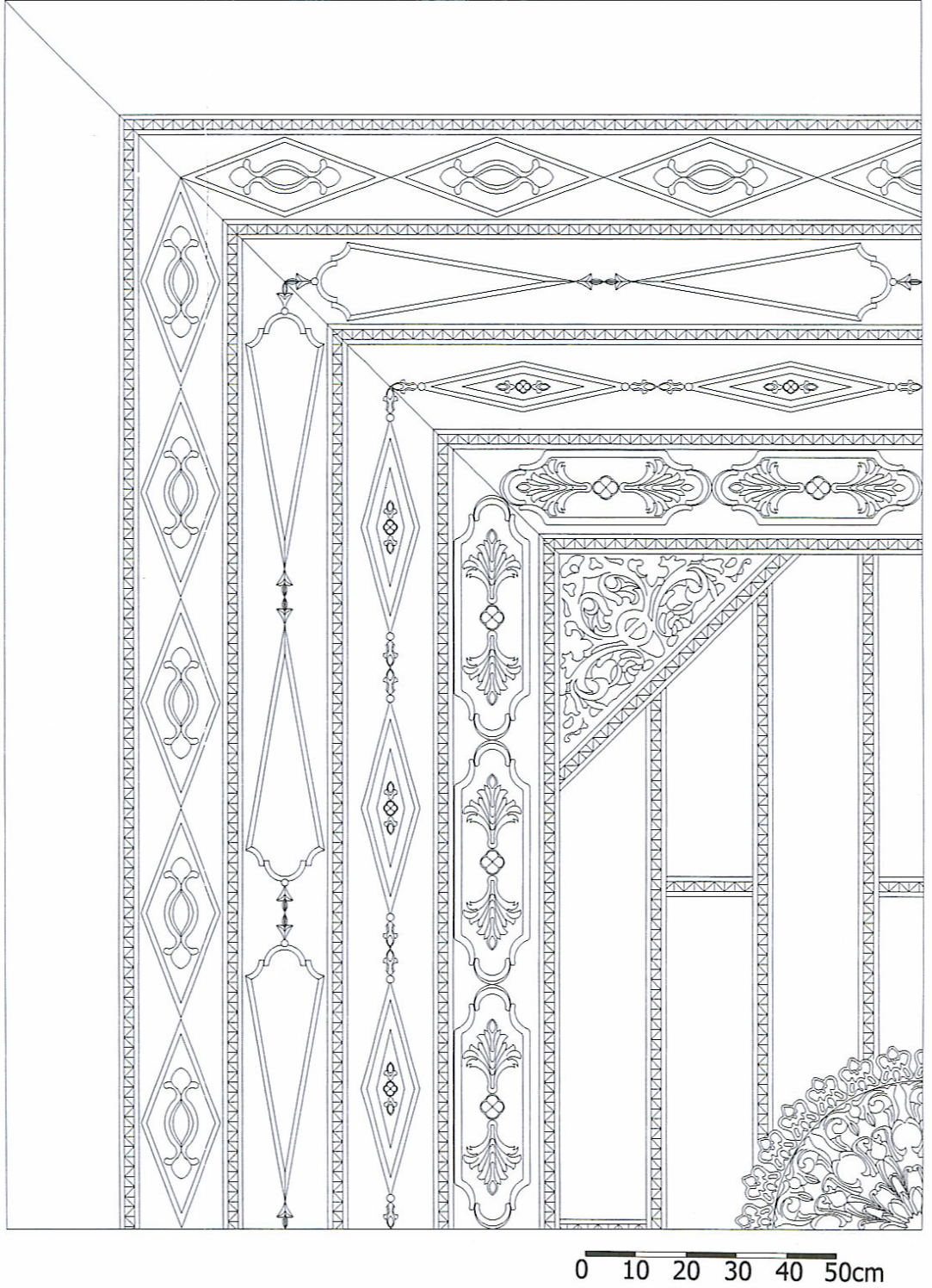
Fotoğraf 411 : Şeyhoğlu Evi, Yazodasında Bulunan Alçı Çiçeklik



Fotoğraf 412 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden

başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde yer alan, kenarları kaval silmeli,



Çizim 133: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı

ortası zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş zincirli su yolu bütün tavan yüzeyini dolaşmaktadır. Bu su yolundan itibaren tavan merkezine doğru üç kuşak aynı düzlemde

yer almakta olup aralarında bulunan yine zincirli suyolları ile birbirinden ayrılmaktadırlar.

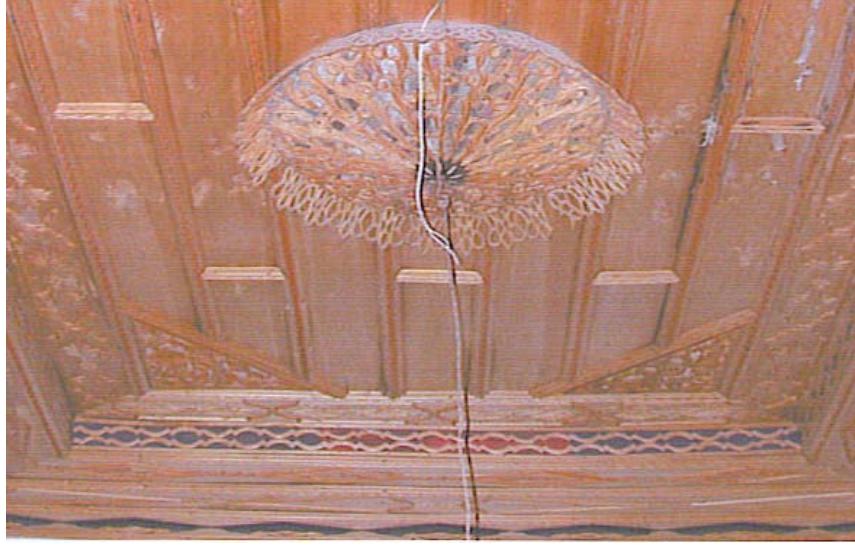
Tavanda en dışta yer alan birinci kuşağın yüzeyi baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiştir. Baklava dilimlerinin yüzeyi siyah renkte boyandıktan sonra oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer üç dilimli palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmına ise kabartmalı döşeme tekniğinde renkli kumaşlar geçirilip içlerine pamuk, saman,... vs doldurularak ahşap çita yüzeyinden taşan bir süsleme yapıldığı dikkati çekmektedir. Baklava dilimi motif tavanın kısa kenarlarında yedi, uzun kenarlarında ise on defa uygulanmıştır.

İkinci kuşak yüzeyine üçgen biçimli, uçları üç dilimli palmetlerle sonlanan mekik bezemesi işlenmiştir. Oluşan kompozisyon tavanın kısa kenarlarında iki, uzun kenarlarında ise üç defa tekrarlanmıştır.

Üçüncü kuşak yüzeyi yine baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiştir. Bu defa baklava dilimlerinin yüzeyi dört yapraklı çiçek ucuna işlenmiş üç dilimli palmetlerle süslenmiştir. Baklava dilimlerinin iki ucu da üç dilimli palmetlerle sonlandırılmıştır. Söz konusu motif tavanın kısa kenarlarında dört, uzun kenarlarında ise altı defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır.

Tavanda, kenarlardan merkeze doğru birinci, ikinci ve üçüncü kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. Üçüncü kuşaktan sonra tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 10 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme alnında, iki sıra halinde içbükey ve dışbükey kıvrımlar oluşturan çıtalar bezemeyi meydana getirmektedir. Bezeme altına ise kırmızı-siyah renklerde ebruli bir kumaş boydan boya fon oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir.

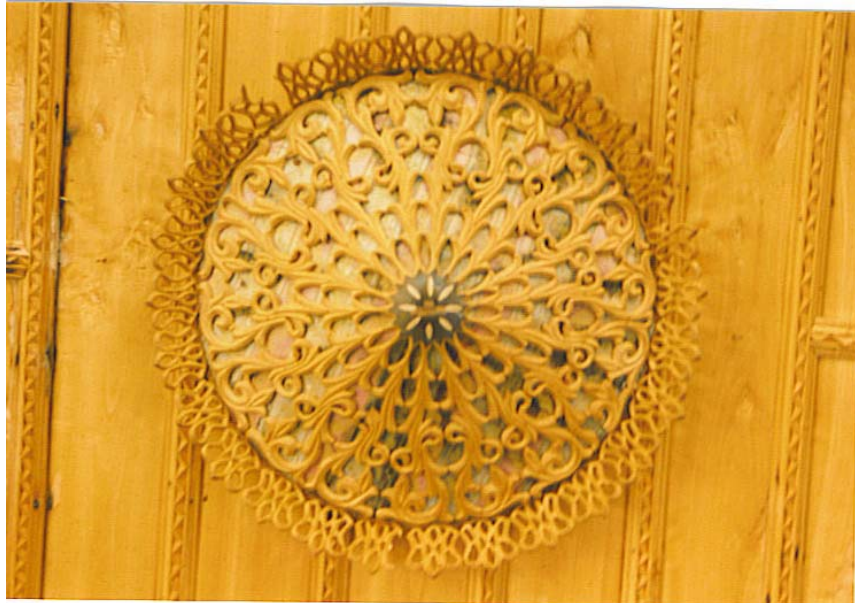
Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan, yüzeyi bezemeli dördüncü kuşakla çevrelenmiştir. Dördüncü kuşak yüzeyinde, tavanın kısa kenarlarında dört, uzun kenarlarında ise altı defa tekrarlanan içleri bitkisel bezemeli kartuşlar dikkati çekmektedir. Kartuş yüzeyleri, dört yapraklı bir çiçeğin iki ucuna düz ve ters olarak yerleştirilmiş, çanak yaprakları yanlara doğru açılmış dokuz dilimli palmetlerle süslenmiştir.



Fotoğraf 413: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme

İç tavan kuzey-güney doğrultusunda çakılan zincirli suyolları ile yedi bölüme ayrılmıştır. Suyolları arasında kalan düz, bezemesiz yüzeyler ise yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılarak hareketlendirilmiştir.

Tavan merkezinde, daire formunda, dışbükey, küçük bir göbek dikkati çekmektedir. Göbek süslemesinde merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilmiş ve uç kısımları üç dilimli palmet biçiminde sonlanan akantüs yaprakları görülür. Kenar çerçevesi kabaca kelebek şeklinde oyularak biçimlenen ahşap parçaların yan yana çakılmasıyla oluşturulmuştur.



Fotoğraf 414: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Göbek Bezemesi



Fotoğraf 415: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, İç Tavan Kompozisyonu

Dikdörtgen biçimli iç tavanın dört köşesi de zincirli suyolu ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların içerisi, zemin açık kahve rengi kumaşla kaplandıktan sonra üzerine ajur tekniğinde tek parça olarak işlenen ahşap elemanlar çivilerle çakılarak tezyin edilmiştir. Bütün süslemelerde çıta yüzeyleri üçgen profillidir. Tavanın her bir köşesinde birbirinden farklı, bitkisel bezeme kompozisyonları uygulanmıştır.

Kuzeydoğu köşede yer alan üçgen yüzey dik eksende yürek biçiminde kıvrılmış saplar ve sapların ucuna işlenmiş, yüreğin içini dolduran üç dilimli palmetler kompozisyonu oluşturan ana motiftir. Yüreğin alt kısmında yer alan yine üç dilimli palmet ve onun sap kısmından çıkarak yan köşeleri süsleyen kenger yaprakları bezemeyi meydana getirmektedir.



Fotoğraf 416: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeybatı köşede yer alan üçgen yüzeyin uzun kenar ortasından çıkıp iki yana kıvrılan kenger yaprakları ve dik köşedeki oval madalyonla süslenmiştir. Bezeme kabaca palmete benzemektedir.

Güneydoğu köşede yer alan üçgen yüzeyi, asimetrik olarak S biçiminde kıvrımlar yapan, kenger yapraklı yekpare çıtayla bezenmiştir. Motif dışındaki yüzeylerin oyularak boşaltılmasıyla oluşan kompozisyonda çıta yüzeyi üçgen profilli olarak biçimlendirilmiştir.



Fotoğraf 417: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 418 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneybatı köşede yer alan üçgen yüzey ise dik eksende yürek biçiminde kıvrılmış kenger yaprakları ve yan köşelerini dolduran dilimli yapraklarla bezenmiştir. Süsleme yürek motifinin ortasına yerleştirilen üç dilimli palmetle tamamlanmıştır. Sap ve yaprak yüzeyleri yine üçgen profillidir.



Fotoğraf 419 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Giriş bölümü tavanı tek kuşaklı ve düz olarak planlanmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra yüzeyi baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiş kuşakla tavan çevrelenmiştir. Tavanın kısa kenarlarında ikişer, uzun kenarlarında ise beşer defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanan baklava dilimlerinin yüzeyi siyah renkte boyandıktan sonra oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer üç dilimli palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmına ise kabartmalı aplike tekniğinde renkli kumaşlar



Fotoğraf 420 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Giriş Bölümü

geçirilip içlerine pamuk,.... vs doldurularak ahşap çita yüzeyinden taşan bir süsleme yapılmıştır. İç tavan doğu-batı doğrultusunda çakılan zincirli suyolları ile üç bölüme ayrılmıştır. Suyolları arasında kalan düz, bezemesiz yüzeyler ise yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları kuzey-güney doğrultusunda çakılarak hareketlendirilmiştir.

Yazodasında giriş ve ana mekan bölümlerinin tavan yüzeyinde ayrılmasını sağlayan ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan, yüzeyi birbirini



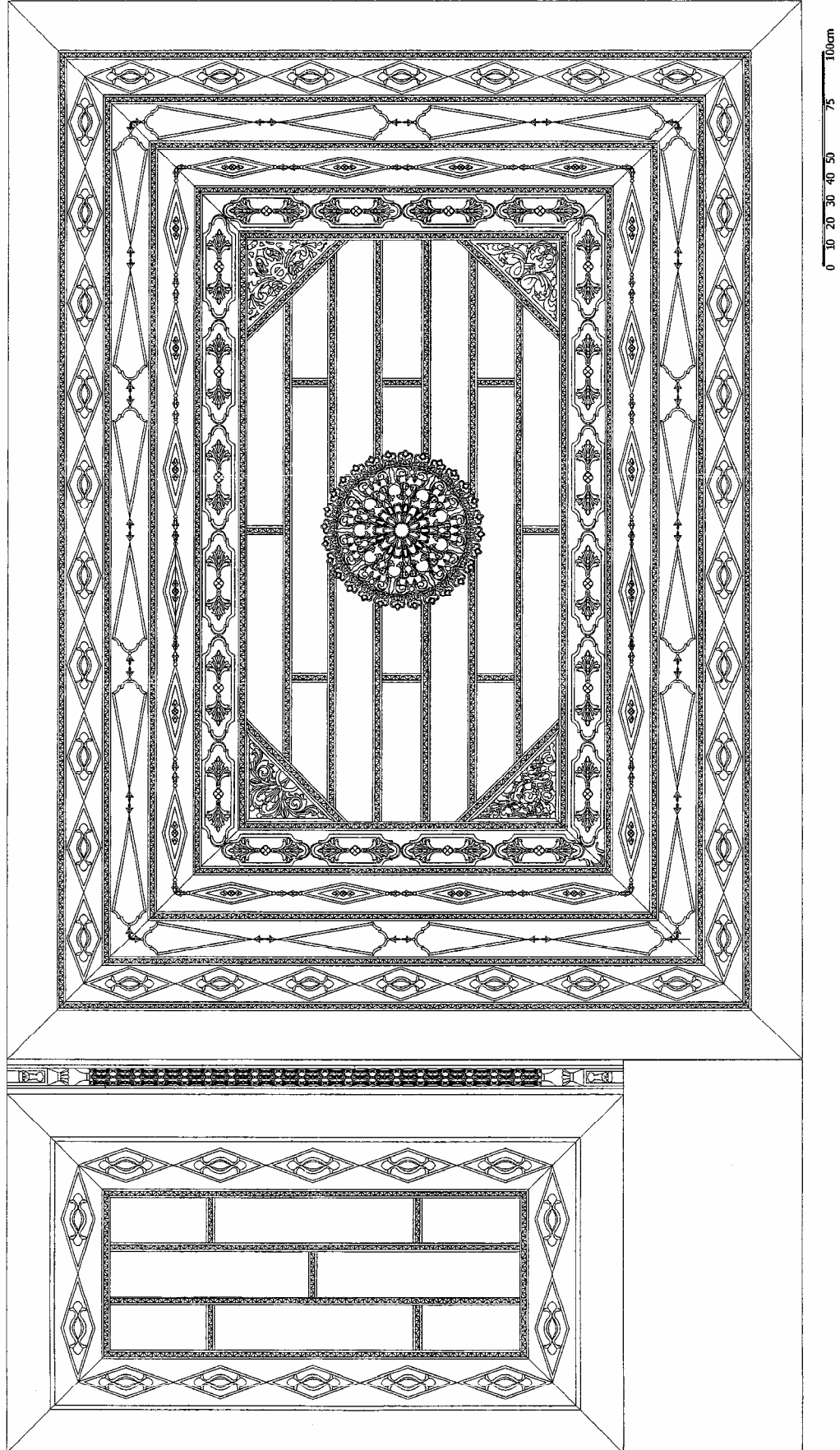
Fotoğraf 421 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kiriş Bezeme Detayı

takip eden baklava dilimi şeklinde oyularak zemini kırmızı renkte kumaş ile kaplanan içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyi konsolların arasında kalan ve yüzeyi ortalayacak biçimde yerleştirilmiş bir kaval silme ile bezenmiştir. Yarım daire kesitli kaval silmenin yüzeyi, ortasına yuvarlak başlı özel çiviler çakılarak süslenmiş küçük bir dairenin iki tarafına ters ve düz olarak yerleştirilmiş üç dilimli palmet çiftlerinin birbiri ucuna eklenmesiyle tezyin edilmiştir.

Bu kaval silmenin zemini ise süslemelerin arkasında fon oluşturacak şekilde lacivert renkte bir kumaşla kaplanmış olup, süsleme aralarındaki boşluklardan kumaş renginin görünmesiyle tavana canlılık kazandırılmıştır.



Fotoğraf 422 : Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı, Kirişin Görünüşü



Çizim 134: Şeyhoğlu Evi, Yazodası Tavanı (M. Keskin)

3.15.2. Şeyhoğlu Evi Kışodası Tavanı

Kışodası evin üst katında yazodasının paralelinde yer almakta olup kuzey-güney doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın kuzey cephesi yola yönlendirilmiştir. Kuzey yönde Esatbey Caddesine doğru yaklaşık 90 cm çıkma yapılarak büyüklük ve görüş açısı bakımından genişletilen dikdörtgen biçimli oda 325 x 676 cm ölçülerinde olup, kuzey cephesinde iki adet, çıkma ile oluşturulan doğu ve batı cephelerinde ise birer adet olmak üzere toplam dört adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Yazodasına benzer biçimde planlanmış olan mekanda aşağıdaki, kilimüstü, nimseki gibi bölümlere yer verilmemiştir. Ancak girişin hemen önünde yer alan bölüm tavan süslemesi ile, batısında yer alan ahşap suluk ve dolap gibi elemanlar ile aynen aşağıdaki özelliği göstermektedir. Dolabın bitiminden başlayan bezemeli giriş yüzeyi ile giriş ve esas oda bölümlerinin sınırları belirlenmektedir. Odanın zemini ahşap döşemidir.



Fotoğraf 423 : Şeyhoğlu Evi, Kışodasının İçten Görünüşü

Kışodasında süsleme elemanı olarak ahşap tavandan başka, girişin batısında güney duvarı üzerinde ahşap bir suluk ile doğu duvarında, güney duvarına bitişik olarak yerleştirilmiş içerisinde yunmalık yer alan ahşap bir dolap bulunmaktadır. Kuzey ve batı

duvarlarının önüne boydan boya yaklaşık 40 cm yüksekliğinde sabit ahşap sedir yapılmıştır.



Fotoğraf 424 : Şeyhoğlu Evi, Kışodasında Bulunan Ahşap Suluk ve Dolap

İki bölümden oluşan tavanda giriş ve ana mekan tavanları yüzeyi bezemeli bir kiriş ile birbirinden ayrılmaktadır. Giriş bölümü tavanı tek kuşaklı ve düz olarak planlanmış olup zikzaklı çıtalarla oldukça sade biçimde bezenmiştir. Ana mekan bölümünün tavanı ise iki kuşaklı ve düz olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. İki bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra boya ve renkli kumaşlar kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap kısımlarda oyma, çakma, kazıma, boyama ve ajur teknikleri, kumaş kısımlarda ise yüzeysel ve kabartmalı döşeme teknikleri uygulanmıştır.



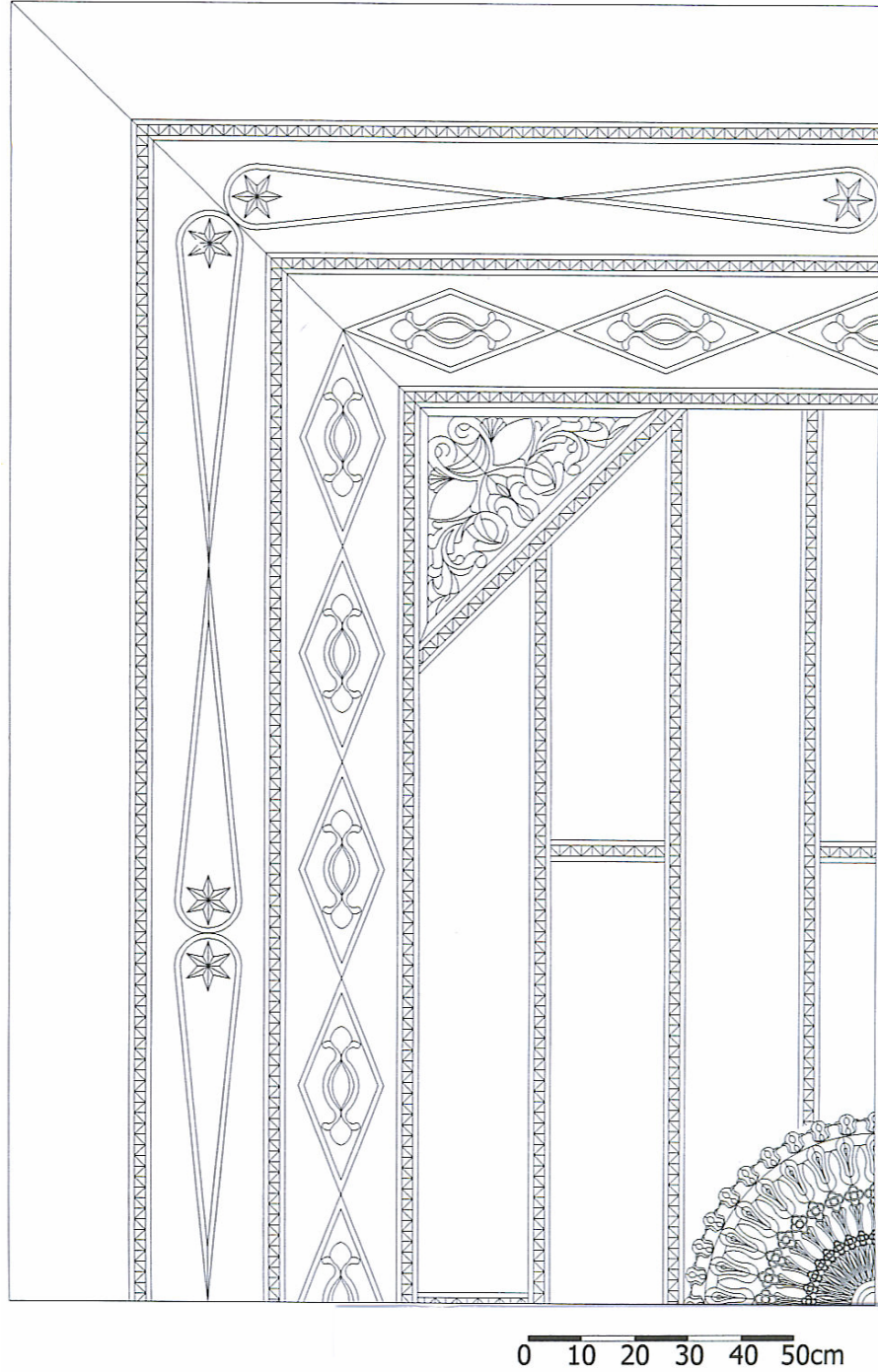
Fotoğraf 425 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde yer alan, silmeli çıta bütün tavan yüzeyini dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren merkeze doğru iki kuşak iç tavanı çevrelemekte olup aralarında bulunan kenarları kavak silmeli, ortası küçük çıtaların zikzak şeklinde çakılmasıyla meydana gelen suyolları ile birbirinden ayrılmaktadırlar.

Tavanda en dışta yer alan birinci kuşağın yüzeyine, ince çıtalarla simetrik olarak üçgen biçimli mekik bezemesi işlenmiştir. Mekiklerin içine altı kollu yıldız motifi çakılmıştır. Oluşan kompozisyon tavanın kısa kenarlarında iki, uzun kenarlarında ise üç defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır.

İkinci kuşak yüzeyi baklava dilimi şeklinde geometrik öğelerle bezenmiştir. Baklava dilimlerinin yüzeyi siyah renkte boyandıktan sonra oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer üç dilimli palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmına ise kabartmalı döşeme tekniğinde renkli kumaşlar geçirilip içlerine pamuk,.... vs doldurularak ahşap çıta yüzeyinden taşan bir süsleme yapıldığı dikkati çekmektedir. Baklava dilimi motif tavanın kısa kenarlarında beş, uzun kenarlarında ise dokuz defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır.

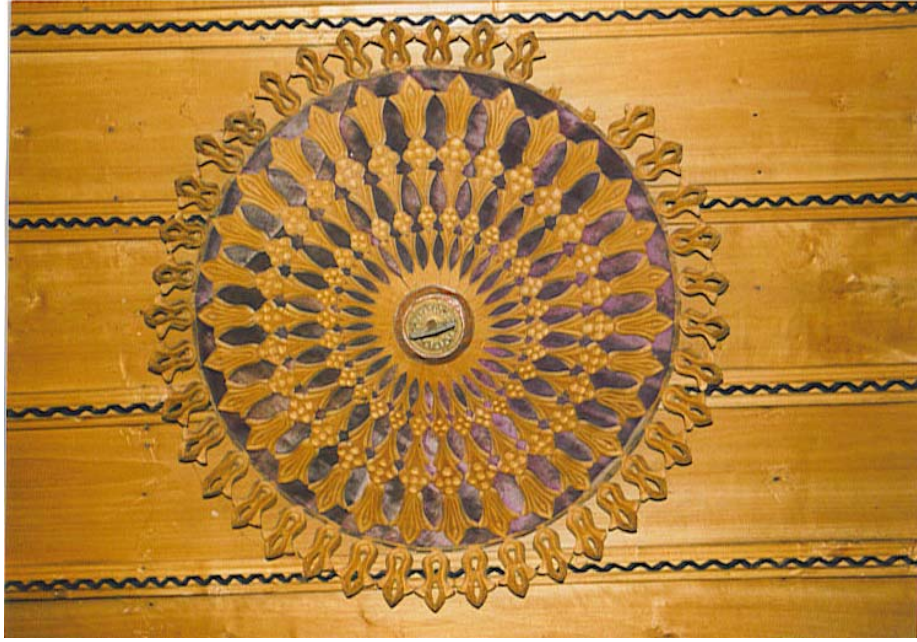
İki bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan kuzey-güney doğrultusunda çakılan zikzaklı¹⁰⁹ suyolları ile yedi bölüme ayrılmıştır. Suyolları arasında kalan düz, bezemesiz yüzeyler ise yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılarak hareketlendirilmiştir.



Çizim 135: Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Bezeme Detayı

¹⁰⁹ Tavan planında ve detay çizimlerinde zikzaklı suyolları zincirli su yolu gibi çizilmiştir. Ancak fotoğraflardan bu suyollarının zikzaklı olduğu net olarak anlaşılmaktadır.

Göbek, iç tavanın merkezine yerleştirilmiş olup dışbükey, daire formundadır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilen üçgen biçimli sapların ucuna iki sıra olarak eklenen dört yapraklı çiçekler ve üç dilimli palmetler bezemeyi oluşturan temel kompozisyonudur. En dışta ise ortası oyulmuş, yüzeydeki ile aynı tarzda palmetlerin oluşturduğu çerçeve dikkati çeker. Göbek zemini süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde eflatun renkli bir kumaşla kaplanmıştır.



Fotoğraf 426 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Göbek Detayı

Dikdörtgen biçimli iç tavanın dört köşesi de zincirli suyolu ile pahlanarak üçgen bezeme alanları oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların içerisi, zemin açık kahve rengi kumaşla kaplandıktan sonra üzerine ajur tekniğinde tek parça olarak işlenen ahşap elemanlar çivilerle çakılarak tezyin edilmiştir. Bütün süslemelerde çıta yüzeyleri üçgen profillidir. Tavanın her bir köşesinde birbirinden farklı, bitkisel bezeme kompozisyonları uygulanmıştır.

Güneybatı köşede yer alan üçgen yüzey dik ekseninde yürek biçiminde kıvrılmış kenger yaprakları ve yan köşelerini dolduran dilimli yapraklarla bezenmiştir. Süsleme yürek motifinin ortasına yerleştirilen üç dilimli palmetle tamamlanmıştır. Sap ve yaprak yüzeyleri üçgen profillidir.

Güneydoğu köşede yer alan üçgen yüzeyde, dik ekseninde yürek biçiminde kıvrılmış saplar ve sapların ucuna işlenmiş, yüreğin içini dolduran üç dilimli palmetler

kompozisyonu oluşturan ana motiftir. Yüreğin alt kısmında yer alan yine üç dilimli palmet ve onun sap kısmından çıkarak yan köşeleri süsleyen kenger yaprakları bezemeyi meydana getirir.



Fotoğraf 427 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 428 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeydoğu köşede yer alan üçgen yüzey dik ekseninde yürek biçiminde kıvrılmış saplar ve sapların ucuna işlenmiş, yüreğin içini dolduran üç dilimli palmetler kompozisyonu oluşturan ana motiftir. Yüreğin alt kısmında yer alan yine üç dilimli palmet ve onun sap

kısmından çıkarak yan köşeleri süsleyen kenger yaprakları bezemeyi meydana getirmektedir.



Fotoğraf 429 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeybatı köşede yer alan üçgen yüzey ise iki yana kıvrılan kenger yapraklarının sapları merkezde bir yürek oluşturmuş, yürek ucuna iki kozalak, dik köşeye de yüzeyi yivlenmiş bir oval madalyon işlenmiştir.



Fotoğraf 430 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Giriş bölümü tavanı tek kuşaklı ve düz olarak planlanmıştır. İçbükey bağdadi kuşaktan sonra silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra yüzeyi üçgen mekik şeklinde geometrik öğelerle bezenmiş kuşakla iç tavan çevrelenmiştir. Tavanın hem kısa hem de uzun kenarlarında bir çift olarak uygulanan mekikleri oluşturan çıtaların yüzeyi siyah renkte boyanmıştır. Kuşak yüzeyi zincirli suyolu ile sonlandırılmıştır. İç tavan doğu-batı doğrultusunda çakılan zikzaklı suyolları ile üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin hiçbirisinin içine bezeme yapılmamış, tümüyle sade bırakılmıştır.



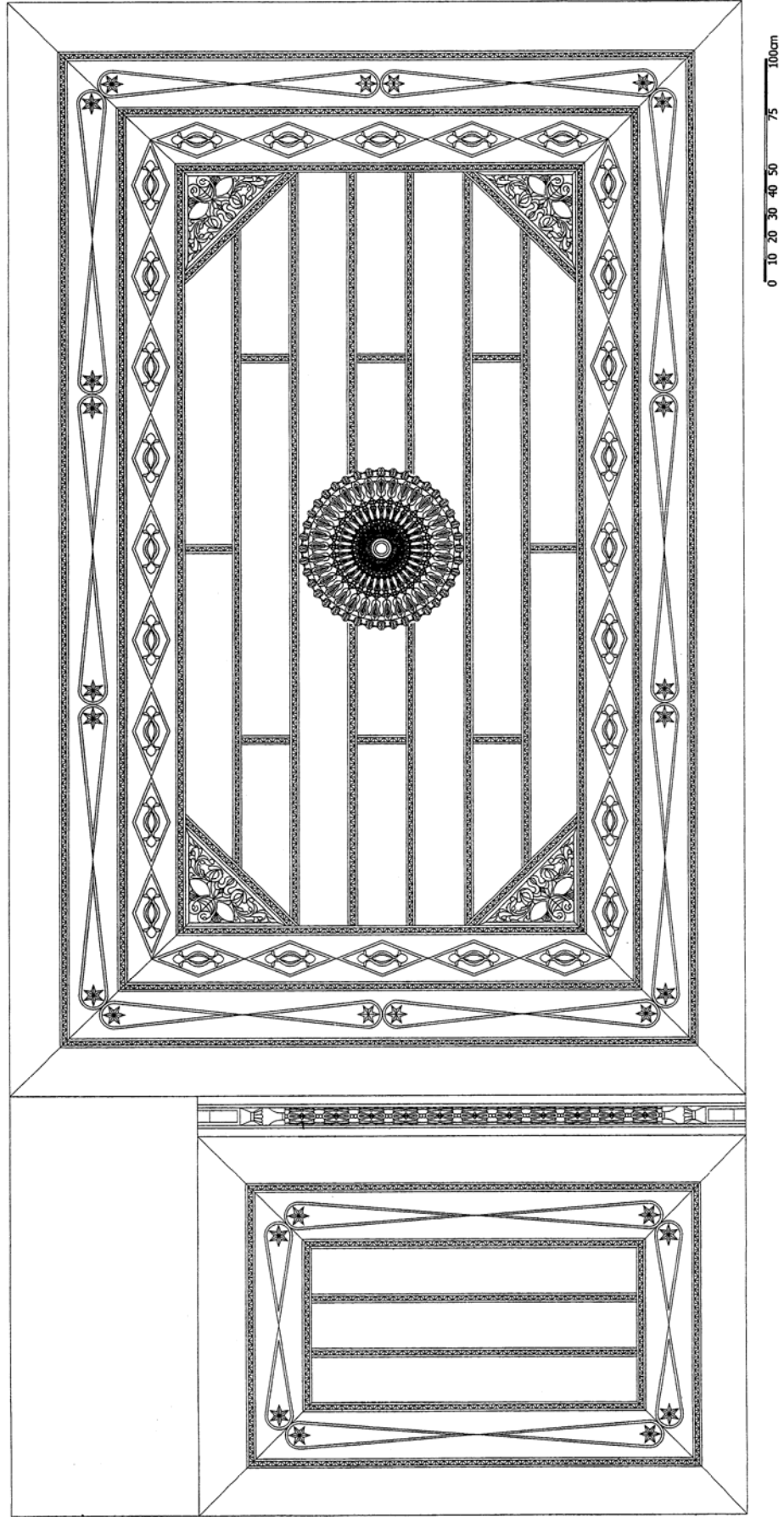
Fotoğraf 431 : Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Giriş Bölümü

Yazodasında giriş ve ana mekan bölümlerinin tavan yüzeyinde ayrılmasını sağlayan ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan, içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyi konsolların arasında kalan ve yüzeyi ortalayacak biçimde yerleştirilmiş bir kaval silme ile bezenmiştir. Yarım daire kesitli kaval silmenin yüzeyi, ortasına yuvarlak başlı özel çiviler çakılarak süslenmiş küçük bir dairenin iki tarafına ters ve düz olarak yerleştirilmiş üç dilimli palmet

iftlerinin birbiri ucuna eklenmesiyle tezyin edilmiştir. Bu kaval silmenin zemini ise süslemelerin arkasında fon oluşturacak şekilde lacivert renkte bir kumaşla kaplanmış olup, süsleme aralarındaki boşluklardan kumaş renginin görünmesiyle tavana canlılık kazandırılmıştır.



Fotoğraf 432 : şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı, Kiriş Bezemesi



Çizim 136: Şeyhoğlu Evi, Kışodası Tavanı (M. Keskin)

3.16. ŞIHIGİL EVİ

Katolog No: 16

Evin Adı: Şihigil Evi (Hasan Karaca Evi olarak da adlandırılmaktadır.)

Bulunduğu yer: Küçükhüseyin Mah. Sait Kozoğlu Cad. No:224

İnşa Tarihi: 19. yy sonu 20.yy başı (?)

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 137-142

Fotoğraf No: 433-441

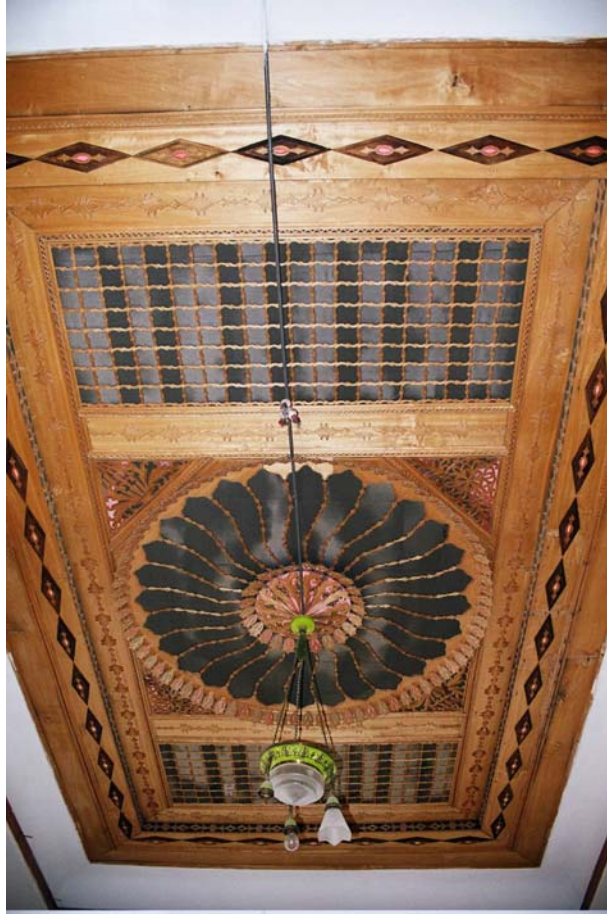
Genel Tanımı: Şihigil Evi ahşap çatıklı, kerpiç dolgulu ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Ev, plan özelliklerini koruyarak çok az değişiklikle günümüze ulaşabilmiş örneklerdendir. Bunda yapının tüm birimleriyle halen kullanılıyor olması da önemli bir etkindir. Ev, sahibi ve iki kiracısı tarafından kullanılmaktadır.



Fotoğraf 433: Şihigil Evi Doğu Köşeden Görünüşü

Evin, çift kanatlı ahşap bir kapı ile girilen küçük bir avlusu vardır. Avlunun doğusunda tek katlı müştemilat birimleri yer almaktadır. Girişin karşısında bulunan ahşap bir merdivenle üst kata çıkılmaktadır. Evin arka tarafında tüm Divriği evlerinde olduğu gibi bahçe bulunmaktadır. Katoloğa dahil ettiğimiz tavan üst katta yaz odasıdır. Üst kattaki bu oda, güneydoğu yönde zemin kat duvarından yaklaşık 100 cm dışarı sokağa doğru bindirme yapılarak hem büyüklük hem de görüş açısı bakımından genişletilmiştir.

Evin üst örtüsü kırma çatı olup marsilya kiremitle kaplıdır. Saçak altı ahşap kaplıdır ve duvarla birleşiminde içbükey bağdadi kuşak yapılmıştır. Saçak uçlarında su dalgası formunda ahşap elemanlar tüm çatıyı çepeçevre dolaşmaktadır. Ev sahiplerinin sadece yazodasında çalışma yapılmasına izin vermeleri nedeniyle evin planına ilişkin detaylı tanımlamaya gidilememiştir. Ancak incelenen odanın özellikleri ve cephe özellikleri ile evin inşası 19. yy sonu 20. yy başı olarak tarihlendirilmiştir.



Fotoğraf 434: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı

Evin üst katında yer alan ve yazodası olarak adlandırılan mekan güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda konumlanmıştır. Güneydoğu cephesi sokağa, kuzeydoğu cephesi ise avluya yönlendirilmiştir. Oda 381 x 583 cm ölçülerinde olup, güneydoğu cephesinde üç, kuzeydoğu cephesinde dört ve güneybatı cephesinde de bir adet olmak üzere toplam sekiz adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Odanın güneybatı duvarında, batı köşeye yakın olarak ahşap bir dolap yerleştirilmiştir.

Tavan, tümüyle sağlam bir vaziyette günümüze ulaşabilmiş ender örneklerden birisidir. İki kademeli ve üç kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan iki bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra üçüncü bir bezeme kuşağı ile çevrelenen iç tavan yüzeyi enine atılmış kuşaklarla farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine bölünmüştür. Ortadaki kare yüzey çarkıfelekli bir göbekte, kenarlarda kalan dikdörtgen yüzeyler ise tutmaçlı olarak bezenmiştir. Tavanın oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar, özel başlı çiviler ve az da olsa boya kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak oyma, çakma, ajur ve kazıma teknikleriyle birlikte çivili tezeyinat; kumaş kısımlarda da yüzeysel ve kabartmalı döşeme teknikleri uygulanmıştır.

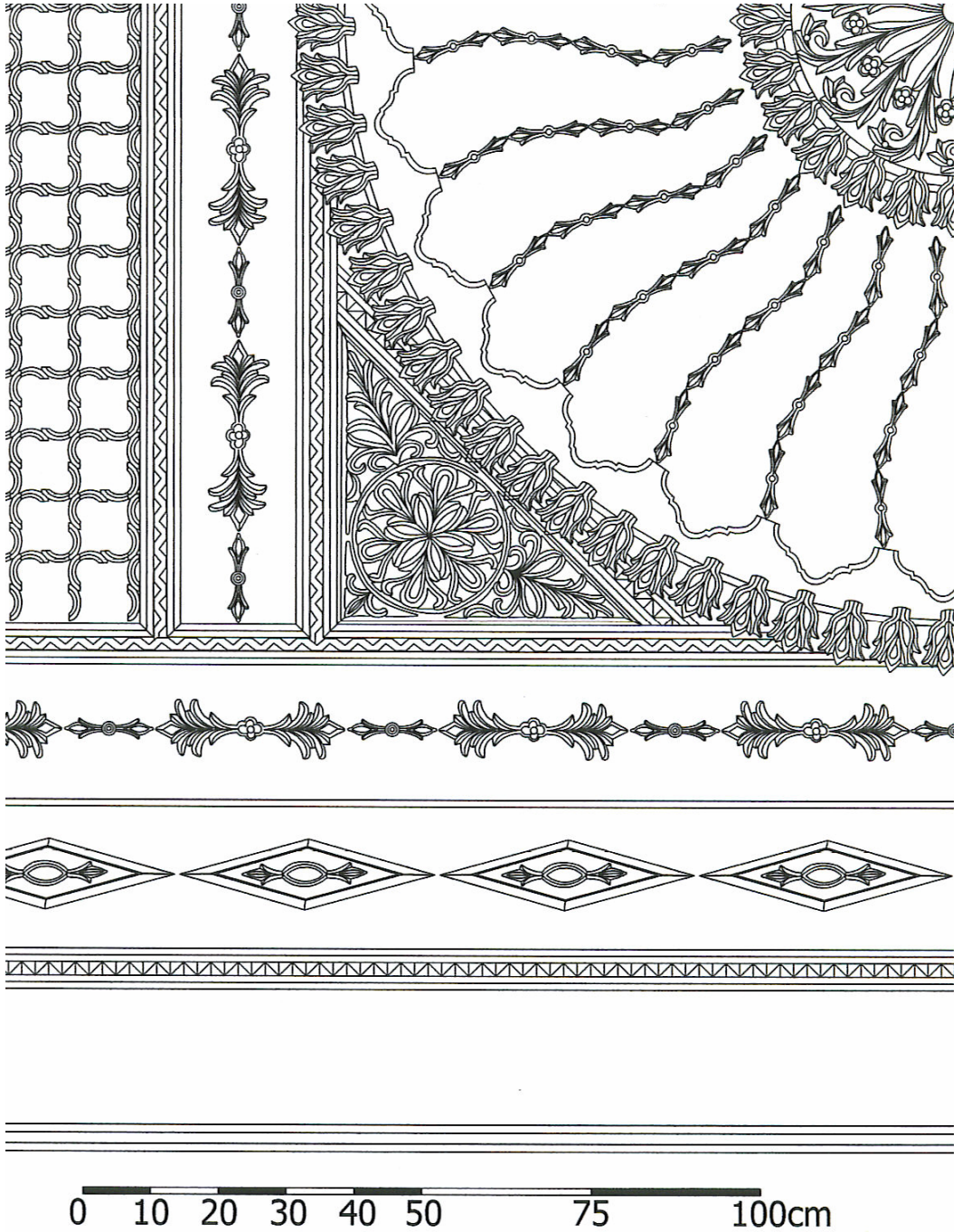
Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı



Fotoğraf 435: Şihgil Evi, Yazodası Tavanında Bezeme Kuşakları.

çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Birinci ve ikinci kuşaklar, aralarında yer alan 6 cm genişliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ve ortası zincir şeklinde oyularak hareketlendirilmiş suyolu ile birbirlerinden ayrılmışlardır. İkinci kuşak yüzeyi uzun kenarlarda 12, kısa kenarlarda ise yedi defa tekrarlanan

baklava dilimi şeklindeki geometrik motifle tezyin edilmiştir. Baklava dilimleri koyu kahve renginde boyanırken yüzeyleri oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmına ise kabartmalı döşeme tekniği ile pembe renkli kumaşlar geçirilip içleri pamuk,... vb. ile doldurularak ahşap çıta yüzeyinden taşan bir süsleme yapıldığı görülür. İkinci kuşak 1 cm kalınlığında kaval silmeli bir çıta ile son bulmaktadır.



Çizim 137: Şihgil Evi, Yazodası Tavanı Bezeme Detayları

Tavanda, kenarlardan merkeze doğru, birinci ve ikinci kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. İkinci kuşaktan sonra tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 10 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme alnında, altı yapraklı çiçeğin iki ucuna taç yaprağı ok ucu biçiminde işlenmiş basit yapraklar kompozisyonu oluşturan motifler olarak dikkati çeker. Motiflerin altına ise siyah renkli bir kumaş boydan boya fon oluşturacak şekilde yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 436: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Çökertme Alnındaki Bezemeler

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan bitkisel bezemeli üçüncü kuşak ile çevrelenmiştir. Üçüncü kuşak yüzeyi, kısa kenarlarda beş, uzun kenarlarda ise on defa tekrarlanan, dört yapraklı çiçeğin iki ucuna yerleştirilen palmiye yaprakları ile süslenmiştir. Üçüncü kuşak, kenarları kaval silmeli ortasında ise küçük çıta parçalarının zikzak şeklinde birleştirilmesiyle oluşan yaklaşık 6 cm kalınlığındaki suyolu ile son bulmaktadır.

İç tavan, kısa kenarlara paralel atılmış ve yüzeyleri aynen üçüncü kuşakta olduğu gibi tezyin edilmiş iki kuşakla farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine ayrılmıştır. İç tavanın kuşaklarla bölünmesi sonucunda oluşan yanlardaki dikdörtgen panoların zemini, süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde gri-siyah tonlarında bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Daha sonra kumaş yüzeylerin üzerleri, düz ve ters biçimde C kıvrımı yapan çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.



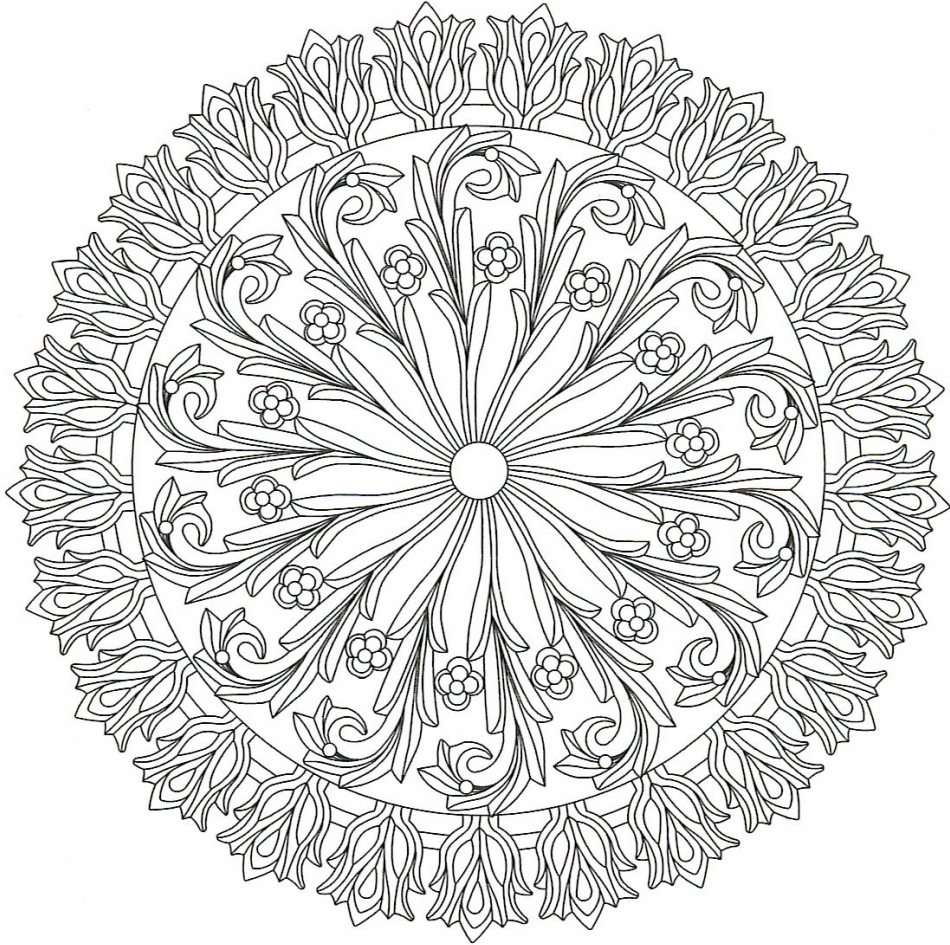
Fotoğraf 437: Şihigil Evi Yazodası Tavanı

İç tavanın merkezinde yer alan kare pano içerisine daire formunda dışbükey bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek zemini süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde pembe bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Bu kumaş yüzey üzerinde çarkıfelek biçiminde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Yaprak demetlerinin aralarına altın sarısı renkte boyanmış dört yapraklı çiçek bezemesi çakılmıştır. Akantüs yaprakları ve dört yapraklı çiçek motifleri göbek yüzeyine çakılırken yuvarlak, iri başlı özel çiviler kullanılmıştır. Bu çiviler rasgele çakılmamış, süslemenin bir parçası olarak görsel etkiyi artıracak şekilde yerleri özenle ve bilinçli seçilmiştir. Göbeğin kenar çerçevesi ise beş dilimli palmet şeklinde biçimlenen çıtaların yan yana çakılmasıyla oluşturulmuştur. Bu çıtaların arka yüzeyine pembe ve mavi renkte kumaşlar geçirilerek fon yapıldığı görülür.

Göbek çevresini kuşatan tavan yüzeyinde zemin süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde siyah renkli bir kumaşla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmıştır. Kumaş yüzey göbekten kenarlara doğru kıvrımlar yapacak şekilde düzenlenmiş üç dilimli düz ve ters palmetlerin çakılmasıyla meydana gelmiş 28 adet şeritle çarkıfeleği andırır biçimde bölümlendirilmiştir. Çakma işleminde göbek bezemesinde olduğu gibi tezyinata dahil olan, yuvarlak, iri başlı özel çiviler kullanılmıştır. Bu yüzeyi dairesel formda sınırlandıran çerçeve süslemesi de göbek dış çerçevesi ile olup beş dilimli palmet şeklinde biçimlenen çıtaların yan yana çakılmasıyla meydana gelmiştir.



Fotoğraf 438: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Göbek Detayı

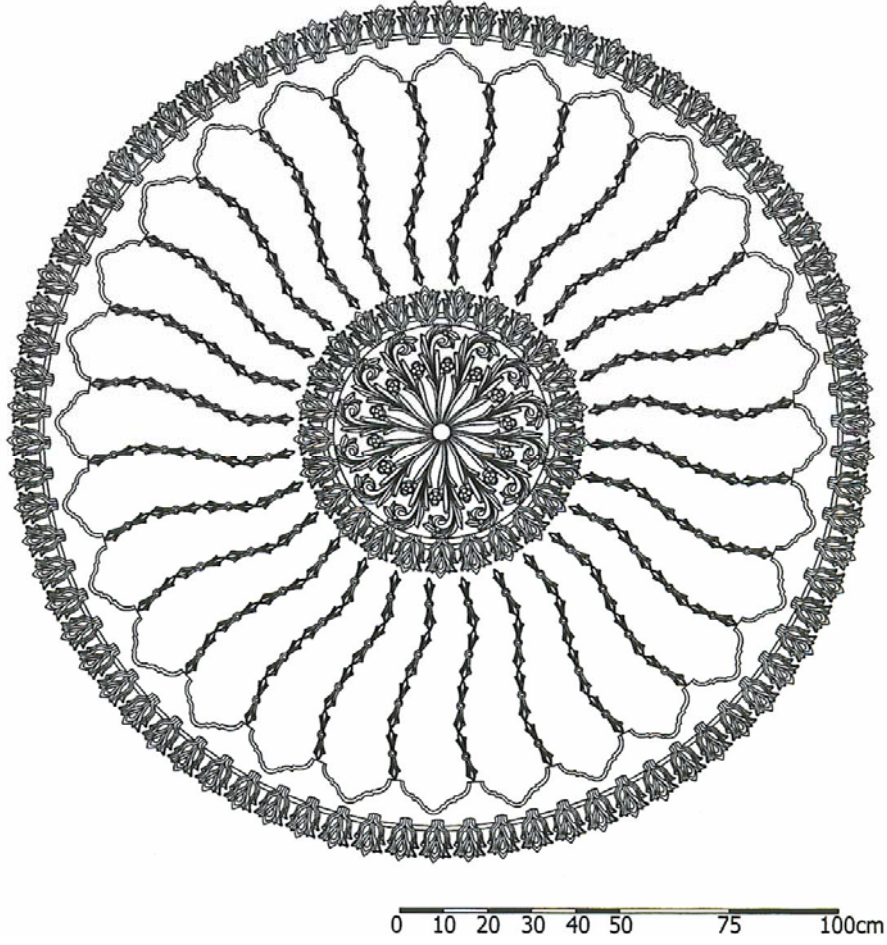


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 138: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Göbek Detayı



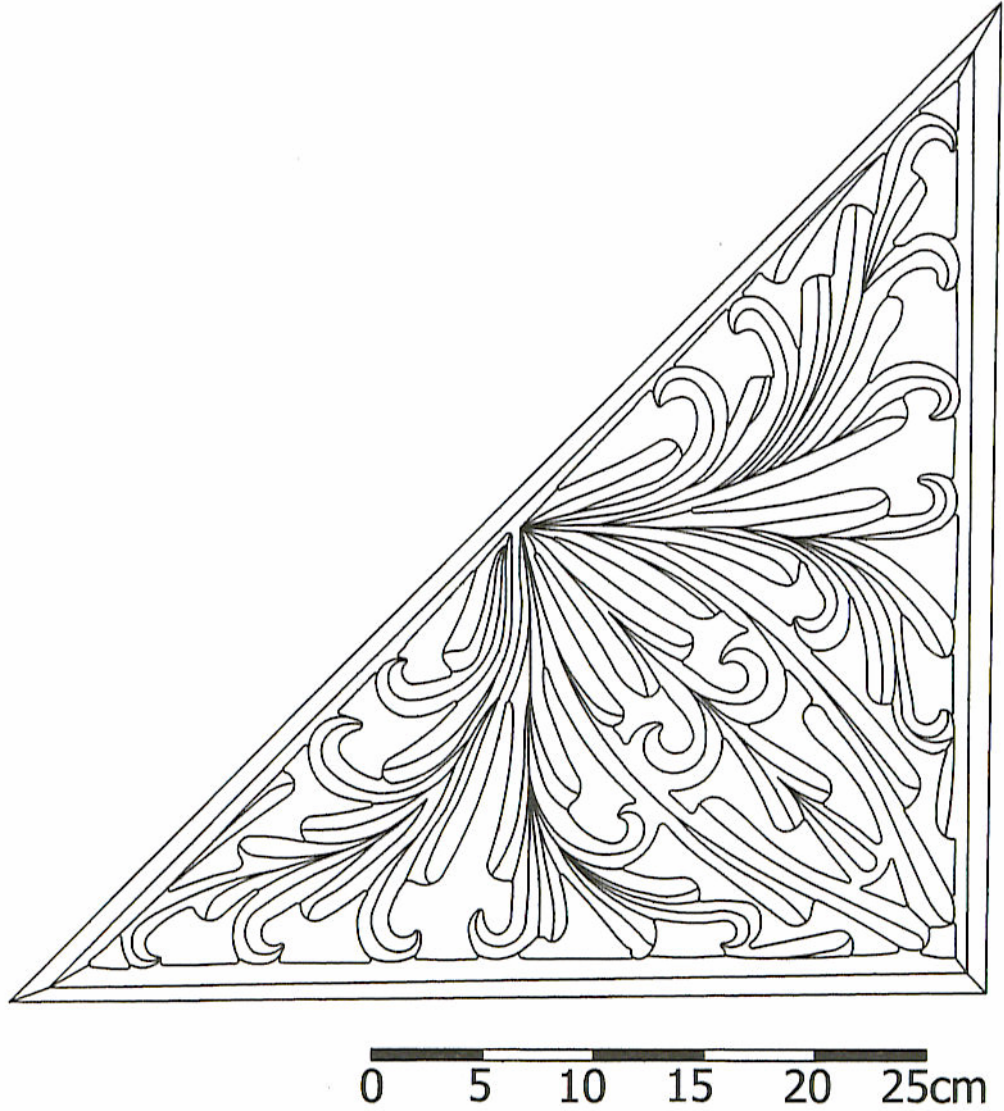
Fotoğraf 439: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Göbek Kompozisyonu



Çizim 139: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Göbek Kompozisyonu

Kare panonun dört köşesi de zincirli suyolu ile pahlanarak üçgen yüzeyler oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların içerisine tekstil tekniğinde döşenen pembe-siyah tonlarında ebruli bir kumaşla fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel motifler de çivilerle çakılarak kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan pembe-siyah kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Çapraz karşılıklı köşelerde, birbirinin aynı olacak şekilde iki farklı bezeme motifi uygulanmıştır.

Kuzey ve güney köşelerde üçgen yüzeyin ortasından dik açılı köşeye doğru yerleştirilen üç dilimli palmet ve kıvrılarak diğer köşeleri dolduran akantüs yaprakları yüzeyi bezeyen kompozisyonu oluşturur.



Çizim 140: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Kuzey-Güney Köşe Üçgen Bezeme Detayı

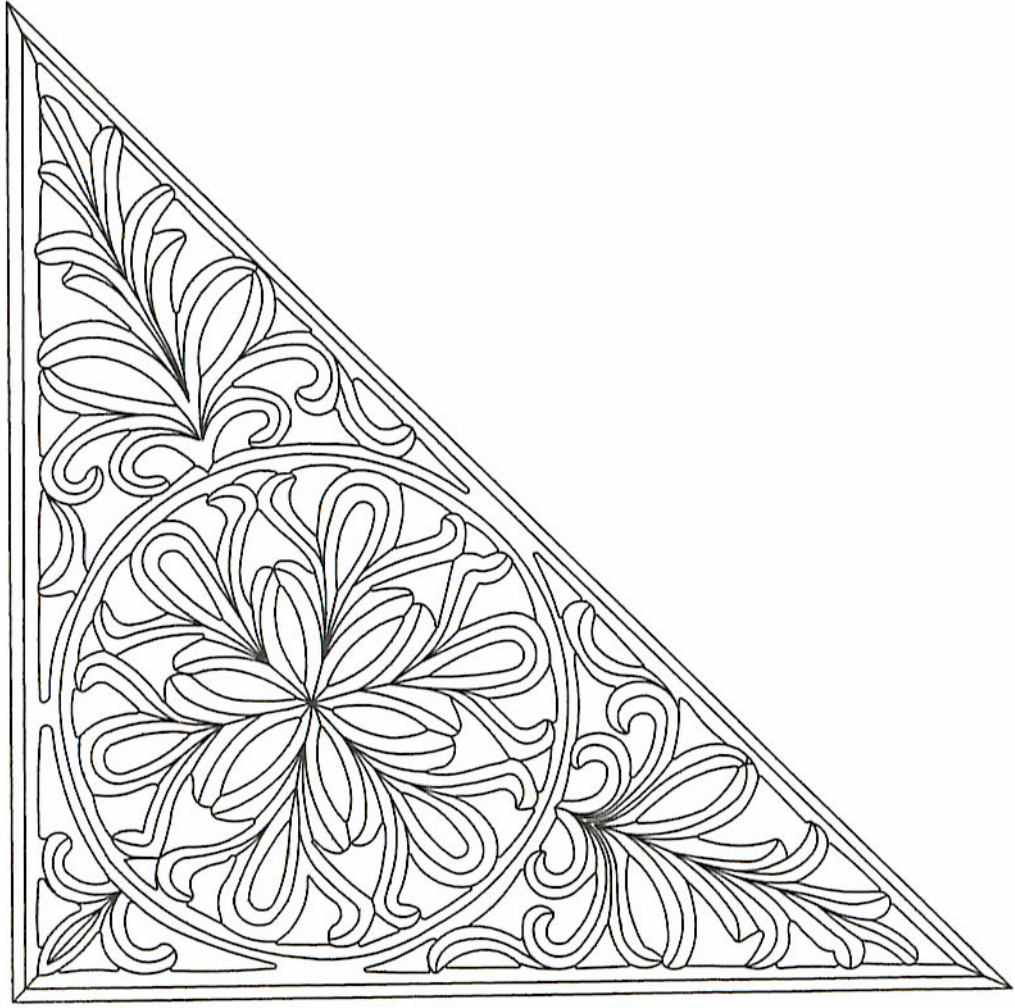


Fotoğraf 440: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Kuzey-Güney Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Doğu ve batı köşelerde ise üçgen yüzeyin merkezinde stilize lotus motifleriyle oluşturulmuş altı kollu yıldız kompozisyonu işlenerek dairesel çerçeve içerisine alınmıştır. Yan köşelere de taç yaprağı uzatılmış beş dilimli stilize palmet motifleri işlenmiştir.

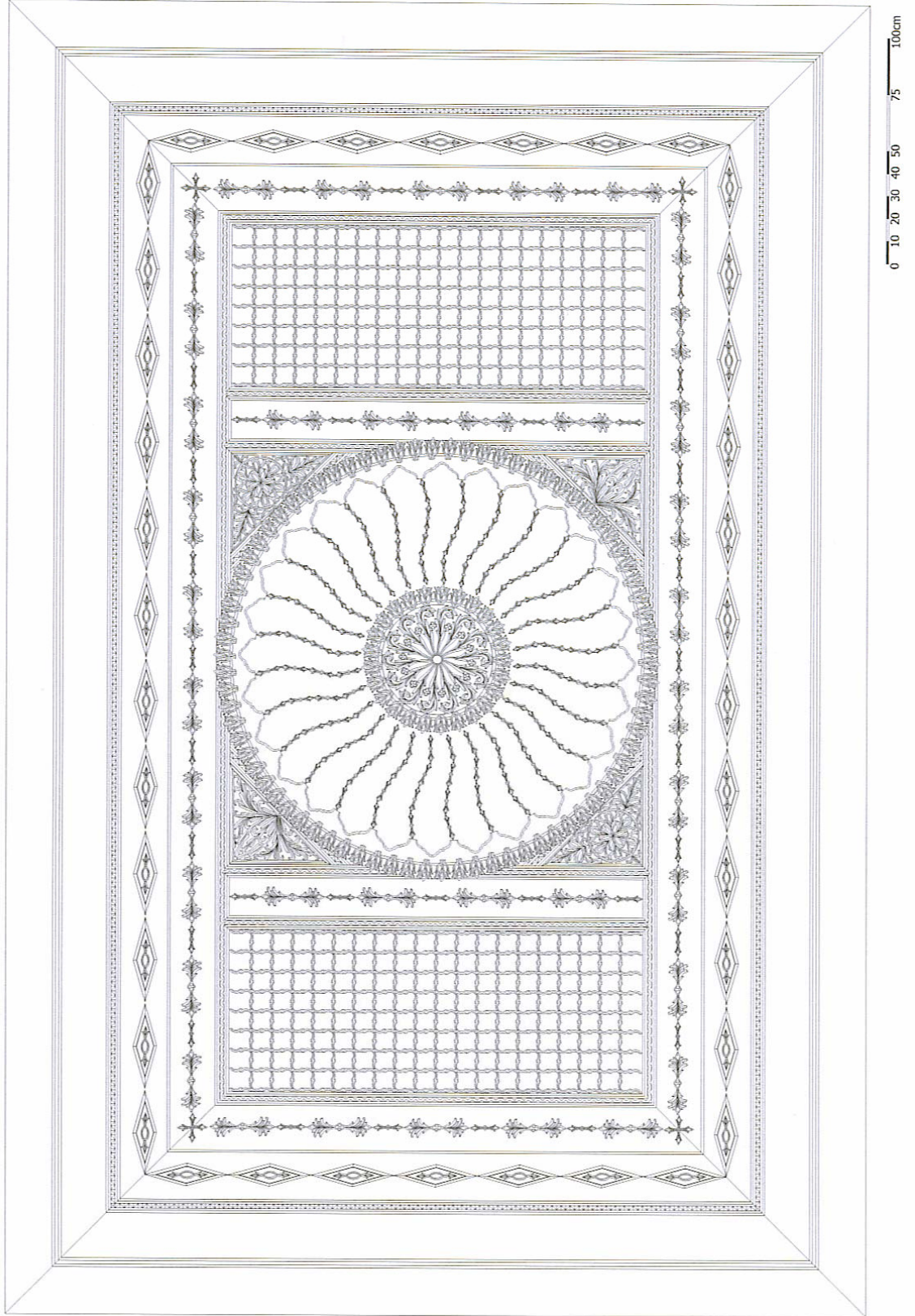


Fotoğraf 441: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Doğu-Batı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 141: Şihigil Evi, Yazodası Tavanı Doğu-Batı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 142: Şihgil Evi, Yazodası Tavanı

3.17. UZUNGİL EVİ

Katolog No: 17

Evin Adı:Uzungil Evi

Bulunduğu yer: Gökçekami Mahallesi, İbnisina Caddesi, No: 8

İnşa Tarihi:19.yy sonu 20. yy başı (?)

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 143-150

Fotoğraf No: 442-453

Genel Tanım: Uzungil Evi ahşap çatkı arası kerpiç dolgu sisteminde, üç katlı olarak inşa edilmiştir. Ev, zaman içinde keyfi ve zaruri olarak pek çok değişiklik ve onarım geçirmiş olup plan özelliklerini koruyamamıştır. Dikdörtgen planlı yapı avlu içinde yer almakta olup kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda konumlanmıştır. Ana cephesi güneydoğuya bakan yapıda, çift kanatlı büyük bir kapı ile avluya girilmektedir. Yapı avludan içerde yer almakta ve sokağa doğrudan cephesi bulunmamaktadır. Dörde bölünen Ev sahibi ve üç kiracısı tarafından halen konut olarak kullanılmaktadır.



Fotoğraf 442: Uzungil Evi, Güneybatıdan Görünüşü

Orijinal planı son dönem yapılarında görülen, karniyarık adı verilen uzun dikdörtgen biçiminde orta sofa ve iki yanında dizili odalardan oluşmaktadır. Sofa, ikinci katta güneydoğu cephesinin ortasında bulunan çıkma ile avluya doğru uzamaktadır. Ancak bu çıkma kısmı sonradan bir merdiven sahanlığına dönüştürülmüş olup ikinci katın girişi

yine ilave betonarme bir merdiven vasıtasıyla bu bölümden sağlanmaktadır. Sonradan yapılan bölünmeler ve ilaveler neticesinde yapı tamamen değişmiştir. Sofa odaya dönüştürülmüş, odanın bir kısmı bölünerek koridor yapılmış, bazı pencereler giriş kapısı haline gelmiştir. Planda ve cephede müdahalelerle simetri bozulmuşsa da izlerini görebilmek mümkündür. Katoloğa dahil ettiğimiz tavanların bulunduğu odalarda da ilave duvarlarla bölünmeler yapıldığından tavanın bir kısmı oda içinde bir kısmı da koridorda kalmıştır.



Fotoğraf 443: Uzungil Evi, Avlu İçinden Görünüşü

Evin kuzeydoğu tarafında yer alan avlunun uzantısı ile arka tarafa ayaza geçilmektedir. Ancak bu geçişte diğer evlerde gördüğümüz orta kanatlı mevcut değildir. Ayazın devamında büyük bir meyve bahçesi bulunmaktadır. Ev çok büyük onarımlar sonucu oldukça değişmişse de plan ve yapısal özellikleri ile 19. yy sonu 20. yy başı olarak tarihlendirilmiştir.

3.17.1. Uzungil Evi Birinci Kat Yazodası Tavanı

Evin birinci katında yer alan yazodası kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın güneydoğu ve kuzeydoğu cephesi avluya yönlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli oda 350 x 637 cm ölçülerinde olup, güneydoğu cephesinde üç, kuzey doğu cephesinde de iki adet olmak üzere toplam beş adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır.



Fotoğraf 444: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı

Odada tavan dışında herhangi bir bezeme elemanı bulunmamaktadır. Tavan ise kademesiz ve iki kuşaklı olarak planlanmış olup oldukça sağlam durumdadır. Ancak evde sonradan yapılan ilaveler ve değişiklikler nedeniyle tavanın yer aldığı oda bölünerek bir kısmı koridora dönüştürülmüştür. Bu nedenle tavanın bir bölümü oda içinde bir bölümü de koridorda kalmaktadır. Bu durum çizimlerde ilave duvar izi kesik kesik çizgilerle gösterilerek ifade edilmiştir.



Fotoğraf 445: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Koridorda Kalan Kısım



Fotoğraf 446: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı

Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan kuşaklardan sonra ortada kalan i tavan çıtalarla bölümlendirilmiştir. Tavan merkezinde küçük bir

göbek yer almaktadır. Dikdörtgen yüzeyin köşeleri de pahlanarak üçgen bezeme alanları oluşturulmuştur. Tavan süslemesinde ahşabın yanında renkli kumaşlar ve özel başlı çiviler de kullanılmıştır. Metot olarak ahşap elemanlarda oyma, çakma, ajur ve kazıma tekniklerinin, kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniğinin uygulandığı görülmektedir. Ayrıca süsleme öğelerinin tavan yüzeyine tutturulmasında kullanılan çiviler de bezemeye dahil edilmiştir.

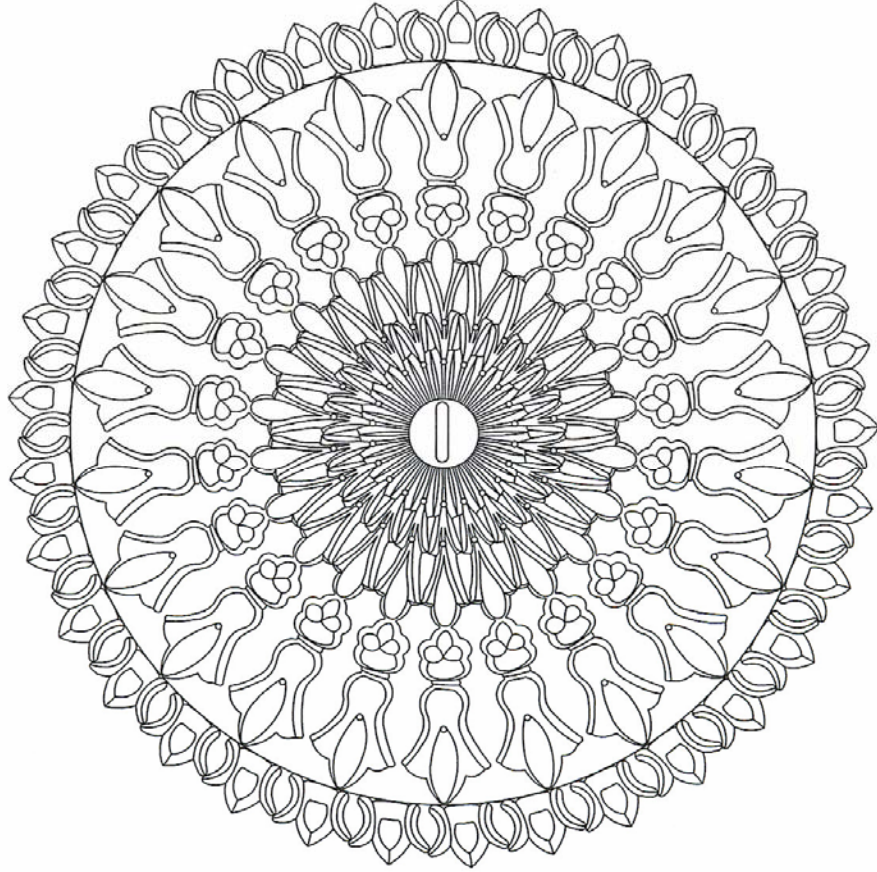
Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 8 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci ve ikinci kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Birinci ve ikinci kuşaklar, aralarında yer alan 4.5 cm genişliğinde yüzeyi düz, kenarları silmeli çıtalar ile birbirlerinden ayrılmışlardır.

İç tavan kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda çakılan, kuşak arasındaki çıtalarla aynı nitelikte olan çıtalarla on bölüme ayrılmıştır. Burada çıtalar arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı çıtaların daha küçük parçaları güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda çakılmıştır.

Göbek iç tavanın merkezinde yer almakta olup daire formundadır. Dışbükey göbeğin yüzeyi süsleme elemanlarının arkasına fon oluşturacak şekilde kırmızı renkte kumaşla kaplanmıştır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilen sapların taşıdığı beş dilimli palmetler ile palmetlerin taç yaprak uçlarına eklenen beş yapraklı çiçek ve üç dilimli palmetler kompozisyonu oluşturan parçalardır. Dış çerçevede ise yan yana püskül biçiminde dizilmiş, çanak yaprakları yanlara doğru kıvrılmış üç dilimli palmetler dikkati çeker.

Dikdörtgen tavanın dört köşesi de çıtalarla pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zeminine döşenen mavi ve kırmızı renkte kumaşlarla süslemelerin arkasına fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel ve geometrik motifler de yuvarlak başlı özel çivilerle çakılmak suretiyle kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan mavi, kırmızı kumaş

parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Çapraz karşılıklı köşelerde, birbirinin aynı olacak şekilde iki farklı bezeme motifi uygulanmıştır.



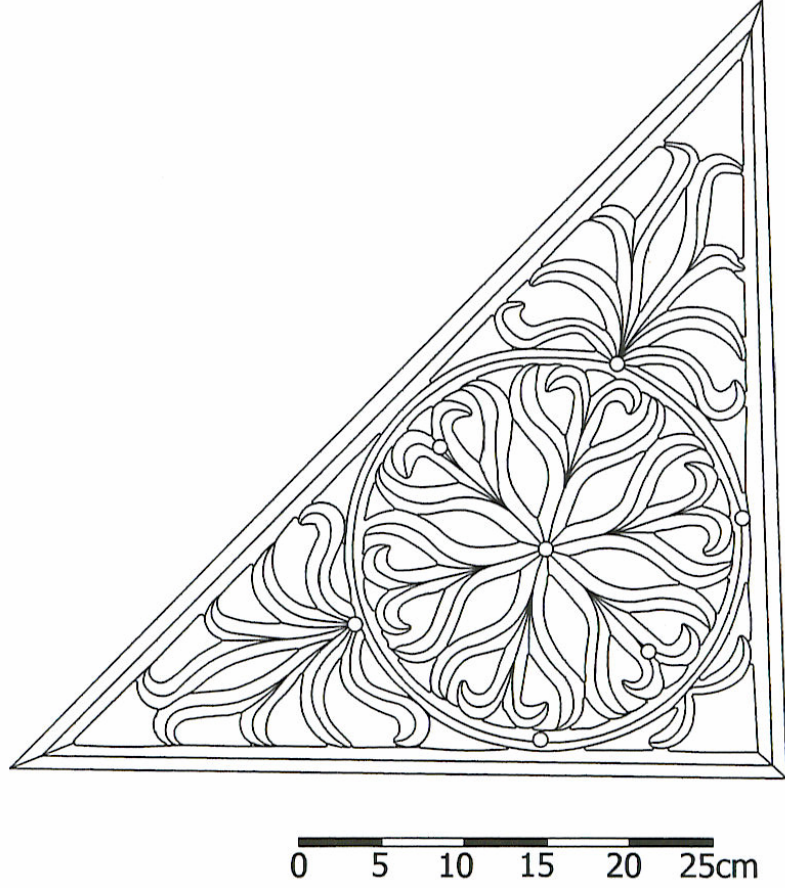
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 143: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı



Fotoğraf 447: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

Güney ve kuzey köşelerinde, üçgen yüzeyin merkezine yerleştirilen ve içerisi altı adet lotusla bezenen dairesel madalyon ve köşelere çakılan yedi dilimli palmet şeklindeki yapraklar bezemeyi oluşturmaktadır.

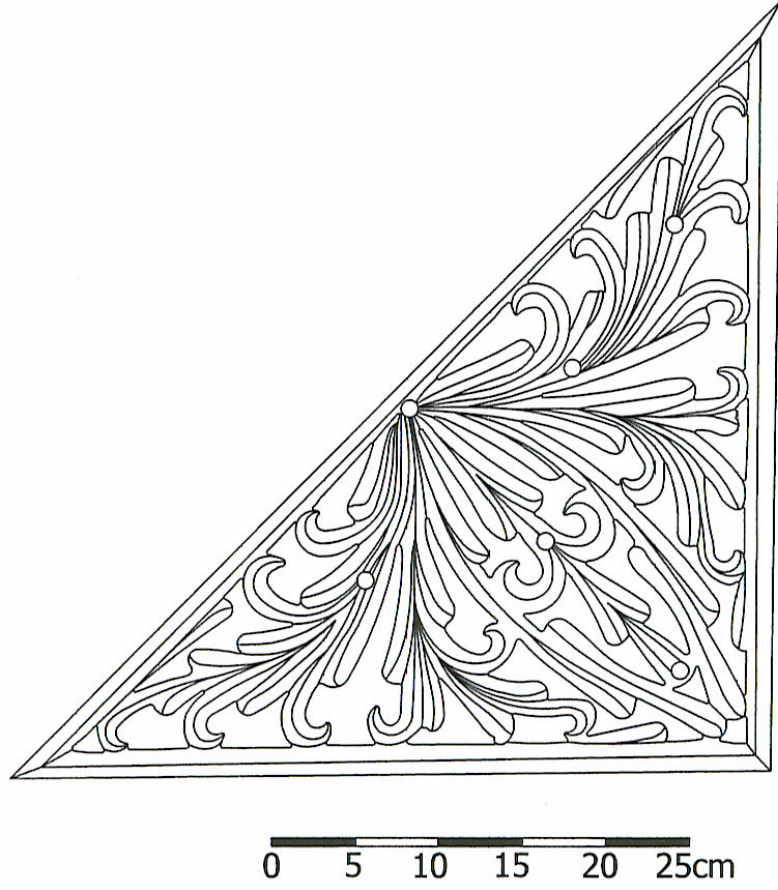


Çizim 144: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güney ve Kuzey Köşelik Detayı



Fotoğraf 448: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güney ve Kuzey Köşelik Detayı

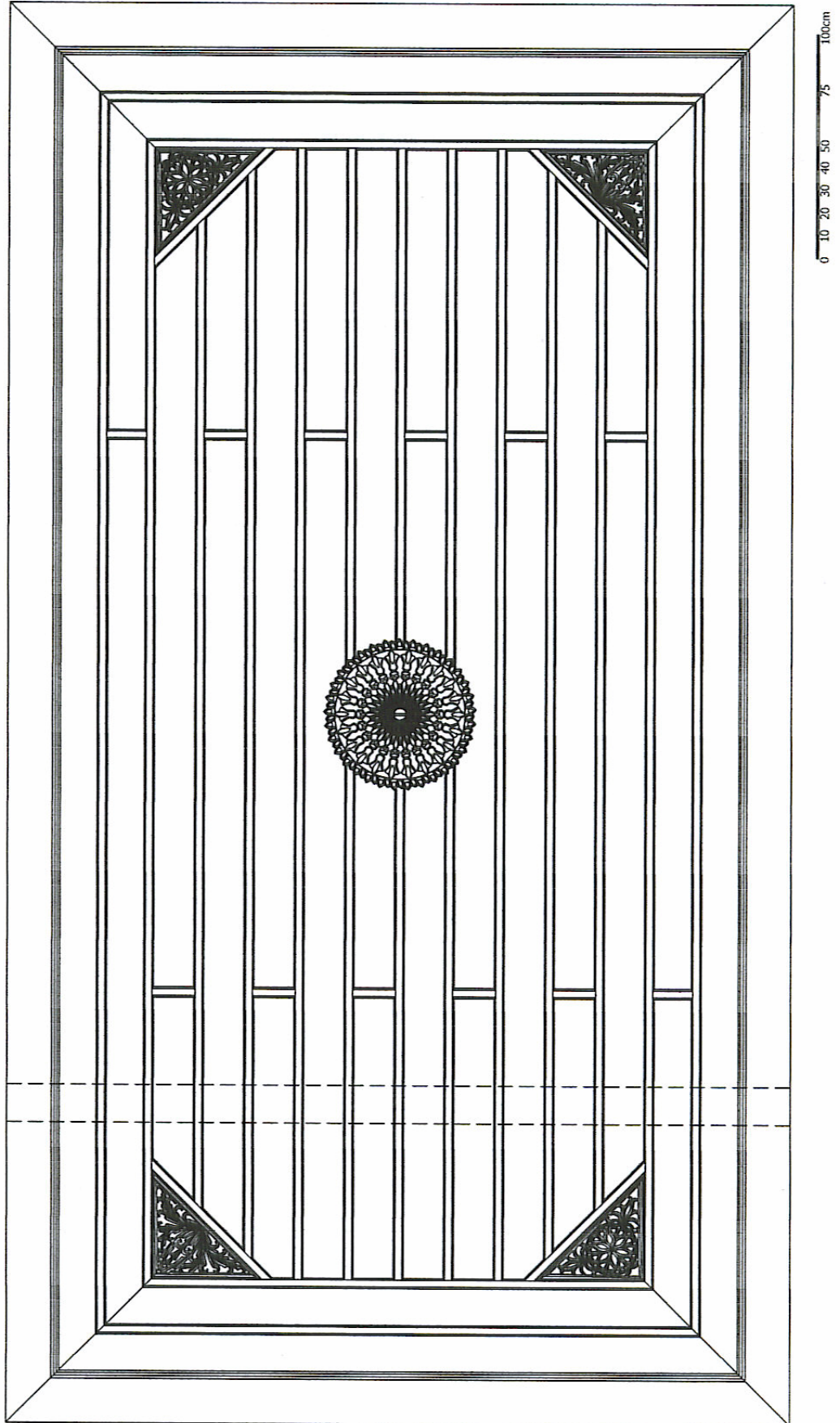
Doğu ve batı köşelerinde ise, üçgen yüzeyin ortasından dik açılı köşeye doğru yerleştirilen üç dilimli palmet ve kıvrılarak diğer köşeleri dolduran akantüs yaprakları yüzeyi bezeyen kompozisyonu oluşturur.



Çizim 145: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşelik Detayı



Fotoğraf 449: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşelik Detayı



Çizim 146: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı

3.17.2. Uzungil Evi İkinci Kat Yazodası Tavanı

Evin ikinci katında, tam olarak birinci kattaki yazodasının üzerinde yer alan yazodası aynı şekilde kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda konumlanmıştır. Odanın güneydoğu ve kuzeydoğu cephesi avluya yönlendirilmiştir. Dikdörtgen biçimli oda 348 x 627 cm ölçülerinde olup, güneydoğu cephesinde üç, kuzey doğu cephesinde de iki adet olmak üzere toplam beş adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Odada tavan dışında herhangi bir bezeme elemanı bulunmamaktadır.

Biçimleniş ve bezeme açısından birinci kat yazodası tavanıyla oldukça büyük benzerlik gösteren bu tavan da kademersiz ve iki kuşaklı olarak planlanmıştır. Yine evde sonradan yapılan ilaveler ve değişiklikler nedeniyle tavanın yer aldığı oda bölünerek bir kısmı koridora dönüştürülmüş olup tavanın bir bölümü oda içinde bir bölümü de koridorda kalmaktadır.



Fotoğraf 450: Uzungil Evi, İkinci Kat Yazodası Tavanı

Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanı çepeçevre dolaşan kuşaklardan sonra ortada kalan iç tavan çıtalarla bölümlendirilmiştir. Tavan merkezinde küçük bir göbek yer almaktadır. Dikdörtgen yüzeyin köşeleri de pahlanarak üçgen bezeme alanları oluşturulmuştur. Tavan süslemesinin oluşumunda ahşabın yanında renkli kumaşlar ve özel başlı çiviler de kullanılmıştır. Metot olarak ahşap elemanlarda oyma, çakma, ajur

ve kazıma tekniklerinin kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme tekniğinin uygulandığı görülmektedir.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 8 cm yüksekliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren tavan merkezine doğru birinci ve ikinci kuşağın yüzeyi, hiçbir bezeme yapılmaksızın sade olarak bırakılmıştır. Birinci ve ikinci kuşaklar, aralarında yer alan 4.5 cm genişliğinde yüzeyi düz, kenarları silmeli çıtalar ile birbirlerinden ayrılmışlardır.

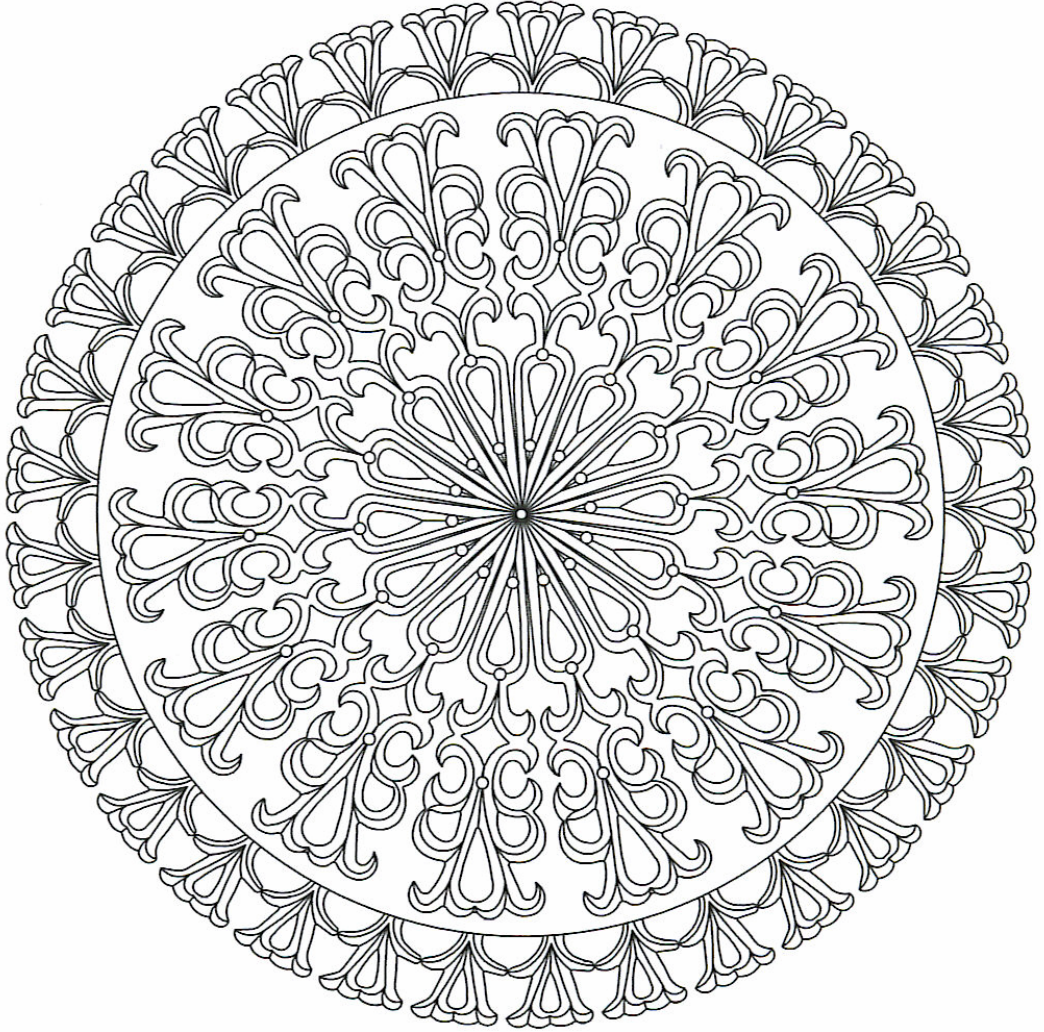
İç tavan kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda çakılan, kuşak arasındaki çıtalarla aynı nitelikte olan çıtalarla onbir bölüme ayrılmıştır. Burada çıtalar arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı çıtaların daha küçük parçaları güneydoğu-kuzeybatı doğrultusunda çakılmıştır.

Tavan merkezine, daire formunda, dışbükey, küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek zemini yüzeysel döşeme tekniği kullanılarak pembe renkte kumaşla kaplanmıştır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilen saplar ve onların taşıdığı bitkisel kurgulamanın yer aldığı bir süsleme bulunmaktadır. Bu kurgulamayı



Fotoğraf 451: Uzungil Evi, İkinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

incelersek; sapların iki yöne ve dışa açılan yapraklarının hemen üstünde sırt sırta yerleştirilen “C” kıvrımları bulunur. Bunların sırt sırta birleşme noktalarından iki ayrı yöne uzanan, aşağı seviyede dışa doğru kıvrılan tek, tepede ise çift dilimli yaprak şeklinde sonlanan bitkisel süslemenin varlığı dikkati çeker. Tepedeki çift dilimli yapraklardan dıştakiler dışa, içtekiler ise uçları birbirine değecek şekilde içe kıvrılmıştır. Bu dairesel kurgunun dışında çerçeve olarak, göbeği dairesel formda sınırlandıran, çanak yaprakları birbirine bitleştirilmiş üç dilimli palmet dizisi yer almaktadır. Göbek bezemesini oluşturan ahşap elemanlar mavi renkte boyanmışlardır. Motifler göbek yüzeyine çakılırken yuvarlak, özel başlı çiviler kullanılmış olup yerleri özenle seçilen bu çiviler de süslemenin etkisini artıracak şekilde kompozisyona dahil edilmişlerdir.



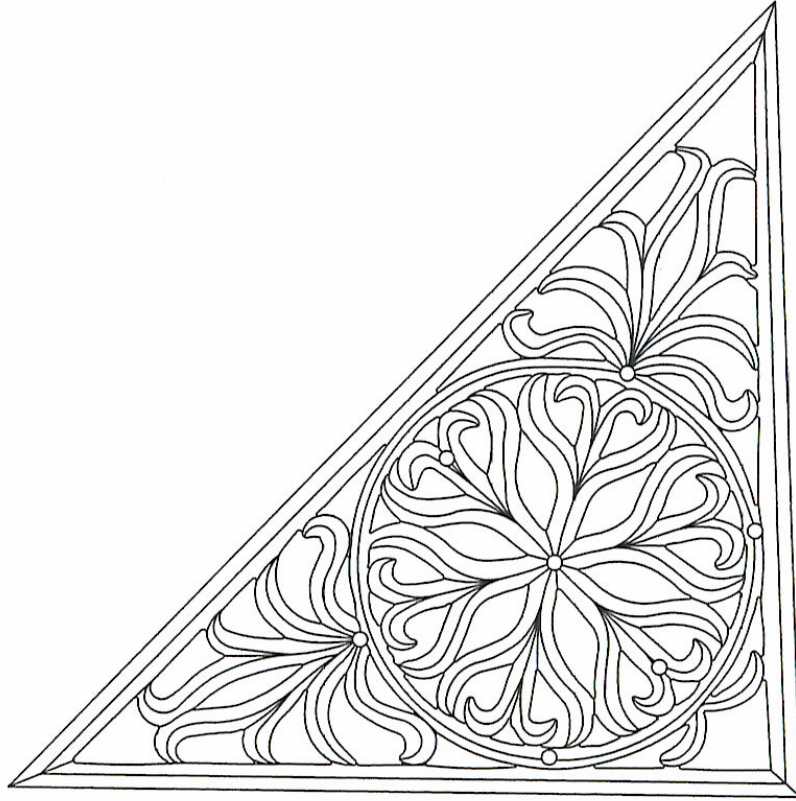
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 147: Uzungil Evi, İkinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

Dikdörtgen tavanın dört köşesi de çıtalarla pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zeminine döşenen mavi ve pembe renkte kumaşlarla süslemelerin arkasına fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel ve geometrik motifler de çivilerle çakılmak suretiyle kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan mavi, kırmızı kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Çapraz karşılıklı köşelerde, birbirinin aynı olacak şekilde iki farklı bezeme motifi uygulanmıştır.

Güney ve kuzey köşelerinde, üçgen yüzeyin merkezine yerleştirilen ve içerisi altı adet lotusla bezenen dairesel madalyon ve köşelere çakılan yedi dilimli palmet şeklindeki yapraklar bezemeyi oluşturmaktadır.

Doğu ve batı köşelerinde ise, üçgen yüzeyin ortasından dik açılı köşeye doğru yerleştirilen üç dilimli palmet ve kıvrılarak diğer köşeleri dolduran akantüs yaprakları yüzeyi bezeyen kompozisyonu oluşturur.

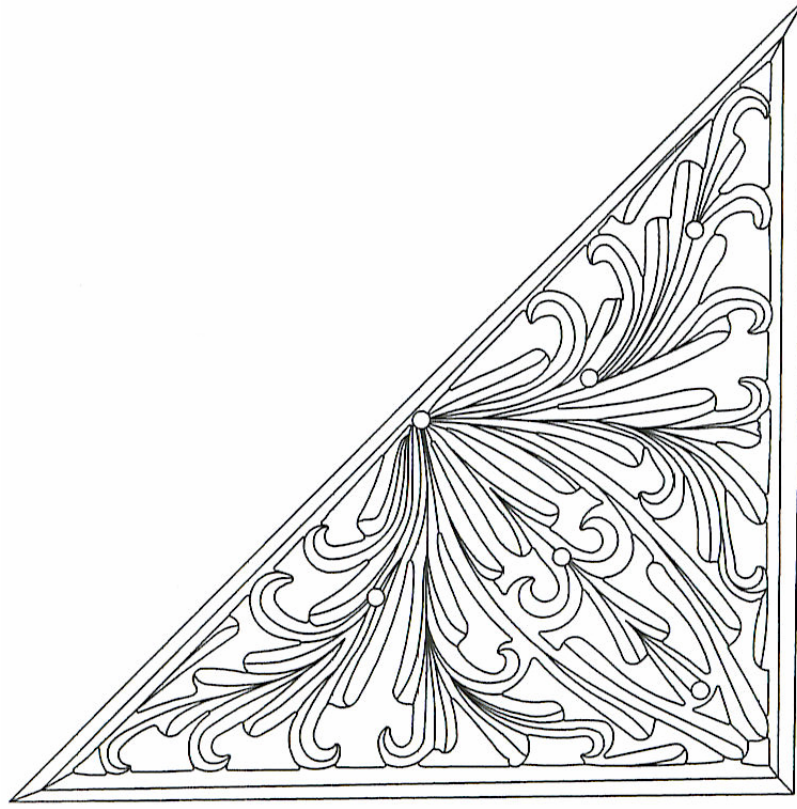


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 148: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güney ve Kuzey Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 452: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güney ve Kuzey Köşe, Üçgen Bezeme Detayı

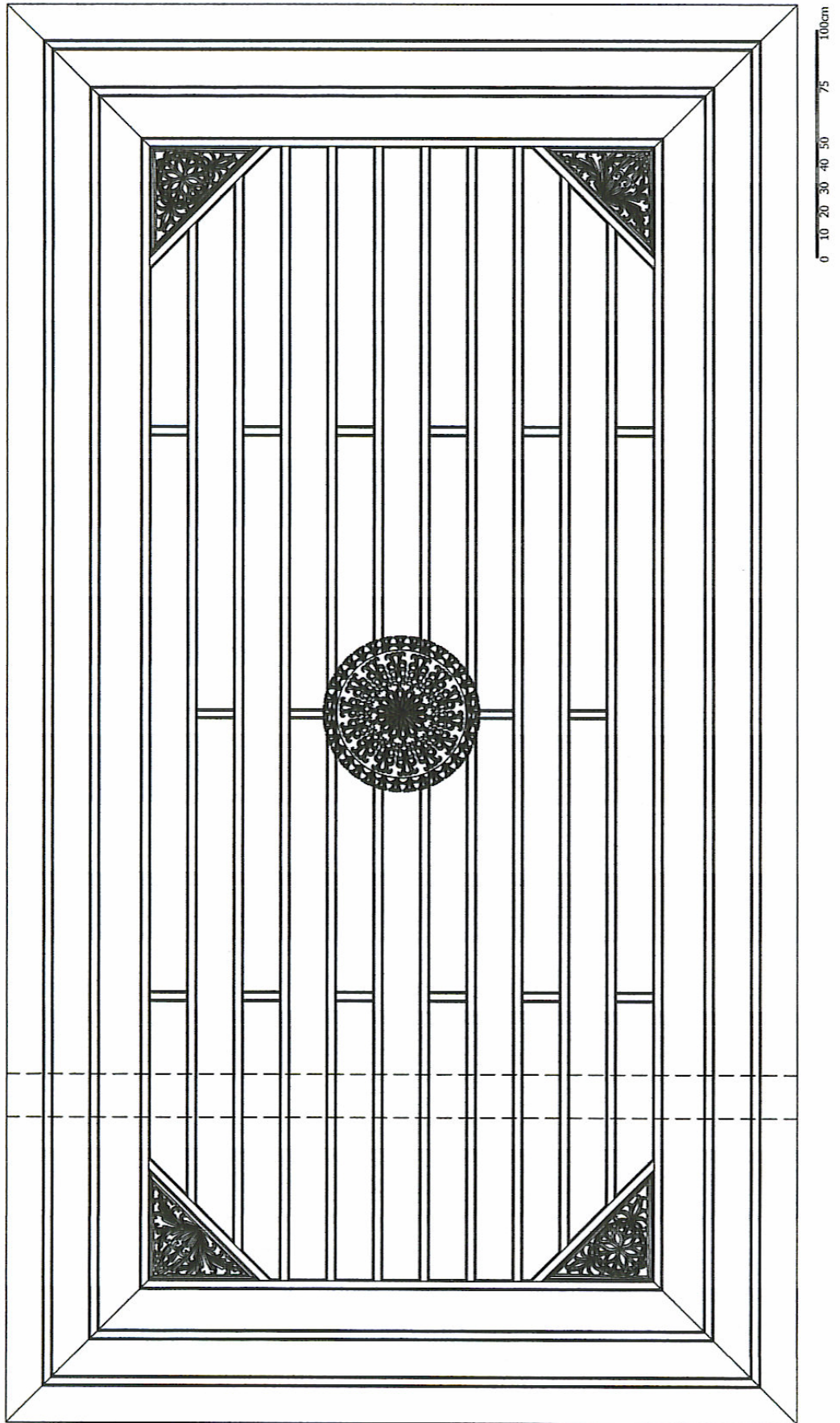


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 149: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 453: Uzungil Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Doğu ve Batı Köşe, Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 150: Uzungil Evi, İkinci Kat Yazodası Tavanı

3.18. İSLAMGİL EVİ

Katolog No: 18

Evin Adı: İslamgil Evi

Bulunduğu yer: Kültürlü Mahallesi, Sağlık Sokak, No:15

İnşa Tarihi: 19. yy sonu 20. yy başı (?)

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 151-157

Fotoğraf No: 454-464

Genel Tanım: İslamgil Evi ahşap çatkı arası kerpiç dolgu sistemiyle iki katlı olarak inşa edilmiştir. Ev avlu içinde yer almakta olup şu anda yola cephesi bulunmamaktadır. Ev bir çok defa onarım geçirmiş olması nedeniyle plan özelliklerini koruyamamış, ancak yine de üst kata çıkan açık, tek kollu ahşap merdiven, merdiven başında yer alan divanhane, divanhaneye paralel yerleştirilmiş olan çalışma yaptığımız oda ile bu odada bulunan tepe ve boy pencereleri yapının orijinal bölümleridir.



Fotoğraf 454: İslamgil Evinin Kuzeybatıdan Görünüşü.

İki katlı olan evin zemin katında ahır, depo gibi servis hacimleri yer almaktadır. Üst katta ise merdiven başında divanhane yer almakta ve buradan orta sofaya girilmektedir. Sofanın dört yönünde de odalar ve diğer mekanlar sıralanmıştır. Avlunun batısında ise yapıya sonradan eklenmiş olan ve kiracılar tarafından kullanılan kütle yer almaktadır.

Yola cephesi bulunmayan yapıda dar, kıvrımlı, üstü açık bir koridordan geçilerek avluya ulaşılmaktadır. Bu durum, incelenmiş olan bütün geleneksel Divriği evlerinde mutlaka yolla doğrudan bir bağlantı olduğu düşünüldüğünde, evin daha büyük bir yapının parçası olabileceği fikrini akla getirmektedir. Ayrıca evde sofanın boyutu, döşeme ve çatı kotları, mekanların konumu, bunların cepheye ve çatıya yansması da bazı bölümlerin yapıya sonradan ilave edildiğini; sonradan yapılan değişikliklerin de evin yolla olan bağlantısını ortadan kaldırmış olabileceğini düşündürmektedir.

Evin taşıyıcı sistemini oluşturan ahşaplar ardıc olup boyutları da oldukça büyüktür. Bu elemanların boyutu ve taşıyıcı sistem içinde dikme ve döşeme olarak kullanılışı, düz toprak dam iken sonradan kırma çatı yapılan üst örtü ve tahta saçak izleri evin inşasının 1920’den daha eski bir tarihe dayandığı izlenimini vermektedir¹¹⁰. Bu nedenle evin inşası 19. yy sonu 20. yy başı olarak tarihlendirilmiştir.



Fotoğraf 455: İslamgil Evinin Kuzey Cephesi

¹¹⁰ İslamgil Evi’nin şu an ki sahibi Mevlüt Çelik’tir. Kendisiyle 11/08/2004 tarihinde yapılan görüşmede evin ilk sahibinin ve inşa ettirenin İslamgil adıyla tanınan aile olduğu, evin 1972 yılında ailenin üyesi olan Abdurrahman Dinçer’den satın alındığı, ayrıca evin 1920’li yıllarda inşa edilmiş olabileceği, sonrasında pek çok defa büyük onarımlar geçirdiği, ilave bölümler yapıldığı öğrenilmiştir.

Katoloğa dahil edilen tavan evin üst katında yer almakta olup divanhanenin hemen güneyinde, ona paralel olarak doğu-batı doğrultusunda konumlanmıştır. 330 x 663 cm ebatlarındaki dikdörtgen mekan güney cepheye açılan mazgal şeklinde üç adet tepe penceresi ve kuzey cepheye açılan üç adet boy pencere ile aydınlatılmaktadır. Odada süsleme unsuru olarak tavandan başka bir de batı duvarının ortasında alçıdan yapılmış bitkisel kabartma bulunmaktadır. Odanın zemini ise ahşap kaplamadır.



Fotoğraf 456: İslamgil Evi Tavanı ve Batı Duvarında Yer Alan Alçı Süsleme

Tavan, kademersiz, düz ve tek kuşaklı olarak planlanmış olup oldukça sağlam durumdadır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. En dışta yer alan bezeme kuşağı hem tavan yüzeyini çepeçevre dolaşmakta hem de farklı ebatlarda iki süsleme alanına ayırmaktadır. Girişin üzerinde yer alan küçük dikdörtgen alan çıtalarla bölümlendirilmiş ve bölüm yüzeyleri bezeme yapılmaksızın düz bırakılmıştır. Ana mekanın üzerini örten büyük dikdörtgen alanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş, içleri bitkisel ve geometrik öğelerle bezenmiştir. Alanın merkezine ise daire formunda küçük bir göbek yerleştirilmiştir.

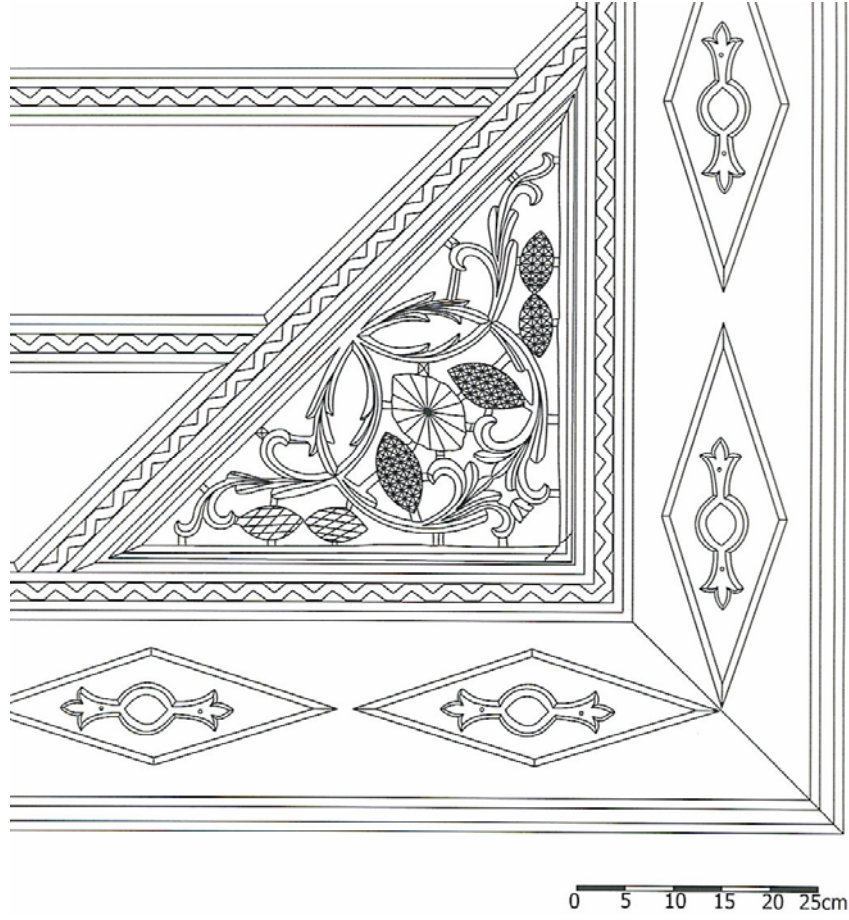
Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar ve az da olsa boya kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap bölümlerde oyma, çakma, kazıma, ajur ve boyama teknikleri, kumaş bölümlerde ise kabartmalı döşeme ve yüzeysel döşeme tekniklerinin uygulandığı görülmektedir.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan 3.5 cm genişliğinde silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra tavanı çevreleyen ve aynı zamanda da iki bölüme ayıran tek kuşağın yüzeyinde baklava dilimi şeklinde geometrik öğeler yer almaktadır. Baklava dilimlerinin yüzeyi siyah renkte boyandıktan sonra oval bir madalyonun iki ucuna işlenmiş birer üç dilimli palmetle süslenmiştir. Madalyonun orta kısmına ise kabartmalı döşeme tekniğinde renkli kumaşlar geçirilip içlerine pamuk,...vb. doldurularak ahşap çıta yüzeyinden taşan bir süsleme yapıldığı



Fotoğraf 457: İslamgil Evi Tavanı, Bezeme Detayı

dikkati çekmektedir. Baklava dilimi motif tavanın kısa kenarlarında altı, uzun kenarlarında ise 15 defa birbirinin tekrarı şeklinde uygulanmıştır. Baklavalı kuşak 6 cm genişliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ve ortası küçük çıtaların zikzak şeklinde uca uca çakılmasıyla hareketlendirilmiş suyolu ile nihayetlenir. Bu suyolunda, zikzak parçalarının altında, zemin kırmızı renkte boyanarak fon yapılmıştır.



Çizim 151: İslamgil Evi Tavanı, Suyolu ve Köşelik Detayı



Fotoğraf 458: İslamgil Evi Tavanı, Giriş Üzerinde Yer Alan Bölüm

Odada girişin üzerini örten küçük dikdörtgen alanın yüzeyi kuzey-güney doğrultusunda çakılan dört adet zincirli suyolu ile beş bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlerin yüzeyi

bezeme yapılmadan sade bırakılmış olup yalnızca aynı suyollarının daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılmıştır.

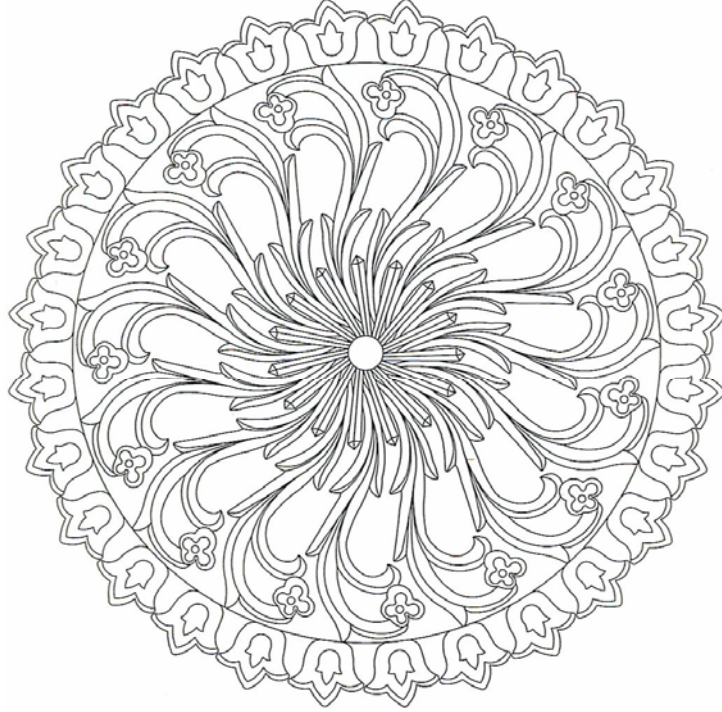


Fotoğraf 459: İslamgil Evi Tavanı, Ana Mekan Üzerinde Yer Alan Bölüm

Ana mekanın üzerinde yer alan büyük dikdörtgen alanın yüzeyi ise doğu-batı doğrultusunda çakılan zikzaklı suyolları ile dokuz bölüme ayrılmış olup bu bölümlerin hiçbirisinin yüzeyine bezeme yapılmamıştır. Suyolları arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları kuzey-güney doğrultusunda çakılmıştır.

Göbek, büyük dikdörtgen alanın merkezine yerleştirilmiş olup daire formundadır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru çarkıfelek biçiminde dizilen ve uçları dört yapraklı çiçekle nihayatlendirilen yapraklar bezemeyi oluşturan temel kompozisyonudur. Yaprakların yüzeyi üçgen profilli olarak biçimlendirilmiştir. Dış çerçevede ise yüzeyi palmet şeklinde oyulmuş üç dilimli palmet dizisi görülür. Göbek yüzeyi süsleme elemanlarının arkasında kalacak şekilde yüzeysel döşeme tekniğinde kumaşla kaplanmıştır. Zamanın yıpratıcı etkilerinden dolayı kumaş yüzey büyük oranda yıpranmış ve parçalanmıştır. Adeta örümcek ağı görünümündedir. Ancak yine de mevcut kısımlardan kumaşın renginin bazı noktalarda pembe bazı noktalarda ise krem olduğu görülmektedir. Bu durum kumaşın ya yüzeye döşenmeden önce boyandığını ve zaman içinde renginin solduğunu ya da tavan yüzeyinde sonradan bir boyama

yapıldığını düşündürmektedir. Fakat buna açıklık getirecek kesin bir bilgi elde edilememiştir.



Çizim 152: İslamgil Evi Tavanı, Göbek Detayı

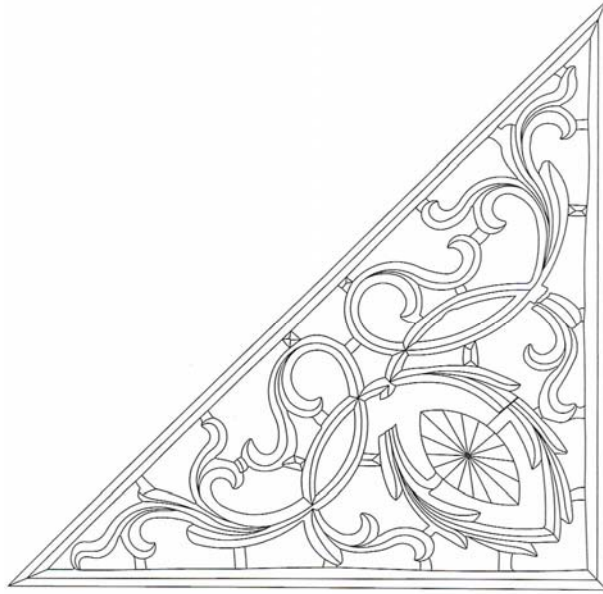


Fotoğraf 460: İslamgil Evi Tavanı, Göbek Detayı

Dikdörtgen formlu tavanın dört köşesi de yine zikzaklı suyolları ile pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Üçgen köşeliklerin zeminine döşenen, siyah renkli kumaşlarla süsleme arkasına fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde

biçimlendirilen bitkisel ve geometrik motiflerden oluşan kompozisyonlar çivilerle çakılmak suretiyle kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Bu tavanda, üçgen köşeleri dolduran ahşap süslemelerin dördü de birbirinden farklıdır.

Güneybatı köşede bulunan üçgen köşelikte, yüzeyin dik köşesine doğru yerleştirilen oval madalyonu çerçeveleyen ve kıvrılarak diğer köşeleri dolduran kenger yaprakları bezemeyi oluşturan ana motiftir.



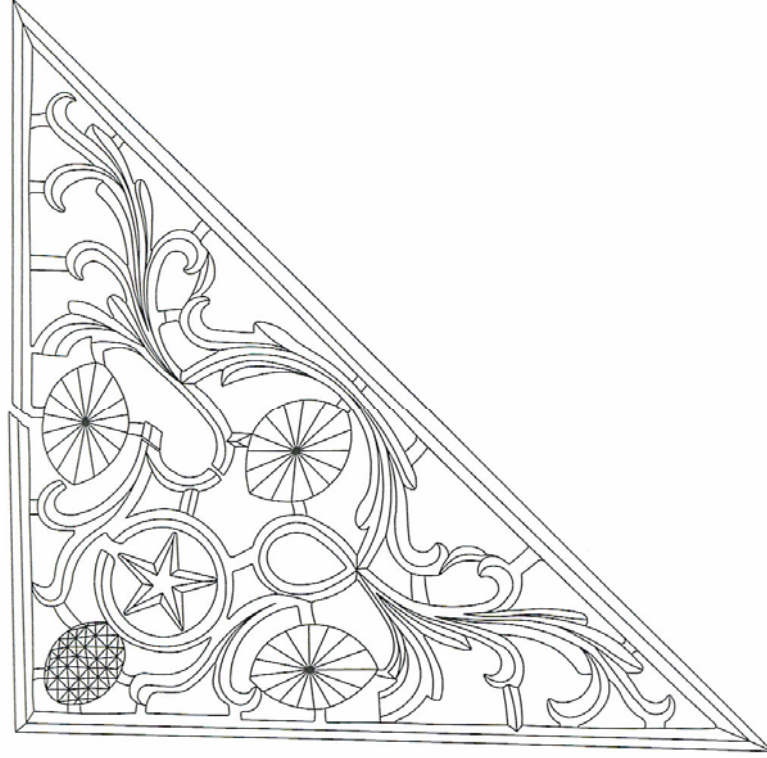
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 153: İslamgil Evi Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 461: İslamgil Evi Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneydoğuda bulunan üçgen köşelikte ise yüzeyin yan köşelerini kıvrımlar yaparak dolduran kenger yaprakları üst yan kenarlara doğru yerleştirilmiş olan birer oval madalyonu çerçeveseler. Dikey ekseninde ise dairesel bir madalyonla çerçevelenen beş köşeli yıldız ve onun üzerinde yer alan oval bir madalyon bezemeyi tamamlar.

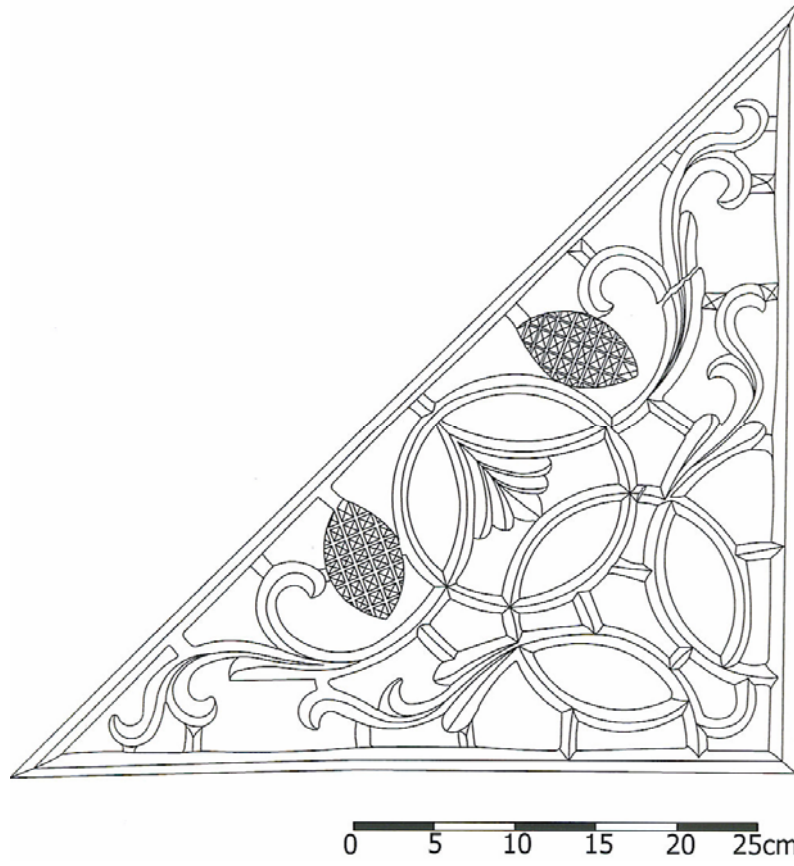


Çizim 154: İslamgil Evi, Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

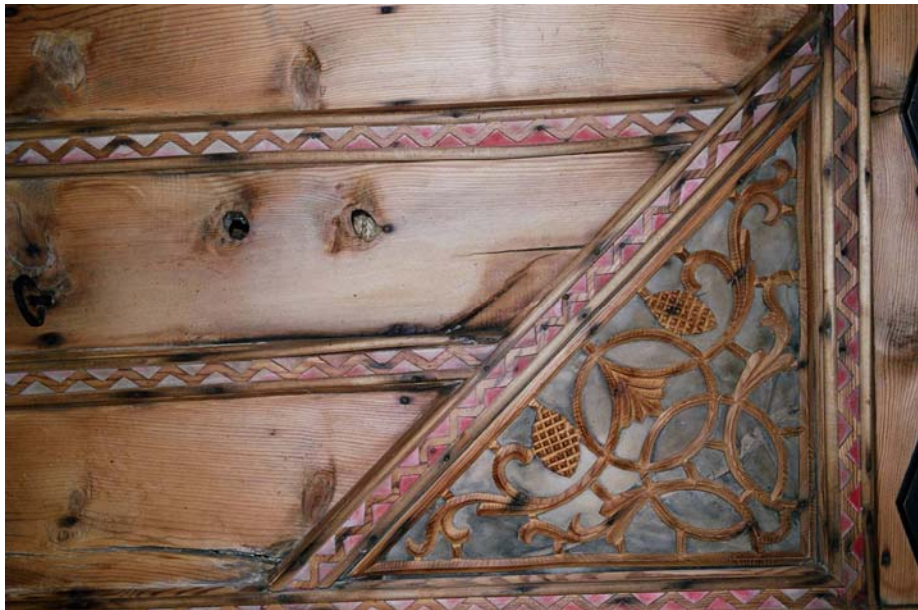


Fotoğraf 462: İslamgil Evi, Kışodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeydoğuda yer alan üçgen köşelikte, birbiriyle kesişen iki dairesel madalyonun alt ve üst kısmında kıvrımlar yapan kenger yaprakları yüzeyi bezeyen motifler olarak dikkati çekerler. Oluşan kompozisyonda çıta yüzeyi üçgen profilli olarak biçimlendirilmiştir.

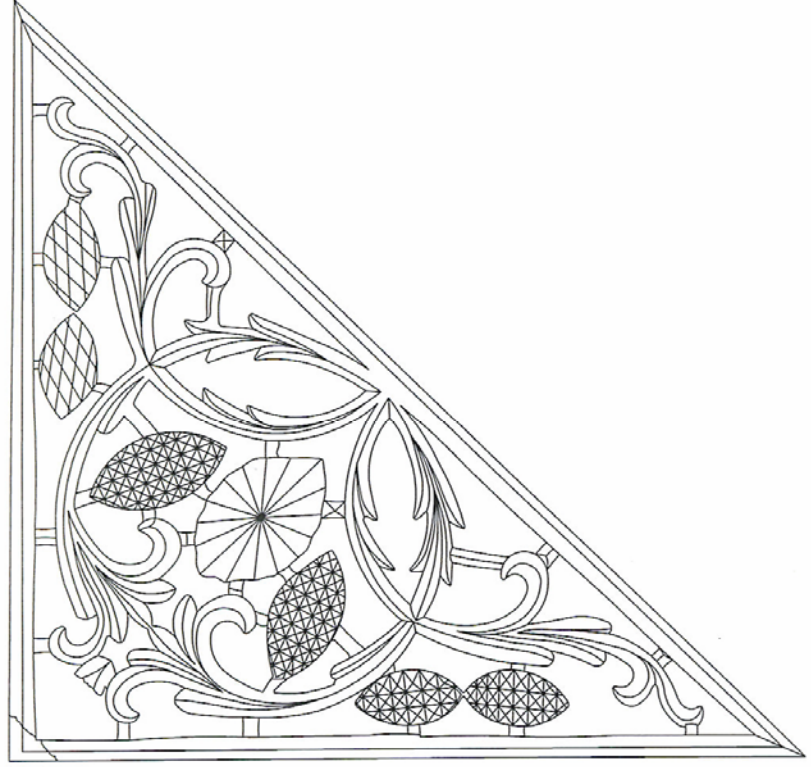


Çizim 155: İslamgil Evi Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 463: İslamgil Evi Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeybatı köşede bulunan üçgen köşelik, yüzeyin uzun kenar ortasında çıkarak iki yan köşeye doğru kıvrılan birer kenger yaprağı ve benzer yaprakların meydana getirdiği dairesel madalyonla süslenmiştir. Madalyonun yüzeyinde üç oval biçim dikkati çekmektedir. Zemine ise siyah renkli kumaş yerleştirilmiştir.

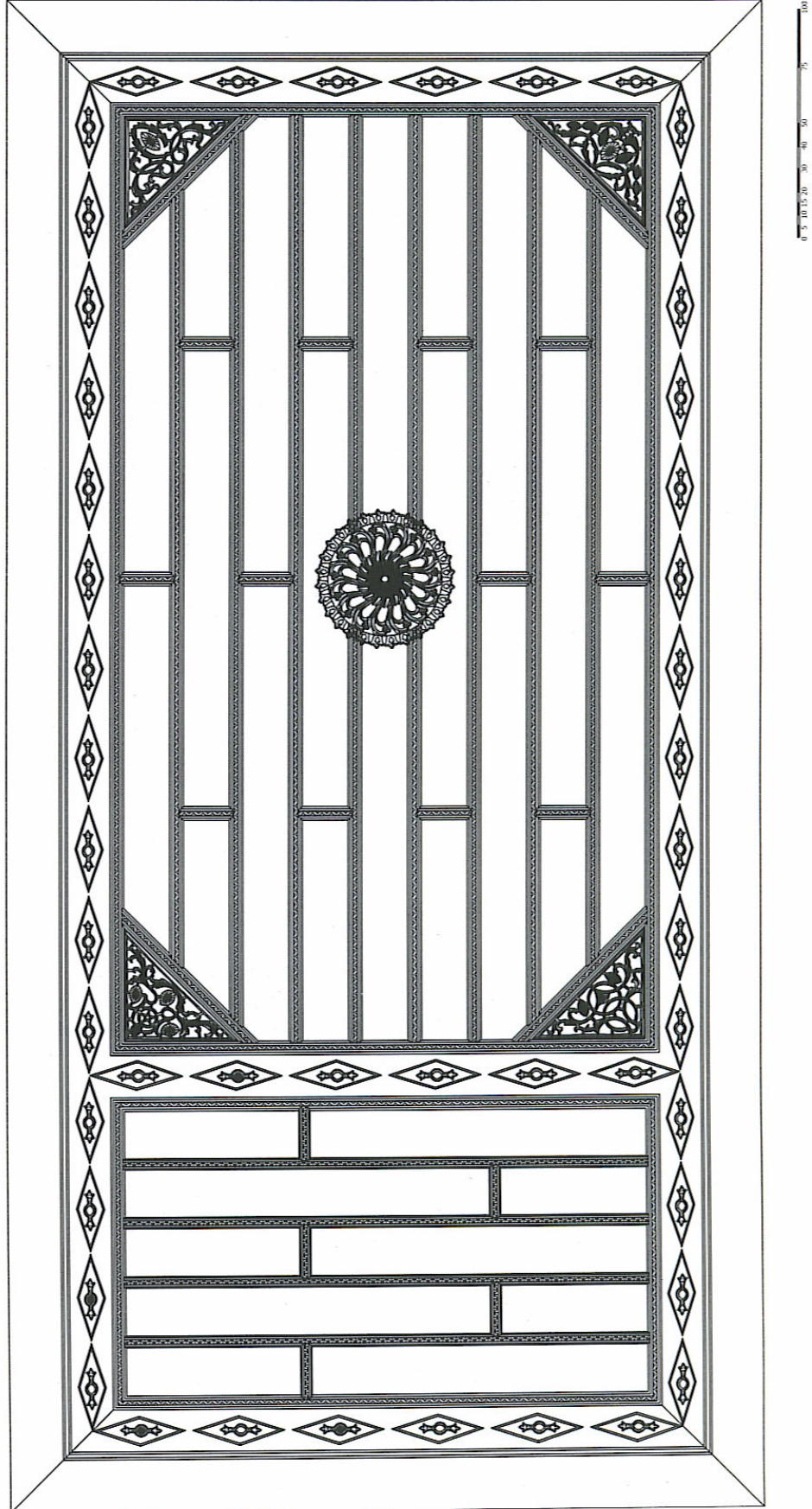


0 5 10 15 20 25cm

Çizim 156: İslamgil Evi Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 464: İslamgil Evi Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Çizim 157: İslamgil Evi Tavanı

3.19. BÜLBÜLLER EVİ

Katolog No: 19

Evin Adı: Bülbüller Evi

Bulunduğu yer: Gökçekami Mahallesi, İbni Sina Caddesi, No:3-5

İnşa Tarihi: 20. yy ikinci çeyreği (?)

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 158-161

Fotoğraf No: 465-473

Genel Tanımı: Garip Kocaoğlu Evi ahşap çatıklı, kerpiç dolgulu ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Ev plan özelliklerini koruyamamış, bir çok değişiklik geçirmiştir. Cepheye balkon yapılmış, pencereler büyütülmüş, düz toprak dam üzerine kırma çatı yapılmış, odaların büyüklüğü değiştirilmiş, ilave bölme elemanları ile koridor gibi mekanlar eklenmiştir. Ev mevcut özellikleri dikkate alınarak 20.yy'ın ikinci çeyreğine tarihlendirilmiştir. Bununla birlikte tarihlendirilmesi en problemli iki yapıdan birisidir.



Fotoğraf 465: Bülbüller Evinin Güneydoğudan Görünüşü

Katoloğa dahil edilen tavan zemin katta yer almaktadır. Kuzey-güney doğrultusunda konumlanan odanın kuzey cephesi sokağa, doğu cephesi ise avluya yönlendirilmiştir. Oda kuzey ve doğu cephede yer alan birer pencere ile aydınlatılmıştır. Ancak pencerelerin boyutları sonradan yapılan onarımlarda büyütülmüştür. Oda 279 x 717 cm ölçülerinde olup, güney tarafında yer alan 184 cm'lik kısmı 23 cm kalınlığında bir duvarla bölünerek koridor yapılmıştır. Bu nedenle oturma odası olarak kullanılan mekanın uzunluğu 510 cm'dir.



Fotoğraf 466: Bulbüller Evi Tavanı

Tavan, oldukça sağlam bir vaziyette günümüze ulaşabilmiştir. İki bölümden oluşan tavanın kuzeyde kalan kısmı kare, güneyde kalan kısmı ise uzun dikdörtgen biçimlidir. Bu iki bölüm arasında 12 cm genişliğinde yüzeyi bezemeli bir kiriş bulunmaktadır. Kare biçimli bölüm kademeli ve iki kuşaklı olarak planlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan iki bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra ortada yer alan iç tavanın merkezinde daire biçimli bir göbek yer almaktadır. İç tavan yüzeyinde köşeler pahlanarak üçgen bezeme alanları oluşturulmuştur. Tavanın güneyde yer alan

dikdörtgen biçimli kısmında ise kademe yapılmamış, yüzey çıtalarla baklava dilimi formunda bölümlendirilmiştir.

Tavan süslemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra deri ve çivi de kullanılmıştır. Tavan bezemesinde metot olarak ahşapta oyma, çakma ve kazıma tekniklerinin, deride ise yüzeysel döşeme tekniğinin uygulandığı görülür. Ayrıca süsleme öğelerinin tavan yüzeyine tutturulmasında kullanılan çiviler de bezemeye dahil edilmiştir.



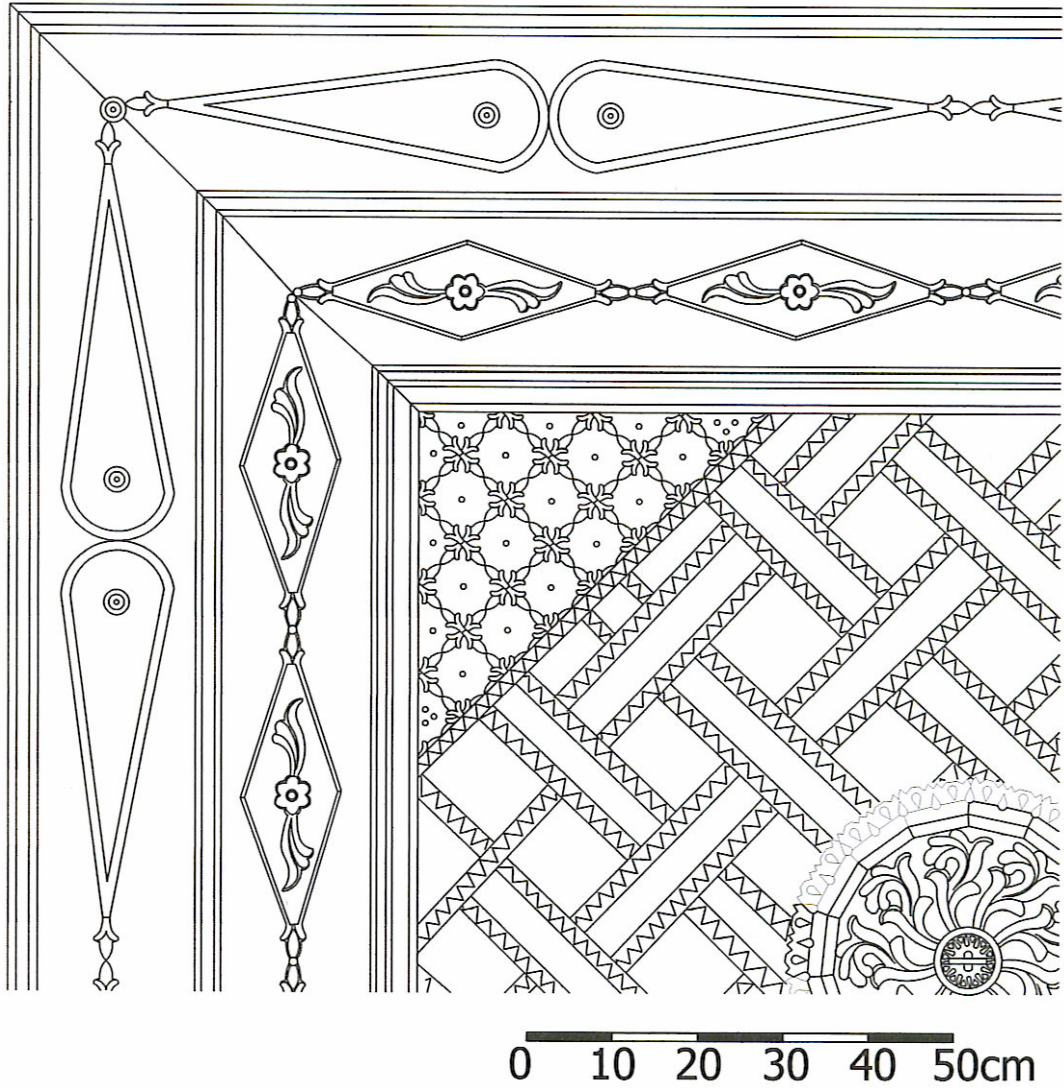
Fotoğraf 467: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü

Odanın kuzeyinde yer alan kare formulu tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çitadan itibaren tavan merkezine doğru birinci kuşak yüzeyi, sırt sırta yerleştirilmiş üçgen biçimli mekik motifleri ile süslenmiştir. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Mekiklerin içlerine ise daire formulu küçük metalleri çakılmıştır. Oluşan kompozisyon tavanın tüm kenarlarında ikişer defa uygulanmıştır. Birinci kuşak 3 cm genişliğinde yüzeyi silmeli bir çıta ile son bulmaktadır.

İkinci kuşak yüzeyi ise baklava dilimi şeklindeki geometrik motiflerle tezyin edilmiştir. Baklava dilimlerinin yüzeyinde altı yapraklı çiçeğin iki ucuna işlenmiş yarım palmetler

görülür. Baklava dilimlerinin iki ucuna da üç dilimli palmetler yerleştirilmiştir. Bu kompozisyonda altı yapraklı çiçeğin merkezine ve üç dilimli palmetlerin ucuna çakılmış yuvarlak başlı çiviler dikkati çekmektedir. Baklava dilimi motif tavanın tüm kenarlarında dörder defa birbirini takip eder şekilde uygulanmıştır.

Tavanda, kenarlardan merkeze doğru, birinci ve ikinci kuşaklar aynı düzlemde yer almaktadır. İkinci kuşaktan sonra içbükey bir kuşakla yaklaşık 4 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan yüzeyi, üstü zikzaklı çizgilerle hareketlendirilmiş çitaların çakılmasıyla meydana gelen dikdörtgen ve kare alanlara bölümlendirilmiştir. Bu alanın merkezinde ise göbek yer almaktadır.



Çizim 158: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Kuşak Bezemesi Detayı



Fotoğraf 468: Bulbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Kuşak Bezemesi Detayı

Göbek dışbükey bir daire formundadır. Yüzeyi, zemini yüzeysel döşeme tekniğinde deri ile kaplandıktan sonra, taç yaprağı dilimlendirilerek çarkıfelek biçiminde dizilmiş dokuz adet basit çiçekle süslenmiştir. Göbek kenar çerçevesinde ise içbükey olarak düzenlenen, üzerinde düz ve ters su damlası şeklinde oyuklar bulunan ahşap parçalar dikkati çekmektedir. Göbeğin merkezine dövme demirden yapılmış, üzerinde üçgen oyuklar bulunan bir askılık yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 469: Bulbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Göbek Detayı



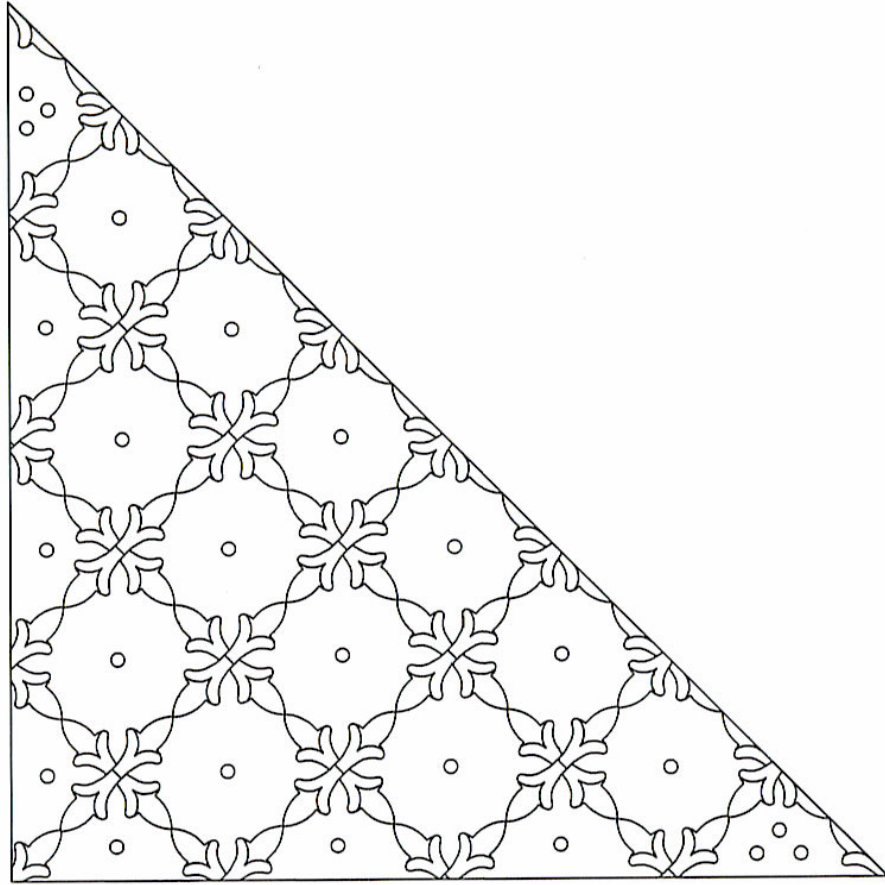
Çizim 159: Bulbülleri Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Göbek Detayı

Kare alanın dört köşesi de çıtalarla pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların içerisi, zemin yüzeysel döşeme tekniğinde deri ile kaplandıktan sonra kabaca haç biçiminde düzenlenmiş üç dilimli palmetlerin yatay ve dikey eksenlere çakılmasıyla kasetlenerek bölümlendirilmiştir. Aralarda kalan yüzeylerin merkezine çiviler çakılarak bezeme tamamlanmıştır. Tavanın tüm köşelerinde aynı süsleme tekrarlanmıştır.

Tavanın kuzey ve güney kısımları 12 cm genişliğinde, yüzeyi süslemeli bir kiriş ile ayrılmaktadır. Kirişin iki ucunda yer alan içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyinde konsolların arasına yerleştirilmiş, 6.5 cm genişliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ve ortası zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş silme görülmektedir.



Fotoğraf 470: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Üçgen Köşelik Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 160: Bülbüller Evi Tavanı, Kuzey Bölümü, Üçgen Köşelik Detayı



Fotoğraf 471: Bülbüller Evi Tavanı, Kiriş Detayı

Tavanın güney kısmında ise yine aynı şekilde bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan

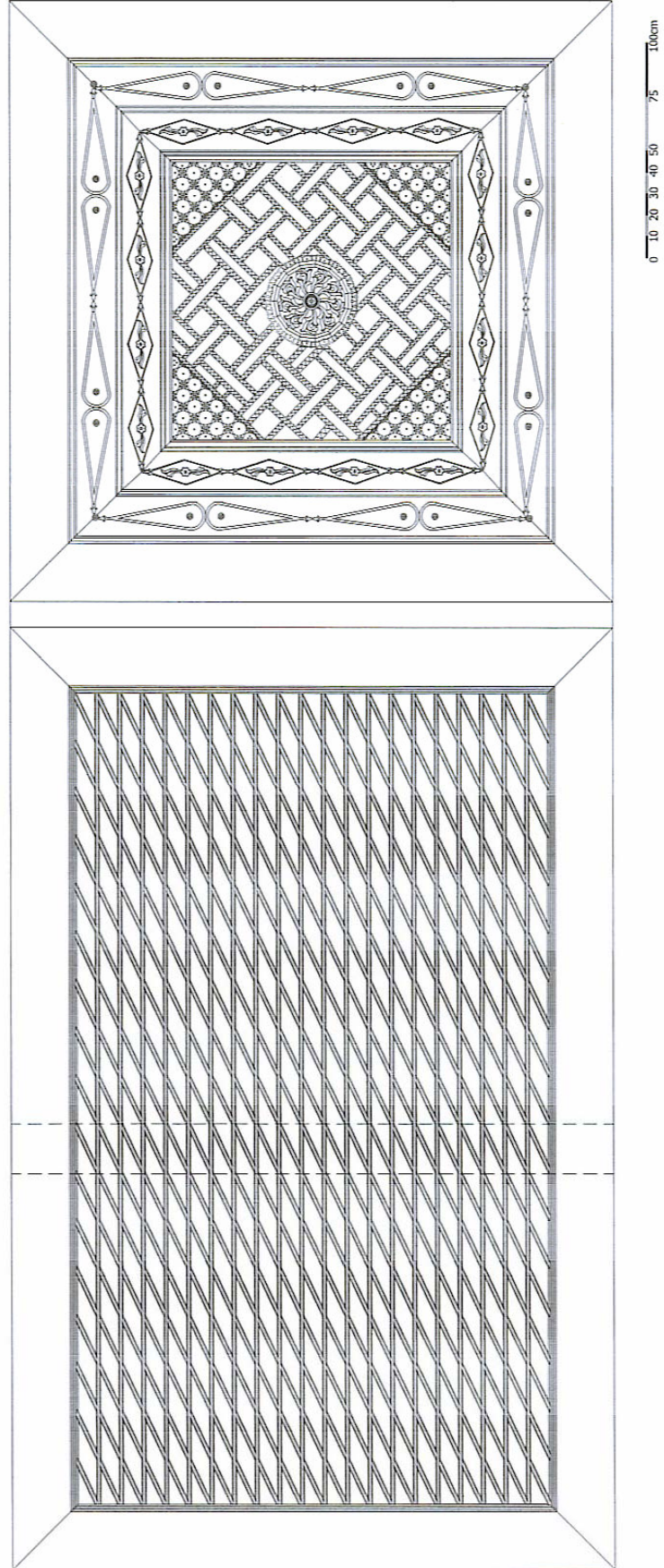


Fotoğraf 472: Bülbüller Evi Tavanı, Güney Bölümü,

silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtanın çevrelediği tavan yüzeyi kademesiz ve sade olarak düzenlenmiş olup yine çıtalarla baklava dilimi şeklinde bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 473: Bülbüller Evi Tavanı, Güney Bölümü, Koridorda Kalan Kısım



Çizim 161: Bülbüller Evi Tavanı

3.20. GARİP KOCAOĞLU EVİ

Katolog No: 20

Evin Adı: Garip Kocaoğlu Evi

Bulunduğu yer: Ahmetpaşa Mahallesi, Pulur Sokak, No:101

İnşa Tarihi: 20. yy ikinci çeyreği (?)

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 162-166

Fotoğraf No: 474-482

Genel Tanımı: Garip Kocaoğlu Evi ahşap çatkılı, kerpiç dolgulu ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. Ev, bitişik düzende yapılmış örneklerden olup iki sokağın birleştiği köşe başındadır. Katologda yer alan diğer evlerden farklı olarak bu eve çift kanatlı ahşap bir kapı ile sokaktan direkt girilmektedir. Sokakla arasında bir geçiş mekanı olarak avlu bulunmamaktadır. Ev plan özelliklerini koruyamamış, bir çok değişiklik geçirmiştir. Cepheye balkon yapılmış, pencereler büyütülmüş, düz toprak dam üzerine kırma çatı yapılmış, odaların büyüklüğü değiştirilmiş, ilave bölme elemanları ile koridor gibi mekanlar eklenmiştir. Tarihlendirilmesinde güçlük çekilen ikinci ev olan Garip Kocaoğlu evinin yapısal özellikleri dikkate alınarak inşası Bülbüller Evinde olduğu gibi 20. yy ikinci çeyreğine tarihlendirilmiştir.



Fotoğraf 474: Garip Kocaoğlu Evinin Güneydoğudan Görünüşü

Katoloğa dahil ettiğimiz tavan üst katta yer almaktadır. Doğu-batı doğrultusunda konumlanan oda, doğu yönde zemin kat duvarından yaklaşık 100 cm dışarı sokağa

doğru bindirme yapılarak hem büyüklük hem de görüş açısı bakımından genişletilmiştir. Oda doğu ve güney cephesinde yer alan birer pencere ile aydınlatılmıştır. Ancak, pencereler sonradan yapılan onarımlarda büyütülmüştür. Oda 266 x 660 cm ölçülerinde olup, batı tarafında yer alan aşağıseki niteliğindeki 124 cm'lik kısmı ahşap doğramalarla bölünerek koridor yapılmıştır. Bu nedenle oturma odası olarak kullanılan mekanın uzunluğu 536 cm'dir.



Fotoğraf 475: Garip Kocaoglu Evi Tavanı

Tavan, oldukça sağlam bir vaziyette günümüze ulaşabilmiştir. İki kademeli ve üç kuşaklı olarak planlanmıştır. Tavanda aynı düzlemde yer alan iki bezeme kuşağından sonra çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra üçüncü bir bezeme kuşağı iç tavanı hem çevrelemekte hem de farklı ebatlarda iki bezeme yüzeyine ayırmaktadır. Doğu taraftaki dikdörtgen alan tutmaçlı olarak bezenmiş ve merkezine de küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Batı tarafta kalan dikdörtgen alan ise çıtalarla kare alanlara bölünmüştür. Tavanın oluşumunda ahşabın dışında başka malzeme kullanılmamıştır. Ancak evde yapılan onarımlar sırasında ahşap tavan beyaz renkte yağlı boya ile

boyanmıştır. Tavan bezemesinde metot olarak oyma, çakma, ajur ve kazıma tekniklerinin uygulandığı görülür.

Tavan, hemen duvar bitiminden başlayan, bezeme yapılmaksızın düz bırakılmış birinci kuşakla çevrelenmiştir. Burada tavana geçiş için kullanılan bağdadiler yapılmamıştır. Birinci ve ikinci kuşaklar aynı düzlemde yer almakta olup aralarında bulunan 4 cm genişliğinde silmeli çıtalarla birbirlerinden ayrılmışlardır.

İkinci kuşak yüzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli birer mekik bezemesi işlenmiştir. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Mekiklerin içlerine ise altı yapraklı çiçek ucuna eklenen üç dilimli palmetler yerleştirilmiştir. Oluşan kompozisyon tavanın kısa kenarlarında ikişer, uzun kenarlarında ise dörder defa uygulanmıştır. İkinci kuşak 2.5 cm genişliğinde kaval silmeli bir çıta ile son bulmaktadır.

İkinci kuşaktan sonra tavan yüzeyine dik olarak yaklaşık 8 cm'lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme altında, aralarında iki baklava dilimi olacak biçimde dizilen basit yapraklar bezemeyi oluşturan motifler olarak dikkati çeker.

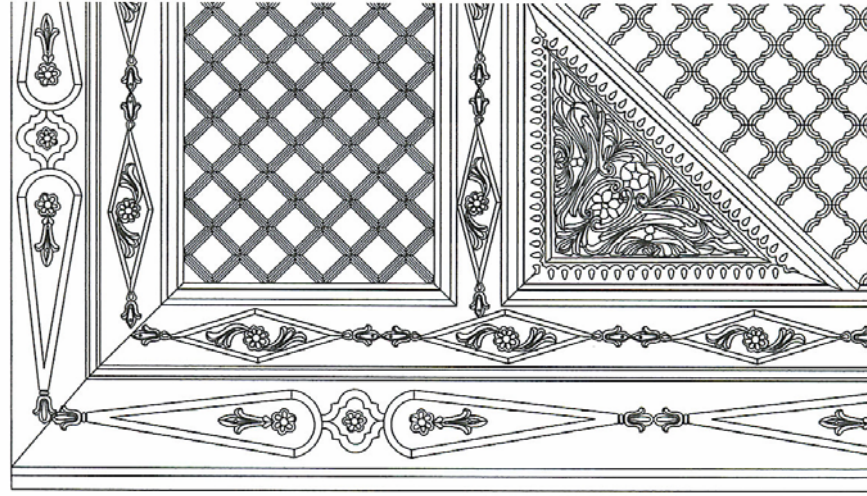


Fotoğraf 476: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Çökertme Alnında Yer Alan Bezeme

Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavan baklava dilimli üçüncü kuşak ile çevrelenmiş ve aynı zamanda da farklı büyüklükte iki bezeme yüzeyine ayrılmıştır.

Üçüncü kuşak bezemesinde, yüzeyi sekiz yapraklı çiçeğin iki ucuna işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiş baklava dilimleri görülür. Baklava dilimlerinin iki ucuna da üç dilimli palmetler yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında dört, uzun kenarlarında ise dokuz defa birbirini takip eder şekilde uygulanmıştır.

Üçüncü kuşakla sınırlandırılan bezeme alanlarından batıda odanın girişinde yer alan küçük dikdörtgen yüzey çıtaların birbirine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla bölümlendirilmiştir.



0 10 20 30 40 50cm

Çizim 162: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Bezeme Detayları



Fotoğraf 477: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Bezeme Detayları

Odanın doğusunda yer alan büyük dikdörtgen yüzey ise düz ve ters biçimde C kıvrımı oluşturacak şekilde düzenlenmiş çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir. Merkeze ise daire formunda, bitkisel bezemeli küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek süslemesinde çarkıfelek biçiminde dizilmiş akantüs yaprakları görülür. Yaprak demetlerinin aralarına altı yapraklı çiçek motifi çakılmıştır. Dışbükey olarak dilimlendirilmiş yüzeyi oyulu ahşap parçalar göbeği çerçevelemektedir.

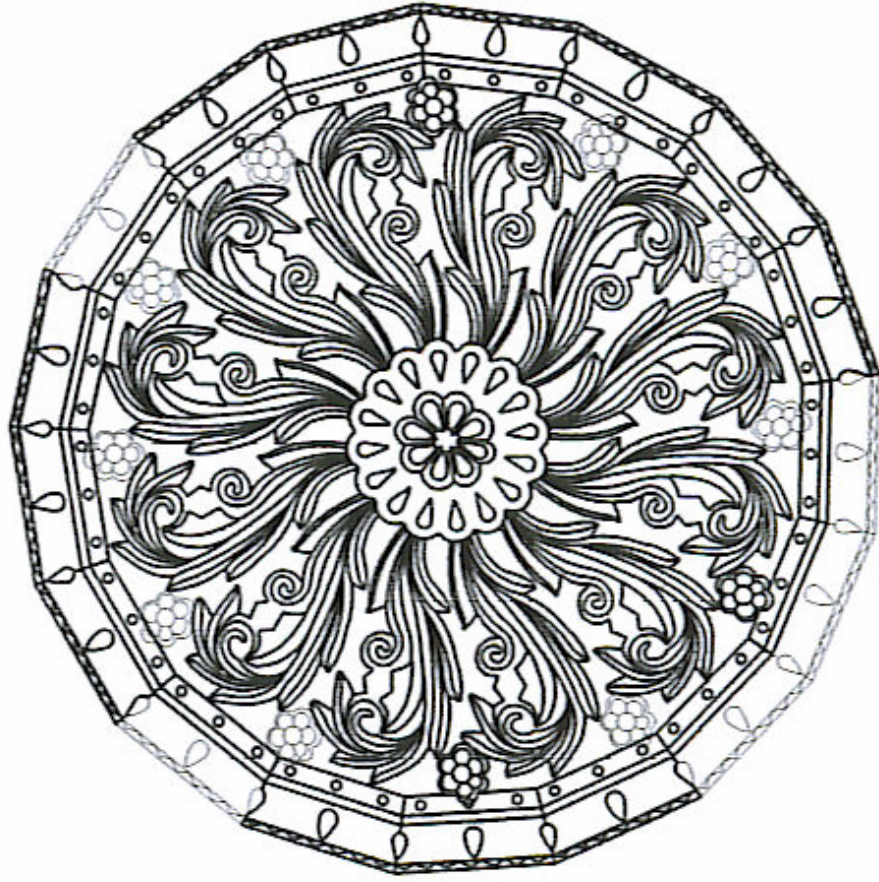


Fotoğraf 478: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Göbek ve İç Tavan Yüzeyi Bezemesi

Büyük dikdörtgen alanın dört köşesi de çıtalarla pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların içerisine elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel motifler çivilerle çakılarak monte edilmiştir. Çapraz karşılıklı köşelerde, birbirinin aynı olacak şekilde iki farklı bezeme motifi uygulanmıştır.



Fotoğraf 479: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Göbek Detayı



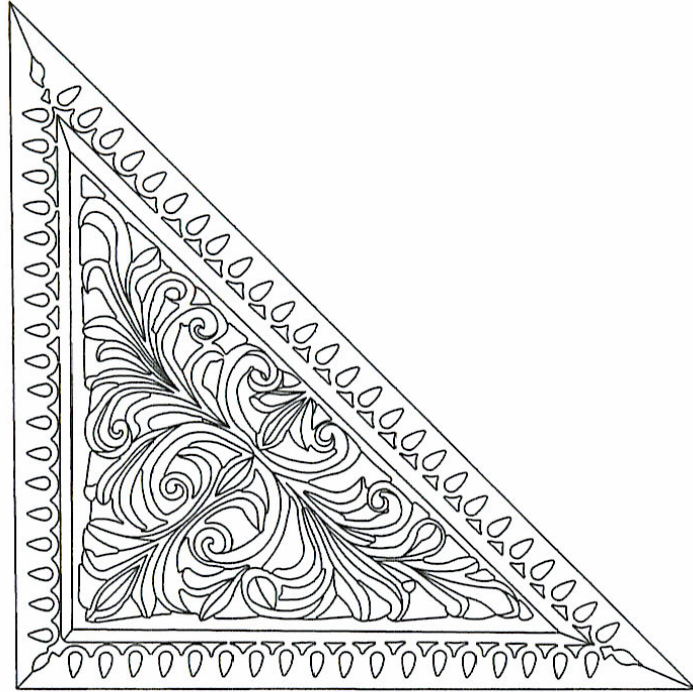
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 163: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Göbek Detayı

Güneydoğu ve kuzeybatı köşelerde yer alan üçgen yüzeyler, dikey eksende düz ve ters C kıvrımı yapan saplara bağlanan yaprak uçları düğmelenmiş kenger yapraklarıyla bezenmiştir. Dikey eksen beş dilimli palmetle vurgulanmıştır. Üçgen yüzeyin çevresi ahşap üzerine oyulmuş damla motifleriyle çerçevelenmiştir.



Fotoğraf 480: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşelik Detayı



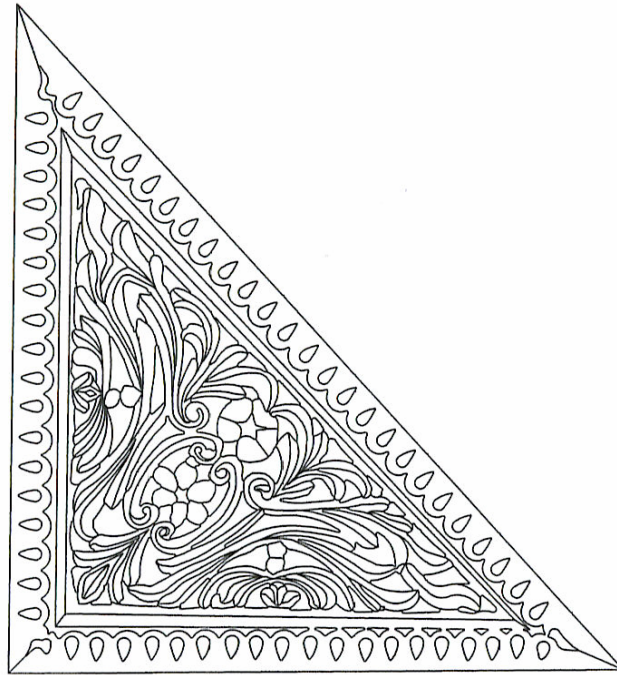
0 5 10 15 20 25cm

Çizim 164: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşelik Detayı

Güneybatı ve kuzeydoğu köşelerde yer alan üçgen yüzeyler ise dikey eksene yerleştirilen düz ve ters C kıvrımları içine işlenmiş altı yapraklı çiçek ve kenarları dolduran kenger yaprakları ile bezenmiştir. Düz ve ters C kıvrımı yapan şeklin alt kısmına beş köşeli yıldız, üst kısmına ise beş dilimli palmet motifi yapılmıştır. Üçgen yüzeyin çevresi ahşap üzerine oyulmuş damla motifleriyle çerçevelenmiştir.



Fotoğraf 481: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşelik Detayı



0 5 10 15 20 25cm

Çizim 165: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşelik Detayı

Odanın batısında kalan ve ahşap doğramalarla bölünerek koridor olarak kullanılan 124 cm genişliğindeki dikdörtgen biçimli bölümün tavanında ise çıtaların iç içe baklava dilimleri oluşturacak şekilde çakılmasıyla elde edilen geometrik bir kompozisyon görülmektedir. Bu kompozisyonun merkezinde, yüzeyi sekiz yapraklı çiçeğin çevresine dizilmiş üç ve beş dilimli palmetlerle süslenmiş bir baklava dilimi pano yer almaktadır. Bu panonun iki ucuna yine üç dilimli palmetler çakılarak süsleme tamamlanmıştır.



Fotoğraf 482: Garip Kocaoğlu Evi Tavanı, Koridor Bölümü



Çizim 166: Garip Kocaoğlu Evi, Oda Tavanı

3.21. SANCAKTAR EVİ

Katolog No: 21

Evin Adı: Sancaktar Evi

Bulunduğu yer: Hacı Osman Mescidi Mahallesi, Sancaktar Sokak,

İnşa Tarihi: 20.yy ilk çeyreği

Yapan Usta: Bilinmiyor

Çizim No: 167-170

Fotoğraf No: 483-514

Genel Tanımı: Sancaktar Evi, cumhuriyetin ilk yıllarında¹¹¹ inşa edilmiş olup mekan organizasyonu ve cephe düzenlemesi olarak Geleneksek Divriği Konut Mimarisinden farklı, yenilikçi bir çizgi sergilemektedir. Divriği’de ilk balkon örneğinin denendiği yapı ahşap çatkı arası kerpiç dolgu sistemiyle üç katlı olarak yapılmıştır. Avlu içinde yer alan yapı Sancaktar Sokak ile Esat Bey Caddesinin kesiştiği köşe başında bulunan parsel üzerindedir. Sınırlı bir alanda inşa edilmiş olan yapının diğer evlerde olduğu gibi ayazı ve geniş bir bahçesi yoktur.



Fotoğraf 483: Sancaktar Evi Kuzey Cepheden Görünüş

Kanatlı sade bir kapı ile girilen avlunun doğusunda yazodası, kışodası ve depoyu içine alan zemin + bir ara kattan oluşan kütle, güneyinde at örtmesi, ahır ve üst kata çıkan merdiven ile zemin + iki kattan oluşan kütle konumlanmıştır.

¹¹¹ Necdet Sakaoğlu, *Divriği’de Ev...*, s.129

İki katlı olan bölümde küçük bir giriş holünün güneyinde kışodası, kuzeyinde ise depo olarak kullanılan bir mekan bulunmaktadır. Girişin karşısında bulunan ahşap merdivenle yarım kat çıkılarak deponun üzerinde yer alan yaz odasına ulaşılmaktadır.

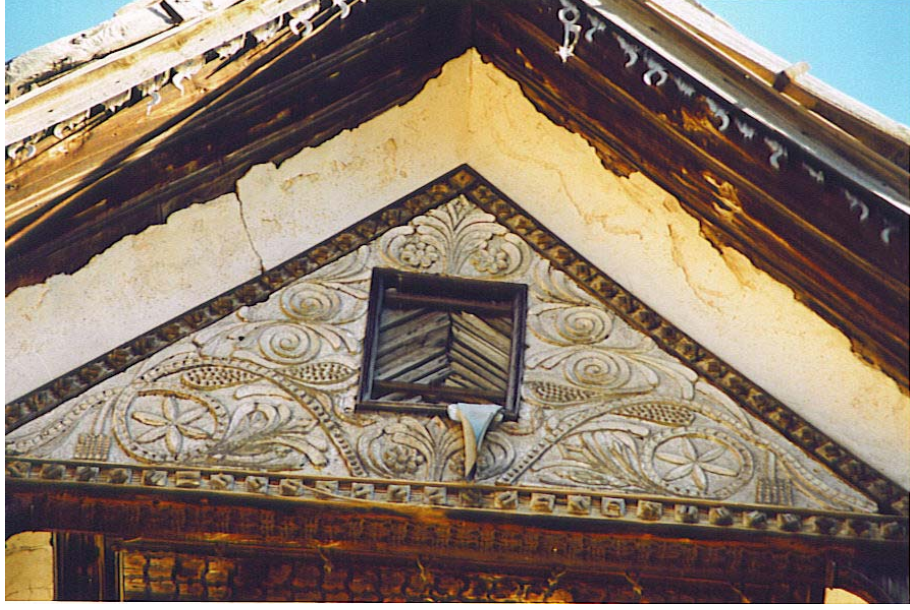
Avludan birinci kata çıkan tek kollu ahşap merdivenin başlangıcında geniş taş bir merdiven sahanlığı ve binek taşı bulunmaktadır. Merdivenle dikdörtgen biçimli geniş bir sofaya ulaşılmaktadır. Zemini sal taşı döşeli olan bu mekanın doğusuna kışodası, batısına yazodası ve güneyine de yıldız köşküne çıkışı sağlayan merdiven yerleştirilmiştir. Sofanın kuzeyindeki kapıdan ise iki katlı bölümün holü ile bağlantı kurulmuştur.



Fotoğraf 484: Sancaktar Evi, Üç Katlı Bölümün Kuzey Cepheden Görünüşü

Yıldız köşkü 20. yy başlarında inşa edilen diğer konaklar gibi (Abdullah Paşa, Erçokluzade) binanın üzerine tam bir üçüncü kat oluşturacak şekilde konumlandırılmıştır. Yıldız köşkünün kuzey cephesinde bağdadi bir dip bindirmeliği

üzerine üçgen alınlıklı saçakla inşa edilen balkon Divriği’de ilk balkon denemesidir¹¹². Alınlık yüzeyinde görülen malakari tekniğinde yapılmış alçı bezeme son derece dikkat çekicidir. Alınlığın ortasında ahşap çerçeveli bir kitabelik bulunmakla birlikte kitabeye ilişkin bilgi elde edilememiştir.



Fotoğraf 485: Sancaktar Evi, Balkon alınlığında Yer Alan Bezeme

Sancaktar Konağı Divriği Kaymakamlığınca satın alınarak çocuk kütüphanesi olarak kullanılmak üzere restore ettirilmiştir. Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunca rölöve ve restorasyon projesi onaylanan taşınmazda restorasyon çalışmaları devam etmektedir¹¹³.

¹¹² Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev...**, s.129

¹¹³ KKTVKBKM Arşivinde 58.01/92 no ile kayıtlı dosyadan öğrenilmiştir..



Fotoğraf 486: Sancaktar Evi, Restorasyon Çalışmaları Büyük Oranda Tamamlanmış



Fotoğraf 487: Sancaktar Evi, Restorasyon Çalışmaları Büyük Oranda Tamamlanmış

3.21.1. Sancaktar Evi Zemin Kat Kışodası Tavanı

İki katlı bölümün zemin katında yer alan kışodası kuzey-güney doğrultusunda konumlanmış, kareye yakın dikdörtgen planlı bir mekandır. Oda 493 x 600 cm ölçülerinde olup batı cephesinde yer alan ve at örtmesine açılan üç adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Kışodasında aşağıseki, kilimüstü, nimseki gibi bölümler ile dolap, sedir, çiçeklik, ocak, lambalık, suluk gibi geleneksel iç mekan öğelerine yer verilmiştir. Zeminde kot ve malzeme farkları, tavanda ise kirişler ve bezeme özellikleri ile bölümler birbirinden ayrılmaktadır. Ayrıca kirişleri taşıyan cumbalı dikmeler ve dikme aralarında yer alan ahşap korkuluklar da bu ayrımı belirginleştirmektedir.



Fotoğraf 488: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodasının İçten Görünüşü

Aşağıseki, girişin hemen önünde yer almakta olup doğu-batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen biçimli bir bölümdür. Zemini sal taşı kaplıdır ve tavanı düz çitalıdır. Aşağısekinin kuzey duvarına alçı bir çiçeklik ile çiçekliğin iki yanında gömme dolaplar yer almaktadır. Aşağısekinin güneyinde kilimüstü ve nimseki bölümleri kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiştir.

Aşağısekiden iki basamakla çıkılan nimseki, odanın batı tarafında kilimüstü boyunca devam eden bir bölümdür. Aşağıseki ile arasında 45 cm kot farkı bulunan bölümün zemini ahşap döşemedir. Bu bölümün güney duvarına içinde yunmalık bulunan ahşap

bir dolap, batı duvarına ise üç adet şevli pencere yerleştirilmiştir. Nimseki tavanı, düz ve çıtalı olarak planlanmış, bezeme yapılmaksızın sade biçimde bırakılmıştır.



Fotoğraf 489: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodasında Nimseki Bölümünde Yer Alan Dolap

Kilimüstü, kışodasındaki esas oturma alanı olup buraya yine aşağıssekiden bir basamakla çıkılmaktadır. Bu iki bölümün zemin kotları arasında 10 cm fark vardır. Zemini ahşap döşeme olan kilimüstünde güney ve doğu duvarlarının önüne boydan boya yaklaşık 20 cm yüksekliğinde ahşap sedir yerleştirilmiştir. Güney duvarının ortasında ise alçı bir ocak bulunmaktadır. Kilimüstünün tavanı iki kuşaklı ve düz planlanmış olup, merkezinde küçük bir göbeğin yer aldığı ve dikdörtgen yüzeyin köşelerinin pahlanarak üçgen bezeme alanlarının oluşturulduğu düzenleme görülmektedir. Göbek ve köşelikler dışında kalan tüm iç tavan yüzeyi tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşapla birlikte kumaş kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak oyma, çakma teknikleriyle birlikte kumaş kısımlarda da yüzeysel döşeme tekniğinin uygulandığı görülmektedir.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan itibaren iki adet bezeme kuşağı iç tavan yüzeyini sınırlandırmaktadır. Kuşak yüzeyleri, aralarında bulunan silmeli çıtalarla birbirinden ayrılmaktadır.



Fotoğraf 490: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı



Fotoğraf 491: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı, Kuşak Bezemeleri

Tavanda en dıştan merkeze doğru birinci kuşak yzeyinde, dilimli küçük bir kartuşun iki ucuna üçgen biçimli birer mekik bezemesi işlenmiştir. Mekiklerin ucu üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Oluşan kompozisyon tavanın kısa kenarlarında ikişer, uzun kenarlarında ise üçer defa uygulanmıştır.

İkinci kuşak yzeyi ise baklava dilimi şeklinde geometrik gelerle bezenmiştir. Baklava dilimlerinin yzeyi dört yapraklı ek ucuna işlenmiş yarım palmetlerle süslenmiş ve uçları da üç dilimli küçük palmetlerle sonlandırılmıştır. Bu kompozisyon tavanın kısa kenarlarında beş, uzun kenarlarında ise yedi defa tekrarlanmıştır.

İki adet bezeme kuşağı ile çevrelenen i tavan yzeyi, çıtaların birbirine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla küçük kare alanlara bölümlendirilmiştir. Tavanın merkezine ise daire formunda, bitkisel bezemeli küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek kompozisyonu, merkezdeki rozet etrafına çarkıfelek biçiminde dizilen ve ta yaprağı dilimlenmiş basit yapraklardan oluşmaktadır. Merkezde yer alan rozet bezemesi, yzeyinde su damlası şeklinde oyuklar bulunan 17 yapraklı ekten oluşmaktadır. Göbek dış erevesi tamamen yok olduğundan şekline ilişkin bir şey söylemek mümkün değildir. Ayrıca göbek zemini kahverengi tonlarında bir kumaşla kaplanmıştır. Bu kumaşın renginin aēřabın rengine yakın tonlarda seçilmiş olması süsleme arkasına fon oluşturmak amacıyla değil de göbek tahtalarının birleşim yerlerini gizlemek için kullanıldığını göstermektedir.



Fotoğraf 492: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı, Göbek Detayı

İç tavanın köşeleri çıtalarla pahlanarak üçgen köşelikler oluşturulmuştur. Köşeliklerin içerisine, üzerine oyma tekniğinde bitkisel bezemeler yapılmış tek parça üçgen panolar yerleştirilmiştir. Tavanın çapraz köşelerinde birbirinin aynı olmak üzere iki farklı bitkisel bezeme kompozisyonu uygulanmıştır. Motifler üçgen pano üzerinde kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılmıştır. Ayrıca üçgen pano yüzeyinde bezeme bulunmayan boş kısımlara, çivi çakılarak yapıldığı kanaati uyandıran, küçük küçük oyuklar açılmıştır.

Güneydoğu ve kuzeybatı köşede yer alan üçgen yüzeyler, uzun kenarın ortasından başlayarak dik köşeye doğru uzayan ve ters yürek biçimi oluşturan kenger yaprakları ile bezelidir. Dik köşeye yürek motifinin üzerine doğru beş dilimli palmetle süslenmiştir.



Fotoğraf 493: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı, Güneydoğu ve Kuzeybatı Köşeler, Üçgen Bezeme Detayı

Güneybatı ve kuzeydoğu köşede yer alan üçgen yüzeyler ise hilal biçimli bir bağdan çıkıp iki yana kıvrılan yapraklı dallarla iki kademeli olacak şekilde süslenmiştir.

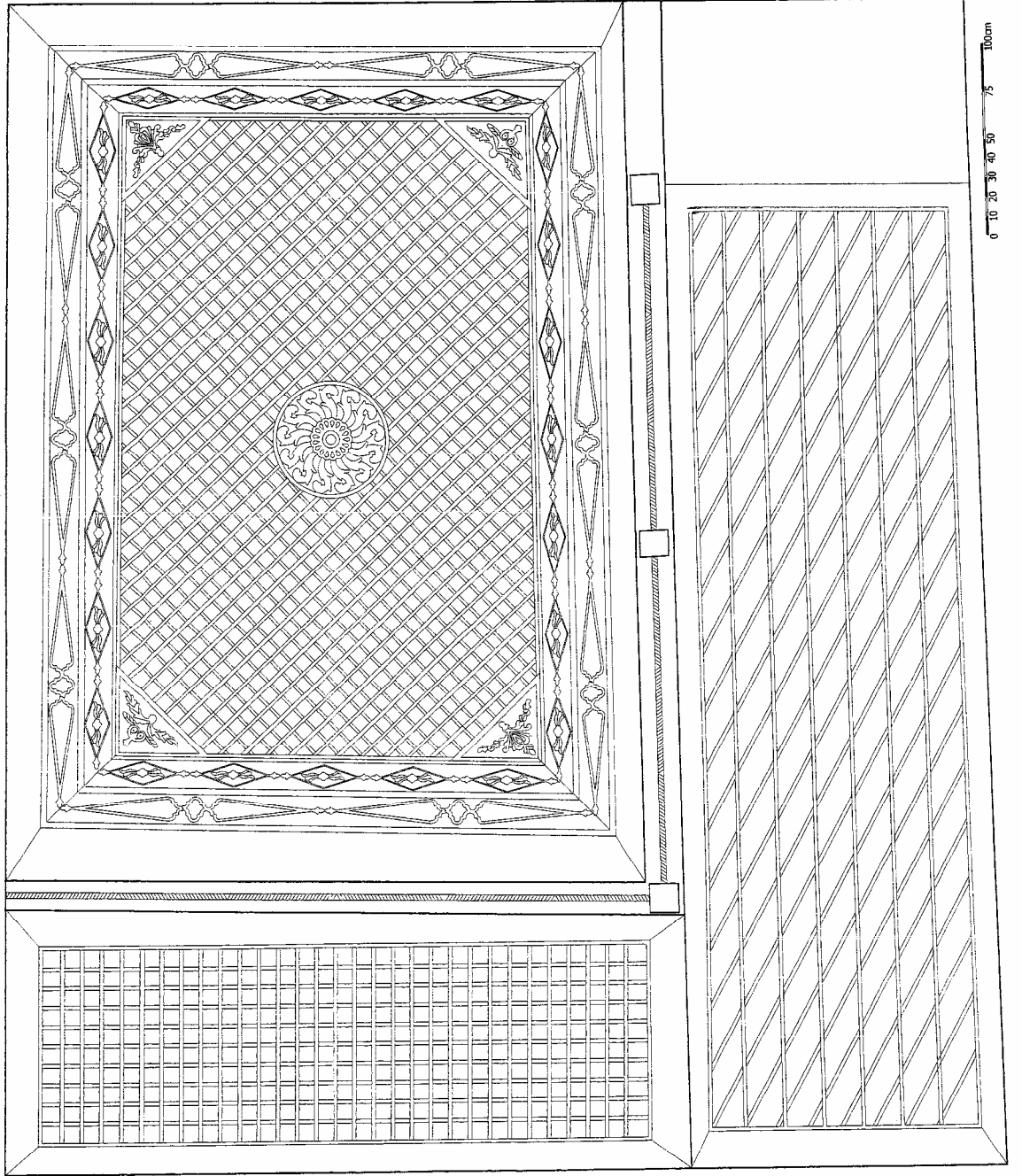


Fotoğraf 494: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodası Tavanı, Güneybatı ve Kuzeydoğu Köşeler, Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 495: Sancaktar Evi, Zemin Kat Kışodasında Aşağıdaki Tavanı

Nimseki ve aşağıseki kısımlarında yine bağıdadi tekniğıindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli çıtalar tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtaların çevrelediğı tavan yüzeyleri kademersiz ve sade olarak düzenlenmiştir. Nimseki bölümünde tavan birbirine açılı olarak çakılan çıtalarla baklava dilimi şeklinde bölümlendirilmiştir. Aşğısekide ise çıtaların birbirine dik açı oluşturacak şekilde çakılmasıyla küçük kare alanlara bölümlendirilmiştir.



Çizim 167: Sancaktar Evi Zemin Kat Kışodası Tavanı (M. Yeğin)

3.21.2. Sancaktar Evi Ara Kat Yazodası Tavanı

Yazodası iki katlı bölümün ara katında yer alan, kuzey-güney doğrultusunda konumlanmış, dikdörtgen planlı bir mekandır. Oda 357 x 559 cm ölçülerinde olup kuzey ve batı cephesinde yer alan üçer adet boy pencere ile aydınlatılmıştır. Ancak kuzey duvarında ortadaki pencere sonradan kapatılmıştır. Oda içinde aşağıseki, kilimüstü, nimseki gibi bölümlere yer verilmemiş, mekan bütün olarak değerlendirilmiş, böylelikle tavan da tüm odayı örtecek şekilde tek parça olarak düzenlenmiştir.

Yazodasında tavandan başka süsleme elemanı olarak güney duvarına alçı çiçeklik ve ahşap gömme dolap yerleştirilmiştir. Gömme dolap içinden holdeki merdiven sahanlığına, oradan da diğer bölümün sofasına ulaşılmaktadır. Kuzey duvarı önüne de boydan boya sabit ahşap sedir konmuştur.



Fotoğraf 496: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı

Tavan iki kademeli ve iki kuşaklı olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Tavanda birinci kuşaktan sonra içbükey bir kuşakla çökertme yapılmıştır. Çökertmeden sonra ikinci bir bezeme kuşağı iç tavanı hem çevrelemekte hem de farklı ebatlarda üç bezeme yüzeyine ayırmaktadır. Yanlarda yer alan küçük dikdörtgen yüzeyler çıtalarla kare alanlara bölünmüştür. Ortadaki dikdörtgen yüzeyin merkezine küçük bir göbek yerleştirilmiş, köşeleri ise pahlanarak üçgen alanlar elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir.

Tavan bezemesinin oluşumunda ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak oyma, çakma, ajur teknikleriyle birlikte kumaş kısımlarda da yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 10 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla kuşatılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmaktadır. Tavanı en dıştan çevreleyen birinci kuşak yüzeyi bezeme yapılmaksızın düz bırakılmıştır.

Birinci kuşaktan sonra yüzeyi bezemesiz içbükey bir kuşakla yaklaşık 8 cm.lik bir çökertme yapılmıştır. Çökertme yapıldıktan sonra ortada kalan iç tavanda, yüzeyi bitkisel bezemeli ikinci kuşak, tavanı çevrelemekte ve aynı zamanda da farklı ebatlarda üç bezeme alanına ayırmaktadır. İkinci kuşak yüzeyini süsleyen motiflerde ise dört yapraklı çiçek ucuna eklenen beş dilimli düz ve ters palmetlerin içbükey olarak kıvrılan sapa bağlanmış yarım palmetlerle çerçevelendiği görülür. Motifler birbirinin tekrarı niteliğinde kısa kenarlarda yedi, uzun kenarlarda ise oniki defa uygulanmıştır.



Fotoğraf 497: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Bezeme Detayı

İç tavanın bölünmesiyle oluşan bezeme yüzeylerinin her birisi kenarları kaval silmeli ortası zikzak şeklinde çizgilerle hareketlendirilmiş zincirli suyolları ile çevrelenmiştir. Yanlarda yer alan küçük dikdörtgen biçimli alanların zemini, süsleme elemanlarının

arkasına fon oluşturacak şekilde kırmızı-siyah tonlarında ebruli bir kumaşla kaplanmıştır. Daha sonra kumaş yüzey üzerine çakılan çıtalarla kare ve dikdörtgen alanlara ayrılmıştır. Kare yüzeylerin içine dört yapraklı çiçek motifi, dikdörtgen yüzeylerin içine ise zikzak şeklinde çıtalar çakılarak bezeme tamamlanmıştır.

Ortada yer alan büyük dikdörtgen alan, kuzey-güney doğrultusunda çakılan zincirli suyolları ile dokuz bölüme ayrılmıştır. Suyolları arasında kalan düz, bezemesiz yüzeyler ise yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları doğu-batı doğrultusunda çakılarak hareketlendirilmiştir.

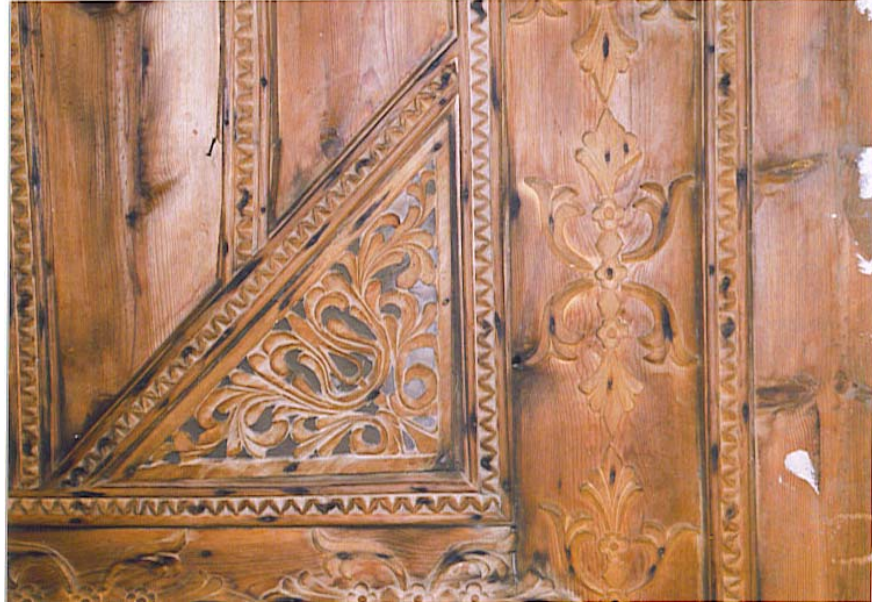
Tavan merkezinde, daire formunda küçük bir göbek dikkati çekmektedir. Göbek süslemesinde merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilmiş dört yapraklı çiçek ucuna eklenmiş beş dilimli palmetler görülür. Süslemenin altına ahşap elemanların rengine yakın bir renkte kumaş döşenmiştir. Burada kumaş döşenmesinin amacı süsleme arkasında fon oluşturmaktan ziyade, göbeği oluşturan ahşapların birleşim noktalarının gizlenmesidir. Göbek kenar çerçevesi içbükey olarak düzenlenen, üzerinde düz ve ters su damlası şeklinde oyuklar bulunan ahşap parçalardan meydana gelmektedir. Göbeğin merkezine ise dövme demirden yapılmış, üzerine geometrik süsleme işlenmiş bir askılık yerleştirilmiştir.



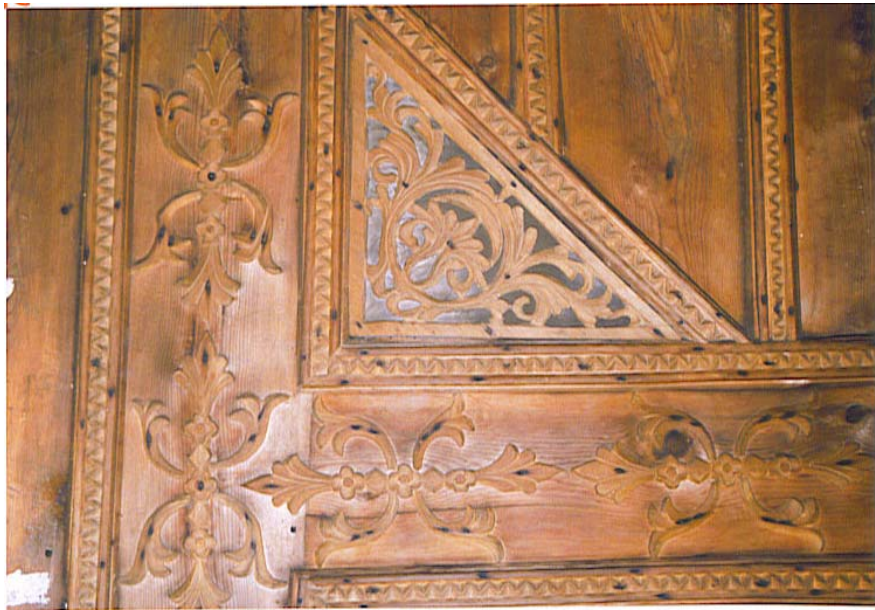
Fotoğraf 498: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

Dikdörtgen tavanın dört köşesi de zincirli suyolu ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların içerisi, zemin renkli kumaşlarla kaplandıktan sonra üzerine ajur tekniğinde tek parça olarak işlenen ahşap motifler çivilerle çakılarak tezyin edilmiştir. Tavanın tüm köşelerinde birbirinden farklı bezeme motifleri uygulanmıştır.

Kuzeydoğu köşede üçgen yüzey, dik köşeden çıkıp iki kenara kıvrılan kenger yapraklarıyla bezenmiştir.



Fotoğraf 499: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı



Fotoğraf 500: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneydoğu köşede üçgen yüzey, dik köşeden çıkıp iki kenara kıvrılan kenger yapraklarının ortada palmet biçimli çiçeği çerçeveleyen oval bir madalyon yaptığı bitkisel kompozisyonla süslenmiştir.



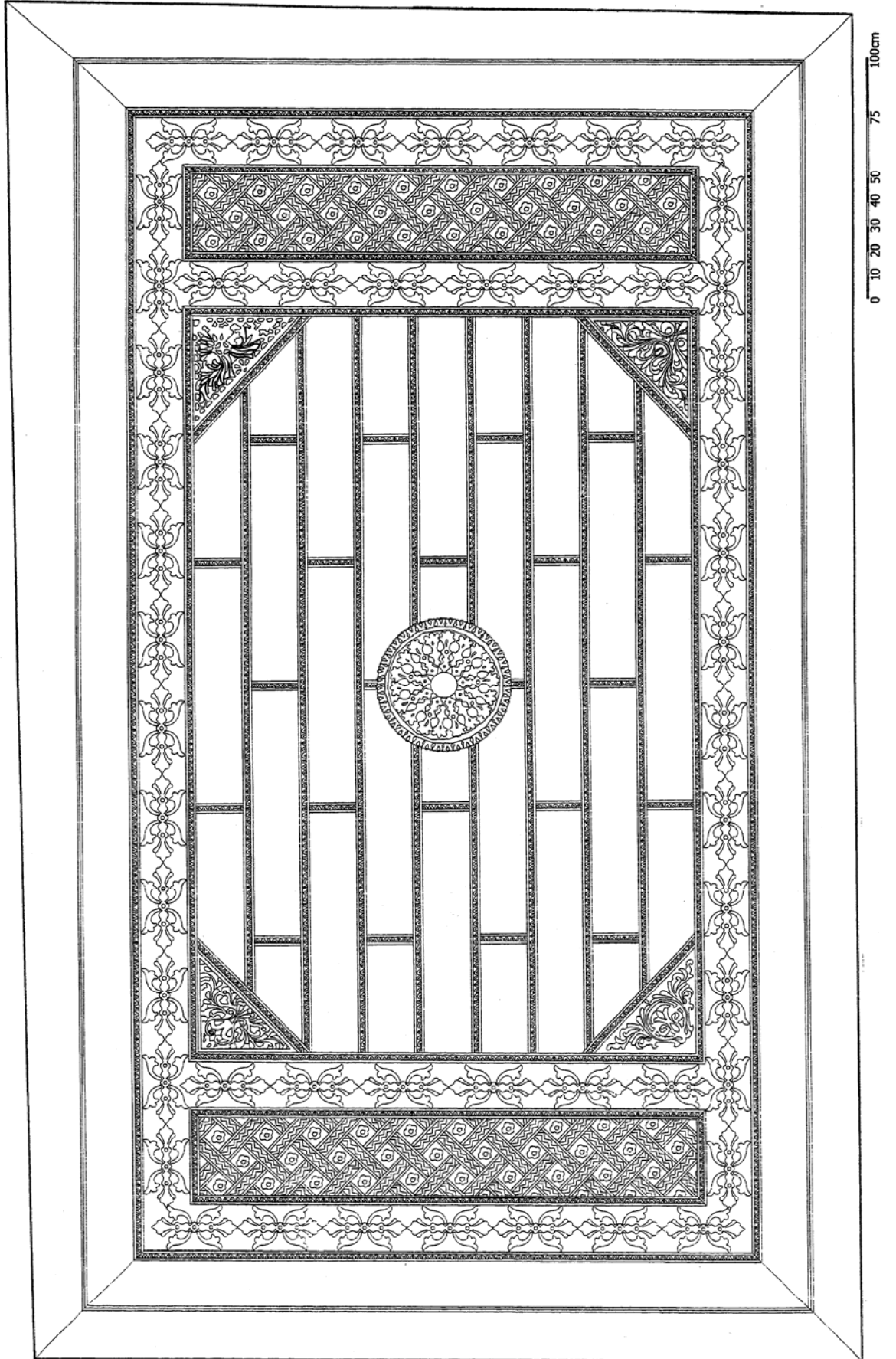
Fotoğraf 501: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeybatı köşede üçgen yüzey dik köşede stilize karanfil çiçeği ve yapraklar oluşturan bitkisel bezemeye süslenmiştir.



Fotoğraf 502: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneybatı köşede ise üçgen yüzey, iki kenara kıvrılan kenger yapraklarının dik köşede yaptığı dairesel bir madalyonla bezenmiştir.



Çizim 168: Sancaktar Evi, Ara Kat Yazodası Tavanı (M. Yeğin)

3.21.3. Sancaktar Evi Birinci Kat Yazodası Tavanı

Zemin + iki kattan meydana gelen kütlenin birinci katında yer alan yazodası doğu-batı doğrultusunda konumlanmış, dikdörtgen biçimli bir mekandır. Aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinden oluşan oda 334 x 673 cm ölçülerinde olup kuzey cephesinde yer alan dört adet boy penceresi ile aydınlatılmıştır. Girişin hemen önünde yer alan aşağısekinin zemini sal taşı döşelidir ve tavanı düz çıtalıdır. Bu bölümde, batı duvarının ortasında alçıdan bir çiçeklik ve çiçekliğin içine de sofaya açılan bir pencere yerleştirilmiştir.



Fotoğraf 503: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodasında Alçı Çiçeklik

Aşağısekiden bir basamakla kilimüstü adı verilen asıl odaya çıkılmaktadır. İki bölümün zemin kotları arasında yaklaşık 10 cm fark bulunmaktadır. Kilimüstünün zemini ahşap döşeme olup, burada kuzey ve doğu duvarlarının önüne L biçiminde sabit ahşap sedir konmuştur. Bu bölümün tavanı ise tek kuşaklı ve düz olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Bezemesiz düz bir kuşakla çevrelenen iç tavanda köşeler pahlanarak üçgen köşelikler elde edilmiş ve içleri bitkisel öğelerle bezenmiştir. Tavan merkezine de küçük bir göbek yerleştirilmiştir.

Tavan bezemesinde ahşabın yanı sıra renkli kumaşlar ve özel başlı çiviler kullanılmıştır. Ayrıca metot olarak ahşap bölümlerde oyma, çakma, kazıma ve ajur teknikleri, kumaş bölümlerde ise yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 504: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı

Tavan, duvarla bağdadinin birleştiği noktada yer alan, duvar yüzeyine paralel çakılmış yaklaşık 8 cm yüksekliğindeki ahşap pervazla çevrelenmiştir. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğinde yapılmış alçı içbükey kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmıştır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra gelen ve iç tavanı çevreleyen kuşağın yüzeyi bezeme yapılmaksızın düz bırakılmıştır.

İkinci kuşağın bitiminde yer alan, kenar kısımları kaval silmeli 6 cm genişliğindeki suyolu, ortada kalan tavan yüzeyini kuşatmakta ve aynı zamanda da iki bölüme ayırmaktadır. Odanın giriş kısmında bulunan birinci bölüm dar tutulmuş olup, tavanın kısa kenarlarına paralel olarak doğu-batı doğrultusunda atılmış iki adet silmeli çıta ile

bölümlendirilmiştir. Çıtalar arasında kalan yüzeyler, bezemesiz sade bir şekilde bırakılmıştır.

İç tavan doğu-batı doğrultusunda çakılan suyolu ile dokuz bölüme ayrılmıştır. Burada suyolları arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları kuzey-güney doğrultusunda çakılmıştır.

Tavan merkezine, daire formunda, dışbükey, küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Göbek süslemesinde, merkezde yüzeyi oyulmuş altı yapraklı çiçek motifi görülmektedir. Bu motifin çevresinde merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilen sapların taşıdığı dört yapraklı çiçekler ile uçlarına eklenmiş üç dilimli palmetler ve palmetlerin de taç yaprak uçlarına eklenen dairesel çıta-üç dilimli palmet-dairesel çıta dizisi kompozisyonu oluşturan parçalardır. Dairelerin içi de yine üç dilimli palmetlerle bezenmiştir. Dış çerçevede ise yan yana dizilmiş, yüzeydekine göre daha kaba üç dilimli palmetler dikkati çekmektedir. Bezemeyi meydana getiren dilimlerden her biri dört yapraklı çiçeğin ortasına çakılan yuvarlak başlı çivilerle göbek yüzeyine monte edilmiştir. Daima aynı motifin aynı noktasına çakılan çiviler de süslemenin etkisini artıracak şekilde kullanılmışlardır. Ayrıca göbek yüzeyi süsleme öğelerinin arkasında fon oluşturacak şekilde kırmızı ve siyah renkte kumaşlarla yüzeysel döşeme tekniğinde kaplanmış olup motif aralarından görünen kumaşın renkleri tavana canlılık katmaktadır.



Fotoğraf 505: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Göbek Detayı

Dikdörtgen tavanın dört köşesi de silmeli suyolu ile pahlanarak üçgen bezeme yüzeyleri oluşturulmuştur. Bu üçgen alanların zeminine döşenen, kırmızı ve siyah renkte kumaşlarla süsleme arkasına fon yapılmıştır. Elde tek parça olarak ajur tekniğinde biçimlendirilen bitkisel ve geometrik motiflerden oluşan kompozisyonlar çivilerle çakılmak suretiyle kumaş kaplı yüzey üzerine monte edilmiştir. Altta kalan kumaş parçaları süsleme aralarından görülebilmektedir. Üçgen köşeleri dolduran ahşap süslemelerin her birinde farklı bir kompozisyon uygulanmıştır. Ayrıca çıtaların yüzeyi üçgen profilli olarak şekillendirilmiştir.

Kuzeybatı köşede üçgen köşelik merkezinde dairesel bir çerçeve içine alınmış sekiz yapraklı çiçek düzenlemesi dikkati çeker. Her bir yaprağın içi üç dilimli palmetle süslenmiştir. Yan köşeleri dolduran yine dairesel bir çerçeve içine alınmış üç dilimli palmetlerle bezeme tamamlanmaktadır.



Fotoğraf 506: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Kuzeybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Güneybatı köşede üçgen köşelik merkezinde dairesel bir çerçeve içine alınmış, birbiri ile geçmeler yapan şeritlerin meydana getirdiği altı yapraklı çiçek düzenlemesi dikkati çeker. Çiçeğin her bir yaprağının içi sekiz köşeli yıldızlarla süslenmiştir. Üçgen yüzeyin yan köşeleri kabaca oval bir şekil oluşturan sapların çerçevelediği iki adet sekiz kollu yıldız ile, dik köşesi ise üç dilimli palmet motifi ile doldurularak kompozisyon tamamlanmıştır.



Fotoğraf 507: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı, Güneybatı Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Kuzeydoğu köşede üçgen yüzey bazıları iç içe spiraller oluşturarak kıvrılan kenger yapraklarıyla bezenmiştir. Asimetrik bir şekilde işlenen kompozisyonda her bir köşe yüzeye göre farklı kıvrımlar yapan yapraklarla doldurulmuştur. Yaprak yüzeylerinde kazıma yöntemiyle dilimlendirmeler yapılarak süslemenin daha zengin görünmesi sağlanmıştır.



Fotoğraf 508: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı Kuzeydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

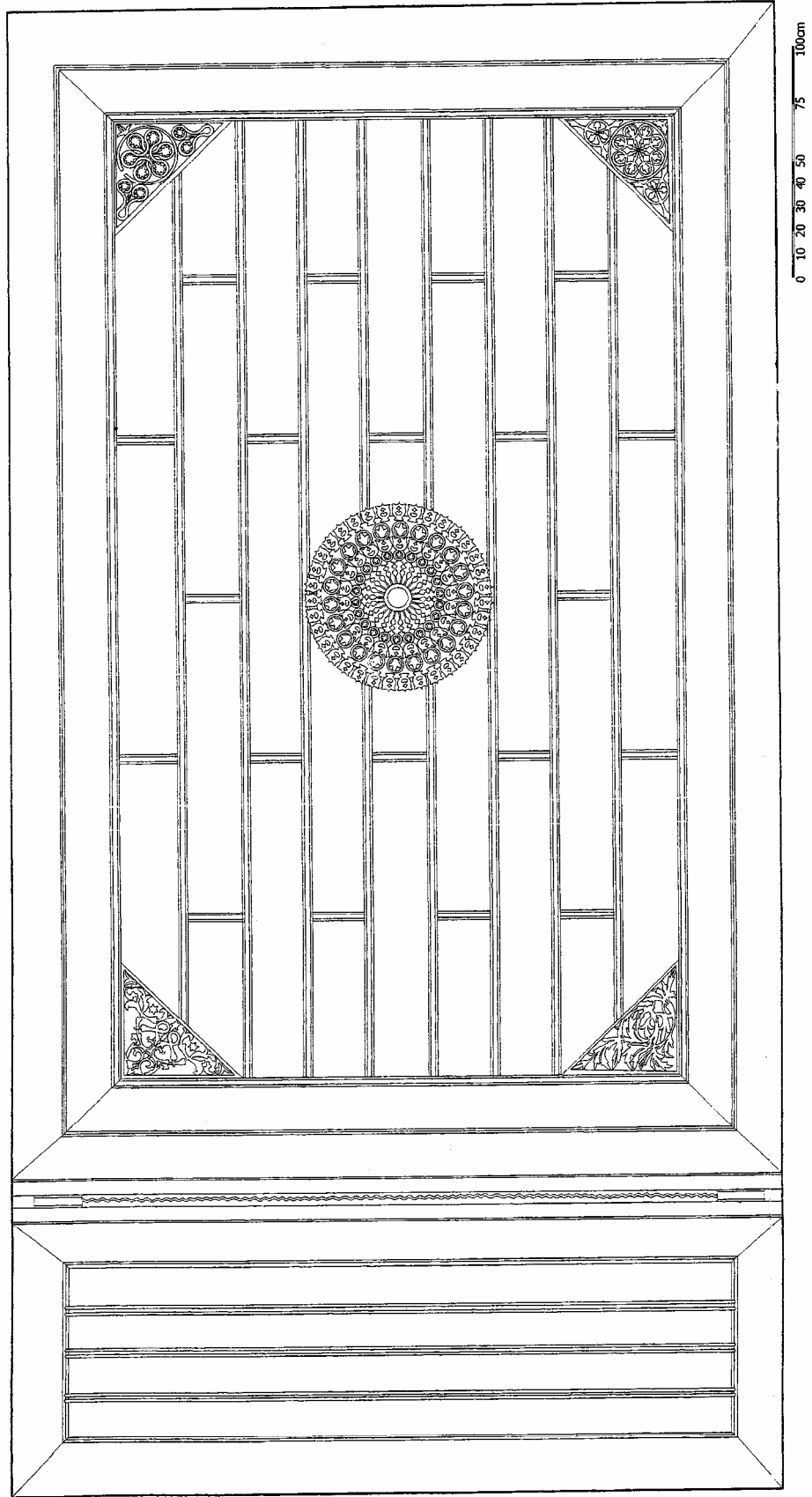
Güneydoğu köşede bulunan üçgen köşelikte ise yüzey, ortada yarım daire yapacak şekilde düzenlenmiş kıvrım dallarla süslenmiştir. Ara boşluklarda yer yer altı köşeli yıldız motifi görülür.



Fotoğraf 509: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı Güneydoğu Köşe Üçgen Bezeme Detayı

Girişte yer alan aşağıseki tavanı işlevine uygun biçimde bezeme yapılmadan sade düzenlenmiştir. Tavan kuşaksız ve düz olarak planlanmış olup içbükey bağdadi kuşaktan sonra silmeli bir çıta tavan yüzeyini çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra tavan yüzeyi kuzey-güney doğrultusunda çakılan silmeli çitalarla dört bölüme ayrılmış olup bölümlerin yüzeyi bezemesiz bırakılmıştır.

Aşağıseki ve kilimüstü bölümlerinin tavan yüzeyinde de ayrılmasını sağlayan 18 cm genişliğindeki ahşap kiriş altına da bezeme yapılmıştır. Kirişin iki ucunda yer alan içbükey konsollarla duvardan kirişe geçiş sağlanmıştır. Kiriş yüzeyi ise kenar kısımları kaval silmeli ve ortası küçük çitaların zikzak şeklinde uç uca çakılmasıyla hareketlendirilmiş su yolu ile bezenmiştir. Bu suyolunda, zikzak parçalarının altına, zemin kırmızı renkte kumaş kaplanarak fon yapılmıştır.



Çizim 169: Sancaktar Evi, Birinci Kat Yazodası Tavanı (M. Yeğin)

3.21.4. Sancaktar Evi Yıldız Köşkü Tavanı

Zemin + iki kattan meydana gelen kütlenin ikinci katında yer alan yıldız köşkü binanın üzerine tam bir kat oluşturacak şekilde doğu-batı doğrultusunda konumlanmış, dikdörtgen biçimli bir mekandır. 372 x 665 cm ölçülerinde ki yıldız köşkü batı ve kuzey cephelerde ikişer adet kemerli boy pencere ile aydınlatılmıştır. Yıldız köşkünün kuzey cephesine bağdadi bir dip bindirmeliği üzerine üçgen alınlıklı saçakla örtülü 152 x 283 cm ölçülerinde bir balkon eklenmiştir. Alınlık yüzeyinde görülen malakari tekniğinde yapılmış bitkisel motiflerden oluşan alçı bezeme son derece dikkat çekicidir. Alınlığın ortasında ahşap çerçeveli bir kitabelik bulunmakla birlikte kitabeye ilişkin bilgi elde edilememiştir.

Yıldız köşkün tavanı tek kuşaklı ve düz olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Bezemesiz düz bir kuşakla çevrelenen iç tavanda merkeze de küçük bir göbek yerleştirilmiştir. Tavan bezemesinde ahşabın dışında başka bir malzeme kullanılmamış olup metot olarak da oyma ve çakma teknikleri uygulanmıştır.



Fotoğraf 510: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü, İçten Görünüşü



Fotoğraf 511: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü Tavanı

Bağdadi tekniğinde yapılmış, içbükey alçı kuşakla duvardan tavana geçiş sağlanmıştır. Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Bu çıtadan sonra gelen ve iç tavanı çevreleyen kuşağın yüzeyi bezeme yapılmaksızın düz bırakılmıştır.

İç tavan doğu-batı doğrultusunda çakılan suyolu ile 13 bölüme ayrılmıştır. Burada suyolları arasında kalan uzun yüzeylerin monotonluğunu kırmak için aralara yer yer aynı suyollarının daha küçük parçaları kuzey-güney doğrultusunda çakılmıştır.

Göbek iç tavanın merkezine yerleştirilmiş olup dışbükey, daire formundadır. Göbek süslemesinde, merkezden dışa doğru ışınsal biçimde dizilen sapların taşıdığı sümbül biçiminde stilize edilmiş çiçek ile kenarlara doğru düz ve ters C kıvrımlı bezeme dizisi kompozisyonu oluşturmaktadır. Dış çerçevede ise yan yana dizilmiş, yüzeyi oyulu beş dilimli palmetler dikkati çekmektedir.



Fotoğraf 512: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü Tavanı, Göbek Detayı

Yıldız köşkünün önünde yer alan balkonun tavanı da yine tek kuşaklı ve düz olarak planlanmıştır. Duvardan tavana geçiş bağdadilerle sağlanmıştır. Bitkisel öğelerle bezenmiş bir kuşakla çevrelenen iç tavan yüzeyi ise tutmaçlı olarak tezyin edilmiştir.



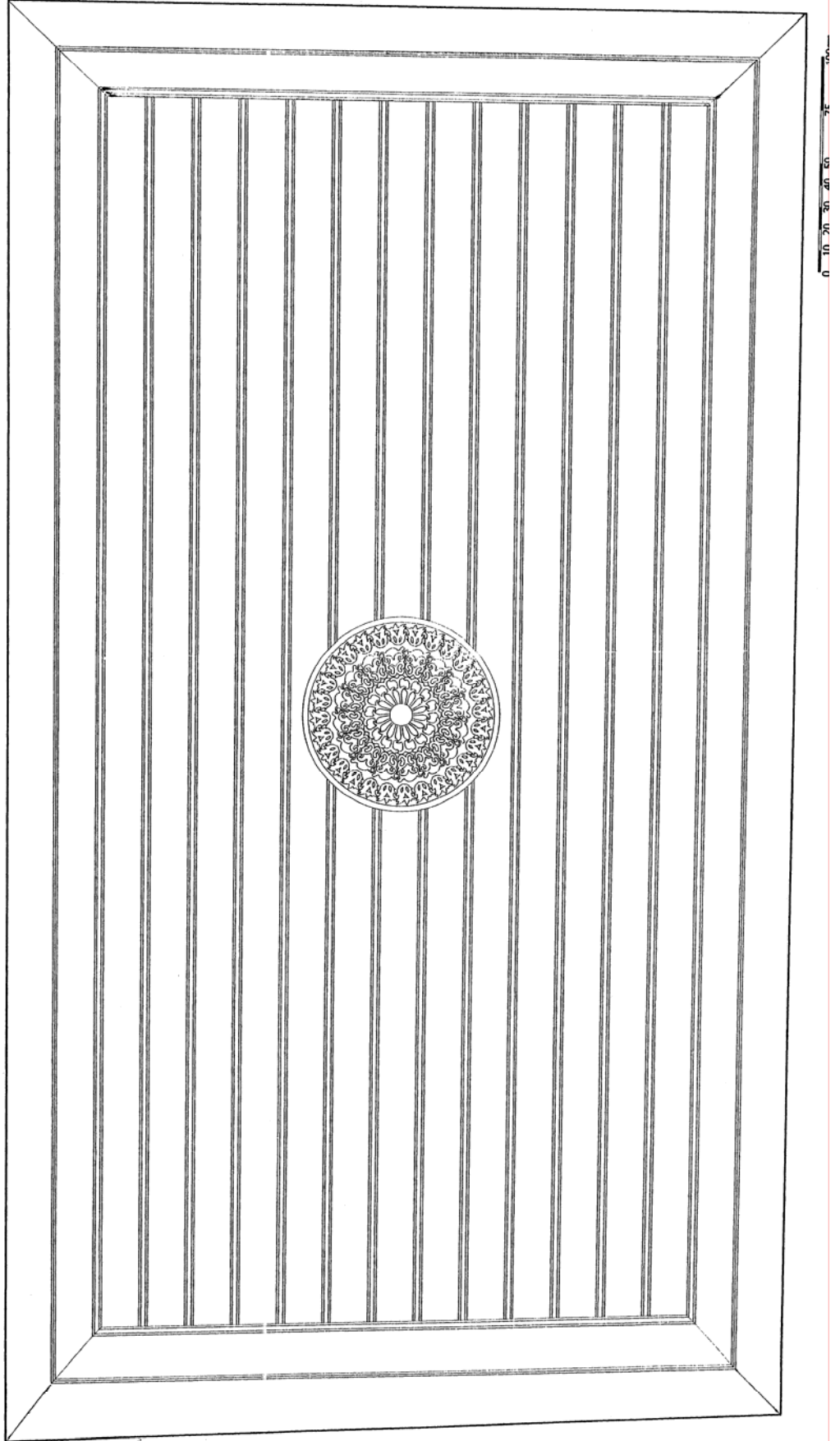
Fotoğraf 513: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü, Balkon Tavanı

Tavan, kirişle bağdadinin birleştiği noktada yer alan, kiriş yüzeyine çakılmış ahşap pervazla kuşatılmıştır. Bu pervaz üzerine iç içe iki baklava diliminden oluşan geometrik öğeler birbirinin tekrarı şeklinde çakılmıştır. Pervazın üzerinden başlayan bağdadi tekniğindeki içbükey alçı kuşakla kiriş yüzeyinden tavana geçiş sağlanmaktadır.

Bağdadi ile ahşap tavanın birleşiminde bulunan silmeli bir çıta tavanı çepeçevre dolaşmaktadır. Silmeli çıtadan sonra gelen ve iç tavan yüzeyini sınırlandıran kuşak yüzeyinde kısa kenarlarda ikişer, uzun kenarlarda ise beşer defa tekrarlanan, dört yapraklı çiçeğin iki ucuna yerleştirilen palmiye yaprakları görülmektedir. Bu kuşak, kenarları kaval silmeli ortasında ise küçük çıta parçalarının zikzak şeklinde birleştirilmesiyle oluşan suyolu ile sonlanmaktadır. Ortada yer alan iç tavan yüzeyi ise düz ve ters biçimde C kıvrımı yapan çıtaların meydana getirdiği küçük kartuşlarla bölümlendirilmiştir.



Fotoğraf 514: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü, Balkon Tavanı



Çizim 170: Sancaktar Evi, Yıldız Köşkü Tavanı (M. Yeğin)

4. DEĞERLENDİRME

4.1. Evler

Katologda yer alan 21 evden sadece birinin, A'yan Ağa Konağı'nın tarihi kesin olarak bilinmektedir. Konağın selamlık bölümünde saçağın bağdadi devirmesinde alçı üzerine sülüs yazı ile H.1254 (1838) tarihi yazılmıştır¹¹⁴. Diğer evlerin ise kitabesi bulunmamaktadır. Bununla birlikte ev sahipleri ile yapılan görüşmelerden, arşiv kayıtlarından ve bazı yazılı kaynaklardan öğrenildiği kadarıyla Deli Osmanağa Evi, Edegil Evi ve Alanlı Evinin 19. yüzyılın ilk çeyreğinde, Mühürdarzâde ve Arıstakzâde evlerinin 19. yüzyıl ortalarında, Topçugil Evi'nin 19. yüzyılın ikinci yarısında; Tırampacıgil Evi'nin 1900'de, Abdullahpaşa Konağı'nın 1902'de, Erçokluzâde Evi'nin 1904-1905'de, Tevrüzlü Konağı'nın I. Dünya Savaşı yıllarında yani 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, Şeyhoğlu ve Muratoğlu evlerinin de yine 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, Sancaktar Evi'nin ise cumhuriyetin ilk yıllarında inşa edildiği öğrenilmiştir.

Kalan yedi evin inşa tarihlerine ilişkin bilgilere ulaşamamıştır. Bu evlerden Recep Tuhutluoğlu Evi'nin yapısal özellikleri evin 19. yy ortalarında inşa edildiği izlenimini vermektedir. Ancak yapının çok fazla tadilat görmüş olması kesin bir fikir beyan etmemize engel olmaktadır. İnşa tarihi bilinmeyen diğer evlerden Ali Kahveci, Şıhıgil, Uzungil, İslamgil evlerinin de yapısal özellikleri göz önünde tutulduğunda yine 19. yüzyıl sonları ile 20. yüzyılın başlarında inşa edilmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Bülbüller ve Garip Kocaoğlu evlerinin ise daha yakın bir dönemde 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde yapılmış olmaları mümkündür.

Evlerden sadece ikisinin ustası kesin olarak bilinmektedir. Abdullah Paşa ve Tevrüzlü konaklarının Ömer Usta tarafından yapılmış olduğu arşiv kayıtlarından ve yazılı kaynaklardan öğrenilmektedir. Yenilikçi bir anlayışla inşa edilmiş olan bu konakların

¹¹⁴ Necdet Sakaoğlu, *Divriği'de Ev ...*, s.70.

çağdaşı olan ve yine yenilikçi anlayışın açık bir şekilde hakim olduğu Erçokluzâde Evi ve Sancaktar Konağını da Ömer Usta'nın inşa etmiş olabileceği düşünülmektedir. 1946 yılında ölen¹¹⁵ ve eski ustalarla yapılan görüşmelerden son zamanlarına kadar yapı ustalığına devam ettiğini öğrendiğimiz Ömer Usta'nın tam da olgunluk çağına rastlayan bu evleri inşa etmiş olması uzak bir olasılık değildir.

Evlere ilişkin bilgileri içeren Tablo:1 incelendiğinde 12 evin halen konut olarak kullanıldığı 9 evin ise boş tutulduğu görülmektedir. Boş olan evlerden Alanlı Evi'nin harem bölümü halen konut olarak kullanılmasına rağmen sadece selamlık bölümündeki süslemeler katoloğa dahil edilmiş olduğundan ve selamlık bölümünün kullanılmamasından dolayı ev boş olarak işaretlenmiştir. Boş olan evlerden Abdullah Paşa Konağı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından; A'yan Ağa, Mühürdarzâde, Tevrüzlü, Şeyhoğlu ve Sancaktar evleri ise Divriği Kaymakamlığı tarafından restore ettirilmektedir. Evler arasında onarım görmeyeni yoktur. Her evin değişen zamana ayak uydurabilmek amacıyla değişik tarihlerde küçük ya da büyük ölçekli onarımlar geçirmiş olduğu tespit edilmektedir.

Evlerde bazılarında tek tavan varken bazılarında da birden fazla tavan bulunmaktadır. Topçugil, Tevrüzlü ve Sancaktar evlerinden dörder tavan; Alanlı, Mühürdarzâde, Abdullah Paşa ve Muratoğlu evlerinden üçer tavan; A'yan Ağa, Tırampacıgil, Erçokluzâde, Recep Tuhutluoğlu, Ali Kahveci, Şeyhoğlu ve Uzungil evlerinden ikişer tavan; Deli Osman Ağa, Edegil, Arıstakzâde, Şihigil, İslamgil, Bülbüller ve Garip Kocaoğlu evlerinden ise birer tavan çalışmaya dahil edilerek incelenmiştir.

¹¹⁵ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev ...**, s.14-15.

Sıra No	EVLER	Eve Ait Bilgiler					
		Kitabesi	Dönemi	Ustası	Kullanım Durumu		Onarım Görmüş
					Oturuluyor	Boş	
1	Deli Osman Ağa Evi		19.yy ilk çeyreği		X		X
2	Edegil Evi		19.yy ilk çeyreği			X	X
3	Alanlı Evi		19.yy ilk çeyreği			X	X
4	Ayan Ağa Evi	×	1838			X	X
5	Mühürdarzade Evi		19.yy ortaları			X	X
6	Arıstakzade Evi		19.yy ortaları		X		X
7	Topçugil Evi		19.yy ikinci yarısı		X		X
8	Tırapacıgil Evi		1900		X		X
9	Abdullah Paşa Konağı		1902	X		X	X
10	Erçokluzade Evi		1904-1905			X	X
11	Tevrüzli Konağı		20.yy ilk çeyreği	X		X	X
12	Recep Tuhutluoğlu Evi		19.yy ikinci yarısı (?)		X		X
13	Ali Kahveci Evi		19. yy sonu- 20.yy başı (?)		X		X
14	Muratoğlu Evi		20.yy ilk çeyreği		X		X
15	Şeyhoğlu Evi		20.yy ilk çeyreği			X	X
16	Şihgil Evi		19. yy sonu- 20.yy başı (?)		X		X
17	Uzungil Evi		19. yy sonu- 20.yy başı (?)		X		X
18	İslamgil Evi		19. yy sonu- 20.yy başı (?)		X		X
19	Bülbüller Evi		20.yy ikinci çeyreği (?)		X		X
20	Garip Kocaoğlu Evi		20.yy ikinci çeyreği (?)		X		X
21	Sancaktar Evi		20.yy ilk çeyreği			X	X
Toplam		1	–	2	12	9	21

Tablo 1: Evlere ait bilgileri içeren tablo

4.2. Tavanın Bulunduğu Bölüm ve Oda

Araştırmamıza konu olan 21 evden 13'ü haremlik ve selamlık bölümlerinden meydana gelmektedir. Kalan sekiz evden altısında ise böyle bir ayırım olup olmadığı tespit edilememiştir. 12, 13, 17, 18, 19 ve 20 numaralı evlerden oluşan bu grup Divriği geleneksel konut mimarisinin izlerini taşımalarına rağmen önemli tadilatlar geçirmişler, yıkımlar, sonradan ilaveler ve bölünmeler neticesinde plan özellikleri bütünüyle kaybetmişlerdir. 15 nolu evde ise avlu, ayaz gibi açık mekanlarda harem-selamlık ayırımı devam ederken bu durum evin içine yansımamıştır. 21 nolu ev ise tamamen yenilikçi bir anlayışla inşa edildiğinden haremlik selamlık uygulaması devam ettirilmemiştir.

Katalogda yer alan 45 tavan örneğinden 23'ü evin selamlık bölümünde, 7'si harem bölümünde yer almaktadır. Kalan 15 tavan ise haremlik selamlık ayırımının bulunmadığı veya tespit edilemediği evlerde bulunmaktadır. Tabloda bu 15 adet tavanın bölüm sütunu (–) şeklinde işaretlenmiştir.

Örneklerden 21'i yazodası, dokuzu kışodası, dördü yıldız köşkü, dördü oda, ikisi başoda, biri toyhane, biri divanhane, biri mabeyn odası, biri sofa ve biri kahve ocağı tavanıdır. En eski evlerde yazodası ve kışodası diye ayrı ayrı mekanlar planlanmamıştır. Bu evlerin en gösterişli mekanı olan başoda hem yazodası gibi bol pencereli, aydınlık ve ferah bir mekan olarak düzenlenmiş hem de bir köşesine yerleştirilen alçı yaşmaklı ocakla istenildiğinde kışın da kullanılması temin edilmiştir. Başoda kavramı sadece 1 ve 6 nolu evlerde görülmektedir. Ancak 1 nolu evin başodasındaki ocak onarımlar sırasında yıkılmıştır. Başoda tavanlarının her ikisi de büyük birer göbeğe sahiptir.

21 adet yazodası tavanından üçü harem (3.5.2., 3.14.3., 3.7.4. nolu örnekler), 18'i ise selamlık bölümünde yer almaktadır. Selamlık bölümündeki tavanlardan 12'sinde merkezde küçük bir göbek bulunurken diğer yedisinde iç tavan büyük bir göbekle tezyin edilmiştir. 3.2. ve 3.7.4. nolu iki tavanda ise göbek düzenlemesine yer verilmemiştir. Göbekler genellikle daire formunda iken sadece 3.10.1. nolu örnekte elips şeklindedir.

Tabloda yer alan “oda” kavramı 5 ve 12 nolu evlerde ikinci planda kalan ve niteliği olmayan küçük mekanlar için kullanılmıştır. 19 ve 20 nolu evlerde ise kendine has bir

karakteri bulunmayan, yazodası veya kışodası diye adlandırma yapılamayan mekanlar için de “oda” adı kullanılmıştır.

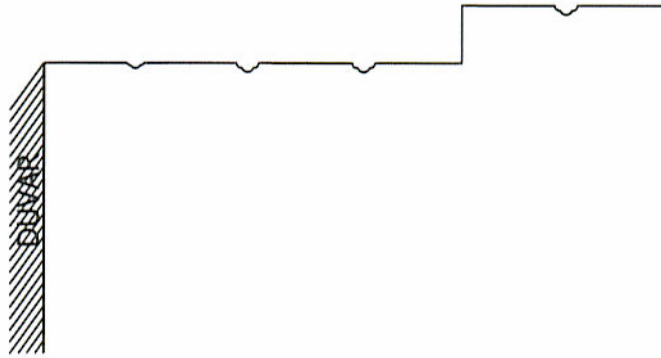
45 tavan örneğinden 34’ü evin birinci katında, beşi ikinci katında, üçü zemin katta ve üçü de ara katta yer almaktadır. Yazodası ve kışodası mekanları selamlık bölümünde evin birinci katında yer alırken, harem bölümünde 3.11. ve 3.14. nolu evlerde olduğu gibi bazen ara katta da yer alabilmektedirler. Ayrıca 3.21. nolu evde de haremlik selamlık bölümleri bulunmamasına rağmen ara katta bir yazodası vardır. Yıldız köşkü olarak adlandırılan yazlık mekanlar ise evin ikinci katına yerleştirilmişlerdir.

Tavanların bulunduğu odalardan 24’ü doğu-batı, 15’i kuzey-güney, üçü kuzeydoğu-güneybatı ve ikisi de kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda konumlanmıştır. 3.11. nolu evin yıldız köşkü ise sekizgen planlı olup dört ana yöne ve dört ara yöne cephesi bulunmaktadır. Yazodalarının 11’i doğu-batı, altısı ise kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilirken; kışodalarının dördü doğu-batı, beşi kuzey-güney doğrultusunda yerleştirilmiştir.

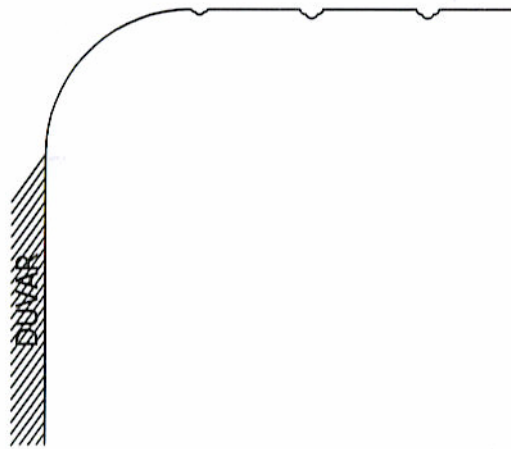
TAVAN KOMPOZİSYONU		EVLER	Tavanın Bulunduğu Odanın																
			Bölümü	Adı							Kat				Yönü				
				Başoda	Yazodası	Kışodası	Töyhane	Divanhane	Yıldız Köşkü	Mabeyn Odası	Oda	Sofa	Kahve Ocağı	Zemin Kat		Ara Kat	Birinci Kat	İkinci Kat	
GÖBEKLİ TAVANLAR	İÇ TAVAN MERKEZİNDE DAİRESEL KÜÇÜK BİR GÖBEĞİN YER ALDIĞI TAVANLAR	İç tavan Yüzeyi Çıtalı	İç Tavan Yüzeyi Bütünü Olarak Tek Parça	Trampacigil Evi 3.8.1. nolu tavanı	S			X								X	K-G		
				Trampacigil Evi 3.8.2. nolu tavanı	S		X										X	D-B	
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.3. nolu tavanı	S					X								X	D-B
				Ali Kahveci Evi 3.13.2. nolu tavanı	—			X									X	K-G	
				İslamgil Evi 3.18. nolu tavanı	—			X									X	D-B	
				Şeyhoğlu Evi 3.15.1. nolu tavanı	—		X										X	K-G	
				Şeyhoğlu Evi 3.15.2. nolu tavanı	—			X									X	K-G	
				Uzungil Evi 3.17.1. nolu tavanı	—		X										X	Kd-Gb	
				Uzungil Evi 3.17.2. nolu tavanı	—		X										X	Kd-Gb	
				Sancaktar Evi 3.21.3. nolu tavanı	—		X										X	D-B	
				Sancaktar Evi 3.21.4. nolu tavanı	—					X								X	D-B
				İç Tavan Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilmiş	İç Tavan 2 Bölüm	Mühürdarzade Evi 3.5.3. nolu tavanı	H							X					X
	Muratoğlu Evi 3.14.1. nolu tavanı	S				X										X	K-G		
	Muratoğlu Evi 3.14.2. nolu tavanı	S					X									X	K-G		
	Mühürdarzade Evi 3.5.2. nolu tavanı	H				X										X	D-B		
	Muratoğlu Evi 3.14.3. nolu tavanı	H				X								X			K-G		
	Sancaktar Evi 3.21.2. nolu tavanı	—				X								X			K-G		
	İç Tavan 3 Bölüm	Topçugil Evi 3.7.1. nolu tavanı	S			X										X	D-B		
		Tevrüzlü Konağı 3.11.1. nolu tavanı	S			X										X	K-G		
		Tevrüzlü Konağı 3.11.3. nolu tavanı	H				X							X			D-B		
		Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.1. nolu tavanı	—			X									X		Kb-Gd		
		Sancaktar Evi 3.21.1. nolu tavanı	—				X					X					K-G		
		Bülbüller Evi 3.19. nolu tavanı	—							X		X					K-G		
	İç Tavan U. Ken. Dikdörtgen Panolarla Genişletil.	Garip Kocaoğlu Evi 3.20. nolu tavanı	—									X				X		D-B	
		Göbek Daire Formunda	Deli Osman Ağa Evi 3.1. nolu tavanı		S	X											X	D-B	
			Ayan Ağa Evi 3.4.1. nolu tavanı		S		X										X	D-B	
			Mühürdarzade Evi 3.5.1.nolu tavanı		S		X										X	D-B	
			Aristakzade Evi 3.6. nolu tavanı		S	X											X	D-B	
			Alanlı Evi 3.3.1. Nolu tavanı		S		X										X	D-B	
			Alanlı Evi 3.3.3. Nolu tavanı	S				X								X	D-B		
Abdullah Paşa Konağı 3.9.1. nolu tavanı			S		X											X	D-B		
Abdullah Paşa Konağı 3.9.2. nolu tavanı			S					X							X	D-B			
Ali Kahveci Evi 3.13.1. nolu tavanı			—		X										X	K-G			
Şihigil Evi 3.16. nolu tavanı			S		X										X	Kb-Gd			
Göbek Elips F.		Erçokluzade Evi 3.10.1. nolu tavanı	S		X									X		D-B			
Tek Parça Göbek Tavanlar	Tevrüzlü Konağı 3.11.2. nolu tavanı	H			X									X		D-B			
	Tevrüzlü Konağı 3.11.4. nolu tavanı	H				X									X	Her Yöne			
	Erçokluzade Evi 3.10.2. nolu tavanı	S					X								X	D-B			
GÖBEKSİZ TAVANLAR	Ayan Ağa Evi 3.4.2. nolu tavanı	S			X									X		D-B			
	Alanlı Evi 3.3.2. Nolu tavanı	S			X									X		D-B			
	Topçugil Evi 3.7.4. nolu tavanı	H		X								X				D-B			
	Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.2. nolu tavanı	—							X					X		Kd-Gb			
KALLENGUÇLU TAVANLAR	Edegil Evi 3.2. nolu tavanı	S		X										X		D-B			
	Topçugil Evi 3.7.2. nolu tavanı	S								X				X		K-G			
	Topçugil Evi 3.7.3. nolu tavanı	S									X			X		K-G			

4.3. Tavan Kurgusu

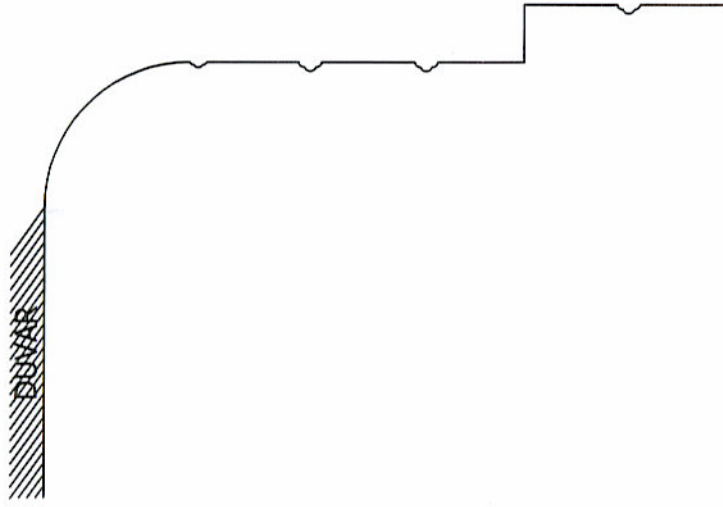
21 evde toplam 45 tavan incelenmiştir. Bu örneklerin 21'inde hem duvardan tavana geçişteki bağdadi devirmelerle hem de tavan yüzeyindeki kuşaklarla çökertme yapılmıştır. Sadece 3.20. nolu Garip Kocaoğlu Evi'nin tavanında bağdadi devirme kullanılmaksızın tavan yüzeyinde zemine dik kuşakla çökertme yapılırken 23 tavanda da çökertme duvardan tavana geçişteki bağdadi devirmelerle yapılmış olup tavan yüzeyi aynı düzlemde tutulmuştur. Tavan yüzeyinde çökertme yapılan 22 örnekten 21'inde bir defa çökertme yapılırken yalnızca Alanlı Evi'nin 3.3.2. nolu tavanında iki defa çökertme yapılmış olup, her iki çökertmede de aynı nitelikte içbükey kuşaklar kullanılmıştır.



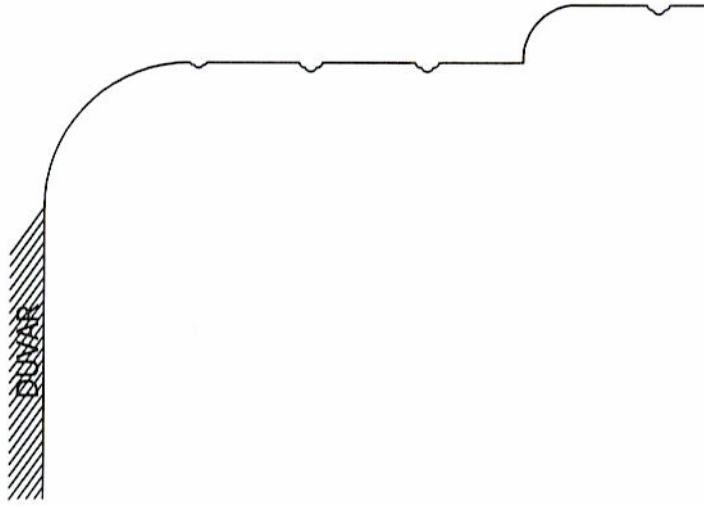
Şekil 1: Bağdadisiz Çökertme Tavan



Şekil 2: Sadece Bağdadi ile Çökertme Yapılan Tavan



Şekil 3: Bağdadi ve Tavan Yüzeyinde Zemine Dik Bir Kuşakla Çökertme Yapılan Tavan



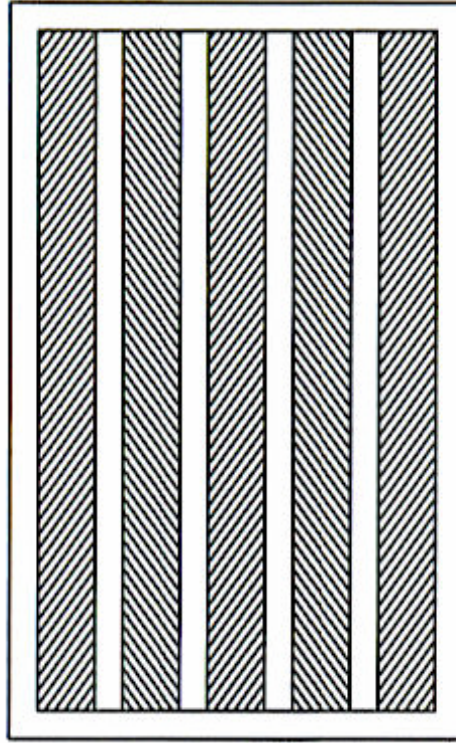
Şekil 4: Bağdadi ve Tavan Yüzeyinde İçbükey Bir Kuşakla Çökertme Yapılan Tavan

Bağdadi ile yapılan çökertmelerde (Bkz. Şekil:2, 3 ve 4) içbükey devirmelerle hem duvarla tavan arasında yumuşak bir geçiş sağlanmış hem de tavan yüzeyi daraltılmıştır. Bezemeli tavan en dışta sade bir kuşakla çevrelenerek dengeli ve hareketli bir görünüm elde edilmiştir. Aynı zamanda da mekanın yüksekliği göze batmayacak şekilde yükseltilerek daha görkemli ve ferah bir ortam oluşmuştur.

Tavan yüzeyindeki çökertmeler ise iki şekilde yapılmıştır. Birincisinde zemine dik, düz bir kuşakla çökertme yapılmıştır (Bkz. Şekil:3). Düz çökertme yapılan 11 tavandan 10'unda çökertme alını çeşitli bitkisel ve geometrik elemanlarla süslenmiştir. Yalnızca

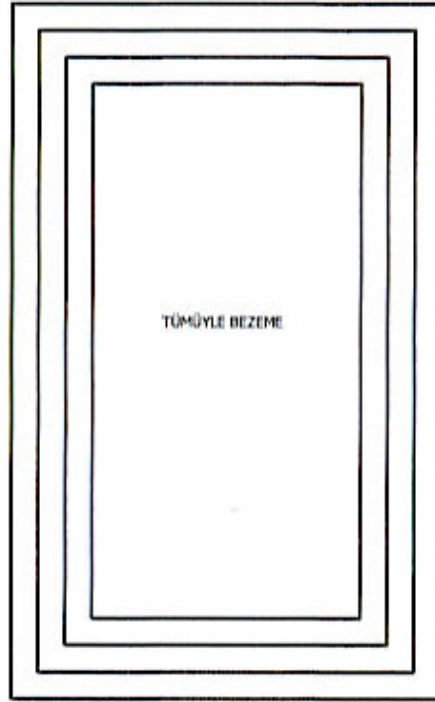
Recep Tuhutluoğlu Evi'nin 3.12.2. nolu tavanında çökertme alını bezeme yapılmaksızın sade bırakılmıştır. Katologda yer alan 11 örnekte ise çökertme içbükey kuşaklarla yapılmış olup (Bkz. Şekil:4), bu kuşakların yüzeyinde süslemeye yer verilmemiştir.

Örneklerde genellikle bağdadi devirmelerden sonra tavan yüzeyi bir veya birkaç sıra kuşakla çevrelenmiştir. Şekil 5'te de görüldüğü üzere kallenguçlu diye adlandırılan sadece üç adet tavanda kuşak yapılmamıştır. Diğer 42 tavandan 12'si tek kuşaklı, 11'i iki kuşaklı, sekizi üç kuşaklı ve 11'i de dört kuşaklı olarak düzenlenmiştir.

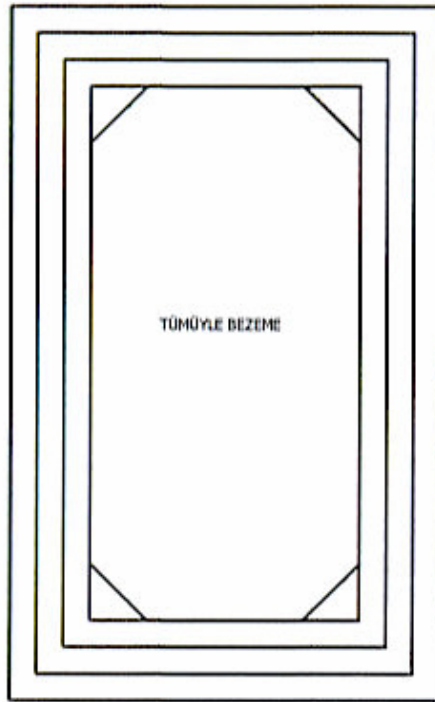


Şekil 5: Kallenguçlu Tavan

Bu çalışmada dıştan kuşaklarla çevrelenen ve tavanın ortasında kalan bölüm iç tavan olarak adlandırılmıştır. İç tavan bütün bir halde tezyin edilebildiği gibi değişik sayı ve büyüklükte panolara ayrılarak da çeşitli şekillerde tezyin edilmiştir. Hiç göbek yapılmayan örneklerde de şekil:6 ve şekil:7'de görüldüğü üzere iç tavan tümüyle bir ağ gibi bezenmiştir. İncelenen tavanlarda ağırlıklı olarak iç tavan köşeleri pahlanarak üçgen bezeme alanları elde edilmiştir. Köşelik adı verilen bu üçgen yüzeylerin içi bitkisel ve geometrik motiflerle süslenmiştir.

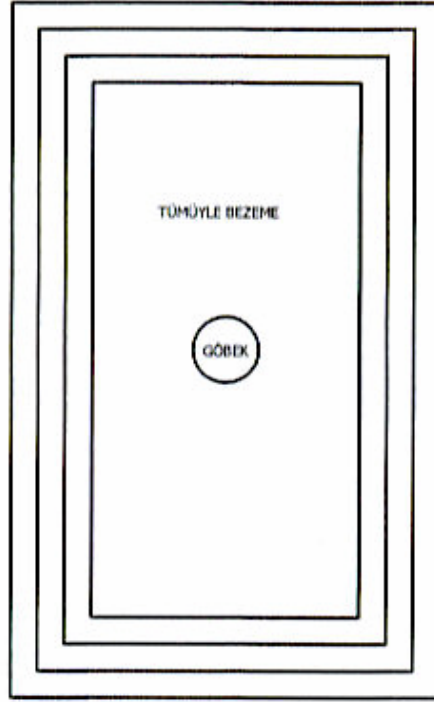


Şekil 6: Göbeksiz, köşeliksiz ve iç tavan yüzeyi tek parça olarak tümüyle bezemeli tavan

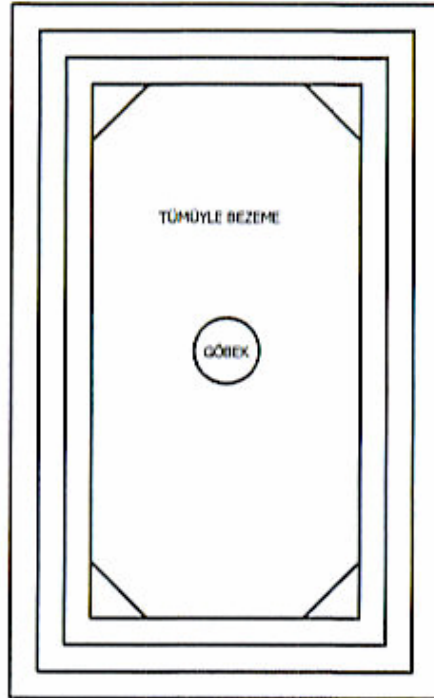


Şekil 7: Göbeksiz, köşelikli ve iç tavan yüzeyi tek parça olarak tümüyle bezemeli tavan

Göbekli tavanlar iki grupta ele alınmaktadır. Birinci grupta iç tavan merkezinde küçük bir göbek bulunmaktadır. Bunun yanı sıra iç tavanın bütün veya parçalı olarak bezenmesine göre kendi içinde alt gruplara ayrılmaktadır. Şekil:8’de iç tavan bütünüyle



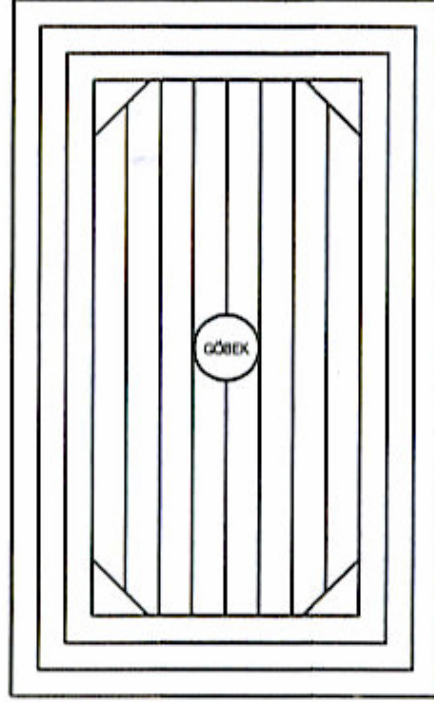
Şekil 8: Göbekli, köşeliksiz ve iç tavan yüzeyi tek parça olarak tümüyle bezemeli tavan



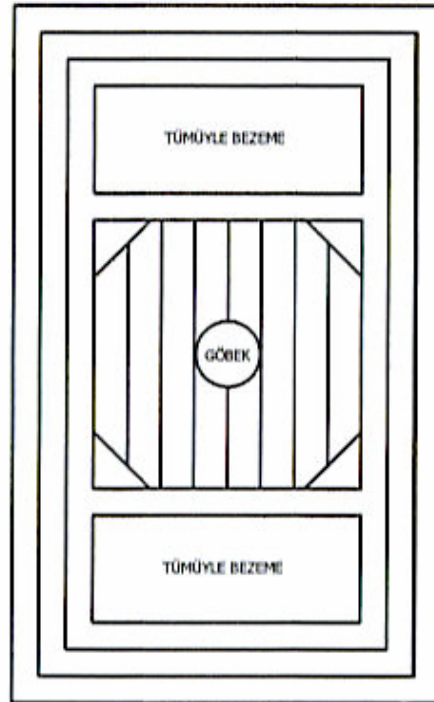
Şekil 9: Göbekli, köşelikli ve iç tavan yüzeyi tek parça olarak tümüyle bezemeli tavan

bir ağ gibi bezenirken şekil:9'da bu kompozisyona köşelikler de eklenmiştir. Şekil:10'da iç tavan yine tek parça olarak düzenlenip köşelikler de korunurken tavan yüzeyi tümüyle bezenmek yerine suyolları ile bölümlendirilmiştir. Şekil:11'de ise iç

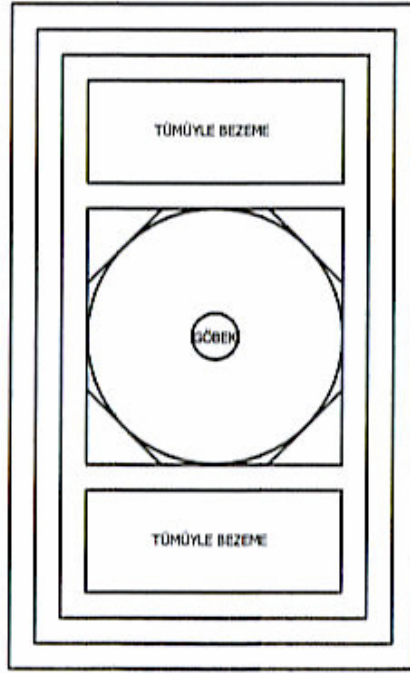
tavan yüzeyi üç parça olarak tasarlanmıştır. Yanlarda kalan dikdörtgen alanların içi yine ağ gibi tamamen bezenirken, göbeğin de bulunduğu ortadaki alan suyolları ile bölümlendirilmiş ve köşeliklerin yapımına devam edilmiştir.



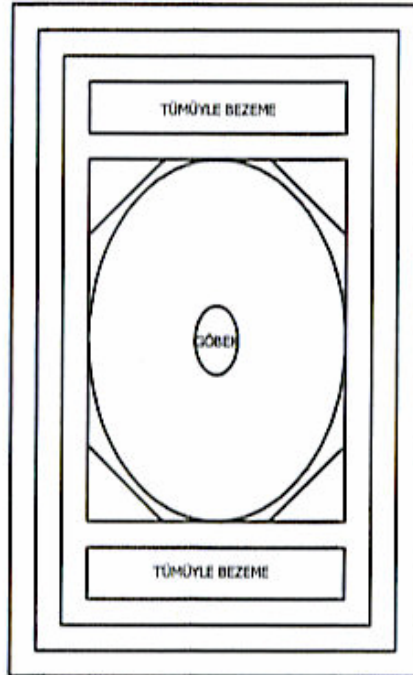
Şekil 10: Göbekli, köşelikli ve iç tavan yüzeyi tek parça olarak suyolları ile bölümlendirilmiş



Şekil 11: Göbekli, köşelikli ve iç tavan yüzeyi üç parçalı olarak düzenlenmiş



Şekil 12: Daire biçimli göbek bütün tavan yüzeyine hakim

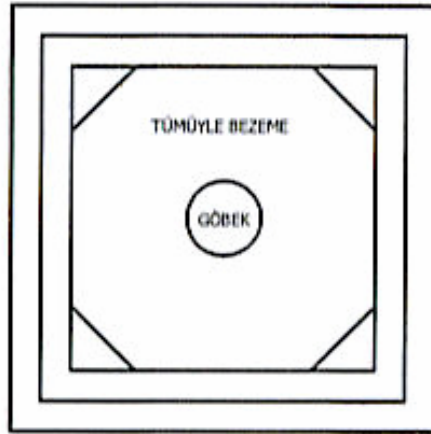


Şekil 13: Elips biçimli göbek bütün tavan yüzeyine hakim

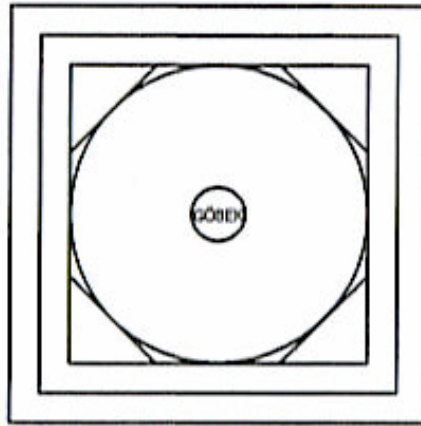
Göbekli tavanları oluşturan ikinci grupta ise şekil:12 ve şekil:13'te görüldüğü gibi göbek bütün tavan yüzeyine hakim biçimde tasarlanmıştır. İç tavan üç parçalı olarak düzenlenmiş ve yanlardaki dikdörtgen panoların yüzeyi tümüyle bezenirken ortadaki kare veya dikdörtgen biçimli alan göbek kompozisyonu ile doldurulmuştur. Göbek

formu genellikle daire şeklinde iken sadece bir örnekte, göbek şekil:13'te görüldüğü gibi elips olarak düzenlenmiştir.

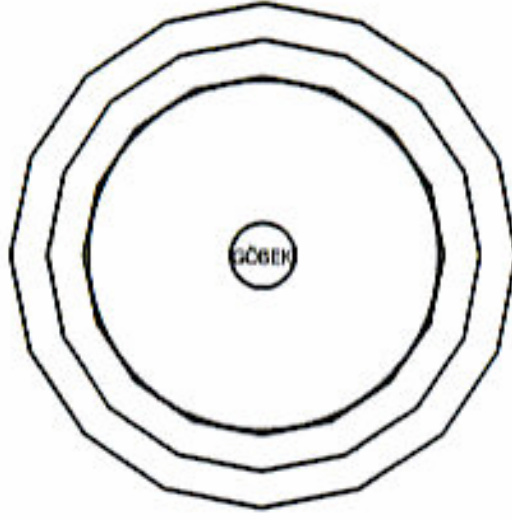
İncelenen bu örnekler daima dikdörtgen biçimli mekanlarda yer almaktadır. Mekan düzgün bir dikdörtgen şeklinde olmasa da bu durum tavan yüzeyine yansıtılmamış, çeşitli bölünmelerle çoğu zaman temiz bir dikdörtgen form elde edilmiştir. Bununla birlikte kare veya çokgen formlu mekanlarda da bezemeli tavanlara yer verildiği görülmektedir. Özellikle toyhanelerin kürsübaşı bölümleri kare planlıdır ve tavan da kare olarak düzenlenmiştir. Yine yıldız köşkleri genellikle kare veya çokgen planlı mekanlar olup tavanlarında da kare veya çokgen şeklinde kompozisyonlar uygulanmıştır. Şekil:14, şekil:15 ve şekil:16'da bu tipteki tavanların kurgulanışı görülebilmektedir.



Şekil 14: Kare planlı tavanda, iç tavan köşelikli ve göbekli



Şekil 15: Kare planlı tavanda, iç tavan köşelikli ve göbek bütün yüzeye hakim



Şekil 16: Çokgen planlı tavanda daire formu göbek tüm yüzeye hakim

TAVAN KOMPOZİSYONU				EVLER	Tavan Kurgusu												
					Bağdadî devrime	Kuşak Sayısı					Kadame Sayısı		Kademe Kuşağı		Üçgen Köşelik		
						0	1	2	3	4	0	1	2	Düz	İçbükey	Var	Yok
GÖBEKLİ TAVANLAR	İÇ TAVAN MERKEZİNDE DAİRESEL KÜÇÜK BİR GÖBEĞİN YER ALDIĞI TAVANLAR	İç tavan Yüzeyi Çıtalı	İç Tavan Yüzeyi Bütün Olarak Tek Parça	Trampacıgil Evi 3.8.1. nolu tavanı	X				X			X			X		
				Trampacıgil Evi 3.8.2. nolu tavanı	X		X				X					X	
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.3. nolu tavanı	X		X				X					X	
				Ali Kahveci Evi 3.13.2. nolu tavanı	X		X				X					X	
				İslamgil Evi 3.18. nolu tavanı	X		X				X					X	
				Şeyhoğlu Evi 3.15.1. nolu tavanı	X					X		X		X		X	
				Şeyhoğlu Evi 3.15.2. nolu tavanı	X			X			X					X	
				Uzungil Evi 3.17.1. nolu tavanı	X			X			X					X	
				Uzungil Evi 3.17.2. nolu tavanı	X			X			X					X	
				Sancaktar Evi 3.21.3. nolu tavanı	X		X				X					X	
				Sancaktar Evi 3.21.4. nolu tavanı	X		X				X					X	
		İç Tavan Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilmiş	İç Tavan 2. Bölüm	Mühürdarzade Evi 3.5.3. nolu tavanı	X		X				X					X	
				Muratoğlu Evi 3.14.1. nolu tavanı	X			X			X					X	
				Muratoğlu Evi 3.14.2. nolu tavanı	X			X			X					X	
				Mühürdarzade Evi 3.5.2. nolu tavanı	X		X				X					X	
				Muratoğlu Evi 3.14.3. nolu tavanı	X				X			X		X		X	
				Sancaktar Evi 3.21.2. nolu tavanı	X			X			X					X	
	İç Tavan Yüzeyi Kafes Şeklinde Tümüyle Bezel	İç Tavan Yüzeyi Bütün Olarak Tek Parça	İç Tavan Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilmiş	Topçugil Evi 3.7.1. nolu tavanı	X					X		X			X	X	
				Tevrüzli Konağı 3.11.1. nolu tavanı	X						X		X			X	X
				Tevrüzli Konağı 3.11.3. nolu tavanı	X				X			X			X	X	
				Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.1. nolu tavanı	X						X		X			X	X
				Sancaktar Evi 3.21.1. nolu tavanı	X			X			X					X	
				Bülbüller Evi 3.19. nolu tavanı	X			X				X			X	X	
				Garip Kocaoğlu Evi 3.20. nolu tavanı				X					X		X		X
	İÇ TAVAN YÜZEYİNDE GÖBEĞİN HAKİM OLDUĞU TAVANLAR	Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilen Göbekli Tavanlar	Göbek Daire Formunda	Deli Osman Ağa Evi 3.1. nolu tavanı	X					X		X			X	X	
				Ayan Ağa Evi 3.4.1. nolu tavanı	X						X		X			X	X
				Mühürdarzade Evi 3.5.1.nolu tavanı	X			X				X		X			X
				Aristakzade Evi 3.6. nolu tavanı	X						X		X			X	X
				Alanlı Evi 3.3.1. Nolu tavanı	X						X		X			X	X
				Alanlı Evi 3.3.3. Nolu tavanı	X			X			X					X	
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.1. nolu tavanı	X						X		X		X		X
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.2. nolu tavanı	X						X		X		X		X
				Ali Kahveci Evi 3.13.1. nolu tavanı	X				X			X		X			X
				Şihigil Evi 3.16. nolu tavanı	X				X			X		X			X
	Tek Parça Göbek Tavanlar	Erçokluzade Evi 3.10.1. nolu tavanı	X				X			X		X			X		
		Tevrüzli Konağı 3.11.2. nolu tavanı	X		X					X					X		
		Tevrüzli Konağı 3.11.4. nolu tavanı	X		X					X					X		
GÖBEKSİZ TAVANLAR			Erçokluzade Evi 3.10.2. nolu tavanı	X		X				X					X		
			Ayan Ağa Evi 3.4.2. nolu tavanı	X						X				X	X		
			Alanlı Evi 3.3.2. Nolu tavanı	X				X				X		X	X		
			Topçugil Evi 3.7.4. nolu tavanı	X		X				X					X		
KALLENGUÇLU TAVANLAR			Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.2. nolu tavanı	X				X			X		X		X		
			Edegil Evi 3.2. nolu tavanı	X	X					X					X		
			Topçugil Evi 3.7.2. nolu tavanı	X	X					X					X		
													X	X			

4.4. Malzeme

Tavanlarda hem yapısal hem de süsleme kısımlarında ana malzeme olarak kullanılan ahşabın yanı sıra süslemelerde kumaş, deri, metal ve boya, yapısal kısımlarda ise alçı yardımcı malzeme olarak kullanılmaktadır.

4.4.1. Ahşap

Divriği, çevresi dağlarla kuşatılmış, dışa kapalı bir bölgedir. Bugün çıplak kayalık şeklinde görünen bu dağların 18. ve 19. yüzyıllarda ormanlarla kaplı olduğunu o dönemde bölgeye gelen yabancı seyyahların yazılarından öğrenmekteyiz.

1875'te Divriği'ye uğramış olan Captain F. Burnaby "On Horseback Through Asia Minor...-I" adlı eserinde "Meşe ağaçları ile çevrili kasaba görünmeye başladı.... Nefis bir öğleden sonra idi. Şehir minare silüetleri ve kubbeleri ile ayaklarımızın altında bir minyatür gibiydi." diye anlatmıştır¹¹⁶.

1890'da Divriği'ye gelmiş olan V. Cuinet ise "Turquie d'Asie" isimli çalışmasında "şehir yatmış olduğu yeşillik adası içindeki pitoresk görünüşü ile çevresindeki dağlara tezat teşkil etmektedir..." ifadesini kullanmıştır¹¹⁷.

Divriği'de Mengüceklerden beri anıtsal mimari yapılarının inşasında hep ana malzeme olarak taş kullanılmıştır. Kale Camii'nin, Ulu Cami ve Darüşşifasının, türbelerin ve diğer anıtsal yapıların ana malzemesi hep taştır. Ancak bu taş yapı geleneği konut mimarisine yansıtılmamıştır. Taş örgü varsa bile genelde evin sadece temel duvarlarında görülmektedir. Konutlar daima ahşap çatkı arası kerpiç dolgu sistemiyle inşa edilmişlerdir. Evin oluşumunda yapısal elemanlarda sert ve uzun ömürlü ağaçlar tercih edilirken bezeme yapılacak yüzeylerde ise kolay işlenebilen ağaçlar seçilmiştir. Özellikle zemin katlarda kullanılan taşıyıcı ahşap direklerde kolay kolay çürümeyen ve suya dayanıklılığı ile bilinen ardıç ağaçları kullanılmıştır. Ardıçlar evlerin tavanında ana strüktürün parçası olan tavan kirişlemelerinde de tercih edilmiştir. Kallenguçlu tavanlarda bu ardıçlar görülebilmektedir.

¹¹⁶ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.10 den Captain F. Burnaby, **On Horseback Through Asia Minor**, C.I, s.336

¹¹⁷ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.10 den V Cuinet, **Turquie d'Asie**, s.685

Ahşap kirişlemenin alt yüzeyinin geniş tahtalarla kaplanarak üzerine bezeme yapıldığı nakışlı tavanlarda ahşabın kolay işlenebilen yumuşak ağaçlardan seçilmesi gerekmektedir. Yöredeki ustalarla yaptığımız konuşmalarda bezemeli tavanlarda işlenmesi kolay olan ve çevrede rahatlıkla bulunabilen kavak ağacının tercih edildiği öğrenilmiştir. Kavak yerel dilde servi olarak adlandırılmaktadır.

Zaman içinde ahşabın rengi değişebilmektedir. Bu nedenle kimyasal analiz yapılmadan cinsini anlamak mümkün değildir. Konunun uzmanlık alanımız olmamasının yanı sıra analizlerin de yaptırılma imkanının bulunmamasından dolayı evlerin genelinde hangi cins ağacın kullanıldığı tespit edilememiştir. Ancak ev sahiplerinden ve yerel ustalardan edinilen bilgiler doğrultusunda bezemeli 42 tavandan 41'inde büyük olasılıkla kavak ağacının kullanıldığı kabul edilmektedir.

İnceleme yapmış olduğumuz evler içinde Erçokluzâde Evi'nin selamlık bölümünde yer alan yazodasının elips göbekli tavanında¹¹⁸, Tevrüzlü Konağı'nın işlemeli ahşap tavanlarında¹¹⁹ kavak ağacının kullanıldığı bilinmektedir. Ayrıca A'yan Ağa Konağı'nın selamlık bölümü yazodasındaki göbekli tavanda ise çam ağacı kullanılmıştır.¹²⁰ Edegiller Evi'nin selamlık bölümü yazodasının kallenguçlu tavanı¹²¹ ile Topçugil Evi'nin selamlık bölümü sofa ve kahveocağı mekanlarının kallenguçlu tavanlarında ardıc direkler kullanılmıştır.

Anadolu'nun başka yörelerindeki evlere yönelik yapılmış olan yayınlarda da kullanılan ahşap malzemeye ilişkin kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Çoğunlukla yumuşaklık derecelerine göre şimşir, ıhlamur, meşe, ceviz, elma, armut, sedir, gül ve abanoz ağaçlarının kullanıldığı şeklinde genel olarak ifade edilmiştir¹²². Bununla birlikte süsleme elemanlarında ahşap malzeme olarak Kula evlerinde sarıçam, kavak ve meşenin¹²³, Safranbolu evlerinde sarıçam ve cevizin¹²⁴, Beyşehir evlerinde çam, meşe,

¹¹⁸ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.115, KTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.01/108 nolu dosyada bulunan rölöve raporu.

¹¹⁹ KTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.01/107 nolu dosyada bulunan rölöve raporu.

¹²⁰ Necdet Sakaoğlu, **Divriği'de Ev...**, s.72

¹²¹ KTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.01/106 nolu dosyada bulunan rölöve raporu.

¹²² Erdem Yücel, "Osmanlı Ağaç İşçiliği", **Kültür ve Sanat**, S.5, İstanbul 1977, s. 60, Erdem Yücel, "Selçuklu Ağaç İşçiliği", **Sanat Dünyamız**, S.4, 1975, s.3

¹²³ Yılmaz Tosun, **Milli Mimarimizde Kula Evleri**, İzmir 1968, s.19

¹²⁴ Reha Günay, **Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu**, Ankara 1981, s.252

katran, ardıç ve kavağın¹²⁵, Karaman evlerinde sarıçam, meşe, ardıç ve kavağın¹²⁶, Yozgat evlerinde çamın¹²⁷, Bayburt evlerinde çam ve kavağın¹²⁸, Ankara evlerinde kavak, çam ve cevizin¹²⁹, Alanya evlerinde katran, karaçam ve kızılçamın¹³⁰, Akseki evlerinde çam ve sedirin¹³¹ Kayseri evlerinde katran, sarıçam, köknar, ceviz ve meşenin¹³² kullanıldığı belirtilmiştir.

Ağacın Türü:		çok kullanılıyor	normal kullanılıyor	nadiren kullanılıyor
İğne Yapraklı Ağaçlar	Çam	*		
	Köknar	*		
	Ladin			*
	Sedir			*
	Servi			*
	Ardıç			*
	Porsuk			*
Geniş Yapraklı Ağaçlar	Ceviz			*
	Kavak	*		
	Kayın		*	
	Kestane			*
	Kızılağaç			*
	Meşe		*	
	Akasya			*
	Akçaağaç			*
	Çınar			*
	Dişbudak			*
	İhlamur			*
	Karaağaç			*
	Gürgen		*	

Tablo 4: Ağaç Türlerinin Yapıda Kullanım Durumu¹³³

¹²⁵ Lütfi Sunar, **Beyşehir Yöresi Evleri**, (SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya 1991

¹²⁶ Gülseren Karakap, **Karaman Evleri**, (SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya 1992, s.7

¹²⁷ Nefise Yüksel, **Geç Dönem tarihi Yozgat Evlerinde Süsleme**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1994, s. 423

¹²⁸ Filiz Yüksel, Bayburt Evlerinin Mimari Özellikleri; SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1992

¹²⁹ Behiye Oğuz, **17. 18. ve 19. Yüzyıl Ankara Evlerinde Tavan Süslemelerinden Örnekler**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1992, s.175

¹³⁰ Örcün Barışta, "Alanya Evlerinde Görülen Ağaç İşleri Üzerine" **Alanya 4. Tarih ve Kültür Seminerleri**, Alanya Belediyesi, Alsav 1996, s.393

¹³¹ Sibel Yazar, **Geleneksel Akseki Evlerinde Tavan Süslemeleri**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 2001, s. 324

¹³² I. Füsün Özkul, **Geleneksel Kayseri Konutlarında Ahşap Kullanımı**, (EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kayseri 2001, s.89

¹³³ Filiz Şenkal, **Konutlarda Düünden Bugüne Ahşap Kullanımı Üzerine Bir Araştırma**, (TÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Edirne 1997, s.15

Bu bilgiler ışığında geleneksel evlerimizdeki süsleme yüzeylerinde ahşap malzeme olarak çoğunlukla çam ve kavak gibi ağaçların tercih edildiği, bunların yanında ceviz, meşe, ardıç gibi ağaçların da yoğun olarak kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

4.4.2. Kumaş

Tavanlarda ana malzeme olan ahşabın yanı sıra çok kullanılan diğer bir malzeme de kumaştır. Tablo: 4 incelendiğinde 31 tavanda kumaş kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu örneklerde kumaş iki maksatla kullanılmıştır:

1- Süslemenin çakıldığı yüzeyde tahtaların birleşim yerinin görünmesini engellemek amacıyla zemin kumaşla kaplanmıştır. Böyle durumlarda kumaşın rengi ahşabın rengine yakın tonlarda seçilmiştir.

2- Süslemenin çakıldığı yüzey renkli kumaşlarla kaplanarak bezeme arkasında fon oluşturulmuştur. Kumaşlar çoğunlukla kırmızı, mavi, pembe, sarı, yeşil, siyah gibi ahşapla kontrast oluşturarak süslemeyi öne çıkaran renklerden seçilmiştir. Böylelikle hem ahşap süsleme elemanlarının öne çıkması sağlanmış hem de boya kullanılmamış olsa bile çok değişik renklerde kumaşlarla tavana canlılık kazandırılmıştır.

Kumaş malzeme tavan yüzeyine yüzeysel döşeme ve kabartmalı döşeme diye adlandırdığımız iki farklı yöntemle uygulanmıştır. Bu yöntemler teknik başlığı altında anlatılacağından burada değinilmeyecektir. Ancak kabartmalı döşemenin sadece kompozisyona renk katmak amacıyla yapıldığını ifade etmek gerekir.

Tavan kompozisyonunda genellikle üçgen köşelikler ve göbek zemini kumaşla kaplanmıştır. Bundan başka iç tavanda yanlarda yer alan panoların zemininde, zikzaklı suyollarının içinde, çökertme alnında, giriş yüzeyinde ve madalyon dediğimiz süsleme elemanlarının ortasında da kumaş kullanıldığı görülmektedir.

4.4.3. Deri

Katologda yer alan tavan örneklerinden sadece 3.19. nolu örnekte deri kullanılmıştır. Tavan yüzeyinde göbek ve üçgen köşeliklerin zeminine deri döşenmiştir. Böylelikle hem zemini oluşturan tahtaların birleşim yeri gizlenmiş hem de ahşap süsleme

elemanlarının arkasına fon oluşturularak bezeme kompozisyonunun daha kolay algılanması sağlanmıştır.

Anadolu'nun başka bölgelerindeki geleneksel evler üzerine yapılmış olan yayınlarda da deri kullanımına ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır. Tavan süslemesinde deri kullanımı evlerde görülmediği gibi anıtsal yapılarda da sık rastlanan bir durum değildir. Yalnızca Bursa Ulucamii'nin sağ taraftaki kapısının tavanının deriden yapıldığı bilinmektedir¹³⁴. Bir benzeri daha görülmeyen bu örneğe şimdi Divriği'de bir evin tavanında rastlanması oldukça dikkat çekicidir.

4.4.4. Metal

Tavanlarda süslemeyi oluşturan malzemeler arasında metal üçüncü sırada yer almaktadır. Metal malzeme döküm çivilerde, lamba askılarında ve sadece bir örnekte küçük pullar şeklinde tespit edilmiştir. Lamba askıları 25, çiviler 11 ve pullar sadece bir örneğin süslemesinde kullanılmıştır. Çivinin kullanıldığı tüm örneklerde lamba askısına da yer verilmiştir. Pul şeklindeki elemanların süslediği 3.19. nolu tavan örneğinde de yine çivi ve lamba askısının kullanıldığı dikkati çekmektedir.



Fotoğraf 515: 3.19. nolu örnekte çiviler ve pullar

¹³⁴ Tahsin Öz, **a.g.m.**, s.30-38

Tavanlarda kullanılan metal çiviler döküm tekniğinde özel hazırlanmıştır. Baş kısımları yuvarlak ve hafif kabarıktır. Çivilerle süsleme elemanlarının dekoratif biçimde tavan yüzeyine tutturulması sağlanmıştır. Aynı zamanda çiviler çakıldıkları noktada geometrik bir formun merkezini de belirlemektedirler.



Fotoğraf 516: 3.14.3. nolu örnekte çiviler



Fotoğraf 517: 3.5.2 nolu örnekte lamba askısı

Lamba asmak için tavanın merkezine yerleştirilen askılar da döküm tekniğinde hazırlanmıştır. Bu askılar 3.7.1., 3.8.1, 3.9.1., 3.9.2., 3.9.3., 3.10.2., 3.11.2., 3.11.4., 3.13.2., 3.14.1., 3.14.3., 3.16., 3.17.1., 3.17.2., 3.18., 3.21.3. ve 3.21.4. nolu örneklerde basit bir simitten oluşmaktadır ve üzerine herhangi bir bezeme yapılmamıştır. 3.5.2., 3.8.2, 3.15.2. ve 3.19. nolu örneklerde ise askının başlık diye adlandırdığımız, tavan

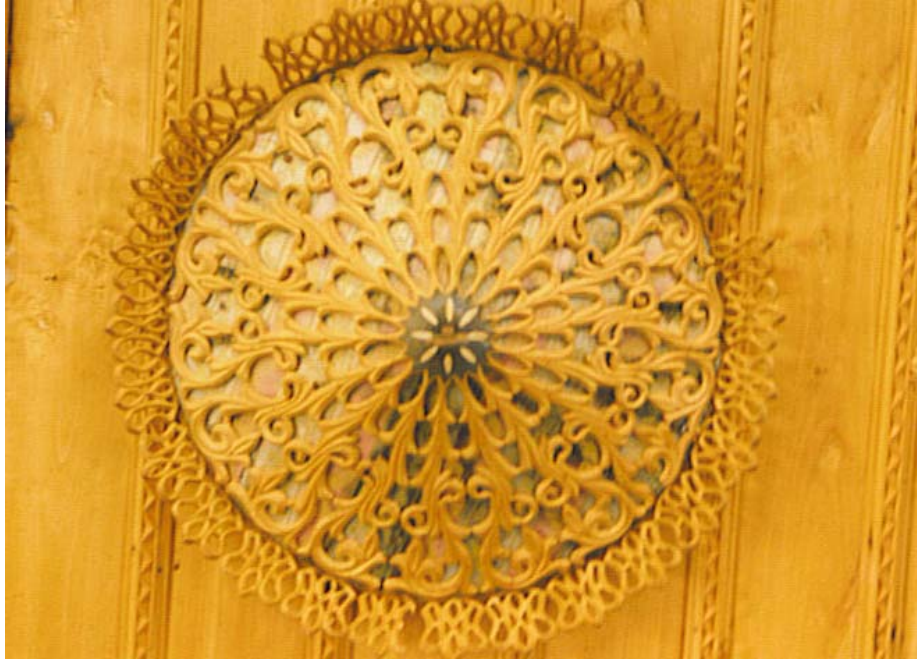


Fotoğraf 518: 3.19. nolu örnekte lamba askısı

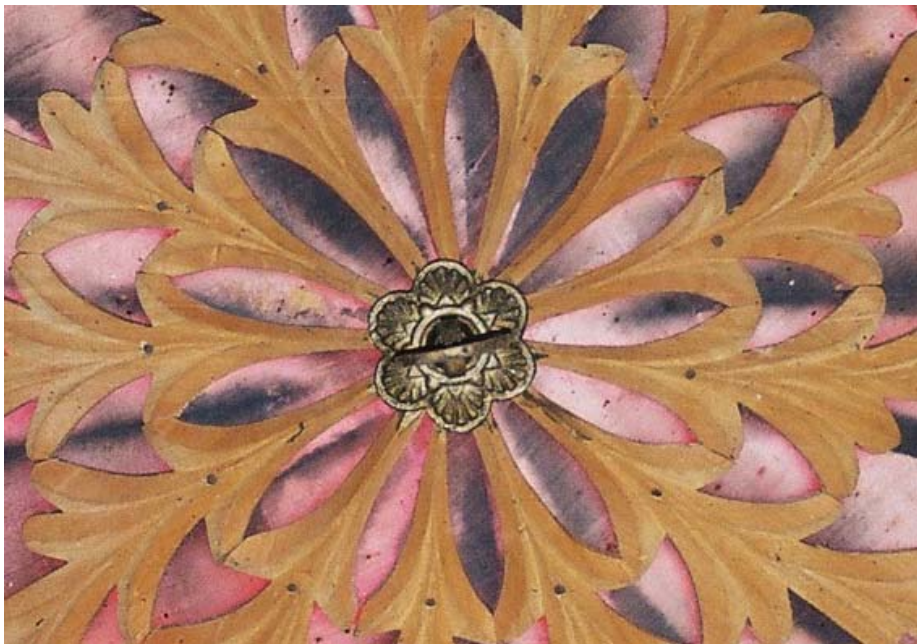


Fotoğraf 519: 3.21.2. nolu örnekte lamba askısı

yüzeyi ile birleşen kısmı ters ve düz üçgen şeklinde oyularak geometrik bir süsleme yapılmıştır. Başlık kısımları 3.14.2. nolu örnekte sekiz yapraklı bir çiçek gibi, 3.5.3. nolu örnekte altı yapraklı çiçek gibi, 3.15.1. nolu örnekte yıldız şeklinde ve 3.21.2. nolu örnekte de son derece ince işlenmiş geometrik motiflerle süslenmiştir. Bu askılar tavan süslemesine ayrı bir güzellik katmakta, istendiğinde en küçük alanların bile ince bir zevk ve işçilikle bezenebileceğini kanıtlar niteliktedir.



Fotoğraf 520: 3.15.1. nolu örnekte lamba askısı



Fotoğraf 521: 3.5.3. nolu örnekte lamba askısı

4.4.5. Boya

Katologda yer alan 45 tavan arasında sadece 11 örnekte boya kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu örneklerden onunda boya ahşap elemanlar üzerine uygulanırken sadece Abdullah Paşa Konağı'nın yazodasında bağdadi devirmelerde alçı üzerine kalemişi tekniğinde yapıldığı görülmüştür. Ancak arazi çalışmamız sırasında bu konağın onarılıyor olması, tüm tavanlarının ve bağdadi kısımların sökülmüş olması nedeniyle kalemişi süslemelerin incelenmesi mümkün olamamıştır. Süslemelerin varlığını ise arşiv kayıtlarındaki fotoğraflardan öğrenilmektedir. Bu kalemişi süslemenin Divriği'de tek örneğinin Abdullah Paşa Konağı olduğu söylenilebilir.

Ahşap üzerine yapılan boyamalar ise yedi örnekte baklava dilimi şeklindeki parçaların koyu bir renkte boyanarak kendi yüzeyindeki bezeme ile zemin arasında bir kontrast oluşturulmasından ibarettir. Baklava dilimlerinin bu şekilde boyanması Şıhgil Evi'nde, Şeyhoğlu Evi'nin yazodası ve kışodası tavanlarında, İslamgil Evi'nde, Trampacıgil Evi'nin yazodası tavanında, Tevrüzlü Konağı'nın toyhane tavanında, Erçokluzâde Evi'nin yazodası ve yıldız köşkü tavanlarında görülebilmektedir.

Baklava dilimi parçalardan başka Şıhgil Evi'nde göbek yüzeyine çakılmış çiçeklerin de altın sarısı renkte yaldızlı boya ile boyandığı, Recep Tuhutluoğlu Evi'nin yazodası tavanında suyolunun içinin kırmızı renkte boyandığı, Uzungil Evi'nin ikinci katındaki yazodasında ise göbek yüzeyindeki süslemeyi ve kenar çerçevesini oluşturan ahşap elemanların mavi renkte boyandığı tespit edilmiştir.

Divriği evlerinde boyama, kalemişi süslemeyi ifade etmemektedir. Bölgede yer alan Ulaş İlçesinde Mihralibey Konağı'nın tavanlarında, Sivas Merkezde Eski Apardı Köyü'nde ve başka birçok köyde rastlanan köyodalarındaki tavanlarda kalemişinin en güzel örneklerine rastlanırken Divriği'de bu yöntem sadece ahşap parçanın bütünüyle tek bir renkte boyanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır ve çok fazla uygulanan bir teknik değildir. Bu durum oldukça dikkat çekicidir.



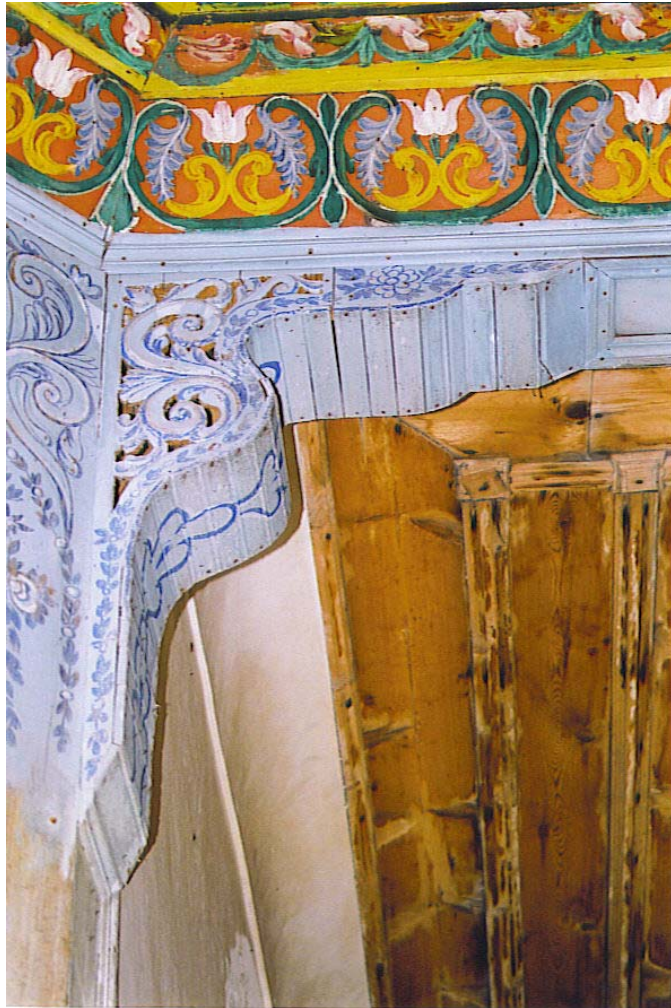
Fotoğraf 522: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı



Fotoğraf 523: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı, Göbek Bezemesi



Fotoğraf 524: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı, Kalemîşi Bezemelerin Detayı



Fotoğraf 525: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı, Konsol Bezemesi

Divriği'nin kuzeybatısında yer alan Ulaş İlçesinin Acıyurt Mezrasında bulunan Mihralibey Konağı 19. yüzyılda inşa edilmiş olup tavan bezemeleriyle son derece özel bir yapıdır. Süslemelerde kök boyası kullanıldığı bilinmektedir¹³⁵. Tavandaki işlemlerin rengi hala canlılığını korumaktadır. Bezemede bazı noktalarda ahşap parçaların yüzeyi tek tek boyanırken bazı noktalarda da düz zemin üzerine işlemler yapılmıştır. Bezemelerde bitkisel ağırlıklı çiçek ve yaprak motifleri kullanılmıştır.



Fotoğraf 526: Mihralibey Konağı, Zemin Kat Oda Tavanı



Fotoğraf 527: Mihralibey Konağı, Zemin Kat Oda Tavanı, Göbek Detayı

¹³⁵ Bu bilgi KKTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.12/10 nolu dosyadan alınmıştır.



Fotoğraf 528: Mihralibey Konağı, Zemin Kat Oda Tavanı, Kuşak Bezeme detayı

Yine Sivas Merkez, Eski Apardı Köyü'nde bulunan köyodasının tavanında da kalemişi bezemelere rastlanmaktadır. Tıpkı Divriği evlerinde olduğu gibi kilimüstü, nimseki ve aşağıseki bölümlerinin görüldüğü odada tavan da aynı şekilde bölümlerin özelliği doğrultusunda bezenmiştir.



Fotoğraf 529: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Kilimüstü Bölümünün Tavanı

Eski Apardı Köyü'ndeki bu köy odasında tavanla birlikte oda içindeki diğer ahşap elemanların ve duvar yüzeyinin de kalemişi süslemelerle bezenildiği görülmektedir.

Odada bulunan ahşap sütunlar ve aralarındaki alçak parapetler, giriş konsolları, alçı yaşımlı ocak, güney duvarında bulunan alçı mihrap Divriği evlerindekiyle benzerlikler göstermektedir. Bununla birlikte kalemîsi bezemeleri ile başka bir boyuttadır. Ahşap ve alçı işlerinde böylesine benzerliğe karşılık Divriği evlerinde kalemîsine yer verilmemiş olması düşündürücü ve dikkat çekicidir.



Fotoğraf 530: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Kilimüstü Bölümünün Tavanında Üçgen Köşelik



Fotoğraf 531: Eski Apardı Köyü, Köyodasının İç görünüşü



Fotoğraf 532: Eski Apardı Köyü, Köyodasının Duvarlarında Siva Üzerine Yapılan Kalemışleri



Fotoğraf 533: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Kilimüstü Bölümünün Tavanı



Fotoğraf 534: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Tavan Pervazında Görülen Kalemîşi Süsleme

Tokat evlerinde de kalemîşi bezemelere sıkça rastlanmaktadır. Vakıf Evi'nin tavanında görünen bezemeler¹³⁶ ve Musluağa Köşkü'nün yıkıntıları arasında bir ahşap kiriş üzerinde görünen kalemîşi bitkisel süslemeler bölgede bu tekniğin yaygın olduğunu göstermektedir.



Fotoğraf 535: Tokat, Merkez, Vakıf Evinde Yer Alan Tavan (H. Çal'dan)

¹³⁶ Halit Çal, a.g.e., s.4



Fotoğraf 536: Tokat, Merkez, Vakıf Evinde Yer Alan Tavanda Kalemîşi Bezemeler (H. Çal’dan)



Fotoğraf 537: Tokat Merkezde, Musluğa Köşkünü Kalıntıları Arasında Görünen Kalemîşi Bezemeler

4.4.6. Alçı

Katologda yer alan 45 tavandan 44’ünde duvardan tavana geçişler alçı ve ahşap malzemenin birlikte kullanıldığı bağdadi devirmelerle sağlanmıştır. Yalnızca 3.20. numaralı Garip Kocaoğlu evinin tavanında bağdadi devirmeye yer verilmediğinden alçı malzeme de kullanılmamıştır. Ayrıca Divriği’deki diğer evlerden farklı olarak sadece Abdullah Paşa Konağı’nın bağdadi devirmelerinde alçı üzerine kalemîşi bezemeyle karşılaşılmalıdır.

TAVAN KOMPOZİSYONU				TAVANLAR		Tavan Bezemesinde Kullanılan Malzemeler					
						Ahşap	Kumaş	Deri	Metal	Boya	Alçı
GÖBEKLİ TAVANLAR	İÇ TAVAN MERKEZİNDE DAİRESEL KÜÇÜK BİR GÖBEĞİN YER ALDIĞI TAVANLAR	İç tavan Yüzeyi Çıtalı	İç Tavan Yüzeyi Bütün Olarak Tek Parça	Trampacıgil Evi 3.8.1. nolu tavanı		X	X				X
				Trampacıgil Evi 3.8.2. nolu tavanı		X	X		X	X	X
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.3. nolu tavanı		X	X				X
				Ali Kahveci Evi 3.13.2. nolu tavanı		X	X				X
				İslamgil Evi 3.18. nolu tavanı		X	X			X	X
				Şeyhoğlu Evi 3.15.1. nolu tavanı		X	X		X	X	X
				Şeyhoğlu Evi 3.15.2. nolu tavanı		X	X			X	X
				Uzungil Evi 3.17.1. nolu tavanı		X	X				X
				Uzungil Evi 3.17.2. nolu tavanı		X	X			X	X
				Sancaktar Evi 3.21.3. nolu tavanı		X	X				X
				Sancaktar Evi 3.21.4. nolu tavanı		X					X
		İç Tavan Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilmiş	İç Tavan 2 Bölüm	Mühürdarzade Evi 3.5.3. nolu tavanı		X	X				X
				Muratoğlu Evi 3.14.1. nolu tavanı		X	X				X
				Muratoğlu Evi 3.14.2. nolu tavanı		X	X				X
		İç Tavan 3 Bölüm	Mühürdarzade Evi 3.5.2. nolu tavanı		X	X				X	
			Muratoğlu Evi 3.14.3. nolu tavanı		X	X		X		X	
			Sancaktar Evi 3.21.2. nolu tavanı		X	X				X	
		İç Tavan Yüzeyi Kafes Şeklinde Tümüyle Bezeli	İç Tavan Yüzeyi Bütün Olarak Tek Parça	Topçugil Evi 3.7.1. nolu tavanı		X					X
				Tevrüzlül Konağı 3.11.1. nolu tavanı		X	X				X
	Tevrüzlül Konağı 3.11.3. nolu tavanı			X	X				X		
	Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.1. nolu tavanı			X				X	X		
	Sancaktar Evi 3.21.1. nolu tavanı			X	X				X		
	Bülbüller Evi 3.19. nolu tavanı			X		X	X		X		
	İç Tavan Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletili.		Garip Kocaoğlu Evi 3.20. nolu tavanı		X						-
			Deli Osman Ağa Evi 3.1. nolu tavanı		X	X					X
			Ayan Ağa Evi 3.4.1. nolu tavanı		X						X
			Mühürdarzade Evi 3.5.1.nolu tavanı		X	X					X
	İÇ TAVAN YÜZEYİNDE GÖBEĞİN HAKİM OLDUĞU TAVANLAR	Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilen Göbekli Tavanlar	Göbek Daire Formunda	Aristakzade Evi 3.6. nolu tavanı		X	X				X
				Alanlı Evi 3.3.1. Nolu tavanı		X					X
				Alanlı Evi 3.3.3. Nolu tavanı		X					X
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.1. nolu tavanı		X	X		X	X	X
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.2. nolu tavanı		X	X				X
				Ali Kahveci Evi 3.13.1. nolu tavanı		X	X				X
				Şihigil Evi 3.16. nolu tavanı		X	X		X	X	X
				Erçokluzade Evi 3.10.1. nolu tavanı		X	X		X	X	X
				Tek Parça Göbek Tavanlar	Tevrüzlül Konağı 3.11.2. nolu tavanı		X	X		X	X
		Tevrüzlül Konağı 3.11.4. nolu tavanı			X	X				X	
	Erçokluzade Evi 3.10.2. nolu tavanı		X		X			X	X		
	GÖBEKSİZ TAVANLAR				Ayan Ağa Evi 3.4.2. nolu tavanı		X				X
Alanlı Evi 3.3.2. Nolu tavanı					X					X	
Topçugil Evi 3.7.4. nolu tavanı					X					X	
Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.2. nolu tavanı					X					X	
KALLENGUÇLU TAVANLAR				Edegil Evi 3.2. nolu tavanı		X				X	
				Topçugil Evi 3.7.2. nolu tavanı		X					X
				Topçugil Evi 3.7.3. nolu tavanı		X					X

Tablo 5 : Tavana Kullanılan Malzemeler

4.5. Teknik

Katologda incelenmiş olan 45 adet tavan örneğinde ahşap elemanlarda oyma, çakma, kazıma, ajur ve boyama tekniklerinin kullanıldığı, kumaş kısımlarda ise yüzeysel döşeme ve kabartmalı döşeme tekniklerinin uygulandığı tespit edilmiştir.

4.5.1. Çakma Tekniği

Uygulanacak alanın boyut ve şekline göre hazırlanan ahşap parçaların çivi kullanılmak suretiyle yüzeye çakılmasından ibarettir. Ahşap bezemede en çok kullanılan teknik olup bazen tek başına bazen de diğer tekniklerle birlikte karşımıza çıkmaktadır.

Çakma tekniği katologda yer alan 45 tavan örneğinin hepsinde uygulanmıştır. Kallenguçlu tavanlarda dahi mertekler direklerin üzerine bu teknik vasıtası ile tutturulmuşlardır. Altı örnekte çakma tekniği tek başına kullanılırken 39 örnekte de diğer tekniklerle birlikte kullanılmıştır.

Çakma tekniği tavanlarda genellikle zemin tahtalarının birleşim yerlerini gizlemek amacıyla küçük parçaların veya çıtaların yüzeye tespit edilmesinde kullanılmıştır. Böylelikle hem birleşme yerleri kapatılmış hem de tavan yüzeyinde değişik kompozisyonlar oluşturulmuştur.

Anadolu'nun diğer bölgelerindeki evlerde de tavan bezemelerinde çakma tekniği daima uygulanmıştır. Safranbolu'da Paçacılar Bağ Evi'nin göbekli tavanında¹³⁷, Bursa Muradiye Evi'nin başoda tavanında göbek çevresindeki tavan yüzeyinde¹³⁸, Erzurum'da Zırıklı Vehbi Evi'nin tavan göbeğinde¹³⁹, Tokat'ta Fatma Ercan Evi'nin tavanında¹⁴⁰, Uşak'ta Murat Dokur Evi'nin oda tavanında¹⁴¹ ve daha birçok bölgede birçok evde çakma tekniğinin uygulandığını görmek mümkündür.

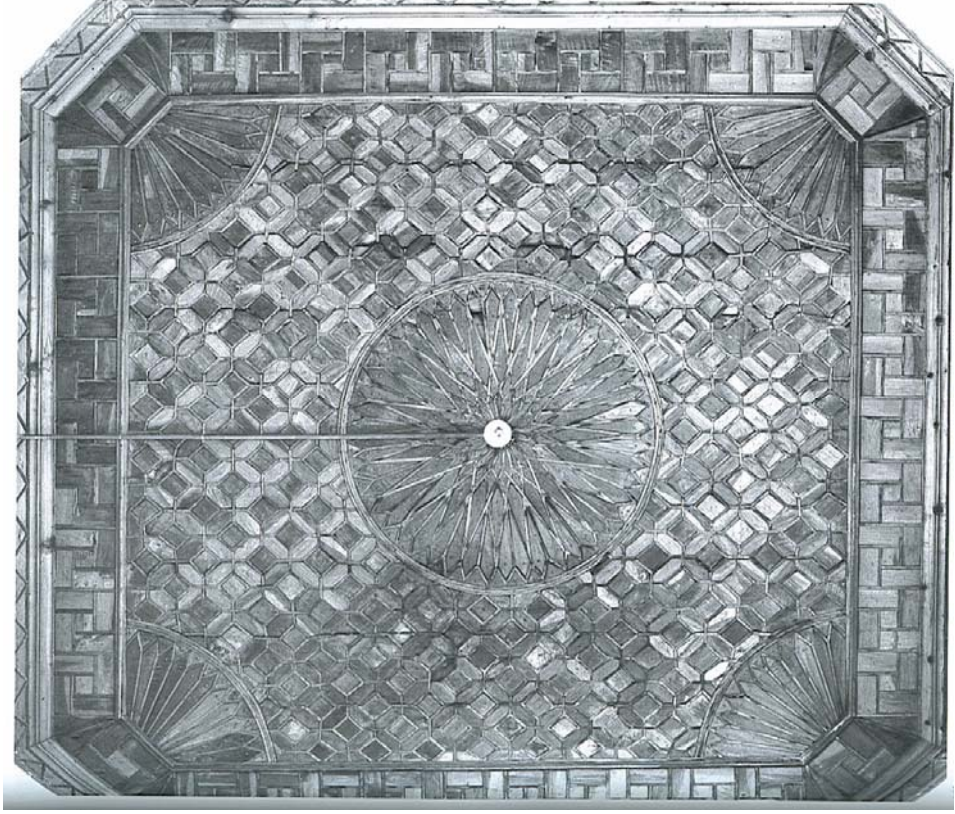
¹³⁷ Reha Günay, **Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri**, İstanbul 1998, s.197

¹³⁸ Reha Günay, **Türk ev...**, s.67

¹³⁹ Haşim Karpuz, **a.g.e.**, s.103

¹⁴⁰ Halit Çal, **a.g.e.**, s. 40-41

¹⁴¹ Yüksel Sayan, **Uşak Evleri**, Ankara 1997, s. 49



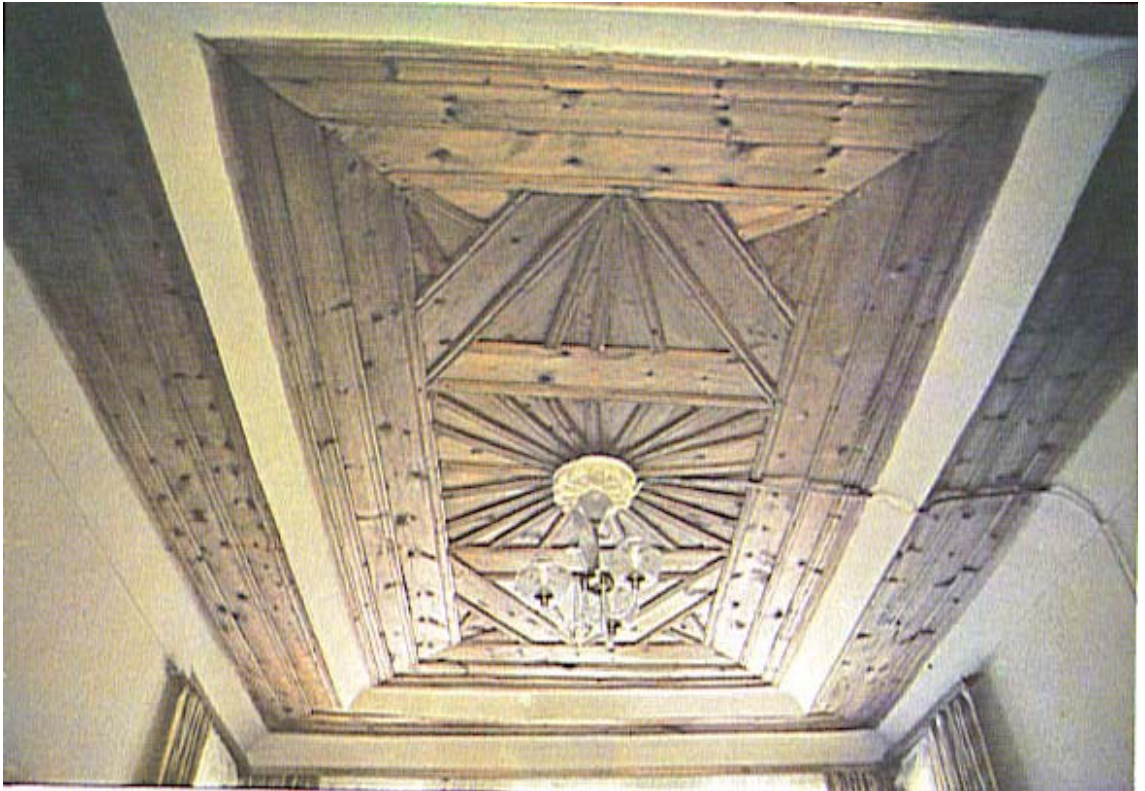
Fotoğraf 538: Safranbolu’da Paçacılar Bağ Evinin Çıtalı Tavanı (R. Günay’dan)



Fotoğraf 539: Bursa’da Muradiye Evinin Başoda Tavanı (R. Günay’dan)



Fotoğraf 540: Erzurum'da Zırnıklı Vehbi Evinin Tavan Göbeği (H. Karpuz'dan)



Fotoğraf 541: Tokat'da Fatma Ercan Evinin Tavanı (H. Çal'dan)



Fotoğraf 542: Uşak'da Murat Dokur Evinin Oda Tavanı (Y. Sayan'dan)

4.5.2. Oyma Tekniği

Demir veya çelik gibi keskin uçlu kalem ve bıçaklarla ağaç yüzeyi oyulur. Süsleme masif zemin üzerinde kabartma halindedir¹⁴². Bu teknik yüzeyin işleniş durumuna göre gruplara ayrılmaktadır. Kalem çok derinlere inerse derin oyma, nispeten meyilli olarak çalışılırsa mail (eğri) kesim diye adlandırılmaktadır¹⁴³.

Düz Satırlı Derin Oyma Tekniği: Bu grup ahşaplarda, ahşap yüzeyi aynı seviyede düz bir satır teşkil eder. Motifler satırtan derin oyma ile belirtilmiştir¹⁴⁴.

Yuvarlak Satırlı Derin Oyma Tekniği: Kabartmalar engebeli yuvarlak bir satır meydana getirmek üzere işlenmiştir. Bazı örneklerde kabartmalar çok yüksektir ve ajur işçiliği etkisini verir¹⁴⁵.

¹⁴² Can Kerametli, "Osmanlı Devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef, Bağ ve Fildişi Kakmalar", **Türk Etnoğrafya Dergisi**, S.4, Ankara 1962, s.10

¹⁴³ Erdem Yücel, "Selçuklu Ağaç İşçiliği", **Sanat Dünyamız Dergisi**, S.4, İstanbul 1975, s.3, Erdem Yücel "Türk Mimarisinde Ağaç İşleri", s.21

¹⁴⁴ Gönül Öney, "Anadolu'da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri", **Sanat Tarihi Yıllığı**, S.3, 1970, s.141

¹⁴⁵ Gönül Öney, **a.g.m.**, s.141

Çift Katlı Kabartma Tekniği : Düz ve yuvarlak satırlı derin oyma teknikleri bir arada kullanılmıştır. Genellikle altta kalan, arabeskler veya spiraller meydana getiren dekor düz satırlı derin oyma ile, üstteki yazı dekoru ise yuvarlak satırlı derin oyma ile işlenmiştir¹⁴⁶.

Eğri Kesim Tekniği : İran Selçuklularının alçı, Anadolu Selçuklularının figürlü taş işçiliğinde çok görülen bu teknik, Anadolu ahşap işçiliğinde daha ziyade erken örneklerde stilize yarım palmet motifleriyle dikkati çeker. Bu teknikte kabartma yüzeyler derine birbirini kesen eğri yüzeylerle iner¹⁴⁷.

Oyma tekniği tavanlarda daima çakma tekniği ile birlikte uygulanmıştır. Oyma tekniğiyle biçimlendirilen ahşap parçalar, zemine, çivilerle çakılarak kompozisyon oluşturulmuştur. Tavanların hiçbirisinde yapıştırma yöntemi kullanılmamıştır. İncelenen örnekler içinde en çok eğri kesim tekniğinin kullanıldığı görülmüştür. 45 örnekten 32'sinde eğri kesim tekniği tek olarak, altısında ise eğri kesim ve düz satırlı derin oyma teknikleri bir arada uygulanırken sadece bir örnekte Topçugil Evinin 3.7.4. nolu tavanında düz satırlı derin oyma tekniği tek başına uygulanmıştır.

Oyma tekniğinin genellikle köşelerde yer alan üçgen panoların yüzeyinde, motifler kabartma olarak kalacak şekilde etrafları boşaltılarak uygulandığı görülmektedir. Bundan başka iç tavan, göbek ve kuşak yüzeyini süsleyen irili ufaklı ahşap parçalar da oyma tekniği ile tek tek kesilerek hazırlanıp zemine çakılmışlardır. Bu parçalarda motifin kabartma oluşturduğu bir zeminden söz etmek artık mümkün değildir. Ancak yine de bu ahşap elemanlar için oyma tekniğinin kullanıldığı kabul edilmiştir. Oyma tekniği ile biçimlendirilen ahşap elemanların yüzeyi genellikle kazıma tekniği kullanılarak hareketlendirilmiştir. Böylelikle motifler, özellikle de bitkisel motifler daha ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

Anadolu'daki örneklerle genel olarak baktığımızda tavan bezemelerinde oyma tekniğinin uygulandığı fotoğraflardan anlaşılmaktadır. Ancak yayınlarda bu teknik hakkında detaylı olarak bahsedilmemektedir. Bununla birlikte Tokat'da Buzluk Sokağı no:11'de yer alan evin tavanında, Bey Sokağı no:23'te yer alan evin tavanında, Latifoğlu

¹⁴⁶ Gönül Öney, **a.g.m.**, s.142-143

¹⁴⁷ Gönül Öney, **a.g.m.**, s.143

Konağı'nın başoda tavanında¹⁴⁸(bkz. Fotoğraf:1), Uşak'ta Hafız Mehmet Altuğ Evi'nin başoda tavanında ve Kerim Nacan Evi'nin oda tavanında¹⁴⁹, Sivas'ta Abdi Ağa Konağı'nın oda tavanında oyma tekniği uygulanmıştır.



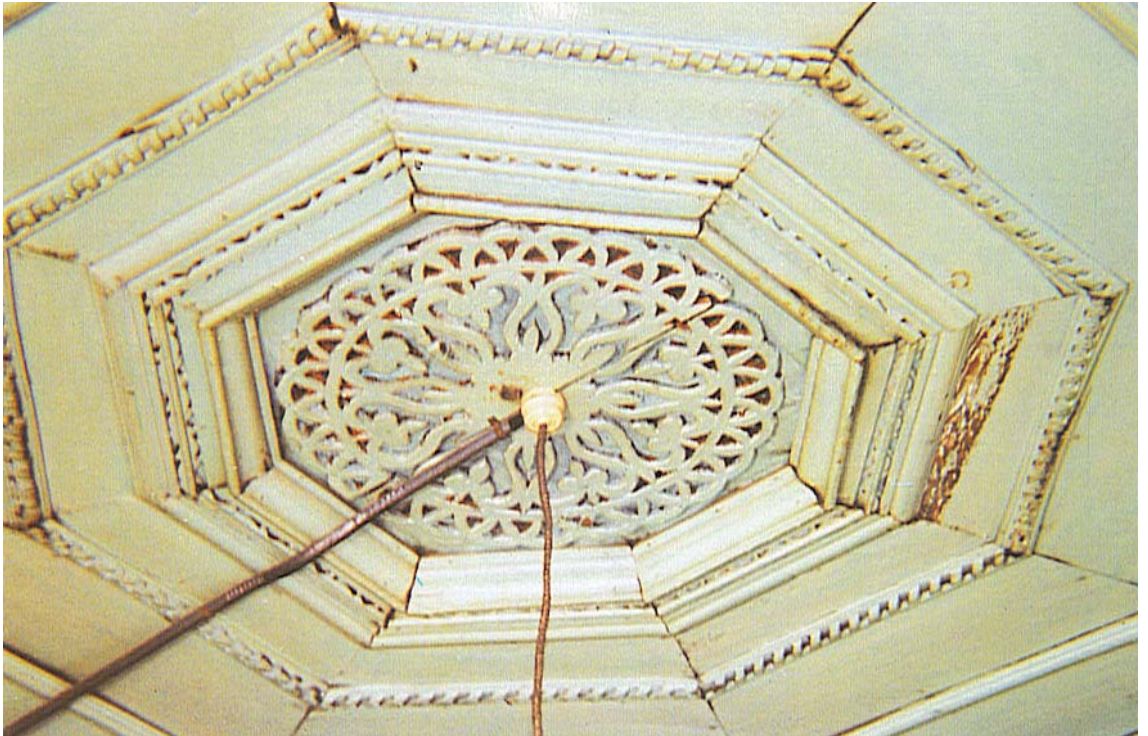
Fotoğraf 543: Tokat, Bey Sokak No:23'te Yer Alan Evin Tavanı (H. Çal'dan)

¹⁴⁸ Halit Çal, **a.g.e.**, s. 13-40-41

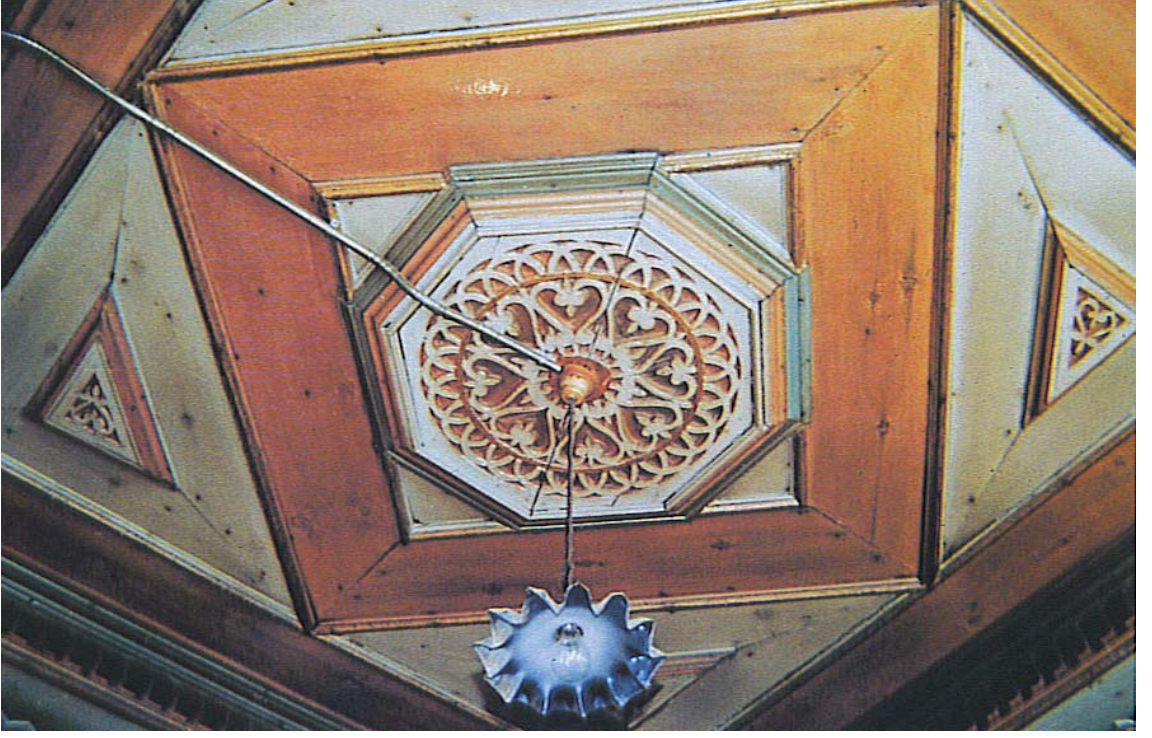
¹⁴⁹ Yüksel Sayan, **a.g.e.**, s. 79-86



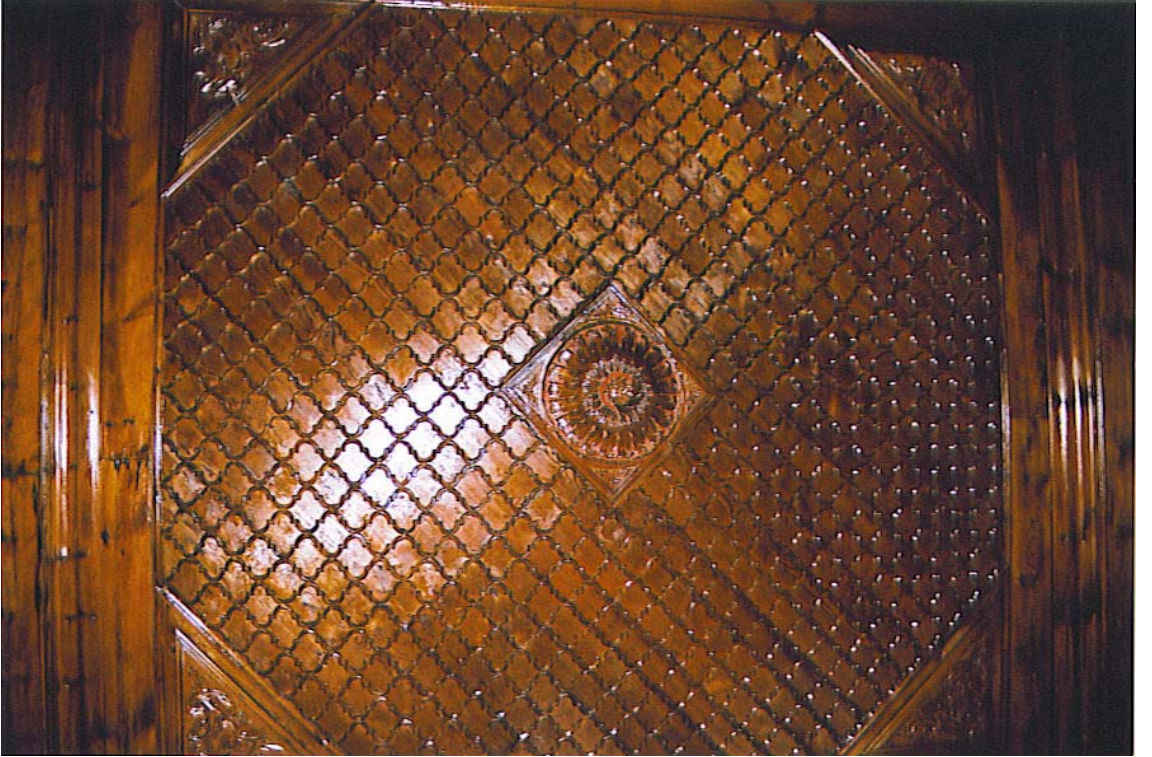
Fotoğraf 544: Tokat Buzluk Sokak No:11'de Yer Alan Evin Tavanı (H. Çal'dan)



Fotoğraf 545: Uşak'ta Hafız Mehmet Altuğ Evinin Baş Oda Tavanında Göbek Kompozisyonu (Y.Sayan'dan)



Fotoğraf 546: Uşak'ta Kerim Nacan Evinin Oda Tavanı (Y.Sayan'dan)



Fotoğraf 547: Sivas Abdi Ağa Konağı Oda Tavanı

4.5.3.Ajur (Şebekeli Oyma/Kafes Oyma) Tekniği

Bu teknik, zemini tamamıyla ortadan kaldırmaktadır. Çevresi oyulan palmet, lotus ve kıvrık dallardan oluşan bitkisel desenler veya geometrik desenler birer uçları birbirlerine tutturularak kompozisyonu yaratmaktadır¹⁵⁰. Çalışmalardaki güçlükler sebebiyle nispeten az uygulanan ajur tekniği ile daha ziyade tavan köşelikleri yapılmıştır. Bu teknikle üretilen parçalar çivilerle çakılmak suretiyle tavan yüzeyine monte edilmişlerdir. İncelenen örnekler içinde tıpkı oyma parçalarda olduğu gibi ajur tekniğinde yapılan parçalarda da yapıştırma yöntemi hiç kullanılmamıştır.



Fotoğraf 548: Sivas Müzesinde (Kongre Binası) Yer Alan Sofa Tavanı

Katologda yer alan 45 tavan örneğinin 26'sında ajur tekniği uygulanmıştır. Bu tekniğin aynı tavanda genellikle oyma, çakma ve kazıma teknikleriyle, aynı süsleme elemanında ise çakma ve kazıma tekniği ile birlikte kullanıldığı dikkati çekmektedir. Genellikle üçgen köşeliklerin yapımında karşılaştığımız bu teknik bazen göbek ve kuşak süslemelerinde de görülmektedir. Ajur tekniğinde çoğunlukla kıvrım dallardan ve yapraklardan oluşan bitkisel kompozisyonlar biçimlendirilmiştir.

¹⁵⁰ Erdem Yücel, "Türk Mimarisinde....", s.22; Erdem Yücel, "Türk Sanatında ...", s.10; Erdem Yücel, "Selçuklu Ağaç...", s.3

Ajur tekniğinde yapılmış ilk önemli eserler 13. yüzyıldan itibaren Mısır'da görülmeye başlanmış olup bu teknik geç dönemlere kadar çeşitli uygulamalarıyla devam etmiştir¹⁵¹. Anadolu'nun değişik bölgelerindeki evlere ilişkin yayınlardan da ajur tekniğinin uygulandığı görülmektedir. Sivas Müzesi'nde (Kongre Binası) sofa tavanında, Eski Apardı Köyü'nde Konuk Odasının tavanında¹⁵², Mihralibey Konağı'nın sofa tavanında¹⁵³, Erzurum'da Seyfullah Ağa Evi'nin tavanında¹⁵⁴, Tokat'ta Yağcıoğlu Konağı'nın ve Plevne Sokak II.Geçit No:23'te yer alan evin tavanlarında¹⁵⁵, Eskişehir'de Odunpazarı'nda bulunan bir evin tavan göbeğinde¹⁵⁶ ajur tekniği uygulanmıştır.



Fotoğraf 549: Mihralibey Konağı, Üst Kat Sofa Tavanı, Göbek Detayı

¹⁵¹ Rüstem Bozer, **15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar**, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ankara 1992, , s.27

¹⁵² KKTVKBKM Arşivinde 58.00/262 nolu dosyadan bilgi alınmıştır.

¹⁵³ KKTVKBKM Arşivinde 58.12/10 nolu dosyadan bilgi alınmıştır.

¹⁵⁴ Haşim Karpuz, **a.g.e.**, s.160

¹⁵⁵ Halit Çal, **a.g.e.**, s. 10-39

¹⁵⁶ B.Y. Uçkan, E. Uçkan, **Eskişehir Odunpazarı Evleri**, Eskişehir 2002, s.56



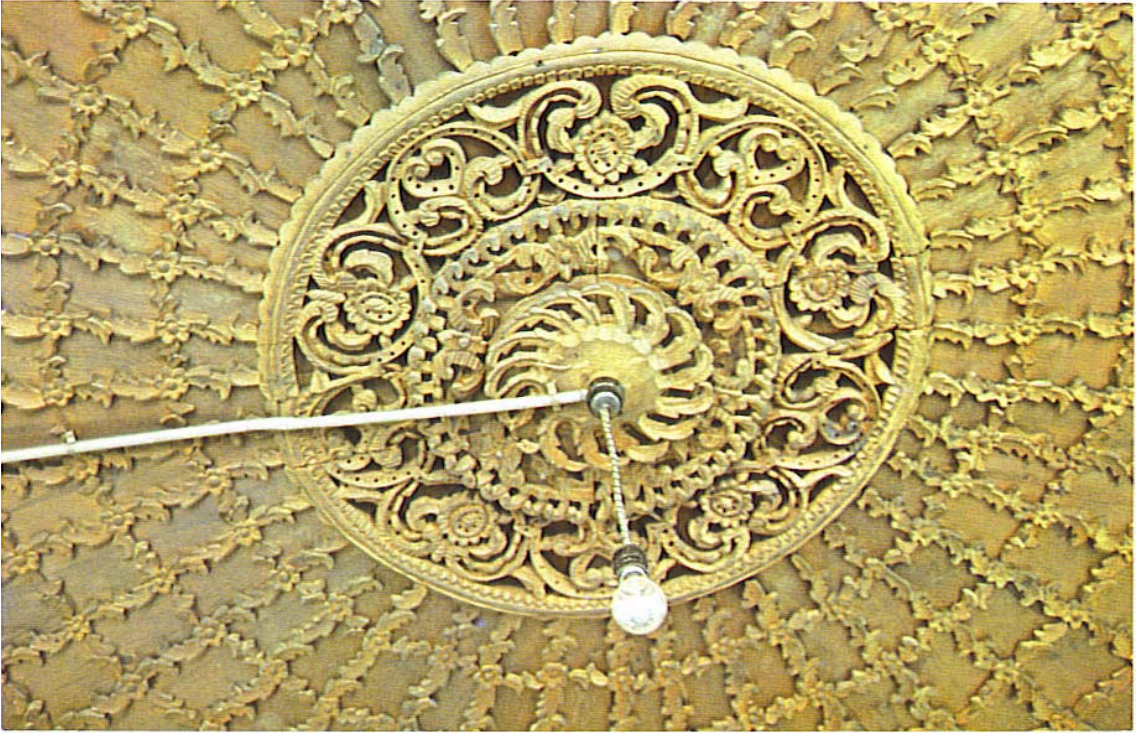
Fotoğraf 550: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Kilimüstü Bölümünün Tavanı



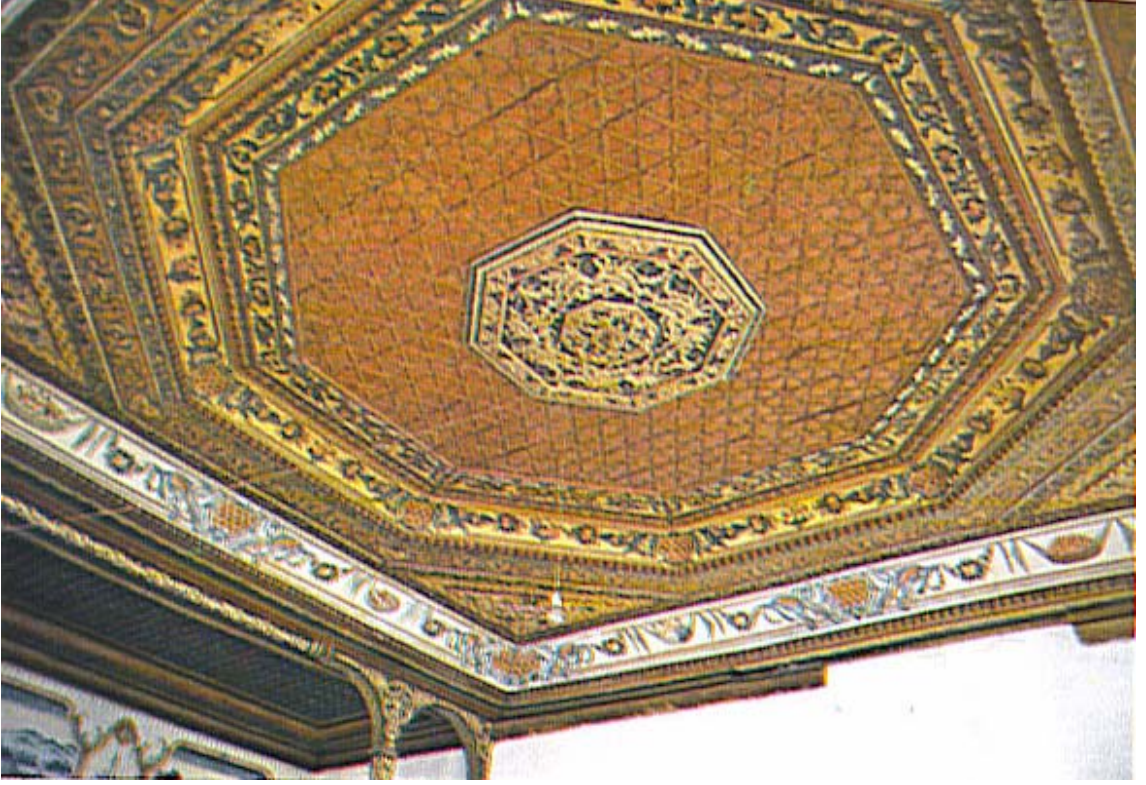
Fotoğraf 551: Eski Apardı Köyü, Köyodasında Nimseki Bölümünün Tavanı



Fotoğraf 552: Erzurum Seyfullah Ağa Evinin Tavan Detayı (H.Karpuz'dan)



Fotoğraf 553: Tokat Plevne Sokak II.Geçit No:23'te Yer Alan Evin Tavan Göbeği (H. Çal'dan)



Fotoğraf 554: Tokat Yağcıoğlu Konağı (H. Çal'dan)



Fotoğraf 555: Eskişehir Odunpazarı'nda Bulunan Bir Evin Tavan Göbeği (B.Y.Uçkan'dan)

4.5.4.Kazıma Tekniği

Ahşap yüzeyin ince uçlu bir aletle herhangi bir talaş kaldırmadan çizilmesiyle meydana gelmektedir¹⁵⁷. Çoğunlukla bitkisel motiflerde görülen teknik, süsleme yüzeyinde motifin ayrıntısını belirlemek ve daha etkili bir görüntü sağlamak için kullanılmıştır. İncelenen örneklerden 26'sında kazıma tekniğinin uygulandığı görülmektedir. Çoğunlukla üçgen köşeliklerde uygulanan tekniğe göbek süslemesinde, giriş alnında ve bazen kuşak bezemelerinde de rastlanmaktadır.

Sivas ve Divriği evlerinin tavanlarında karşımıza çıkan bu tekniğin Anadolu'nun diğer bölgelerindeki evlerde de uygulanıp uygulanmadığına ilişkin kaynaklarda yeterince bilgi verilmemektedir. Yalnızca S. Yazar'ın çalışmasından Akseki evlerinin tavanlarında kazıma tekniğinin sıklıkla kullanıldığını öğrenmekteyiz¹⁵⁸.



Fotoğraf 556: Sivas, Hasan Başeğmez Evinin Tavanında Üçgen Köşelik Detayı (B. Bilget'ten)

¹⁵⁷ Sibel Yazar, **a.g.t.**, s.203

¹⁵⁸ Sibel Yazar, **a.g.t.**, s.203

4.5.5. Boyama (Kalemişi) Tekniği

Selçuklu devrinden itibaren özellikle ahşap camiler şeklinde isimlendirilen özel bir cami grubunda sütun başlıklarında, konsollarda kirişlerde, lambrkenlerde görülen ahşap üzerine boyama tekniği daha ziyade mimariye inhisar etmektedir. Ahşap üzerine boyamada kırmızı, koyu mavi, sarı, altın yaldız renkleri hakimdir¹⁵⁹.

Ankara'da Örtmeli, Geneği, Hacı İvaz, Sabuni, Eyyubi mescitleriyle gelişen ahşap üzerine boyam tekniği 16.-18. yy Ankara camilerinde daha realistleşen bir üslupla devam etmektedir. Bu devirde ahşap üzerine boyama işçiliğinin künde-kârî taklidi minberlerde de kullanıldığını görüyoruz. Ağaç Ayak Mescidi (1705) minberinde olduğu gibi yıldız, altıgen ve üçgenlerin içinde görülen rölyef halindeki stilize arabesklerin yerine daha realistleşen boyama bitkisel dekor kullanılır, muhtelif çiçek motifleri seçilir¹⁶⁰.



Fotoğraf 557: Eskişehir Odunpazarı'nda Bulunan Bir Evin Tavanı (B.Y.Uçkan'dan)

Yukarıdaki örneklerin gösterdiği gibi Anadolu Selçuklularında gelişen ahşap üzerine boyama tekniği özellikle mimariye intikal ederek ve geç devirde daha realistleşen

¹⁵⁹ Gönül Öney, **a.g.m.**, s.147

¹⁶⁰ Gönül Öney, **a.g.m.**, s.148-149

bitkisel bir dekor geliştirerek Anadolu’da aynı geleneği sürdürür. Ankara bu sahada önemli bir merkez teşkil eder¹⁶¹. Divriği çevresinde yer alan bazı ilçe ve köylerde de benzeri boyama tekniğinde tavan örneklerine rastlanmıştır. Sivas İli, Altınyayla ilçe merkezinde bulunan H.1313 / M1895 tarihli Ulucami tavanında; Ulaş ilçesi Acıyurt Mezrasında bulunan Mihralibey Konağının Tavanlarında; yine Sivas merkez, Eski Apardı Köyünde yer alan konuk odasının tavanında bu nitelikte kalemışı bezemelere yer verildiği görülmektedir¹⁶². Ancak Divriği evlerinin tavanlarında bu tarz bir boyamaya rastlanmamıştır. Boyama tekniği burada kumaşla kaplanması mümkün olmayan baklava dilimi gibi belli ahşap elemanların tavan yüzeyinde daha belirgin hale getirilmesi amacıyla bütünüyle boyanması şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Boyanan yüzeylerde herhangi bir bitkisel veya geometrik motif görülmez.

4.5.6.Yüzeysel Döşeme Tekniği

Bu teknik kumaş veya deri malzemenin ahşap yüzeye düz bir şekilde çivilerle tutturulması suretiyle zeminin kaplanmasıdır. Kaplama işleminde hiçbir örnekte yapıştırıcı malzeme kullanılmamıştır. Bütün örneklerde kumaş daima çivi ile çakılarak yüzeye tespit edilmiştir.

Anadolu’nun başka bölgelerinde çok ender rastlanan bu teknik Divriği evlerinin tavanlarında sık sık karşımıza çıkmaktadır. Kastamonu’da sadece üç evin tavanında kadife kumaş kullanıldığı bilinmektedir¹⁶³. Deri döşenmesi ise daha önce de malzeme bölümünde deri başlığında belirtildiği üzere yalnızca Bursa Ulu Camii’nin sağ taraftaki kapısının tavanında görülmektedir¹⁶⁴.

İncelenen 45 tavandan 30’unda yüzeysel döşeme tekniği uygulanmıştır. Bu teknik daha çok iç tavanı oluşturan panoların zemininde, göbek ve üçgen köşeliklerin zemininde, kiriş ve çökertme alanında, suyollarının içinde bulunan kumaşlarda kullanılmıştır.

Yine malzeme bölümünde kumaş başlığında da değinildiği gibi yüzeysel döşeme tekniğinde kumaş iki farklı amaç için kullanılmıştır. Birincisinde süslemenin çakıldığı yüzeyde tahtaların birleşim yerinin görünmesini engellemek, ikincisinde ise bezeme

¹⁶¹ Gönül Öney, **a.g.m.**, s.149

¹⁶² KKTVKBKM arşivinde kayıtlı 58.10/12 nolu dosya.

¹⁶³ Sibel Yazar, **a.g.t.**, s.205

¹⁶⁴ Tahsin Öz, **a.g.m.**, s.30-38

arkasında fon oluşturmak temel hedeftir. Bu doğrultuda ilkinde kumaş rengi önemsizlenmezken hatta bazılarında özellikle ahşabın rengine yakın tonlarda seçilirken, fon olarak kullanıldığında kompozisyona uyan, süslemeyi öne çıkaran renklerin seçimine dikkat edilmiştir.

Boya ve kalemişi tekniğinin çok da rağbet görmediği Divriği evlerinin tavanlarında kumaş kullanılarak hem ahşap süsleme elemanlarının öne çıkması sağlanmış hem de tavana canlılık kazandırılmıştır.

4.5.7. Kabartmalı Döşeme Tekniği

Çerçeve şeklinde, iç kısımları kesilerek çıkarılmış ahşap süsleme elemanlarının içlerine kılıf şeklinde değişik renklerde kumaş geçirilmektedir. Bu kumaş kılıfın içi pamuk,...vb. ile doldurularak çerçeve yüzeyinden taşan kabarık bir süsleme yapılmaktadır.

Kabartmalı döşeme tekniği çoğunlukla baklava dilimi şeklindeki geometrik elemanların yüzeyini süsleyen madalyonlarda ve daha küçük baklava dilimlerinde, kiriş yüzeyini süsleyen elemanlarda karşımıza çıkmaktadır. Bu teknikle genellikle saten ve kadife gibi daha pahalı ve parlak kumaşlar kullanılmıştır. Ahşap süslemelerin içleri rengarenk kumaşlarla kaplanarak tavan bezemesi zenginleştirilmiştir.

İncelenen 45 tavandan 10'unda kabartmalı döşeme tekniğinin uygulandığı görülmektedir. Kabartmalı döşeme bütün örneklerde yüzeysel döşeme ile birlikte uygulanmıştır. Anadolu'nun başka bölgelerindeki evlere yönelik yayınlarda şimdiye kadar rastlanmamış olan bu tekniğin Divriği ve çevresine özgü olduğu düşünülmektedir.

TAVAN KOMPOZİSYONU				TAVANLAR	Tavan Bezemesinde Kullanılan Teknikler							
					Ahşaba Uygulanan Teknikler					Kumaşa Uygulanan Teknikler		
					Oyma	Çakma	Ajur	Kazıma	Boyama	Yüzeysel Döşeme	Kabartmalı Döşeme	
GÖBEKLİ TAVANLAR	İÇ TAVAN MERKEZİNDE DAİRESEL KÜÇÜK BİR GÖBEĞİN YER ALDIĞI TAVANLAR	İç tavan Yüzeysel Çıtallı	İç Tavan Yüzeysel Bütün Olarak Tok Parça	Trampacigil Evi 3.8.1. nolu tavanı	X	X	X	X		X	X	
				Trampacigil Evi 3.8.2. nolu tavanı	X	X	X		X	X		
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.3. nolu tavanı	X	X				X		
				Ali Kahveci Evi 3.13.2. nolu tavanı	X	X	X			X		
				İslamgil Evi 3.18. nolu tavanı	X	X	X	X	X	X	X	
				Şeyhoğlu Evi 3.15.1. nolu tavanı	X	X	X	X	X	X	X	
				Şeyhoğlu Evi 3.15.2. nolu tavanı	X	X	X	X	X	X	X	
				Uzungil Evi 3.17.1. nolu tavanı	X	X	X	X		X		
				Uzungil Evi 3.17.2. nolu tavanı	X	X	X	X	X	X		
				Sancaktar Evi 3.21.3. nolu tavanı	X	X	X	X		X		
				Sancaktar Evi 3.21.4. nolu tavanı	X	X	X					
		İç Tavan Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilmiş	İç Tavan 2 Bölüm	Mühürdarzade Evi 3.5.3. nolu tavanı	X	X		X		X		
				Muratoğlu Evi 3.14.1. nolu tavanı	X	X	X	X		X		
				Muratoğlu Evi 3.14.2. nolu tavanı	X	X	X	X		X		
		İç Tavan 3 Bölüm		Mühürdarzade Evi 3.5.2. nolu tavanı	X	X				X		
				Muratoğlu Evi 3.14.3. nolu tavanı	X	X	X	X		X		
				Sancaktar Evi 3.21.2. nolu tavanı	X	X	X			X		
	İç Tavan Yüzeysel Kafes Şeklinde Tümyle Bezel	İç Tavan Yüzeysel Bütün Olarak Tek Parça		Topçugil Evi 3.7.1. nolu tavanı	X	X	X	X				
				Tevrüzlül Konağı 3.11.1. nolu tavanı	X	X		X		X		
				Tevrüzlül Konağı 3.11.3. nolu tavanı	X	X	X	X		X		
				Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.1. nolu tavanı	X	X			X			
				Sancaktar Evi 3.21.1. nolu tavanı	X	X				X		
				Bülbüller Evi 3.19. nolu tavanı	X	X		X		X		
		İç Tavan Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletil.		Garip Kocaoğlu Evi 3.20. nolu tavanı	X	X	X	X				
GÖBEKSİZ TAVANLAR	İÇ TAVAN YÜZEYİNDE GÖBEĞİN HAKİM OLDUĞU TAVANLAR	Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilen Göbekli Tavanlar	Göbek Daire Formunda	Deli Osman Ağa Evi 3.1. nolu tavanı	X	X				X		
				Ayan Ağa Evi 3.4.1. nolu tavanı	X	X						
				Mühürdarzade Evi 3.5.1.nolu tavanı	X	X	X	X		X		
				Anıstakzade Evi 3.6. nolu tavanı	X	X	X	X		X		
				Alanlı Evi 3.3.1. Nolu tavanı	X	X	X	X				
				Alanlı Evi 3.3.3. Nolu tavanı	X	X		X				
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.1. nolu tavanı	X	X	X	X	X	X	X	
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.2. nolu tavanı	X	X	X	X		X	X	
				Ali Kahveci Evi 3.13.1. nolu tavanı	X	X	X	X		X	X	
				Şihigil Evi 3.16. nolu tavanı	X	X	X	X	X	X	X	
		Göbek Elios F.		Erçokluzade Evi 3.10.1. nolu tavanı	X	X	X	X	X	X	X	
		Tek Parça Göbek Tavanlar		Tevrüzlül Konağı 3.11.2. nolu tavanı	X	X	X	X	X	X	X	
				Tevrüzlül Konağı 3.11.4. nolu tavanı	X	X		X		X		
				Erçokluzade Evi 3.10.2. nolu tavanı	X	X			X	X		
KALLENGUÇLU TAVANLAR				Ayan Ağa Evi 3.4.2. nolu tavanı	X	X						
				Alanlı Evi 3.3.2. Nolu tavanı	X	X						
				Topçugil Evi 3.7.4. nolu tavanı	X	X						
				Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.2. nolu tavanı		X						
				Edegil Evi 3.2. nolu tavanı		X						
				Topçugil Evi 3.7.2. nolu tavanı	X	X						
				Topçugil Evi 3.7.3. nolu tavanı		X						

Tablo 6 : Tavanlarda Uygulanan Teknikler

4.6. Süsleme

Geleneksel Divriği evlerinin tavanlarında kullanılan ahşap süsleme, bitkisel ve geometrik süsleme olmak üzere iki ana başlık altında ele alınacaktır. Ayrıca çivili süsleme de farklı bir başlıkta incelenecektir.

4.6.1. Bitkisel Süsleme

İncelediğimiz tavan örneklerinde bitkisel süsleme çok yoğun biçimde karşımıza çıkmaktadır. Kullanılan motifler fazla bir çeşitlilik göstermese de aynı motifin değişik uygulamaları ile süsleme programı zenginleştirilmiştir.

Stilize edilmiş kıvrık dallar ve yapraklar, kenger yaprakları, palmetler, lotuslar, çeşitli çiçek motifleri, sümbüller, çiçek demetleri, stilize selvi ve palmiye ağaçları başlıca bitkisel motiflerdir.

4.6.1.1.Servi

Servi motifi Divriği evlerinin tavanlarında en fazla karşılaştığımız süslemelerden birisidir. Katologda yer alan 45 tavandan 18'inde tavanı çevreleyen bezeme kuşağı üzerine stilize servi ağaçları işlenmiştir. Bu kuşaklar yerel dilde “servili” diye adlandırılmıştır.

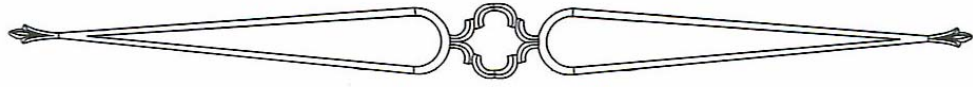
Servi, dikey konumda taban kısmı genişçe, yukarı doğru daralan tepede sivri konik bir şekle sahip olup bu şekli sayesinde bütün gövdesi ile ışıktan bolca faydalanabilen bir ağaçtır. Sürekli yeşil kalan rengi, dayanıklılığı, uzun ömürlülüğü, güzel şekli ile bir hayat ve güzellik sembolü haline gelmiştir¹⁶⁵. Belki de bu özelliklerinden dolayı servi motifi evlerin, yuvaların uzun ömürlü ve güzellik dolu olması düşüncesiyle böylesine çok işlenmiştir.

Serviler çoğunlukla bir kare, daire veya baklava dilimi şeklindeki kartuş ya da madalyonun iki ucuna simetrik olarak yerleştirilmişlerdir. Yalnızca Bülbüller evinin 3.19. nolu tavanında ve Şeyhoğlu evinin 3.15.2. nolu kışodası tavanında servi çiftleri

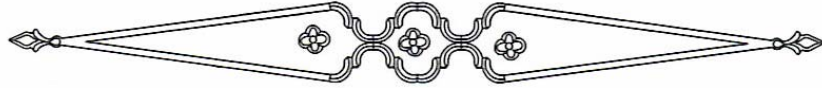
¹⁶⁵ Cevdet Çulpan, **Serviler**, Cilt:1, İstanbul 1961, s.14-16; Aslı S. Arslan, **Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları**, Kayseri 2005, s.393

arasında böyle birleştirici bir unsura yer verilmemiş, serviler taban kısımlarından sırt sırta gelecek şekilde yerleştirilmişlerdir.

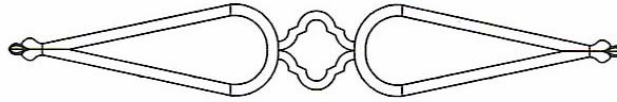
Şeyhoğlu evinin 3.15.2. nolu kışodası tavanı dışındaki bütün örneklerde servilerin uçları üç dilimli palmetlerle sonlandırılmıştır. 3.15.2. nolu örnekte ise servilerin uçları tepe noktasında sivri şekilde birleştirilmiş olup aynı zamanda da serviye oluşturan çıtalar siyah renkte boyanmıştır. Ayrıca bazı örneklerde servilerin içlerinin çeşitli çiçekler, palmetler ve yıldızlarla süslendiğini de görmekteyiz.



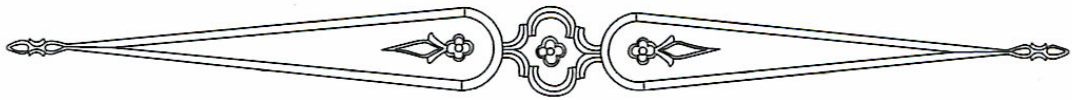
Şekil 17: Arıstakzade Evi Tavanında Servi



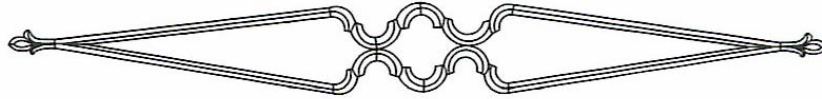
Şekil 18: Recep Tuhutluoğlu Evi Yazodası Tavanında Servi



Şekil 19: Topçugil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Servi



Şekil 20: Tevrüzlü Konağı Harem Bölümü Yazodası Tavanı



Şekil 21: Tevrüzlü Konağı Selamlık Bölümü Yazodası Tavanında Servi



Şekil 22: Deli Osman Ağa Evi Tavanında Servi



Şekil 23: Garip Kocaoğlu Evi Tavanında Servi



Şekil 24: Muratoğlu Evi Harem Bölümü Yazodası Tavanında Servi



Şekil 25: Muratoğlu Evi Selamlık Bölümü Yazodası Tavanında Servi

4.6.1.2. Yapraklı Çiçek

İncelediğimiz tavan örneklerinde en çok kullanılan motiflerden biri de çiçektir. 31 tavanda çeşitli çiçek motiflerinden biri veya birkaçı bir arada kullanılmıştır. Dört yapraklıdan on yapraklıya kadar tüm çiçek çeşitlerinin kullanıldığı dikkati çekmektedir. Sadece bir örnekte, Sancaktar Evinin 3.21.1. nolu tavanının göbek süslemesinde, 17 yapraklı çiçek motifine rastlanmaktadır.

Çiçek figürleri arasında en fazla dört yapraklı çiçek kullanılmıştır. Bu motif genellikle baklava dilimi şeklindeki panoların yüzeyinde, servilerin ve kartuşların içinde, göbek ve köşeliklerde sık sık karşımıza çıkmaktadır. Tablo 7'den hangi çiçeğin kaç tavanda kullanıldığına ilişkin bilgileri bulmak mümkündür.

Yapraklı çiçeklerden başka yalnızca Arıstakzade evinin 3.6. nolu tavanında, göbek süslemesinde şakayık biçiminde çiçek figürü görülmektedir. Ayrıca A'yan Ağa Konağının her iki tavanında da, üçgen köşeliklerde panoların yüzeyine kabartma olarak işlenmiş demet halinde çiçek figürleri bulunmaktadır.

4.6.1.3. Palmet

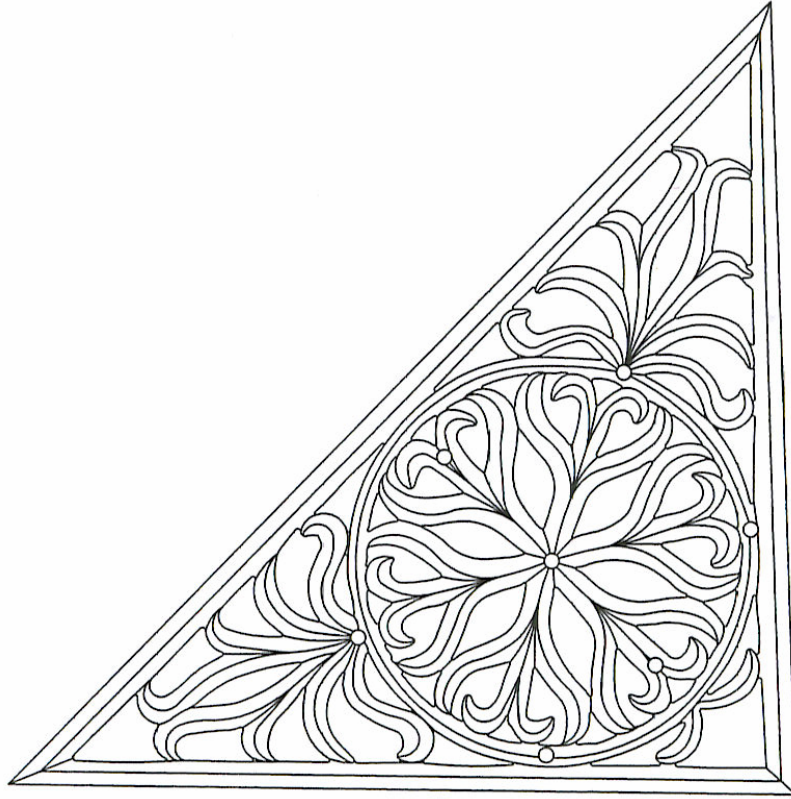
Katologda yer alan 45 tavadan 42 tanesi işlemeli olup bu tavanlar arasında da 41 örnekte palmet motifinin kullanılması oldukça dikkat çekici bir durumdur. Yalnızca Sancaktar Evinin 3.21.4. nolu yıldız köşkü tavanında palmet kullanılıp kullanılmadığı hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz. Bu örnekte özellikle göbek çerçevesinin

tamamen yok olması ve palmetlerin göbekli hemen her tavanda göbek çerçevesinde kullanılmış olması nedeniyle palmet kullanılmadığını söylemek mümkün değildir.

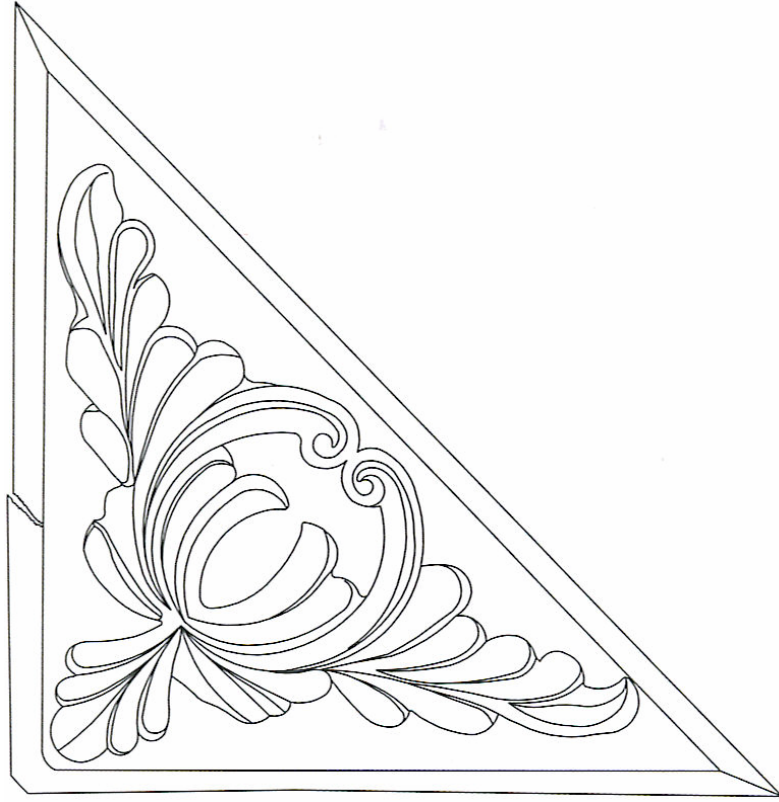
Örneklerde üç dilimli palmetten 11 dilimliye kadar pek çok çeşidin kullanıldığını görmekteyiz. Aynı tavanda birkaç çeşidin bir arada uygulandığı örneklerin sayısı da oldukça fazladır. Palmet, kuşak bezemelerinde, köşeliklerde, göbek süslemesinde, iç tavan yüzeyinde, giriş alnında kısacası tavanın hemen her noktasında karşımıza çıkan bir motiftir.

4.6.1.4. Lotus

İncelenen örneklerden dördünde lotus motifine yer verilmiştir. Uzungil evinin her iki tavanında, Tevrüzlü Konağının 3.11.1. nolu tavanında ve Şıhgil evinin tavanında karşımıza çıkan lotuslar, dört örnekte de üçgen köşeliklerin içini süslemektedir.



Şekil 26: Uzungil Evinin tavanlarında lotus motifi



Şekil 27: Tevrüzlü Konağının Selamlık Yazodası Tavanında Lotus Motifi

4.6.1.5. Kıvrık Dal

Kıvrık dallara incelenen tavanlar içinden sadece altısında rastlamaktayız. Bu motif de yine üçgen köşelikleri süslemektedir. Tevrüzlü Konağının 3.11.2. nolu tavanında olduğu gibi bazen yapraklarla birleşerek çok girift süslemeler elde edilmiştir.

4.6.1.6. Yaprak

Katologda yer alan örneklerden 19'unda yaprak motifi oldukça sık uygulanmıştır. Yapraklar çoğunlukla üçgen köşeliklerin ve göbek yüzeyinin süslenmesinde kullanılmıştır.

4.6.1.7. Kenger Yapağı

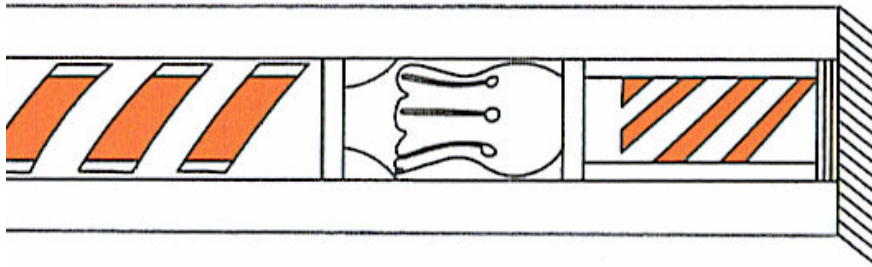
Kenger yapağı da geleneksel Divriği evlerinin tavanlarında en fazla kullanılmış olan motiflerden birisidir. İncelediğimiz tavanlar içinde 30 örnekte kenger yapağının kullanıldığını görmekteyiz. Bu motif de aynı yaprak gibi çoğunlukla üçgen köşeliklerin ve göbek yüzeyinin süslenmesinde kullanılmıştır.

4.6.1.8. Palmiye Yapağı

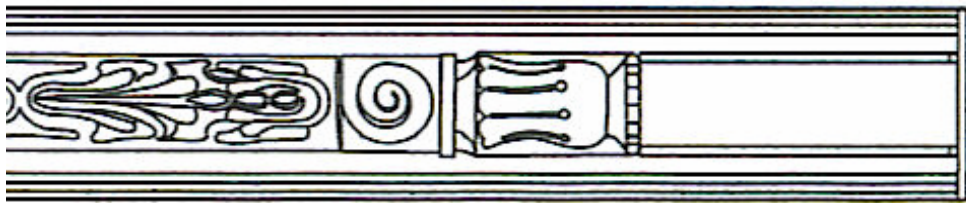
Palmiye yapağı, incelediğimiz tavanlar içinde sadece bir örnekte kullanılmıştır. Şihigil evinin tavanında, kuşak süslemesinde karşımıza çıkan bu motif 11 veya daha fazla dilimli palmetlerle de benzerlik göstermektedir.

4.6.1.9. Lale

Lale motifine incelediğimiz tavanlar içinden yalnızca üçünde rastlamaktayız. Lale, Tevrüzlü Konağının 3.11.1. nolu tavanında ve Topçugil evinin 3.7.1. nolu tavanında giriş yüzeyinde konsollar arasındaki kaval silmenin başlangıcını oluştururken yine Topçugil evinin 3.7.4. nolu tavanında üçgen köşeliklerin yüzeyini süslemektedir.



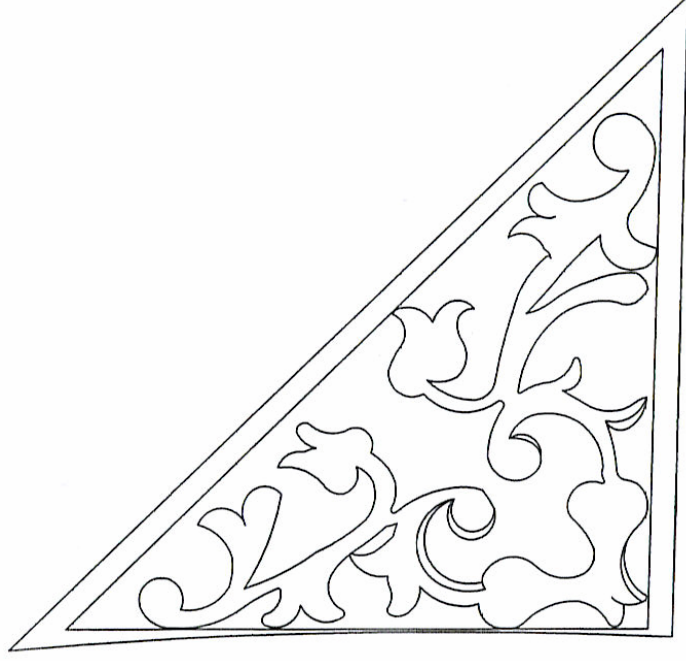
Şekil 28: Tevrüzlü Konağının Selamlık Yazodası Tavanında Giriş Yüzeyinde Lale Motifi



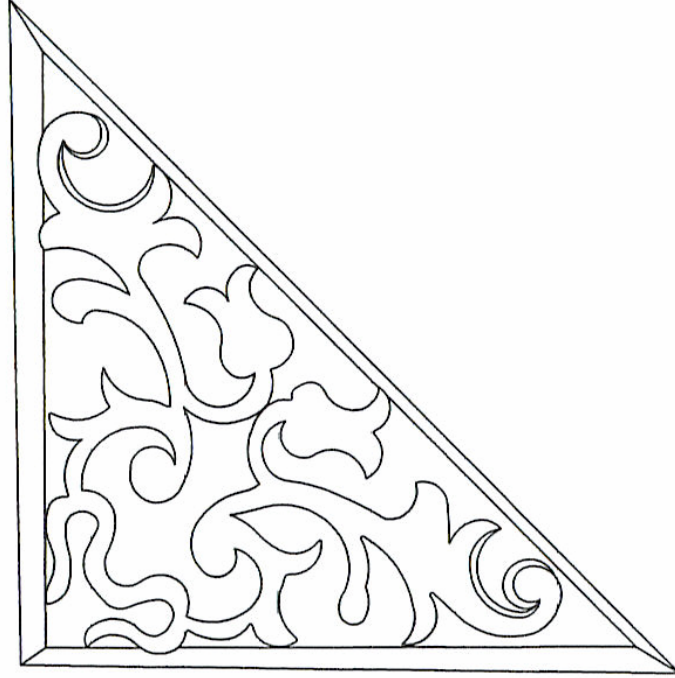
Şekil 29: Topçugil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Giriş Yüzeyinde Lale ve Spiral Motifi

4.6.1.10. Sümbül

Yalnızca bir örnekte, Topçugil evinin 3.7.4. nolu tavanında karşımıza çıkan sümbül motifini üçgen köşelik üzerine kabartma olarak işlenmiştir.



Şekil 30: Topçugil Evi Harem Yazodası Tavanı Köşeliğinde Sümbül ve Lale Motifi



Şekil 31: Topçugil Evi Harem Yazodası Tavanı Köşeliğinde Sümbül ve Lale Motifi

TAVAN KOMPOZİSYONU		TAVANLAR		Tavan Bezemesinde Kullanılan Motifler																										
				Bitkisel Motifler										Geometrik Motifler																
				4 yapraklı çiçek	5 yapraklı çiçek	6 yapraklı çiçek	7 yapraklı çiçek	8 yapraklı çiçek	9 yapraklı çiçek	10 yapraklı çiçek	12 yapraklı çiçek	17 yapraklı çiçek	Palmel	Serpi	Kemper Yapraklı Yaprak	Kivrik dal	Lotus	Lale	Sümbül	Palmiye Yapraklı Çarkıfelek	Yıldız	Buklava Dımı	Kartuş	Zezaklı Suyolu	Zincir Suyolu	Varev Suyolu	Fişalı Suyolu	Maslasyon	Spiral	
GÖBEKLİ TAVANLAR	İÇ TAVAN MERKEZİNDE DAİRESEL KÜÇÜK BİR GÖBEĞİN YER ALDIĞI TAVANLAR	İç tavan Yüzeyi Çitallı	İç Tavan Yüzeyi Bölün Olarak Tek Parça	Trampacıgil Evi 3.8.1. nolu tavanı										X	X	X						X	X		X				X	
				Trampacıgil Evi 3.8.2. nolu tavanı										X		X					X	X	X							
				Abdullah Paşa Konağı 3.9.3. nolu tavanı										X		X					X									
				Ali Kahveci Evi 3.13.2. nolu tavanı										X		X	X				X			X						
				İslamgil Evi 3.18. nolu tavanı	X									X	X	X					X	X	X	X	X		X		X	
				Şeyhoğlu Evi 3.15.1. nolu tavanı	X									X	X								X	X		X			X	
				Şeyhoğlu Evi 3.15.2. nolu tavanı										X	X							X	X		X	X			X	
				Uzungil Evi 3.17.1. nolu tavanı		X								X	X	X	X													
				Uzungil Evi 3.17.2. nolu tavanı										X	X	X	X													
				Sancaktar Evi 3.21.3. nolu tavanı	X	X	X							X	X	X						X			X					
		Sancaktar Evi 3.21.4. nolu tavanı																												
		İç Tavan 2 Bölüm	İç Tavan 3 Bölüm	Mühürdarzade Evi 3.5.3. nolu tavanı	X								X	X							X									
				Muratoğlu Evi 3.14.1. nolu tavanı										X	X	X						X			X					
				Muratoğlu Evi 3.14.2. nolu tavanı	X	X								X	X	X	X													
	Mühürdarzade Evi 3.5.2. nolu tavanı				X								X																	
	İç Tavan Yüzeyi Bölün Olarak Tek Parça	İç Tavan 2 Bölüm	İç Tavan 3 Bölüm	Muratoğlu Evi 3.14.3. nolu tavanı	X			X				X	X	X						X	X		X							
				Sancaktar Evi 3.21.2. nolu tavanı	X								X	X	X									X						
				Topçugil Evi 3.7.1. nolu tavanı		X								X	X	X	X		X		X	X							X	
				Tevrüzü Konağı 3.11.1. nolu tavanı			X							X	X	X	X	X	X		X	X	X		X		X			
				Tevrüzü Konağı 3.11.3. nolu tavanı	X									X	X	X					X	X					X			
				Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.1. nolu tavanı	X									X	X	X	X						X	X		X				
				Sancaktar Evi 3.21.1. nolu tavanı	X									X	X	X	X				X	X								
				Böbüller Evi 3.19. nolu tavanı			X							X	X	X					X	X								
				Garip Kocaoğlu Evi 3.20. nolu tavanı			X	X						X	X	X	X					X	X							
				Uzun Kenardan Dikdörtgen Panolarla Genişletilen Göbekli Tavanlar	Göbek Daire Formunda	Delî Osman Ağa Evi 3.1. nolu tavanı	X			X					X	X							X	X	X	X		X		
	Ayan Ağa Evi 3.4.1. nolu tavanı	X	X										X	X	X	X					X	X	X							
	Mühürdarzade Evi 3.5.1.nolu tavanı	X	X				X	X	X				X	X	X					X	X	X	X		X					
	Aristakzade Evi 3.6. nolu tavanı	X						X					X	X	X						X	X	X			X				
	Alanlı Evi 3.3.1. Nolu tavanı		X							X			X	X	X	X				X	X	X	X							
	Alanlı Evi 3.3.3. Nolu tavanı		X							X			X							X	X	X								
	Abdullah Paşa Konağı 3.9.1. nolu tavanı	X	X				X	X					X	X	X					X	X	X	X							
	Abdullah Paşa Konağı 3.9.2. nolu tavanı					X							X	X							X	X								
	Ali Kahveci Evi 3.13.1. nolu tavanı	X	X										X	X							X	X								
	Sihigil Evi 3.16. nolu tavanı	X	X										X	X	X	X				X	X	X	X	X						
	Erçokluzade Evi 3.10.1. nolu tavanı	X	X			X	X	X					X	X	X						X	X	X				X			
	Tek Parça Göbek Tavanlar	Tevrüzü Konağı 3.11.2. nolu tavanı	X									X	X	X	X					X	X	X	X							
		Tevrüzü Konağı 3.11.4. nolu tavanı										X	X							X										
		Erçokluzade Evi 3.10.2. nolu tavanı	X									X								X	X	X								
	GÖBEKSİZ TAVANLAR	Ayan Ağa Evi 3.4.2. nolu tavanı	X	X								X	X	X							X									
		Alanlı Evi 3.3.2. Nolu tavanı		X								X	X	X							X									
		Topçugil Evi 3.7.4. nolu tavanı										X	X	X				X	X											
		Recep Tuhutluoğlu Evi 3.12.2. nolu tavanı										X									X				X					
	KALENGUÇLU TAVANLAR	Edegil Evi 3.2. nolu tavanı																												
		Topçugil Evi 3.7.2. nolu tavanı																												

Tablo 7 - Tavanlarda Kullanılan Bitkisel ve Geometrik Motifler

4.6.2. Geometrik Süsleme

Geleneksel Divriği evlerinin tavanlarından incelediğimiz örneklerde geometrik motiflerin de yoğun olarak kullanıldığını görmekteyiz. Özellikle yüzeyi yine bitkisel veya geometrik motiflerle süslenmiş baklava dilimi şeklindeki panolar hemen her tavanda görülebilen elemanlardır. Bunun yanı sıra çıtalarla elde edilen üçgen, kare, dikdörtgen, altıgen, baklava, yıldız ve balık puluna benzeyen oval biçimlerden meydana gelen şekiller, zikzaklı ve zincirli olarak adlandırdığımız suyolları, kartuşlar diğer geometrik öğeleri oluşturmaktadırlar.

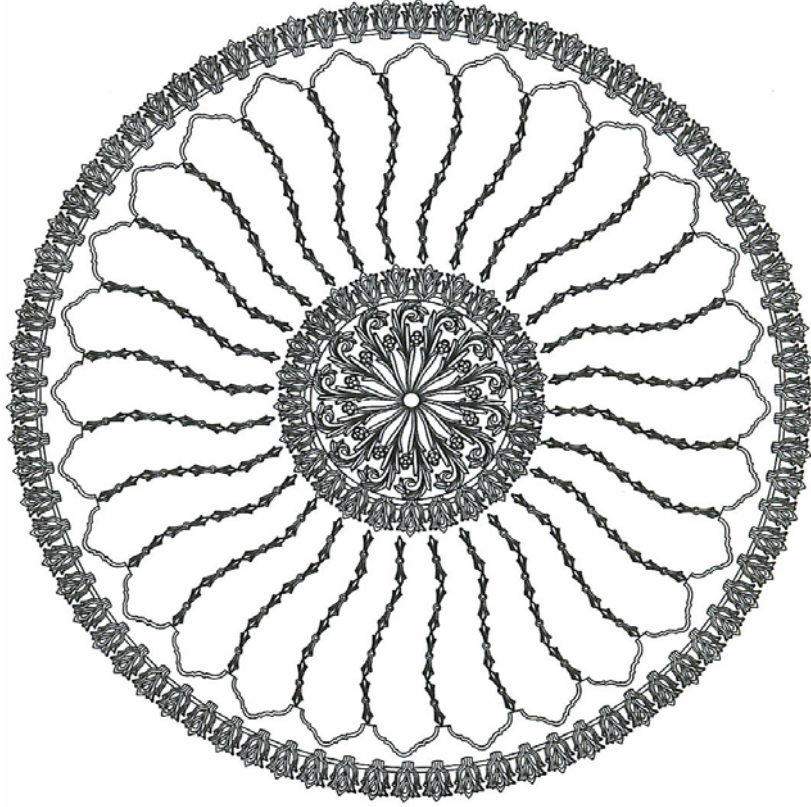
Süslemede hiçbir geometrik elemana yer verilmese bile, tavan, kurgulanışı itibariyle zaten geometrik olarak düzenlenmektedir. Çoğunlukla dikdörtgen bazen de kare veya daire formu bir iç tavan, merkezde yer alan daire veya elips formu bir göbek, üçgen biçimli köşelikler, iç tavanı uzun kenarlardan genişleten dikdörtgen biçimli panolar tavan kompozisyonunun geometrik olarak düzenlenmesini sağlarlar.

Bununla birlikte yukarıda saydığımız geometrik biçimli elemanlar ve çıtaların belli bir düzende çakılmasıyla oluşturdukları geometrik yüzeyler de süslemeye katılarak tavanın görünümünü zenginleştirirler.

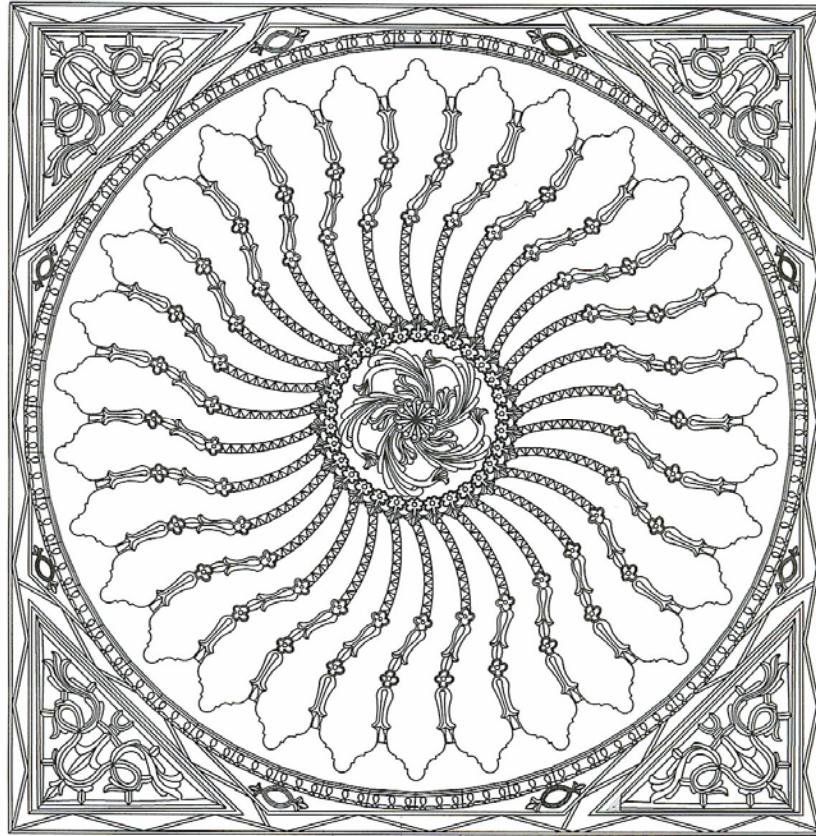
4.6.2.1. Çarkıfelek

Geleneksel Divriği evlerinin tavanları arasında incelediğimiz örneklerden beşinde göbek süslemesinde çarkıfelek düzenlemesi görülmektedir. Abdullah Paşa Konağının 3.9.2. nolu, Ali Kahveci evinin 3.13.1. nolu, Şihgil evinin 3.16. nolu, Tevrüzlü Konağının 3.11.4. nolu ve Erçokluzade Evinin 3.10.2. nolu tavanında göbek yüzeyinde “~” şeklinde kıvrımlı çıtalarla çarkıfelek yapılmıştır. Bu göbeklerin hepsi de iç tavan yüzeyinde göbeğin hakim olduğu tavanlar grubunda yer almaktadır.

Merkezde küçük bir göbeğin bulunduğu tavanlarda da göbek yüzeyindeki bitkisel motiflerin çarkıfelek şeklinde dizildiği örnekler de görülmüştür. Ali Kahveci evinin 3.13.1. nolu ve 3.13.2. nolu tavanlarında, İslamgil evinin 3.18. nolu tavanında ve başka birçok örnekte çarkıfelek biçiminde dizilmiş motifler karşımıza çıkmaktadır.



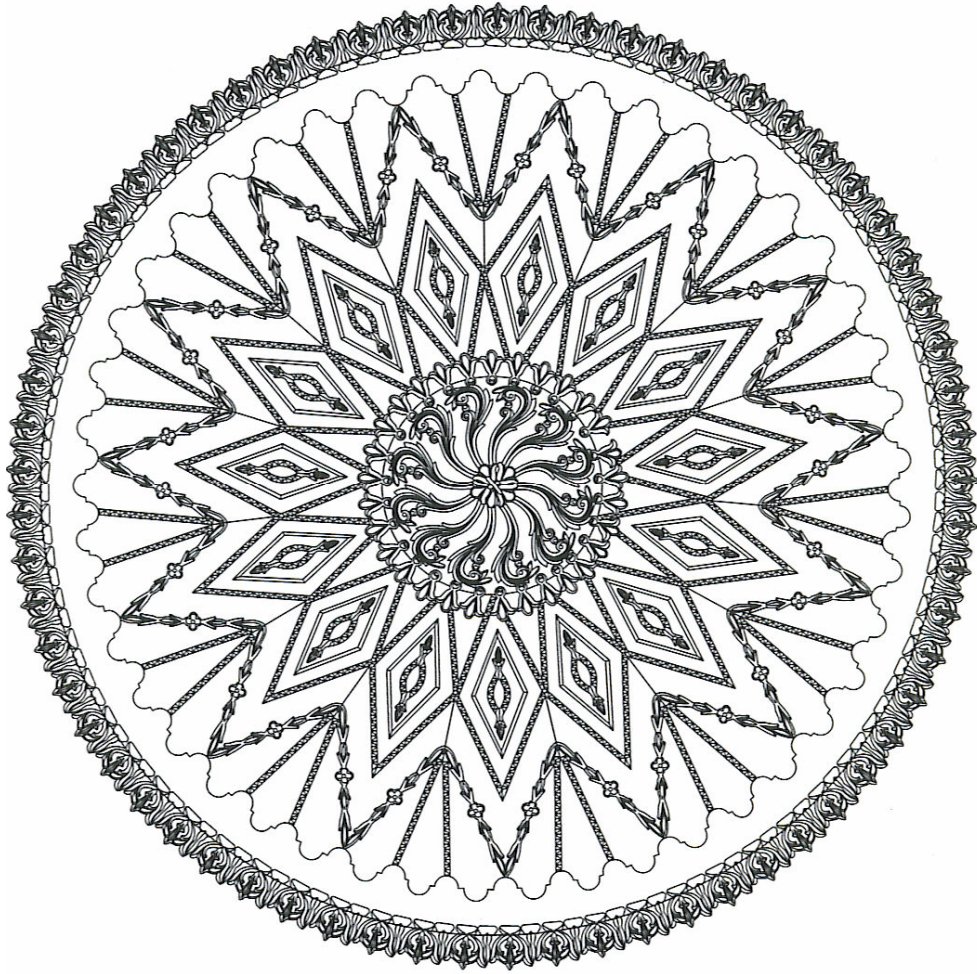
Şekil 32: Şıhgil Evinin Çarkıfelekli Yazodası Tavan Göbeğinde Çarkıfelek



Şekil 33: Ali Kahveci Evinin Çarkıfelekli Yazodası Tavan Göbeğinde Çarkıfelek

4.6.2.2. Yıldız

Yıldız motifinin Divriği evlerinin tavanlarında iki şekilde kullanıldığı görülmektedir. Birincisinde değişik yıldız şekillerinde hazırlanmış ahşap elemanlar bezeme unsuru olarak kullanılırken ikincisinde çıtaların dekoratif şekilde çakılmasıyla yıldız biçiminde yüzeyler oluşturulmuştur.



Şekil 34: Tevrüzlü Konağı, Toyhanenin 15 Kollu Yıldız Tavan Göbeği

İncelenen tavanlar arasında dokuz örnekte çıtalar ve baklava dilimi şeklinde panolarla yıldız kompozisyonu elde edilmiştir. Bu örneklerin dördünde yıldız şeklinde ahşap parçalar da süsleme elemanı olarak kullanılmıştır. Yine dokuz örnekte ise sadece yıldız şeklinde ahşap parçalar görülmektedir. Yıldız motiflerinde de çeşitlilik vardır. 5, 6, 8 ve 12 kollu yıldız motifleri dikkati çekmektedir.

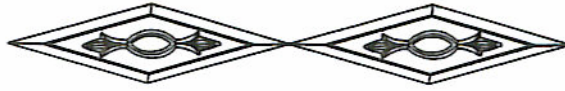
4.6.2.3. Baklava Dilimi

Geleneksel Divriği evlerinin tavanlarında en fazla kullanılmış olan motiflerden birisi de baklava dilimidir. Baklava dilimi de aynı yıldız motifinde olduğu gibi, baklava dilimi biçiminde panolar ve çıtaların çakılmasıyla elde edilen baklava dilimi yüzeyler olmak üzere iki şekilde kullanılmıştır.

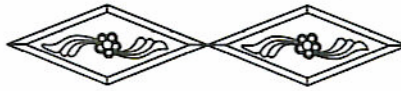
Baklava dilimi panolar genellikle kuşak yüzeylerinin süslenmesinde ve iç tavanda yıldız formlu göbeklerin yapımında kullanılmışlardır. İncelediğimiz 26 örnekte bu şekilde ahşap elemanlarla karşılaşılmaktadır. Bazı örneklerde baklava dilimi panoların yüzeyi madalyon, palmet, çiçek, yıldız gibi motiflerle de süslenmiştir. Bazılarının yüzeyi ise koyu bir renkte boyanarak bezeme kompozisyonunda göze çarpmaları sağlanmıştır.



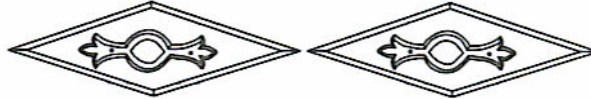
Şekil 35: Arıstakzade Evi Tavanında Baklava Dilimi



Şekil 36: Şıhıgil Evi Tavanında Baklava Dilimi



Şekil 37: Topçugil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Baklava Dilimi



Şekil 38: İslamgil Evi Tavanında Baklava Dilimi



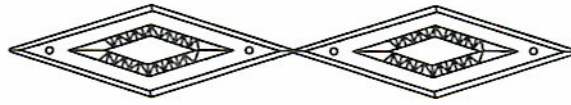
Şekil 39: Tırampacıgil Evi Selamlık Yazodası Tavanında Baklava Dilimi



Şekil 40: Tırapacıgil Evi Selamlık Kışodası Tavanında Baklava Dilimi



Şekil 41: Tevrüzlü Konağı Selamlık Bölümü Yazodası Tavanında Baklava Dilimi



Şekil 42: Tevrüzlü Konağı Harem Bölümü Toyhane Tavanında Baklava Dilimi



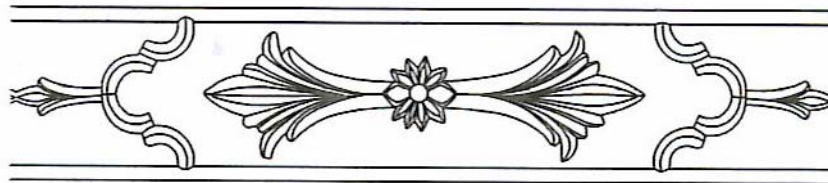
Şekil 43: Deli Osman Ağa Evi Tavanında Baklava Dilimi



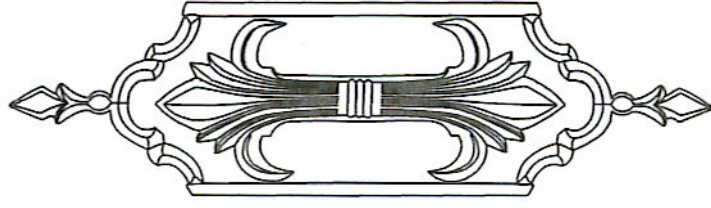
Şekil 44: Garip Kocaoğlu Evi Tavanında Baklava Dilimi

4.6.2.4. Kartuş

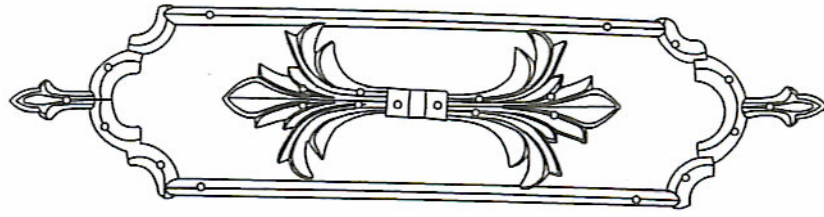
Kartuş motifi katalogda yer alan örneklerden dokuzunda karşımıza çıkmaktadır. Bütün örneklerde içleri palmet, çiçek, baklava dilimi gibi motiflerle süslenmiştir. Kartuşların uçları ise üç dilimli palmetlerle sonlandırılmıştır.



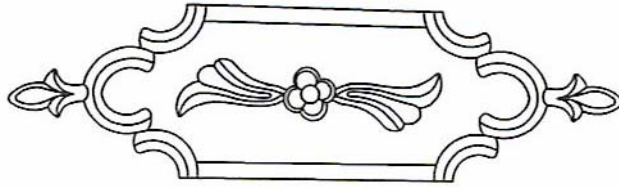
Şekil 45: Arıstakzade Evi Tavanında Kartuş



Şekil 46: Recep Tuhutluoğlu Evi Yazodası Tavanında Kartuş



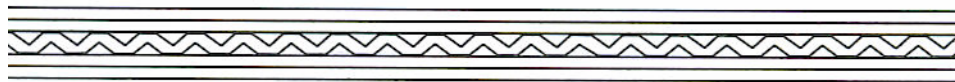
Şekil 47: Tevrüzlü Konağı Selamlık Bölümü Yazodası Tavanında Kartuş



Şekil 48: Deli Osman Ağa Evi Tavanında Kartuş

4.6.2.5. Zikzaklı Suyolu

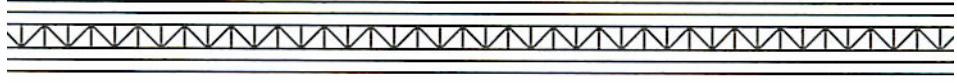
Zikzaklı suyolu incelediğimiz tavanlar içinde sekizinde görülmektedir. Yaklaşık 5-6 cm genişliğinde, kenar kısımları kaval silmeli ve ortası küçük çıtaların zikzak şeklinde uç uca çakılarak hareketlendirilmesiyle oluşan ve zikzaklı suyolu diye adlandırdığımız elemanlar kuşak yüzeylerini birbirinden ayırmada, iç tavanı sınırlandırmada ve bölümlendirmede kullanılmıştır. Bazı örneklerde suyolunun iç kısmında zikzak parçalarının altında, zemin renkli kumaşlarla kaplanarak veya boyanarak fon yapılmıştır.



Şekil 49: Zikzaklı Suyolu

4.6.2.6. Zincirli Suyolu

Zincirli suyolu da incelediğimiz tavanlar içinde beş örnekte görülmektedir. Aynı zikzaklı suyolunda olduğu gibi yaklaşık 5-6 cm genişliğinde kenar kısımları kaval silmeli çıtaların orta kısmının zincir şeklinde küçük küçük oyularak hareketlendirilmesiyle elde edilen zincirli suyolu da kuşak yüzeylerini birbirinden ayırmada, iç tavanı sınırlandırmada ve bölümlendirmede kullanılmıştır.



Şekil 50: Zincirli Suyolu

4.6.2.7. Verev Suyolu

Katologda yer alan beş örnekte verev suyolunun kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu süsleme 4-5 cm genişliğinde, yarım daire kesitli çıta yüzeyinin verev biçimde oyulmasıyla elde edilen bir dolu bir boş yüzeye sahip suyoludur. Çalışmada verev suyolu olarak isimlendirilmiştir. Bazı örneklerde suyolunun içi kumaş kaplanmış veya boyanmıştır. Böylelikle boşluk kısımlardan görünen kumaş veya boyanın rengi ile tavanın görünümüne zenginlik katılmıştır. Tevrüzlü Konağı'nın 3.11.1. ve 3.11.3. nolu tavanları ile Deli Osman Ağa Evi'nin 3.1. nolu tavanında ve Sancaktar Evi'nin 3.21.1. nolu tavanında suyollarının içi kırmızı renkte kumaş kaplı iken Recep Tuhutluoğlu Evi'nin 3.12.1. nolu tavanında yine kırmızı renkli boya ile boyanmıştır.



Şekil 51: Verev Suyolu

4.6.2.8. Elipsli Suyolu

Elipsli suyolu dört örnekte iç tavanın ve yüzeyindeki panoların çevrelenmesinde kullanılmıştır. Mühürdarzâde Evi'nin 3.5.1. nolu, Arıstakzâde Evi'nin 3.6. nolu, Erçokluzâde Evi'nin 3.10.1 nolu ve Recep Tuhutluoğlu Evi'nin 3.12.2. nolu tavanlarında görülen suyolu, yaklaşık 4 cm genişliğindeki çıta yüzeyi birbiri ardı sıra

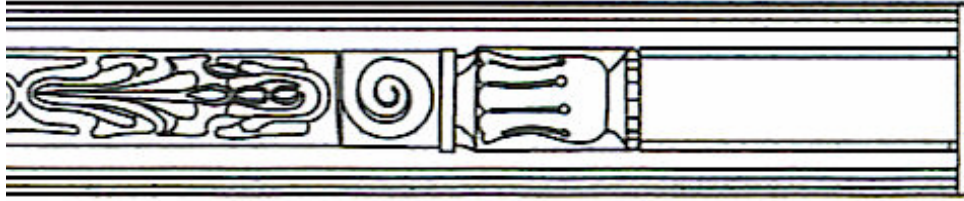
tekrarlanan elips şeklinde oyularak tek parça halinde biçimlendirilmesiyle elde edilmektedir ve bu çalışmada elipsli suyolu olarak isimlendirilmiştir.



Şekil 52: Elipsli suyolu

4.6.2.9. Spiral

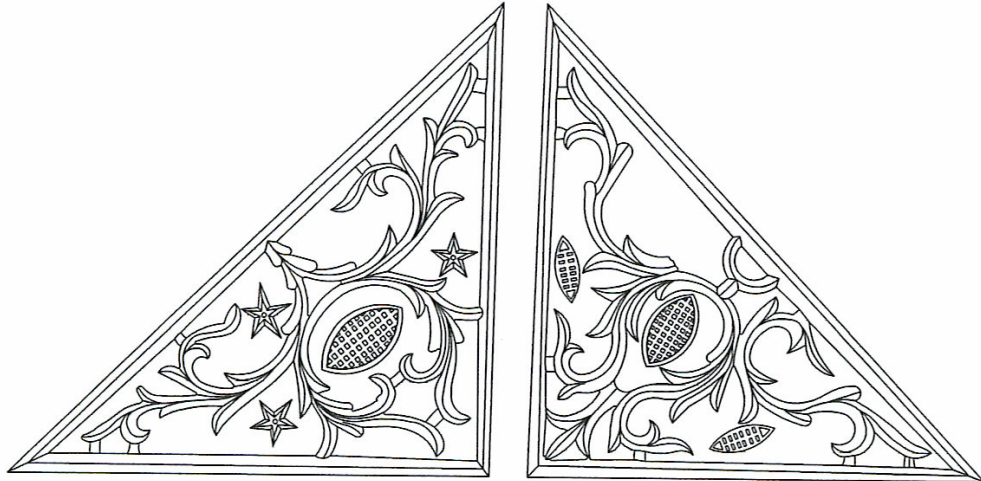
Spiral süslemesi örneklerden yalnızca Topçugil Evi'nin 3.7.1. nolu tavanında giriş yüzeyinde konsolla silme arasında yer almaktadır.



Şekil 53: Spiral Motifi

4.6.2.10. Madalyon

Madalyon sadece üç evde bulunan dört örnekte üçgen köşeliklerin bezenmesinde kullanılmıştır. Tırampacıgil Evi'nin 3.8.1. nolu, İslamgil Evi'nin 3.18. nolu, Şeyhoğlu Evi'nin 3.15.1 nolu ve 3.15.2. nolu tavanlarında görülen madalyon olarak adlandırdığımız geometrik motif tıpkı göz şeklinde olup yüzeyi çizgilerle kare yüzeylere bölünmüştür.



Şekil 54: Tırampacıgil Evi'nin 3.8.1. nolu tavanında üçgen köşeliklerde bulunan madalyonlar

4.6.3.Çivili Süsleme

Çivinin bağlantı aracı olarak kullanımı herhalde ahşabın tarihi kadar eski olmalıdır. Kaba işlerde ahşap elemanların tespitinden sonra çivi başları ya görünür durumda bırakılır yada ahşap içine gömülerek gizlenir. İnce işlerde ise çivi başlarının yüzeyde kalması çoğu zaman istenmeyen görüntüler oluşmasına yol açar. Bu nedenle çivilerin ahşap içine gömülmesi ile de yetinilmeyerek bazen boya veya başka malzemelerle üzerlerinin örtülmesi sağlanmıştır. Bazı yerlerde ise bu çivi başlarının da süslemeye katılımıyla çözümlemeye gidilmiştir¹⁶⁶.

Çivinin süslemede kullanılışı iki şekilde olmuştur: Birincisinde çivinin ahşaba gömüldüğü yerde ki izlerle dekoratif şekiller oluşturulmuştur. İkinci yöntemde ise çivi başları daha özenli, kabartma pullar şeklinde yapılmış, bazen daha da ileri gidilerek geometrik, bitkisel veya zoomorfik biçimlerde yapılmış, üzerleri altın, gümüş gibi kıymetli madenlerle veya firuze, elmas, zümrüt gibi mücevherlerle süslenmiştir¹⁶⁷. Her iki yöntemde de çivinin çakıldığı nokta önem kazanmıştır. Çünkü çivilerin bir desen oluşturabilmesi için çakıldıkları yerlerin önceden, belli bir sistem doğrultusunda seçilmesi gerekmektedir. Benzer motiflerde çiviler daima aynı noktaya çakılmıştır. Karşılaştığımız örneklerde bunun aksi hiç olmamıştır.

4.7. Tarihlendirme

Katoloğa dahil ettiğimiz 21 evden sadece dördünün yapım tarihi kesin olarak bilinmektedir. Bunlardan A'yan Ağa Konağının yapım tarihi cephe saçak altındaki bağdadi devirme üzerine sülüs yazı ile yazılmıştır. Diğer üç evin (Tırapacıgil Evi, Erçokluzade Evi ve Abdullah Paşa Konağı) inşa tarihlerini ise çeşitli kaynaklardan ve arşiv kayıtlarından öğrenmekteyiz. Bunların dışında 10 evin inşa tarihi yaklaşık dönem olarak verilmiştir. Yedi evin ise tarihi bilinmemekle birlikte cephe, plan ve inşa özellikleri itibarıyla kaba bir tarihlendirme yapılabilmektedir. Ancak evler çok fazla değişikliğe uğramış olduklarından bu yedi ev için yapılan tarihlendirme çok sağlıklı değildir.

¹⁶⁶ Yılmaz Önge, "Türk Mimarisinde Çivili Tezyinat", *Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi*, S.4, s.79

¹⁶⁷ Yılmaz Önge, *a.g.m.*, s.79

Evlerin inşa tarihleri kesin olarak bilinse bile bu, tavanların tarihlendirilebilmesi için yeterli değildir. İncelen 45 tavandan sadece üçünün tarihi evin inşa tarihi ile kesin olarak aynıdır. Kallenguçlu tavanlar diye adlandırılan grup evin inşası sürecinde taşıyıcı strüktürle birlikte inşa edildiğinden bu tavanlar bulundukları evle yaşıttırlar. Edegil evinin (19. yy ilk çeyreği) yazodası ile Topçugil evinin (19. yy ikinci yarısı) sofa ve kahve ocağı bölümlerinde bulunan kallenguçlu tavanlar evlerle aynı yaşıttırlar.

Diğer tezyinatlı tavanların ise ne zaman yapıldığını kestirebilmek çok güçtür. Bunu öğrenmek ancak laboratuvar analizleri ile mümkündür. Çünkü bu tavanlar yapının inşası tamamlanıp üst örtüsü kapatıldıktan sonra, herhangi bir zaman diliminde yapılmış olması mümkündür. İnşaat sürecinde, hemen bitiminde veya 50 yıl, 100 yıl sonrasında da yapılabilirler. Usta, tavanı atölyesinde tamamlayıp yerine monte edebileceği gibi tamamen veya kısmen yerinde de yapabilmektedir.

Bezemeli tavanların ilk örnekleri Tuhut Köyünde karşımıza çıkmaktadır. Buradaki tavanlar çok daha ince işçiliktir. Tuhut tavanlarında suyolları daha geniş tutulmuş ve içleri tıpkı bir dantel gibi işlenmiştir. Divriği evlerinin tavanlarında ise işçilik gitgide kabalaşmıştır. Tavanların tarihlendirilmesinde şu an için yardımcı olabilecek tek veri uygulanan işçiliktir. Erken dönem örneklerinde daha ince bir işçilik gözlenirken geç dönemlerde bu işçilik kabalaşmış, detaylar kaybolmuştur.



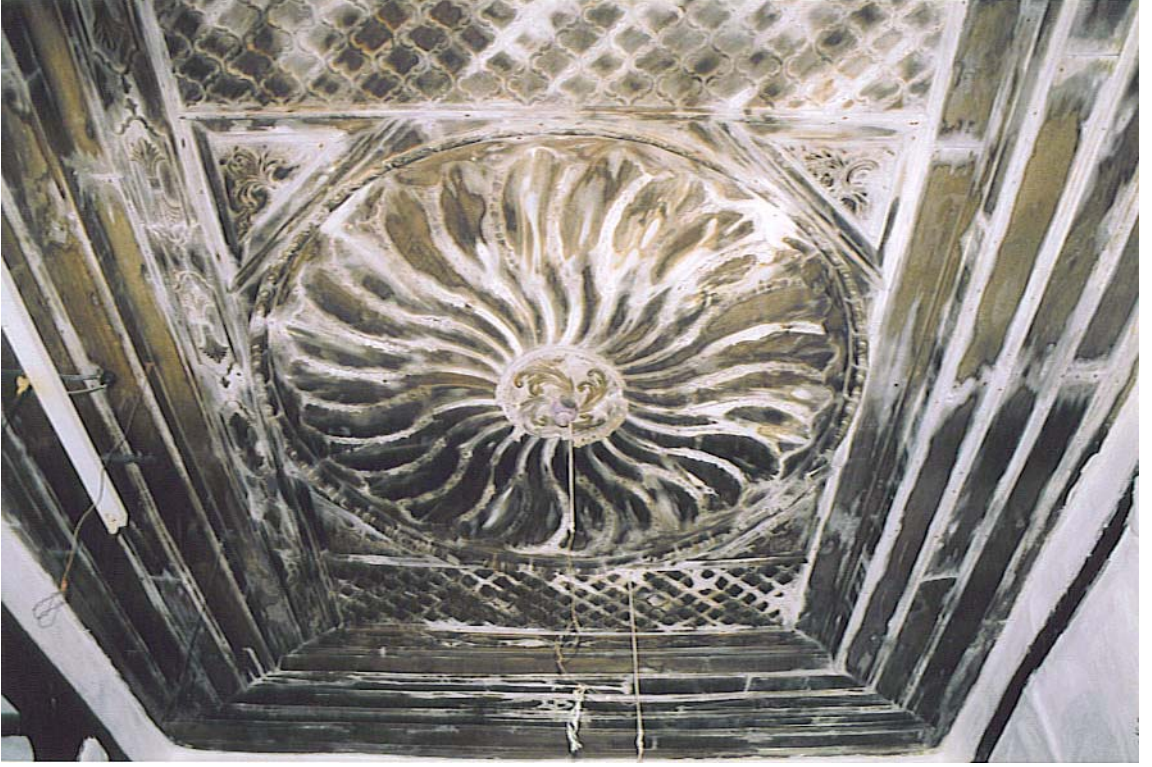
Fotoğraf 558 : Tuhut Köyünde bulunan bir evin cephesi



Fotoğraf 559 : Tuhut Köyünde bulunan evin sofa tavanı



Fotoğraf 560 : Tuhut Köyünde bulunan evin oda tavanı



Fotoğraf 561 : Tuhut Köyünde bulunan evin başoda tavanı



Fotoğraf 562 : Tuhut Köyünde bulunan evin oda tavanı



Fotoğraf 513 : Tuhut Köyünde bulunan evin oda tavanı detayı

5. SONUÇ

Etrafı yüksek dağlarla kuşatılmış olması nedeniyle bugün bile ulaşımında zorluklarla karşılaşıl原因 Divriği belki de bu dışa kapalılığı sayesinde Anadolu'nun başka bir çok yöresine oranla geleneksel karakterini koruyabilmiş küçük bir yerleşimdir. Burada bulunan geleneksel evler hem mimari hem de süsleme özellikleri açısından diğer Anadolu şehirleri içerisindeki sivil mimari örnekleri bakımından özel bir yere sahiptir.

Bu çalışmada geleneksel evlerdeki tavanlar ele alınmıştır. Divriği merkezinde yer alan 21 evden seçilen 45 adet tavan detaylı olarak incelenmiştir. Evlerden dördünün inşa tarihi yıl olarak bilinirken 10 tanesi yazılı kaynaklardan ve ev sahiplerinin verdiği bilgilerden dönem olarak tarihlendirilebilmektedir. Kalan yedi evin inşa tarihi ise taşıdıkları plan, malzeme, süsleme ve diğer tüm özellikleri dikkate alınarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Evlerde yer alan tavanların tarihlendirilmesi ciddi bir problemdir. Çünkü tavanların bazıları evlerle aynı anda inşa edilirken, bazı tavanların ise evin inşaatından daha sonraki bir tarihte yapıldığı anlaşılmaktadır. Yine bazı evlerin inşa tarihleri ile tavanların yapım tarihleri arasında 100 yıldan daha fazla bir tarihi süreç olması da tavanların tarihlendirilebilmesini güçleştirmektedir¹. Örneklerden sadece kallenguçlu tavanların evin inşa süreci içinde yapıldığı ileri sürülebilir. Çünkü bu tavanlar daha önce de belirtildiği gibi taşıyıcı strüktürün bir parçasıdır.

İncelenen 21 evden 13'ü haremlik ve selamlık bölümlerinden meydana gelmektedir. Altı ev ise çok fazla değişime uğramış olduğundan böyle bir ayrımın olup olmadığını söylemek mümkün değildir. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde inşa edilen iki ev tamamen yenilikçi bir anlayışla yapılmış olup haremlik-selamlık uygulaması devam ettirilmemiştir.

¹ Divriğili tavan ustalarından 1934 doğumlu Cemil Demirkale ile 16/03/2005 tarihinde yapılan görüşmelerde tavanların sonradan da yapılabileceği öğrenilmiştir.

Katologda yer alan tavanlardan 21'i yazodası, 9'u kışodası, 4'ü yıldız köşkü, 4'ü oda, 2'si başoda, 1'i toyhane, 1'i divanhane, 1'i mabeyn odası, 1'i sofa ve 1'i kahve ocağı tavanıdır. Bu durum evlerde ilk önce başoda veya sonraki dönemlerde yazodası olarak isimlendirilen mekanların süslendiğini, ailenin ekonomik durumu ölçüsünde önemleri doğrultusunda diğer mekanlara da bezemeli tavan yapıldığını göstermektedir.

Katologda yer alan 45 tavanın hepsinde çökertme yapılmıştır. Çökertme kuşakları vasıtasıyla mekanların tavan yüksekliği, insanı ezmeyecek şekilde artırılarak daha gösterişli ve ferah mekanlar elde edilmiştir. Çökertme; duvardan tavana geçişteki bağdadi devirmelerle ve tavan yüzeyindeki kuşaklarla olmak üzere iki şekilde uygulanmıştır. Çökertme; 23 örnekte tavanı en dıştan kuşatan bağdadi devirmelerle yapılıp tavan yüzeyi aynı düzlemde tutulurken, yalnızca bir örnekte bağdadi devirme kullanılmadan, tavan yüzeyinde zemine dik bir kuşakla yapılmıştır. Örneklerin 21'inde ise bağdadi devirme ve tavan yüzeyindeki kuşaklarla yapılan çökertme bir arada kullanılmıştır.

Tavanların bezeme kompozisyonuna bakıldığında da 12 değişik şekilde uygulama yapıldığı görülmektedir. Bu araştırmada, tavanlar esas itibariyle göbekli, göbeksiz ve kallenguçlu tavanlar diye sınıflandırılmıştır. Katologda yer alan örneklerin büyük çoğunluğu göbekli tavan grubuna girmektedir. Göbekli tavanlar göbeğin tavan yüzeyine tümüyle hakim olduğu ve iç tavan merkezinde küçük bir göbeğin yer aldığı tavanlar diye iki alt gruba ayrılmıştır. Bu tavanlar da kendi içerisinde göbeğin boyutuna ve konumuna, iç tavan yüzeyinin bezeme durumuna göre alt başlıklara ayrılmaktadır.

Göbeğin bütün tavana hakim olduğu grupta en önemli nokta göbek formudur. Bu grupta göbek ağırlıklı olarak daire şeklinde iken sadece bir örnekte elips şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Göbekli ve göbeksiz tavanların alt gruplarında, iç tavanın "C" şeklinde küçük çıtalarla tıpkı bir örümcek ağı gibi bütünüyle bezenmesi veya suyolları ile bölümlendirilmesi; üçgen köşelik yapılıp yapılmaması; iç tavanın tek parça olarak düzenlenmesi veya uzun kenarlardan dikdörtgen panolarla genişletilmesi gibi varyasyonlarla çeşitli kompozisyonlar elde edilmiştir.

Tavanlarda kullanılan ana malzeme ahşaptır. Ancak kullanılan ahşabın cinsi kesin olarak tespit edilememektedir. İncelenen örnekler içerisinde beş tavanda kavak ağacının, sadece bir tavanda çam ağacının, üç adet kallenguçlu tavanda ise kirişlerde ardıç ağacının kullanılmış olduğu yapılara ilişkin rölöve raporlarından ve yazılı kaynaklardan öğrenilmektedir. Bununla birlikte yöredeki ustalardan öğrenilen bilgiler ışığında bezemeli tavanlarda işlenmesi kolay olan ve yakın çevrede rahatlıkla bulunabilen kavak ağacının tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Tavanlarda ana malzeme olan ahşabın yanı sıra çok kullanılan diğer bir malzeme de kumaştır. Anadolu'nun başka hiçbir bölgesinde bu kadar çok örnekte böylesine yoğun bir kumaş kullanımı ile karşılaşılmamıştır. İncelenen 45 tavandan 30'unda kumaş kullanılmış olduğu dikkati çekmektedir. Kumaş, hem tavan zeminindeki tahtaların birleşim yerlerini gizlemek hem de süsleme arkasında fon oluşturarak zengin bir görünüş elde etmek amacıyla kullanılmıştır. Tavanda genellikle üçgen köşelikler ve göbek zemini kumaşla kaplanmıştır. Bundan başka iç tavanda yanlarda yer alan panoların zemininde, zikzaklı suyollarının içinde, çökertme alnında, kiriş yüzeyinde ve madalyon dediğimiz süsleme elemanlarının ortasında da kumaş kullanıldığı görülmektedir.

Örnekler içinde yalnızca bir tavanda kumaş yerine deri kullanılmıştır. Aynı kumaş gibi, göbek ve üçgen köşeliklerin zeminine yüzeysel döşeme tekniğinde deri yerleştirilmiştir. Ne Divriği'de ne de Anadolu'nun başka bölgelerinde ki sivil mimari örneklerinde bir eşine daha rastlanılmayan bu uygulama son derece dikkat çekicidir. Tavanın bulunduğu evin inşa tarihine ilişkin bir bilgi elde edilememiş ancak plan ve yapısal özellikleri dikkate alınarak ev 20. yüzyılın ikinci çeyreğine tarihlendirilmektedir.

Tavan kompozisyonlarında lamba askısı, çivi gibi metal elemanların da süslemeye katılımı sağlanmıştır. Döküm tekniğinde özel hazırlanan çivilerin baş kısımları yuvarlak ve hafif kabarıktır. Süsleme elemanları bu çivilerle dekoratif biçimde tavan yüzeyine tutturulmuştur. Yine döküm tekniğinde hazırlanan lamba askıları da bazı örneklerde son derece özenli ve gösterişlidir. Askının tavan yüzeyi ile birleşen başlık kısmının geometrik motiflerle süslendiği veya çiçek şeklinde yapıldığı örneklerle de karşılaşilmektedir.

Tavanların yapımında bütün örneklerde çakma tekniği kullanılmıştır. Bununla birlikte 41 tavanda da oyma tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Oyma ve çakma teknikleriyle birlikte 26 örnekte ajur ve 26 örnekte de kazıma tekniği uygulanmıştır. Boyama tekniği yalnızca 11 örnekte karşımıza çıkmaktadır. Bunlar da Anadolu'nun diğer yörelerinde görüldüğü üzere kalemişi şeklinde olmayıp ahşap parçaların yüzeyinin bütünüyle tek bir renkte boyanmasından ibarettir. Yalnızca Abdullah Paşa Konağı'nın yazodası tavanının bağdadi devirmelerinde alçı üzerine kalemişi süslemeler yapılmıştır.

İncelenen tavan örneklerinde hem bitkisel hem de geometrik motiflerin yoğun biçimde kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan motifler fazla bir çeşitlilik göstermese de aynı motifin değişik uygulamaları ile süsleme programı zenginleştirilmiştir. Bitkisel motiflerde stilize edilmiş kıvrık dallar ve yapraklar, kenger yaprakları, palmetler, çeşitli çiçek motifleri, stilize selvi ve palmiye ağaçları, sümbüller, çiçek demetleri, lotuslar kullanılmıştır. Geometrik motiflerde ise baklava dilimi şeklindeki panolar, çıtalarla elde edilen üçgen, kare, dikdörtgen, altıgen, baklava, yıldız ve balık puluna benzeyen oval biçimlerden meydana gelen şekiller, zikzaklı ve zincirli suyolları, kartuşlar, çeşitli biçimlerde yıldızlar ve çarkifelek görülmektedir. Bu motiflerin çeşitli kombinasyonları ile elde edilen tavanlar oldukça zengin ve etkileyici görünüme sahiptir.

Divriği, bitkisel ve geometrik motifler açısından Anadolu'daki en zengin süsleme programına sahip tavanların pek çok örneğinin bir arada bulunuyor olması ve bu örneklerin günümüze kadar ulaşmış olması açısından son derece önemli bir merkezdir. Divriği insanının yaşam biçimini, geleneklerini ve kültürel değerlerini yansıtan geleneksel evlerin sayısı her geçen gün azalmaktadır. Evlerle birlikte ahşap elemanlar da yok olmaktadır. Bu evlerin ve sahip oldukları değerlerin konut olarak veya değişik fonksiyonlar verilerek yaşatılması, böylesine zengin ve köklü bir kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması milli bir görevdir.

KAYNAKLAR

Aslı S. Arslan, **Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları**,
Kayseri 2005,

B. Yelda Olcay Uçkan, Erkan Uçkan, **Eskişehir Odunpazarı Evleri**, Eskişehir 2002.

Bahattin Ögel, “Selçuk Devri Anadolu Ağaç İşçiliği Hakkında Notlar”, **Yıllık Araştırmalar Dergisi I**, S.5, Ankara 1956, s.199-235.

Banu Kahraman, **Geleneksel Türk Evi Odasında Ahşap İç Mimari Elemanlar**,
(Mimarsinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 1997.

Behiye Oğuz, **17. 18. ve 19. Yüzyıl Ankara Evlerinde Tavan Süslemelerinden Örnekler**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1992.

Behiye Oğuz, **17. 18. ve 19. Yüzyıl Ankara Evlerinde Tavan Süslemelerinden Örnekler**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1992.

Can Kerametli, “Osmanlı Devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef, Bağ ve Fildişi Kakmalar”, **Türk Etnografya Dergisi**, S.4, Ankara 1961, s. 5-13.

Captain F. Burnaby, **On Horseback Through Asia Minor**, C.I.

Cengiz Bektaş, **Babadağ Evleri**, İstanbul 1991.

Cengiz Bektaş, **Şirinköy Evleri**, İstanbul 1991.

Cengiz Bektaş, **Türk Evi**, İstanbul 1996.

Cevdet Çulpan, **Serviler**, C.1, İstanbul 1961.

Çakıroğlu, **Kayseri Evleri**, İTÜ II.Bina Bilgisi Kürsüsü, Yayınlanmamış Doçentlik Çalışması İstanbul 1952.

Doğan Hasol, **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, İstanbul 1995, 6. Baskı.

Emel Kahya, **Geleneksel Türk Evleri Bibliyografyası**, Ankara 1998.

Erdem Yücel, “ Türk Sanatında Ağaç İşçiliği”, **Antika Dergisi**, S.6, İstanbul 1985, s.10-14.

Erdem Yücel, “Osmanlı Ağaç İşçiliği”, **Kültür ve Sanat**, S.5, İstanbul 1977, s.58-71.

Erdem Yücel, “Selçuklu Ağaç İşçiliği”, **Sanat Dünyamız**, S.4, İstanbul 1975, s.2-8.

Erdem Yücel, “Türk Mimarisinde Ağaç İşleri”, **Arkitekt**, S.329, İstanbul 1966, s.21-26.

Evliya Çelebi, **Evliya Çelebi Seyahatnamesi**, İstanbul 1970, C.5.

Filiz Şenkal, **Konutlarda Dünden Bugüne Ahşap Kullanımı Üzerine Bir Araştırma**, (TÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne 1997.

Filiz Şenkal, **Konutlarda Dünden Bugüne Ahşap Kullanımı Üzerine Bir Araştırma**, (TÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Edirne 1997.

Filiz Yüksel, Bayburt Evlerinin Mimari Özellikleri; SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1992.

Galip, Eken, **Fiziki, Sosyal ve İktisadi Açından Divriği (1775-1845)**, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1993.

Gönül Öney, “Anadolu’da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, İstanbul 1970, s. 135-149.

Gönül Öney, “Anadolu’da Selçuklu ve Beylikler Devri Ahşap Teknikleri”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, S.3, 1970, s.141.

Gönül Öney, **Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları**, Ankara 1993.

Gülseren Karakap, **Karaman Evleri**, (SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya 1992.

Halit Çal, **Tokat Evleri**, Ankara 1988., Cengiz Bektaş, **Kuşadası Evleri**, İstanbul 1991.

Haşim Karpuz, “Erzurum ve Konya Evlerinde Ahşap Malzeme Kullanımı”, **Ahşap Kültürü Anadolu’nun Ahşap Evleri**, Ankara 2001, s.113-128.

Haşim Karpuz, **Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri**, Ankara 1984.

Hikmet Denizli, **Sivas Tarihi ve Anıtları**, Sivas.

I. Füsün Özkul, **Geleneksel Kayseri Konutlarında Ahşap Kullanımı**, (EÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kayseri 2001.

Işık Aksulu, “Beypazarı’nın Ahşap Evleri”, **Ahşap Kültürü Anadolu’nun Ahşap Evleri**, Ankara 2001, s.91-112.

İ. H. Uzunçarşılı, **Osmanlı Tarihi**, C.3, Ankara 1984.

İlke Sönmezer, **Geleneksel Türk Evinde Ahşap ve Mekan İlişkisi**, (DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 1999.

İnci Birol, Çiçek Derman, **Türk Tezyini Sanatlarında Motifler**, İstanbul 1991.

KKTVKBKM Arşivi, 58.01/106 nolu dosya.

KKTVKBKM Arşivinde 2 envanter no ile kayıtlı tescil fişi

KKTVKBKM Arşivinde 24-25-26-27 envanter no ile kayıtlı tescil fişi

KKTVKBKM Arşivinde 48 envanter numarası ile kayıtlı tescil fişi

KKTVKBKM Arşivinde 50 envanter numarası ile kayıtlı tescil fişi

KKTVKBKM Arşivinde 58.00/262 nolu dosya

KKTVKBKM Arşivinde 58.12/10 nolu dosya

KKTVKBKM Arşivinde 59 envanter numarası ile kayıtlı tescil fişi

KKTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.01/107 nolu dosya.

KKTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.01/108 nolu dosya.

KKTVKBKM Arşivinde Kayıtlı 58.01/68 nolu dosyada yer alan rölöve raporu.

KKTVKBKM arşivinde kayıtlı 58.10/12 nolu dosya.

KKTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.12/10 nolu dosya

KKTVKBKM Arşivinde, 58.01.13/28 Envanter numarası ile kayıtlı tescil fişi

KTVKBKM Arşivinde kayıtlı 58.01/108 nolu dosya

Lütfi Sunar, **Beyşehir Yöresi Evleri**, (SÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Konya 1991.

N.Burhan Bilget, **Sivas Evleri**, Ankara 1993.

Necdet Sakaoğlu, **Divriği’de Ev Mimarisi**, İstanbul 1978.

Necdet Sakaoğlu, **Türk Anadolu’da Mengücekoğulları**, İstanbul 1971.

Nefise Yüksel, **Geç Dönem tarihi Yozgat Evlerinde Süsleme**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara 1994.

Önder Küçükerman, **Kendi Mekan Arayışı İçinde Türk Evi**, İstanbul 1985.

Örcün Barışta, “Alanya Evlerinde Görülen Ağaç İşleri Üzerine” **Alanya 4. Tarih ve Kültür Seminerleri**, Alanya Belediyesi, Alsav 1996, s.393.

Rahmi Aras, **Türk Ağaç Süsleme Teknikleri**, Ankara 1991.

Reha Günay, **Geleneksel Safranbolu Evleri ve Oluşumu**, Ankara 1981.

Reha Günay, **Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri**, İstanbul 1998.

Rüstem Bozer, **15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar**, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1992.

Sedad Hakkı Eldem, Türk Odası, **Güzel Sanatlar Mecmuası**, S.5, İstanbul 1944, s.1-28.

Sedad Hakkı Eldem, **Türk Evi Osmanlı Dönemi**, C.3, İstanbul 1987.

Semra Ögel, “Anadolu Ağaç Oymacılığında Mail Kesim”, **Sanat Tarihi Yıllığı**, İstanbul 1965, s.110-117.

Sibel Yazar, **Geleneksel Akseki Evlerinde Tavan Süslemeleri**, (GÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2001.

Suat Alp, **Ahşap ve Alçı Süslemeciliğinde Çelebi Mehmed Dönemi Süsleme Repertuarı**, (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1995.

Şaban Erkoç, Fatih Erkoç vd., Yüzyıl İçerisinde Dünden Bugüne Fotoğraflarla Divriği.

Tahsin Öz, “Tavanlarımız”, **Güzel Sanatlar Mecmuası**, S.5, İstanbul 1944, s. 29-38.

V Cuinet, **Turquie d’Asie**.

Vacit İmamoğlu, **Geleneksel Kayseri Evleri**, Ankara 1996.

Yılmaz Önge, “Türk Mimarisinde Çivili Tezyinat”, **Arkeoloji-Sanat Tarihi Dergisi**, S.4, s.79.

Yılmaz Tosun, **Milli Mimarimizde Kula Evleri**, İzmir 1968.

Yüksel Sayan, **Uşak Evleri**, Ankara 1997.

ÖZGEÇMİŞ

Selma Ünlüdil 18.09.1977 yılında Kayseri’de doğdu. İlk ve orta öğretimini memleketi Kayseri’de tamamladı. 1994 yılında Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümünü kazandı. 1998 yılı Haziran ayında bölüm ikinciliği derecesi ile lisans eğitimini tamamladı. 1999 yılında açılan Devlet Memurluğu Sınavını kazanarak 2000 yılında Kültür Bakanlığı bünyesinde bulunan Eskişehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğünde göreve başlayan Ünlüdil 2002 yılından beri bu görevini Kayseri Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğünde sürdürmektedir.

Adres: Çorakçılar Mahallesi Rozet Sokağı
Nur Apt. No:5/5 38050 Melikgazi/KAYSERİ

Tel Ev : 0352 - 320 84 79
Tel İş : 0352 - 231 16 25

e-posta: unludil@hotmail.com
selmaunludil@yahoo.com